ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 1ER AAUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9166 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 9467

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐԸ

Ֆրանսացի յայտնի գրագէտ եւ ակադեմական Ժիւլ Ռոմէն, հեղինակ «Բարեկամական Մարդիկ» անուն վէպերու շարքին, շաբաթը մէկ անգամ Օռոր օրաթերթին մէջ Նամակ բարեկամի մը խորագրին տակ կը քննէ օրուան ազգային ու քաղաքական խնդիրները:

Վերջերս գրախօսական մը յատկացուցեր էր Մարի Քէրիւէլի «Կաւէ ոտքերով հսկան» տիտղոսով գրքին:

Հեղինակուհին իր գրքին մէջ փաստերով հաստատեր է թէ բոլշեւիկներու հըրատարակած վիճակագրութիւնները կեղծ են՝ սահմանուած սարսափի ենթարկելու ազատ աշխարհը: Զափազանցուած են իրենց կարողութիւնները՝ ճարտարարուեստի եւ երկրագործութեան մարզերուն մէջ: Քաղաքի թէ գիւղի բնակիչներուն ապրուստի մակարդակը շատ ցած է:

Տնտեսականէն անցնելով քաղաքականին, տիկինը գրեր է թէ Խորհրդային Միութիւնը իսկական ժառանգորդն է ցարերուն, որոնց աշխարհակալական քաղաքականութիւնը կը շարունակէ, աւելի ծաւալուն կերպով:

Ներկայ Ռուսիոյ մեծ տկարութիւնն այն է որ, ըսեր է, բազմաթիւ ազգեր բռնութեամբ կը պահուին խորհրդային մականին տակ: Աւելորդ բեռ մըն ալ արբանեակ երկիրներն են: Բոլշեւիկեան վարչաձեւին ենթակայ բոլոր ազգերը դժգոհ են եւ յարմար առիթի կը սպասեն կարմիր լուծը թօթափելու համար:

Եզրակացնելով, Մարի Քէրիւէլ թելադրեր է, որ արեւմտեան ազատ աշխարհը փոխանակ իր ամբողջ պայքարը համայնավարութեան դէմ կեդրոնացնելու, պէտք է օգտագործէ այն փաստը թէ Խ. Միութեան մէջ կան գերի ազգեր, որոնք ազատագրութեան կը ձգտին:

Այս գրախօսականին առթիւ Ժիւլ Ռոմէն ստացեր է բազմաթիւ նամակներ, որոնցմէ «ամէնէն հետաքրքրականն» է երեք գրութիւնը Հայու մը, որ ինքն իրեն «Ազատ Հայաստանի վարչապետ»ի տիտղոս է տուեր: Եւ ֆրանսացի ակադեմականը «բարեացակամօրէն», առանց նամակագրին ինքնութիւնը ստուգելու, կը գրէ թէ համոզուած է որ անիկա իրաւունք ունի այդ տիտղոսը տալու ինքզինքին:

Մենք չենք ուզեր զբաղիլ խնդրոյ առարկայ անձով, որ, մեծամոլութենէ մղուած, ժամանակէ մը ի վեր «Ազատ Հայաստանի վարչապետ»ի ինքնակոչ տիտղոսով զարդարուած, կը նկրտի դեր մը խաղալ քաղաքական աշխարհի մէջ:

Ժիւլ Ռոմէնի գրած նամակէն կը տեղեկանանք, որ յիշեալը 1954ին բաց-նամակ մը ուղղեր է Մ. Նահանգներու այն ատենուան արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըսի՝ պարզելով Ռուսիոյ ներքին կացութիւնը եւ մատնանշելով սխալը արեւմտեան պետութեանց, որ չեն ուզեր օգտագործել առիթը, ազատագրելու համար կարմիր բռնակալութեան ենթակայ ազգերը:

Ինքնակոչ «վարչապետ»ը վերջերս ալ, Փարիզի այցելութեան նախօրեակին, դիմում կատարեր էր Փարիզի ամերիկեան դեսպանին եւ խնդրած տեսակցութիւն մը Մ. Նահանգաց նախագահին հետ, իբրեւ ներկայացուցիչ Հայաստանի...: Ի՛նչ յանդըգնութիւն:

Ժիւլ Ռոմէնի ուղղած իր նամակին մէջ կ'ըլլայ առաջին հերթին Հայաստանը ազատագրելու մասին:

Հետաքրքրական է ակադեմականին պատասխանը, որուն կ'արժէ անդրադառնալ առանձին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹ

ՊՈՒՐԿԻԲԱ ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ Կ'ՈՒԶԷ

Ապահովութեան Խորհուրդի 11 անդամները չկրցան գլուխ հանել Պիզերթի հարցը եւ նիստին ներկայացուած երեք բանաձեւներն ալ մերժուեցան:

Առաջին բանաձեւը, ինչպէս գրած էինք, պատրաստուած էր Սէյլանի, Լիպերիոյ եւ Արաբ Մ. Հանրապետութեան կողմէ, կը յայտնէր թէ Ֆրանսա չէր գործադրած Յուլիս 22ի բանաձեւը, եւ կը հրաւիրէր Ֆրանսան որ «անմիջապէս գործադրէ»: Այս բանաձեւը հաւանաբար շատ չափաւոր նկատուեցաւ Նասրի կողմէ որուն ներկայացուցիչը մէջտեղ դրաւ ուրիշ բանաձեւ մը, կոչուած «Հիմնական բանաձեւ» եւ որուն համաձայնեցան նաեւ իր երկու նախկին ընկերները (Սէյլան եւ Լիպերիա): Այս բանաձեւին մէջ կը շեշտուէր թէ ֆրանսական ուժերու ներկայութիւնը Պիզերթի մէջ, հակառակ ժողովուրդին կամքին, խառնակութեան առիթ մըն է եւ հարկ է որ անմիջական բանակցութիւններ կատարուին ֆրանսական զօրքին արագ պարպումին համար: Այս երկու բանաձեւերուն կը միանար երրորդ բանաձեւ մը, զոր կը ներկայացնէր Թուրքիոյ ներկայացուցիչը՝ Մենեմէնճի-օղլու:

Թուրքիոյ բանաձեւը դիտել կուտար թէ Յուլիս 22ին քուէարկուած բանաձեւը «ամբողջովին չէ գործադրուած» եւ կ'առաջարկէր որ «անմիջապէս եւ ամբողջովին գործադրուի»: Բայց ինչպէս կը տեսնուի Թուրքիա այդ առաջարկը կ'ընէ երկու կողմերուն ալ եւ ոչ թէ միայն Ֆրանսայի, ինչպէս կ'ընէին նախորդ բանաձեւերը: Իր եզրակացութեան մէջ, Թուրքիա կը թելադրէր նաեւ անմիջական բանակցութիւններ, որպէսզի խաղաղ կարգադրութիւն մը ըլլայ վերջնականապէս լուծելու համար Պիզերթի հարցը:

Ֆրանսայի դիրքը ծանօթ էր արդէն: Իր ներկայացուցիչը ոչ մէկ կարծիք յայտնեց այդ մասին, մինչ Ամերիկա, Անգլիա համաձայն կը գտնուէին Թրքական բանաձեւին, զոր խորհրդային պատուիրակը անմիջապէս դատապարտած էր: Մորոզովի համար, այդ բանաձեւը «կը պարտադրէր Թունուզի, Ֆրանսայի, այսինքն յարձակողին կամքը»: Խորհրդային պատուիրակը կը դատապարտէր մանաւանդ վերջին պարբերութիւնը, որուն մէջ կը տեսնէր «համաշխարհային հանրային կարծիքը շփոթութեան մատնելու փորձ մը»:

Առաջին երկու բանաձեւերը ստացան չորսական ձայն (Լիպերիա, Սէյլան, Արաբ. Մ. Հանրապետութիւն եւ Խորհ. Միութիւն) մնացեալ վեց անդամները դէմ քուէարկեցին, մինչ Ֆրանսա չէր մասնակցեր քուէարկութեան: Յայտնի էր սակայն թէ երրորդ բանաձեւը պիտի արժանանար խորհրդային վեթոյին եւ այդ ձեւով դուռ բանար Ազգաժողովին արտակարգ նիստի գումարման: Բայց Պղատոն Մորոզով իր խսկ ծուղակը ինկաւ: Արդարեւ կարճ դադարէ մը ետք, Թուրքիոյ ներկայացուցիչը կ'ընդունէր ջնջել վերջին պարբերութիւնը որմէ վրդովուած էր խորհրդային պատուիրակը: Այս պայմաններու տակ, Մորոզով վերջին բայց ձախող փորձ մը կ'ընէր, կ'առաջարկէր «Ֆրանսայի կողմէ» բառերը աւելցնել Թրքական բանաձեւին մէջ: Այս բարեփոխութեան խորհրդային առաջարկը 4 ձայն կը ստանար: Վերջապէս Թրքական բանաձեւը չէր ստանար անհրաժեշտ եօթը ձայները (Սէյլան, Լիպերիա, Խորհ. Միութիւն եւ Արաբ. Մ. Հանրապետութիւնը ձեռնպահ մնացած էին) եւ Ապահովութեան Խորհուրդը անել կացութեան մը առջեւ կը գտնուէր: «Վերջին խօսքը չէ ըսուած» կը յայտարարէր խորհրդային պատուիրակը: Ափրիկեասիացիները 50 ստորագրութիւն կը փնտռեն որպէսզի Ազգաժողովին արտակարգ նիստի հրաւէր ըլլայ: Եթէ նոյնիսկ գտնեն, անկէ ետք ալ երկու երրորդի մեծամասնութիւն պէտք է գտնել ժողովէն ներս, Ֆրանսան դատապարտելու համար, ինչ որ շատ դիւրին բան մը չէ:

× Պուրկիպա տեսակցութիւն մը տուած է Նիւ Եորք Թայմզի եւ ի մէջ այլոց յայտնած է թէ Ֆրանսայի դատապարտումը չի փնտռեր: Կը փորձէ ամերիկեան միջամտութիւն մը ձեռք ձգել:

× Տակ Համըրշըլտ պատասխանելով Քուվ տը Միւրվիլի նամակին կը փորձէ ինքզինքը արդարացնել, բայց ընդունելով հանդերձ թէ հանգամանք չունի, իր պարտականութիւնը կը սեպէ գործադրել տալ բանաձեւը: Ընդհ. քարտուղարը չընդունիր թէ իր նամակին մէջ արտայայտուած կարծիքները Թունուզեան տեսակէտներ ըլլան:

× Լոնտոնի Տէյլի էքսփրէսը կը գրէ թէ Ֆրանսա դաս մը տուաւ աշխարհի այն ձեւին մասին զոր պէտք է ցոյց տալ ՄԱԿի հանդէպ: Կը հաստատէ թէ Պիզերթի մէջ, Ֆրանսա յարձակման ենթարկուած է եւ ՄԱԿը փորձած է յանցաւոր հանել Ֆրանսան: Այս ամբողջին, կը գրէ անգլիական թերթը, տը Կոլ մէկ պատասխան ունի.— Արհամարհանք:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

«Աքշամ»ի թղթակից Ապտուլլահ Քոզանօղլու կը հրատարակէ իր տեսակցութիւնը Երուսաղէմի պատրիարք Տէրտէրեան Արք.ի հետ

— Լրագրող էք, պարապ կը գտնուիմ, բան մը կ'ըսեմ, այս պատճառով կը վախնամ լրագրողներուն հետ խօսելէ:

— Ինչ որ ըսէք՝ նոյնութեամբ պիտի գրեմ: Իսթանպուլը պիտի պատուէ՞ք:

— Քաւ լիցի, ձեր ծառայականը եօթը տարի առաջ Իսթանպուլը տեսնելու պատիւը ունեցած է: Ողջ ըլլայ, պատրիարք Խաչատուրեան էֆէնտիի հիւրը եղած էի:

— Ո՞ր պատրիարքութիւնը աւելի բարձր է:

— Նուիրապետական կարգերու համաձայն՝ Էջմիածնի Կաթողիկոսը Ծայրագոյն Պատրիարք է, Իսթանպուլի Պատրիարքը Երուսաղէմի Պատրիարք կ'ըլլայ, հոս կրնայ գալ, բայց ես Իսթանպուլի Պատրիարք չեմ կրնար ըլլալ:

— Լաւ, դուք այս տեղէն ո՞ւր կրնաք երթալ:

Տէրտէրեան Արք. խնդաց:

— Դրախտ կ'երթամ, ըսաւ:

Զգացի թէ անտեղի հարցում մը ըրած էի, ուզեցի սրբագրել, սակայն ուրիշ անտեղի խօսք մը ըրի.

— Կը մաղթեմ որ աւելի առաջ երթաք եւ Ծայրագոյն Պատրիարք ըլլաք, Երեւանի մէջ:

— Կը մաղթեմ որ այդ տեղը դուն երթաս, արդէն երկրումը ձեզի աւելի մօտ է:

Իր այս սրամտութեան շատ հաւնած ըլլալու էր որ դարձեալ խնդաց, յետոյ լրջացաւ եւ ըսաւ.

— Օսմանեան կայսրութեան շրջանին Երուսաղէմը Իսթանպուլի ենթակայ էր:

— Իսթանպուլի ժողովուրդին պատգամ մը չէ՞ք շնորհեր:

— Շատ գոհ կ'ըլլամ, սակայն սխալ բան մը չըսենք և չխրտչեցնենք ձեր փիճաճճի քաքըրները: Մկրտիչ էֆէնտին թող թարգմանէ:

Պատրիարքը յետոյ դարձաւ իր քարտուղարին եւ հետեւեալները ըսաւ, որոնք թարգմանուեցան Մկրտիչ էֆէնտիին կողմէ.

— Իսթանպուլի ժողովուրդէն լուր առած եմ. շատ գոհ են իրենց կեանքէն, կառավարութեան հաւատարիմ են եւ պատուաւոր: Մեր ամենամեծ փափաքը այն է որ Հայերը իրենց զգացումներով մօտ ըլլան Թուրք նոր Հանրապետութեան: Հայերը Թուրքերուն հետ ձեռք ձեռքի, եղբայրաբար թող ապրին, երկու ազգերուն համար ալ ուրիշ տեղէ օգուտ չկայ: Կ'ուզեմ որ այս խօսքերս այս ձեւով ըսուին ժողովուրդին: Անկէ զատ Իսթանպուլի Պատրիարք եղբօրս Խաչատուրեան էֆէնտիին ալ բարեւներ:

Մեզ որ ես ճամբան կը գտնուէի երբ Խաչատուրեան էֆէնտի վախճանեցաւ եւ ես չկրցայ բերել իր բարեւը:

Մեր տեսակցութիւնը աւարտած էր: Տէրտէրեան էֆէնտիէն հրաժեշտ առինք: Հակառակ մեր խնդրանքին, մինչեւ արտաքին դուռը ընկերացաւ մեզի եւ յետոյ ըսաւ Թուրքերէն լեզուով.

— Դուք Իսթանպուլէն մինչեւ հոս կուգաք եւ չէք ուզեր առանց զիս տեսնելու երթալ, թոյլ տուէք որ ես ալ ձեզի հետ մինչեւ դուռը գալու պատիւը ունենամ:

Այս քաղաքավարական խօսքերուն հետ մեր սիրտն ալ հոն ձգելով, բաժնուեցանք Ս. Յակոբի եկեղեցիէն:

Բայց այստեղ հայ հայրենակիցներէս շատ տարօրինակ բան մը տեղեկացայ:

Նախօրօք պատրաստած ընթացքին կը յիշատակուէր Երուսաղէմի պատրիարքին անունը: Վերջերս դադրած են յիշատակելէ: Պատճառը Կաթողիկոսին հարցուցի.

— Պայման չէ անունին յիշատակութիւնը ըսաւ:

Եթէ ինծի հարցնէք, այսօր սրտերու մէջ կ'ապրի անունը Երուսաղէմի Պատրիարքին, որ կատարեալ արդիական կրօնաւոր մըն է: Վաղն ալ լեզուներու մէջ պիտի ապրի: Այսքան խելացի, այսքան կրօնքին նրբութիւններուն եւ մարդկութեան, եղբայրութեան հաւատացող համեստ պատրիարքի մը անունը դիւրաւ կարելի չէ ջնջել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՁԱՊԵՏ Տըպրէ ճառով մը պարզեց այն որոշումները զորս կառավարութիւնը տուած է երկրագործութեան համար, որուն 180 միլիարի (Հին Ֆրանք) նոր յատկացում մը պիտի ըլլայ: Հացին գինը Օգոստոս 1էն, 1 Ֆր.ի յաւելում պիտի կրէ քիլոյին վրայ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրապարակեց համայնավար պետութեան երրորդ ուխտը, 60 տարուան ընթացքին: Առաջինը, որ դաղտնի էր հրապարակուած է 1903ին եւ կոչ կ'ընէր ռուս բանուորներուն որ տապալեն ցարականութիւնը: Երկրորդը որ ցարդ ի զօրու է, հրատարակուած է 1919ին: Խտացումն է Մարքսի, Լենինի եւ Էնկելսի տեսակէտներուն եւ կը նախատեսէր ընկերվարական ընկերութեան կառուցումը: Այս վերջինը կը հաստատէ Խորհ. Միութեան ընկերվարութենէն համայնավարութեան անցնիլը: Կոթողն է մարքսեան գաղափարականին եւ ոսկեդար կը խոստանայ (մինչեւ 1980) խորհրդային ժողովուրդին:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԹԱՌՏԻՆԻ, վախճանած է առջի օր Հռոմի մէջ, զոհ սրտի տագնապի մը: Քարտուղարն էր Վատիկանի եւ Կարդինալի աստիճան ստացած էր Յովհաննէս ԻԳ.էն: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Պապին ներկայութեան, չորեքշաբթի օր:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՎԱՍՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱ՛Ն...

«Տուր աշխարհիս խաղաղութի՛ւն»...

Այսպէս կ'երգուի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ, պատարագի արարողութեանց ընթացքին :

«Խաղաղութիւն ամենեցուն»... կ'ըսէ պատարագիչը, խաչակնքելով հաւատացեալները:

×

Ի զո՛ւր խաղաղութի՛ւն կ'երազէ մարդկութիւնը հազարամեակներէ ի վեր :

Կարճ ժամանակամիջոց մը միայն կը վայելեն մարդիկ խաղաղութեան պարգեւները :

Վէրքերու արիւնը հազիւ դադրած, դեռ կոշկոռ իսկ չկապած, կը վերսկսի նոր պատերազմ մը: Նորէն փլուզում բընակավայրերու, մահ մեծի եւ պզտիկի, արիւն, արցունք ...

1918ին, երբ առաջին համաշխարհային պատերազմը վերջացաւ, Ուիլսըն յաջողեցաւ հիմնել Ազգերու Դաշնակցութիւնը Ժընեւի մէջ, թէեւ յետոյ Միացեալ Նահանգները անոր մասնակցեցան միայն «դիտող»ով մը:

Այդ հաստատութեան նպատակն էր միջազգային վէճերը առանց պատերազմի կարգադրել եւ զինաթափութիւնը իրականացնել :

Ազգերու Դաշնակցութիւնը չիրականացուց սակայն իր վրայ դրուած մեծ յոյսերը: Ան օգուտ մը չբերաւ: Մեծ պետութիւնները շարունակեցին խաղալ փոքր ժողովուրդներու ճակատագրին հետ եւ ֆաշական պետութիւնները կրցան իրենց ուզածը անպատիժ ընել թէ՛ Ափրիկէի եւ թէ՛ Եւրոպայի մէջ : Հիթլեր համարձակեցաւ նոյնիսկ սարքել պատերազմ մը, որ տեւեց 1939 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1945ի Մայիսը, սարսելով Եւրոպան եւ ամբողջ աշխարհը :

Ի տես պատերազմի արհաւիրքներուն եւ աւերակներուն, յաղթական պետութիւնները հիմնեցին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը՝ այս անգամ Նիւ Եորքի մէջ, աշխարհի երեսէն վերցնելու համար պատերազմի վտանգը, խաղաղութիւնը յաւէտ պահպանելու եւ ընդհանուր զինընկեցութիւնը աստիճանաբար իրականացնելու համար :

×

Միայն 16 տարի անցած է այն օրերէն, երբ Հիթլեր անձնասպան կ'ըլլար Պերլինի մէջ : Անոր երազած «հազարամեայ կայսրութիւնը» հազիւ 12 տարի տեւած՝ կը ջախջախուէր օդէն եւ ցամաքէն :

Դեռ մեր ականջներուն մէջ կը հնչեն այն պոռպատեայ ճառերը, զորս Հիթլեր կ'արտասանէր, որոնք սակայն փոխանակ դէպի յաղթանակ, դէպի անդունդ առաջնորդեցին Գերմանիան, որ այսօր բաժան բաժան եղած է եւ հակառակ տնտեսական յառաջդիմութեան Արեւմտեան մասին մէջ, խոր վէրքեր ունի ազգային տեսակէտով :

Եւ ահա նորէն պոռպատեայ ճառեր կ'արտասանուին Արեւելքէն եւ Արեւմուտքէն: Մոսկուայէն Խրուշչեւն է որ կը խօսի: Կը խռովի մարդկութիւնը, կը ցնցուի աշխարհը : Բայց ի՞նչ կ'ուզէ Խրուշչեւ — խաղաղութեան դաշնագիր մը Գերմանիոյ հետ: Անշուշտ խաղաղութեան դաշնագիր մը իր հասկցած ձեւով: Ան կ'ըսէ .

– Եթէ դուք, նախկին դաշնակիցներդ, ինծի հետ սեղան չնստիք եւ դաշնագիր մը չկնքէք Պերլինի վերաբերմամբ, ես մինակս դաշնագիր պիտի կնքեմ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ: Թող արեւմտեան Պերլինը «ազատ քաղաք» մը մնայ: Իսկ եթէ չզաք իմ խօսքիս, ես իմ գիտցածս պիտի ընեմ: Դուք ձեր գլխուն ճարը նայեցէք :

Միացեալ Նահանգներու նախագահը Քենըտի ինչպէս նաեւ բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները կը յայտարարեն. — Ատանկ բան մը չընե՛ս : Մենք մեր իրաւունքները Պերլինի մէջ, ի հարկին զէնքով պիտի պաշտպանենք: Կը զգուշացնենք քեզ :

... Եւ այսպէս մարդկութիւնը նորէն կը տատանի պատերազմի եւ խաղաղութեան միջեւ :

Պատերա՞զմ պիտի ըլլայ... վասն խաղաղութեան: Եւ խորհիլ որ ասկէ՝ ութ շաբաթ առաջ, Քենըտի եւ Խրուշչեւ իրարու հետ գլուխ գլխի խօսակցեցան Վիէննայի մէջ՝ հասկացողութեան գալու համար եւ խաղաղութիւնը պահպանելու համար :

×

Ի տես այս քաղաքական պատկերին, կարելի չէ զուգահեռական մը չգտնել 1939ի Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներու անցքերուն եւ արդի վիճակին միջեւ: Այն ատեն՝ երկրորդ մեծ պատերազմի նախօրեակին, Անգլիա եւ Ֆրանսա յայտարարած էին որ եթէ Գերմանիա յարձակի Լեհաստանի վրայ, իրենք պիտի յարգեն իրենց խօսքը եւ պիտի պաշտպանեն զայն :

Հիթլեր՝ շփացած իր նախկին յաջողութիւններով, կարծեց թէ Լեհաստանի պարագային ալ Ֆրանսա եւ Անգլիա տեղի պիտի տան: Բայց անոնք ըսին .— Մինչեւ հոս եւ ոչ աւելի անդին: Ու պատերազմ յայտարարեցին Գերմանիոյ դէմ : Այսպէս սկսաւ կործանարար երկրորդ համաշխարհային պատերազմը :

Այսօր՝ ամբողջ մարդկութիւնը յոյս ունի որ արդի քաղաքագէտները բան մը սորված են անցեալ պատմութենէն ու սխալ դատողութիւններով եւ ենթադրեալ գերադասութիւններով չեն տարուիր խօսքը զէնքի շաչիւնի փոխելու :

ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԱՀ՝ ԳՈՐԾ ԵՒ ՈՉ ԹԷ ԽՕՍՔ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, յաջող երեք ձեռնարկներէ ետք, փակեց դպրոցական տարին :

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի եւս, իր զոյգ դպրոցներու տարեվերջին քննութիւնները տեղի ունեցան, տեղական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներու, ծնողքներու եւ Խաչուհիներու ներկայութեան :

Աշակերտները հագուած տօնական օրերու նման, գրաւած են իրենց տեղերը կարգապահ եւ ուշադիր : Եւ ամբողջ երեք ժամ, աշակերտ եւ ունկնդիր, լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին իրարու յաջորդող դասարաններու տուած քննութեան: Հարցումներ, գնահատանքի խօսքեր եւ անվերջ ծափեր : Ի՞նչպէս խանդաղատանքով չդիտել ամէնէն փոքրերուն իրարանցումն ու յուզումը : Մանաւանդ յաջող քննութիւն տալէ ետք, իրենց կայծ ու կրակ աչքերէն ցոլացող Հայու հպարտութիւնը :

Ներկաները գոհունակութեամբ կը հաստատեն աշակերտութեան ըրած յառաջդիմութիւնը : Յայտնի է որ անոնք ոչ միայն, տարւոյն ընթացքին լաւ են աշխատած, այլեւ մասնաւոր ջանք են թափած եւ պատրաստուած տարեվերջի քննութեան: Այնպէս որ իւրաքանչիւր քննութիւն տուող աշակերտ իր ստացած բարձրագոյն նիշերուն հետ, Կապ. Խաչի կողմէ կունենայ նաեւ մէկ շաքարեղէնի ծրար :

Մէկ շաբաթ վերջ, Կապ. Խաչի տարեկան դաշտահանդէսն է, որու ընթացքին կը կատարուի նաեւ տղոց մրցանակաբաշխութիւնը : Ձեռնարկ մը մեծածախս եւ դժուար: Կրընոպլէն տասը քիլ. հեռաւորութեամբ լեռնադաշտի մը մէջ, պէտք է սարքել բարձրախօսի, պիւֆէի յարմարութիւններ, պէտք է փոխադրել սեղաններ, նստարաններ եւն.: Եւ սակայն, տարիներէ ի վեր, այս բոլորը կ'ըլլան առանց աղմուկի, ու Կապ. Խաչի հանդէսներուն վարժուած հասարակութիւնը՝ վստահ է որ հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ պիտի անցընէ հաճելի օր մը:

Դաշտահանդէսը կ'ըլլայ սպասուածէն շատ աւելի բազմամարդ: Ներկայ են ոչ միայն աշակերտներու ծնողքները, այլեւ մանաւանդ, այս գաղութին մէջ երկար տարիներու ընթացքին, Կապ. Խաչի տարած ազգապահպանման գործը ջերմօրէն գնահատող, սրտցաւ հայրենակիցները, որոնց ազգասիրական զգացումները՝ պայմանադրական նեղմիտ օրէնքներու չեն գիտեր ենթարկուիլ: Մասնաւոր գոհունակութեամբ կը նշմարենք, կանցի մեր կազմակերպութեան թեւին տակ, հայկական շունչ ստացած, այսօր թեւառած, ընտանեկան բոյներ կազմած, երիտասարդութեան ներկայութիւնը :

Ներկայութիւն մը, որ ոչ միայն հոգեկան բաւարարութիւն կը պատճառէ տարեցներուն, այլ նաեւ կը հաստատէ որ իրենց համար տարուած տարիներու աշխատանքը՝ ապարդիւն չէ եղած :

Հանդէսի պաշտօնական մասին, ներկաները իմի հաւաքուելով, գուրգուրանքով կը շրջապատեն աշակերտութիւնը, ուրախութեամբ ունկնդրելով անոնց երգերն ու արտասանութիւնները: Երկու փոքր աղջնակներ 9 եւ 10 տարու, Է. Բաբախեան եւ Հ. Մարաշլեան, դպրոցի օժանդակ անդամներէն Պ. Մ. Կիւմիւշեանի կողմէ, իրենց ընթերցանութեան գրքէն ցոյց տուած էջերէն կ'ընեն շատ սահուն ընթերցումներ, արժանալով ներկաներու բուռն ծափերուն: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն մեր նախկին սանուհիներէն Տիկին Թ. Մանուկեան (Սէն – էթիէն) եւ իր քոյրը Տիկին Ալիս, հայերէն անուշ երգերով: Երկուքն ալ տարիներ շարունակ, եղած են մեր հանդէսներու գեղարուեստական բաժնին մասնակցող շնորհալի, կարեւոր ուժերը : Ներկայ ծնողքներու գոհունակութեան արտայայտիչը կ'ըլլայ Տիկին Ծ. Մարաշլեան հաճելի երգերով: Կ'երգէ նաեւ Տիկին Ժիլլէթ :

Պ. Մ. Կիւմիւշեան խօսք առնելով, կը շեշտէ նորահաս սերունդի փրկութեան համար տարուելիք հայապահպանման գործի անհրաժեշտութիւնը, որուն գըլխաւոր ազդակ նկատելով հայ լեզուի պահպանումը՝ գնահատանքի ջերմ խօսքերով վեր կ'առնէ տեղական համեստ դպրոցին միջոցաւ տարուած աշխատանքըն ու ձեռք ձգուած սքանչելի արդիւնքը :

Պ. Մարանճեան կը խօսի Մարտիկներու Միութեան կողմէ, յայտնելով իրենց գոհունակութիւնը, տարեվերջի քննութեան առիթով ամէն տարի իրենց Միութեան եղած հրաւէրին համար: Եւ որպէս ապացոյց իր եւ իր ընկերներուն ազգապահպանման համար տարուած գործին հանդէպ ունեցած գնահատանքի զգացումներուն, Միութեան կողմէ կը նուիրէ երեսուն Ն. Ֆ., որուն կը հետեւին ներկաներէն շատ շատեր: Հազիւ հինգ վայրկեան, նուիրատուութեան գումարը կը հասնի 300 Ն. Ֆ.ի, (Նուիրատուութեան ցանկը առանձին):

Նկատի ունենալով, իրենց մրցանակները ստանալու համար տղոց ցոյց տըուած անհամբերութեան նշանները, կը ստիպուինք ընդհատել գեղարուեստական բաժինը: Եւ ընդհանուր ծափերու, ուրախութեան արտայայտութիւններու մէջ, տասնեւութ յաջողակ աշակերտներ, կարգով կը մօտենան, կը համբուրեն իրենց դաստատուները, եւ կրթական յանձնախումբի անդամ, Պ. Ե. Մարաշլեան կուտայ իւրաքանչիւրին իր դասաւորումին համեմատ յատկացուած մրցանակը : Կապ. Խաչը չէ մոռցած նաեւ դեռ դպրոց չյաճախող փոքրիկները, որոնք նոյնպէս հաւաքուած են մեր շուրջը: Կը մօտենան,

ՆԻՔՈԼԱ Բ. ՑԱՐԻՆ ԵՒ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՍՊԵԼ ՄԸՆ Է

Քանի մը հեղինակներ, որոնք այդ դժուարին պահերուն Սիպերիա ապրած էին, կարգ մը հրատարակութիւններ ըրած են, բայց շատ բան չեն գրած ցարական ընտանիքին սպանութեան մասին : Ինչո՞ւ :

Որովհետեւ որեւէ փաստ գոյութիւն չունի: Նոյնիսկ կը կասկածիմ որ Լենինը եւ Սթալինը անգամ կրցած ըլլան ճշմարտութիւնը երեւան հանել :

Այո, ճշմարտութիւնը, կը խոստովանիմ, որ չկրցայ երեւան հանել հակառակ յամառ եւ յուսահատական ճիգերուս :

Այսպէս է որ Եւրոպա դառնալէս քիչ ետք, Սիպերիոյ իմ նախկին ընկերներէս մէկէն իմացայ թէ ծովակալ Կոլչաքի այրին Պիրենեաններու մէջ կը գտնուի :

Ուստի Փօ քաղաքը գացի եւ Թարպի ճամբուն վրայ գտայ Տիկին Կոլչաքը համեստ բնակարանի մը մէջ, այժմ անհետացած : Միասին Սիպերիոյ եւ Եկատեբինէնպուրկի մեր հին օրերը վերապրեցանք: Ուրախութեամբ հաստատեցի թէ ցարական ընտանիքին դէպի Սամարա մեկնած ըլլալուն ճշդութեանը մասին մեր երկուքին կարծիքները նոյնանման են :

Իր կարծիքը ինծի համար շատ արժէք ունէր, որովհետեւ Տիկին Կոլչաք խիստ իրաւասու էր ճշմարտութիւնը գիտնալու :

Տիկին Կոլչաք կ'ուզէր իմանալ ամէն գնով թէ ո՞վ էր որ կայսերական ընտանիքը Եկատերինէնպուրկէն աւելի ապահով վայր մը փոխադրած էր :

«Հոս, կ'ըսէ Պ. Լըմէ, անհրաժեշտ կը համարիմ տալ կարգ մը պատմա – քաղաքական բացատրութիւններ .—

1918ին բոլշեւիկներուն կացութիւնը շատ վտանգուած էր : Արխանկելսքի մէջ, Կովկասեան բանակին հրամանատարը, Եուտենիչ, Անգլիացիներուն օժանդակութեամբ կը դիմադրէր կարմիրներուն: Ղրիմի ճակատին վրայ Վրանկել եւ Տենիքին կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք կը բերէին :

Վերջապէս արեւելեան կողմը՝ Կոլչաք եւ Չեխոսլովաքները չորս հարիւր հազար հոգիով կը դիմադրէին Սովետներուն :

Իրենց ենթարկուած ծանր կացութեան գիտակցութեամբ՝ յեղափոխականները խիստ մեծ կարեւորութիւն կուտային Եկատերինէնպուրկի պատանդներուն եւ Մոսկուայէն հոն հասած եւ մեր ձեռքը անցած հեռագիրները, այս պատանդներուն ճակատագրին համար, տեղական սովետները պատասխանատու կը նկատէին :

Ուրեմն, Տիկին Կոլչաք եւ ես կատարելապէս համամիտ գտնուեցանք, եզրակացնելու համար թէ միայն Գերմանացիք էին որ շահ եւ միջոցներ ունէին Եւրոպայէն Ցարին հասնելիք օգնութեան արգելք ըլլալու :

Արդարեւ, Գերմանիոյ համար յաղթութիւնը շահելու միակ բախտը Պրեստ-Լիթովսքի դաշնագիրն էր, եւ մեր թըշնամիները շատ լաւ գիտէին թէ Ցարը, ըստ իր դաշնակիցներուն տուած խոստումին, բնաւ պիտի չվաւերացնէր այս անջատ հաշտութիւնը :

Մնաց որ, բոլշեւիկեան բոլոր շրջանակներուն մէջ, գերմանական ազդեցութիւնը խիստ զօրաւոր էր, այնպէս որ, ամէն անգամ որ կարմիր սպայակոյտ մը գերի կ'իյնար մեր ձեռքը, միշտ գերմանացի սպաներ անպակաս կ'ըլլային :

Այս պարագայով թերեւս կը բացատրուի Իպատիեւի տան նկուղին մէջ գըրուած գերմաներէն արձանագրութիւնը :

Մեր երէկի թշնամիներէն կը կասկածիմ, եւ կը կարծեմ թէ չեմ սխալիր »:

×

«Գալով Անաստասիային, կ'ըսէ Պ. Լըմէ, զայն բնաւ չեմ տեսած, հետեւաբար չեմ կրնար ըսել թէ Տիկին Անտէրսըն կոչուած կինը իսկական Անաստասիան է կամ ոչ: Շատ հրաշքներ կարելի են: Սակայն պատմութիւն մը, որ բացայայտ սխալով մը կը սկսի, ինծի համար կասկածելի է :

Կը կարծեմ կարդացած ըլլալ թէ, Անաստասիա յայտարարած է որ Եկատերինէնպուրկի մէջ, կայսերական ընտանիքին անդամներուն դիակներուն մէջէն, մէկը զինք դուրս քաշած եւ միասին հետը Ռումանիա տարած է :

Եկատերինէնպուրկի ջարդը, կը կրկնեմ, առասպել մըն է, դէպի Ռումանիա ճամբորդութիւնը՝ ուրիշ առասպել մը :

Կը բաւէ աշխարհացոյց քարտէսը [illegible]նել, հեռաւորութիւնները չափել եւ հաստատել թէ այդ ճամբաները որքան անապահով էին այն ժամանակներուն :

Կը յիշուի թէ ժամանակին տասնէ աւելի անձեր իբրեւ Լուդովիկոս ԺԷ. ներկայացուցած են իրենք զիրենք: Վլադիվոստոքի մէջ, եւ այլուր հանդիպեցայ երիտասարդուհիի մը, որ կը փորձէր փաստել թէ մեծ դքսուհի Օլկան է: Անոր պէս շատ անձեր ալ տեսանք որ «կայսերական ընտանիքին կը պատկանինք» կ'ըսէին: Սակայն շատ դիւրութեամբ երեւան հանեցինք խարդախութիւնը :

Ուրեմն, Անաստասիային խնդիրը ինծի համար անլուծելի կը մնայ եւ իմ այս յիշատակներս կը վերջացնեմ խոշոր հարցական նշանով մը:

Քաղեց՝ Գ. Տ. Ա.

(3 եւ վերջ)

... կը տանան ձեռքի փոքր ժամացոյցներ եւ արեւի ակնոցներ (Կապ. Խաչին նուիրուած Տիկին Միքայէլեանի կողմէ)։ ... կարենալ ըմբռնելու համար այս փոքրիկ նուէրները ստանալու առիթով, մեր ... եղած պզտիկներուն ցոյց տուած ... ութիւնն ու խրախուսումը, պահ մը պէտք է իրենց նման մանկանալ, ունենալու համար, իրենց տարիքի ապրումները... համոզուելու համար որ այս բոլորը միջոցներ են հայ դպրոցին հմայքը ... իրենց մանկական հոգիները ... ու, զիրենք հայ դպրոցին կապելու։

Տեսէք, հազիւ ինը տարու սա տղեկը, որուն ծնողքը դաշտահանդէսին մօտերը ... մը անցընելու եկած է։ Ամբողջ օրը կը մնայ մեր մօտ, չուզեր բաժնուիլ իր հայ ընկերներէն։ Հանդէսի ... նոյն յուզումով, նոյն անհամբերութեամբ կը սպասէ իր նուէրին։ Մե... տուած իր խոստումի ձեւէն, վստահ ... որ դպրոցի վերաբացումին, ան պիտի ուզէ հայ դպրոց գալ։ Ի՞նչպէս չէի ... սա միւս սիրուն, պճլտուն աչքերով ... տարու մանուկը, որ քննութեան օրը, կեցած է դպրոցին առջեւ։ Իր մեծ եղբայրը ներսն է. չուզեր ներս գալ, բայց եղած տեղը նստած կը մնայ ամբողջ երկու ժամ։ Ինչո՞ւ, բայց ո՞վ կարողացած է լման թափանցել մանուկի մը, անմեղունակ հոգիի խորհուրդներուն։

Կապոյտ Խաչը, ուսուցիչներուն եւս, կը նուիրէ յիշատակի համար սիրուն առարկաներ։ Վիզզօզի դպրոցին ծնողքները, տարուած աշխատանքին հանդէպ, իրենց ունեցած գնահատանքի զգացումներուն որպէս ապացոյց, իրենց շրջանի դաստուրին կը նուիրեն, սիրուն ինքնահոս գրիչ մը։ Այս ինքնաբուխ, ազնիւ ուշադրութիւնը, խորապէս կը յուզէ որքան դաստուն, նոյնքան եւ ներկաները։

Դպրոցին երիտասարդ ուսուցիչը, Պ. Վ. Բարախեան ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, ստանձնած է բարձրախօսին մատակարարութիւնը, եւ հաճելի կերպով կը կատարէ խօսնակի իր դերը։ Կապ. Խաչը, շնորհակալութեան յատուկ խօսք ունի Տիկին Գոսաիկեանի, որ ինչպէս «Մանուկներու Օրուան» հանդէսին, այս անգամ եւս, նուիրած է ափսէ մը Թերթանուշ։

Տիկին Միքայէլեան, սրտաբուխ խօսքերով, Կապ. Խաչի շնորհակալութեան զգացումներուն թարգմանը կ'ըլլայ ներկաներուն եւ դպրոցի ուսուցչական կազմին մօտ։

Ահա բարոյական պատկերը, այս ազգապահպանման գործին լայնօրէն նպաստող ձեռնարկին։ Իսկ նիւթական արդիւնքը, մի՞թէ կարելի է կասկածիլ. ...արկուելու համար, պէտք է լաւ ճանչնալ մեր բարի ու ազնիւ ժողովուրդը՝ որ ունի առողջ դատողութիւն, եւ տարուած ազգօգուտ գործը գնահատելու վեհանձն հոգի... Այս յօդուածի սկիզբը, ընտրուած էինք արդէն ներկայ եղող հասարակութիւնը. որոնք մէկի տեղ տասը տալով հանդէսի նիւթական հասոյթը հասցուցին 1080 Ն.Ֆ.ի։

> **ԲԺ. ՆՈՐԱ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ**
> եւ
> **Պ. ՏՈՐՔ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ**
> ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ
> Փարիզ, 1961 Յուլիս 30

Եւ ըսել թէ, նոյն այս ժողովուրդը՝ դեռ նոր, «Մայրերու տօնին» առիթով ժպիտով ու գնահատանքի ջերմ խօսքերով ընդունելով մեր ընկերուհիները, կրկին հայ դպրոցին համար տուած էին 450 Ն.Ֆ.։

Ուշ է ժամանակը։ Շատոնց լռած է արդէն բարձրախօսէն ամբողջ օրը հնչող, պանդուխտի մեր հոգիները յուզող, հայրենակարօտ մեր սրտերն ալեկոծող հայ երգի անուշ ձայնը.. Մեկնած են բոլորը, ու մենք մնացած մեր մտածումներուն, հոգեկան մեր ապրումներուն հետ մինմինակ... Ահա թէ ինչպէս, եւ ինչ միջոցներով է որ Հայը՝ հակառակ իր ունեցած քաղաքական վերի վայրումներուն, անթիւ եւ անգութ հալածանքներուն, կարողացած է դարերու մշուշին մէջէն լոյս աշխարհ գալ, հասնիլ մինչեւ մեր օրերը՝ պահելով իր ազգային դիմագիծն ու լեզուն։ Մինչ անդին, պատմութեան մէջ Հայուն հետ յիշուած, Հայուն հետ ճամբայ ելած. բազմաթիւ ազգեր, իրենց անունը միայն պատմութեան ձգած, կորսուած են։

Որովհետեւ ամէն ժամանակներու, գժուարին ամէն պայմաններու մէջ, գտնուած են սիրտ ու հոգի ունեցող Հայեր, որոնք իրենց առօրեայ մտահոգութիւններէն վեր դասելով իրենց ազգի գոյութիւնը՝ աշխատած, տքնած են, եւ արդարացուցած են «փոքր կաթիլները ծովը կը կազմեն, աւազի հատերն ալ լեռը կը դիզեն»ի ճշմարտութիւնը։ Նոյն ուղիով, նոյն նպատակով է, գաղթահայութեան այսօրուան կատարած մասնակի, փոքր ձեռնարկները։ Եւ ազգապահպանման համար տարուած այդ աշխատանքին մէջ, Կրընոպլի համեստ գաղութը՝ եւ տեղական Կապոյտ Խաչը, անպայման որ ունին իրենց պատուաւոր տեղը՝ տարիներով իրենց ըրած նիւթական ու բարոյական զոհողութեամբը, ու տարած ազգօգուտ աշխատանքի որակովն ու քանակովը։

Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆԱՊԱՏԸ ԿԸ ԾԱՂԿԻ...

Այլուր շրջաններ կան Արաքսի հովիտին մէջ, որոնք, ցարդ, անապատի վերածուած էին, անկարելի ըլլալով վարուցանք ընել։ Այժմ, եւ իբրեւ արդիւնք հայ հողագէտներու քսան տարուան տքնաջան ճիգերուն, կարելի եղած է արգասաւորել երբեմնի անապատը, ուր, արդէն, ստացուած է առաջին արդիւնքը՝ խաղող, ցորեն եւ կորնգան։

ՀԱՄԱՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ԾՐՋԱԳՏՈՅՑ

Լայնօրէն գնահատուեցաւ Հայաստանի համանուագախումբը Խ. Միութեան զանազան շրջաններուն մէջ, ուր, երեսունէ աւելի համերգներ տուաւ ղեկավարութեամբ խմբավարներ Օ. Տուրեանի եւ Վ. Այվազեանի։ Համերգներուն կը մեներգէր Գոհար Գասպարեան։

ՕԴԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Գրեցինք Երեւան – Մոսկուա օդային հաղորդակցութեան մասին, որ գլալապէս ճամբուն տեւողութիւնը կրճատած է՝ 3·5 ժամ, շնորհիւ արդիական մեծ օդանաւերու սպասարկութեան։

Հայաստանի թերթերէն կը տեղեկանանք, թէ օդանաւերը մեծ օգտակարութիւն կ'ունենան նաեւ գիւղատնտեսութեան մէջ։ Արդարեւ, օդանաւերու միջոցաւ կ'ոչնչացուին գիւղատնտեսութեան վնասող միջատները եւ մանրէները, ծուխի ծածկոցներ կը տարածեն ցրտահարութեան վտանգի պարագային, եւայլն։

Միւս կողմէ, ներկայիս կանոնաւոր երթեւեկութիւն գոյութիւն ունի Երեւանի եւ Խ. Միութեան բազմաթիւ քաղաքներու միջեւ։ Առկէ զատ, ապրանքատար ինքնաթիռներ ամէն օր Երեւանէն դէպի Միջին Ասիոյ երկիրները, Ուկրայնիա, Ծայրագոյն Արեւելք, Ուրալ, Մոսկուա, Լենինկրատ եւ այլ վայրեր կը փոխադրեն Հայաստանի զանազան ապրանքները, մանաւանդ պտուղները։

ՍԵՒ ԾՈՎԻ ԱՓԻՆ

Երեւանի Օփերայի խումբը Սոչի (Վըրաստան) մեկնեցաւ ներկայացումներ տալու համար։ Ցայտագրին մաս կը կազմեն եւրոպական եւ հայկական դասական գործեր, ինչպէս, օրինակ՝ «Օթելլօ», «Ֆաուստ», «Քարմէն», «Անուշ», եւայլն, յայտարարած է Օփերայի ղեկավարը՝ Գ. Հայրապետեան։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Երեւանի «Սպարտակ» ոտնագնդակի խումբը կարեւոր յաջողութիւն մը եւս արձանագրեց, այս անգամ Թալինի խումբին դէմ, Երեւանի մէջ։ Եստոնացի մարզիկները պարտուած են 2 – 0 արդիւնքով։ Այս յաղթանակով «Սպարտակ» խումբը 16 միաւորներ նշանակած կ'ըլլայ եւ Խ. Միութեան ոտնագնդակի առաջնութեան մրցաշարքին մէջ կը բարձրանայ հինգերորդ տեղը։

× Պասքեթպոլի հետաքրքրական վեց մրցումներ տեղի ունեցան Երեւանի մէջ, Հայերու եւ Մոսկուացիներու միջեւ։ Վեց մրցումներէն երեքը շահած են Ռուսերը, երքն ալ Հայերը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

—o—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի քաղաքի մասնաճիւղի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը տեղի ունեցաւ Ֆէլի ծառախիտ պարտէզին մէջ։ Այս առթիւ Խաչուհիները ջանք չէին խնայած ներկաները գոհ ձգելու համար, հակառակ իրենց յառաջացեալ տարիքին։ Դիտողութիւն մը՝ երիտասարդ Խաչուհիներու պակասը։

Ներկայ էր ոգեւորիչ բազմութիւն մը բաղկացած ծնողքներէ ու Կապոյտ Խաչի բարեկամներէ։

Բեմին վրայ կ'երեւան տասնեւհինգ Հայորդիներ, մանչ ու աղջիկ, վեցէն տասնեւհինգ տարեկան, շարուած հասակի չափով, ղեկավարութեամբ իրենց ժըրաջան ու միշտ երիտասարդ ուսուցչուհի Տիկին Նազարեանի։ Հանդէսը կը բացուի «Մարսէյեզով» ու «Յառաջ Նահատակ»ով, որոնք ունկնդրուեցան յոտընկայս։

Արտասանեցին փոքրիկն Յասմիկ Նազարեան «Համբոյրներս», Անդրանիկ Մերճանեան «Ծոյլը», Կարօ Տէրտէրեան «Նուիրում», Լիւսի Տէրտէրեան «Հայրենիքիս», Փերուզ Աղամեան «Կարօտ բնութեան», Մայրենի Մերճանեան «Գրիշը», Յովհաննէս Աղամեան «Հայ վարժարան»։

Ծափերով ողջունուեցաւ երեք փոքրիկներու երեւումը բեմին վրայ, կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն հագուած, եւ հայ դրօշին ուղղուած անոնց արտասանութիւն մը, որ յուզումով եւ զգացումով արտասանեց Վերժինէ Նազարեան, յետոյ խումբը երգեց «Ողջոյն քեզ, Հայու դրօշ», Վանիկ Նազարեան խոր ըմբռնումով եւ անթերի առոգանութեամբ արտասանեց Վահան Տէրեանի «Մի խառնէք մեզ», յուզելով ներկաները։

Ներկայացուեցաւ փոքրիկ պատկեր մը «Արփինոս թթխմորէն», Տիգրան Պապայեան «Դաւիթի», Վերժինէ Հազարեան «Նարգիզի» եւ Մայրենի Մերճանեան «Սիֆիի» դերերը յաջողութեամբ կատարեցին։

Հանդէսին փակումը կատարուեցաւ զաւեշտով մը, «Ես մեռայ» Սերժ Թաքթալեան՝ հայրը, Վանիկ Հազարեան՝ ծառան, Ռոպեր Շուստեան՝ որդին, իրենց դերերուն յաջող ու բնական կատարումով խնդացուցին ներկաները։

Դպրոցական հանդէսէն ետքը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին տղաքն ու աղջիկները իրենց հայկական պարերով եկան ճոխացնել հանդէսը։ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Նոր Սերունդի վարչութեան եւ պարախումբին, որոնք իր բոլոր ձեռնարկներուն սիրայօժար կերպով կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը։

Ս. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՆԱԿԱՆ

— Ճիշդը խօսեցէք, պարոն, ո՞րչափ պիտի մնաք այստեղ, յարեց Լուսիա կանացի ամէնէն անուշ արտասանութեամբ մը։

— Հաւատացէք որ չեմ գիտեր... թերեւս շաբաթ մը չափ։

— Բայց չըլլայ որ տունէն դուրս ելնէք հա՞...։

— Ինչո՞ւ պիտի չելնեմ... ի՞նչ պատճառ կայ։

— Գուցէ կասկածին վրայ, քանի որ անծանօթ մըն էք։

— Ես կասկածելի մէկը չեմ որ երկիւղ մը ունենամ։ Շատ շատ հարցաքննութեան մը պիտի տանին զիս ու տեսնելով որ վնասակար բան մը չունիմ, պիտի թողուն բաց։

— Ով գիտէ, այս պարագաներու մէջ չուտով մարդուս օձիքը չազատիր։ Չէ՞ որ դուք կ'ըսէք թէ օրէնք չկայ այս Համիտական երկրին մէջ։

Խօսակցութիւնը չէր աւարտած երբ որ փողոցին դուռը զարնուեցաւ։ Լուսիա գնաց դուռը բանալու։

Եկողը ծերունին էր։

— Ներողութիւն որդիս, ըսաւ ծերունին խանդաղատանքով մը, բաւական ուշացայ, չէ՞։

— Հարկաւ գործ ունէիք... միջամտեց երիտասարդը թոթովելով։

— Աղէկ որ դուրս չելաք. այսօր քաղաքին մէջ մեծ խրարանդում մը կար։ Կ'ըսեն թէ խումբ մը Հայեր Պարսից սահմանէն ներս մտեր են ու քիւրտ աշիրէթներու հետ կռուի բռնուելով անոնց գլխաւորը սպաններ են։ Եւ որովհետեւ դուք ալ նոր եկած էք, կրնար ըլլալ որ կասկածէին ձեր վրայ ու ձերբակալէին։

— Ո՛հ, Աստուած իմ... մրմնջեց Լուսիա դողդղալով։

— Մօ՞տ օրերուս մէջ պատահած բան է, հարցուց երիտասարդը։

— Այս պատմուածին նայելով, չարթուս մէջ եղած է դէպքը։ Բաւական մեռածներ ու վիրաւորուածներ ալ կան երկու կողմէն։ Կառավարութիւնը փաշա մը զօրք ղրկած է կռուին վայրը։

Մանկամարդ աղջիկը ներսէն մօրը ձայնն առնելով պարտաւորուեցաւ ելլել հիւրանոցէն։ Ան ատեն երիտասարդը յայտնեց ծերունիին թէ՝ ինքը յեղափոխական մըն էր եւ թէ կը խնդրէր իրմէ որ քաղաքին մէջ ծանօթ հայրենասէր մը ցոյց տար, որուն հետ խորհրդակցելով գործի կարենար սկսիլ։

Ամենայն սիրով, ըսաւ ծերունին անոր ճակատը համբուրելով։ Ո՜հ, խիստ ուրախ եմ որ դուն բացիր ինծի քու սիրտդ, Չափազանց երջանիկ պիտի համարիմ զիս, երբ կարենամ ձեռքէս եկածը չխնայել՝ քեզի օգնելու։

ԴԱՇՈՅՆ ԵՒ ՍԷՐ

Երիտասարդը, որուն Վանական անունը պիտի տանք, շաբաթ մը չափ մնալէ ետք յաջողեցաւ քաղքին բոլոր հայրենասէր երիտասարդներուն միջեւ յեղափոխական շրջանակ մը կազմակերպել։ Երբոր բացարձակ կերպով համոզուեցաւ թէ ամուր կապով մը միացած էին երիտասարդ գաղափարակիցները, իր աչքը դարձուց գիւղերու վրայ։ Ուզեց թիմարայ գեղերը շրջիլ. անոնց տեղական բարքերն ուսումնասիրել ու ըստ այնմ գործի սկսիլ։

Արդարեւ իրիկուն մը, Լուսիային ու անոր մեծ հօրը յայտնեց թէ մեկնելու պարտաւորուած էր։

Ծերունին, որ ամէն բան գիտէր, բնական է որեւէ առարկութիւն չկրցաւ ընել։ Բայց Լուսիա արցունքով լեցուած աչքերը կուրծքին վրայ կախեց ու դուրս ելաւ։

Երբ ծերունին տունէն դուրս ելաւ Վանականին համար որոշուած գիւղացին կանչելու, Լուսիա սենեակը վերադարձաւ։

— Մինա՞կ էք, հարցուց Լուսիա դողդղալով։

— Այո, պատասխանեց Վանականը, մեծ հայրդ գնաց ընկերս կանչելու։

— Ըսել թէ այս գիշեր անպատճառ պիտի մեկնի՞ք, պարոն։

— Թերեւս։

— Պիտի յիշէ՞ք զիս։

— Միշտ...

— Ուրեմն ընդունեցէք այս դաշոյնը՝ որ պանդուխտ հօրս յիշատակն է ու կը պահեմ...։ Գիտցէք որ այդ նուիրական գործիքին վրայ բռնաբարուած հայ աղջիկներու վրէժը դրոշմուած է, երբ որ դուք մեր թշնամիներու արեան մէջ կը թաթխէք զայն, յիշեցէք զիս, յիշեցէք Լուսիան։

– Պիտի յիշեմ, պիտի յիշեմ, Լուսիա ... մրմնջեց Վանականը։

— Անկեղծօրէ՞ն։

— Անկեղծօրէն։

Ահա այս եղաւ անոնց անբիծ հոգիներու միացումը։

(Շար.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը փարիզ կը վերադառնայ այս հինգշաբթի (Օգոստ. 3) առաւօտ ժամը 6,29ին կառ տը Լիոն: Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները դիմաւորել:

Բ. խումբը կը մեկնի, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 22ին: Հաւաքուիլ կառ տը Լիոնի Մեծ ժամացոյցին տակը:

×

Լիոնի խումբը կը մեկնի Օգոստ. 3ին, հաւաքուիլ Փերաշ կայարանին մուտքի ժամացոյցին առջեւ, ժամը 16ին:

Այրի Տիկին Ծաղիկ Ղարիպեան ցաւով կը ծանուցանէ իր ամուսնոյն՝

ԴԱՆԻԷԼ ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցած է Յուլիս 12ին (Պորտօ-ան-Կաբ-ինուա, Լուարէ):

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ԵՂԱԾ ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Արծ. Զրբաչեանէ մէկ թիթեղ ճերմակ պանիր եւ մէկ պղտիկ պարկ չամիչ: Պ. Ալթունեան 12 քիլօ ձաւար եւ մէկ քիլօ պոնպոն: Պոսֆոր ընկերութիւն՝ 24 կտոր հրուշակ եւ մէկ քիլօ լոխում:

Հրաչեան եւ որդի՝ հինգ քիլօ բրինձ: Ոմն, երկու հայրենակիցներ՝ 50 քիլօ ձաւար: Կապ. Խաչի Պօմոնի մաս – նաճիւղ՝ 25 քիլօ ձիթապտուղ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շէֆ – Փոսթալի Թիւն է.—

C. C. P. PARIS 5460-11

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եթովպիայէն Տիկին Վարդուհի Պիլէմճեան կը փնտռէ իր զարմիկները՝ Յարութիւն Պիլէմճեան եւ Յովհաննէս Պիլէմճեան: Այս վերջինին հօրը անունը՝ Մանուէլ, մօրը անունը՝ Մաքրուհի (բնիկ Այնթապցի): Տեղեկացնել Տիկին Պիլէմճեանի:

P. O. B. 174
ADDIS-ABABA (Ethiopie)

«ԿԱՊՈՅՏ ՕԹԵԱԿ»

(Բ. տպագրութիւն), Սկովտիոյ մասնական կազմակերպութեան առաջին, երկրորդ եւ երրորդ աստիճաններուն մանրամասն ծէսերը եւ արարողութիւններ, Հ. Մ. Համբարձումեանի կողմէ, կը ծախուի միայն գրավաճառ Պ. Բալուեանի մօտ,

43, Rue Richer, Paris (9e), Tél.: PRO.25-46
Գին 3 Ն. Ֆ.:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ ՅԱՃԱԽԵՑԻՔ

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համեստ կերակուրներ եւ մասնաւոր պատրաստութիւններ
ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան գանազան խմորեղէններ
RESTAURANT J. DJOCHGOUN
4, Rue de la Butte MARSEILLE 2e
(Place Jules Guesde)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբին, հովանաւորու – թեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Կիրակի, Օգոստոս 6, ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիթ Անշան – րէսի տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ:

Անձրեւի պարագային, դեղեցիկ սրահ: կը նախագահէ Ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ: կը խօսի Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլինոր Սերունդին կողմէ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1.— Մասնաւոր օթոքառ մը՝ Մատը – լէնէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9·30ին: Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինո – յին առջեւ, եւ հոնկէ կ'երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպորօն:

2.— Թէ էլ էնի տեւական եւ կանոնաւոր սպասարկութիւն: Պուլվար Ժան – Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը: Առաւօտուն ժամը 8·30ին, 9·30ին, 10·30ին: Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անդամ մը:

3.— Առանձին ինքնաշարժով եկողնե – րը պէտք է առնեն միջին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վիլֆրանչ չհասած, ալ դառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ:

×

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Յանասորի արշաւաքին 64րդ տարե – դարձի առթիւ, Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը այս կիրակի, Լա Թապուրէթի հովասուն եւ ընդարձակ դաշտին վրայ:

կը նախագահէ ընկ. Յ. Ուզունեան,
կը խօսի Պ. Կ. Տէրմոյեան:
Գեղարուեստական բաժին:
Առատ կերուխում:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսսանվիլիէի օ – գտակոտութեան կայանի Բ. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի կ'ունենան, երկուշաբթի 31 Յուլիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի գարմանատունը, 15 Րիւ Ժան Գուժօն, Փարիզ:

Բ. խումբը կը մեկնի այս Հորեքշաբթի օր, ժամը 13ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Ա. խումբը Փարիզի Հայոց եկեղեցին կը վերադառնայ նոյն օրը ժամը 19ին:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԴՈՑՔի իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճարտրդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻԻՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի չրջանը, արձակուրդի չրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով Թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ չկրնար կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով:

Յառաջ միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը:

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան դրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն: Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն: Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի չրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— Ամսական 7 Ն. Ֆ.
Արտասահման 10 Ն. Ֆ.:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին: Փարիզէն դուրս գտնուողները դրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները:

Պայմաններու համար դիմել՝ դրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անդլերէնն եւ սպաներէնն լեզուներով կը պատրաստէ պրեվէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններ.

Հեռաձայն 927 – 01,72

րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարիքէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՅԱՌԱՋԻ ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

ՅԱՐՈՒԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԻՒԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գին 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՒՂՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. : ARC. 26-61 — Métros : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող եւ ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլաստիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24. RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տարի. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տարի. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
2 AOUT
1961

...ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9167 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9468

...ՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻ՛ՇՏ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ

1925 Օգոստոս 2 :

...Այս Թուականը կը կրէ Յառաջի առա-...ջին թիւը, լոյս տեսած Օգոստոս 1ին, ...երէկ վերջ, 65 Փասքալ փողոցի հա-...մեստ մէկ տպարանին մէջ, մութ ու խո-նաւ — ինչպէս Բեթղեհէմի մսուրը :

Պատմական Թուական, որ անմոռանալի պիտի մնայ Յառաջի տարեգրութեանց մէջ :

Եւ այսօր, երեսունեւվեց տարի վերջ, ...ծուն գոհունակութիւնն ունինք հաստա-տելու, որ անիկա կանգուն կը մնայ ...ոտնէջի վրայ, իբրեւ արթուն պահակ, ...կատարելով այն սրբազան առաքելու-թեան, որուն հիմնական սկզբունքները ...ծած է այս Թերթին յաւէտ ողբացեալ Հիմնադիր-խմբագիրը՝ Շաւարշ Միսաք-եան :

...կարգ յանդգնութիւն եւ նախա-ձեռնութեան ոգի պէտք էր գործ եւ ան-...այդ օրերուն՝ հիմնելու համար ...թերթը, առանց դրամագլուխի եւ ...ապահովութեան :

Շաւարշ ունեցաւ այդ համարձակու-թիւնը՝ ապաւինած իր գրիչին ու ընկեր-ներու եւ հասարակութեան անվերապահ աջակցութեան :

Չէր սխալած :

Առաջին օրէն իսկ Յառաջ դարձաւ Ֆր-անսահայ գաղութի սիրուած թերթը, որ ...լրացնելու անհրաժեշտ դարձած ...մը :

Անիկա կը խօսէր «գաղթական» Հայու ...: Կը սրտապնդէր զայն ու կ'ա-...պնդէր, ճամբայ ցոյց կուտար անոր : Անկախ Հայաստանի բարիքները վայե-...լուսաւոր օրերու յուշերով ու ե-...տարուելէ վերջ, յանկարծ նոր ...գրութեան դատապարտուած Հա-...այս հիւրընկալ հողին վրայ կը ...առաջնորդի մը, վարիչի մը, որ ...կը գիրենք, ոգեւորէր ու խան-...նոր հեռանկարներ պատկե-...լով իրենց աչքին :

Յառաջ դարձաւ այդ ղեկավարն ու ա-...ը եւ լիովին արդարացուց իր ...ակնկալութիւնները : Կանգնեցաւ միշտ ժո-...ղովուրդի կողքին, պաշտպանեց անոր ...ը : Արձագանգ դարձաւ ապրած ...մարդին մէջ անոր վարարած ...երուն եւ ճիգերուն : Տեղական ...ու օրէնքներուն անտեղեակ հայ-...ներուն ուղեցոյց դարձաւ : Շաղ-...հանդիսացաւ իրարու հետ կորսն-...հայրենակիցներու եւ ազգական-...մէջեւ :

Աւելին : Իր մաքուր հայերէնին շնոր-...մայրենի լեզուն կատարելագործեցին ...պատերէն ազատուած մեր բեկորնե-...որոնք որբանոցներու մէջ տարրական ...թիւն ստանալէ վերջ, իբրեւ բան-...կը ղրկուէր էին աշխատելու Ֆրանսա-...գործարաններուն մէջ, հեռու հայկական ...միջավայրէ :

...անոնցմէ ոմանք գրելու վարժուեցան ...դարձան «Յառաջ»ի Սանները, նոյնիսկ ...գրական ստեղծագործութիւնները ...Դրքոյկ մըն ալ հրատարա-...ցին :

Աւելի քան երեքուկէս տասնեակ տարի-...անցան Յառաջի ծնունդէն ի վեր : ...բան փոխուած է այդ տարիներու ...ընթացքին : Այժմ կ'ապրինք հիւլէական ...դարու մէջ :

...ովին յեղաշրջուած է հաեւ Ֆրան-...հայ գաղութի կեանքը : Նօսրացած են ...սերունդի շարքերը : Նոր սերունդը ...դիմագիծ կը փոխէ : Հինէն ...տարբեր մտայնութեամբ, ապրելա-...ով ու լեզուով :

Յառաջ անվհատ կը շարունակէ իր ա-...ռաքելութիւնը՝ իբրեւ աւանդապահը հայկական մշակոյթի եւ հայ արժէք-ներու :

Կը պաշտպանէ հայ ժողովուրդի ազգային ու քաղաքական իրաւունքները : Ամէն պատեհ առթիւ կ'արծարծէ Հայկական Դատը, — որ, աւա՜ղ, տակաւին կը սպասէ իր լուծումին :

Վառ կը պահէ հայրենասիրական ոգին նոր սերունդին մէջ, այն հաստատ համոզումով որ վաղ թէ ուշ պիտի յաղթանակէ արդարութիւնը եւ հայ ժողովուրդը պիտի տիրանայ իր անկորնչելի իրաւունքներուն :

Նոր տարեշրջանի սեմին, Յառաջ անգամ մը եւս կը շեշտէ, որ պիտի հետեւի, միշտ հաւատարմօրէն, իր հիմնադրի գաղափարականին եւ գծած ուղիին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ՈՒԶԷ ՀԱՄԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՅԻՆ ԱՆԴԱՄԱԿՑԻԼ

Ինչպէս կը սպասուէր, երկուշաբթի օր, վարչապետ Մաքմիլլըն յայտնեց երեսփոխաններուն թէ Անգլիա պաշտօնական դիմում մը ղրկած է Վեցերու Եւրոպային», որպէսզի անդամակցի Հասարակաց Շուկային :

Մաքմիլլըն բացատրեց թէ Եւրոպայի հաւաքականութեան, Մեծն-Բրիտանիոյ և Հասարակապետութեան յարաբերու-թեանց ապագան կենսական խնդիր մըն է Անգլիոյ կեանքին համար եւ ազատ աշխարհի բոլոր երկիրներու կեանքին համար : «Քաղաքական ինչպէս եւ տնտեսական խնդիր մը կայ» : Մաքմիլլըն անշուշտ մեծ հաճոյքով չունկնդրուեցաւ : Ծանօթ է որ բազմաթիւ երեսփոխաններ եւ Հասարակապետութեան անդամներ դէմ են այս կարգադրութեան եւ Մաքմիլլընի յայտարարութիւնը բաւական աղմուկ հանեց ժողովին մէջ :

Մաքմիլլըն փորձեց սակայն մտքերը հանդարտեցնել յայտնելով թէ եթէ այդ ուղղութեամբ տարուելիք բանակցութիւնները ձախողին, պէտք է գիտնալ եւ Վեցերը պէտք է անդրադառնան որ Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը եւ իր պարտաւորութիւնները կրնան ազդուիլ :

Վարչապետին գլխաւոր ընդդիմախօսն էր Նոր-Զելանտա մեծցած պահպանողական երեսփոխան մը, նախկին ագարակապան, որուն համար Մաքմիլլըն դաւաճան մըն է պարզապէս : Կ'ամբաստանէ Անգլիոյ վարչապետը որ խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ բրիտանական գերիշխանութիւնը Եւրոպայի մէջ, այնպիսի ժամանակ մը, երբ Հասարակապետութեան 650 միլիոն մարդկային արարածները իրենց հաւատքը կը դնեն անոր յարատեւման եւ պարագլուխի առաջնութեանց մէջ : Այս երեսփոխանին համար Մաքմիլլընի կը մընայ մէկ պատուաբեր որոշում տալ՝ հրաժարիլ :

Յիշենք որ Անգլիա իր դիմումը կ'ընէ Հռոմի Ուխտին թիւ 237 յօդուածին հիման վրայ որ ստեղծեց Եւրոպական Հասարակապետութիւնը : Այդ յօդուածը կ'ըսէ .— «Եւրոպական որեւէ պետութիւն կրնայ Հասարակապետութեան մաս կազմելու դիմում ընել : Դիմումը կ'ընէ Դիւանին որ յանձնախումբին կարծիքն առնելէ ետք միաձայնութեամբ կը յայտնէ իր կարծիքը» :

Անգլիոյ այս պատմական որոշումը լաւ ընդունելութիւն գտաւ, ընդհանրապէս, եւրոպական պետութեանց մօտ : Ֆրանսայի մէջ մամուլը եւ քաղաքական դէմքերը համակարծիք են շեշտելու համար թէ կարեւոր թուական մըն է :

Պոնի շրջանակները մանաւանդ շատ նպաստաւոր են եւ արտաքին նախարար ֆոն Պրենթանօ յայտնեց թէ այս որոշումը շատ մեծ կարեւորութիւն ունի եւ ամէն ինչ պիտի ընեն օգնելու համար Անգլիոյ յառաջիկայ բանակցութեանց ընթացքին :

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, տը Կոլ – Մաքմիլլըն հանդիպում մը տեղի պիտի ունենայ ի մօտոյ, որուն ընթացքին երկու ղեկավարները պիտի խօսին այս մասին : Ամէն պարագայի մէջ, բանակցութիւնները պիտի սկսին միայն Սեպտեմբերին :

Հետեւելով Անգլիոյ, կ'ըսուի թէ Աւստրիա եւս դիմում պիտի ընէ մաս կազմելու համար Հասարակաց Շուկային :

ԱԼԺԵՐԱՑԻՔ ԲԱՑ ԴՈՒՌ ՄԸ ԿԸ ՁԳԵՆ

ՊԵԼՔԱՍԸՄ ՔՐԻՄԻ
ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

200 լրագրողներու առջեւ ալժերական պատուիրակութեան ղեկավարը փորձեց բացատրել բանակցութեանց խզումին պատճառները :

Նորութիւն մը չըսաւ, հաստատեց պարզապէս թէ «Աճակ»ը անդիջող կը մընայ իր տեսակէտներուն վրայ Սահարայի վերաբերմամբ : Պելքասէմ Քրիմ յայտարարեց թէ ալժերացի ժողովուրդը երբեք պիտի չհամակերպի ֆրանսական կառավարութեան «անընդունելի յաւակնութեանց», ապա ծանրանալով Սահարայի հարցին վրայ շեշտեց .— «Պէտք է անդրադառնալ թէ ինչ ձեւով ալ որ մօտենանք այս հարցին, կը հանդիպինք ֆրանսական նախապայմանին որ Սահարան «ինքնին հարց մը» կը նկատէ : Ալժերիա չի կրնար ընդունիլ որ անկախ ըլլայ իր հողամասին չորս հինգերորդը չստանալով : Այս կենսական հարցն է որ պատճառ եղած է Լիւկրէնի խօսակցութեանց ընդհատումին» :

Իր եզրակացութեան մէջ, Պելքասէմ Քրիմ բաց դուռ մը կը ձգէ եւ կը յայտնէ թէ Ալժերիա (իմա' անկախ Ալժերիան) պիտի չմերժէ գործակցիլ : Վստահ է թէ երկուստեք բարի կամեցողութեամբ կարելի է լուրջ լուծում մը գտնել :

× Պուրկիպա վերջապէս արտօնեց որ Թունուզի Ֆրանսացիները երկրէն հեռանան : 1300 հոգի որոնց մէջ 600 երախայ, առջի օր Մարսէյլ հասան :

× Ափրեւասիական պլոքը (46 երկիր) «շտապողաբար» ՄԱԿի արտակարգ ընդհանուր ժողով մը գումարելու դիմում կատարեց ֆրանքօ-թունուզեան հարցին համար :

× Պիզերթի մէջ Թունուզցիները երեք ֆրանսացի վայրաչուներ «գերի» բռնեցին :

ՀԱՅԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընդունելութեանց ընթացքին, Հայկազուն քհյ. Կարապետեան, որ յատկապէս եկած էր Կեսարիայէն, իբրեւ ուղերձ կարդաց գրութիւն մը, որ տեսակ մը տեղեկագիր է Թուրքիոյ ներքին գաւառներու Հայութեան մասին :

Կ'առնենք գլխաւոր կէտերը .—

Այս հաւաքոյթին առթիւ, կը փափաքիմ, իբրեւ գաւառի հոգեւոր հովիւ, համառօտ տեղեկութիւններ տալ :

Թուրքիոյ Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ կ'ապրին աւելի քան 80.000 Հայեր : Ներկայիս Անատոլուի գաւառներուն ու գիւղերուն մէջ կ'ապրինք խաղաղ ու անդորր կեանք մը՝ աւելի քան 10 հազարի հասնող հայորդիներ, որոնք պարտաճանաչ քաղաքացիներ են եւ կը վայելեն երկրին օրէնքներու տրամադրութիւնները անխտիր : Թէեւ փոքրամասնութեան կրթարաններ չունինք, սակայն պետական վարժարաններու դռները բաց են մեր առջեւ : Հոն նախնական կամ երկրորդական ուսում կը ստանան մեր տղաքը եւ ներկայ յեղաշրջական հանրապետական կառավարական օրէնքները երբեք խտիր չեն դներ հպատակներուն միջեւ, որով տղաքը կը մեծնան իբրեւ բարեացակամ եւ ճշմարիտ հայրենակիցներ :

Ս. Խաչ Դպրեվանքը, մեր գաւառի կրթարաններու պակասը կը լրացնէ : Գաւառէն ղրկուած աւելի քան 120 աշակերտներ տոհմիկ ու բարձր ուսում կը ստանան հոն եւ ներկայիս, երբեմնի գաւառի անուս պատանին, որ ի տես կրօնականի մը՝ քարկոծելու եւ հայհոյելու արարքին մէջ կը գտնուէր, այսօր Գարակէօզեան որբանոցի եւ Ս. Խաչ Դպրեվանքի շնորհիւ, բարձրացած է նախակրթարանի տեսչութեան եւ ուսուցչական ամպիոնի վրայ :

Այսօր գաւառի մէջ ունինք երեք եկեղեցիներ, Գայսերիի, Տիարպաքըրի եւ Հաթայի մէջ, ուր պաշտամունք կը կատարուի : Թէ՛ կրօնքի լոյս եւ թէ կրթական ուսում կը ջամբուի հաւատացեալներուն, որոնք մեծ սփոփանք եւ մխիթարութիւն կը ստանան : Գաւառի Հայը հազիւ իր ապրուստը կը ճարէ և չի մուրար : Կ'աշխատի ապահովելու համար իր կարիքները : Անիկա միայն ուսում կը մուրայ եւ ուրախ ենք յայտնելու որ այս ալ կուտան Գարակէօզեան որբանոցն ու Ս. Խաչ Դպրեվանքը : Կը յուսանք որ երջանկայիշատակ Պատրիարքին յաջորդն ալ նոյն շաւիղէն ու ուղիէն ընթանալով ալ աւելի բարգաւաճ, ալ աւելի ծաղկեալ պիտի պահէ մեր կրթական հաստատութիւնները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ արեւմտեան Պերլին կ'անցնին երկու Գերմանացի, ամէն վայրկեան : Յուլիսին 30.000 հոգի անցած են : Ռանտոլֆ Չըրչիլ կը գրէ Նիուզ ոֆ թի Ուորլտի մէջ թէ 10 տարիէն գերմանական հարց չի մնար, եթէ այս թափով շարունակուի ներգաղթը, քանի որ Գերմանացի չի մնար արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

ՓԱՐԻԶ հասաւ Մարոքի նոր դեսպանը, Շերքաուի :

ՓԵՇՏԱՑԻ մէջ «դիւանագիտական» միջադէպ մը պատահած է առջի օր : Անգլիոյ դեսպանը ձգած գացած է երբ պաշտօնական ընդունելութեան մը ընթացքին Ղանայի նախագահը Ն'Քրումա յայտարարած է «Ղանայի ժողովուրդը հարիւր տարի մաշած է գաղթատիրական ճնշումին տակ» :

ՓԱՆՔՈՎԻ կառավարութիւնը երկար ղեկոյցով մը կը ձաղկէ անոնք որոնք արեւմտեան Գերմանիա կ'անցնին աւելի լաւ ապրելու համար : Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան համար արեւմտեան Գերմանիա անցնող այրերը Օտար Լեգէոն կը ղրկուին, իսկ կիները հանրատուն :

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային ցուցահանդէսին այցելուներու թիւը 600.000ի հասած է : 18 միլիոն անգլիական ոսկիի (25 միլիոն Նոր Ֆրանք) ապրանք ծախուած է :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեան իրենց աղջկան Օր. Ալիսի ընդ Էմիլ Ասլանեան ամուսնութեան առթիւ Հայ Մշակոյթի Տան կը նուիրեն յիսուն հազար Հին Ֆրանք (500 Ն. Ֆ.) :

ՀԱՅ ՑԵՂԻՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

—o—

Եթէ ուշադրութիւն դարձնենք պահ մը եւ գիտնալ ուզենք, թէ հայ ազգը, հակառակ խիստ դժնդակ պայմաններու, ապրեր է 4000 տարի եւ փնտռենք այն պատճառները, որոնց շնորհիւ ապրեր է մինչեւ այսօր, միշտ նկատի ունենալով որ եղած է աշխարհի ամենադժբախտ ազգը, որուն մարտիրոսագրութիւնը իրեն հաւասար չունի պատմութեան մէջ, եւ սակայն ապրեր է, ճակատագիրներուն դառնագոյնը ունենալով հանդերձ, մեր առջեւ կը ներկայանայ լուրջ նիւթ մը, որ ոչ միայն կը հետաքրքրէ Հայը, այլ կը հետաքրքրէ նաեւ օտարը:

Որպէսզի իւրաքանչիւր Հայ պատեհութիւն ունենայ խոկալու եւ լրջօրէն զբաղելու իր ցեղակցին գոյատեւման զարմանահրաշ պատճառներով, կ'ուզեմ զինք պահ մը տանիլ հայ ցեղի ծագման ակը, տալով քանի մը պատմական անցքեր, որոնք սերտօրէն շաղկապուած են Հայուն ծագումէն մինչեւ այսօր իր փոթորկոտ կեանքին հետ:

Շատերուն ծանօթ է, թէ հայ ցեղը, նախ քան Փոքր Ասիա անցնիլը, բնակած է Թրակիա, անձուկ իմաստով՝ այսօրուան Պուլկարիան եւ մինչեւ Եգէական ծովը պարփակող ցամաքամասը, իրեն բնակակից ունենալով պելասգեան յոյն ցեղը, Թրակիացիներ, Եդրուրացիներ եւ իրեն տոհմակից, կարելի է ըսել՝ իր հօրեղբօրորդիները, Փռիւգներ: Այս դըրացիներուն մէջ շատ բարձր մշակոյթով, արուեստով ու քաղաքակրթութեամբ օժտուած Եդրուրացիները, որոնք այսօրուան Իտալիոյ Թոսկանա նահանգը բնակած եւ ապա խառնուած են Իտալացիներուն հետ, առարկայ դարձած են ներկայ քաղաքակրթութեան հիացումին՝ իրենց բարձր քաղաքակրթութեամբ: Ահա այս պէսի ցեղի մը եւ ցայսօր իրենց անունը արդի քաղաքակրթութեան մէջ պահող միւս ցեղերուն հետ երկար դարեր ապրելով, Հայը կրցեր է պահել իր դիմագիծը, առանց անոնցմէ մէկէն կլանուելու: Ինչ որ ցոյց կուտայ, թէ շատ զօրաւոր ազդակներ կրցած են պահել Հայը իր ազգային տոհմիկ դիմագիծին մէջ:

Արդեօք Հայերը ե՞րբ եկան Թրակիա եւ որքա՞ն մնացին հոն, այդ ցեղերուն հետ:

Եդրուրացիները, որոնք, կը կարծուի թէ Փոքր Ասիայէն Եգէական ծովու կըղզիներու ճամբով անցած են Թրակիա, թէեւ պատմական թուական մը չեն տար մեզի, բայց շատ հին ատեն եկած պէտք է ըլլան եւ թերեւս հոն գտած Հայերը, որովհետեւ 474ին (Ն. Ք.) Սիկիլիա կղզին Սիրակուսացիներուն հետ իրենց ունեցած բախումը իտալական հողին վրայ, ցոյց կուտայ թէ նուազագոյն վեց դար (Ն. Ք.) առաջ պէտք է գտնուած ըլլային Թրակիա եւ անկէ ետքը անցած Իտալիա: Որով ենթադրաբար կարելի է ըսել թէ Հայերը Թրակիա բնակեցան գէթ 5–600 տարի:

Ե՞րբ անցան Հայերը Թրակիայէն Փոքր Ասիա:

Հայոց պատմութիւնը գրող Փրանսացի Ժաք տը Մորգանի կարծիքով, Հայերը իրենց տոհմակից Փռիւգներու հետ Թրակիայէն Փոքր Ասիա անցած են Վոսփորի նեղուցի ճամբով 1250ին (Ն. Ք.) եւ հաստատուած են այն երկրամասին վրայ, որ այն ատեն կոչուած է Փռիւգիա, այսօրուան Զմիւռնիան, Պերչաման, Մանիսան պարունակող նահանգը: Այս հաշիւով մօտաւորապէս չորս հազար տարուան հնութիւն ունեցող ազգ մըն է Հայը:

Սակայն քանի մը հարիւր տարի (նուազագոյն 250 տարի) կենակցելով իրենց տոհմակից Փռիւգներու հետ, մինչեւ այսօր չհասկցուած պատճառով, բաժնուած են անոնցմէ եւ շարժելով դէպի Արեւելք, իրենց ճամբու ընթացքին հանդիպած են 4000 տարուան խիստ բարձր քաղաքակրթութիւն եւ մշակոյթ ունեցող Հիթիթներու: Կասկած չկայ, թէ Հայերը ապրած են անոնց հետ բաւական երկար ատեն, առանց անոնց զիջելու իրենց մըշակոյթն ու ազգային դիմագիծը, բացի քանի մը բառերու փոխառութենէ, ինչպէս ծառայի *(ծառայ),* քուր *(քահանայ, քուրմ),* զաքա *(զաւակ) եւայլն եւ թերեւս ալ ըրած են փոխառութիւններ, փոխառութեանց դէմ. ասիկա շատ սովորական երեւոյթ է ազգերու կեանքին մէջ. այսպէս օրինակ, իմ ծննդավայրիս (Սիմ – Հաճի – գիւղ = Ամասիա) Թուրքերը, որոնք մեծամասնութիւն են Հայոց բաղդատմամբ, կ'ըսեն* պու չօրպա ջըի օլմուշ *(այս ապուրը ջրի եղած է),* չարսույա կիտէյիմ տէ, պիր օգգա չեմիշ ալայըմ *(շուկայ երթամ, օխա մը չամիչ առնեմ),* տիւն դարլալարը հերկ էտթիք *(երէկ արտերը* հերկեցինք*): Ուրեմն, մենք ալ Հիթիթներուն տուած կրնանք ըլլալ մեր լեզուէն բառեր, ինչպէս Թուրքերէն մեր առած բառերուն փոխարէն, մենք ալ իրենց տուեր ենք բառեր, թէեւ անոնցմէ տիրապետուած ըլլանք:*

Նախքան Հայերուն դէպի Ալիս գետի աւազանը շարժուիլը (800ին Ն. Ք.), անոնք հանդիպած են ռազմատենչ եւ վայրագ ցեղերու՝ Բալա, Կասկա, Հայասա *եւ* Կիզուանտա *անունով, միշտ պահելով իրենց գոյութիւնը եւ վերջապէս 600ին (Ն. Ք.) հասած են Արարատեան դաշտը եւ հոն իրենց դէմը գտած են 60 թագաւորութիւններու վրայ իշխող Ուրարտացիները, զորս նուաճելով, տիրած են անոնց հայրենիքին, այսօրուան պատմական Հայաստանին եւ 529 (Ն. Ք.) Թրուվահարա ամսուն (Մայիս–Յունիս) իբրեւ կազմակերպուած կառավարութիւն, առաջին պատերազմը մղած են Պարսից Դարեհ Թագաւորին դէմ: Միջանկեալ կերպով հոս յիշեմ, թէ Դարեհ Թագաւոր Պարսկաստանի Պեհեստուն քաղաքի քարաժայռերուն վրայ փորագրել տուած է այս պատերազմի առթիւ Հայաստան անունը* Արմանիա, *ուրկէ Եգիպտացիները առնելով, գրած են* Արմ'ինա *(Հայաստան):*

Ցեղապայքն Հայերը իրենց հողին վրայ կրած են ճակատագրին ամենադառն դըժբախտութիւնները, երկար դարեր: Աւելի քան 10 մեծ ու փոքր ցեղեր փորձած են իրենց սուրն ու հուրը հայ ցեղին վրայ եւ ապահովաբար կարելի է ըսել, որ եթէ հայ ցեղին տեղ եղած ըլլար Անգլիացին կամ Գերմանացին, հազիւ կէս դար կըրնար դիմանալ Հայուն վիճակուած դառնագոյն պայմաններուն, որոնց մէջ սակայն Հայը ապրեր է դարե՛ր դարե՛ր, եւ ամէն դարու մէջ, ամէն օր ջարդի եւ տարագրութեան սարսափի մէջ ապրելով հանդերձ, արտադրեր է իր պարծանքին եւ հպարտութեան առարկայ մշակոյթի անկորնչելի գանձեր: Հայը մէկ կողմէն լացեր է, միւս կողմէ արցունքը աչքերուն, արտադրեր է, առանց վհատելու եւ յուսահատութեամբ անձնատուր ըլլալու, կարծես «հեմ լաճք, հեմ երթաճք»*ը իրեն նշանաբան ընտրած: Անվերապահօրէն կարելի է ըսել, թէ առանց այդ նշանաբանին ալ վհատութիւնը անձնասպանութեան պիտի մղէր Հայը: Բայց բարեբախտաբար, առածի կարգը անցած Հայուն անընկճելի կամքը, ապրելու եւ տեւելու անխորտակելի հաւատքն ու անմար յոյսը զինքը ապրեցուցեր են 4000 երկար տարիներ:*

ՅՈՎՀ. Գ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

ՏԵՍԱՅ

ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ

(ԽԱՊՐԻԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ)

—o—

Երեւան հասնելէս երկու օր վերջ պատեհութիւն ունեցայ այցելելու ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ *— աթոռանիստ քաղաք Հայոց Հայրապետ* Վազգէն Ա. Վեհափառ Կաթողիկոսին:

*Թերաւարտ պողոտայէ մը առաւօտեան կը հասցնէ մեզ «մեքենան» (այսպէս կը կոչուի Հայաստանի մէջ ինքնաշարժը) 20 վայրկեանէն Էջմիածին, որ քանըհինգ քիլոմեթր հեռու է Երեւանէն: Հոս է ներկայիս գոյութիւն ունեցող Հայոց հնա-*գոյն եկեղեցին, Մայր–Տաճար Էջմիածինը, *որուն շինութեան թուական ընդունուած է 400–500ի շրջանը եւ որուն հիմերուն մէջ երեւան եկած են հնագոյն հե-*քեր հեթանոսական տաճարի մը: *Ցեղային տեսած է շատ մը նորոգութիւններ, որոնցմէ նորագոյն եւ լաւագոյնը* Կիւլպէնկեան նուիրատուութեամբ *տեղի ունեցած կառուցումներն են: Տաճարը թէեւ շատ բարձր չէ, սակայն մեծ է եւ իրական Մայր–եկեղեցիի մը տպաւորութիւնը կը թողու: Հրաշալի է մասնաւորապէս աւագ խորանի գմբէթը իր լուսապայծառ զարդեղէններով:*

Տաճարին մէջ կը պահուին — երկաթապատ դռներով բաժնի մը մէջ — թանկարժէք իրեղէնները դոհարազարդ՝ ադամանդակուռ խաչեր ու թագեր, ոսկեզըրուագ շուրջառներ, արծաթապատ անօթներ, որոնք նուէրներն են երկար դարերու բարեպաշտ արքայազուն ու իշխանական փարթամութեանց:

Էջմիածնի եկեղեցին ամէն կիրակի առտու կ'ունենայ հանդիսական ճաշակաւոր պատարագ. սարկաւագներու երգեցողութիւնը կը կատարեն վանքին երիտասարդ կղերականները, իսկ դպիրներու բաժինը եկեղեցւոյ սեփական երգչախումբը՝ երգեհոնի ընկերակցութեամբ: Երգչախումբը ունի շատ լաւ մարզուած մեներգչուհիներ, որոնցմէ մին Վիէննայէն: Եկեղեցին կը վարձատրէ նիւթապէս իր սոլիստները: Ուխտաւորներու բազմութիւնը աչք զարնելու չափ մեծ է կիրակի օրերը:

Էջմիածինը 1441էն ի վեր Աթոռն *է Հա-*յոց Կաթողիկոսներուն: *Հոս է որ առիթ ունեցայ արտասահմանէն եկած հիւրերու մեծ խումբի մը հետ ներկայանալու Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին, որ հայրական ժպտուն բառերով բարի գալուստ մաղթելով՝ հետաքրքրուեցաւ իւրաքանչիւրիս պարագայով առանձին առանձին, որմէ վերջ հրաւիրեց բոլորս խնջոյքի սեղանի մը: Ճաշը, որուն թամադայութիւնը իր վրայ առած էր Վեհափառ համեմուեցաւ բազմաթիւ բաժակաճառերով եւ ուղերձներով, խանդավառ եւ ջերմ մթնոլորտի մէջ: Ներկաներէն յիշեմ քանի մը անուն. Կրօնից նախարար* Պ. Սարգիս Գասպարեան, Գեր. Սահակ Արքեպ. Տէր–Յովհաննէսեան, Գեր. Կոմիտաս Եպս. Տէր–Ստեփանեան *(առաջնորդ Թիֆլիսի (Թիֆլիս), արտասահմանէն՝* Պ. Զատիկ Խանզադեան, Ա. եւ Հ. Թորոսեան քոյրեր, *ճարտարապետ Եդ-*ուարդ Իւթիւճեան *(Փարիզ), անուանի ջութակահար* Պ. Փարիկեան *(Լոնտոն), ծանօթ երաժշտապետ* Պ. Համբարձում Պէրպէրեան *(Պէյրութ),* Տիկ. եւ Պ. Ռամոս Մէյին *(Պուէնոս–Այրէս):*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ «ՍԱՌՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Մարտական հրահանգ ստացած՝ գնդի սպայակոյտից վերադառնում էի վաշտ: Մի անձրեւալճի մօտով անցնելիս ուժեղ ծարաւ զգացի: Մօտեցայ ջրին: Փետրուարեան սառած լուսնի դալուկ լոյսը բեկբեկւում էր լճակի հայելու վրայ: Ափից մի քայլաչափ դէպի ներս, իրարից կէս մեթր հեռաւորութեան վրայ, երկու քարեր էին սեւին տալիս: Կանգնեցի այդ քարերի վրայ, տափաշշի կողով ջարդեցի բարակ սառոյցն ու ջուր խմեցի: Ինչ որ տհաճ համ ունէր, շատ տըհաճ: Դատարկեցի տափաշիշն ու շարունակեցի ճանապարհս: Երկար ժամանակ չէր անցնում այդ տհաճ համը: Ինքս ինձ մխիթարում էի ցածրաձայն, — ուրիշ ինչ էիր սպասում սառցակալած անձրեւաջրից ...

×

Առաջադրանքը կատարուած էր: Գրաւուած էր հակառակորդի պաշտպանութեան կարեւոր գիծը: Թշնամին նահանջում էր խուճապահար ...

Դադարեց բարակ մաղող անձրեւը: Մարտադաշտի վրայ իջաւ մառախուղը. մթնեց միանգամից: Հակառակորդին հետապնդելն անիմաստ էր այլեւս: Հըրաման ստացանք ամրացնել գրաւած դիրքերն ու հանգստանալ: Երկու օրուայ ընթացքում առաջին դադարն էր: Յոգնած ու տանջուած մտայ խրամատ, մոռացել էի քաղցը, քնել էի ուզում միայն:

Խրամատը փորուած էր այնպէս, որ կարող էիր ոտքերդ կախած նստել ու միաժամանակ տեսնել դիմացի տարածութիւնը: Նստեցի, յարմար չէր տեղս. աջ քաշուեցի ու յենուեցի պատին: Ուսս դիպաւ մէկին. հարեւան ունէի: «Չե՞ս մրսում, եղբայր», — կամաց հարցրի ես: Ոչ մի պատասխան: Քնել է արդէն, մտածեցի ես, թող հանգստանայ: Հըպուեցի հարեւանիս ու փորձեցի քնել: Չէր ստացւում, խոնաւ հագուստ, սառը քամի — քունը մօտ չէր գալիս: Մինչեւ լուսաբաց շուռ ու մուռ եկայ նստած տեղս, կէս արթուն վիճակում, ամուր հպուած անխօս հարեւանիս: Այնպէս էի զարմացել նրա հանգիստ քնելու վրայ, այնպէս էի նախանձում: Մի՞թէ չի մրսում. իսկ կան այդպիսիները, կը քնեն ձիան վրայ, ուժեղ սառնամանիքին, կը քնեն հանգիստ՝ վրան մի թիկնոց, նոյնիսկ թերթ փռած ... Թերեւս սա էլ այդ երջանիկներից է: Տեսնես մեր վաշտի՞ց տղաներից է, թէ հարեւան ...

Լոյսը բացուեց վերջապէս: Դժուարութեամբ ոտքի ելայ: Մարմինս ջարդւում էր սաստիկ:

«Բաւական է քնես, հարեւան, արթնացիր, շուտով կը շարժուենք» — ու հրում եմ քնած զինուորի ուսը: Ոչ մի շարժում: Նորից հրեցի, թափահարեցի, անօգուտ: Յանկարծ մի անորոշ կասկած սողոսկեց սիրտս. մի՞թէ ... Աւելի մօտիկից նայեցի. սպաննուած գերմանացի էր՝ խրամատի մի անկիւնում կծկուած ... Իսկ ես ամբողջ գիշերը հպուել էի նրան .. տաքանալ էի ուզում ...

×

Առաւօտեան ինձ կանչեցին զօրաբաժնի սպայակոյտը: Ծանօթ լճակի մօտով պիտի անցնէի: Անմիջապէս դառնացաւ բերանս՝ անձրեւաջրի տհաճ համի յիշողութիւնից: Մօտեցայ լճակին. բարակ սառցաշերտի միջից երեւում էր ոչ այնքան պղտոր ջուրը: Ինչո՞ւ այդքան տըհաճ համ ունէր ... Ահա այն զոյգ քարը. աջ ոտքս մեկնեցի առաջ, ձախս դեռ չէի տեղափոխել, որ յանկարծ ետ ընկրկեցի: Լճակի յատակից մի զոյգ բաց աչքեր ինձ էին նայում ... Սպաննուած զինուոր էր, մէջքի վրայ պառկած, ոտքերը կիսածալ: Գիշերը ես կանգնել էի նրա ծնկներին ու ջուր խմել այդ բաց աչքերի մօտից, արնախառն ջուր ...

×

Այդ գիշեր ես մի առանձին սարսուռով զգացի պատերազմի ահաւոր սառնութիւնը ...

ԿԵԱՆՔԻ ԵՒ ՍԻՐՈՅ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կնոջս հետ անցնում էինք 26 կոմիսարների անուան այգով. հանդիսաւոր նիստից էինք գալիս, Սունդուկեանի անուան թատրոնից: Տարիներ առաջ այս նոյն այգին մեր ամենահաճելի ժամադրավայրն էր, իսկ հիմա անցնում ենք անշտապ՝ վաղը կամ միւս օրը հարս ունենալու երջանիկ սպասումով:

— Ծերանում ենք, բարեկամ, — ականջիս տակ շշնջաց կինս:

— Գուցէ աւելի՝ մեծանում ենք, — փորձեցի «խմբագրել» կնոջս անզգոյշ արտայայտութիւնը ...

— Այ, «մեր ծառը», յիշո՞ւմ ես, — շարունակեց կինս՝ ցոյց տալով անցումից մի տաս քայլ աջ կանգնած հաստաբուն կաղնին, — մեր առաջին ժամադրավայրը, ինչքան ժամանակ է անցել:

— Ուղիղ քսան տարի. ի՞նչպէս կարելի է մոռանալ ... Տես, հիմա արդէն ուրիշ զոյգ է կանգնած, երջանիկ զոյգ:

Մօտենում ենք նուիրական ծառին:

Յանկարծ կինս սեղմեց թեւս ու կամաց շշնջաց.

— Ոնց որ մեր Սուրիկն է, աղջիկն էլ լաւն է երեւում:

— Սուրի՞կը — զարմացած բացականչեցի ես: Իսկ ի՞նչ կար զարմանալու, տասնեւութ տարեկան երիտասարդ է, համալսարանի ուսանող, առողջ, կենսուրախ:

— Հօրն է քաշել, ապրի տղաս: Փորձեցի կատակել:

— Կամաց, — սաստեց կինս, — թող մեզ չտեսնի, կ'ամաչի երեխան: Թեքուեցինք ձախ ու շտապ հեռացանք՝ մէկ գաղտագողի ետ նայելով:

— Մեծանո՞ւմ ենք, բարեկամ, — [illegible]ղաղտանքով շշնջաց կինս:

— Այսպէս կարելի է եւ ծերանալ, — [illegible]րելիս ...

ԳՐ. ԲԱԼԱՍԱՆԵԱՆ

ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

Առաջին աշխարհամարտին, Պաղեստի — նի մէջ, Զօր. Ալենպիի հրամանատարու — թեան ներքեւ գործող անգլիական բա — նակէն հարիւրապետ մը, իրիկուն մը, ճրագի մը աղօտ լոյսին տակ խորասուզ — ուած էր Աստուածաշունչին էջերուն մէջ եւ անուն մը կը փնտռէր: Զօրավարէն հրաման ստացած էր, իր գումարտակով, յարձակմամբ գրաւել Մաքմաս գիւղը, որ կը գտնուի բարձունքի մը վրայ: Մաք — մաս անունը բան մը կը խօսէր իրեն: Վերջապէս կը գտնէ զայն Սամուէլի ա — ռաջին գրքին մէջ (Ա. Թագ. ԺԴ. 16). — «Եւ Սաւուղ եւ Յովնաթան որդի նորա եւ ժողովուրդն գտեալ ընդ նոսա նստան ի Գաբաա Բենեամինի. եւ այլազգիքն բա — նակեալ էին ի Մաքմաս»:

Հարիւրապետը շարունակելով իր ըն — թերցումը, կը տեղեկանայ որ Յովնաթան եւ «իր զէնքերը կրող երիտասարդը» գի — շեր մը մի—մինակ կը յառաջանան դէպի փղշտացիներուն յառաջապահ ուժերը եւ անցնելով կիրճէ մը, զոր կը կազմէին «քարաժայռք յայսմ կողմանէ, եւ քարա — ժայռք յայնմ կողմանէ, անուն միումն Բազէս, եւ անուն միւսումն Սենա, — մին ի ժայռից կայր ի հիւսիսոյ յանդիման Մաքմասայ, եւ միւսն ի հարաւոյ հանդէպ Գաբաայ»:

Յովնաթան եւ իր կապարճակիրը կը մագլցին քարաժայռն ի վեր, յափսիթերս կ'երթան տափարակ վայրէմը, մօտ կէս արտավար, զոր կարելի էր հերկել զոյգ մը եզներով: Ու կը հանդիպին Փղշտա — ցիներուն:

Փղշտացիները կ'արթննան, եւ կարծե — լով որ պաշարուած են Սաւուղի բանա — կին կողմէ, «բազմութիւնը այնպիսի ան — կարգութեան մէջ կը մնայ որ կը փախ — չին զիրար կոխոտելով»: Այն ատեն Սա — ւուղ կը յարձակի իր բանակով: «Այդ օրը Յաւիտենականը փրկեց Իսրայէլը»:

Հարիւրապետը այս պատմութիւնը կարդալէ ետքը, կ'ըսէ ինքն իրեն. «Հար — կաւ այդ անցքը, երկու ժայռերը, տափա — րակ վայրը այսօր ալ գոյութիւն ունին»: Կ'երթայ կ'արթնցնէ զօրավարը, երկուքը միասին կը կարդան Աստուածաշունչին այդ քանի մը տողերը: Հետադօտիչներ կ'ուղարկեն, որոնք կը գտնեն անցքը, զոր կը պաշտպանէին ափ մը Թուրք զինուոր — ներ: Կը գտնեն երկու ժայռերը, որ ան — կասկած Բազէսը եւ Սենան էին, վերջա — պէս տափարակ փոքր տարածութիւնը զոր «կարելի էր հերկել զոյգ մը եզներով»:

Զօրավարը կը փոխէ նախապէս պատ — րաստած յարձակման ծրագիրը եւ փոխա — նակ գումարտակ մը ուղարկելու՝ ջոկատ մը կ'ուղարկէ: Իրիկուան մթնշաղին ջո — կատը կը գրաւէ անցքը, «հաշիւը կը մաք — րէ Թուրք զինուորներուն», յետոյ կը բարձրանան ժայռերէն դէպի վեր, կը հասնին տափարակ վայրը եւ Մաքմաս: Թուրքերը կ'արթննան: Կարծելով որ պա — շարուած են՝ կը փախչին անկարգ: Այդ գիշեր Մաքմաս գտնուող բոլոր Թուրքե — րը կը ջարդուին կամ գերի կ'իյնան:

Ահա թէ ինչպէս, աւելի քան երեք հա — զար տարի ետք, անգլիական բանակը նոյն տեղւոյն վրայ, կը գործադրէ նոյն ռազմավարութիւնը ինչպէս Սաւուղ եւ Յովնաթան, ըստ Աստուածաշունչի վկա — յութեան:

Թարգմ. Վ. Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՈՐՆՈՊԼ. — Այս տարի Կօրնոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 23ին, քաղաքէն մօտ քսան քիլոմեթր հեռու, Վիլար տը Լանի ճամբուն վրայ, գեղեցիկ ծառաս — տաններուն մէջ, լեռներէն պահավիժող պաղ ջուրով լի գետակի մը եզերքը: Տէ — սինի քոյր մասնաճիւղը, որ մեծ բաժին մը ունեցաւ հանդէսին յաջողութեան մէջ, աւելի կանուխ եկած էր քան տեղւոյն Հայերը: Տէսինէն եկած էին մեծ բազ — մութեամբ, մօտ 60 հոգի փոխադրող հանրակառքէն զատ եկած էին նաեւ անձ — նական կառքերով: Իրեն հետ յատկապէս եկած էր նաեւ Տէսինի գաղութին հովե — ւոր հովիւը սարկաւագներով ու դպիր — ներով: Հիւրեր ունէինք նոյնպէս ուրիշ հայ գաղութներէ: Մինչեւ կէսօր շատ քիչ էր Կօրնոպլցիներուն թիւը, բայց կէսօրէն ետք տաք ու պայծառ օդը ըն — պաստածէն շատ աւելի հայ ընտանիքներ մղած էր հանդիսավայրը:

Նախքան հանդէսին պաշտօնական բա — ցումը, հոգեւոր հովիւը մասնակցու — թեամբ իր փորձառու դպիրներուն եւ սարկաւագներուն, հայ եկեղեցիին յա — տուկ աւանդական պատարագը մատոյց բաց դաշտին մէջ, խորապէս տպաւորե — լով հաւատացեալները: Տէր Հայրը չա — փազանց զգացուած քանի մը խօսք ըսաւ այս առթիւ բոլոր անոնց որոնք անտար — բեր կը գտնուին մեր դպրոցին եւ եկեղե — ցիին հանդէպ եւ աւելցուց թէ ի վերջոյ մեր եկեղեցիներն ու դպրոցներն են Հայը Հայ պահելու գլխաւոր ազդակները: Եթէ այսօր դուք անտարբեր կը մնաք անոնց հանդէպ, կը նշանակէ անտարբեր էք ձեր լեզուին ու կրօնքին հանդէպ, այն ժամա — նակ սեւ գիծ մը քաշեցէք ձեր Հայ ըլլա — լուն վրայ:

Թէեւ մասնաւոր գեղարուեստական բա — ժին մը պատրաստ չէր, բայց բազմաթիւ երգեր եւ արտասանութիւններ լսուեցան բարձրախօսէն: Իր գեղեցիկ ձայնով մօր յիշատակին նուիրուած խորիմաստ բա — ռերով երգ մը երգեց նաեւ Տէր Հայրը խորապէս տպաւորելով բոլոր ներկա — ները:

Տիկին Աղատուհի Կիւմիշեան, որ միշտ առաջինն է եղած Հ. Մ. Ը. Մ.ի մար — զիկները քաջալերող, հինգ հազար Ֆրանք նուիրեց: Իր օրինակին հետեւեցան բազ — մաթիւ ուրիշներ: Քանի մը վայրկեանէն հաւաքուեցաւ 34.500 Հին Ֆրանք: Ներ — կաները մեծապէս սպառեցին նաեւ օր — ուան պիւֆէն:

Հանդէսը անցաւ մեծ յաջողութեամբ: Տղոց սպասածէն շատ աւելի ներկայ բազ — մութեան թիւը, մեծամասնութեամբ ե — րիտասարդներ: Ընդհանուր մուտքը մօտ 140.000 Հ. Ֆ.: Այս առթիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալու — թիւնները կը յայտնէ բոլորին, ի մասնա — ւորի Տէսինի քոյր մասնաճիւղին եւ հո — գեւոր հովիւին:

Այս տարի եւս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղւոյն ոտնագնդակի խումբը փոխեց իր կարգը: Յառաջիկայ տարուան շրջանի խաղերը պիտի կատարէ առաջին կարգի խումբե — րուն դէմ: Մեր տղաքը իրենց գեղեցիկ խաղերով մեծ անուն ձգած են Կօրնոպլի մարզական շրջանակներուն մէջ: Անցած տարի Տօֆինէի ախոյեանը իրենք եղան: Իսկ այս տարի երկրորդ՝ իրենց կարգի խումբերուն մէջ: Մեր լաւագոյն խաղա — ցողներէն յիշենք Տիպիտապեան երկու եղբայրները, որոնք երբեք չեն թերանար կէտ մը աւելի նշանակելու համար հա — կառակորդին վրայ. կը խաղան հոգիով ու սիրով: Իսկ մեր անմահ Սահակը, իր — րեւ ղեկավար, հինգ տարիէ ի վեր կը վա — ղէ շարունակ, զոհողութիւն կ'ընէ նիւ — թապէս եւ բարոյապէս, յանուն Հ. Մ. Ը. Մ.ի որ տեղւոյն միակ երիտասարդական մարզական կազմակերպութիւնն է, իր շուրջը ունենալով մօտ 30 հայ երիտա — սարդներ: Կ'իմանամ որ այս տարի եւս նոր հայ երիտասարդներ պիտի միանան խումբին:

Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Զարդարեան (Նիւ Եորք), Տոքթ. Ռոպէր Ճեպէճեան (Հալէպ), եւայլն:

Այս առթիւ պարտք կը համարիմ հրա — պարակաւ եւս սրտագին երախտագիտու — թիւնս յայտնել Վեհափառին, որ բացա — ռիկ հայրական խնամով իրեն հիւր ընե — լով, դիւրացուց իմ լոկ ութ օրուան վի — զաս երկարաձգել տալու քան օր եւս:

Ինչպէս ծանօթ է՝ Էջմիածինը կը գտ — նուի հին պատմական քաղաքի մը — Վա — ղարշապատի — շրջապատին մէջ, որ մինչեւ 428 (Ք. վերջ) Հայաստանի Ար — շակունեաց թագաւորութեան մայրաքա — ղաքն էր եւ այդ Թուականէն վերջ անշր — ջանալով՝ իր վայրին վրայ հետզհետէ աճած կազմուած է նոր քաղաքը՝ Էջմիա — ծին, որ ներկայիս ունի 22.000 բնակիչ:

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Լոյս տեսաւ Հայաստանի բնութեան պահպանութեան ընկերութեան պաշտօ — նաթերթ «Հայաստանի բնութիւն» պար — բերականին անդրանիկ թիւը:

Պարբերականին նպատակը պիտի ըլլայ ծանօթացնել հայրենի բնութիւնը եւ ա — նոր հարստութիւնները: Հոն պիտի լու — սաբանուին անտառային տնտեսութեան, ծաղկաբուծութեան, կենդանական աշ — խարհի վերաբերեալ հարցեր:

Պարբերականը լոյս պիտի տեսնէ տա — րին չորս անգամ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի համայնավար կուսակցու — թեան կեդրոնական կոմիտէի դիւանը քն — նած է Երեւան, Լենինական եւ Կիրովա — կան քաղաքներու մէջ երեւան եկած գայ — թակղութիւնը՝ բնակարաններու վերա — բերեալ:

Հակառակ բնակելի տուներու սուր տագնապին եւ խախտելով պաշտօնական մարմիններու որոշումները՝ բնակարան յատկացնել սուր պակասը զգացողնե — րուն, նոր բնակարաններ յատկացուած են մեծ թիւով այնպիսի անձերու, որոնք արդէն, յարմարաւէտ սեփական տունի կամ յարկաբաժնի տէր են: Դեռ աւելին՝ «Երեւանի ճնշող մեքենաներու (ճոմփրէ — սէօր) գործարանին բաշխած բնակելի տարածութեան 70 տոկոսը օգտագոր — ծուած է ղեկավար աշխատողներու բնա — կարանային պայմաններու բարելաւումին համար», կը գրէ «Սով. Հայաստան», իր Յուլիս 16 թիւով:

ԹԻՖԼԻԶԻ ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆԸ

«Վարդանանք» թատերախաղով Յու — լիս 15ին Կիրովականի մէջ ներկայա — ցումներու իր շարքը սկսաւ Թիֆլիզի հայկական թատրոնը: Յաջորդաբար ներկայացուց հայ, վրացի եւ ռուս թա — տերագիրներու գործերէն թատերախա — ղեր:

Գ. ԶՕՀՐԱՊԻ 100ԱՄԵԱԿԸ

Հայաստանի վերջին թղթաբերէն կ'ի — մանանք որ Յուլիսի վերջերուն նշուած է Գ. Զօհրապի ծննդեան հարիւրամեակը: Այս առընչութեամբ կազմուած էր յոբե — լենական յանձնախումբ մը, բաղկացած ծանօթ գրագէտներէ եւ մտաւորական — ներէ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՌԷՍ ՄԷԼԻՔ

Վանականը գիւղացիի մը առաջնոր — դութեամբ, կէս գիշերուան մօտ Ա. գիւ — ղը մտաւ, որ քաղքէն ... ժամ հեռաւո — րութիւն ունի եւ Վանի ամէնէն գեղեցիկ գիւղն է:

Առաջնորդող գիւղացին լայն ու անկա — նոն փողոցներէ անցնելով կանգ առաւ բարձրահայեացք եւ երկու յարկի վրայ շինուած տունի մը առեւ:

— Տղայ, այս է մեր Ռէս Մելիքին տու — նը, ըսաւ բարեմիտ գիւղացին ցած ու յարգալիր ձայնով մը:

Ու երկու անգամ պարտէզին դուռը զարկաւ:

Քիչ յետոյ դուռը բացուեցաւ. սեմին վրայ երեւցաւ քառասունն անցած, մի — ջահասակ, ծաղկաւեր կերպարանքով, կունտ գլուխով, մեծափոր ու նենգա — ւոր մարդ մը, որուն ձեռքը հողէ ճրագ մը կար: Այս մարդը գեղին գործակատա — րըն էր, — այսինքն Ռէսին օգնականը, — որուն Գլիր անունը կուտային.

— Տղայ Մխիկ, դո՞ւն ես. հարցուց մեծափոր Գլիրը՝ զարմանքով մը անծա — նօթին վրայ իր պժգատիպ նայուածքը պտըտցնելէ ետքը:

— Ես եմ, Զաքօ, պատասխանեց Մը — խիկ, Ռէս աղէն քնա՞ծ է:

— Քնաւ ... ինչ կայ ... բարին էնի ... նկատել տուաւ Գլիր Զաքօ անհան — գիստ եղանակով մը:

— Գնա ձէն տուր սաա որ քաղքէն մարդ եկեր է, հասկցա՞ր:

— Թայ հօր, մրմռաց Գլիր Զաքօ ա — պուշ ծամծմռութեամբ մը, ո՞վ հոգի ու — նի որ Ռէս աղին ձէն տայ. թող լուս — նայ յետոյ:

— Ի՞նչ կ'ըսես. մարդ Աստուծոյ, դուն ծառա՞ր մի, տնարար, գնա ձէն տուր, գոչեց Մխիկ գրեթէ բարկացած:

Գլիրը չհակառակեցաւ: Անմիջապէս ներս գնաց ու խմաց տուաւ Ռէս Մէլի — քին, որուն հրամանին համաձայն Գլիրը վերադարձաւ ու Վանականը մաքուր սեն — եակ մը առաջնորդեց: Մխիկն ալ ախո — ռին թամման գնաց պառկելու:

Վանականը քառորդի մը չափ մինակ մնաց: Յետոյ սենեակին դուռը բացուե — ցաւ.

Ներս մտաւ բարձրահասակ, յիսունի մօտ տարիքով լայն ու ճաղատ ճակա — տով, յաղթանդամ, համակրելի դիմա — գծերով, տժգոյն բայց գրաւիչ արտա — յայտութեամբ ու քաղցրաբարոյ նկարա — գրով անձ մը: Այս անձը Ռէս Մելիքն էր:

Քսաներկու տարիներէ ի վեր Ռէսու — թեան պաշտօնին կոչուած էր եւ երբեք օր մը չէր եղած որ գիւղացի մը իրմէն ցաւ յայտնէր: Ոչ միայն իր ընդարձակ գեղին հրեշտակն էր ան. այլեւ շրջակայ գեղացիներն ալ իր անունովը կը պարծե — նային:

Հօրմէն մնացած ժառանգութիւնը մեծ էր, հետեւաբար բարեկեցիկ կեանք մը կը վարէր: Ժամանակին քաղաքը ղրկը — ւած էր ուսում առնելու եւ ինչ որ կրցած էր սորվիլ՝ բաւական եղած էր իր զգա — ցումներուն ու ձգտումներուն համեմատ գործելու:

Իր կինը մեռած էր. իրեն կը մնար մէկ հատիկ աղջիկ մը, Տիլպար անունով, որ հազիւ տասներկու տարեկան կար:

— Բարի եկած էք, զաւակս, ըսաւ Ռէս Մելիք հայրական անկեղծ հոգածու — թեամբ մը:

— Բարի տեսանք, Ռէս աղա, պատաս — խանեց Վանականը:

Ու ծոցէն թուղթի ծրար մը հանելով Ռէս Մելիքին ներկայացուց: Ռէս Մելիք բացաւ ծրարը, կարդաց իրեն յանձնարա — րական նամակին պարունակութիւնը:

— Գլխուս վրայ տեղ ունիք, զաւակս, շեշտեց Ռէս Մելիք յարգալից ձայնով: Ուրախ եմ որ ձեզի պէս ազգասէր անձե — րու հետ կը տեսնուիմ: Գալով հարկ ե — ղած միջոցներուն, վաղը կը կանչենք մեր տէր Օհաննն ու տիրացու Սիմօնը, կը խորհրդակցինք ու անկէ ետքը կը գոր — ծենք. աղէկ չէ՞ր:

— Երբ որ կատարեալ վստահութիւն ունիք այդ անձերուն վրայ. նկատել տը — ւաւ Վանականը, կրնաք այդ կերպով գործել:

— Վստահութի՞ւն. այդ մասին երբեք չեմ կասկածիր. թէեւ եկեղեցականներու վրայ շատ հաւատք չունիմ, սակայն փորձառութեամբ կը պնդեմ:

— Խիստ լաւ, ձեր կամքը գիտէ:

Այս հարեւանցի տեսութենէն ետքը, Ռէս Մելիք ներողութիւն խնդրելով «գի — շեր բարի» ըսաւ ու մեկնեցաւ:

Վանականը բոլոր գիշերը հանդարտ անցուց. առտուն դեռ արեւը չծագած. Ռէս Մելիք Վանականին սենեակը մտաւ:

— Բարի լոյս, զաւակս, ըսաւ Ռէս Մէ — լիք.

— Աստծու բարին պատասխանեց Վա — նականը:

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Օր. Ժագլին Զարուկեանի եւ Պ. Ալեքսանտր Պատմաճեանի ամուսնութեան առթիւ, կնքահայրը՝ Պ. Սեդրակ Էմիյեան 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան։
(Տեսնալ «Յառաջ»էն)։

[redacted]

Տէր եւ Տիկին Նուպար Գ. Դաւիթեան, Պ. Մհերան Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Դաւիթեան, ինչպէս նաեւ էսայեան, Պապայեան եւ Պահրի ընտանիքները իրենց պարագաներով ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ Ց. ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գարակէօզեան)

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Շորեքշաբթի (Օգոստ. 2) ժամը 16ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէռ Լաչէզի գերեզմանատունը՝ ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Կը խնդրուի փափաքողներէն, փոխան ծաղկեպսակի նուէրները ընել Հայ Կարմիր Խաչին կամ Ֆ. Կապոյտ Խաչին։

[redacted]

Կը խնդրուի ծանուցանել
ԱՌԱՔԵԼ – ԱՍԱՏՈՒՐ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ
(Խարբերդի Քեսիբիկ գիւղէն)
մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 30ին, 60 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շորեքշաբթի առտու։ Հաւաքուիլ ժամը 9ին Թոնոնի հիւանդանոցին առջեւ։

[redacted]

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը Փարիզ կը վերադառնայ այս հինգշաբթի (Օգոստ. 3) առաւօտ ժամը 6,29ին կառ տը Լիոն։ Մնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները դիմաւորել։

Բ. խումբը կը մեկնի, հինգշաբթի իրիկուն։ Հաւաքուիլ ժամը 22ին կառ տը Լիոնի Մեծ Ժամացոյցին տակը։

×

Լիոնի խումբը կը մեկնի Օգոստ. 3ին, հաւաքուիլ Փերաշ կայարանին մուտքի ժամացոյցին առջեւ, ժամը 16ին։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի կ'ունենան, երկուշաբթի 31 Յուլիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ։

Բ. խումբը կը մեկնի այս Շորեքշաբթի օր, ժամը 13ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Ա. խումբը Փարիզի Հայոց եկեղեցին կը վերադառնայ նոյն օրը ժամը 19ին։

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱԻԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25, Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբին, հովանաւորու-թեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին։

Կիրակի, Օգոստոս 6, ամբողջ օրը, Փլաքօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիթ Աճշան – Լէավ տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ։

Անձրեւի պարագային, դէղեցիկ սրահ։

Կը նախագահէ Ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ։

Կը խօսի Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլէնոր Սերունդին կողմէ։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1.— *Մասնաւոր օթոքառ մը՝ Մատը – լէննէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9·30–ին։ Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինո – յին առջեւ, եւ հոնկէ կ'երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպորօն։*

2.— *Թէ էլ էնի՛ տեւական եւ կանոնաւոր սպասարկութիւն։ Պուլվար Ժան – Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 Թիւը։ Առաւօտուն ժամը 8·30–ին, 9·30ին, 10·30ին։ Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անդամ մը։*

3.— *Առանձին ինքնաշարժով եկողնե – րը պէտք է առնեն միջին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վիլֆրանչ չհասած, աջ դառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ։*

×

ՎԻՆԻՆ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւաքին 64րդ տարե – դարձի առթիւ, Վիէնի Հ. Ց. Դ. Ազի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը այս կիրակի, Լա Թապուրէթի հովասուն եւ ընդարձակ դաշտին վրայ։

Կը նախագահէ ընկ. Ց. Ուզունեան,
Կը խօսի Պ. Կ. Տէրմոյեան։
Գեղարուեստական բաժին։
Առատ կերուխում։

Օթոքարը կը մեկնի կիրակի ժամը 9ին, 11ին, 14,15ին սովորական ճամբով։
Վերադարձ ժամը 20ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Պախթիարեան 10ական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին եւ Դպրոցասէրին Բարսեղ Տամլամեանի յիշատակին։
(Տեսնալ «Յառաջ»էն)։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի դիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վենեաիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

Զեղչ ամբողջին ճամբորդողներուն։

Ուղեցոյցի իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն։

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով։

Մեր գրասենեակը կը գրաւի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով։

ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի չրջանը, արձակուրդի չրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան։ Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ չերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով։

Յառաջ մշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը։

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն։ Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն։ Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961)։

×

Միայն արձակուրդի չրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է։

Ֆրանսա.— *Ամսական 7 Ն. Ֆ.*
Արտասահման 10 Ն. Ֆ.։

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ի Ր

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով մխասին։ Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները։

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻՒՍ–ԼԷ–ՊԻՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստ. 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաշտահանդէսը։

Հաւաքատեղի փառէին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ Թելեֆերիքի մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը։

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհնէքէ ետք, ճաշ չրջակայ դաշտին պաղաղբիւրին մօտ։ Զանազան ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ։ Փափաքողները կրնան իրենց ուտելիքը մխասին բերել։

Ճաշէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն։

Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, Տիկին Պարզեւուհիի եւ պարուհի Օր. Թարոնի։

Ձոխ վիճակահանութենէ մը ետք պիտի ցրուէին Խորէն Նարպէյ արք.ի «Քրիստոնէական դիտելիքներու» գրքոյկները։

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ։ Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.) Ֆրանսականը, որ տասնչի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արտիլան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէնն եւ սպաներէնն լեզուներով կը պատրաստէ պոքվէի եւ պագալորէայի։

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները Հայագիտական ծանօթութիւններ – Հեռաճայն 927 – 01,72 րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել Հաստատութեան տնօրէնութեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ
OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES
36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80
Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ Հայ տնօրէն մը ունի.—
ՓՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ։ ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում։

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր
ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր
ԳԻՆ՝ 2420 Ն. Ֆ., որուն 242 Ն. Ֆ.ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ

JEUDI 3 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9168 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9469

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՆՉՑՆԵ՛ՆՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Օտարի ծանօթ յօդուածը անգամ մը եւս եկաւ հաստատելու թէ Հայաստանի եւ Հայկական Դատի մասին շատ քիչ բան գիտեն, — չըսելու համար թէ գրեթէ բան չեն գիտեր — այս երկրի հանրային կարծիքը վարողները, նոյնիսկ ակադե - մականները :

«Ազատ Հայաստանի վարչապետ»ը ա- ռաջարկեր էր որ դաշնակիցները առաջին հերթին պէտք է ազատագրեն Հայաս - տանը, «որուն մէկ մեծ մասը կը մնայ թրքական տիրապետութեան տակ, հակա- ռակ 1920ի Սեւրի դաշնագրին տրամա - դրութեանց» :

Այս առաջարկին հետեւեալ պատասխա- նը կուտայ ակադեմական Ժիւլ Ռոմէն.

«Համոզուած եմ, որ այս դաշնագրի կարգ մը յանձնարարութեանց բարձի թողի ըլլալը յաղթանակ մը եղած չէ յաւիտենական բարոյականին համար: Սա- կայն ի՞նչ կ'ուզէք: Անկէ ի վեր Թուրքիա ազատ աշխարհի կողքին դիրք գրաւեց: Այս յարումը իմէ պահանջեց հերոսու - թիւն մը, որ շատ թանկագին եղաւ իրեն համար ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ»:

Ու ահա՛ իր չնաշխարհիկ եզրակացու - թիւնը.

«Նախընտրելի չէ՞ արդեօք թրքական դեմոկրասիին ընդունիլ տալ, որ աւելի մեծ բարեացակամութեամբ եւ ազատա - մտութեամբ նկատի ունենայ հայ ժողո - վուրդի տեղական կացութիւնը »:

Աններելի սխալներ կը գործէ յարգելի ակադեմականը իր այս քանի մը տողե - րուն մէջ:

Նախ լիովին տեղեակ չի թուիր Սեւրի դաշնագրին եւ այն ճակատագրին, որուն ենթարկուեցաւ անիկա: Այլապէս պիտի գիտէր թէ անոր «կարգ մը յանձնարարու- թիւններն» էին միայն որ չեն գործա - դրուած:

Իրականութիւնն այն է դժբախտաբար, որ դաշնակիցները «տակաւին «հաւը չխօ- սած» ուրացան զայն ամբողջութեամբ եւ 1923 Յուլիս 24ին Լօզանի մէջ յաղթակա- նի աթոռին վրայ բազմեցուցին 1920ի մահամերձ Թուրքիան:

Պատճառը այն չէր, որ անիկա «դիրք բռնեց ազատ աշխարհի կողքին»: 1920- 1923ին «ազատ աշխարհ» չկար: Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք է միայն, որ այս երկիրը ծնունդ առաւ եւ Թուրքիա անոր յարեցաւ 1947ին, «Թրումընի վարդապե- տութիւն»ով, Ամերիկայէն դրամ քաշե - լու յետին մտքով:

Իսկ «հերոսութիւն»ը որուն կ'ակնարկէ Ժիւլ Ռոմէն, տեղի ունեցաւ 1951ին, Քո- րէայի պատերազմին ատեն: Թրքական զօրագունդը «հերոսաբար» ջարդուեցաւ անտեղ, յիշեցնելով երբեմնի Եմէնը, ուր ղրկուող «մէհմէտճիկ»ները երբեք տուն չէին վերադառնար, այլ ուղղակի կեր - թային «հուրիներու աշխարհը», իբրեւ նահատակ (շէհիտ):

Հայկական դատը լուծելու, կամ իր խօսքով Հայաստանը ազատագրելու հա - մար զմայլելի գիւտ մը կ'ընէ քաղաքա - գէտ ակադեմականը. — խնդրել Թուր - քիոյ ժողովրդավար կառավարութենէն, որ աւելի «բարեացակամ եւ ազատամիտ» վերաբերում ցոյց տայ Թուրքիոյ հայ բնակչութեան հանդէպ:

Ուրեմն չի գիտեր, որ ազատագրուելիք Թրքահայաստանի մէջ Հայեր չկան քա- ռասուն տարիէ ի վեր:

Թուրքիոյ 80–100 հազար Հայերու կա- ցութեան բարւոքումը չէ, որ կը պահան- ջենք: Այլ հողային պահանջ ունինք Թուրքիայէն: Կ'ուզենք « արեւելեան » կոչուած հայկական նահանգները, որոնք պատմականօրէն Հայուն կը պատկանին, իբրեւ իր նախնիքներուն հայրենիքը:

Կը պահանջենք Ուիլսընեան սահման - ները, որոնց վրայ մեր արդար իրաւունք- ները հանդիսաւորապէս ճանչցած են դաշնակիցները:

Ժամանա՛կ է որ Հայութիւնն ու Հայ- կական Դատը աւելի լաւ ծանօթացնենք մեր ֆրանսացի բարեկամներուն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ

ԺՈՔՍԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ԽՕՍԻՆՔ ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՄԱՍԻՆ» Կ'ԸՍԷ ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Ֆրանքեւալժերական խօսակցութեանց երկրորդ արարին ընդհատումէն ետք, կողմերը ուզեցին պարզել կացութիւնը: Պելքասէմ Քրիմէն ետք, ֆրանսական պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Լուի Ժոքս ձայն-պատկերասփիւռէն երկար յայտարարութեամբ մը անգամ մը եւս բացատրեց Ֆրանսայի դիրքը եւ տե - սակէտը:

Նախարարը յիշեց նախ թէ Ֆրանսա սկիզբէն պարզած է մտայնութիւն մը եւ առաջարկած՝ մեթոտ մը: «Մտայնու - թիւնը, այն է որ մեզ կը ղեկավարէ այն օրէն ի վեր երբ ստանձնեցինք Ափրիկէի ապագաղթականացման մեծ աշխատանքը. աշխարհի մէջ այնպէս ինչպէս որ է այս- օր, ինչպէս պիտի ըլլայ վաղը, մենք մե- զի նպատակ ըրած ենք Ափրիկէն Ափրի - կեցիներուն տալ եւ ասոնք պատասխանա- տու դարձնել իրենց ճակատագրին»: Ա- պա անցնելով մեթոտին, նախարար Ժոքս շեշտեց.— «Մեթոտը, ինքնորոշման մե - թոտն է, այնպէս ինչպէս զոր. տը Կոլ սահմանեց 1959 Սեպտեմբեր 16ին, ճամ - բան կը բանայ ընտրութեանց եւ անկա - խութեան, ի նպաստ Ալժերիոյ 13 նա- հանգներուն բնակչութեանց եթէ այդ փափաքը յայտնեն: Այս գրութիւնը վա- ւերացուած ազգին կողմէ, դարձաւ օ - րէնք եւ մեր խօսակիցներն ալ զայն ըն - դունեցան: Աշխատանքը ծանր եւ մեծ է, մտայնութեան եւ մեթոտին կ'աւելնայ մնայուն մտահոգութիւն մը, կրկնակի պարտականութիւն մը՝ ապահովել խա- ղաղ կացութիւն մը որ մինչ խնդրոյ ա- ռարկայ չդառնայ, որ թոյլ տայ մարդոց որոնք խորապէս տարբեր են, համերաշ - խութեան մէջ ապրիլ: Պարզ է որ կը մը- տածենք Ալժերիոյ բոլոր մարդոց մասին, ինչ որ ալ ըլլան անոնք: Տարբեր դիրք մը, ոչ իրատես, ՚ոչ իմաստուն, ոչ ալ պարկեշտ պիտի ըլլար»:

Ապա, Ժոքս խօսեցաւ Էվիանի առաջին հանդիպումին եւ անոր ձախողութեան մասին: Բացատրեց թէ այդ առաջին շը- փումը տեսակ մը մտքերու շօշափում էր, առանց նախապայմանի, առանց օրա - կարգի: Կողմերը պարզած են, կամաց կամաց, իրենց տեսակէտները: Ֆրանսա- կան պատուիրակութիւնը խօսած է Ալ - ժերիոյ Եւրոպացիներուն մասին որոնք «անոնք ալ ծնած են այդ հողին վրայ եւ աշխատած», որպէսզի անոնց երաշխաւո- րութիւններ տրուին: Խօսած է Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ գործակցութեան մասին, բայց այս բոլոր կէտերուն վրայ, ֆրան- սական պատուիրակութիւնը չէ կրցած հասկնալ Ալժ. Ազատ. Ճակատի դիրքը: Այդ պատճառներով, Յունիս 13ին, Ֆը - րանսացիները ընդհատած են խօսակցու - թիւնները, որպէսզի Ալժ. Ազատ. Ճա - կատին մտածելու ժամանակ տրուի:

Նախարար Ժոքս կ'անցնի երկրորդ ա- րարին՝ Լիւկրէն: Յուլիս 20ին, վերսկսան խօսակցութիւնները: Ֆրանսացիները աչ- խատանքի ձեւ մը առաջարկեցին, յանձ - նախումբերու միջոցաւ, 5 կարեւոր հար- ցերու համար.— Վերադարձ խաղաղու - թեան, ինքնորոշման երաշխիքներ, փոխ- անցման շրջան զինադուլէն ինքնորոշում, երաշխաւորութիւններ որոնք պիտի տըր- ուին անձերու, գլխաւորաբար այն Եւ - րոպացիներուն եւ մահմետականներուն, որոնք կապուած են Ֆրանսայի, ընկերու- թիւն կամ գործակցութիւն Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ:

Ալժ. Ազատ. Ճակատի ներկայացուցիչ- ները, կ'ըսէ Ժոքս, պատրաստ էին այս բոլոր հարցերուն մասին խօսելու, բայց առաջին նիւթին իսկ, Սահարա բառին վրայ կեցան: Մերժեցին աւելի հեռու եր- թալ մինչեւ որ գոհացում չստանան, այսինքն իրենց գերիշխանութիւնը չճանչ- ցուի Սահարայի վրայ: Եւ նախարար Ժոքս շարունակեց. «Է՛հ, խօսինք Սա - հարայի մասին: Ի՞նչ ըսինք իրենց այս մասին: Շատոնց գիտեն թէ մեզի համար ինքնորոշումը կը վերաբերի Ալժերիոյ 13 նահանգներուն, բայց Ալժերիոյ հար- ցը կը գէ կ'անցնի աշխարհագրական շըր- ջագիծը: Մերժեցի՞նք խօսիլ Ալժերիոյ մասին: Ոչ, եւ ճիշդ այն պատճառաւ որ հարցը խրթին է: Ըսինք, կրկնեցինք, հաստատեցինք հետեւեալը.—

Ա) Արժանավայել ուղղութիւն մը կը ներշնչէ մեր ամբողջ քաղաքականութիւ- նը Ափրիկէի մէջ.— Ժողովուրդներուն կը պատկանի ընտրել իրենց ապագան, ի- րենց քաղաքական ուղին, այս ճիշդ է նաեւ Սահարայի համար:

Բ) Մնացեալին համար, շրջանի մը մէջ որ այնքան քիչ բնակչութիւն ունի, այն- քան տարածուած է, այնքան անբերրի է, պարզ է որ Ֆրանսայի համար գերիշխա- նութեան հարցը կենսական չէ: Բայց այն հարստութիւնները զորս արժեւորած ենք, մեր աշխատանքը կը դնեն հարց մը որ մեծ կարեւորութիւն ունի ոչ միայն որովհե- տեւ տնտեսական մնայուն կապ մը կը ստեղծէ Սահարայի եւ Ֆրանսայի միջեւ, այլ եւ անոր համար որ չենք ուզեր միայն մեզի պահել զանոնք»:

Եւ նախարար Ժոքս իր եզրակացու - թեան մէջ շեշտեց թէ Ֆրանսա չուզեր իր ձեռքը պահել Ալժերիան: Անորոշ չէ Ֆը- րանսայի տեսակէտը եւ Ալժ. Ազատ. Ճակատը շատ լաւ գիտէ ատիկա: Ֆրան- սա առաջարկած է որ երբ 13 նահանգնե- րու ինքնորոշումը վերջացած հարց ըլ - լայ, ծնունդ առած նոր պետութեան հետ (եթէ ծնունդ պիտի առնէ) կարգադրուի բնակչութեանց ապագան եւ հարստու - թեան շահագործման ձեւակերպութիւն - ները, վերապահելով հանդերձ Ֆրանսա - կան ժողովուրդին շահերուն անհրաժեշտ նուազագոյնը:

Այս է, ինչպէս այս անգամ ալ շեշտեց, Ֆրանսայի առաջարկածը եւ Ֆրանսա մինչ պատրաստ կը մնայ խօսակցու - թիւնները շարունակելու:

× Արաբ. Միացեալ Հանրապետութեան զինեալ ուժերու պարբերաթերթը՝ Ալֆը- վաթ Ալմուսալլահ կը գրէ թէ ալժերացի օդանաւորդներու խումբ մը շրջանաւարտ եղած է վերջերս Արաբ. Մ. Հանրապե - տութեան օդանաւային վարժարանէն եւ մեկնած է անորոշ ուղղութեամբ մը «ուր պիտի սպասէ Ժ. Ժամը՝ մասնակցելու համար Ալժերիոյ պատերազմին»:

× Իտալացի ծանօթ ճարտարարուեստի «մանեան» Մաթթէի սպանական նամակ- ներ ստացած է Կ. Գ. Բ.էն (Կազմակեր- պութիւն Գաղտնի Բանակ): Ծանօթ է որ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Մաթ- թէի համաձայնած է Ֆերատ Աբասի հետ Սահարայի քարիւղի յետագայ շա- հագործման համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՔՈՒՎԷՅԹԻ էմիրին խնդրանքին վրայ է միայն որ անգլիական զօրքը պիտի քաշ- ուի իշխանապետութենէն» յայտարարեց Անգլիոյ Արդարութեան նախարարը:

ՂԱՆԱՅԻ նախագահը Ն'Քրումա Փեշ - տայէն Փրակա հասաւ, պատասխանելով չեխ կառավարութեան հրաւէրին:

ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ Արաբիոյ եւ Յորդանանի թագաւորները երեք օր խորհրդակցելէ ետք, միացեալ զեկոյց մը հրատարակե - ցին ուր կոչ կ'ընեն Արաբներու միաս - նականութեան համար: Կը շեշտեն մա - նաւանդ ճիգերը կրկնապատկելու ան - հրաժեշտութիւնը, որպէսզի «ամբողջըն - դուին արաբական շարքերը, պաշտպան - ուին Արաբներու իրաւունքները եւ լու - ծումներ գտնուին արաբական բոլոր խըն- դիրներուն»:

ՔԱՄՊՈՃԻ խորհրդային դեսպանը, յա- նուն Խրուշչեւի, ութ հոգինոց թռան մը նուիրեց իշխան Նորոտում Սիհանուքի, հիւանդներու եւ վիրաւորներու փոխա - դրութեան համար:

ՆԻԿԵՐԻՈՅ վարչապետը Ապուպաքար Թաֆավա Պալեվա, Նիւ Եորքի մէջ յայ- տարարեց թէ ափրիկեան կարգ մը ժողո- վուրդներ հասուն չեն անկախութեան համար:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Լիկայի յաջորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Քազամպլանքա, Սեպտեմբեր 9ին: Օրակարգի վրայ են ալժերական եւ պաղեստինեան հարցերը, ինչպէս նաեւ Օմանի խնդիրը: Ըստ Գա- հիրէի Ալ Ահրամին, օրակարգի նիւթ պի- տի դառնան նաեւ կարգ մը տնտեսական հարցեր, գլխաւորաբար արաբ Հասարա - կաց Շուկայի մը, ափրիկեան Հասարա - կաց Շուկայի մը եւ ափրիկեան դրամա - տան մը ստեղծումը:

ՎԻՇԻԻ մէջ ըրած դասախօսութեան մը ընթացքին, Մօրիս Շուման յայտարարեց թէ Պերլինի պատերազմը տեղի պիտի չունենայ: Ազգ. Ժողովի արտաքին յանձ- նախումբի նախագահը շեշտեց այս առ- թիւ «Եթէ արեւմուտք տկարութիւն ցոյց տայ, որքան ժամանակ պէտք պիտի ըլ- լայ Պ. Խրուշչեւի, որ կրկին սկսի այն արշաւանքը որ 1949ին կեցաւ «Փրակայի հարուածէն» ետք, Ատլանտեան Ուխտի ստեղծումով: Եթէ ազատ աշխարհը այս ձեւով պատրաստէ իր անջատումը, կը մնայ արեւմտեան իմաստութիւնը. պա - հել սա երկու առածներու մէջ միայն.— Արեւմտեան կողմն աշխարհի ապագաղ - թականացումը պարտականութիւն մըն է, արեւելեան կողմն աշխարհի գաղթատի - րութիւնը իրաւունք մըն է: Բո - լոր ժողովուրդները հասուն են ինքնորոշ- ման համար, բացի եւրոպացի ազգերէն»:

ՏԱՃԻԿՍՏԱՆԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին: Պաշտօնանկ եղած է տնտեսական խորհուրդի նախագահը, որ կորսնցուցած է նաեւ նախարարի իր տիտղոսը: Ապրիլէն ի վեր է որ խորհըր- դային այս հանրապետութեան ղեկավար- ները մաքրագործումի կ'ենթարկուին « հակակառավարական ծանր արարքնե - րու համար»:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծերակոյտի ելմտական յանձնախումբը գտնելով որ Քենըտիի ու- զած պիւտճէն բաւարար չէ, պաշտպա - նութեան համար, մէկ միլիար տոլար ա- ւելի կ'առաջարկէ:

ՃԱՔԱՐԹԱՅԻ պահականոյին հրամա - նատարը «անորոշ ժամանակի» համար արգիլեց Ինտոնեզիոյ համայնավար կու- սակցութեան օրգանը՝ Հարիան Ռաքիաթ (Ժողովուրդին Օրաթերթը):

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Պուլկարիոյ յարա - բերութիւնները աւելի ձգտուած են եւ կրնան պատճառ դառնալ դիւանագիտա - կան յարաբերութեանց խզումին: Յոյնե- րը շատ վրդովուած են Պուլկարիոյ վար- չապետին յարձակումներէն Յունաստանի եւ անոր կառավարութեան վրայ:

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

—o—

Վերջին շաբաթներուն, սկսելով Յունիս 24էն մինչեւ Յուլիս 8, տեղի ունեցան երեք կարեւոր Պատգ. Ժողովներ — Հ. Օ. Միութեան Պատգմ. Ժողովը՝ Հեմիլթընի մէջ (Յունիս 24–28), Հ. Ե. Դաշնակցութեան Պատգմ. Ժողովը (Յունիս 29էն Յուլիս 1) եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատգմ. Ժողովը (Յուլիս 4էն մինչեւ Յուլիս 8):

Գաղափարակից երեք մեծ կազմակերպութիւններ՝ իրենց պատգամաւորուհիներով եւ պատգամաւորներով եկան եւ իրենց յատուկ Պատգմ. Ժողովներուն մէջ, քննեցին անցնող տարուան ընթացքին իրենց կատարած գործը, իրենց ունեցած դժուարութիւնները եւ յաջողութիւնները. եւ որոշումներ տուին, յառաջիկայ տարուան գործունէութեան մասին:

Իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն, գիտակ իր գործին լրջութեան եւ օրակարգի հարցերուն կարեւորութեան՝ հայ ժողովուրդին համար, լրջօրէն նկատի առաւ սեղանի վրայ դրուած խնդիրները եւ նոր բանաձեւերով, գծեց իր ուղին՝ յառաջիկայ տարուան համար:

Հարկ էր ներկայ ըլլալ այս համագումար ժողովներուն, հաստատելու համար թէ ի՛նչ աստիճան լրջութեամբ եւ գիտակցութեամբ, պատգամաւորները՝ կին, երիտասարդ կամ երէց, կը քննէին հարց մը, անհրաժեշտ քննադատութիւնները ընելէ եւ հարկ եղած լուսաբանութիւնները ստանալէ ետք, կը բանաձեւէին իրենց մտածումներն ու բաղձանքները, պատշաճ եւ կարելի որոշումներու եւ բանաձեւերու մէջ:

Այս առթիւ, կրնանք ուրախութեամբ եւ հանգարտ խղճով ըսել, թէ այս տարուան մեր Պատգմ. Ժողովները եղան արդիւնաւոր ու արտայայտիչ՝ վաղուան համար մանաւանդ:

Ինչ որ աչքի կը զարնէր, ամէնէն աւելի, տիրող ներդաշնակութիւնն էր Հ. Օ. Միութեան Պատգմ. Ժողովին մէջ, ուր արտասահմանի եւ Միացեալ Նահանգներու պատգամաւորուհիները արդէն իսկ, տարիներու փորձառութեամբ, նկատի կ'առնէին մեր ժողովուրդի կարիքները եւ գործնական ու նոր միջոցներ կը փնտռէին, անոնց գոհացում տալու:

Հ. Օ. Միութիւնը իր բանաձեւերով, ոչ միայն որոշումներ տուաւ, նիւթական օգնութեան հասնելու մասին կարօտ շրջաններու, այլեւ մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուց հայ նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան: Մեծագոյն մտահոգութիւնը՝ ազգապահպանումն էր, որուն համար կանացի այս մեծ կազմակերպութիւնը պատրաստ էր ամէն զոհողութիւն ընելու:

Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը՝ իր յաճախ յուզումնալից նիստերով, ի վերջոյ, լրջութեամբ գիտցաւ քննել օրակարգի խնդիրները, միշտ նկատի ունենալով երիտասարդութեան կազմակերպումն ու ազգային դաստիարակութիւնը: Ունինք այն վստահութիւնը թէ Երիտասարդաց նոր վարչութիւնը նկատի պիտի ունենայ անցեալի գործը եւ պիտի կրկնապատկէ իր ջանքերը՝ իր Ուխտերը դաստիարակելու համար, ազգային շունչ, ոգի, կարգապահական զգացում եւ լեզու ներշնչելով անոնց, տալով նաեւ այն զգացումը՝ թէ իրենք ժառանգորդներն են բազմաչարչար ազգի մը եւ տէրը՝ հարուստ ու մշակութային ժառանգութեան մը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատգմ. Ժողովը, Միացեալ Նահանգներու բոլոր շրջաններուն պատգամաւորներով գումարուած, կանոնագրական ու օրինական բոլոր կէտերուն նկատառումով, մասնաւորաբար այս տարի, շատ ուշագրաւ համագումար մը ունեցաւ:

Դժուարին տարիէ մը ետք, Պատգմ. Ժողովը, ծանրաբեռնուած օրակարգով, գումարուեցաւ եւ, ուրախ ենք հաստատելու, թէ եղաւ զարմանալի կերպով, աշխոյժ, ներդաշնակ ու արդիւնաւոր համագումար մը:

Երկար տասնամեակներու կազմակերպութիւն մըն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ կը գումարուէր 68րդ Պատգմ. Ժողովը: Այնքան կանոնաւոր, օրինաւոր ու ներդաշնակ եղան նիստերը, որ նախընթաց Պատգմ. Ժողովներու մասնակցող ընկերները հարկ զատեցին յայտարարելու, թէ երկար տասնամեակներէ ի վեր, նման համագումար չէր եղած: Եղան նոյնիսկ պատգամաւորներ, որոնք «պատմական» կոչեցին Պատգամաւոր. Ժողովը, որ ի ներկայութեան Գերագոյն Մարմնի ներկայացուցիչին, տուաւ որոշումներ, քուէարկեց բանաձեւեր, որոնք կոչուած են կազմակերպութիւնը զօրացնելու եւ Դաշնակցութեան դերը աւելի ազդու դարձնելու՝ հայ կեանքը յուզող խնդիրներու մէջ, հայ դատի հետապնդման, հայ մշակոյթի զարգացման, հայապահպանման աշխատանքներուն մէջ:

Տրուած զեկուցումները եկան ապացուցանելու, որ Հ. Յ. Դ. կոմիտէներու ընկերները, զանազան շրջաններու մէջ, աշխատած են անընդհատ եւ ամէն զոհողութիւն ստանձնած են, Դաշնակցութեան ոգին արթուն պահելու ամենուրեք եւ անոր ձգտումները, ազգային ու քաղաքական պահանջները ժողովրդականացնելու համար:

Ուրախութեամբ հաստատուեցաւ որ կուսակցական Մարմինները խղճի մտօք կատարած են իրենց նիւթական ու բարոյական պարտականութիւնները, բարձր պահելով Դաշնակցութեան ազգային ու ազատագրական շքեղ դրօշը, որուն հովանիին տակ կատարած է իր նուիրական պարտքը դաշնակցական մամուլը:

Հակառակ ամէն կարգի դժուարութիւններու, Դաշնակցութեան կառոյցը կը մնայ առողջ, անյողդողդ եւ գործօն, եւ մեր կազմակերպութիւնը կը վայելէ միշտ համակրանքն ու աջակցութիւնը ազատատենչ Հայութեան: Պարզուեցաւ մէկէ աւելի անգամներ, թէ ի՛նչպէս Դաշնակցութիւնը եւ Հայութեան առողջ ու հայրենասէր մասը աջակից են իրարու եւ մէկուն դժուարութիւնը ցաւ կը պատճառէ միւսին, համոզուած ըլլալով որ Դաշնակցութիւնը միշտ եղած է ու կը մնայ հայ ժողովուրդի ազգային ու քաղաքական անսայթաք ու նուիրուած առաջնորդը:

Ամրախարիսխ, գաղափարապաշտ եւ գործօն կազմակերպութիւն մըն է Դաշնակցութիւնը, որ հակառակ իր ներքին ու արտաքին թշնամիներուն, օրէ օր կը զօրանայ եւ կ'ամրանայ: Ամէն տեղ նոր, երիտասարդ ուժեր կուգան միանալու, նոր եռանդ, նոր աւիւն տալով անոր, մեր ազգային պահանջներու հետապնդման համար:

Հաստատուեցաւ մեր վերջին, ճշմարտօրէն պատմական Պատգմ. Ժողովին մէջ, որ պատգամաւորներու շարքերուն մէջ, կարեւոր թիւ մը կը կազմեն երիտասարդ ու խանդավառ երիտասարդները, որոնք իրենց կորովով, մտածումի նորութեամբ, երիտասարդական խանդավառութեամբ, սփոփանք կը պատճառէին ներկայ երէց պատգամաւորներուն, որոնք յաճախ յուզումով, նոյնիսկ ուրախութեան արցունքով, կը ծափահարէին կրտսեր ընկերներու առողջ ու խանդավառ մտքերը:

Նոյն երեւոյթը տեսնուեցաւ Հ. Օ. Միութեան մէջ, ուր երիտասարդութիւնը իր վճռական ձայնն ու տեսակէտը ունեցաւ. եւ նոյն փայլուն երեւոյթը շեշտուեցաւ Դաշնակցութեան Պատգմ. Ժողովին մէջ, ուր գաղափարապաշտ երիտասարդութիւն մը իր յանդուգն ու ոգեշունչ մտածումները կը խառնէր երէց ընկերներու փորձառութեան:

Եւ հիմա, որ ազգային այս երեք կազմակերպութիւններուն Պատգմ. Ժողովները աւարտեցան, ղեկավար Մարմինները ընտրուեցան, կը սկսի գործի եւ տենդագին գործունէութեան շրջան մը: Տարակոյս չկայ, որ համապատասխան Մարմինները պիտի կատարեն իրենց պարտքը՝ եռանդով ու ոգեւորութեամբ, եւ մանաւանդ հաւատքով՝ իրենց գործին, կազմակերպութեան եւ հայ ժողովուրդի ապագային հանդէպ:

Հաւատքն է որ ապրեցուցած է մեր ժողովուրդը եւ վստահ ենք, թէ այսուհետեւ ալ պիտի ապրեցնէ զայն, օգտուելով կեանքի նոր պայմաններէն:

Պատգմ. Ժողովները իրենց բանաձեւերով, այս հաւատքն է որ կը ներշնչեն: Բոլոր ընկերներուն եւ Մարմիններուն նուիրական պարտքն է հաւատարիմ մնալ այս բանաձեւերուն եւ աշխատիլ անոնց գործադրութեան:

Յառաջիկայ տարի գործի տարի մըն է, եւ վստահ ենք թէ մեր կազմակերպութիւնները պիտի աշխատին գործի վերածել տրուած որոշումները:

Կը հաւատանք այս մասին, որովհետեւ բոլորը կը հաւատան թէ «խօսքը առանց գործի մեռեալ» է, ինչպէս մեր մեծ ու առաքելատիպ ընկերը՝ Ս. Զաւարեան կը քարոզէր միշտ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

Ի ՄԱՀ ՀԵՄԻՆԿՈՒԷՅԻ

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ, ԾԱՓԱՀԱՐԵՑԷ՛Ք...

—o—

Կարդացած էի «Ծեր մարդը եւ ծովը», տեսած էի նաեւ շարժանկարը: Վիպակը կը յայտնէր Հեմինկուէյի ամբողջ գործին բնոյթը, շարժանկարը հաւատարմօրէն ցոյց կուտար՝ ինչ որ սիրտը իմացած էր:

Հանդիսարահը լի էր բազմաթիւ անձերով, տղաներով եւ չափահասներով:

Պատկերախաղին միակ դերակատարն էր ծեր մարդը, որ ապրած էր միշտ, — պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան մէջ — ծովուն եզերքը կամ ծովուն վրայ: Եւ ահա՛ կ'ապրէր տակաւին՝ ծովուն եզերքը, կամ ծովուն վրայ, խոր ալեւոյթին մէջ:

Ամէն օր մեկնած էր դէպի հորիզոն, երիտասարդութեան ընթացքին եւ, ամէն օր, առաւել կամ նուազ բախտաւոր, վերադարձած էր դէպի մեկնակէտը: Դժգոհելու պատճառ մը չէր ունեցած: Յաղթ բազուկներով վարած էր նաւակը: Ձուկեր կային ուկիանին մէջ, մեծ կամ փոքր, շատ կամ քիչ:

Հիմա, ծերացած էր այլեւս: Ութսուն օրերէ ի վեր կը վերադառնար հորիզոնէն՝ ձեռնունայն: Ոչ իսկ ձուկ մը՝ չուանին ագուցուած կարթին վրայ:

Եւ աղքատ էր, եւ մինակ էր, եւ տըխուր էր:

Ութսունեւմէկերորդ օրը, դարձեալ մեկնեցաւ դէպի հորիզոն, ութսունեւմէկերորդ անգամ սնուցանելով նոյն յոյսը, ձուկ մը դէթ՝ օրուան ապրուստին համար:

Պայծառ էր երկինքը, խաղաղ էր ծովը: Ժամերը կը յաջորդէին իրարու եւ ոչ մէկ որս՝ իր միակ կարթին համար: Ծովուն եւ երկինքին միջեւ՝ կատարելապէս մինակ մարդը կը տատանէր իր յոյսին եւ ալիքներուն միջեւ:

Իրիկուն եղաւ: Ծեր մարդը թափառեցաւ հեղուկ մակերեսին վրայ, ի զո՛ւր: Վերը՝ կը պլպլային աստղերը:

Ժամերը դարձեալ յաջորդեցին ժամերուն, եւ ծեր մարդուն անքուն աչքերը չտեսան արեւը: Ամպերը սկսան կուտակուիլ հորիզոնին վերեւ, փայլատակեցին, որոտացին: Հովը շաչեց, մեծցան ալիքները, մռնչեցին, տեղաց անձրեւը: Ջուրը ծեծեց ջուրը, ջուրերուն միջեւ՝ լացաւ ծեր մարդը:

Դարձեալ իրիկուն եղաւ, դարձեալ առաւօտ: Եւ ահա յանկարծ, կիսամութին մէջ, կարթը ճանկեց ահագին ծանրութիւն մը: Այդ ծանրութիւնը՝ որ ինկաւ թեւերուն վրայ, չքացուց միւս ծանրութիւնը՝ որ կապարի պէս նստած էր սրտին մէջ: Զգացաւ տրտմութիւնը, հնչեց պահը ուրախութեան: Բայց, ափսո՛ս, ծե՛ր էր մարդը, եւ անատակ՝ կրելու ծանրութիւնը, մանաւանդ անատակ՝ զայն դէպի նաւակը քաշելու: Ընդհակառակն, ծանրութիւնն էր՝ որ կը քաշէր թէ՛ նաւակը, թէ զինք՝ դէպի անծանօթը:

Եւ ժամերը յաջորդեցին ժամերուն: Ո՞վ պիտի ըլլար նախ՝ ուժաթափ. ձո՞ւկը թէ ձկնորսը: Եւ ծեր մարդը մրափեց: Տեսաւ ինքզինք երազին մէջ՝ երիտասարդ: Շրջապատուած էր սեւամորթներով, ինք՝ սպիտակ մարդ: Իւրաքանչիւր սեւամորթ կ'ուզէր ցոյց տալ իր ուժը՝ սպիտակ մարդուն: Մի առ մի կը յաղթահարէր զանոնք, զարմանք եւ տխրութիւն պատճառելով բոլորին: Արթնցաւ մրափէն: Ոչ միայն երազին՝ այլեւ իրականութեան մէջ ուժեղ էր ան, երբեմն, երբ երիտասարդ էր: Ան յաղթահարած էր իրեն դէմ ելլող բոլոր սեւ մարդերը: Բայց, հիմա, ծեր էր, եւ չէր կրնար դէպի նաւակը քաշել պարզ ծանրութիւնը: Սա, յանկարծ, ոստում մը կատարեց հեղուկ մակերեսէն վեր: Վիթխարի ձուկ մըն էր: Այնքան երկար էր եւ այնքան լայն՝ որքան նաւակը: Ո՞վ պիտի ըլլար նախ ուժաթափ, ձո՞ւկը թէ ձկնորսը: Ուժաթափ եղաւ ձուկը: Քաշեց զայն, մօտեցուց իրեն, կապեց նաւակին: Հեռաւոր հորիզոնէն թիավարեց դէպի ծովեզերք:

Եւ սկսաւ տրամախօսութիւնը.

— Ազա՛տ էիր դուն...

Հազիւ արտասանած էր այս բառերը, երբ յանկարծ, խումբ մը շնաձուկեր յարձակում գործեցին թէ՛ մարդուն եւ թէ իր զոհին վրայ:

Մարդը երկաթէ ձողով մը ջանաց պաշտպանել թէ՛ ինքզինք եւ թէ զոհը: Շնաձուկերը կիսովին յօշոտեցին զոհը եւ հեռացան:

Շարունակուեցաւ տրամախօսութիւնը.

— ... Եւ սակայն, ես չարիք գործեցի քեզի դէմ:

Շնաձուկերը վերստին յարձակեցան եւ այս անգամ յօշոտեցին զոհին միսը. Մնաց կմախքը, փշակոյտը, նաւակին կառչած:

Շարունակուեցաւ տրամախօսութիւնը.

— Ձեմ գիտեր թէ ե՞ս կը տանիմ քեզ դէպի ափունք, թէ դուն կը տանիս զիս:

Ծափահարեցէ՛ք, բարեկամներ, ողբերգութիւնը վերջացաւ:

«Շո՞ւ հայտա, շո՞ւ հայտա» կը պոռային հանդիսականները, դժգո՜հ պատկերախաղէն, որուն մէջ ոչ էգեր կային, ոչ ատրճանակներ, ոչ գիրկընդխառնումներ, ոչ կռփամարտեր:

Երբ լսեցի Էռնեստ Հեմինկուէյի մահը, մտաբերեցի հեղո՛ւկ տարածութեան վըրայ ծերուկ մարդուն հարցումը.

— Ձեմ գիտեր թէ ե՞ս կը տանիմ քեզ դէպի ափունք, թէ դուն կը տանիս զիս:

ՀՐԱՉ ՔԱՋԱՐԵՆՑ

ՄԵՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ

ԳՐԻԳՈՐ ՋՕՀՐԱՊ

—o—

Ազգային ժամանակակից փառքերէն մին:

Հիմա որ այս ճշմարտութիւնը խոստովանեցայ, ա՛լ կրնամ ազատօրէն խօսիլ:

Գրիգոր Ջօհրապ, այսօր, յիսուն տարեկան է, այսինքն իր տարիքին լրումին մէջ: Ինքզինքը յայտնած է իր ամէն ձեւերով եւ չեմ կարծեր որ իր մէկ թաքուն կողմը գտնուի եւ անակնկալօրէն մէջտեղ ելլէ: Կը ճանչնանք նորավիպագիրը, հրապարակագիրը, աշխարհիկ մարդը, փաստաբանը, մեպուսը եւ ազգային գործիչը:

Անշուշտ այդ այլազան ձեւերուն մէջ, Ջօհրապ տակաւին երկար տարիներ պիտի հաւասարի ինքն իրեն, բայց հաւանական չէ որ ինքզինքը գերազանցէ եւ արդէն իր համբաւին ու փառքին համար պէտք ալ չկայ ատոր:

Իբրեւ գրագէտ՝ Ջօհրապ բազմած է հայ մտաւորականութեան ընտրելախումբին մէջ:

Կատարեալ հայ գրագէտ ըլլալու առաջին պայմանը իր վրայ կը կրէ եւ այս բանը ինք խոստովանած է համեստութեամբ:

«Ոչ հայերէն լեզուն լաւ սորված եմ, ոչ ալ հայ գրականութեան մասին հմտութիւն ունիմ»:

Երկու գերազանց յատկութիւններ՝ ինքնատիպ, յանդուգն ու պատկերալից ոճով գրագէտ մը ըլլալու համար:

Եթէ Ջօհրապ Հ. Արսէն Այտընեանի մը կամ Յակոբ Գուրգէնի մը չափ հայ լեզուն ու քերականութիւնը ուսումնասիրած ըլլար, ապահովաբար պիտի չկրնար գրել իր գեղեցիկ նորավէպերը եւ ազատ թռիչք տալ իր մտածումներուն, զգացումներուն եւ երեւակայութեան:

Մեր մէջ քաջ հայկաբանները ողորմելի գրողներ եղած են միշտ: Հրանտ Ասատուր երբ քերականութիւն շինել սկսաւ, դադրեցաւ գրագէտ մը ըլլալէ:

Իբրեւ երեսփոխան, Գր. Ջօհրապ վարիչ ուժ մըն է Ազգային Ժողովին մէջ: Գիտէ բանաձեւի մը մէջ հաշտեցնել ամէնէն ընդդիմամարտ կարծիքները եւ զայն քուէարկել տալ մեծամասնութեան: Եթէ երբեք բանաձեւը չըլլայ, կը դիմէ պերճախօսութեան եւ այն ատեն ա՛լ յաղթանակը ապահոված է:

Երբ ընդդիմախօսի մը պատասխանելով Ջօհրապ «Յարգելի պաշտօնակից» բառերը կ'արտասանէ, կարծես ըսել կ'ուզէ.

— Այս անճոռնի ապուշը...

Բարեբախտաբար ընդդիմախօսը չանդրադառնար ատոր, եւ ինքզինքը իրապէս յարգելի պաշտօնակից մը կը նկատէ:

Իր փաստաբանի տաղանդը պերճախօ-

...ութեան գլխաւոր հիմը կը կազմէ: Աւե-
...ի իբրեւ փաստաբան կը խօսի քան իր-
...ե ժողովական եւ սաոր համար ամէն
...ինքը, ամէն դատ, իրեն համար թէ'
...պաշտպանելի, թէ' դատապարտելի է, թէ'
...արդար է եւ թէ անարդար:
...Երեսփոխաններէն շատեր գիտեն ատի –
...ւ եւ իր խօսքերուն համոզուելով հան-
...գերձ, մտիկ կ'ընեն.

— Արդեօք մեղի խաղի՞ բերաւ:

...ժորժ Քուրթըլին իր կատակերգու – թիւններէն մէկուն մէջ փաստաբան մը կը ներկայացնէ, որ Լակուփիլ անուն մէ – կու մը դատը կը պաշտպանէ: Նոյն միջոցին պաշտօնաթերթը կը բե- րէ, որուն մէջ կը ծանուցուի թէ փաս- տաբան Պարպըմոլ նոյն դատարանին դատախազը անուանուած է կառավարական իշխանութեան կողմէ:

Նախագահը կը հրաւիրէ փաստաբանը իր նոր պաշտօնին գլուխը:

Պարպըմոլ հաւատարիմ իր նոր պաշ – տօնին պարտականութեան, իբր դատա- խազ մի առ մի կը ջրէ քիչ առաջ իբր փաստաբան խօսածները:

Այս Պարպըմոլի դերը կը վերագրեն շատերը Գր. Զօհրապի իբրեւ թերութիւն մը:

Ճի՞շդ է արդեօք: Զօհրապ իբրեւ խե- լացի ու անկաշկանդ մտքի տէր անձ, սկեպտիկ մըն է եւ իբրեւ սկեպտիկ՝ շատ մը ճշմարտութիւններ հաւասարապէս կ'ընդունի որքան ալ ընդդիմամարտ ըլլան անոնք:

—Այսինքն ոչ մէկ բացարձակ ճշմար – տութիւն կ'ընդունի, դիտել պիտի տաք: Ամէն պարագայի՝ երբ Ազգ. Ժողովին մէջ Զօհրապ գաղափար մը կը պաշտպա- նէ, թերեւս չհաւատայ անոր ճշմարտու – թեան, բայց ես վստահ եմ որ անոր օգ- տակարութեան համոզուած է:

Եւ օգտակար գաղափար մը ընդունիլ տալու համար մե՞ղք է երբ մարդ խաբ- կանքներու կամ ճարտարամտութեան դի- մէ եւ երբ մանաւանդ ուրիշ ճար չկայ մեր երեսփոխաններուն խօսք հասկցնելու համար:

Զօհրապ ինչպէս ամէն իրական արժէք ներկայացնող անհատականութիւններ, իր հակառակորդներն ու նախանձողները ունի, որոնք եթէ ոչ հրապարակով, գոնէ ականջէ ականջ կը ճգնին ապարտել զին- քը իրարու փսփսալով.

— Զօհրապ անձնասէր է, շահամոլ է, պէտք է զգուշանալ իրմէ, կարող է իր անձնական շահուն համար ազգը ծախել:

Պարապ խօսք: Նախ Զօհրապ պէտք ե- ղածէն աւելի խելք ունի, իր շահը ազ- գային շահէն զանազանելու համար, յե- տոյ գիտէ ի հարկին այդ երկու շահերը իրարու հետ հաշտեցնել, առանց մին միւսին զոհելու:

Իբրեւ Մեպուս Զօհրապ Օսմանեան Խորհրդարանին մէջ Հայ մնաց եւ ամէ – նէն հանդիսաւոր վայրկեաններուն իր ազգին դատը պաշտպանեց առանց վերա- պահումի:

Ատանայի Ջարդին պատասխանատու - ները ճշդելու գործին մէջ եթէ Զօհրապ չըլլար, թերեւս ջարդողները յանցա – ւոր հռչակուէին:

Իր մատուցած ուրիշ ծառայութիւննե – րը չեմ հաշուեր այստեղ, որովհետեւ ջատագովական մը գրելու պէտք չունիմ:

Անշուշտ շատերու պէս ինքն ալ թե- րութիւն մը ունի, բայց արժանիքները զանոնք կը պարտկեն:

Ու յետոյ չքմեղացում մը ունի, որ անդիմադրելի է, — իր խելքը:

Ինչպէս գեղեցկութիւնը կնոջ մը ամէն պակասութիւնները կը ծածկէ կամ կ'ար- դարացնէ, այնպէս ալ մարդու մը համար խելքը շատ բան ներել կուտայ:

Բան մը որ մեր բուրժուաները խրտչե- ցուցած է եւ զանոնք պահ մը սարսափա- հար ըրած է, Զօհրապի «դաշնակցակա - նութիւն»ն է:

Այդ բանական երկիւղը բարեբախտա – բար երկար չէ տեւած: Տերորիսթ Զօհ – րապը շուտով իր զէնքերը վար դրած է եւ Դաշնակցութեան հետ խզուած, ա – ռանց անախորժ միջադէպերու, այլ փո – խադարձ հաւանութեամբ:

Այս բաժանումին առթիւ նոյնիսկ սե – ղան մըն ալ սարքած է Թոքաթլեանի ճա— շարանը, ուր ինքնիրեն խորհելով՝

— «Աժան ազատեցանք» ըսած է:

Բայց ցոյց տալու համար որ իր Դաշ— նակցականութիւնը դիպուածի կամ հա- շիւներու արդիւնք չէր, այլ գաղափարա— կան համակրանքի եւ հակումներու, բա— ժանման սեղանէն ետքն ալ, Զօհրապ իր յարաբերութիւնները շարունակած է «Ա— զատամարտեան» խումբին հետ եւ Դաշ – նակցութեան պաշտօնական օրկանին աշ— խատակիցներէն մէկը մնացած է:

Ազգային շրջանակի մէջ Զօհրապի նո— րագոյն գործն է կրթական բարենորո – գումեան ծրագիրը, զոր առաջարկի ձե- ւով բերաւ Ազգ. Ժողովի եւ որ յղուեցաւ Դաստիարակութեան Դիւանին:

Ընդարձակ եւ խղճամիտ ուսումնասի – րութիւն մըն է զոր Սամաթիոյ երեսփո – խանը բերած է ժողովին:

— Գիտես ինչո՛ւ Զօհրապ կրթական բարենորոգութեան ծրագիրը այս միջո – ցին բերաւ ժողովին, հարցուց երեսփո- խան մը ինծի:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեցի:

— Որովհետեւ Մեպուսական ընտրու – թիւնները կը մօտենան:

— Ի՞նչ առընչութիւն կայ այդ երկու— քին միջեւ:

— Գրիգոր Զօհրապ իր ազգային գոր— ծունէութիւնը կը բազմապատկէ ամէն անգամ որ մեպուսական ընտրութիւնները կը մօտենան: Այդ ընտրութիւններէն վերջ կը չէզոքանայ եւ նոյնիսկ կը դադ- րի ժողովի գալէ: Մէկ խօսքով իր վրայ խօսեցնել, անունը ժողովրդականացնել կ'ուզէ, ամէն անգամ որ մեր քուէներուն պէտք զգայ:

Աստուած իմ, այսչափ չարախօսութիւն կ'ըլլա՞յ...:

1914 ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ (Ցառաջ) — Սփիւռքի Հայու- թեան հետ Վալանսի փոքր գաղութն ալ իր յարգանքի տուրքը բերաւ տօնելով «Հերոսներու Օր»ը, Յուլիս 23ին Ֆա – ւանդինի բարձունքին զովասուն ծառաս - տանին մէջ:

Օդը պայծառ էր, անձնազոհ ընկերները իրենց կարելին ըրած էին դաշտահանդէ- սի յաջողութեան համար: Ծառերու կող- քին կը ծածանէին երկու խորհրդանիշ դրօշակները, ու ծառաստանին մէկ ծայ- րէն միւսը կ'ունկնդրուէր հայկական եր- գը սալերու վրայ: Դաշտը վերածուած էր փոքրիկ Հայաստանի մը: Շատեր կա- նուխէն եկած էին իրենց ճաշերով միա- սին՝ քիչ մը աւելի երկար մնալու համար հայկական այս տաքուկ մթնոլորտին մէջ: Հայրենակիցներ եկած էին նաեւ հեռաւոր վայրերէն:

Դաշտահանդէսին պաշտօնական մասը սկսաւ կէսօրէ վերջ: Օրուան նախագահ ընկ. Մ. Պօյաճեան բացուած յայտարա- րելով հանդէսը, հրաւիրեց ընկերները երգելու «Կարկուտ տեղաց Խանասորայ դաշտումը», որ ունկնդրուեցաւ յոտնկ – կայս: Ընկերներու այս հոգեշունչ եր – գով, անգամ մը եւս իրենց ուխտը նորո- գելով, երգը ջինջ երկինք կը բարձրա – նար որպէս անուշահոտ խունկի մը բոյր հերոսներու անմահ հոգիներուն:

Ապա ընկեր նախագահը պարզեց օր – ուան տօնակատարութեան իմաստը:

— Մեծ ժողովուրդները իրենց հերոս- ները կը յարգեն ծաղկեպսակներ դնելով անոնց շիրիմներուն վրայ: Աւա՜ղ մը Հայեր, օտարութեան մէջ, չունինք մեր հերոս – ներու շիրիմները, շատեր մոռցած են ի- րենց հերոսները, սակայն Հ. Յ. Դաշնակ- ցութիւնը տարին մէկ անգամ կուգայ ոգեկոչելու յիշատակը բոլոր այն հե – րոսներուն, որոնք իրենց կեանքը զոհե – ցին ի շահ հայրենիքին: Կը քալենք այն գիտակցութեամբ որ օր մը մենք ալ պի- տի տանինք այն փունջ մը ծաղիկը զե- տեղելու մեր հերոսներու շիրիմներուն:

Նախագահի հրաւէրով ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեցին հերոս – ներու յիշատակը:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս- նակցութիւնը բերին Տիկ. Սիրարփի Բըր- զիկեան որ երգեց «Ծաղկեր է վարդը» եւ «Այս աշխարհի երեւումը»: Ռոմանէն Պ. Սարգիս Քէփէնէկեան «Բանտիս դռներն էին եօթը», Օր. Սարգիսեան «Անուշ գա- րուն»ը, Պ. Վահան Գասեան «Եկան գար- նան օրեր» եւ «Տըլէ եաման», Օր. Սիր – վարդ Շահինեան արտասանեց «Հայոց արեւը»: Բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու:

Խօսք տրուեցաւ Պալեան վարդապե – տի, որ իր խրատական խօսքերով սթա- փեցուց ծնողքները այլասերման վտան – գին դէմ.— Ծնողքները պարտաւոր են գիտակցօրէն վարուելու իրենց զաւակնե- րուն հետ: Ապա կոչ ըրաւ որ ծնողքները իրենց զաւակները ղրկեն հայերէնի դաս- ընթացքներուն «Ի՛նչ դաւանանքի եւ ի՛նչ կուսակցութեան ալ պատկանիք, քաջա – լերեցէք ձեր զաւակները քանի ժամանա- կը ուշ չէ»: Վարդապետը իր այս խօս – քերէն վերջ երգեց «Կռունկ»ը:

Օրուան բանախօսն էր ընկ. Գէորգ Քի- րէճեան, որ անդրադառնալով օրուան նը- պատակին ըսաւ.— Տօնակատարութիւն – ները եւ կրօնքը նոյն արժէքը եւ նոյն իմաստը ունին: Այսօր ազգային գիտակ- ցութեամբ կը տօնենք անմահ հերոսներու յիշատակը օտար ափերու վրայ: Կ'ապ – րինք այս հիւրընկալ երկրին մէջ, ուր կ'օգտուինք անոնց մշակոյթէն, անոնց բարքերէն, եւ սակայն չմոռնանք որ հե- ռու մեր Մայր Երկրէն, ազգային պար- տականութիւն մը ունինք կատարելիք՝ պահել մեր մշակոյթը եւ կրօնքը, մէկը միւսը կը լրացնէ: Մնանք Հայ, անմահ պահելով հերոսներու յիշատակը:

Գեղարուեստական վերջին բաժնին մէջ երգեցին Պարոններ Նշան Ճերանեան «Քեզ եմ մնում», Նիկողոս Թանտրեան «Սոսկում պատեց», Տիգրան Սարգիսեան «Գնդակ որոտաց»: Երգեցին նաեւ ըն- կերներ Յ. Կօշկակարեան, Մ. Տօնիկեան եւ Յ. Քէչէճեան: Ռոմանէն Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան, ինչպէս միշտ այս անգամ ալ իր ազգային եւ գեղջկական երգերով ստեղծեց խանդավառ մթնոլորտ մը: Պ. Ալպէր Գասեան եւ Արմէն Ղազարոսեան նուագեցին հայկական երգեր:

Ներկաները յիշատակելի օր մը ապրե- լով, իրիկուան ուշ ատեն դաշտէն բաժ- նուեցան երգերու խրախճանքով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք.—

Ֆլորիայի շրջակայքը երեք ժանտար – մաներ կը յարձակին անգլիացի զբօսա – սաշրջիկի մը վրայ, որու կ'ընկերանար մանկամարդ Գերմանուհի մը:

Յարձակողները իրենց ատրճանակին բունը իջեցնելով զբօսաշրջիկին գլխուն, ծանրօրէն կը վիրաւորեն: Մարդը կը նուաղի կ'իյնայ:

Քաջարի Մէհմէտճիկները կը պարպեն վիրաւորին գրպանները եւ թանկարժէք առարկաներ: Յետոյ մանկամարդ Գեր – մանուհին կ'առնեն, կը լլկեն ու կը հե – ռանան:

Պոլսոյ թերթերը յաջորդ թիւով կը հաղորդեն թէ ձերբակալուած են երեք ժանտարմաները, որոնք բռնաբարելէ ետք Գերմանուհին՝ կը ջանային հանդարտօ – րէն միանալ իրենց բանակատեղիին:

ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Տէր Օհան ու տիրացու Սիմոն ե- կած են:

— Ուրեմն երթանք, ըսաւ Վանական:

Ու երկուքն ալ Տէր Օհանին ու տիրա – ցու Սիմոնին քովը գացին:

— Բարով եկած էք աղա. ըսաւ Տէր Օ- հան, որուն ձեռքը յարգանքով մը համ – բուրեց Վանականը:

Նոյնպէս բարի գալուստ մաղթեց տի – րացու Սիմօն:

Վանականը շնորհակալութիւն յայտնե- լով փափուկ մինտէրի մը վրայ նստաւ:

Ռէս Մելիք առանց յանձնարարական նամակը մէջտեղ հանելու, հասկցուց թէ Վանականին մտադրութիւնը պարզապէս կազմակերպութիւն մըն էր. Թէ Թիմա – րայ գիւղերուն մէջ ամէնէն կարեւոր դիրք ունեցող այս գիւղը կեդրոն մը պի- տի ըլլար ապագայ գործունէութեանց եւ թէ քիչ օրէն մեծ քանակութեամբ զէն- քեր պիտի բերուէին ու պիտի յանձնուէին իրենց տրամադրութեան տակ:

Այս յայտնութիւնը խորին սարսուռ մը անցուց ներկաներու հոգիին մէջ, թէ՛ Տէր Օհան եւ թէ տիրացու Սիմոն Ռէս Մելիքին երեսը նայեցան այնպիսի զար – մանքով մը, որ ըսել կ'ուզէին թէ եր – կիւղալի բան է այդ:

— Ի՞նչ կ'ըսէք Տէր Օհան, ի՞նչ կը մտածէք այս մասին, յարեց Ռէս Մելիք: Ինչո՞ւ լուռ կը մնաք: Դուք ալ ձեր գա- ղափարը յայտնեցէք

Տէր Օհան որ յիսունը անցած, միջա – հասակ ձիւն-ճերմակ մօրուքով, բարեմիտ ու քաղցրաբարոյ մարդ մըն էր իր սրտ- գոյն նայուածքը Ռէս Մելիքի վրայ նե— տեց ու գերագոյն ճիգ մը ընելով ըսաւ.

— Ռէս Մելիք, դուք գիտէք որ ձեր խօսքը գետին նետող չըլլար: Առաջ Աստ- ուած՝ յետոյ դուք էք այս գիւղին տէրը, երբոր ձեր կամքը տաք՝ ո՞վ պիտի մեր- ժէ:

— Եւ ինչո՞ւ մերժենք Տէր Օհան, ընդ- միջեց տիրացու Սիմոն, դողդոջուն բայց հայրենատենչ ձայնով մը: Չէ՞ որ ազգին համար ամէն մարդ ձեռքէն եկածը պիտի չխնայէ:

— Քանի որ դուք կը խոստանաք ձեր ձեռքէն եկածը ընելու, շարունակեց Ռէս Մելիք խորապէս համակրուած շեշտով մը, թող բարին Աստուած տեսնէ մեր ուխտը:

Այդ պահուն Գզիր Զաքօ ներս մտաւ եւ յայտնեց թէ Մինաս Տատոյի աղջիկը փախեր ազատեր է Քիւրտերու ձեռքէն, երկու ամիսի չափ պէկի մը տունը մնալէ ետքը:

— Տէ՛ր Աստուած, բացագանչեց Ռէս Մելիք սարսուռի նայուածք մը նետելով ներկաներուն վրայ, շուտով հոստեղ բեր, Զաքօ, մի սպասեր:

Գզիրը անմիջապէս գնաց Ռէս Մելիքին հրամանը կատարելու:

— Տեսէ՛ք, Ռէս աղա, միջամտեց Տէր Օհան, իրաւ որ Աստուծոյ պահած զատը չի կորսուիր: Այս երեք ամիս է որ խեղճ աղջիկը փախցուցին վատերը... թէեւ ամէն միջոց, ձեռք առինք որ կարենա – յինք անոր հետքը գտնել սակայն չյաջո- ղեցանք:

— Բայց... շեշտեց Ռէս Մելիք, չկըր- նալով կարծես իր հոգին խշխշացնող դառնութիւնը զսպել, ա՛հ, Տէր Օհան, սա՛իկա անբացատրելի նախատինք մըն է մեր գեղին համար, անպատուութիւն է, կը հասկնա՞ք:

— Այդպէս է Ռէս աղա, մրմնջեց տի – րացու Սիմոն:

Իսկ Վանականը բառ մը չխօսեցաւ:

Դուռը բացուեցաւ:

Ներս մտան ծերունի մարդ մը, որ վաթսունի մօտ տարիքով, միջահասակ ցորենաթոյր դիմագծերով, կնճռալի ճա- կատով, վշտաբեկ նայուածքով բարեմիտ մէկն էր եւ մանկամարդ աղջիկ մը, հա- զիւ տասնըհինգ տարու, բարձրահասակ, գեղանի ու գրաւիչ կերպարանքով:

Մանկամարդ աղջիկը հագած էր չիթէ զպուն մը, չուխա կօշիկ մը, բաց կար- միր գոյնով գոգնոց մը, եւ գլուխը դրած էր աղուոր գտակ մը:

Երկուքն ալ դողդղալով կեցան պատին տակ:

— Աղջիկ Մարօ՛, ո՞ր կողմերը տարին քեզ, հարցուց Ռէս Մելիք հայրական խանդաղատանքով մը:

Թշուառ աղջիկը սարսռաց, տժգունե - ցաւ եւ գլուխը կուրծքին վրայ կախեց վիրաւորուած թռչունի մը պէս:

Դուն ըսէ, Մինաս Տատօ, նկատել տը- ւաւ Տէր Օհան:

— Ի՞նչ ասեմ, Տէր Օհան, Աստուած իմ մեղքը տիփեց երեսիս, մրմնջեց Մինաս Տատօ, մորմոքուած ձայնով մը: Ախ երկու ամիս պէկի մը քով մնացեր է... վերջը շատ լացեր, շատ պաղատեր է պէ- կին. բայց ձէնը լսող մը չէ եղեր... Էլ ճարը կտրած էտ վատին կամքը կատա – րեր է որ կըցած է ազատիլ...:

(Շար.)

ՆՈՒԻՐ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԻՆ

Տիկ. Ալաւնի Աբրահամեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ կապ. Խաչի կայանին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը փարիզ կը վերադառնայ այս հինգշաբթի (Օգոստ. 3) առաւօտ ժամը 6,29ին կառ տը Լիոն : Մնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները դիմաւորել :

Բ. խումբը կը մեկնի, հինգշաբթի իրիկուն : Հաւաքուիլ ժամը 22ին կառ տը Լիոնի Մեծ ժամացոյցին տակը :

×

Լիոնի խումբը կը մեկնի Օգոստ. 3ին, հաւաքուիլ Փերաշ կայարանին մուտքի ժամացոյցին առջեւ, ժամը 16ին :

ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս.Ի ՇԻՐՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Մելքոն Կօղոլեան 4 Ն. Ֆ. : Պ. Պ. Գր. Գասապեան, Ժ. Կալեան, Ժ. Քէօ – սէյեան 3ական Ն. Ֆ. : Պ. Պ. Ա. Թըր – չունեան, Ե. Զիչէքեան, Ղ. Գաւեան, Տիկ. Իսկուհի Գազանճեան 2ական Ն.Ֆ. : Պ. Ցոլհ. Պալիկեան 1,50 Ն. Ֆ. :

Սէն Ժեռմէն ընդհ. ղումար 1043,50 Ն. Ֆրնաք :

Սէն-Լուի շրջանէն հանգանակուած Պ. Սերոբ Քինոսեան 15 Ն. Ֆ. : Պ. Պ. Լ. Քէլէչեան, Ցր. Զէքէմեան, Ցկ. Կէօնճեան, Ա. Ցովհաննէսեան, Ժանօ Ցով – հաննէսեան, Նորատ Սիմոնեան, Մ.Մար – գարեան, Մ. Պապուչեան, Պ. Հայթայ - եան, Գր. Փիլիկեան, Պ. Պարոնեան, Վարդգէս Աբրահամեան, Կ. Մինքայէլ – եան, Մ. Մինասեան, Տիկ. Արմենուհի Նաթուրեան 10ական Ն.Ֆ. : Ումն 7 Ն.Ֆ. : Պ. Պ. Արտ. Մանեան, Յ. Ցովսէփեան, Պապուչեան Սահակ, Տ. Եղնոյեան, Ա. Գէորգեան, Տ. Նորատունկեան, Լ. Ղօր – ղորեան, Կար. Կարապետեան, Ն. Պա – լիկեան, Մ. Մանոյեան, Գ. Գըրըլեան, Ա. Մուրատեան, Ա. Սէմէրճեան, Ա. Կիւլէմմիրեան, Աւ. Տէր-Սահակեան, Տ. Էմէզեան, Ս. Դանիէլեան, Ս. Կարա – պետեան, Ցկ. Գուլումճեան, Գաբր. Ցա – կոբեան, Յ. Սահակեան, Եր. Բէյիլեան, Ար. Մինասեան, Աբր. Կարապետեան Ցական Ն.Ֆ. : Ս. Գոզոյեան եւ Կ. Զօ – ղանճեան Յական Ն. Ֆ. : Ումն 2 Ն. Ֆ. :

Սէն-Լուի ընդհ. ղումար 300 Ն.Ֆ. :

Ջանազան նուիրատուութիւններ
(Մարսէյլ)

Պ. Էքսէրճեանի ձեռամբ (Ամերիկայէն) 500 Ն. Ֆ. : Գամբանը Ֆրէզնօ հաւաք – ուած 145 Ն.Ֆ. :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լ Ը Փ Է Ռ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (fուր fլասիք) :

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանու – թեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռա – ձայնով տեսչութեան :

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

ՀԱՅԱՆ
ԱՆՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպգրուաքիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՒԱՋԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գարեգին Համբարձումեանէ 50 Ն. Ֆ. Օր. Մարի Մաղա – զաճեանի մահուան տարելիցին առթիւ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՆԻՍԻ ՄԻՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբին, հովանաւորու – թեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմի – տէին :

Կիրակի, Օգոստոս 6, ամբողջ օրը, Փլաքօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիթ Անշան – րէսի տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզ – ներուն մէջ :

Անձրեւի պարագային, զեղեցիկ սրահ :

Կը նախագահէ Ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ :

Կը խօսի Ընկ. ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլինոր Սերունդին կողմէ :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1.— Մասնաւոր օթոքառ մը՝ Մասը – լէնէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9.30 – ին : Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինո – յին առջեւ, եւ հոնկէ կ'երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպորօն :

2.— Թէ էլ էնի տեւական եւ կանոնա – ւոր սպասարկութիւն : Պուլվար Ժան – Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը : Առաւօտուն ժամը 8.30 – ին, 9.30ին, 10.30ին : Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անգամ մը :

3.— Առանձին ինքնաշարժով եկողնե – րը պէտք է առնեն միջին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վիլֆրանչ չհասած, ալ զառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ :

×

ՎԻՆԻ ՄԻՋ

Յանասորի արշաւաքին 64րդ տարե – դարձի առթիւ, Վիէնի Հ. Ց. Դ. Անի կո – միտէն կազմակերպած է մեծ զաշտահան – դէս մը այս կիրակի, Լա Թապուրէթի հովասուն եւ ընդարձակ դաշտին վրայ :

Կը նախագահէ ընկ. Ց. Ուզունեան,

Կը խօսի Պ. Կ. Տէրմոյեան :

Գեղարուեստական բաժին :

Առատ կերուխում :

Օթոքարը կը մեկնի կիրակի ժամը 9ին, 11ին, 14,15ին սովորական ճամբով :

Վերադարձ ժամը 20ին :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱԻՈՎ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
երթուղարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վէնեթիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով
Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.
ՉԵՂՉ ամբողջին ճամբորդողներուն :
ՈՒՂԵԴՈՒՅՔԻ երաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն :
Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով :
Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաթորդութիւններով :
ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵԼԻԷԶ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE
●
ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի չրջանը, արձակուրդի չրջանն է նաեւ «Յա – ռաջ»ի պաշտօնէութեան : Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Ցու – լիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն չատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ չերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հաս – ցէներու առժամեայ փոփոխութիւններ – րով :

Յառաջ միչտ իր կարելին կ'ընէ գոհա – ցում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուա – րացնեն իր գործը :

Այս տարի, վարչութիւնը որոչած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻ – ՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայ – մաններով — դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայ – նով եղած դիմումներուն : Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն : Դիմողը բա – ժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթա – ցիք տարեչրջանը (1961) :

×

Միայն արձակուրդի չրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— *Ամսական 7 Ն. Ֆ.*
Արտասահման 10 Ն. Ֆ. :

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ս Է Ւ Ր
1961-1962
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱ – ՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :
Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժա – րան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժչկական վկայականներով միասին : Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիչեալ վկայա – կանները :
Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով .—
DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՒ–ԼԷ–ՊԼՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստ. 13ին, միչտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաչտահանդէսը :

Հաւաքատեղի փառէին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ թելեֆերիճի մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը :

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօր – նէքէ ետք, ճաչ չրջակայ դաչտին պաղ աղբիւրին մօտ : Զանազան ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ : Փափաքողները կրնան իրենց ու – տելիքը միասին բերել :

Ճաչէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն : Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, Տիկին Պարդեւուհիի եւ պարուհի Օր. Թարոնի :

Ճոխ վիճակահանութենէ մը ետք պի – տի ցրուուին Մորչն Նարպէյ արք. «Քրիստոնէական դիտելիքներու» գրքոյկ – ներ :

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեչրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են. Ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրա – ստել միջնակարգ ուսման պաչարով եւ հայերէն դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով ի՛ր հետեւի պետական լիսէներու արդիւ – նաւն բաժնի պաչտօնական ծրագրին, անդլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պրեվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւննե – Հեռաձայն 927 – 01,72 րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աչակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե – կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա – մար դիմել հաստատութեան տնօրէնու – թեան .—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ԱՐԵՒԸ քնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս…
ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր գուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՋԱՐԴԱՐԻՔ եւ ՆԵՐԿԻՔ
ԹՈՒՎՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. : ARC. 26-61 — Métros : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի – լիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք :
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեչտ բոլոր նիւթերը :
ՄԱՄՈՒԱՃԻՂԵՐ
52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24. RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 4 AOUT 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9169 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9470

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Յառաջիկայ Հոկտեմբերին Մոսկուայի մէջ տեղի կ'ունենայ Համայնավար կուսակցութեան ԻԲ. համագումարը:

Վերջինը տեղի ունեցած էր 1959 Յունուարին:

Երկար ատենէ ի վեր պատրաստութիւններ կը տեսնուէին այս համագումարին համար:

Անցեալ Նոյեմբերին Մոսկուայի մէջ 81 համայնավար կուսակցութիւններ ժողով գումարեցին՝ լսելու համար Խրուշչեւի երկար տեղեկագիրը, եօթնամեայ «պլանի» աշխատանքներուն մասին:

Կրեմլինի մենատէրը այս առթիւ մասնաւորապէս քննադատած էր Խորհրդային Միութեան զանազան երկիրներու վարիչները, որոնք լրիւ կատարած չէին իրենց բաժին ինկած աշխատանքները, մանաւանդ երկրագործութեան մարզին մէջ — կոլխոզ եւ սովխոզ: Բազմաթիւ պատասխանատու դէմքեր շնորհազրկուեցան այդ պատճառաւ Ուկրայնիոյ մէջ եւ այլուր:

Անկէ ի վեր խորհրդային թերթերը ամէն օր լեցուն են կոչերով՝ գերակատարելու եօթնամեայ ծրագրի պարտադրութիւնները, ճերմակերես ներկայանալու համար 22րդ համագումարին:

Խրուշչեւ այս անգամ դղրդագին, զգալոյցնց ծրագիր մը — երրորդը — կը դնէ հրապարակ, իբրեւ նախաբան այս վերջինին, որ կոչուած է պատմական դառնալու համայնավար կուսակցութեան տարեգրութեանց մէջ:

Խրուշչեւի նոր ծրագիրը գրուած է Պրաւդայի տասը էջերէն ինը եւ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն անոր ընթերցումը տեւած է աւելի քան հինգ ժամ:

Աննախընթաց երեւոյթ մըն է այս: Համայնավար կուսակցութիւնները մինչեւ Հոկտեմբեր պիտի քննեն այս ծրագիրը: Եւ տարակոյս չկայ, որ առանց կարեւոր փոփոխութեան պիտի ընդունին զայն, համագումարին մէջ միաձայնութիւն ապահովելու համար:

Նոր ծրագիրը, որ պահած է 1919ի լենինեան ծրագրին հիմնական կէտերը, ամփոփ ընդլայնելով զանոնք, կը բաղկանայ նախաբանէ մը եւ երկու մասերէ, ամէն մէկը բաժնուած եօթը գլուխներու:

Առաջին մասը կը պարունակէ վարդապետական տեսութիւններ «դրամատիրութեան» եւ «համայնավարութեան» շուրջ: Մեծ բաժին յատկացուած է քարոզչութեան, ըստ բոլշեւիկեան սովորութեան:

«Համաշխարհային ընկերվարական դրութիւնը, կ'ըսէ, վստահութեամբ կը յառաջանայ դէպի յաղթանակ՝ դրամատիրութեան հետ իր տնտեսական մրցումին մէջ: Մօտ ապագային ճարտարարուեստի եւ երկրագործութեան մարզերուն մէջ անիկա պիտի ապահովէ իր գերակշռութիւնը դրամատիրական դրութեան վրայ»:

Ֆրանսական մամուլը սկեպտիկ է եւ ծիծաղով կը դիմաւորէ Խրուշչեւի ծրագիրը, մանաւանդ տնտեսական գետնի վրայ իր յաւակնոտ եզրակացութիւնները:

[illegible] Մոնտը դիտել կու տայ թէ վերջին տարիներուն երկրագործութեան մարզին մէջ նկատուած քրոնիկ ձախողութիւնները թոյլ չեն տար հաւատալու, օրինակ, թէ այս ճիւղին մէջ արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուի տասը տարիէն:

Յաւակնոտութիւն կը նկատէ նաեւ այն պնդումը թէ 1980ին ճարտարարուեստի արտադրութիւնը Ամերիկայինի կըր[illegible] պիտի հասնի:

Խրուշչեւ կը կարծէ թէ շուտով բոլոր երկիրները համայնավար պիտի դառնան: Կը մոռնայ սակայն թէ հակառակ ահու[illegible] վարչաձեւին 44 տարիէ ի վեր

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՀՈՂԵՐԸ

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՕՌԱՆԻ ԵՒ ՊՈՆԻ ՄԷՋ

Առժամեայ հանդարտութենէ մը ետք, միջադէպերը վերսկսան Ալժերիոյ զանազան շրջաններուն մէջ:

Օռանի մէջ Եւրոպացիները սկսան ցոյցեր կազմակերպել ապահովութեան ուժերուն դէմ: Այս ցոյցերուն պատրուակ ծառայած է այն քննութիւնը զոր ոստիկանութիւնը բացած էր փլասթիք ռումբերու պայթումներու պատասխանատուները գտնելու համար:

Մօտ 1000 Եւրոպացիներ փողոց իջած եւ ձեռնատումբ մը նետած են Ապահովութեան Հանրապետական Գունդերուն (Սէ. Էռ. Էս) պատկանող կառքի մը վրայ:

Միւս կողմէ, Պոնի մէջ, մահմետական ահաբեկիչ մը ռումբ մը նետած էր քաղաքին կեդրոնական մէկ հրապարակին վրայ, ուր Եւրոպացի մը անմիջապէս մեռաւ եւ երկու ուրիշներ ծանրօրէն վիրաւորուեցան: Բազմութիւնը հետապնդելով ահաբեկիչը, բռնեց եւ լինչի ենթարկեց: Այս միջադէպը սկիզբը եղաւ կարգ մը ուրիշ միջադէպերու՝ երկու համայնքներուն միջեւ: Ըստ առաջին տեղեկութեանց, մօտ յիսուն մահմետականներ վիրաւորուած են:

Ալժերական հարցերու նախարար Ժոքսի յայտարարութենէն ետք, Ալժ. Ազատ. Ճակատի շրջանակները յայտարարեցին թէ անհամաձայնութիւնը ամբողջական կը մնայ: Հռոմի մէջ, ուր հասած էր ալժերական պատուիրակութիւնը, Պելքասէմ Քրիմ ոչ մէկ յայտարարութիւն ուզեց ընել, մինչ Թայէպ Պուլհարուֆ կը յայտնէր թէ այս երկրորդ հանդիպման ժամանակ «ԱՀԱԿ»ը շատ աւելի հեռու գացած էր քան Էվիանի մէջ, 4 հարցերու մէջ.— Ա) Յետագայ գործակցութիւն ամէն տեսակի: Բ) Երաշխաւորութիւններ Ալժերիա ապրող Ֆրանսացիներուն համար: Գ) Քաղաքական առաջարկներ: Դ) Կռիւներու դադարեցում բանակցութեան յառաջդիմութեան համեմատութեամբ:

Նախապէս Ժընեւի մէջ, Պելքասէմ Քրիմ անգամ մը եւս շեշտած էր թէ Սահարան պէտք է ընդունուի իբրեւ անբաժանելի մասնիկը Ալժերիոյ հողային ամբողջականութեան:

համայնավար վարդապետութիւնը չեն կրցած մարսել Խորհրդային Միութեան հարիւր միլիոնաւոր բնակիչները եւ թէ համայնավար կուսակցութեան անդամները չնչին փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն ամէն տեղ:

Ծրագիրը կը խօսի նաեւ ազգերու ազատագրութեան մասին, առանց կարմրելու: Գաղթատիրութեան լուծին ենթակայ ժողովուրդներու ազատութեան մասին կը խօսի իբրեւ «անկինաքար»ը համայնավար կուսակցութեան միջազգային քաղաքականութեան, առանց յիշելու թէ քանի՛ ազգեր կը հեծեն բոլշեւիկեան բռնակալութեան լուծին տակ:

Առաջին մասը կը վերջանայ խաղաղութեան եւ համակեցութեան մասին գեղեցիկ խօսքերով ու կը խոստանայ ամէն միջոց օգտագործել՝ խուսափելու համար համաշխարհային նոր պատերազմէ մը:

Աւելի հետաքրքրական բաներ կ'ըսէ երկրորդ մասին մէջ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Թունուզիայէն ներգաղթող Ֆրանսացիներու թիւը կը բարձրանայ ամէն ժամ, չորեքշաբթի օր Նախարարաց Խորհուրդը զբաղած է գլխաւորաբար անոնց ճակատագրով եւ որոշած որ ազգային համախոհութիւն մը պէտք է ցոյց տրուի անոնց հանդէպ: Նախ պէտք է բնակութիւն, ապա աշխատանք եւ վերահաստատման կարելիութիւն: Յարդ ծովի ճամբով եկած Ֆրանսա հասած են 3021 հոգի, ասկէ զատ բազմաթիւ օդանաւեր, օրական քանի մը հարիւր հոգի կը փոխադրեն:

Թունուզեան թղթատարը շատ անհամ «կատակի» մը ձեռնարկած է Ֆրանսացիներու հանդէպ: Պիզերթի Ֆրանսացիներուն ղրկուած բոլոր նամակները Ֆրանսա կը վերադարձնէին «մեռած» վերատառութեամբ պահարանին վրայ: Այս առթիւ Վարչապետարանը կը ճշդէ թէ ոչ մէկ կարելիութիւն պէտք է տալ այդ վերատառութեան: Հաւանաբար Պուրկի-պայի յատուկ իմուռ մըն է զոր ամէն մարդ չի հասկնար...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը *կը գրէ թէ հաւանաբար Ֆիտէլ Քասթրօ Գահիրէ այցելէ Սեպտեմբերին, Պելկրատի ժողովէն եւ Մոսկուա այցելութենէն ետք: Խորհ. Միութեան մայրաքաղաքին մէջ, Քուպայի մենատէրը խաղաղութեան Լենին մրցանակը պիտի ստանայ:*

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ *պանդոկապետ մը փորձած էր, իր հասկցած ձեւով, միացնել երկու Գերմանիաները, բայց ձախողեցաւ: Արդարեւ Ադրիականի ափին, Պուլա ամառանոցի* Ավալա *պանդոկին սենեակներուն կէսը վարձած էին արեւելեան Գերմանացիներ, միւս կէսը՝ արեւմտեան Գերմանացիներ: Պանդոկին տնօրէնութիւնը կը խորհէր թէ ամէն ինչ լաւ պիտի անցնի «լաւագոյն Գերմանիոյ մը մէջ»: Բայց ճիշդ հակառակը պատահեցաւ եւ պանդոկապետը ստիպուեցաւ կարմիր գորգով մը բաժնել ճաշարահը, որուն աջ կողմը կը նստէին արեւմտեան Գերմանացիները եւ ձախ կողմը՝ արեւելեան Գերմանացիները: Նոյնը եղաւ սենեակներուն համար՝ երկու յարկ (Ա. եւ Գ.) արեւմտեաններուն, երկու յարկ (Բ. եւ Գ.) արեւելեաններուն: Մէկ բան կը միացնէր երկու Գերմանեանները՝ վճարելը, որովհետեւ մէկ հատ էր:*

ՊԵԼԺԻՈՅ *Թագաւորը եւ Ֆապիոլա Ա- զոր զբօսանաւին վրայ զոր. Ֆրանքոյի եւ Տիկին Ֆրանքոյի հիւրերը եղան առջի օր: Այս ճաշը մեծ վրդովում յառաջ բերած է Պրիւքսէլի ընկերվարական շրջանակներու մէջ, ուր Քաուտիլլիօն եւ իր վարչաձեւը շատ գնահատուած չեն:*

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Էլէֆթերիա *թերթը, «լաւատեղեակ աղբիւրէ» կը հաղորդէ թէ Յունաստանի Սոֆի իշխանուհին պիտի նշանուի Սպանիոյ գահաժառանգին՝ Տոն Խուան Կարլոսի հետ:*

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ *կառավարութիւնը ամէն միջոց պիտի գործածէ ընդդիմանալու համար Արտաքին Մոնկոլիոյ ՄԱԿի անդամակցութեան, յայտարարեց փոխ-վարչապետ՝ Չէն-Չէնք, որ աւելցուց նաեւ թէ համայնավար Չինաստանի ՄԱԿէն ներս ընդունուելու հաւանականութիւն չկայ:*

ԹՈՒՐՔԻՈՅ *վարչապետը՝ Կիւրսէլ Սահմանադրական ժողովին առաջարկեց որ ծրագիր մը պատրաստէ պատերազմական վիճակ հաստատելու համար Անքարայի մէջ: Ներկայիս պատերազմական վիճակը ի զօրու է միայն Պոլսոյ մէջ:*

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ի Լը Մոնտը *հետեւեալ լուրը կը հրատարակէ իբրեւ աղբիւր տալով* Էշօշիէթըտ-Փրէս *եւ* Ռէօյթէր *մամուլի գործակալութիւնները.—*

«Գլխաւոր ղեկավարները եւ անդամները Տաշնակի, հակահամայնավար ձրգտում ունեցող հայ համայնքի կազմակերպութիւն, ձերբակալուած են Արաբ. Մ. Հանրապետութեան սուրիական նահանգին մէջ: Ամբաստանուած են որ լրտեսական եւ խափանարարական գործունէութիւն ունէին ի նպաստ Իսրայէլի եւ «աշխարհակալ պետութեանց»: Ըստ Դամասկոսի ոստիկանութեան, ձայնասփիւռի գաղտնի կայաններ, զէնքեր, պայթուցիկներ եւ կազի դէմ պաշտպանուելու դիմակներ գտնուած են Դաշնակի գաղտնի զանազան ակումբներուն մէջ»:

Այս «լուրին» առթիւ, Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը Ազդակ *հետեւեալը կը գրէ Յուլիս 28ի իր թիւին մէջ,* «Զափազանցուած լուրեր եւ տարաձայնութիւններ» *խորագրին տակ.—*

« Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը, երկուշաբթի, Յուլիս 24ի իր հաղորդագրութեանց մէջ, Դամասկոսէն տուաւ լուր մը, որ յաջորդ օր լոյս տեսաւ լիբանանեան թերթերու մէջ: Ըստ այդ լուրին, Ա. Մ. Հ.ի սուրիական նահանգի հետազօտական սպասարկութիւնը երեւան հանած է լրտեսական գաղտնի կազմակերպութիւն մը, որ կը գործէր օտար տէրութեան մը եւ Իսրայէլի հաշւոյն:

« Լիբանանեան կարգ մը թերթեր այս լուրը հրատարակեցին զանազան մեկնութիւններով եւ արձագանգ հանդիսացան զանգուածային ձերբակալութիւններու, որոնք իբր թէ տեղի ունեցած են հայ համայնքէն ներս, աւելցնելով թէ ձերբա - կալուածները «կը պատկանին դաշնակ հակահամայնավար կուսակցութեան»:

«Տեղական թերթերու այս լուրերը չափազանցուած արձագանգն են մէկ երկու տասնեակ ձերբակալութիւններու, որոնք 15 օր առաջ տեղի ունեցան Սուրիոյ կարգ մը քաղաքներուն մէջ:

« Պէտք է ընդհանրապէս վերապահութեամբ ընդունիլ իրականութեան անհամապատասխան տարաձայնութիւններ, որոնք ընդհանրապէս ծնունդ կ'առնեն բսիբսուներէ եւ չափազանցուած համեմատութիւններու կը հասնին: Կը բաւէ աչք մը նետել տեղական մամուլին վրայ, հասկնալու համար թէ որքան մեծ է բաժինը ենթադրութիւններու եւ զրոյցներու:

« Կը սպասենք քննութիւններու արդիւնքին:

« Այժմէն յստակ կերպով կրնանք ըսել սակայն, թէ ոեւէ դաշնակցական չի կրնար արաբական երկիրներու ոլորտին թշնամիին գործակալ ըլլալ եւ արաբ ժողովուրդներու դէմ որեւէ վնասակար քայլ առնել: Ընդհակառակն, հինէն ի վեր, այս երկիրներու բոլոր վարիչները մեծ վստահութիւն ցոյց տուած են մեր կուսակցութեան հանդէպ, որուն գործունէութեան հիմնական ուղեգիծը հանդիսացած է բոլոր երկիրներու անկախութեան եւ գերիշխանութեան պահպանումն ու զօրացումը, առաւելաբար արաբական երկիրներու, որոնց սպանչականութիւնը կը վայելէ »:

ՖԱՆՖԱՆԻ, *Իտալիոյ վարչապետը, Մոսկուա հասաւ: Հռոմէն մեկնած պահուն յայտարարեց թէ Մոսկուայի մէջ պիտի շարունակէն ճիգերը խաղաղութեան ի նպաստ:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

Յակոբ Ազիզեան ծնած է 1899ին, Հայաստանի Ղամարլու շրջանի Պելճըրգաւ գիւղը:

1914ի պատերազմի ընթացքին կ'աւարտէ Էջմիածնայ ճեմարանը:

1918ին երբ Թուրքերը Ղամարլուն կը գրաւեն, Յակոբ իւրայիններով կը փախչի Երեւան: Հոն գիշեր մը Զանգու գետին մօտերը մոլորած գնդակէ մը չըրթունքներէն կը վիրաւորուի Յակոբի միջակ եղբայրը՝ Արտօն: Թուրքերը Ղամարլուէն քաշուելէ ետք Ազիզեան ընտանիքը կը վերադառնայ իրենց տունը. նոյն տարին կը մահանայ Յակոբի հայրը՝ Թէոսը, 1920ին ալ մայրը:

Յակոբը Հանրապետութեան օրով կը մտնէ երիտասարդաց պահակազօրքերու շարքերը՝ իբրեւ դասատու – մարզիչ:

1920 Մայիս մէկի բոլշեւիկեան ապըստամբութեան ժամանակ կռուած է անոնց դէմ, հայրենիքի ազատագրութեան համար: 1921ի Փետրուարեան ապստամբութեան օրերուն, երբ Ղամարլուն յաճախ ձեռքէ ձեռք կ'անցնէր, Յակոբը ուրիշներու հետ գերի կ'իյնայ բոլշեւիկներու ձեռքը: Կը բանտարկուի եւ մահուան վճիռ կը ստանայ. մաս առ մաս դուրս կը բերեն կը գնդակահարեն, կացնահար կ'ընեն ամէնքը: Չեկայի պետը, որ նոյնպէս ճեմարանցի մը կ'ըլլայ, ամէնէն վերջը կը թողու Յակոբը, եւ յարմար առիթ մը ազատ կը ձգէ իր շատ սիրած ընկերը:

Ընդհանուր նահանջի ժամանակ, Յակոբն ալ ժողովուրդին հետ դուրս կուգայ Պարսկաստան, ետեւը անպաշտպան թողնելով երկու անչափահաս եղբայրները՝ Արտօ եւ Վաղինակ: Վերջինը կ'ապրի Տիթրոյթ, ամուսնացած է, ունի երկու աղջիկ:

Յակոբ Պարսկաստանէն կուգայ Չեխօսլովաքիա, հոն Փրակայի համալսարանը աւարտելէ ետք կ'անցնի Ֆրանսա եւ իբրեւ մասնագէտ կը հաստատուի Գարեգին Սարգիսբէկեանի հիմնած պանիրի գործարանը՝ Նանսի:

(Գարեգին Սարգիսբէկեան եղած է ցարական սպայ. Հանրապետութեան օրով ծառայած է հայ բանակին, իսկ Փետրուարեան ապստամբութեան ընթացքին՝ զինուորական հրամանատար Կուռօ Թարխանեանի օգնականն էր):

Յակոբ մինչեւ 1935 կը թղթակցէր եղբայրներուն հետ եւ այդ պատճառ կ'ըլլայ որ անոնք իյնան բոլշեւիկեան սեւ ցանկին մէջ. — Սպանութիւն կամ աքսոր: Բայց, նախ քան գործադրութիւնը, կը փախին Ռուսաստանի խորքերը եւ կ'ազատին:

1941 ռուս – գերմանական պատերազմի նախօրեակին, Լեհաստան, Վարշաւա էինք երզրումցի Յարութիւն Յարութիւնեանի եւ ուրիշ երկու ընկերներու հետ: Քանի մը շաբաթէն Ֆրանսայէն եկան նաեւ Յակոբ Ազիզեանը, Կոլեա Գէորգեանը, Պոկտանը եւ Գրիշան, ամէնը ութ հոգի: Յետագային այս թիւը բարձրացաւ 18ի, Տիգրան Պաղտասարեան, Կուռօ Թարխանեան, Թ. Պետրոսեան, Արտօ Ադամեան, Բենօ, եւայլն: Անոնք էին ընդամէնը Դրօյի հետ գործակցողները: (Իսկ կարգ մը հոսանքներ, իրենց թերթերուն ճակատները կեղծ նկարներ փակցնելով չինծու, չնդալից լուրեր տուին Դրօյի «կազմած զօրամասեր»ու մասին):

Մերը եղած էր միայն եւ միայն հայ գերիներ ազատագրելու եւ քաղաքներու ու գիւղերու մէջ անկար մնացած բեկորներուն օգնութեան հասնելու գործը:

Յակոբ յամառ աշխատող մըն էր. հայ գերի մը աւելի գտնելու յոյսով, ամէն տեղ կը մտնէր, հարց ու փորձ կ'ընէր: Ղրիմի Սիմֆերոբոլ քաղաքին գերիներու քէմփին մէջ, օր մը պատահաբար անգտաւ իր Արտօ եղբայրը: 1943ին բախտը ունեցաւ գտնելու նաեւ իր փոքր եղբայրը՝ Վաղինակը:

Յակոբը մօտաւորապէս հինգ տարի պատերազմի թիկունքը եղաւ. շատ արկածալի օրեր եւ գիշերներ անցուց. բայց ոչ մէկ տրտունջ, ոչ մէկ գանգատ յայտնեց իրեններուն, մնաց միշտ ուրախ եւ ժպտուն:

Այդ հինգ տարուան ընթացքին մէկ անգամ միայն հանդիպեցայ իր բարկութեան, Անափայի Հայկաձոր կոչուած հայկական կոլխոզին մէջ: Գիւղապետը գերմանացի զինուորի մը հետ կուգայ կ'ուզէ ստուգել մեր ինքնութեան թուղթերը: Յակոբ բարկացած՝ գիւղապետին վրայ յարձակեցաւ եւ օձիքէն բռնելով կը քաշքշէր, կը յանդիմանէր գիւղապետը այդ յանդգնութեան համար: Յետոյ անոր խեղճանալը տեսնելով, ձգեց:

Յակոբ Պերլինի մէջ ժամանակ մը եղաւ նաեւ Դրօյի անձնական քարտուղարը:

Զինադադարի առաջին շաբաթներուն, Գարեգին Սարգիսբէկեանը Ֆրանսայէն կուգայ եւ Յակոբը կը տանի իր քով, նախկին աշխատանքին:

1954ին յանկարծամահ կ'ըլլայ Գարեգին Սարգիսբէկեան, առանց իր կտակը պատրաստելու: Խոստացած էր 2 միլիոն ֆրանք տալ Դաշնակցութեան: Որովհետեւ իր միակ ժառանգորդը Հայաստան գտնուած իր եղբայրն էր, ռուսական հիւպատոսարանը անոր պաշտպանութիւնը կը ստանձնէ, գրաւելով ամբողջ ունեցածը: Մէկ օրուան մէջ քարուքանդ կ'ըլլայ այդ շէն օճախը: Յակոբ կը փոխադրուի Փարիզ: Տիթրոյթի եղբայրները կ'ուզեն բերել զայն Ամերիկա, բայց մինչեւ յաջողութիւնը՝ Արտօն յանկարծամահ կ'ըլլայ:

1957ին Յակոբ կուգայ Ամերիկա, կը հաստատուի եղբօրը, Վաղինակին քով, բայց կլիման իր առողջութեան նպաստաւոր չէր, ու փոխադրուեցաւ Քալիֆոռնիա: Յաճախ կը տեսնէի զայն, ընկեր Ներսէս Ֆնտըլեանի բնակարանը:

1961 Մարտ 19ի կիրակին, Յակոբ ուրախ զուարթ վերադարձած էր տուն, քաշուելով իր սենեակը: Քիչ յետոյ, անհանգստութիւն կը զգայ:

Հեռաձայնով տեղեկացուցին մեզի, եւ Ներսէս Ֆնտըլեանի ու իր փեսային՝ Մերուժանի հետ փութացինք իր մօտ: Ուզեցինք բժիշկ կանչել, սակայն բացարձակապէս մերժեց. «Փոքրիկ բան մըն է», ըսաւ. «հանգիստ ձգեցէք զիս, քանի մը վայրկեան»:

Այդ «քանի մը վայրկեանը» իր կեանքին վերջին վայրկեանները եղան, դժբախտաբար:

Բժշկական տեղեկագիրը հաստատեց, թէ մահը առաջ եկած էր սրտի տագնապէ մը:

Եկեղեցական արարողութենէ մը ետք, մարմինը փոխադրուեցաւ Տիթրոյթ, ու ապա թաղուեցաւ Հայլընտ Փարքի գերեզմանատունը, իր միւս տարաբախտ եղբօր՝ Արտոյի քով:

ՄԻՍԱՔ ԹՈՌԼԱՔԵԱՆ

ՖՐԱՆՍ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՁԵՌՔԸ

LA MAIN (1)

—o—

Պատմական արկածախնդրական վէպ է որ երեք տարբեր շրջաններու ընթացքին խորհրդաւոր առարկայի մը ոդիսականը կը ներկայացնէ:

Սիկիլիոյ հռոմէացի հիւպատոսը, որ Կիկերոնի ջանքերով կը շնորհազրկուի, իր գանձերը կը պահէ ժայռի խոռոչի մը մէջ, որուն տեղը գտնելու համար երկու պրոնզէ ձեռքերու վրայ նշաններ ու գիրեր փորագրել կուտայ: Ձեռքերէն մէկը Կիկերոնի կողմէ կը գնուի իսկ միւսը հիւպատոսին ապօրէն մէկ զաւկին կը տրուի: ԺԶ. դարուն Կիկերոնի գերեզմանէն կը գտնուի պրոնզէ ձեռք մը, որ ի վերջոյ Փարիզի Ազգ. Մատենադարանին սեփականութիւնը կը դառնայ: Միւս ձեռքը ամերիկացի միլիոնատէրի մը կողմէ կը գտնուի Յունաստանի մէջ, բայց միլիոնատէրը օդանաւային արկածի մը զոհ կ'երթայ եւ հռոմէացի հիւպատոսին գանձը դեռ կը մնայ անյայտ:

Վէպը երեք մասերու բաժնուած է որոնց իւրաքանչիւրը պատմական շրջան մը կը ներկայացնէ:

Իբրեւ պատմական վկայութիւն, գրագէտի շնորհով գրուած այս գիրքը, որ կը պարունակէ բազմաթիւ շահեկան նկարագրութիւններ, հեռու է արուեստի գոհացում մը բերելէ ընթերցողին: Պատճառը այն է որ հերոսներէն աւելի առարկաներն են որ կապրին գործին մէջ:

Հետզհետէ կը համոզուինք որ պատմական կոչուած վէպը, որպէսզի արուեստի խնկական գործ դառնայ, հեղինակը պէտք է արտակարգ հանճարի տէր ըլլայ: Անկախ այս պարագայէն՝ արկածախնդրութեանց սիրահար ընթերցողները այնքան շատ են որ, միշտ կարելի է «Ձեռքը»ին պէս վէպեր հրատարակել:

Կը լսենք որ արդէն իսկ «Ձեռքը» շարժանկարի պիտի վերածուի:

Իբրեւ գրական արժանիք «Ձեռքը» կը պարունակէ պատմական ճշմարիտ վկայութեանց վրայ հիմնուած բազմաթիւ էջեր, որոնք գրուած են վարպետ գրչով մը:

ԿԼՈՔԸ ՏԵՍԱ՞Ք

AVEZ-VOUS VU GLOCK ? (2)

Իսկապէս արդիական վէպ մըն է Քրիսթիան-Իվի այս գործը, որ հաճոյքով կը կարդացուի առանց մեծ գոհացում մը տալու:

Հեղինակը տէր է աղուոր «խմորի» մը եւ կրնար շատ աւելի խորանալ իր երեւակայած նիւթին ու հերոսներուն էութեանց մէջ, բայց գոհացած է հպանցիկ նայուածքով մը:

Սիրուն ու հաճելի ըլլալու տեսակէտ մտահոգութեամբ մը՝ գրքին էջերը վառվռուն պատկերներու վերածուած են, բայց ընթերցողը իրաւունք ունի գրական խորք ալ փնտռելու:

Վէպը արդիական է, որովհետեւ մինչեւ այսօր ի զօրու գրական սխեմաներէն «ձերբազատուած» է հեղինակը եւ կը փնտռէ նոր ձեւեր: Ինչպէս որ «Միւզիք Քոնքրէթ»ի հնարիչները ամէն տեսակ ձայն, ռիթմ կամ աղմուկ կը գործածեն նոր երաժշտութիւններ ստեղծելու համար, Քրիսթիան-Իվ ալ յաճախ բառեր, պատկերներ, խօսքեր ու դէպքեր կը կուտակէ իրարու վրայ, երեւութապէս անկապ բայց խորքին մէջ իրաւացի ու տպաւորիչ թեքնիքով մը: Այս թեքնիքը արդէն իսկ կը կիրարկուի կերպընկալ արուեստներու մէջ ու տարածուած է աշխարհին, շնորհիւ Փիքասօներու, Տալիներու եւ բազմաթիւ հանճարեղ արուեստագէտներու: Գրական փորձեր չեն պակսիր այս ուղղութեամբ: Առանցմէ Միշէլ Ռուկոնի «Տամայի խաղը» յիշած էի վերջերս այս սիւնակներուն մէջ:

Գիտենք ու կը զգանք որ գրականութիւնն ալ միւս արուեստներուն պէս վերիվայր պիտի յեղաշրջուի օր մը: Առայժմ այս յեղաշրջութեան վեհերոտ փորձերէն մէկն է «Կլոքը տեսա՞ք»ը: Վեհերոտ ըլլալուն համար է որ չեմ ծանրանար Քրիսթիան-Իվի արդիականութեան վրայ: Վէպը սիրուն պատկեր մըն է, որ զուարթ ու կատակախառն չափաւորութեամբ մը կը հեգնէ մարդկային ընկերութեան քաղաքական ապագան:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

---

1) Maurice Rheims : Julliard, Paris 1961.
2) Christian Ive : » »

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԳՈԼԷՃԸ Կ'ԱՐՁԱԿԷ ՉՈՐՐՈՐԴ ՀՐԹԻՌԸ

—o—

Պէյրութի «Այգ»ը կը հրատարակէ հետեւեալ տեսակցութիւնը.—

Հեռաձայնով կը ժամադրուինք: Ժամը 10–12 Փրոֆ. Մանուկեան Հայկազեան Գոլէճ կը գտնուի, ըսին: Կ'երթամ, դրան մօտ տեղեկատուութեան գրասենեակէն կը հարցնեմ, թէ մէկը կա՞յ որ զիս առաջնորդէր իր մօտ: Օրիորդին քով երիտասարդ մը կեցած է, արեւախանձ դէմքով: Հաւանաբար — կը մտածեմ, — գիշերօթիկ աշակերտներէն մին է, որ կը պատրաստուի զիս փրոֆեսէօրին մօտ առաջնորդելու:

Իրօք, «հրամեցէք» կ'ըսէ ժպտադէմ ու երկուքս մէկ կ'ուղղուինք դէպի վարժարանի շէնքը, բարձրանալու համար սանդուխներն ի վեր դէպի Փրոֆ. Մանուկեանի սենեակը, ուր փրոֆեսէօրը սա պահուս հաւանաբար «ինծի կը սպասէր», ըստ նախապէս առնուած ժամադրութեան:

Սանդուխները քանի կը բարձրանանք մեր մտերմութիւնը կը յառաջանայ: Խօսակցութիւնը կը դառնայ գրեթէ ընկերական, քանի որ այնքան տաքարիւն եւ հաճոյակատար էր առաջնորդս եւ այնքան սիրայօժար կերպով կը պատասխանէր հարցումներուս:

Ներկայ գտնուած ըլլալով Հայկազեան Գոլէճի ամավերջի հանդէսին եւ հաստատելով, որ Վարժարանին մէջ առաւելաբար տիրող լեզուն անգլերէն է ըստ երեւոյթին, կը խնդրեմ առաջնորդէս, որուն հետ բարեկամացած եմ այլեւս, որ ինք ալ ներկայ գտնուի մեր խօսակցութեան, քանի որ խնդիր պիտի ունենամ գիտական հարցերով զբաղող մարդու մը հետ եւ գիտական կարգ մը հարցերու շուրջ խօսակցութիւնը հաւանաբար դժուար հասկնալի ըլլայ ինծի՝ անգլերէն գիտական բացատրութիւններով եւ կարգ մը տարազներով:

«Առաջնորդս» չի մերժեր առաջարկս, ինչպէս յայտնեց շատ համեստ ձեւով.— «Ես Մանուկեանն եմ»:

Զարմա՜նք:

Կը մտնենք սենեակ, շատ համեստ, ուր գրասեղան մը եւ քանի մը աթոռներ միայն կան: Ասիկա այն տեղն է, ուր ծնունդ առած են Հայկազեան Գոլէճի եւ Լիբանանի հրթիռները, գոնէ տեսականօրէն: Իսկ գործնականապէս իրականացած են նոյն այդ սենեակին դէմը, քիչ մը աւելի մեծ սենեակին մէջ, որ կը ծառայէ իբրեւ աշխատանոց:

Մեր խօսակցութիւնը դեռ նոր սկսած էր, երբ ներս մտաւ պատանի մը, ձեռքը բաներ մը բռնած: Երբ նայեցայ, տեսայ ելեկտրական թել մը եւ գործիք մը: Փրոֆ. Մանուկեան ինծի ներկայացուց նորեկը: Հրթիռի համար աշխատողներէն Հրայր Քելէշեանն էր, փրոֆեսէօրին հինգ գործակիցներէն մէկը, որ ամառուան այս տաք եւ գեղեցիկ օրերուն, իր արձակուրդի հանդիստէն զոհելով, քրտինքներու մէջ մտած՝ կ'աշխատէր չորրորդ հրթիռին արձակման պատրաստութիւնները աւարտելու:

Մեր մօտ կը մնայ նաեւ Հրայր Քելէշեան եւ կը սկսինք զրոյցը կարճ քանի մը հարցումներով.

ՀԱՐՑ.— Ե՞րբ ձեռնարկեցիք ձեր այս աշխատանքներուն եւ ի՞նչ յղացման հիմամբ:

ՊԱՏ.— Անցեալ տարեմուտին սկսանք, Նոյեմբերին: Նպատակն էր աշակերտները տեղեակ պահել գիտական յառաջդիմութիւններուն եւ գործնականապէս ցոյց տալ՝ աշակերտներուն իսկ իրագործումով: Ամերիկեան «Ռաքէթ Քլապ»ին անդամ եմ եւ Ամերիկա գտնուած միջոցիս ուսումնասիրած եմ հրթիռներու մարզին մէջ նորագոյն յառաջդիմութիւնները: Ունեցած ծանօթութիւններս տրամադրելով աշակերտներուն եւ օգնելով նաեւ անոնց՝ իրենց գիտցածներուն կատարելագործումին համար, արձակեցինք մեր հրթիռները եւ պիտի շարունակենք փորձերը, միշտ նոր կատարելագործումով:

Հ.— Նոյեմբերէն ի վեր ի՞նչ կարգի աշխատանքներ կատարեցիք:

Պ.— Բազմաթիւ փորձեր ըրինք: Արդէն մեզի ծանօթ են արձակուած երեք հրթիռները: Լեռներու մէջ զանազան վառելանիւթեր փորձեցինք, մեր հաշիւներու չափերը ճշդեցինք մասնակի կամ ամբողջական փորձերով:

Հ.— Ի՞նչպէս յառաջ բերիք ձեր այս միութիւնը, ի՞նչ են պայմանները եւ քանի՞ անդամ ունի ան ներկայիս:

Պ.— Գործի ձեռնարկեցինք 11 հոգիով: Բազմաթիւ բարձրագոյն վարժարաններու նման, Հայկազեան Գոլէճն ալ ունի իր այլազան ակումբները, ինչպէս՝ Հայկ. Ակումբ, Գիտ. Ակումբ, Կրօն. Ակումբ, Հրատ. Ակումբ, Մարզ. Ակումբ, Երաժշտ. Ակումբ, եւայլն: Մեր Գիտական Ակումբի 11 անդամներով գործի ձեռնարկեցինք, սակայն յետագային մնացինք միայն հինգ աշակերտներ եւ ես: Այս հինգ աշակերտներն են՝ Հրայր Քելէշեան, Համբար Գարակէօզեան, Պասմաճեան, Միշէլ Լա[illegible] եւ [illegible] Աբրահամեան:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊԱՐԸ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Պարը խակապէս ծնունդ է շատ հի՛ն դարերու: Անիկա յայտնի կ'ըլլայ անկէ, որ կենդանիներու մօտ ալ կը տեսնենք զայն: Որովհետեւ միայն պար կարելի է նկատել այն շարժումները, զորս կարգ մը կենդանիներ կ'ընեն իրենց էգերուն առջեւ, երբ կ'ուզեն զանոնք հրապուրել կամ նուաճել: Անիկա մասնաւորաբար կը նըկատուի աղաւնիներուն մօտ, իրենց սիրոյ շրջանին:

Մարդկային ցեղին մօտ, պարի գործածութիւնը ընդհանուր է: Նախամարդոց մօտ, պարի երեք գլխաւոր դասակարգեր կրնանք նկատել — որսորդական պարը, պատերազմական պարը եւ սիրային պարը:

Աֆրիկէի, Փոլինեզիոյ եւայլն, այսօրուան բարբարոս եւ վայրի ժողովուրդներու բարքերն ու սովորոյթները ուսումնասիրող ազգագրագէտները կը գտնեն թէ որսորդական պարը ամէնէն սոփրին է: Որովհետեւ, այս պարը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ հնադարեան ցեղերու որսացած կենդանիներու զանազան շարժումներու տձեւ կապկումը:

Այսպէս, գրօսաշրջիկ Պոնվիկ կը պատմէ թէ Թաչմանները եւ Աւստրալիոյ բընիկները կը ջանան իրենց պարին մէջ ընդօրինակել զանկուրոյի շարժումները, որովհետեւ այս կենդանիին որսորդութիւնը իրենց մեծագոյն զբաղումն ու կեանքի հաճոյքն է: Ուրիշ գրօսաշրջիկներ կը յայտնեն թէ Գամչաթկայի բնակիչները պարելու ատեն կ'ընդօրինակեն արջին ձախաւեր շարժումները իսկ Հիւսիսային Ամերիկայի կարմրամորթները կը կրեն վայրի ցուլերու որսորդութեան բոլոր շարժումները: Կարելի է այս տեսակ բազմաթիւ օրինակներ յիշել:

×

Հիմա գանք վայրի եւ հնադարեան ցեղերու պատերազմական պարերուն: Ազգագիրները կը հաւաստեն թէ ժողովուրդ մը որքան բարբարոս ըլլայ, այնքան աւելի շատ կը գործածէ պարի այս տեսակը: Այսպէս, պիտի կրնայինք ըսել թէ պատերազմական պարը լաւագոյն պարողները մարդակերներն են:

Գրօսաշրջիկ մը կը յայտնէ նաեւ թէ ինչ երգ կ'երգեն Նոր Գալետոնիոյ վայրենիները՝ պատերազմական պարերը պարելու ժամանակ: Երգուած այս երգը տեսակ մը զրոյց է ղեկավարներուն միջեւ: Առաջինը կ'ըսէ. «Պիտի երթա՞նք մեր թշնամին զարնելու»: «Այո՛, այո՛» կ'ըսէ միւսը: Եւ զրոյցը կը շարունակուի. «Զօրաւո՞ր է մեր թշնամին»: «Ոչ, մի՛ վախնար» կ'ըսէ միւսը: «Ճարպիկ ու քա՞ջ է թշնամին»: «Ոչ» կը յարէ երկրորդը: «Պիտի սպաննե՞նք մենք զանիկա»: «Այո, այո»: «Զայն պիտի ուտե՞նք»: «Այո, այո»:

Աւելորդ է շեշտել թէ՝ այդ ժողովուրդներուն մէջ, պատերազմական եւ որսորդական պարերը կը պարեն միայն այր մարդիկ:

Սակայն, բոլոր պարերէն, եւրոպացի գրօսաշրջիկներուն վրայ ամենամեծ տըպաւորութիւնը գործած է Նոր Զելանտայի վայրենիներուն պարը: Պարողները՝ պարելու ատեն, օդին մէջ կը ճօճեն իրենց տէգերը, նիզակները եւ տապարները, այնպէս ձեւացնելով թէ իրենց հնադարեան զէնքերով — զորս իրենց լեզուով «փաթու-փաթու» կը կոչեն — կը հարուածեն երեւակայական թշնամի մը: Անոնք միաժամանակ կ'երգեն վայրագ եւ սարսռազդեցիկ երգ մը:

Կարմրամորթներն ալ ունին ուրիշ պարեր, զորս կը պարեն զանազան առիթներով, այսինքն՝ պատերազմէ մը առաջ, երբ դաշինք կնքեն, երբ հիւրեր դիմաւորեն, երբ պատերազմի երթան, երբ տղայ մը ծնի կամ երբ մէկը մեռնի, բերքահաւաքի ատեն: Այս բոլոր պարերը շատ տարօրինակ մանրամասնութիւններ ունին:

Սակայն, պարը բոլորովին տարբեր բնոյթ մը կը ստանայ այն վայրկեանէն, երբ անոր մէջ կը մտնեն կիները: Կ'անդրադառնայ երկու սեռերու սիրային յարաբերութեանց եւ կարգ մը ժողովուրդներու մօտ լկտի եւ անամօթ բնոյթ կը ստանայ:

Ֆրանսացի ազգագիր Լըթուրնօ կը գրէ. «Ընդհանրապէս, պարին սիրային այս բնոյթը կուտայ՝ վայրագ ու բարբարոս կնոջ ամուլաջիղերու պրկում ցնցումը: Պարերը այսպէս են՝ Սանտուիչ կղզիներու Թոկաթապուի մէջ, Թայթէի մէջ եւայլն: Մատակասքարի բնիկներու կիներն ալ այսպիսի պարեր կը պարեն»:

Հնդկաստանի մէջ, սիրային պարը կրօնական ձեւ ալ ստացաւ: Այս մասին, ազգագիր Վայց կը պատմէ հետեւեալը. «Հնդկաստանի մէջ, ամէն մէկ պագոտա (Հնդիկներու տաճարը) ունի իր մասնաւոր կիները, «պայյանտերները»: Անոնք իրենց փոքր տարիքէն հոն կը դաստիարակուին ու կը սորվին պարի արուեստը: Ցետոյ, երբ մեծնան եւ կատարելագործուին, որոշ ատենի մը համար եւ բարձր գինով զանոնք վարձու կուտան մեծահարուստ Հնդիկներու, որոնք զանոնք իրենց տուները կը տանին եւ պարել կուտան անոնց: Տաճարներու Պրահմաններուն այսպէսով շահած դրամները շատ են...»: Անոնց նման, բայց քիչ մը աւելի ժողովրդական պարուհիներ կային նաեւ հին Եգիպտոսի մէջ:

Ափրիկէի սեւամորթները մասնաւորաբար շատ կը սիրեն պարը: Այրերն ալ, կիներն ալ, բացառիկ սէր մը ունին անոր հանդէպ: Ափրիկեցիք անօրինակ հաճոյք մը կը զգան այդ չափազանցուած եւ ջղաձգական շարժումներէն եւ այդ պատճառով, անոնց պարերը բառին իսկական առումով արտառոց են: Ֆրանսացի գրօսաշրջիկ մը, սեւամորթներու պարերուն համար կը գրէ. «Եթէ իրենց հնադարեան թմբուկին «թամ-թամ»ին ձայնը լսեն ու նոյն պահուն չպարեն, կրնան մեռնիլ իրենց բարկութենէն: Իրենց պարերը կատաղի են եւ մոլեգին, բառին իսկական առումով»:

Զարմանալին այն է, որ կայ ժողովուրդ մըն ալ, որ պարը չէ ճանչցած երբեք: Այդ ժողովուրդը Չինացիներն են: Ոեւէ Չինացիի մտքէն երբեք չէ անցած պարել: Չինացիներու աչքին պարը ծիծաղելի զբօսանք մըն է, որով մարդ կը կորսնցնէ իր արժանապատուութիւնը:

ԹՈՄ ՔԼԱՐՔ

Թրգմ · Վէն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԾԱՂԿԱՁՈՐԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ

Ծաղկաձորի մէջ գարունը երկու անգամ կուգայ, կ'ըսեն տեղացիները, մէկը այն ժամանակ, երբ արեւի ջերմացնող շողերուն ընդառաջ ձիւնի ճերմակ սաւանի տակէն խոնարհութեամբ իրենց գըլխիկները կը բարձրացնեն ձնծաղիկները, եւ անգամ մըն ալ, երբ Ծաղկաձոր կուգան փողկապաւորները :

Եւ ահա ամրան այս օրերուն, հարիւրաւոր երախաներ, նմանելով ձնծաղիկներու գեղեցիկ փունջերուն, ուրախ եւ անհոգ կը շրջին ստուերախիտ անտառներուն մէջ, կ'երգեն, կը պարեն :

Ծաղկաձորի երիտասարդական ճամբարին մէջ ստեղծուած են բոլոր պայմանները երախաներու հանգիստին եւ աշխատանքին համար :

Զանձրանալու ժամանակ չունին ճամբարին մասնակիցները: Զրոյցներուն կը փոխարինեն մարզական խաղեր , իսկ անոնք, որ չեն մասնակցիր այս խաղերուն, կը զբաղին ընթերցանութեամբ :

Ճամբարին մէջ երախաներուն ամենասիրած պահը գեղարուեստական ինքնագործութեան պահն է :

Բնութեան գրկին մէջ երախաները կը լսեն նաեւ հետաքրքրական զեկուցումներ եւ պատմութիւններ ու հայրենասիրութեան, ընթերցասիրութեան եւայլնի մասին :

Ուրախ եւ անհոգ են հայորդիները : Ու բնութեան հմայիչ ծոցին մէջ կը լսուի իրենց երգը

Ի՜նչ ուրախ ենք, ի՜նչ երջանիկ,
Օրերը մեր ճամբարում ,
Մենք ծաղկում ենք, ինչպէս ծաղիկ
Մեր լեռնային աշխարհում ···

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Ձեր գործը՝ լաւագոյն հայելին է, որուն մէջ պիտի տեսնէք ձեր իսկական էութիւնը:

ՏԱՆՈՒՆՑԻՕ

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ - ՌՈԶԸՆԹԱԼ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

—o—

Պ. Ռաֆֆի Պետրոսեան կը հաղորդէ թէ Ռոզընթալի հետ իր ունեցած միջադէպը (տես «Յառաջ» Յուլիս 28) եւ անոր բերած վնասը ներկայիս լայնօրէն դարմանուած է արուեստի գետնին վըրայ, Ֆրանսական Ձայն-Պատկերասփիւռի կողմէ: Արդարեւ Ձայն-Պատկերասփիւռի տնօրէնութիւնը հրաւիրած է Ռաֆֆի Պետրոսեանը բազմաթիւ նուագահանդէսներու, գաւառի մէջ:

Ասկէ զատ, Ձայն - Պատկերասփիւռի բուն նուագահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 27ին, պելժ յայտնի ղեկավար՝ Անտրէ Վանտերնոթի ճպոտին տակ: (Հոկտեմբեր 20ին, Ռաֆֆի Պետրոսեան համաշխարհային նոր շրջապտոյտի մը կը մեկնի):

Ինչ կը վերաբերի միջադէպին հետեւանքներուն, իրաւական գետնի վրայ, կարգադրութիւնները պիտի ըլլան վերամուտին:

ՀԵՂԵՂՆԵՐՈՒՆ ՎՆԱՍԸ ՍԱՄՍՈՆԻ ՇՈՒՐՋ

Սամսոնի մէջ եւ շրջակայքը երկու օր տեղացող տեղատարափ անձրեւներուն հետեւանքով Եշիլըրմաք գետը եւ Թերմէ առուն յորդեցան, մարդկային եւ ինչքի կորուստ պատճառելով: Սամսոնի կուսակալ Ֆահրի Էօվէրտաի կողմէ «ահարկու հեղեղ» յորջորջուած ողողումին հետեւանքով Թերմէի եւ Չարշամպայի գիւղերուն մէջ մեծ աւեր յառաջ եկաւ:

Իննիսուն սանթիմ · բարձրացած Եշիլըրմաքէն խուժող հեղեղներուն ազդեցութեամբ գաւառակին կը սպառնայ Թերմէ առուն, որ հինգ հարիւր հազար խորանարդ մեթր ջուր կը բերէ: Հեղեղները երեք կամուրջ քշած տարած են: Թերմէի Թեքքէլի գիւղին մէջ 18 խանութ, Պերեքէթ գիւղին մէջ 20 տուն եւ 16 խանութ, Եավաշպէյ գիւղին մէջ ալ 8 տուն եւ 6 խանութ քշուած են ջուրերէն:

ԵՕԹԸ ՀՈԳԻ ԽԵՂԴԱՄԱՀ

Թերմէի գաւառակին մէջէն անցնող առուին վրայ մարդկային եւ անասունի դիակներ կը ծփան: Գիշերը մինչեւ ուշ ատեն զոհերուն համագումարը եօթի հասաւ: Տրապիզոն-Անգարա խճուղին հեղեղներուն պատճառաւ փակուեցաւ: Թէեւ հաղորդուեցաւ թէ Թերմէի ժողովուրդը վախէն պարպած է գաւառակը, բայց կուսակալը հերքեց այս լուրը:

Սամսոնի կուսակալ Ֆահրի Էրվէրտաի ուշ ատեն յայտնեց թէ ջուրերը տակաւ կը քաշուին ու վտանգը նուազած է:

Բրինձի դաշտերը մէկ միլիոն ոսկիի վնաս կրեցին: Միւս մարզերու մէջ ալ 442 հազար ոսկիէ աւելի վնաս կայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Գիտէ՞ որ կողմ երթալը, հարցուց Ռէս Մելիք:

— Չէ՛ Ռէս աղա, աչքերը գոց տարած են, պատասխանեց Մինաս Տատօ արցունքները սրբելով: Ես դրկելու ժամանակ նորէն աչքերը գոցեր են:

— Բաւական է··· ընդհատեց Ռէս Մելիք փղձկած ձայնով մը:

Ու պատուիրեց Մինաս Տատոյին որ ամէնուն չյայտնէ եղելութիւնը:

Հայրն ու աղջիկը դուրս ելան:

— Թշուառ աղջի՛կ··· մրմնջեց Վանականը, այնպիսի խշխշացնող ձայնով մը որ կը դողար: Կը տեսնէք այս երկրին մէջ ո՞վ կարող է իր պատիւը պաշտպանել, ո՞վ կարող է կեանքի ապահովութիւն տալ··· Համիտին կառավարութիւնը գողերու, աւազակներու, եղեռնագործներու ընկերն է: Կառավարութիւնն է թելադրողը, կառավարութիւնն է զանոնք պաշտպանողը, միանգամայն անոնց աջակից եղողը: Եւ ասիկա հիմա չէ, այլ բաւական ատենէ ի վեր գործադրուած անգթութիւնն է, մէկ խօսքով մեր գերի վիճակին վրայ ծանրացած դրութիւնն է, մինչեւ որ Համիտի ռէժիմը չվերնայ, չենք ազատիր:

— Իրաւ է զաւակս, վրայ բերաւ Տէր Օհան: Բայց Աստուած կը գթայ մեր վրայ:

— Գթութիւնը մի միայն անկեալ մարդու մը կը վայելէ, Տէր Հայր, ընդհատեց Վանականը ճնշուած շեշտով մը, ոչ թէ այն արի ժողովուրդին, որ պատմութեանց մէջ մեծ դեր ու մեծ անուն մը ունեցած է:

— Երբ մենք չենք զգար, մէկ խօսքով մեր վիճակին վրայ չենք գթար, յարեց Ռէս Մելիք, ի՞նչպէս կ'ուզենք որ Աստուած գթայ եւ մեզ ազատէ բռնակալութենէն:

Խօսակցութիւնը բաւական տեւեց:

Վանականին գաղափարները զանոնք գիւթած, ու յափշտակուած էին:

Թշուառ Մարոյի վէժը խորին վէրք մը բացած էր ամէնուն սրտին մէջ: Վանականը՝ այդ վէրքը կ'արիւնոտէր, կը ճմլէր որ աւելի լայննար:

Այսպէս Վանականը, շուրջ շաբաթ մը չափ Ռէս Մելիքին տունը մնալէն ետքը, յաջողած էր մանկամարդ Մարոյէն քանի մը կարեւոր ապացոյցներ առնել ու առանց որեւէ բան մը յայտնելու մեկնիլ:

ՄԻՐԶԱ ՊԷԿ ԻՐ ՀԱՐԷՄԻՆ ՄԷՋ

Վանայ ընդարձակ նահանգին հիւսիսակողմը, գրեթէ բարձրաբերձ, անտառներով շրջապատուած լեռնաձորի մը մէջ, փոքրիկ ու սիրուն գիւղ մը կար, ուր կը բնակէր Միրզա պէկ անունով հարուստ ու ազդեցիկ Քիւրտ մը:

Այս քիւրտ պէկը բոլորովին ազատ ըլլալով Թուրք կառավարութեան լուծէն, ինքնիշխան մը դարձած էր իր իրաւասութեան տակ գտնուող բոլոր սահմաններուն մէջ: Իր ազգատոհմին պատմութիւնը քիւրտ աշիրէթներու ամէնէն փայլուն եւ ամէնէն փառաւոր պատմութիւնը եղած է:

Հազիւ յիսունի մօտ, պարթեւ հասակով, թիկնեղ, վէս ու ծանր կերպարանքով, բարձրահասակ ու գեղադէմ էր: Տունին շառաւիղն ըլլալով, աւելի գուրգուրանքով եւ աւելի փափուկ կերպով մեծցած էր: Փոխանակ լեռնային կեանքի մը տալու ինքզինքը, աւելի՛ հաճոյքներու, աւելի՛ մոլութեանց ետեւէ եղած մանկութենէն սկսեալ · հետեւաբար իր ցոփակեաց կեանքին սովորութիւնները այնքան աղէտաւոր դարձաւ, որ տեսած կինը, տեսած աղջիկը, գրեթէ աչքին զարնուած ամէն յանկուցիչ առարկան անմիջապէս կ'ուզէր ձեռք բերել··· ինչ կերպով որ կարելի ըլլար նպատակին հասնիլ · ու մանաւանդ, հակառակ քիւրտ աշիրէթներու դարերէ ի վեր սրբութիւն ու բարձր ազնուականութիւն համարուած սովորութեանց, Միրզա-պէկ իր ոչ-ցեղակիցներուն վրայ պէշ աչքով չէր նայեր··· Ֆլայի մը աղջիկը սիրելով՝ նըւաստութիւն չէր նկատեր · այդ պատճառաւ իր հարէմին մէջ տարիներով կը թռչէին Հայ, Թուրք եւ Ասորի աղջիկներ, որոնք գաղտնաբար կը բերուէին ու կը պահուէին կանանոցը:

Օր մը, վերջալոյսի ատեն երբոր Միրզա պէկ իր սէլամլըքին մէջ նստած նարկիլէ կը քաշէր, դրանիկներէն մին ներս մտաւ ու իմացուց թէ Ալի պէկ անուն երիտասարդ Քիւրտ մը զինքը տեսնել կ'ուզէ:

— Վայ··· ուրեմն ըսէ թող հոս գայ, հրամայեց Միրզա պէկ հետաքրքրութեամբ մը:

Դրանիկը դուրս ելաւ:

Միրզա պէկ դուռին յառած իր մեծ ու խոր աչքերը՝ սպասեց:

(Շար·)

ՀԱՅՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Առնուվիլ – Սարսելի Հ· Յ· Դ· վար - դան ենթ-ակոմիտէի երկրորդ հանգանա – կութեան ցանկը Սարսելի հայրենակիցնե– րէն, Թէոլիրեան սրահին համար:

	Ն·Ֆ·
Տիկին Մարիամ Կարապետեան	10
Տիկին Մաքրուհի Մինասեան	10
Տիկին Էլմոնէ Կ· Երանեան	20
Տիկ· Արուսեակ Ճիհանեան	10
Տիկ· Թագուհի Ամէմեան	10
Պ· Կէօզամեան	20
Պ· Խաչիկ Խաչիկեան	20
Պ· Գաբրիէլ Սարաֆեան	10
Պ· Յարութիւն Յակոբեան	10
Պ· Ժիրայր Գումրուչեան	10
Պ· Ղազար Ներկարարեան	10
Պ· Մանուկ Ունանեան	10
Պ· Ստեփան Սեմէրճեան	10
Պ· Սարգիս Պարսիկեան	10
Պ· Յակոբ Երանեան	20
Պ· Սահատէթեան	5
Պ· Արամ Խաչատուրեան	5
Պ· Յարութիւն Շաքարեան	5
Պ· Նշան Գոչեան	5
Պ· Սերոբ Աւետիսեան	5
Պ· Մանուէլ Պետրոսեան	5
Պ· Յակոբ Մելիտոնեան	5
Մարթինի Թօփալեան ընտանիք	5
Պօղոսեան ընտանիք	5
Պ· Պետրոս Մանուկեան	5
Հալէպեան ընտանիք	5
Պ· Սուրէն Տէրտէրեան	3
Տիկին Սիրարբի Աղբէասեան	5
Պ· Մովսէս Գըրքպէչեան	5
Պ· Նուպար Հանէչէրեան	5
Պ· Յովհաննէս Հանէչէրեան	5
Պ· Տիգրան Հանէչէրեան	5
Տիկին Դաճ Դաճեան	5
Ոմն	1
Պ· Նշան Փափազեան	5
Գումար	284

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կոնսթանդնուպոլսի Կապ· Խաչը ջերմագին շնոր– հակալութիւն կը յայտնէ «Մայրերու Օ· րը» ի նպաստ իր զոյգ զպրոցներուն ե– զած հանգանակութեան մասնակցող սրտ– ցաւ հայրենակիցներուն (գումարը 450 Ն· Ֆ·) եւ մրցանակաբաշխութեան հան– դէսին, ինքնաբուխ կերպով նուիրատը – ւութեան մասնակցող հետեւեալ հայրե – նակիցներուն·—

Հայ Մարտիկներու Միութիւն 30 Ն· Ֆ·, Տէր եւ Տիկ· Մ· Կիւմիւշեան, Տէր եւ Տիկ· Ալիքեան, Տէր եւ Տիկ Ճերմակեան, Տիկ· Հ· Իւլիւլ, Օր· Սիսլեան 20ական Ն· Ֆ·: Պ· Կ· Մառանճեան, Տէսինէն Պ· Սարգիս Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մարաչլեան, Տէր եւ Տիկ· Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկ· Զաուիկեան, Տէր եւ Տիկ· Ն· Արապեան, Տէր եւ Տիկ· Ս· կարմիր– եան, Տէր եւ Տիկ· Մարզպեան, Տէր եւ Տիկ· Յ· Թիւթիւնճեան, Տէր եւ Տիկ· Մ· Փիլաճեան, Տէր եւ Տիկ· Վ· Բաբախ – եան, Տէր եւ Տիկ· Անտոնեան, Տիկ· Տիգրանուհի Լիւտիս, Տիկ· Ուզուրլեան, Տիկ· Պօյաճեան, Պ· Ռոպէր Քիւրքճեան, փոքրիկն Քիւրքճեան, փոքրիկն Ժօժօ 10ական Ն· Ֆ·: Տէր եւ Տիկ· Ասլանեան, Տէր եւ Տիկ· Սիրաբոնեան 5ական Ն·Ֆ·:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա– նուցանէ թէ այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Երուսաղէմի վանքին մի– բան եւ Լոնտոնի մէջ աստուածաբանու – թեան ուսանող Գեր· Տ· Արիս վրդ· Շեր– վանեան:

× Հայաստանէն Շաւարշ Աւետիքի Յա– կոբեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Վաչա – կան Յակոբեան: Դիմել եկեղեցի:

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱԻԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա· ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն· Ֆ·

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ· Յ· Դ· Գէորգ Զավուշ խումբին, հովանաւորու – թեամբ Հ· Յ ·Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմի– տէին :

Կիրակի , Օգոստոս 6, ամբողջ օրը , Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիք Անշաո – րէսի տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզ– ներուն մէջ :

Անձրեւի պարագային, դէղեցիկ սրահ: կը նախագահէ Ընկ· ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ: կը խօսի Ընկ· ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլինոր Սերունդին կողմէ :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1·— Մասնաւոր օթոքար մը՝ Մատը – լէնէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9·30– ին: Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինո – յին առջեւ, եւ հոնկէ կ'երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպորօն :

2·— Թէ էլ էնի տեւական եւ կանոնա– ւոր սպասարկութիւն: Պուլվար Ժան – Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը: Առաւօտուն ժամը 8·30– ին, 9·30ին, 10·30ին: Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անգամ մը:

3·— Առանձին ինքնաշարժով եկողնե – րը պէտք է առնեն միջին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վէլֆրանչ չհասած, ալ դառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ :

×

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր արշաւաքին 64րդ տարե – դարձի առթիւ, Վիէնի Հ· Յ· Դ· Ան կո– միտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահան– դէս մը այս կիրակի, կա Թապուրէթի հովասուն եւ ընդարձակ դաշտին վրայ:

Կը նախագահէ ընկ· Յ· Ուզունեան,
Կը խօսի Պ· Կ· Տէրմոյեան:
Գեղարուեստական բաժին:
Առատ կերուխում:

Օթոքարը կը մեկնի կիրակի ժամը 9ին, 11ին, 14,15ին սովորական ճամբով:
Վերադարձ ժամը 20ին:

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25,Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ ՅԱՃԱԽԵՑԻՔ

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համատամ կերակուրներ եւ մասնաւորապաս

ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
Եւ արեւելեան զանազան Խմորեղէններ

RESTAURANT J. DJOCHGOUN

4, Rue de la Butte MARSEILLE 2e
(Place Jules Guesde)

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՅՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի չր– ջանը, արձակուրդի չրջանն է նաեւ «Յա– ռաջ»ի պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով Թերթիս վարչութիւնը Յու – լիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն չատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ չերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր զործը հաս– ցէներու առժամեայ փոփոխութիւննե – րով :

Յառաջ միշտ իր կարելին կ'ընէ զոհա– զում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուա – րացնեն իր զործը:

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՅԱՌԻԿ եւ ՍՏԻ – ՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայ– մաններով·— դիմումները պէտք է ըլլան զրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայ – նով եղած դիմումներուն: Կցել հինզ Ն· Ֆ· եւ սովորական հասցէն : Դիմող բա – ժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթա – ցիք տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի չրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է·

Ֆրանսա·— *Ամսական 7 Ն· Ֆ·*
Արտասահման 10 Ն· Ֆ·:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Է Ւ Ր

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱ– ՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքներու զործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժա – րան առաջնորդեն երախան զպրոցական եւ բժշկական վկայականներով մխասին : Փարիզէն դուրս գտնուղները զրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայա– կանները:

Պայմաններու համար դիմել՝ զրաւոր կամ հեռաձայնով .—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ–ԼԷ–ՊԼՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ ոտնին առթիւ, Օգոստ· 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաշտահանդէսը:

Հաւաքատեղի փառէին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ թելեֆերիճի մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը:

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհ· նէքէ ետք, ճաշ չրջակայ դաշտին պաղ աղբիւրին մօտ: Զանազան ըմպելիներ, չամիսուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ: Փափաքողները կրնան իրենց ու– տելիքը միասին բերել:

Ճաշէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն: Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, Տիկին Պարգեւուհիի եւ պարուհի Օր· Թարոնի :

Ճոխ վիճակահանութենէ մը ետք պի– տի ցրուուին Մորէն Նարպէյ արքի «Քրիստոնէական դիտելիքներու» զրքոյկ– ները :

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրու– թիւնները սկսած են ·ամէն անոնք որ կը պատրաստին զրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաս– տել մինչնակարգ ուսման պաշարով եւ հայելի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդ– գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա) Ֆրանսականը, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիւ– նաւէտ բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէնն եւ սպաներէնն լեզուներով կը պատրաստէ պոքվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ տանուհի– ները հայագիտական ծանօթութիւննե – Հեռաձայն 927 – 01,72 րով, հայ լեզուի, զրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աչակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե– կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա – մար դիմել հաստատութեան տնօրինու – թեան .—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←

OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS

(Jardin du Palais Royal)

RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող զործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի·—
ՓՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ: ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒ– ԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում :

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

Գին՝ 2420 Ն· Ֆ·, որուն 242 Ն· Ֆ·ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով :

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 5 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 5 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9670 37EME ANNEE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9471

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՐԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏԸ

Խրուշչեւ անտեսելով Սթալինն ու անոր գաղափարախօսական տեսութիւնները, վերջոյ «դէպի աղբիւրը լոյսին», դէպի պոլշեւիկեան յեղափոխութեան հիմնադիր Վլատիմիր Իլիչ Լենինը, որուն 1919ի ծրագիրը հիմ բռնելով, կը զարդարէ ու կը ճոխացնէ զայն, շլացուցիչ հեռանկարներով:

Իր. համագումարին ներկայացնելիք իր ծրագրի երկրորդ մասին մէջ, Կրեմլինի ղեկավարը լորձնաշուրթն գովքը կը հիւսէ համայնավարութեան, — վարչաձեւ մը, ուր դասակարգեր չկան, ուր կայ միակ սեփականատէր մը — ժողովուրդը, ուր արտադրութեան միջոցները հաւասարապէս կը պատկանին ընկերութեան բոլոր անդամներուն:

Մարդոց ներդաշնակ զարգացման հետ զուգընթաց, կ'ըսէ, պիտի աճին նաեւ արտադրութեան ուժերը, շնորհիւ գիտութեան եւ թեքնիքի յառաջդիմութեան:

«Ընկերային հարստութեան բոլոր աղբիւրները ուղխօրէն պիտի հոսին եւ այսպէս պիտի իրականանայ ընկերվարութեան մեծ սկզբունքը.— Իւրաքանչիւրէն համաձայն իր կարողութեան, իւրաքանչիւրին համաձայն իր կարիքներուն»

Ու կը սկսի շարքը իր շռայլ ու մեծախօսիկ խոստումներուն: Մինչեւ քսան տարի՝ երկրային դրախտ պիտի վերածուին Խորհրդային Միութիւնն ու արբանեակ երկիրները, շնորհիւ գիտութեան նուաճումներուն:

Առաջին տասնամեակի վերջաւորութեան (1970) ելեկտրականութեան տարեկան արտադրութիւնը 900–1000 միլիար քիլովաթի պիտի բարձրանայ՝ 1980ին հասնելու համար 2700–3000 միլիար քիլովաթի, այսինքն Ֆրանսայէն 45 անգամ աւելի:

Հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման շնորհիւ մեծ նուաճումներ ձեռք պիտի բերուին ազգային տնտեսութեան, բժշկութեան եւ գիտութեան մարզերուն մէջ:

Քսան տարիէն պողպատի տարեկան արտադրութիւնը պիտի հասնի 250 միլիոն թոնի (1960ին Մ. Նահանգները արտադրած են 90 միլիոն, Ֆրանսա՝ 17,3 միլիոն թոն):

Հիւսիսային Սիպերիոյ գետերը պիտի ոռոգեն խոպան շրջանները:

Մինչեւ 1970 ճարտարարուեստը, երկրագործութիւնը եւ փոխադրական միջոցները ամբողջովին «մեքենականացած» պիտի ըլլան, իսկ քսան տարի վերջ՝ «ինքնաշարժ» պիտի դառնան:

Գիւղատնտեսական արտադրութիւնները 1980ին երեքուկէս անգամ աւելցած պիտի ըլլան:

1970ին միսի արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուի, կաթինը պիտի կրկնապատկուի:

Օրավարձքերը պիտի աւելնան, գիները պիտի պակսին, եկամուտի տուրքերը պիտի ջնջուին:

Տասը տարիէն բանուորները կրկնապատիկ եկամուտ պիտի ունենան. քսան տարիէն գիւղացիներու շահը պիտի քառապատկուի: Կոլխոզներն ու սովխոզները երջանիկ օրեր պիտի ապրին...

Անոնք բան մը չեն դեռ:

1980էն առաջ ձրի պիտի ըլլան՝ բնակարանները, քաղաքի մէջ երթեւեկը, օրուան ճաշը, ջերմութիւնը, կազը եւ բժշկական խնամքը: Մասնաւոր հոգատարութեան առարկայ պիտի դառնան կիները, ընտանիքներն ու երիտասարդները: Երկրորդական կատարեալ կրթութիւնը պիտի ընդհանրացուի: Պիտի քաջալերուին գիտական հետազօտութիւն կատարողները:

Ժողովուրդի ապրուստի մակարդակը մեծապէս պիտի բարձրանայ՝ բաղդատմամբ դրամատիրական երկիրներու:

Կուսակցութեան վարիչ մարմինները յաջորդական երեք անգամէն աւելի ընտրուելու իրաւունք պիտի չունենան: Արհեստակցական միութիւնները աւելի կարեւոր դեր պիտի խաղան:

Պիտի կրճատուին աշխատանքի ժամերը: Օրական վեց ժամ աշխատանք՝ շաբաթական մէկ օր հանգիստ, կամ շաբաթը 36 ժամ աշխատանք եւ երկու օր հանգիստ: Հանքագործները պիտի աշխատին օրական հինգ ժամ կամ շաբաթական երեսուն ժամ՝ հինգ օրուան մէջ:

Խրուշչեւ տակաւին շատ ուրիշ խոստումներ ալ կ'ընէ... մէկ վերապահութեամբ սակայն: Եթէ միջազգային կացութեան վատթարացումին պատճառաւ Խորհ. Միութիւնը պարտաւորուի աւելցնել իր զինուորական ուժը, այն ատեն բանուորին ու գիւղացիին տրուած այս առատ խոստումները ջուրը պիտի իյնան...:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԲԱՅՑ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ

ՄԱՄՄՈՒՏԻ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ Կ'ԸՍԷ

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, նախագահ Պուրկիպա կէս–սպառնական, կէս–հաշտարար ոճով խօսեցաւ Պիզերթի մասին: Անգամ մը եւս յայտնի եղաւ թէ Պուրկիպա միակ տէրը չէ իր ամբողջ ըրածներուն եւ Նոր–Տէսթուրի ծայրայեղ տարրերն են որ յաճախ կը ղեկավարեն զինքը եւ կը պարտադրեն իրենց տեսակէտը:

Պուրկիպա, առաջին առթիւ շեշտեց թէ Թունուզցի գերիները շատ դէշ վերաբերումի կ'արժանանան Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ եւ սպառնաց.— «Եթէ մինչեւ 24 ժամ մեր գերիներուն վիճակը բարելաւուած չէ, Ֆրանսացի գերիները նոյն վերաբերումին պիտի արժանանան: Թունուզի Ֆրանսական հիւպատոսը տեղեկութիւն ունի այս մասին: Հետզհետէ Պիզերթի հարցը, եթէ ոչ վճռական գոնէ կարեւոր խնդրի մը համեմատութիւնները կը ստանայ, բազմաթիւ երկիրներու ուղղութեան համար: Բայց լաւատեսութեան պատճառներ կան: Արդարեւ, նոր դէպքեր կան: Ոչ միայն անգլեւամերիկեան մամուլը, այլեւ Ֆրանսական մամուլը յեղաշրջումի մէջ է: Նախ զարմացաւ Պուրկիպայի ընթացքէն, բայց այսօր աւելի իրատես, աւելի պարկեշտ է եւ կարգ մը անգլիական եւ ամերիկեան թերթեր ցաւ կը յայտնեն Ֆրանսական անզիջողութեան համար: Զօր. տը Կոլի դիրքը ՄԱԿի հանդէպ ըմբոստացուց զիրենք: Պէտք է շեշտեմ թէ «կայանի» գաղափարը սխալ է Ֆրանսացիներու մտքին մէջ: Պիզերթը երբեք տուած կամ վարձած չենք, ինչպէս իմանք կը կարծեն: Որեւէ համաձայնութիւն չկայ զոր այսօր կ'ուզենք ջնջել: Պիզերթ վերջին հանգրուանն է ապագաղթականացման յառաջխաղացումի մը»:

Ապա Պուրկիպա կ'անդրադառնայ Լը Մոնտի յօդուածներուն եւ շատ յատկանշական կը գտնէ Պ. Փլանշէի գրածը ուր այս վերջինը կ'ըսէր թէ ամէն ոք գիտէ որ Պուրկիպա այն մարդը չէ որ Պիզերթը ուրիշին տրամադրէ՝ Ֆրանսացիներու մեկնելէն ետքը:

Եւ Պուրկիպա, աւելի հաշտարար շեշտով մը կը շարունակէ. «Պէտք է ըսել թէ լուծումը անկարելի չէ: Կարելի չէ անելի մասին խօսիլ երբ երկրի մը անկախութեան մասին է խօսքը: Բայց Ֆրանսայի ուզածը ցարդ յստակ չէ: Մեր ունեցած վերջին նամակները Յուլիս 18ի թուականը կը կրեն: Անոնց ոճը աշխարհակալական ոճն է, եւ յայտնի է թէ եթէ Ֆրանսա իր դարուն հետ ամուսնացած է, ինչպէս կը յայտարարէ զօր. տը Կոլ, այդ դարը մեր ապրած դարը չէ, Ի. դարը չէ»: «Ապագաղթականացումը մեր շահն է, ուրեմն՝ մեր քաղաքականութիւնը», կ'ըսէր տը Կոլ: Կը խոստովանիմ որ չեմ հասկնար, այլապէս ի՞նչպէս հաշտեցնել խօսքերը եւ գործերը: Երբ այս խօսքերը կ'արտասանէր, տը Կոլ անկեղծ էր, յետոյ Պիզերթի մէջ, կանթեղներու եւ թնդանօթաձիգներու կարօտը ունեցաւ»:

Պուրկիպա կ'ըսէ նաեւ թէ պէտք չէ Պուրկիպայի այլ՝ տը Կոլի փոփոխութեան մասին խօսիլ եւ ցոյց տալու համար իր բարեկամեցողութիւնը, Թունուզիայի նախագահը կը յայտնէ թէ պատրաստ է խօսելու Ֆրանսացիներուն հետ. — «Լաւագոյն ապացոյցը այն է թէ կը բաւէ որ Ֆրանսա ընդունի խօսիլ ողջամիտ օրացոյցի մը շուրջ, զօրքին պարպումին մասին եւ կը կեցնենք այն ձեւակերպութիւնները զորս սկսած ենք ՄԱԿի մօտ»:

Այլ խօսքով Հապիպ Պուրկիպա կը յայտնէ թէ պատրաստ է խօսելու Ֆրանսայի հետ, մինչ քիչ անդին, Տաքարի մէջ, իր տեղեկատուութեան նախարարը՝ Մասմուտի կ'ըսէր.— «Կը մերժենք որեւէ բանակցութիւն Ֆրանսայի հետ: Պիտի գործածենք ՄԱԿի նախատեսած դիւանագիտական բոլոր միջոցները»:

Դժուար կարելի է բացատրել այս երկու տարբեր կարծիքները, կամ Պուրկիպա կը սխալի, կամ Մասմուտի լուր լունի իր փաթրոնին ըսածներէն:

× Արաբ. Միացեալ Հանրապետութիւնը եւ Թունուզիա վերսկսան իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Ընթերցողներ, որոնք նամակներ ստացած են Սուրիայէն, մանրամասնութիւն կը խնդրեն մեզմէ Հալէպի ձերբակալութեանց մասին: Առ այժմ սեփական թղթակցութիւն մը չունինք, ուստի կուտանք Մերձ. Արեւելքի թերթերուն տուած տեղեկութիւնները: «Այգ» կը գրէ (30 Յուլիս).—

Սուրիայէն հասած լուրերը խռովիչ են եւ շփոթ: Սահմանը հազիւ անցած լուրերէն Լիբանանցիք կը տեղեկանան թէ բազմաթիւ Հայեր (Դաշնակցական), ինչպէս եւ արաբական այլ քաղաքական կուսակցութեանց պատկանող բազմաթիւ մարդիկ ձերբակալուած եւ նետուած են բանտ: Զդիմանալով իրենց ենթարկուած տանջանքներուն, 4 Հայեր մեռած են բանտին մէջ, մէկը կին մը, բոլորն ալ Դաշնակցական:

Ասկէ զատ, կը տեղեկանանք, թէ բազմաթիւ գործարանատէրեր, իրենց գործարաններուն մէկ օրէն միւսը յանկարծակի գրաւումով սնանկանալու մղձաւանջէն հալածուած, կրակի տուած են իրենց երկար տարիներու վաստակը եւ փորձած են անձնասպան ըլլալ:

Տեղական «Ալ Զամանը» թերթը կը տեղեկացնէ, թէ ի տես Սուրիոյ Հայութեան մատնուած այս անակնկալ զարհուրանքին, իրարու հետ համաձայնած են Հնչակեան եւ Դաշնակցական կուսակցութիւնները, դարման գտնելու յոյսով Հայութեան ենթարկուած տառապանքին: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ Դաշնակցութեան ենթարկուած հալածանքը մեղմացնելու նպատակով, Հնչակեանները իրենց օժանդակութիւնը խոստացած են Դաշնակցականներուն, կ'եզրակացնէ Զաման:

«Այգ»ի Յուլիս 28ի թիւէն.—

Կը տեղեկանանք, թէ մի քանի օրերու ընթացքին Սուրիոյ մէջ ձերբակալուած են մօտ 300 Հայեր (Դաշնակցականներ), որոնք կ'ամբաստանուին, թէ դաւած են պետութեան ապահովութեան դէմ:

Ձերբակալուած մարդոց քովէն դտնուած են 1914–1918 պատերազմէն մնացած հին ու մին զէնքեր: Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին:

Ձերբակալուած են նաեւ 200 Ղովմիներ, 80 Պաասականներ եւ 22 ուսանողներ՝ Համայի մէջ: Այս վերջինները ընդդիմացած են իրենց եգիպտացի ուսուցիչներուն: Անոնց դէմ ամբաստանութիւնը եւս նոյնն է, այսինքն թէ դաւած են պետութեան ապահովութեան դէմ:

Վերջապէս կը տեղեկանանք, թէ Հալէպի մէջ, ուր հոծ հայ գաղութ մը կը գտնուի, հայերէն լեզուի ուսուցումը արգիլուած է հայկական դպրոցներու մէջ որպէս գլխաւոր լեզու եւ պիտի աւանդուի միայն որպէս երկրորդական լեզու մը՝ շաբաթը մի քանի պահ, ինչպէս ֆրանսերէնը կամ անգլերէնը:

Պոլսոյ թուրքերէն թերթերէն.—

Պէյրութի «Էլ Զաման» թերթը կը հաղորդէ թէ Միացեալ Արաբ. Հանրապետութեան սուրիական նահանգին իշխանութիւնները վերջին օրերս հիւս. Սուրիոյ մէջ լայնածաւալ մաքրագործումի մը ձեռնարկած են: Թերթը կը հաղորդէ թէ ձերբակալուած են հայ ազգայնականները ներկայացնող «Դաշնակ» կազմակերպութեան պատկանող բազմաթիւ Հայեր, Սուրիոյ մէջ արգիլուած Պաաս ընկերվարական կուսակցութենէն եւ ժողովրդային կուսակցութենէն բազմաթիւ Սուրիացիներ:

Թերթը կ'աւելցնէ թէ այս ձերբակալութիւնները առաւելապէս Հալէպի մէջ պատահած են, թէ ձերբակալուածներուն թիւն է 300 Հայ, 200 ժողովրդային կուսակցութեան անդամ եւ 80 Պաասական: Անոնց տուներուն մէջ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով մեծաքանակ զէնք գտնուած է: «Էլ Զաման» կը գրէ որ քանդիչ գործունէութիւն ցոյց տուող ցանց մը եւս ձեռք անցած է:

ԽՄԲ.— Կուտանք այս տեղեկութիւնները վերապահութեամբ, ապահովաբար չափազանցուած՝ ինչպէս գրեցինք երէկ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՆԿՕՅԻ կառավարութիւնը կազմուեցաւ առջի օր: Վարչապետ նշանակուեցաւ Սիրիլ Ատուլա. փոխ–վարչապետներն են՝ Կիզէնկա (Լումումպական) եւ Կպէնէ:

ՀՌՈՄԻ մէջ մեռած է իտալացի ծանօթ գրագէտ՝ Անճիոլեթթի: 65 տարեկան էր եւ գրական ասպարէզ մտած էր հրապարակագրութեամբ: Խմբագիր եղած էր Սփանիփա եւ Քոռիէռէ տէլլա Սեռա թերթերուն եւ 1914ին հիմնած էր Թեոցա Իթալիա թերթը, ուր կը շեշտէր Իտալիոյ պատերազմի մտնելու անհրաժեշտութիւնը, դաշնակիցներու կողքին:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ամինթոռէ Ֆանֆանին ընդունած պահուն յայտարարեց.— «Հիւսիսի մարդ եմ, կը վախնամ արեւէն եւ երանի կուտամ ձեզի որ կրնաք ձեր գլուխը բաց կենալ», (Մոսկուայի օդակայանը 45 աստիճան էր ջերմութիւնը, շուքին մէջ): Խորհ. Միութեան եւ Իտալիոյ վարչապետներուն խօսակցութիւնները միշտ լաւատես եղած են:

ՋՐՕՍԱԿԱՌՔ ՄԸ որ ամերիկացի զբօսաշրջիկներ կը փոխադրէր, լիճը ինկաւ առջի օր, Զուիցերիոյ մէջ: 16 հոգի մեռած են:

ԱՆՁՈՒԳԱԿԱՆ ՄԵՐ ԶՕՀՐԱՊԸ

Հարիւր տարի առաջ, 1861 Յունիս 26ին, Պոլսոյ Պեշիկթաշ թաղամասում ծնուեց հայկական «նորավէպի իշխանը», քաղաքական – հասարակական գործիչն ու ջերմ հայրենասէրը:

Զօհրապը գրական ասպարէզ մտաւ տակաւին պատանի հասակում: 1878 թուականին, դեռ նոր էր թեւակոխել 17 տարին, երբ սկսեց ժողովրդական «Լրագիր» օրաթերթում տպագրել պահպանողականութեան դէմ ուղղուած իր առաջին յօդուածները, որոնք գրուած էին սուր լեզուով, քաղաքացիական խիզախութեամբ: Նա արդէն հասուն մտքով քննադատում էր Պոլսի Պատրիարքին եւ քաղաքական գործիչ Մինաս Չերազին՝ «Հայկական Հարցի» առնչութեամբ Պերլինի Վեհաժողովում թոյլ տրուած սխալների համար:

Տաղանդաւոր պատանի Գրիգոր Զօհրապն իր առաջին իսկ յօդուածներով հանդէս եկաւ որպէս ըմբոստ հրապարակագիր, որի տարերքը պայքարն էր: Այդ պայքարում նա բուռն էր, վճռական, անզիջող:

Եօթանասունական թուականների վերջերից Զօհրապը «Լրագիր» թերթում գրեց յօդուածներ, խմբագրականներ, քրոնիկներ, ակնարկներ, գրական դիմանկարներ, ապա՝ բանաստեղծութիւններ եւ վէպ:

Տակաւին երիտասարդ հասակից Զօհրապի համար հասարակական շահն ու ժողովրդի հանդէպ պարտականութիւնը գերագոյն սկզբունք են եղել, որին երբեք չի դաւաճանել նա իր պայծառ, բայց ողբերգական վախճան ունեցող ամբողջ կեանքի ընթացքում:

«Անոնք, որ հանրութեան դէմ որեւէ պարտականութիւն չունենալու գաղափարն ունին, անոնք ողորմելի եսասէրներ են, աննշան մարդիկ, ով որ ալ ըլլան անոնք, ուր որ ալ գտնուին» գրել է նա խոր համոզմունքով:

Ութսունական թուականներին եւ դրանից յետոյ հասարակական – քաղաքական ծանր վիճակ էր տիրում Թուրքիայում: Հայերի կեանքի եւ ունեցուածքի անապահովութիւնը, ընկերային հակասութիւնները, ճնշող բարքերը, մարդկային տարրական իրաւունքների ոտնահարումը մտաւորապէս եւ հոգեպէս հիւծում էին ժողովրդին:

Զօհրապն ըմբոստացել էր մարդկային միտքն ու հոգին կաշկանդող, մարդուն ճնշող եւ ստորացնող այդ վիճակի դէմ: 1883 թուականից սկսւում է նրա փաստաբանական փայլուն գործունէութիւնը: Նա համեստ, իրաւազուրկ եւ ընչազուրկ մարդկանց պաշտպանն էր, յաճախ անվճար պաշտպանը:

Յատկանշական է, որ Պոլսի ազգային երեսփոխանական ընտրութիւնների ժամանակ նա իր թեկնածութիւնը դրեց Սամաթիա համեստ արուարձանում եւ ընտրողների առաջ ունեցած ընտրական ճառում ասաց.

«Ես ձեր համեստ ու աւերակ թաղը աւելի կը պատուեմ, քան թէ ուրիշ չէն արուարձանները մայրաքաղաքիս: Անիկա կրակներու բոցէն, ծուխէն եւ գնդակներէն սեւցած, ծակծկուած, կտոր կտոր եղած դրօշակն է, որուն առջեւ կը խոնարհիմ»:

Զօհրապը տակաւին երիտասարդական հասակից ազգ.–հասարակական գործունէութեան ընթացքում հակադրուել էՊոլսի աղայական դասակարգին, մերկացրել է հայ պահպանողական քաղքենիին եւ օտարամոլներին, հասարակութեան զարգացումը կաշկանդող, իրաւազրկող բարքերն ու սովորութիւնները, քարացած, յետադիմական մտայնութիւնները: Կրքոտ կերպով նա պաշտպանել է նորը, լուսաւորը, յառաջդիմականը:

Գրիգոր Զօհրապը մեծ իրաւաբան, քաղաքական մեծ գործիչ էր, խիզախ ու հմայիչ:

Մահկանացու Զօհրապը ծնուել էր գրական անմահութեան համար: Ժամանակի հայ գրականութեան մէջ նա յայտնուեց որպէս յանդուգն նորարար, որպէս եւրոպական ամենալուսաւոր մտքերի արտայայտիչ, որպէս տաղանդաւոր արուեստագէտ:

«Նորավէպի իշխանը» ճիշդ էր հասկացել գրողի ու գրականութեան դերը հասարակութեան զարգացման ընթացքում եւ գրական իրապաշտ ու ճիշդ սկզբունքներ հետեւողականօրէն, արուեստագէտի բարձր ճաշակով կիրառում էր գրական ստեղծագործութիւններում: 1892 թուականին «Մասիս» շաբաթաթերթում նա գրել է, որ «Գրականութիւնը ժողովրդեան կեանքէն պիտի քաղուի՝ ժողովրդեան կեանքին ծառայելու համար», որ «գրականութիւնը պարտի ըլլալ այն անխարդախ հայելին, որուն մէջ հասարակութեան բարքը կը ցոլանայ, մութ սենեկի մը մէջ պահուած ապակին, որուն վրայ անոր կեանքին հարազատ լուսանկարը կը գծագրուի հետզհետէ վայրկենական պատկերներու անհատնում շարք մը ձեւացնելով, ուր անոր յարափոփոխ դէմքին ամէն կծկումները մատնանիշ կ'ըլլան, կը վերլուծուին»:

Զօհրապը ամբողջովին կեանքից էր ներշնչւում, յաճախ դատական դատավարութիւններից էր վերցնում իր ստեղծագործութիւնների նիւթը եւ այն ծառայեցնում կեանքին: Նա յայտնութիւն էր հայ գրականութեան համար, բացառիկ տաղանդի գրող, որ իր մեծ արուեստագէտի չափազանց ինքնատիպ ոճով, չափի նուրբ զգացողութեամբ, նորավէպի սեղմ ու կուռ կառուցուածքով, եւ գաղափարական յագեցուածութեամբ հմայեց բոլորին եւ որպէս «նորավէպի իշխան» հռչակեց իր անունը:

Արեւմտահայ գրականութեան դասականներից մէկը՝ Վահան Թէքէեանը Զօհրապի մեծութիւնով հիացած գրեց.

«...Արեւմտահայ նոր գրականութեան ամենամեծ գրագէտն է, ամէնէն հարազատ, ամէնէն աւելի կեանքը ու արուեստը իրարու շաղելով գրած, եւ միշտ բան մը ըսելու համար միայն գրած գրագէտը»:

Նրբաճաշակ, խոհական գրողը զարմանալի վարպետութեամբ է տուել դարաշրջանի մարդկային յարաբերութիւնները, խորապէս բացայայտել իր հերոսների հոգեբանութիւնն ու աշխարհի գայլի օրէնքը՝ պայքարի դրօշ պարզելով մարդու ստորացման դէմ:

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ՏԵՍԱՅ

ՍԵՒԱՆԸ

(ԽԱՊՐԻԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ)

«Արմենիա» պանդոկի վարչութիւնը կը կազմէ «Ինտուրիստ»ը: Աս ամենակարեւոր կազմակերպութիւններէն մին է, որուն յանձնուած է պահել կապ արտասահմանի հետ: Իր համառօտ յորջորջումն է «Աուէս»: Այս կազմակերպութեան վերին պետն է հայ տիկին մը՝ Տիկին Բերսաբէ Գրիգորեան, շատ օժտըուած, կարող եւ պատրաստուած անձ մը: Պանդոկի ներքին պաշտօնեաներու թիւը շատ մեծ է. իւրաքանչիւր բաժին իր պետն ունի, իսկ տնօրէնութիւնը կը վարէ Պ. Պերճ Մեսրոպեան, համակրելի եւ ուշիմ երիտասարդ մը: Իր կազմած պրոգրամին համաձայն ինծի առաջնորդ կը տրուի Օր. Ալեքսանեան, որ պարտաւոր է «Արմենիայի» յատուկ ինքնաշարժով մը զիս առաջնորդելու տեսարժան վայրերը:

Չորեքշաբթի օր մը կը հարցնեմ ազնիւ Օրիորդին.— Այսօր դէպի ո՞ւր է մեր ծրագիրը: — «Սեւան», կը պատասխանէ: Օ՜, այդ ի՜նչ աղուոր բան: 2000 մեթր բարձր պիտի մագլցինք. պաղ կ'ըլլա՞յ հոն վերը: — «Ո՛չ, շատ հաճելի օդ է լինելու, ընկեր Պօղոսեան»:

Կը տեղաւորուինք «մեքենային» մէջ, որ կը սուրայ ոլոր մոլոր լեռն ի վեր, կտրելով քանի մը գիւղեր նորաշէն: Ու ահա Սեւանը: Գէորգ Բաշինջաղեանի «Սեւանը» տեսա՛ծ էք. — Գեղեցիկ լայ – նատարած «Սեւան լիճին» մէջ հեռաւոր «Սեւան կղզին»: Այդպէս չէ՛ այժմ: Կղզին միացած է ցամաքին ու հեշտիւ վեր կը բարձրանանք տեսնելու համար հնակերտ երկու շէնքերը — պատմական Սեւանայ վանքն ու եկեղեցին, որոնք դժբախտաբար փակ էին այդ օր: Վար կը նայիմ. ի՜նչ առինքնող տեսարան — դիմացը ձիւնապատ սարեր, վարը՝ երկնակապոյտ ջուրը Սեւանայ, խաղաղ ու անդորր: Կը մօտենամ լիճին բնական երկիւղածութեամբ մը, միշտ խորհելով ու խորհելէն աւելի՝ խորապէս զգալով թէ Հայաստան կը գտնուիմ ու անոր հին, պատմական մէկ հողին վրայ կը կոխեմ: Բնազդաբար կը ծռիմ ու ափերով ջուրը կ'ըմպեմ, բայց ի՜նչքան ականակիտ ու ջինջ, ո՜րքան անուշ է Սեւանի ջուրը: Զարմանալի չէ որ իր «Իշխան» ձուկը ա՜յնքան համեղ է եւ գրեթէ միշտ Երեւանի ճաշացուցակի լաւագոյն զարդերէն մին կը կազմէ:

Յայտնի է որ ելեկտրակայաններու գործունէութենէն ի վեր Սեւանայ ջուրը իջած է իր նախկին բարձրութենէն: Նախկինին մասին կ'արժէ քանի մը տեղեկութիւն տալ: Սեւանայ լիճը կը կոչուի նաեւ «Գեղամայ Ծով» եւ տարածուած է հիւսիս–արեւելքէն դէպի հարաւ-արեւմուտք: Հիւսիս – արեւելեան կողմը կը գտնուին Գեղամայ լեռները, իսկ հարաւ – արեւմուտքէն շրջապատուած է բարձրաւանդակներով ու բլուրներով:

Լիճի բարձրութիւնը ծովի մակերեսէն 6340 ոտնաչափ եւ 50 սաժէն (1 սաժէնը՝ 3 կանգուն է) խորութիւն ունի: Երկարութիւնն է 60 վերստ (1 վերստը՝ 1000 մեթր), իսկ տարածութիւնը 212 վերստ: Սեւանայ լիճին մէջ կը թափուին 36 գետակներ եւ առուներ, որոնց մեծ մասը կը գոյանայ սառն ու վճիտ աղբիւրներէ, մէկ փոքր մասն ալ հալած ձիւներէն:

Սեւանայ ջուրը շատ քաղցր է, միակ լիճն է, որուն ջուրը խմելու կը գործածեն: Ջուրին այդ քաղցրութեան պատճառաւ մէջը կան 12 տեսակ ձուկեր, որոնք շատ համեղ են եւ որոնց գլխաւորներն են իշխանը եւ գեղագուճը:

Սեւանայ լիճէն միայն մէկ գետ կ'ելլէ. — Հրազդան (Զանգու), որ կը խառնուի Միխմանայի, որ շատ մը ջրաղացներ դարձնելէ վերջ կը միանայ Արաքսի հետ՝ Արարատեան դաշտին մէջ: Հրազդանէն կ'որսան կարմրախայտ:

Սեւանայ լիճը ծովու նման ընդարձակ տարածութիւն ունի, որուն ջուրը հանդարտ, մաքուր բիւրեղի նման է. կապոյտ երկինքը այդ վճիտ ջուրին մէջ ցոլանալով՝ կուտայ անոր հրաշալի կապոյտ գոյն մը: Միայն աշնան է որ սաստիկ կ'ալեկոծի լիճը, երբ սօքը (արեւելեան քամի) կը փչէ: Սօթը իր անունը առած է պատմական հին Սօթ գաւառէն, որ կը գտնուի լճի արեւելեան կողմը: Սօթի կատաղի ալիքները երբեմն ժայռերը կը տապալեն (Ժամանակ, Կ. Պ. 1912 թ. 1288 եւ 1322):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՋՐՈՅՑ (Բ. հատոր), Սէն–Ճոն Փերսի, Հայր Ն. Ակինեանի, Անտրէ Ռուսոյի, Կոստան Զարեանի եւ Սիմոն Վրացեանի հետ եւ ԳՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, գրեց Կ. Փօլատեան, տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1961:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԳՈՒԼԷՃԸ Կ'ԱՐՁԱԿԷ ՉՈՐՐՈՐԴ ՀՐԹԻՌԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հ.— Ուրկէ՞ հասան առաջին քաջալերանքները:

Պ.— Առաջին քաջալերանքները... մեր սեփական քսակներէն, միջոցներէն ու կարելիութիւններէն: Ծախքերը ըրինք մեր գրպանէն, որքան որ կրնայինք: Երախտագիտութեան բաժին մը ունինք սակայն լուսանկարիչ Պ. Հերրի Գունտաքճեանի համար, որ մեր ձեռնարկը ծանօթացուց Պ. Էմիլ Պուլթանիի, իսկ այս վերջինը երբ տեղեակ դարձաւ այս ծրագրին, սիրով մեզի օգնեց որոշ գումարով մը:

Հ.— Կրնա՞ք խօսիլ ձեր առաջին հրթիռին մասին:

Պ.— Ինչպէս գիտէք, առաջին հրթիռը արձակեցինք Մեթնի անտառներէն մէկուն մէջ: Կը կշռէր 8.500 քիլոկրամ, ունէր 1,5 մեթր բարձրութիւն եւ հասաւ մինչեւ հազար մեթրի:

Հ.— Առաջին արձակումէն ետք նոր օժանդակութիւններ եղա՞ն:

Պ.— Քանի մը անձեր հարիւրական ոսկի տուին, հայրենակից մը Գերմանիայէն հարիւր մարք ղրկեր էր Յառաջի խմբագրութեան միջոցով, կարգ մը արհեստաւորներ ալ տարբեր ձեւերով օգտակար կ'ըլլան մեզի՝ մեքենայի գործերը ձրի ընելով կամ գործիքներ տրամադրելով: Սակայն տակաւին պարտք ունինք...:

Հ.— Միւս փորձերուն թուականները եւ արձակուած հրթիռներուն չափն ու արդիւնքը կրնա՞յիք ըսել:

Պ.— Երկրորդ հրթիռը, որ արձակուեցաւ, դարձեալ Մեթնի մէջ, կը կշռէր 12.500 քիլոկրամ, ունէր մէկ մեթր հաստակ եւ բարձրացաւ մինչեւ 2350 մեթր: Իսկ գալով երրորդ հրթիռին, ան երկյարկանի էր, կը կշռէր 38.500 քիլոկրամ եւ ունէր 3 մեթր բարձրութիւն: Նախատեսուած ժամանակին ու ճշդուած բարձրութեան վրայ՝ յարկերը իրարմէ բաժնուեցան: 2200 մեթր բարձրանալէ ետք երկրորդ յարկը կորսնցուցինք մեր տեսողութենէն: Կ'ուզէինք անջատումի գործողութիւնը կատարել աւելի լաւ դրութեամբ մը, հեռավար գործիքով, զոր կարելի ալ էր իրականացնել, քանի որ այդ դրութեան ալ տեղեակ էինք, սակայն բազմածախս էր եւ մենք անոր յարմար պիւտճէ մը չունինք: Նոյնպէս կարելի է ռատիոյով հաղորդակցիլ արձակուած հրթիռներուն հետ եւ այսպէսով աւելի վստահ եւ ապահով կերպով հետեւիլ նաեւ անոնց հասած բարձրութեան եւ կտրած ճամբուն, բայց ասիկա ալ պիւտճէէ կախեալ է եւ մենք այդ պիւտճէն չունինք մեր տրամադրութեան ներքեւ:

Հ.— Բանակը օժանդակե՞ց ձեր այս հրթիռներու գիտական աշխատանքներուն մէջ, քանի որ ան ալ իր մասնակցութիւնը բերաւ փորձերուն:

Պ.— Բանակին գործակցութիւնը թեքնիք չէր: Ան հսկեց միայն փորձի շրջանին մերձակայքը, հաւանական որեւէ արկած կանխելու համար:

Հ.— Ի՞նչ է ձեր արձակած հրթիռներուն միջին ժամկան արագութիւնը:

Պ.— Ժամական 800 քիլոմեթր, ըստ մեր կատարած հաշիւներուն:

Հ.— Ի՞նչ գետնի վրայ կ'ըլլայ ձեր կատարելագործումը առաւելաբար եւ ո՞ւր կ'ուզէք հասնիլ:

Պ.— Հիմա կը պատրաստուինք արձակելու մեր չորրորդ հրթիռը, որ պատրաստ պիտի ըլլայ ամսազլուխէն առաջ: Ան ալ պիտի ըլլայ երկյարկանի: Կ'ուզենք նոր կիզանիւթեր փորձել, քանի որ կան մէկէ աւելի կիզանիւթի տարազներ, բայց այս բոլորը անշուշտ կախում ունին նաեւ նիւթականէն եւ մենք ստիպուած ենք շարժիլ մեր կարելիութիւններուն թոյլատրած համեմատութեամբ:

Հ.— Թէեւ ներկայիս հաւանաբար անկարելի է, բայց կը մտածէ՞ք յառաջիկային ձեր այս փորձերուն կցել նաեւ այլ ուսումնասիրութիւններ, օրինակ, մթնոլորտային ուսումնասիրութիւններ, կենսա – քիմիական փորձեր, տիեզերական որոնումներ...:

Պ.— Մեր ներկայ միջոցներով անշուշտ անկարելի է: Բայց ունինք այնպիսի կիզանիւթերու տարազներ, որոնք հասկնան տասնեակ քիլոմեթրերու հասցնել մեր հրթիռները, որոնց շնորհիւ անշուշտ կարելի է կատարել նաեւ նման փորձեր: Իսկ ասոր արդիւնքը... [illegible]նենք...:

Հ.— Դրա՞մ, ըսել կ'ուզէք:

Պ.— Գիտէք արդէն...:

Բայց կը նկատեմ, թէ յոյսը միշտ առկայ է իրենց սրտերուն մէջ եւ վհատութեան հեռաւոր նշոյլն իսկ չի տեսնուիր իրենց աչքերուն մէջ:

Ժպտելով կը հարցնեմ.

Հ.— Ձեր գործածած կիզանիւթերը սովետակա՞ն տարազներէն են թէ ամերիկեան:

Պ.— Սովետական կիզանիւթերու տարազներուն մասին որոշ գաղափար մը չունինք առայժմ: Կ'օգտուինք պարբերականներու եւ մասնագիտական հանդէսներու մէջ լոյս տեսած ամերիկեան տեղեկութիւններէն ու ծանօթութիւններէն: Իսկ մենք ունինք անշուշտ մեր հաշիւները, կիզանիւթի այրումի տեւամիջոցները, մղումի կարողութիւնները, եւայլն:

Ժամացոյցիս կը նայիմ, ժամադրութիւնն էր մինչեւ 12:

Զրոյցը վերջ գտած էր:

ՁԵԿՈՅՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐ
Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս ծանուցած էինք 1959 Սեպտեմբեր 14ի մեր Զեկոյցով, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը հաստատած է Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Հայկական Մատենադարը, նպատակ ունենալով օժանդակել հայկական ուսմանց յառաջդիմութեան:

Հարկ կը համարինք վերստին յիշել ընդհանուր ծրագիրը այս Մատենադարին որ կը հրատարակէ հայկական ուսումներու վերաբերեալ երկասիրութիւններ: Քննական եւ վիպային գործերը, ինչպէս նաեւ դասագիրքերը չեն մտներ այդ ծրագրին մէջ: Մասնաւորաբար, կը հրատարակէ Հայոց պատմութեան, լեզուին եւ գրականութեան վերաբերեալ ուսումնասիրութիւններ, կարեւոր համարուած հայագիտական գործերու թարգմանութիւններ հայերէնէ օտար լեզուներու կամ օտար լեզուներէ հայերէնի եւ անտիպ հին բնագիրներ: Կը վերհրատարակէ սպառած եւ անվիճելի արժէք ներկայացնող գործեր:

Մատենադարին առաջին հատորը որուն հրատարակութիւնը ծանուցուած էր մեր նախորդ Զեկոյցով, Պետրոս Դ.ի Սարգիս Կիլանենցի Ժամանակագրութիւնը — 18րդ դար, — գրուած Ջուղայի բարբառով, լոյս տեսաւ Լիզպոնի Ազգ. Տպարանէն, անգլերէնի թարգմանուած բրիտ Կ. Օ. Մինասեանի կողմէ, Փրոֆ. Լ. Լոքհարտի յառաջաբանով եւ նօթագրութիւններով:

Ղալաթիոյ — Սթամպուլ — հայկական Մատենադարանին ձեռագիրներու ցուցակը, զոր պատրաստած էր Կիլիկիոյ Աթոռակից Կաթողիկոս Հովսէփ Բաբգէն Ա., նոյնպէս լոյս տեսաւ, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին տպարանէն, Գերաշնորհ Տ. Վարդան վրդ. Տէմիրճեանի կողմէ կազմուած յառաջ եւ տեղի անուններու ցանկով մը:

Երեւանի համալսարանին նախկին փրոֆեսոր ողբացեալ Յակոբ Մանանդեանի Տիգրան Բ. եւ Հռոմը, հայերէնէ ֆրանսերէնի թարգմանուած Պ. Հր. Թորոսեանի կողմէ, տպագրութեան մէջ է Լիզպոնի Ազգ. Տպարանը եւ լոյս կը տեսնէ ներկայ տարւոյ ընթացքին:

Արմաշի վանքին ձեռագիրներու ցուցակը, զոր 1903–4ին պատրաստած էր ողբացեալ Տոքթ. Թովմճեան, կը տպագրուի Վիեննայի Մխիթարեանց տպարանին մէջ:

Վիեննայի Մխիթարեանց Միաբանութեան ձեռագիրներու ցուցակը, զոր եօթանասուն տարի առաջ պատրաստած էր Հ. Համազասպ Ոսկեան եւ որ շարունակութիւնը պիտի ըլլայ Տաշեանի ցուցակին, կը տպագրուի նոյն Միաբանութեան տպարանին մէջ: Ասոր պիտի հետեւի տպագրութիւնը, նոյն հաստատութեան մէջ, Զմմառի վանքին ձեռագիրներուն զոր պատրաստած է Հ. Քէշիշեան վրդ., ինչպէս նաեւ ցուցակը Անտոնեան Միաբանութեան ձեռագիրներուն:

Միւս կողմէ, ողբացեալ Փրոֆ. Ա. Մէյէի հայերէնի նուիրուած լեզուաբանական ուսումնասիրութիւնները լոյս պիտի տեսնեն երկու հատորի մէջ ամփոփուած: Ասոնցմէ առաջինը ներկայիս կը տպագրուի Լիզպոնի Ազգ. Տպարանին մէջ:

Հ. Ներսէս Ակինեան կը շարունակէ պատրաստութիւնը, Մատենադարին համար, Կալիսթենէսի Վարք Աղեքսանդրի նոր հրատարակութեան:

Ռուբինեաններու եւ Հեթումեաններու Պատմութիւնը, Պ. տը Քոլենպէրկի հեղինակութեամբ, նոյնպէս պատրաստութեան մէջ է եւ պիտի հրատարակուի մեր Մատենադարին մէջ: Սոյն գործը Հայկական Կիլիկիոյ թագաւորական եւ իշխանական ընտանիքներուն տոհմագրական ընդարձակ ուսումնասիրութիւնն է:

Պատրաստութեան մէջ եղող աշխատանքներուն կարգին կ'արժէ յիշել ռուսերէնէ անգլերէն թարգմանութիւնը ողբացեալ Փրոֆ. Ն. Ադոնցի գործին, Հայաստանը Յուստինիանոսի շրջանին, ինչպէս նաեւ Փրոֆ. Յ. Մանանդեանի գործը, Հայաստանի վաճառականութեան եւ քաղաքներուն յարաբերութիւնները Համաշխարհային վաճառականութեան հետ Ե-ԺԵ. դարուն, որ նոյնպէս կը թարգմանուի ռուսերէնէ անգլերէնի:

Իր Մատենադարին մէջ հրատարակուող այս գործերէն զատ Հիմնարկութիւնը օժանդակած է նաեւ հայագիտութեան վերաբերեալ կարեւոր ուրիշ գործերու տպագրութեան: Այսպէս է որ 7.500 Ն. Ֆրանքով մասնակցեցաւ ողբացեալ Հ. Լուի Մարիէսի Եզնիկի բնագրին եւ ֆրանսերէն թարգմանութեան եւ լուսաբանութեան հրատարակութեան, որ լոյս տեսաւ Փաթրոլոժիա Օրիէնթալիս հաւաքածոյին մէջ:

Հիմնարկութիւնը 10.000 Ն. Ֆ.ով 100 օրինակի համար բաժանորդագրուեցաւ Հայկական Մանրանկարչութեան ալպոմին որ հրատարակուեցաւ Սերփը տ'Առի կողմէ:

Հիմնարկութիւնը 4.000 Ն. Ֆ.ով օժանդակեց Նարեկի ֆրանսերէն թարգմանութեան հրատարակութեան զոր կատարած է Հ. Իսահակ Քէչիշեան եւ որ լոյս պիտի տեսնէ Սուրս Քրէթիէն հաւաքածոյին մէջ:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, Յուլիս 1961

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐԻՆ ՎՐԱՅ

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ երկու շաբաթէ ի վեր (Յուլիս) վերսկսած են ուրարտական Թէյշեբայինի քաղաքին պեղումները, Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի Թղթակից անդամ Բ. Պիոտրովսկիի ղեկավարութեան տակ, եւ մասնակցութեամբ Գիտութեանց Ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ուսումնարանին եւ Էրմիտաժի արշաւախումբերուն: Պատմական Հայաստանի տնտեսական ու մշակութային այդ մեծ կեդրոնին մէջ, կարճ ժամանակի մը ընթացքին կատարուած այս նոր պեղումները երեւան հանեցին կարեւոր առարկաներ: Հնագիտութեան բաժնի վարիչ Մարտիրոսեան հետեւեալը յայտարարեց.

— Այս տարուան պեղումները առաջին իսկ օրերուն պսակուեցան նիւթական մշակոյթի հարուստ արժէքներու յայտնաբերումով: Ասոնք կը բնորոշեն ուրարտական պետութեան տնտեսական եւ առեւտրական կապերը Անդրկովկասի եւ Մերձ. Արեւելքի ցեղերուն եւ ժողովուրդներուն հետ: Ասոնք վկայութիւն կու տան Ուրարտացիներու զարգացած արհեստներուն, մասնաւորաբար այդ երկաթագործութեան եւ գինեգործութեան մասին: Թէյշեբայինի ամրոցին հիւսիսարեւելեան մասին վրայ, ուր կը կատարուին այս տարուան հիմնական պեղումները, երեւան ելած է ընդարձակ սրահ մը: Այնտեղ կան բազմաթիւ կարասներ, իւրաքանչիւրը ունի հազար լիտր տարողութիւն: Կ'ենթադրուի թէ այդ սրահը գինիի վեցերորդ մառանն է: Ըստ կատարուած հաշիւներու, ամրոցին վեց մառաններուն մէջ, Է. դարուն (Ն. Ք.), կը պահուէին առնուազն կէս միլիոն լիտր գինի:

Այսպէս, Ե. դարուն (Ն. Ք.), յոյն պատմիչին՝ Հերոդոտի տեղեկութիւնը, թէ ասորական վաճառականները հայկական հողէն գինի կը փոխադրէին Ասորեստան, կը վերաբերի Մերձ. Արեւելքի հետ ուրարտական երկրի առեւտրա-տնտեսական յարաբերութեանց աւելի ուշ շրջանի մը: —

Նոյն դարու յոյն պատմիչ ու զօրավար Քսենոփոնը կը տեղեկացնէ թէ Հայաստանի վրայով անցած ժամանակ՝ իրեն տրուած է ըմպելի մը, որու վրայ կը լողային գարիի հատիկներ: Անիկա գարեջուր էր անշուշտ: Եւ ահա նոր գտնուած այս երկարական կաւէ ամաններուն մէջ գարեջուր պահելը ապացոյց է որ այդ ըմպելիի պատրաստութեամբ զբաղեր են Ուրարտացիները:

Երեւան ելած միւս երեք շինութեանց մէջ գտնուած են մետաղեայ զանազան զէնքեր, աշխատանքի գործիքներ, խեցեգործական առարկաներ, որոնք ապացոյց են Ուրարտացիներու հողագործութեան, անասնապահութեան, մետաղամշակութեան, փայտամշակութեան եւ բրուտի գործերու իրենց ծանօթութեան:

Արդիւնաւէտ են նաեւ Թէյշեբայինի ամրոցէն դուրս՝ քաղաքի երկրամասին վրայ կատարուած պեղումները: Հարաւարեւմտեան մասին մէջ, հողէն կը մաքրուի 1800 քառակուսի մեթր մակերեսով պալատական շինութեան սորին մասը, պաղալթէ յատակով: Այս շէնքը, որ կը թուի թէ ունէր սինադարդ դահլիճ եւ քառասուն ընդարձակ սրահներ եւ սենեակներ կառուցուած է Ը. դարուն (Ն. Ք.), երբ դեռ ամրոցը գոյութիւն չունէր եւ ուրարտական թագաւոր Մենուայի որդի Արգիշտին իր զօրքով նոր միայն հաստատուեր է Իլդարունիա (Հրազդան) գետին ձախ ափին վրայ: Այդ հսկայ շինութեան յատակագծէն կ'երեւայ, որ չորս ճակատները ձեւաւորուած են որմայեցերով: Պալատին արեւելեան կողմը կը գտնուին չքմուտքեր եւ պարիսպով շրջապատուած ընդարձակ բակ:

Այս տարի պեղումներ պիտի կատարուին մինչուրարտական շինութիւններու շուրջ, որոնք կառուցուած են տեղացի բնակիչներու կողմէ Քրիստոսէ երկու հազար տարի առաջ:

×

ԿԵՂԾԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ԲԱՌԱՐԱՆ

Ծանօթ է, թէ մեր գրական-ընկերային կեանքին մէջ չափազանց տարածուած էր կեղծանուններ, անունի եւ ազգանունի սկզբնատառեր կամ տպագրական նշաններ գործածելու սովորութիւնը, որոշ պատճառներով:

Ճիշդ երեսուն տարի կ'ընէ որ կ'աշխատինք հայ գրագէտներու, գործիչներու եւ մեր մշակոյթի այլ ներկայացուցիչներու կեղծանուններու բառարանի մը վրայ: Ցարդ յաջողած ենք վերծանել եւ հաստատել 10.000է աւելի կեղծանուն եւ անանուն ստորագրութիւններ: Սակայն մեր հաւաքած նիւթը տակէ շատ աւելի է:

Աւելի քան 165 տարուան պատմութիւն ունեցող մեր պարբերական մամուլը, մանաւանդ աշխարհի չորս կողմ ցրուած ըլլալը, ինչպէս նաեւ, որ գլխաւորն է, օժանդակ աղբիւրներու աղքատութիւնը մեծ դժուարութիւններ կը ստեղծեն աւարտելու համար գործը: Այսուհանդերձ կը նախատեսուի յառաջիկայ մէկ-երկու տարիներուն աւարտել եւ տպագրութեան յանձնել:

Չենք տարակուսիր, որ մեր այս նախաձեռնութեան օգտակար կրնան ըլլալ հին սերունդի որոշ անձեր, որոնք վստահ գիտեն իրենց ժամանակաշրջանի (նախախորհրդային եւ խորհրդային առաջին տասնամեակներ) գրագէտներուն, հրապարակախօսներուն եւ այլոց կեղծանունները:

Նիւթերը կարելի է ուղարկել Երեւան (Աբովեան փողոց, թիւ 61), ՀՍՍՌ Գիտութիւններու ակադեմիայի Հասարակական գիտութիւններու բաժանումի գրադարանի տնօրէնին անունով:

Կը յայտնենք, որ աշխատութեան մէջ, իբրեւ աղբիւր կը յիշատակուի կեղծանունը ստուգողին կամ անանուն նիւթին հեղինակը յայտնաբերողին անունը:

Կը խնդրենք Հայաստանէն դուրս հրատարակուող թերթերու խմբագրութիւններէն արտատպել այս կոչը, որու համար նախօրօք կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնը:

ԱՐԱՄ ԲԱԲԱՅԵԱՆ
Բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու
Վաստակաւոր գրադարանավար

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ
(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Քիչ յետոյ ներս մտաւ դրանիկին ըսած Ալի պէկը որ հազիւ քսանըութ տարու, բարձրահասակ, համակրելի ու ազնուական կերպարանքով երիտասարդ մըն էր. Հագած էր Ռուշտունցիներու յատուկ ջուխ ու կարճկեկ գաղախիկը որուն թեւերը լայն ուսերուն վրայ կը վերջանային, հագած էր շալվար մը՝ ձիւնի սպիտակութեամբ ու նաշխուն հիւսուածքով. գլուխը դրած էր թխագոյն քոլոզ մը, որուն շուրջը բոլորուած էին կարմիր ատղիկն ու մետաքսայեռ սեւ փոշին. իսկ հմայիչ գաղախիկին տակէն հագած էր ոսկեհամուկ կոճակներով ինչլիկ մը, որուն կէս մը բացուածքէն թրթռալով կ'երեւար սրմայ բանուածքով նաշխուն շապիկը:

Միրզա պէկ այս բոլորը դիտեց ակնթարթի մը մէջ ու համոզուեցաւ թէ եկող հիւրը բարձր դերդաստանի մը զաւակն էր. Հետեւաբար ջուր բերել տուաւ, արծաթեայ կոնքի մը մէջ անոր ոտքերը լուաց եւ ոսկիի դրուագներով զարդարուած նարկիլէ մըն ալ հրամցուց:

Ալի պէկ ներդաշնակ ու հանդուցիչ ձայնով մը շնորհակալութիւն յայտնելով, նկատել տուաւ որ նարկիլէ գործածելու սովորութիւն չունէր:

— Ա՜խ, բարեկամ, ի՞նչ ընեմ ուրեմն... առարկեց Միրզա պէկ բոլորովին զարմացած, ի՞նչ բանի կը փափաքիս, ըսէ՛, տունը քուկդ է:

— Երախտապարտ եմ, Միրզա պէկ, մինչեւ երիտասարդ Քիւրտը, ընաւ մի նեղուիք իմ մասիս: Միթէ բարեկամութիւն ըսածդ պատիւներո՞վ կ'ըլլայ:

— Իրաւ էք, բայց շատ յոգնած ըլլալու էք:

— Ամենեւի՛ն, երիտասարդ մը շուտ չի յոգնիր:

Միրզա պէկ բոլորովին յափշտակուած էր Ալի պէկի խօսքերէն, հետեւաբար չկրցաւ իր համբերութիւնը զսպել. ուզեց հասկնալ թէ ինչո՞ւ եկած էր, ի՞նչ էր նպատակը. վերջապէս ո՞ւրկէ կուգար եւ ո՞ւր պիտի երթար:

— Ի՞նչպէս եղաւ որ այս կողմերը եկաք, հարցուց Միրզա պէկ մտերմական ձայնով մը:

— Բախտը բերաւ... մրմնջեց Ալի պէկ անզուսպ զուարթութեամբ մը:

— Բարով եկար, հազար բարով, բարեկամս, գլխիս վրայ տեղ ունիք, միայն թէ ո՞ւսկից լսած էք իմ անունս եւ կամ թէ ձեր ազգատոհմը ծանօթ է ինծի:

— Ես Հայտերանցի աշիրէթներուն պատկանող քիւրտ պէկի մը զաւակն եմ. Մանկութենէս ի վեր միակ փափաքս եղած է, շրջիլ երկրին ամէն կողմերը, գտնել ազնուական պէկեր, ծանօթանալ անոնց հետ, ուսումնասիրել անոնց կեանքը եւ կապել զանոնք մեր գերդաստանին. Այսօր ուրախ եմ որ նպատակիս կը հասնիմ:

Միրզա պէկ խորին յուզմունքով մը եւ հետաքրքրութեամբ մը մտիկ ըրաւ Ալի պէկի պատմութիւնը. տեսաւ որ բնաւ կասկածելի եւ կամ թէ անբնական գաղափար մը չկար այդ խօսուածներուն մէջ:

— Ամէնէն ազնիւ նպատակն ընտրեր ես, բարեկամս, ընդմիջեց Միրզա պէկ անկեղծ ձայնով մը. ի հարկէ, առավ պիտի կարենաս ամուր կապ մը հաստատել մեր ցանուցիր եղած ցեղերու միջեւ, որոնք տարիներէ ի վեր անջատ կերպով կապրին:

— Այդպէս է... կը նայի՞ք սա խեղճուկ Ֆլաներուն վրայ, որքան սիրով կ'ապրին, գիրար կը ճանչնան ամէն տեղ:

Միրզա պէկ որչափ որ մոլութեան մէջ կը մոռնար յայտնելու իր խոր ատելութիւնը Ֆլաներու նկատմամբ, սակայն ատանկ վայրկեաններուն հոգին կը պոռթկար եւ չէր կրնար ծածկել զայն:

— Ո՜ւֆ, Ֆլա՞ը Աստուած չընէ... ինչո՞ւ զարմանանք այդ վատերուն վրայ. բացագանչեց Միրզա պէկ արհամարհանքով մը:

Ալի պէկ աժգունեցաւ:

Ի՞նչ անցաւ իր հոգիէն... Աստուած գիտէ:

Այսպէս խօսակցութիւնը բաւական շարունակել յետոյ, երկուքն ալ ճաշելու գացին:

Շաբաթ մը սահեցաւ:

Ալի պէկ խորին զննութեամբ կ'ուսումնասիրէր տունին ներսերը, կանանոցին շուրջը, դուռները, մանաւանդ Միրզա պէկին ննջարանին ուր ըլլալը. թէպէտեւ շարունակ մեկնելու խօսքեր կ'ընէր, սակայն կը յետաձգէր:

Վերջապէս գիշեր մը, երբ տունին մէջ խոր լռութիւն տիրած էր, Ալի պէկ իր ննջասենեակէն դուրս ելլելով կամացուկ մը կանանոցին դուռը հրեց երկիւղալի զգուշութեամբ մը:

Դուռը բացուեցաւ:

(Շար.)

ՆՈՒԻՐՆԵՐ ԿԱՊ· ՄԱՋԻ ՕԳԱՓՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Տիկին Կենճեան եւ Տիկին Հարբէլեան նուիրած են, օգափոխութեան կայանին ննջարաններուն վարագոյրները:

Տէր եւ Տիկին Կօչկակարեան՝ 30 ֆիլօ ձաւար (վալանսէն): Պ· Լեւոն Յովհան - նչսեան մէկ մեծ սնտուկ նարինջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մուրատեանէ 50 Ն· Ֆ· իրենց աղջկան Նշանախօսութեան առթիւ, իր զաւրոցներուն համար:

×

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը իր կրթական ձեռնարկներուն համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները· Պ· Արամ Տարօնեան 10 Ն· Ֆ· փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Բար - սեղ Տամլամեանի մահուան առթիւ: Տիկին Նոյեմի Աւազեան 100 Ն· Ֆ· փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Տիկին Արուսեակ Դաւիթեանի մահուան առթիւ:

ՊԱԼԱՓԵԱՆ Ս·Ի ՇԻՐՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ· Պ· Աւետիս Մելգոնեան, Տիկ· Ա - թոյեան, Սէնթ-Անթուանի հոգեբարձութիւն, Պ· Գրիգոր Լօռէնեան (Պրազիլիայէն), այրի Տիկին Զրբաչեան, Պ· Քրիստ· եւ Գ· Թէրզիպաշեան եղբարք, Եր· Տէր-Մեսրոպեան ընտանիք, ճարտարապետ Պ· Հր· Գազանճեան 100ական Ն· Ֆ·: Պ· Մելեմէդեան ընտանիք 60 Ն· Ֆ·: Տէր եւ Տիկ· Հայկ Պալթայեան, Պ· Պ· Կար· Սէմիզեան, Յար· Խանոյեան, Բիւզանդ Պապիկեան, Մատ· Տէմիրճեան, Արտ· Փամպուկճեան 50ական Ն· Ֆ·: Պ· Պ· Հ· Փանոսեան (Պոլսէն), Յովհ· Օհանեան, Պօղոսեան եւ Օհանեան եղբ·, Սիրուն Մուշեղեան 40ական Ն· Ֆ·: Տ· Ներսէս քհյ· կատարինեան, Պ· Արմ· Ալթունեան, Մելքոն Պօղոսեան 30ական Նոր Ֆրանք: Պ· Պ· Դաւիթեան եղբարք (ատամնաբոյժ), Կ· Սէմիչեան, Գրիգոր Քէստէկեան, Կար· Զամպազճեան, Ն· Գուլում - ճեան, Հրանդ Պալեան (Փարիզէն) եւ Ս· Գանթոյեան, Հ·Մալըրեան, Տիկ·Շահնուր Գասպասեան, Վազ· Տէր-Վարդանեան, Տիկ· Մարիամ Բէյիզեան 20ական Ն· Ֆ·: Զրբաչեան Տան պաշտօնէութիւն փոխան ծաղկեպսակի 15 Ն· Ֆ·: Պ· Պ· Վ· Սէ - րէնկիւլեան, Պ· Գալանեան, Ս· Ճաւուլեան, Նիկ· Խաչատուրեան, Բ· Տէմիր - ճեան, Փարիզէն բարեպաշտուհի մը, Տ· Զօրիկեան (փոխ· ծղկ·ի), Տիկ Աննա Կուտսուզեան, Թ· Քիւֆէլեան, Աւ· Կուտսուզեան, Լիոնէն ոմն, Ա· Այվազ - եան, Ս· Բաբարիկեան, Տիկ· Աբշ· Փոլատեան, Թ· Թագւորեան, Խաչիկ Պէր - պէրեան (փոխ· ծղկ·ի, կարօ Պէրպէր - եան, Անշ· Կարապետեան, Ս· Պօղոսեան, Աւ· Պարէեան, Մ· Շամաթեան, Ն· Թէր - զիպաշեան, Արթիւր Շիմչէրեան, Նեկ - տար Մանասէեան, Վարսենիկ Ասորեան, Արապիկեան, Բ· Տէմիրճեան (փ· ծղկ·ի) Յկ· Տէյիրմէնճեան, Ժան Գօմանտեան, Մկրտիչ Քէլէպէկեան, Տիրատուր ձէ - քէրճեան, Եիւզպաշեան Տիկին, Տ· եւ Տ· Պօղոսեան, Տիկ· Թորիկեան, Տիկ· Ն· Մանասէեան 10ական Ն· Ֆ·: Պ· Պ· Գր· Թաթիկեան, Ֆրունճեան, Տիկ· Ասրինէ Կարապետեան 5ական Ն· Ֆ·:

Զանազաններու դումար 2755 Ն· Ֆ·:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 13 Օգոստոս, Տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի,

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ,

Առաւտեան ժամը 10,30ին պիտի մատուցանէ Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ պիտի կատարէ խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Երկուշաբթի, 14 Օգոստ·, Օր Մեռելոց, Հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10,30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Երուսաղէմի վանքին միաբան եւ Լոնտոնի մէջ աստուածաբանու - թեան ուսանող Գեր· Տ· Արիս վրդ· Շիրվանեան:

× *Հայաստանէն Շաւարշ Աւետիքի Յակոբեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Վաչա - կան Յակոբեան: Դիմել եկեղեցի:*

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ· Յ· Դ· Գէորգ Զաւուշ խումբին, հովանաւորու - թեամբ Հ· Յ ·Դ· Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէին:

Կիրակի, Օգոստոս 6, ամբողջ օրը, Փլաքօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիթ Անշան - րէսի տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ:

Անձրեւի պարագային, դեղեցիկ սրահ:

Կը նախագահէ Ընկ· ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ· ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլինոր Սերուընդին կողմէ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1·— Մասնաւոր օթոքառ մը՝ Մատը - լէնէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9·30ին: Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինո - յին առջեւ, եւ հոնկէ կ'երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպորօն:

2·— Թէ էլ ենի տեւական եւ կանոնաւոր սպասարկութիւն: Պուլվար Ժան - Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը: Առաւտուան ժամը 8·30ին, 9·30ին, 10·30ին: Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անդամ մը:

3·— Առանձին ինքնաշարժով եկողնե - րը պէտք է առնեն մինչին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վիլֆրանչ չհասած, ալ դառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւաքին 64րդ տարեդարձի առթիւ, Վիէնի Հ· Յ· Դ· Ակի կոմիէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը այս կիրակի, Լա Թապուրէթի հովասուն եւ ընդարձակ դաշտին վրայ:

Կը նախագահէ ընկ· Յ· Ուզունեան,

Կը խօսի Պ· Կ· Տէրմոյեան:

Գեղարուեստական բաժին:

Առատ կերուխում:

Օթոքարը կը մեկնի կիրակի ժամը 9ին, 11ին, 14,15ին սովորական ճամբով:

Վերադարձ ժամը 20ին:

ՀԱՅ ԸՆԹԱՑԱՐԱՆ

Լ Ը Փ Է Ռ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (fուր fլասիք):

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան:

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել մինչեւ միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ·

Ա.) Ֆրանսականը, որ տասնոյի կերպով իր հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անդլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պրովէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհին նաեւ հայագիտական ծանօթութիւններ - Հեռաձայն 927 – 01,72

րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան·—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼՓՈՒ–ԼԼ–ՊԻՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստոս 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաշտահանդէսը:

Հաւաքատեղի փառիին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ թելեֆերիճի մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը:

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհնէքէ ետք, ճաշ չրջակայ դաշտին պաղ աղբիւրին մօտ: Զանազան ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ: Փափաքողները կրնան իրենց ուտելիքը միասին բերել:

Ճաշէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն:

Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, եւ պարուհի Օր· Թարոնի:

Ճոխ վիճակահանութենէ մը ետք պիտի ցրուուին Տորէն Նարպէյ արք·ի «Քրիստոնէական դիտելիքներու» ղրքոյկները:

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը:

ՃԱՀԱՆ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա· Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն· Ֆր·

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սկանակ տղայ մը 14 – 15 տարեկան իրրեւ վաճառորդ (վանտէօր):

Mad'Aris

8, RUE BROCHANT, PARIS 17

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ· կարգ	3046 Ն· Ֆ·
Գ· կարգ	2506 Ն· Ֆ·

ՁԵՂՁ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՒՑՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ· կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ· կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր ղրասենեակը կը ղրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ՍԱԿԱԳԻՆ ՐՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓԱԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

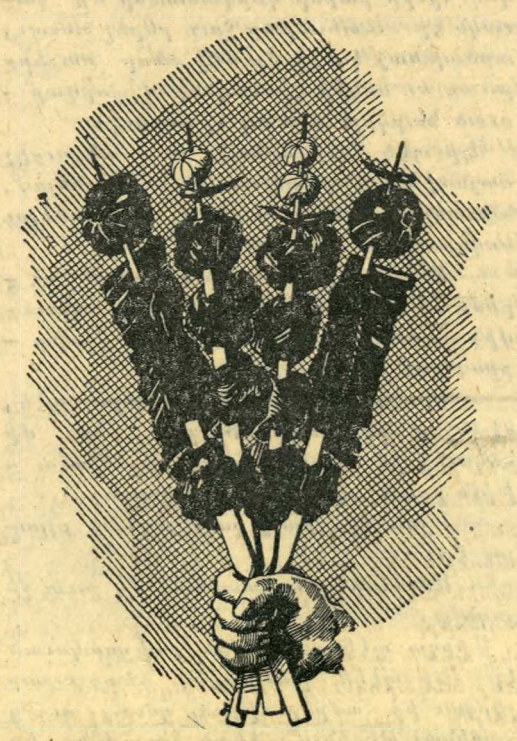

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵՎ ԹԱՓ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԷԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված - ներ, շաշլիֆ, ֆարսֆի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ELYSÉES

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ

DIMANCHE 6 AOUT 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9671 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9472

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Մեր եկեղեցական պատմութեան մէջ նոր էջ մը բացաւ Վազգէն Ա.։

Էջմիածնի գահակալը շատ կը սիրէ ճամբորդել, աւելի քան Մոսկուայի օրթոտոքս պատրիարք Ալեքսիսը։

Մեր Կաթողիկոսը համեմատաբար երիտասարդ է եւ կը թուի թէ ջերմ փափաք ունի ճանչնալու սփիւռքի Հայութիւնը։

Նոր օրերու Հայրապետն է անիկա։

Հին ատեն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսները ծանր կը նստէին իրենց տեղը եւ Մայր Աթոռէն կը հովուէին իրենց հօտը, որ ի սփիւռս աշխարհի։

Բացի մէկ բացառութենէ, աւանդութիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ 1956 Փետրուար, երբ Վազգէն Ա. իր ընտրութենէն (30 Սեպտ. 1955) քանի մը ամիս վերջ փութաց Անթիլիաս, մասնակցելու Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան։

Իրմէ տասը տարի առաջ, 1945ի գարնան Գէորգ արք. Չէօրէքճեան (նոյնինքն Գէորգ Զ.) ճամբորդած էր մինչեւ Մոսկուա, — երբ դեռ կաթողիկոսական տեղապահ էր, տեսնուելու համար «հանճարեղ» Սթալինի հետ, որ խոստացեր էր ընդարձակել Հայաստանի սահմանները։ Այդպէս կ'աւետէին իր ընտրութեան օրերու Էջմիածին գացող արտասահմանեան պատգամաւորները, իրենց վերադարձին, 1945ի Յունիսի վերջերը։

Արար աշխարհ զարմացաւ, երբ 1956 Փետրուարին նորընտիր Վազգէն Կաթողիկոս Լիբանան գնաց յանկարծ, մինչդեռ 1955 Նոյեմբերին Պոլսոյ լուսահոգի Պատրիարք Գարեգին արքեպիսկոպոսին իր նամակով յայտնած էր, որ «յառաջիկայ գարնան» եպիսկոպոսական ժողով մը պիտի գումարէր Էջմիածնի մէջ։ Պատրիարքը պատրաստուած էր անոր ներկայ ըլլալու ծրագրուած ժողովին։

Տակաւին չէ լուծուած գաղտնիքը, թէ ինչպէս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յանկարծ փոխեց իր ծրագիրը եւ գնաց Միջին Արեւելք, որ իր թեմը չէր։

Պատմութիւնը թարմ է դեռ եւ ծանօթ բոլորին։ «Եպիսկոպոսական ժողով»ը փոխանակ Էջմիածնի՝ տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ։ Արդիւնքը յայտնի է։

Դէպի Էջմիածին վերադառնալէ առաջ, Վեհափառը այցելեց Միլանօ, Փարիզ, Պրիւքսէլ ու Լոնտոն։

Երկրորդ երկար ճամբորդութիւնը կատարեց 1960ի գարնան, դէպի Հիւսիսային ու Հարաւային Ամերիկա, զանց չառնելով Եւրոպան։

Այս նոր ուղեւորութեան նախօրեակին պատրաստուեց 1960 Ապրիլ 20ի իր ծանօթ «Հայրապետական-կոնդակը»՝ Էջմիածին-Անթիլիաս վէճին մասին։

Ոչ մէկ լուրջ ու վճռական քայլ առաւ սակայն «Եպիսկոպոսական Ժողով»ի թեմերը անընդունելի չինծու եւ կեղծ բաժանումը յետս կոչելու եւ Վեհ. Զարեհ Ա. նորընտիր Կաթողիկոսը պաշտօնազրկելու համար։

Սակայն չքաշուեցաւ «երկու չափ եւ երկու կշիռ» գործածելով՝ շնորհաւորելէ Պոլսոյ նորընտիր Պատրիարք Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանը, որուն հանդէպ նախորդ իր բռնած դիրքը հանրածանօթ է։ Ամերիկայէն երեք «չէզոք ազգայիններ» գացին Անթիլիաս, առանց որեւէ պաշտօնական հանգամանքի, այն տպաւորութիւնը տալով սակայն թէ ղրկուած էին Վազգէն Ա.ի կողմէ, որ այդ օրերուն Ամերիկա կը գտնուէր։

Ու ահա՝ երրորդ ճամբորդութիւնը դէպի Թուրքիա, Գարեգին Պատրիարքի յուղարկաւորութեան առթիւ։

Այս ուղեւորութիւնն ալ զարմանք ու հետաքրքրութիւն պատճառեց բոլորին։

Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ իր տեսակցութիւնները Թուրք պետական վարիչներուն եւ Թուրք լրագրողներուն հետ, իր յայտարարութիւնները Թուրքիոյ եւ Վիէննայի մէջ, մանաւանդ անտեղի գովաբանութիւնները Կիպրոսի եւ Թուրքիայի մասին անըմբռնելի են։

Գաղտնիքը այս բոլոր ճամբորդութեանց պիտի պարզուի անշուշտ օր մը։

Մենք անկարող ենք թափանցելու խորհրդային քաղաքականութեան խորին խորհուրդներուն։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻՆ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը եւ մամուլի Թաս գործակալութիւնը միեւնոյն ժամանակ հրապարակեցին խորհրդային այն յուշագիրը որ յանձնուեցաւ Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, ի պատասխան անոնց Յուլիս 17ի յուշագրին։

Խորհրդային Միութիւնը նոր բան մը չըսեր, այլ կը կրկնէ ու կը կրկնէ արեւելեան Գերմանիոյ հետ իր ստորագրելիք դաշինքին սպառնալիքը։ Կը բացատրէ թէ յաղթական պետութիւնները պէտք է հաշտութեան դաշնագիր ստորագրեն երկու Գերմանիաներուն հետ, չեշտելով թէ հակառակ պարագային ինք առանձին դաշինք պիտի ստորագրէ Փանքովի կառավարութեան հետ։ Խորհ. Միութեան համար Դաշնակցային Գերմանիան սպառնալիք մըն է խաղաղութեան համար և հարկ եղածէն չափ զէնք, զինամթերք եւ մարզուած բանակ ունի համաշխարհային պատերազմ մը պայթեցնելու համար։

Հոս ալ նորութիւն չկայ, բայց այս պարզ խօսքերը կրկնելու համար, Խորհ. Միութեան կառավարութիւնը երկար էջեր կը լեցնէ, թուղթ կը սեւցնէ, պատմական եւ իրաւական տուեալներ աւելցնելով Պերլինի հարցին վրայ։ Վերջաւորութեան մէջ, Մոսկուա կը յայտարարէ թէ «սպառնալիքի լեզուն չընդունիր» եւ խաղաղ համակեցութիւնը իր արտաքին քաղաքականութեան հիմը կը կազմէ։

Ուրիշ յուշագրով մը Մոսկուա կը պատասխանէ Պոնի կառավարութեան Յուլիս 12ի գիրին։ Կը չեշտէ թէ Խորհ. Միութիւնը միշտ պատրաստ է, իր ամբողջ ուժերով, զօրավիգ կանգնելու ժողովրդավար Գերմանիոյ։ Կը մեղադրէ Ատընաուրի կառավարութիւնը որ զուրկ է իրատեսութենէ եւ արդարանալի չի գտներ գերմանական այն պատճառաբանութիւնը ըստ որուն հաշտութեան դաշնագրի մը մասին կարելի է խօսիլ միայն «միացեալ Գերմանիոյ» մը հետ։ Ոչ դէպքերը, ոչ քաղաքականութիւնը, ոչ ալ իրաւական տուեալները կ'արդարացնեն նման առաջարկ մը, ըստ Մոսկուայի։

× Փարիզի մէջ, շաբաթ օր բացուեցաւ արեւմտեան արտաքին նախարարներու ժողովը։ Պիտի քննեն խորհրդային յուշագիրը եւ գաղտնի տեղեկագիր մը ստորագրուած՝ Ամինթոռէ Ֆանֆանի։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հաղորդեն թէ ինչպէս ամէն տարի Խանասորի տարեդարձը տօնուեցաւ Մարսէյլի Վալպարի անտառին մէջ, աննախընթաց յաջողութեամբ, քանի մը հազար հոգիի ներկայութեան։ Բոլոր շրջաններէն ժողովուրդը խուռներամ փութացած էր։

Կառատնի քաղաքապետի ներկայացուցիչը, տեղւոյն ընկերվարական կուսակցութեան փոխ-նախագահ ընկ. Ռոժէ Լեռտա Խանասորի դէպքը պանծացնող շատ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ, մեծ տպաւորութիւն եւ յուզում յառաջացնելով հասարակութեան մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՆԻՔՈԼԱ ՔԱՆԱԼԻ վախճանեցաւ 87 տարեկանին Ծիրանաւոր Թառտինիէ երեք օր ետք։ Այս մահով Վատիկան կը կորսնցնէ իր երկրորդ կարեւոր անձնաւորութիւնը։ Կարդինալ Քանալի 20 տարի է ճանչցուած էր պարզապէս Կարդինալը անունով։ Իբրեւ կառավարիչ Վատիկանի (քահանայապետական յանձնախումբի նախագահն էր) ինք էր Վատիկանի պետութեան օրէնքը պարտադրողը։ Ծանօթ էր իբրեւ խիստ մէկը։

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ մեռած է Հունգարիոյ Հանրապետութեան նախկին նախագահը՝ Զոլթան Թիլտի որ նաեւ փոքր սեփականատէրերու կուսակցութեան պարագլուխն էր։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ Շարժանկարի Փառատօնը կը բացուի Օգոստոս 20ին։ Ֆրանսա կը ներկայանայ երկու ժապաւէններով.— «Անցեալ Տարի Մարիէնպատի մէջ» եւ «Ոսկէ Աչքերով Աղջիկը»։ Իտալիա իր ցանկին մէջ ունի նաեւ Ռոպերթօ Ռոսելլինիի վերջին ժապաւէնը, քաղուած Սթենտալի մէկ վիպակէն՝ Վանինա Վանինի։ Միջազգային այս ԻԲ. Փառատօնին մաս կը կազմեն նաեւ Մեծն Բրիտանիա, Լեհաստան, Խորհ. Միութիւն, Զուիցերիա, Չեխոսլովաքիա, Միացեալ Նահանգներ, Ճափոն։

ԱՄԻՆԹՈՌԷ ՖԱՆՖԱՆԻ զգուշացուցած է Խրուշչեւը միակողմանի որեւէ որոշում տալէ, աւելցնելով թէ նման նախաձեռնութիւն մը կրնայ վնասել Արեւմտեաններուն հետ բանակցութեան։ Երկու վարչապետները 10 ժամ խօսակցութիւն ունեցած են։ Ֆանֆանի ուրբաթ իրիկուն մեկնած է Մոսկուայէն։

ՓԱՔԻՍՏԱՆ ճանչցաւ «ԱՀԱԿ»ը եւ որոշեց դիւանագիտական յարաբերութիւն ստեղծել Ֆերաթ Ապպասի «դահլիճին» հետ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ա. ԷՆ. ՏԷ. մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ երկու հողագործներ արտաքսուեցան դէպի արեւմտեան Գերմանիա «որովհետեւ կը փորձէին դրամատիրական շահագործումը վերահաստատել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ եւ կ'ուզէին հաւաքական ագարակներու գիւղացիները դրամատիրական դրութեան վերադարձնել»։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ Թաղապետական խորհուրդը որոշեց որ Օգոստոս 1էն սկսեալ արեւմտեան Պերլին աշխատողները արեւմտեան մարքով վճարեն իրենց վարձքը, կազը, ելեկտրականութիւնը եւ տուրքերը։

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդարանը լայն մեծամասնութեամբ (5ի դէմ 313 ձայն) արտօնեց կառավարութիւնը որ բանակցութիւնները սկսի Հասարակաց Շուկային մաս կազմելու համար։ Աշխատաւորականները ձեռնպահ մնացին, պահպանողական մէկ երեսփոխան, որ առջի օր «ազգ. աղէտ» կոչած էր Մաքմիլլընը, դէմ քուէարկեց։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, 12 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, հրէերէն պարբերաթերթ մը պիտի հրատարակուի Զովիէթիշը Հայմլանտ (Խորհրդային Հայրենիք)։ Նախատեսուած տպաքանակն է՝ 25.000։

ՌԻՎԱՐՈԼ շաբաթաթերթը (ազգայնական) դրաւուեցաւ Ալժէի մէջ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Մոսկուա գացած է եւ դիմած Խրուշչեւին որպէսզի արտօնէ արեւելեան Պերլինի դուռները փակել։ Ուլպրիխտ կ'ուզէ գոցել դէպի արեւմտեան Պերլին սահմանը արգելք հանդիսանալու համար Գերմանացիներու փախուստին։

ԵՈՒՐԻ ԿԱԿԱՐԻՆ յայտարարեց թէ իր յաջորդ ճամբորդութիւնը դէպի լուսին պիտի կատարուի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՐԵՒՏՈՒՔԻ ՁԵՒԵՐ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այցելութեան գնաց Հայոց հիւանդանոցը, Եէտիգուլէ։ Երբ կը գտնուէր մանուկներու տաղաւարին մէջ, կը հարցնէր իւրաքանչիւրին անունը, տարիքը, հայր-մայր ունենալը, դպրոց երթալը։

— Քանի՞ տարեկան ես, հարցուց մանուկի մը։

— Ինը տարեկան եմ, *տէր-հայր*, ըսաւ տղան։

Երախան չէր գիտեր, իսկ Կաթողիկոսը չըրդողեց։ Բայց ինծի յիշեցուց մանրավէպ մը։

Թուրքիա հաշտութեան դաշնագիր կը կնքէր Եւրոպայի հետ, Զուիցերիոյ մէջ։ Թուրք պատուիրակութեան նախագահն էր Զօր. Ըսմէթ Ինէօնիւ, որ հակառակելու ժամանակ Անգլիոյ պատուիրակին, ըսաւ յանկարծ.

— Պարոն Քըրզըն կ'ըսէ թէ...

— Ո՛չ, պատասխանեց Ալպիոնի պաշտօնակը՝ որ յանկարծ տաքցաւ, ես Նորին Վեհափառութեան Բրիտանական Կայսերական Կառավարութեան արտաքին նախարար ծորն Նաթանիըլ Քըրզըն, մարքիզ օֆ Քէտլըսթըն, ես այսպէս կը կոչուիմ...

Գաղափար գաղափարի շղթայուած, այս պահուս, ուրիշ մանրավէպ մը կու գայ միտքս.—

Վանքի մը պարիսպներուն տակ ոչխարի պէս հանգչող գիւղ մը՝ երկու երիտասարդներ, հովիւ ծնած, հովիւ մեծցած, հովիւ մնալու սահմանուած, երբեք պատեհութիւն չէին ունեցած գիւղ մտնելու, ինչպէս ամէն հովիւ։ Անոնք իրենց հայրենական տունը կը մտնէին մեծ տաղաւարի միայն, Զատկին, երբ եկեղեցի եւս կ'երթային, — ուրեմն տարին մէկ անգամ։

Օրին մէկը հօտը մօտեցեր էր գիւղին, իրենք եւս գիւղին հոտին։ Յանկարծ, անակնկա՛լ, անսպասելի՛, միտքէ անգամ չանցնելիք բան, կը տեսնեն որ բլուրն ի վեր կը բարձրանայ վանքին մէկ վարդապետը։ Այնպիսի տեղ մը կը գտնուին, որ կարելի չէ խուսափիլ, փախչիլ, հարկ էր բարեւել վարդապետը եւ անցնիլ։

— Վաննէս, ի՞շ կ'ըսին վարդապետին, կը հարցնէ հովիւը իր ընկերոջ։

— Տէր ողորմեա չի՞ն ըսեր։

— Ծօ, բարեւ չէ տէր ողորմեան, կ'ըսէ մեծը, որ քիչ մը աւելի խելացի կը կարծէր ինքզինք՝ բայց ջղաձգօրէն կեռ ճնկանը դարձնելով ձեռքին մէջ։

— Փառք ի բարձունս...

— Ծօ, չէ՛, չէ՛, շուտ ըսէ, մօտեցաւ եկաւ։

Յանկարծ, մտքին մէջ լոյս մը ծագած, յիշելով բարեւի ձեւը, կը վազէ վարդապետին առջեւ ու ճնկանը բարձրացնելով՝ ինչպէս բուրվառ մը, կ'ըսէ.

— Եւ եւս խաղաղութեամբ զտէր աղաչեսցուք։

Վարդապետը կը փախչի... լեղապատառ։

Քըրզըն, փոխանակ իր վիզէն կախելու իր տիտղոսները՝ ինչպէս կին մը իր մանեակը, եթէ բարեւի տեղ գործածէր հովիւին ճնկանը, վստահ եմ որ ոչ միայն կը փախէր փորշ գայլը, այլ եւ աշխարհը չէր մատնուէր այս վիճակին։

ԱՐԱՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պելֆոնթէնէն կը հեռաձայնեն թէ օդափոխութեան Բ. խումբը ողջ-առողջ հասած է։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

—o—

Ե.

Տոքթ. Գրօ կը գրէ.—

«Զայկաճիէ, ռուսերէն, դէմը՝ կակազութիւն» (էջ 29):

«Մոգիլալիյա, ռուսերէն, դէմը՝ կակազութիւն» (էջ 45):

Կամ մէկը, կամ միւսը, տոքթէօ՛ր:

Հայերէն, որքան գիտեմ, կակազութիւն կը նշանակէ կակազութիւն: Բայց ռուսերէն՝ զայկաճիէ չի նշանակեր մոգիլալիյա:

Վերջինը յունարէն է, բարդ բառ մը (= դժուարութիւն + խօսիլ): Գործածուած է յունարէն Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ (Ես. ԼԵ. 6) «համր» իմաստով՝ ըստ Եօթանասնից, «ծանրախօս» իմաստով՝ ըստ մեր գրաբարին: Եսայի, քանի մը գլուխ առաջ (ԼԲ. 4) կը գործածէ տարբեր բառ մը, զոր «Թոթով» կը թարգմանեն Եզնիկ եւ ընկերները (տես եւ Իթ. 24):

Եբրայերէն Աստուածաշունչ Մատեանը, «բերնով կաղ, լեզուով կաղ» անուանելով Մովսէսը, ստեղծեր է աւանդութիւն մը թէ «ծանրալեզու» էր այն որ անցաւ Կարմիր Ծովը, կաղ կամ ոչ, բայց յունարէնը չի գործածեր մոգիլալի բառը, այստեղ եւս:

Այս վկայութիւններէն կը հետեւի թէ մոգիլալի երբեք չի նշանակե՛ր կակազութիւն: Տոքթ. Գրօ թերեւս շփոթութեան մատնուած է մոգիգրաֆիա բառէն (= ճռամփ տէ գ'էճրիվէճ), զոր դրած է մոգիլալի բառին քով, — նորակերտ բառ, մեղքը Հիւշի ճիտը:

Բայց այստեղ չ'աւարտիր Տոքթ. Գրօյի շփոթութիւնը: Էջ 37, ռուսերէն կոսնոյազիչիէ բառին դէմ կը գրէ թլւաւութիւն: Այս շփոթութիւնը կուգայ, ապահովաբար, Կապոյտ Բառարանէն, որ թլւատութեան համապատասխան կու տայ զայկաճիէ բառը: Հասկնալի է թէ բառարան գրող մեր այս բժիշկները իրար խառնած են, իրենց մտքին մէջ, թոթովախօսութիւնը, կակազախօսութիւնը, թլւատութիւնը, առանց հետաքրքրուելու թէ ո՛րքան հարուստ է մեր լեզուն՝ զանազանելու համար թոթովը, կակազը, թլւատը, թլոլը, քաղթնատը, գունչը եւ... մունջը:

Ֆրանսացիները նոյնպէս ունին առանձին բառեր՝ առանձին տառերու արտասանական թերութեանց ենթականերուն յատուկ, — պէկէյէ, պորտույեէ, պլէզէ, զէզէյէ, զոզոթէ: Այս կարգին՝ հայերէն կասկամել, ծեթեւեթել, թաչել (տես Հայ–Բույժ, Թիւ 27):

Քիչ վերը խօսք եղաւ համրութեան մասին: Վերադառնանք... համրութեան, Տոքթ. Գրօ կը գրէ.—

«Մուտացիզմ, ռուսերէն, դէմը՝ լալութիւն, համրութիւն» (էջ 46):

Գրօ՛ղը տանի սա «լալութիւնը», որ պարսկերէն է: Եթէ չունենայինք հայերէնը, դէմ չէի որ փոխ առնէինք ոչ միայն պարսկերէնը, այլ եւ արաբերէնը, օրինակ՝ խարէս կամ պուքմ, հարստացնելու համար մեր բառարանները:

Գալով մուտացիզմ բառին, տոքթ. Գրօ ուսանողը կը դրկէ մուտիզմ բառին, իբրեւ համարժէք բառ:

Այդպէս չէ, սակայն:

Մուտիզմ (կամ միւթիսմ) ճիշդ է թէ կը համապատասխանէ ռուսերէն նեմոտա բառին, բայց ոչ երբեք մուտացիզմ բառին, որու ուղղագրութիւնը կը տարբերի, ինչպէս նշանակութիւնը: Վերջին բառը առաջին վանկին մէջ ունի իկրէճմը, զոր Տոքթ. Գրօ կարդացեր է ռուսերէնի ձեւով: Արդ, ֆրանսերէն արտասանութեամբ՝ միթասիսմ կը նշանակէ արտասանական թերութիւն մը, որու ենթական կը շփոթէ մ, բ, պ տառերը այլ տառերու հետ, ինչպէս պլէզէ ընողը կը շփոթէ բ տառը f տառին հետ, զ տառը ժ տառին հետ:

Կապոյտ բառարանը գիտէ այս նշանակութիւնը՝ երբ կը գրէ. «Անտեղի մ, բ, պ հնչիւններն արտասանելը»: Բայց եւ այնպէս համանիչ կուտայ... մուտիզմ բառին:

Մուտիզմ կը նշանակէ մնջութիւն, եւ ոչ ուրիշ բան: Ճանու եւ Մէյեէ խնամութիւն մը կը տեսնեն մուտիզմ բառին արմատին եւ հայերէն մունջ բառին միջեւ: Համրերը, կ'ըսեն լեզուաբանները, կըրնան հանել միայն մու ձայնը, որ իբր թէ տուած է մուտուս (= համր) բառը: Նոյն այս բառը, փոխաբերաբար, գործածուած է իբրեւ «ցոկակապ ի բերան» (Սիրաք Ի. 31): Այլ տեղ յունարէնը օգնութեան կը կանչէ ալողոս (= անլեզու) համանիշը (Իմաստ. ԺԱ. 16), կամ աֆոնոն (= անձայն, անխօսուն) բառը (Բ. Պետր. Բ. 16):

Բերան–փոխի համար, այժմ առնենք ուրիշ բառ մը: Տոքթ. Գրօ կը գրէ.—

«Պերսեւերացիա, ռուսերէն, դէմը՝ սեւեռածութիւն, բառերի անմիտ կրկնողութիւն» (էջ 57):

Փերսեւերասիոն բառը սահմանելու համար, հոգեբանական եւ հոգէ–ախտաբանական տեսակէտով անշուշտ, վէճի մէջ են ֆրանսացի եւ գերման հոգեբանները: Ասպարէզ նետուած է նաեւ մրցորդ բառ մը, — փերսիսթանս: Սկզբնաբար իրարու հետ հաշտ էին, մէկը միւսին հետ յանդ կը կազմէին այս երկու բառերը, — փերսեւերանս եւ փերսիսթանս: Անգլիացիները, միշտ աւանդապաշտ, կապուած կը մնան երկրորդին, մինչ Գերմանացիները, նոր բովանդակութիւն տալով առաջինին, կ'աշխատին ընդհանրացնել իբրեւ հոգեբանական տարազ:

Ծագումով լատինական, Միջին դարուն՝ կրօնական միտքը գուրգուրանքով որդեգրեց այս բառերը, որոնք, նախ բարոյական ձեւով, մտան ֆրանսերէն լեզուի մէջ՝ յարատեւութեան նշանակութեամբ:

Այժմ գերման հոգեբանները փերսեւերասիոն ձեւին մէջ՝ բառը կ'ընդունին իբրեւ հոգեբանութեան տարազ մը, որ կը նշանակէ «արտաքին թարմ տպաւորութեանց վերյայտնումը գիտակցութեան մէջ»:

Իսկ ֆրանսացի հոգեբանները, նոյն տարազով, կը հասկնան մտային անգործութեան (իներթի) վիճակ մը, որ կը շարունակուի գործունէութեան մնայուն ձեւով մը՝ առանց փոփոխականութեան կամ հանգիստի:

Ինչպէս կը տեսնուի, ոչ «բառերի անմիտ կրկնողութեան» հարց կայ, ոչ ալ «սեւեռածութեան»: Կը տարուիմ խորհելու թէ փերսեւերասիոն բառին ներքին վանկե՞րն են արդեօք թելադրած, որ Տոքթ. Գրօ սեւեռածութիւն անուանէ հոգէ–ախտաբանական այս տարազը:

Բառակերտութեան այդ շփոթութենէն աւելի, բացատրականին շփոթութիւնն է ցաւալին: Տոքթ. Գրօ «բառերի անմիտ կրկնողութիւնը» կը վերագրէ փերսեւերասիոնին՝ փոխանակ վերագրելու սթէրէոթիփի կոչուած ախտերեւոյթին, որ ունի այլազան ձեւեր: Օրինակ, սթէրէոթիփի վէրպալ կը կոչուի՝ երբ հիւանդը կը կրկնէ նախադասութեան մը մէկ կտորը, յանկերգի ձեւով, կամ բառ մը՝ այն ձեւով որ կարծես «թունաւորուած ըլլար այդ բառով»:

Գոյութիւն ունին նաեւ այլ ձեւեր.

1 — Սթէրէոթիփի տ'աթիթիւտ, երբ ենթական յարատեւօրէն կ'արձանանայ նոյն դիրքին մէջ, փոյթ չէ թէ յոգնեցուցիչ, — կանգնիլ ոտքի մատներուն վրայ, գլուխը ետեւ նետել եւ բազուկները սեղմած՝ բարձրացնել երկինք, նըստիլ կկուզ ըրած, (Ամիէնի հիւանդանոցին մէջ ունէի աղջիկ մը՝ որ կը մերկանար եւ սօսիի նման կը կանգնէր անկողինին ոտքը, աչքերը երկինք բարձրացուցած, ձեռքերը սիրտին վրայ):

2 — Սթէրէոթիփի տը ժեսթ, երբ ենթական առտուընէ մինչեւ երեկոյ կը շփէ իր ծունկերը, կամ ակռայ կը կրճտէ առանց ձանձրանալու, կամ քիթը կը խնջէ անվերջ:

3 — Սթէրէոթիփի տ'աքթ, երբ ենթական շարունակաբար կը նստի եւ ոտքի կ'ելլէ, կը նստի և ոտքի կ'ելլէ, կամ գետինը կ'աւլէ աննպատակ, կամ մազերը կը յարդարէ անվերջ:

Եւ բազմաթիւ նման ձեւեր:

Այլ է սակայն փերսեւերասիոնը: Ըստ ախտերեւոյթին արտայայտութեան՝ հոգեբոյժները կը բաժնեն երկու խումբի.— փերսեւերասիոն քլոնիք եւ թոնիք:

Կարգ մը պարագաներու մէջ կը շարունակուին հիւանդագին շարժումներ կամ կեցուածքներ, փոյթ չէ թէ ախտաբանական պատճառը անհետացած ըլլայ, — ահա փերսեւերասիոնը: Անհատներ կան, որոնք դարմանումի համար հիւանդանոց մտած՝ այնքան կը վարժուին միջավայրին, այնքան կը միանան նոր պայմաններուն հետ, որ կը թմրին այլեւս ու կը մերժեն բան մը փոխել իրենց ստացած հաւասարակշռութեան մէջ: Շատեր երկրորդ բնութիւն մը ստանալէ ետք՝ այլեւս չեն իսկ կրնար ըմբռնել թէ բուժուած են ու կը շարունակեն ապրիլ երկրորդ բնութեամբ:

Փերսեւերասիոնը ունի նաեւ խարէութեան ձեւեր:

Եզրակացութիւն՝ ճիշդ չէ Տոքթ. Գրօյի հայերէն տարազը, ինչպէս եւ բացատրականը:

Տոքթ. Գրօյի բառակերտութեան մասին գաղափար մը տալու համար.—

Թրոմպոզը կը թարգմանէ... խցկութիւն:

Ուրկէ՞ առեր է այս խառնախճանքը: Ապահովաբար այլ բառարաններու մէջ դտեր է թրոմբ՝ խիցք: Ինք կարդացեր է եւ գրեր տրոմբ՝ խցիկ, ուրեմն տրոմբոզ խցիկութիւն:

Այլ բան է, սակայն, տրոմպ (արդանդէն ձուարան ճամբան), այլ բան է թրոմբ (արեան գոնդող): Այլ բան է խիցք (խցել, խնուլ), այլ բան է խցիկ:

Ինչպէս շատ այլանդակ բան է այս բառարանը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՆԶՈՒԳԱԿԱՆ ՄԵՐ ԶՕՀՐԱՊԸ

Բ.

Մարդու դժբախտութիւնը, մարդկային վիշտը տանջում էր գրողին եւ ներշնչում գեղարուեստական խօսքի ուժով ընդվզելու ընկերային անարդարութիւնների, կենցաղային հաւատալիքների, ժանգոտած նախապաշարումների դէմ: Իւրայատուկ եւ ճիշդ ըմբռնելով պատկեր եւ արտայայտելով իր բարոյական հայեցողութիւնները, քննադատում կամ պաշտպանում էր իր հերոսներին:

Նա գրում էր.

«Ես պատիւը մարդոց իրարու օգտակարութեան մէջ կը տեսնեմ միայն. այն մարդը, որ իր նմաններուն ամէնէն աւելի օգտակար է՝ ամէնէն պատուաւոր մարդն է ինծի համար»:

Տակաւին 1892 թուականին նա «Մասիս» շաբաթաթերթում գրում էր.

«Սիրոյ վաճառականութիւնը մեղադրելի է անոր համար անշուշտ, որ կեղծիքի առուտուր մըն է. եւ սակայն որքա՜ն մարդիկ ապրուստին կը ճարեն օրն ի բուն իրենց սիրտն ու հոգին կեղծելով... հեռու մեզմէ այն բարոյախօսները, որ ընկերական կարգերու ամէն կեղծիքներուն դէմ անտարբեր՝ միայն կնոջ մը մերկ ուսէն կամ հոլանի պարանոցէն կը շառագունին»:

Բիւրեղեայ հոգու տէր Զօհրապը, հայ գրականութեան անգերազանցելի նորավիպագիրը ու մեծ արուեստագէտը լինելով հանդերձ՝ իրեն պահում էր որպէս գրական համեստագոյն մշակ:

Դա մարդու եւ գրողի յատկանշական գծերից մէկն էր:

Զօհրապի աղջիկը մի նամակում գրել է. «Կը յիշեմ, թէ հայրս փայլուն խօսա-

ՌԱԲԻՆԴՐԱՆԱՏ ԹԱԿՈՐ

—o—

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հնդիկ խորհրդապաշտ փիլիսոփայութեան գրկին մէջ կը մեծնայ աշխարհահռչակ անուն մը՝ Ռաբինտրանաթ Թակոր:

Պենկալի գրական ամսագիրներէն մէկը, 1877ին հիանալի քերթուած մը կը հրատարակէ Պհանիւ Սինհա ստորագրութեամբ: Մեծ աղմուկ կը բարձրանայ Հնդիկ մտաւորական շրջանակներուն մէջ: Կալկաթայի մշակութային այլազան հաւաքոյթներու մէջ միշտ խօսքը կը դառնայ Պհանիւ Սինհայի մասին: Տաք վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան նոյնիսկ Թակորի ընտանեկան յարկի ժողովներու մէջ, Հնդկաստանի փառահեղ անցեալի եւ բարձր մշակոյթի մասին, որ բրիտանական հարիւրամեայ տիրապետութեան տակ անտեսուած էր:

Թակոր իր զարմիկի ականջին մտերմօրէն կը շշնջայ.

— Անհաւատալի է բարձրացած այս աղմուկը, ամէնքն ալ ծուղակն են ինկած, ամէնքն ալ...

Պհանիւ Սինհա, ինքը՝ Թակորն էր, որ իր երկրի դասական մեծ գործին նմանողութեամբ գրած էր այդ քերթուածը:

Թակոր, հոգիով բանաստեղծ, տակաւին իր պատանեկութեան օրերուն, անժխտելի ապացոյցը տուած էր իր հանճարի ցոլքերուն:

Թակոր ծնած էր 1861 Մայիս 7ին, Պենկալի հինաւուրց ազնուական ընտանիքի մը մէջ: Իբր արիական ցեղի զաւակ, բանաստեղծը, ինչպէս եւ իր քոյրերն ու եղբայրները, պարթեւահասակ, գեղակազմ եւ նուրբ դիմագծերով անհատներ էին: Իր մեծ–հայրը, Տվարկանաթ Թակոր, առասպելական հարստութեան տէր մէկն էր եւ այդ պատճառով ալ իշխան կը կոչէին զինք: Շրջապատած էր Եւրոպա եւ խոր տպաւորութիւն ձգած Վիքթորիա թագուհիին եւ Լուի Ֆիլիփին վրայ: Իր հետքերուն վրայ կը քալէր անդրանիկ որդին եւս, — Տեպենտրանաթ, շռայլ եւ անիմաստ կեանք մը վարելով: Սակայն, 18 տարեկանին Տեպենտրանաթ, որ Թակորի հայրը պիտի ըլլար, կրօնական անակնկալ յայտնութեան մը պատճառաւ դարձի կուգայ եւ ոչ միայն կը փոխէ իր ընթացքը, այլ եւ Հնդկաստանի հոգեկան վերածնութեան յայտնօրէն կը սատարէ: Տեպենտրանաթ իր կեանքի վերջալոյսին, նոյնիսկ կ'արժանանայ մահարսի տիտղոսին, որ սուրբ կը նշանակէ:

Բանաստեղծը երբ լոյս աշխարհ կու գայ, իր մեծ-հօր առասպելական հարըստութենէն, արդէն ոչինչ մնացած էր: Ամէն ինչ հովը տարած էր եւ պարտքեր ժառանգ ձգած իր որդիին: Տեպենտրանաթ, պարկեշտ մարդ, պատուոյ խնդիր կը դարձնէ հայրական պարտքերու հատուցումը: Կալկաթայի հսկայ կալուածներուն մէջ կը սկսի խստամբեր կեանք մը: Տանտէրը յաճախ կը բացակայի ընտանեկան խնդիրներով եւ զաւակները կը հարկադրուին մեկուսացած, սպարտական կեանք մը վարել:

Թակոր իր Յուշերուն մէջ կը պատմէ մանկութեան այդ օրերը իրենց դրախտանման պարտէզներուն մէջ, աշխարհէն միանգամայն կտրուած: Յաճախ եղէգնեայ սրինգի մը մէջէն, ձախաւեր կերպով կ'արտայայտէ իր տրտմութիւնն ու բնութեան գեղեցկութիւնը: Հազիւ գրել կարդալ սորված՝ բանաստեղծութիւններ կը գրէ երկնասլաց ամպերու, դայլայլող թռչուններու եւ բարձրաբերձ ծառերու մասին: Մինչեւ եօթը տարեկան՝ արտաքին աշխարհի հետ ոչ մէկ կապ կ'ունենայ: Երբեմն երբեմն քաղաքին աղմուկը կը հասնի իրենց դղեակին պարիսպները: Օր մըն ալ, այլեւս ձանձրացած, երեք եղբօր ընկերակցութեամբ կ'երթայ դպրոց: Ի՜նչ հիասթափութիւն: Անգլիական դպրոցի այդ մանրանկարը, համակ ձանձրոյթ, տխրութիւն ու պատիժ էր: Հայրը, առանց անգլիատեաց ըլլալու, դիւրաւ կը հասկնայ, որ հնդիկ պատանիներուն կարելի չէր պարտադրել դաստիարակչական սիստեմ մը, խորթ եւ օտարոտի իրենց մտայնութեան: Ան տեղայն դպրոցներու չգոյութեան պատճառաւ իր զաւակներուն մասնաւոր դասեր կուտայ եւ կը պարտադրէ սորվիլ նախ պենկալերէն՝ մայրենի լեզուն, ապա անգլերէն: Այս նորութիւնը շատ բարերար հետեւանքներ կ'ունենայ Թակորի ճակատագրին վրայ: Ան կը դառնայ յետագային, հնդիկ մայրենի լեզուի եւ դաստիարակութեան յառաջապահը:

Երիտասարդ Թակոր ջերմօրէն կը սիրէ հնդիկ գրականութիւնն ու բանաստեղծութիւնը:

Օր մըն ալ իր ուսուցիչը կը թելադրէ Մակպէթը թարգմանել պենկալերէնի: Թակոր, հազիւ 13 տարեկան, կ'աշխատի ոտանաւորի վերածել: Իր փորձը կը յաջողի եւ մեծ գնահատութեան կ'արժանանայ: Քաջալերուած կը սկսի կարգ մը ձօներ գրել եւ բարձրաձայն արտասանել: Պենկալի մտաւորական ընտրանին անվերապահ գովասանքներ կը շռայլէ եւ կը խրախուսէ զայն: Թակոր այսպէսով առիթ կ'ունենայ կատարելագործել իր մտաւոր պաշարը եւ աստիճանաբար սորվիլ երգ, նուագ եւ երաժշտութիւն:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար. – 1)

...էր, շատ հմայիչ եւ չքնաղ, եռանդով ու գործունէութեամբ, եւ շատ սրամիտ։ Շատ ազնուական էր ու մեծ պարզութիւն ունէր, եւ ես նկատած էի, որ միշտ մէկ մէկուն կուտար համարձակ ըլլալու կարելիութիւն։ Երբեք չէր խնայեր իր ժամանակը, իր խորհուրդները եւ իր օգնութիւնը, մանաւանդ երբ իրեն դիմողները պարզ մարդիկ ըլլային, եւ այս վերջիններուն հետ միշտ աւելի համբերատար էր»։

Զօհրապի յատկանշական եւ հետեւողական նկարագիրն է եղել այդ, որի մասին դեռ 1893 թուականին «Հայրենիք»ում գրել է ականաւոր Ա. Արփիարեանը, ընդգծելով, որ Զօհրապի «գրական կեանքը մաքառումի կեանք մը եղած է»։ Դրան համոզւում էք, երբ կարդում էք Զօհրապին՝ հայկական մեր Մօփասանին, ինչպէս ժամանակակիցները յաճախ անուանում էին նրան։

Գլուխ գործոց նորավէպերից մէկում, որ հեղինակը վերնագրել է «Ճիտին պարտքը», չափազանց ինքնատիպ ու կենդանի գոյներով բացայայտուած է դասակարգային հասարակութեան ստեղծած կարիքի ու թշուառութեան զոհի՝ պատուախնդիր հօր հոգեկան ողբերգութիւնը, որ հարկադրուած է դատարկ պայուսակով տուն գնալ՝ քաղցի մատնելով իր աղջիկներին։

Յուսէփ աղան չի կարողանում զաւակների հանդէպ կատարել իր «ճիտին պարտքը»։ Նա հարց է տալիս. «Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ մարդ հացի մը համար տակին կարօտը կը քաշէ, կամ շոգենաւի մը տոմսակը չվճարելուն համար կեցած տեղը կը մնայ գամուած, անշարժ»։ Եւ յուսահատութիւնից մղուած՝ մթերքների անարժան պայուսակի հետ, իրեն վերջ ի վերջոյ գցում է ծովը։

«Սեւ կաշուէ մեծկակ պայուսակ մըն էր, գրում է Զօհրապը, զոր առտու իրիկուն իր ձեռքը բռնած կ'երթար փողոցներէն։ Իր կեանքին անբաժան ընկերն էր այս տակուն կաշիէ պարկը, որով ամէն իրիկուն իր տան պիտոյքը, հացն ու միսը կը տանէր, կամ պտուղը իր երկու փոքրիկ զաւակներուն, որոնք դրան առջեւէն կը բոլորուէին խոստմնալից ու խոստմնպահ այս պայուսակին շուրջը։ Այս մարդուն բոլոր յոգնաջան վաստակն ու քրտնաթոր գործունէութիւնը անոր մէջն էին, դանդաղ տակառ, զոր կը լեցնէր շարունակ երեսուն տարիներէ ի վեր առանց յաջողելու։ Իր կեանքի պայքարը հոն էր ամբողջ, ապրուստի խնդիր, օրական հացի խնդիր, որուն արհաւիրքը լեցուն էր միշտ այդ կաշիէ պահարանը իր մշտնջենական պարապութեամբը, իր ուրախութիւններն ու ցաւերըն ալ հոն էին, իր յիշատակներն ալ։ Աղէկ օրեր ու գէշ օրեր ունէր այդ տոպրակը. տիրոջը պէս ճակատագիր մը յարափոփոխ եւ անոր պէս հոգի մըն ալ ունէր կարծես։ Ո՞վ էր տէրը այս երկուքին մէջ. երեսուն տարի վերջը, երբ ձախորդութիւնը իր երկաթի շրջապտոյտ օղակներով զինքը կը պաշարէր, այս մարդը կը հասկնար, որ այդ անզգայ տոպրակը իր տէրը եղած էր միշտ»։

Գեղարուեստական խոր ընդհանրացում կայ այս վերջին մի տողի մէջ, որ միայն տաղանդաւոր, ժողովրդի ցաւերով տառապող խոհական գրողը կարող էր անել։

Իսկ Զօհրապն այդպիսին էր։

Ուժասպառ բեռնակիրները Պոլսի գըլխաւոր, հարուստ փողոցներից մէկում՝ Բերայի Մեծ փողոցում ուզում են վար դնել իրենց բեռները եւ մի քիչ հանգըստանալ, սակայն ոստիկաններն արգիլում են եւ հեղինակը հեգնախառն եզրակացնում է.

«Աղքատութիւնը հարստութեան դէմ կանգ առնելու իրաւունք չունէր»։

Մի յօդուածում Զօհրապը Շիշլիի Ազգային գերեզմանատան մասին խօսելիս նկատում է.

«Հարուստին ու աղքատին մշտնջենական կռիւը այս լռութեան մէջ ալ կը լսուի, մունջ բայց յստակ բողոքով մը»։

Զօհրապը գրչով եւ խօսքով դէմ դուրս եկաւ նաեւ գաղթատիրութեան, գրեց որ «... ազգերը գերի վարելու, աշխարհակալութիւն ընելու դարը խպառ վերջացած է»։ Իր ճամբորդական նօթերում անդրադառնալով Մարոկկոյի հարցին՝ գրեց, թէ «Այս վէճը միայն երկու պետութիւններու վէճը չէ, այլ երկու որոշ դասակարգերու պայքարն է. Վայելողներու եւ Աշխատողներու մարտնչումն է, երբեմն արիւնոտ դրուագներով ընդհատուած»։

Զօհրապը գրեց աւելին.

«Այսօր ամէնէն կոյրերն անգամ պէտք է ճանչնան ընկերվարականներուն մատուցած մեծ ծառայութիւնը խաղաղութեան դատին, որ քաղաքակրթութեան դատն է։ Բանակին դէմ բանակ, մին արիւն թափելու եւ միւսը՝ թոյլ չտալու համար»։

Զօհրապի այս տողերն ինչքա՜ն համահունչ են մեր ժամանակներին։

«Նորավէպի իշխան»ը նախ եւ առաջ իր հարազատ ժողովրդի բախտով ապրող հայրենասէր էր, որ միշտ պատրաստ էր իր գրիչն ու կեանքը վտանգելով պայքարել սուլթանական բռնակալութեան հայաջինջ քաղաքականութեան դէմ՝ խիզախօրէն մերկացնելով դահիճներին։ 1895–1896 թուականների հայկական ջարդերի ժամանակ նա հանդէս եկաւ իր փաստաբանական ամբողջ հմտութեամբ եւ անարգանքի սիւնին գամեց ոճրագործներին։

«Իբրեւ փաստաբան, յետագայում գըրում էր նա, ջարդէն շատ առաջ մեր Զէյթունցի Հայերը պաշտպանեցի վճռաբեկ ատեանին առջեւ. պաշտպանեցի այնպիսի արիութեամբ, որ իսկոյն այդ Ատեանը ձերբակալմանս որոշումը տուաւ եւ ամիս մը փախստական շրջելէս վերջը անուղղակի միջոցներով բանտարկութենէն ազատեցայ։

Ջարդին առթիւ, Արտասովոր Ատեանին առջեւ շատ մը պանդուխտ Հայերու հետ պաշտպանեցի Աբիկ էֆ. Ունճեանը, ձրիաբար, ոչ թէ իր անձին համար, որուն հակառակորդն էի, այլ համայն ազգաբնակութիւնը պաշտպանելու նպատակով։ Ես պաշտպանեցի մինչեւ վերջին օրերս հայ, յոյն, պուլկար քաղաքական ամբաստանեալները անխտիր, միշտ ձրիաբար։ Իշթիպի Մակեդոնիոյ իշխանութեան կողմէ չարչարուած պուլկար յեղափոխականի մը առթիւ Իշթիպի քայմաքամին դէմ ըրած դատավարութեանս՝ փաստաբանական արուեստս ի գործ դնելէ արգիլուելուս պատճառը եղաւ եւ պարտաւորեց զիս, որ Պոլիսէն իսկ հեռանամ»

(«Ժամանակ», 24 Հոկտ. 1908)

ՄՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Լա՛ց, Հոգիս...

—o—

Գիշերներ են իջել կրծքիս վրայ,
Սուգի, արտասուքի կոյր գիշերներ, —
Լա՛ց, հոգիս։

Զըլուացող գիշերների անդորրը,
Կոյր են բոլոր աստղերը բարեկամ, —
Լա՛ց, հոգիս։

Գիշերը, վկայ նահատակութեան,
Քամած արցունքս թող սրբացնէ, —
Լա՛ց, հոգիս։

Անապա՛տ, անապա՛տ, անապատ է
Համայն աշխարհը մտքի խաւարում, —
Լա՛ց, հոգիս։

Դո՛ւ, խաւարի մէջ հոգեթափոյց,
Խորհուրդ որոնող դերվիշի նման, —
Լա՛ց, հոգիս։

Սուտը քնել է, կեղծիքը լռել,
Մի վայրկեան, կարծես, մարդն է
մտածում, —
Լա՛ց, հոգիս։

Կամուրջ, ծնունդի եւ մահուան միջեւ,
Օրհնելով մարդու մտածումը սուրբ,—
Լա՛ց, հոգիս։

Ծնած՝ բարին, չարին անտեղեակ,
Գործում են չարիք, կամ տուժում
չարէն, —
Լա՛ց, հոգիս։

«Ծնունդը մահ է, մահը կեանք յարեալ»—
Խաբկանք է միայն ու մխիթարանք, —
Լա՛ց, հոգիս։

ՏՈՔԹ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

(Գրուած 1923ին, Պարսկաստանի Դուխարքան գիւղը, — անտիպ)

ԱԳՌԱՒԸ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ագռաւի ուշիմութիւն

Ագռաւը ուշադրութեան արժանացած է երեւոյթներէն գալիքը գուշակելու իր զօրաւոր բնազդով։ Թշնամին՝ որքան ալ թաքցնելու ըլլայ ինքզինքը եւ հրացանը, ագռաւը զայն հեռուէն կը տեսնէ, կը կռահէ անոր ո՞վ եւ նպատակին ի՞նչ ըլլալը եւ անմիջապէս կը հեռանայ եւ կ'աներեւութանայ անոր աչքերէն։

Ագռաւի խնամին կաչաղակը կ'ըլլայ

Կաչաղակն ալ ագռաւին պէս աղտոտ, գող եւ չարագուշակ թռչուն մըն է։ Ագռաւ եւ կաչաղակ միշտ կը քաշեն զիրար որպէս նոյն ցեղի թռչուններ։

Առաջնորդը ագռաւ եղողին քիթը աղբէն դուրս չի գար

Երբ գողութիւնը եւ չարագուշակութիւնը ըլլան մեզի առաջնորդ, դժբախտութիւններ անպակաս կ'ըլլան մեր վրայէն։ Սեւ հոգի առաջնորդներ սեւ կը դարձնեն իրենց հետեւող ժողովուրդին ճակատագիրը, կեանքն ու ապագան։

Ագռաւը խնամէ որ աչքդ փորէ

Երախտագիտութեան ի՞նչ ըլլալը չսորված եւ չգիտցող մարդիկ եւ փոքրիկներ, երբոր զիրենք խնամողներու գոհողութեամբ մեծնան, ուժ եւ կարողութիւն ստանան, առաջին անգամ իրենց բարերարներու վրայ կը փորձեն իրենց մեծութիւնը... իրենց յարձակման եւ հալածանքին առարկայ դարձնելով զանոնք։

Ագռաւը որպէս սոխակ ծախել

Եղած են եւ կան բարոյազուրկ առեւտրականներ, որոնց համար սուտն ու կեղծիքը եւ խարդախ միջոցները ներելի են դրամ շահելու եւ հարստութիւն դիզելու համար։ Այսպիսիներ չեն ամչնար, մարդոց իրենց վրայ դրած վստահութիւնը չարաչար գործածելու, եւ աժաննոց ապրանք մը կրկնապատիկ գինով ծախելու համար։

Ագռաւին տեսած սերմը չի ծլիր

Ագռաւը որպէս ճարպիկ գող, իր տեսած սերմը հողերուն եւ քարերուն տակէն հանելու եւ կլլելու միջոցը կը գտնէ։ Մարդոց մէջ ալ կան ագռաւի հոգեբանութեամբ արարածներ, որոնք իրենցմէ դուրս եւ իրենց օգուտ չունեցող բարի գործ մը ձախողեցնելու համար իրենց ձեռքէն եկածը ետ չեն ձգեր։

Ագռաւի ճուտերը մեծցան, ինք չոր աղբի կարօտ մնաց

Ագռաւներն իսկ տխպար մայրեր եղած են իրենց ձագուկներուն համար եւ անոնց սիրոյն զոհած են ամէն ինչ։ Ագռաւ մայրերն իսկ, նեղ պարագաներուն, ինքզինքնին կամաւոր անօթութեան կը մատնեն կշտացնելու համար իրենց ճուտերը։

Ա. ԹԷՔԷԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Նեղ ու մթին միջանցք մը անցնելով սենեակի մը առաջը կեցաւ ու անոր դուռը բացաւ։

Սենեակին մէջ սեղանի մը վրայ հողէ ճրագ մը կը վառէր, որուն աղօտ պլպլացումը հազիւ ցոյց կուտար փափուկ ու արեւելեան մեղկութիւն թափող անկողին մը...

Ալի պէկ պահ մը կանգ առաւ... սարսափի նայուածք մը նետեց այդ անկողինին վրայ ու յետոյ մօտեցաւ...

Բայց երբ ուշադրութեամբ դիտեց եւ տեսաւ որ անկողնին մէջ միայն մանկամարդ աղջիկ մը կը քնանար, դողդղաց ու ետ դառնալ ուզեց։

Ո՛չ, չկրցաւ ետ դառնալ... այլ հողէ ճրագը ձեռքին մէջ բռնեց, անոր առկայծ պատրոյգը լուսեց ու աւելի մօտեցաւ անկողնին դողդղալով։

Ճրագին լոյսը, մանաւանդ ոտքին շըշուկը մանկամարդ աղջիկը սթափեցուցին իր քունէն։ Աչքերը բացաւ թէ չէ, անմիջապէս վեր ցատկեց...։

— Ներողութիւն, մրմնջեց։ Ալի պէկ խղդուած ձայնով մը։

Մանկամարդ աղջիկը բոլոր մարմնով կը դողար եւ չէր կրնար գիտնալ թէ ինչո՞ւ գիշեր ատեն կանանոցը մտած էր այդ մարդը, ի՞նչ կ'ուզէր, ի՞նչ էր նպատակը։

Միեւնոյն ատեն Ալի պէկն ալ կը մոռնար թէ իր գտնուած տեղը կենաց եւ մահու տեղ մըն էր։

— Միրզա պէկը հոս չէ՞, հարցուց երիտասարդը յուզուած շեշտով մը։

— Չէ, այս գիշեր չեկաւ, մրմնջեց մանկահասակ աղջիկը խլխլցնող ձայնով մը։

— Պիտի չգա՞յ։

— Չեմ գիտեր։

— Դուն անոր աղջի՞կն ես։

— Անոր աղջիկը չեմ... հարէմին մէջ կը կենամ։

— Շատո՞նց է։

— Չորս տարին անցաւ։

— Այստեղացի՞ ես։

— Չէ՛։

— Հապա՞։

— Ի՞նչ ըսեմ. ես հեռու տեղէ եկած եմ։

— Թիմարացի չե՛ս։

— Ոչ. Հայաստանցի եմ...

— Իրա՞ւ... ըսել է թէ իմ հայրենիքէս ես... ո՞ւր է քու հայրդ։

Մանկամարդ աղջիկը մահու չափ տըժգունեցաւ... իր մելամաղձոտ աչքերէն սկսան վար հոսիլ արցունքները, որոնք դառնացուցին Ալի պէկին հոգին։

— Ինչո՞ւ չես ուզեր յայտնել, վրայ բերաւ Ալի պէկ գորովանքով մը։

— Ո՛հ, Աստծու սիրոյն ըլլայ, Աղա պէկ, կանանց արեւուդ սիրոյն ըլլայ. մի ստիպեր զիս, մրմնջեց մանկամարդ աղջիկը։ Գնա, շուտով հեռացիր ասկից, եթէ ոչ գլուխս կ'երթայ։

— Մի վախնար, ըսաւ Ալի պէկ անոր ձեռքէն բռնելով. այս տունին մէջ հիւր եմ եմ ես... եթէ տեսնելու ըլլան դարձեալ բան մը չեն զրուցեր ոչ ինծի, ոչ քեզի։

— Գիտեմ, բայց...

— Խիստ լաւ, ինչ վնաս կայ քեզի, եթէ հօրդ ո՛վ ըլլալը յայտնես. միթէ Միրզա պէկ պատուիրա՞ծ է որ չըսես մէկու մը։

— Այո, եթէ անոր հրամանին հակառակ վարուիմ, լաւ համոզուած եմ որ պիտի սպաննէ, մեռցնէ զիս։

— Պատճա՞ռ։

— Ատիկա գաղտնիք մըն է։

Ալի պէկ սարսռաց...

— Եթէ երդում ընեմ որ քու գաղտնիքդ պիտի չյայտնեմ ոչ մէկի մը, նկատել տուաւ Ալի պէկ, կը հաւատա՞ս ինծի։

— Կը հաւատամ։

— Գիտցած եղիր որ նիքեահս ուրացած պիտի ըլլամ, եթէ գաղտնիքդ ուրիշի մը յայտնեմ։

— Ո՛հ, Աղա պէկ, ես Քիւրտի աղջիկ չեմ։

— Ի՞նչպէս... դուն Քիւրտի աղջիկ չե՛ս։

— Այո։

— Հապա՞։

— Ես Ֆլայի մը աղջիկ եմ։

— Ֆլայի մը աղջի՞կը... ո՛ւհ վատ մարդիկ... բացագանչեց Ալի պէկ կատաղի շարժումով մը։ Դուն Ֆլայի աղջիկն ըլլաս... ու չորս տարի շարունակ այս հարէմին մէջ մնաս...։ Որչափ խաբուած եմ ուրեմն կարծելով թէ ազնուական մէկի մը տունը կը գտնուիմ...

Մանկամարդ աղջիկը կը լսէր այս անարգող խօսքերը, որոնք իր հոգին կը դառնացնէին։

— Ա՛խ, վստահ որ դուք կատէք Ֆլաները, մրմնջեց թշուառ աղջիկը մորմոքուած ձայնով մը, անոր համար չէի համարձակեր ով ըլլալս յայտնելու։

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տիկ. Ա. Ասլանեան իր զաւկին Էմիլի ընդ. Օր. Ալիս Սամուէլեան ամուսնութեան առթիւ կը նուիրէ 50 Ն. Ֆ.:

Այրի Տիկին Գայեանէ Գասապեան, Տիկին Արմենուհի Գասապեան, Տէր եւ Տիկին Շահեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տիկ. Նուարդ Գոթոլօն եւ զաւակները (Պոլիս), այրի Տիկ. Կոթոլօնի եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկ. Հ. Կոթողեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Կոթողեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Կոթողեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Հ. Օրմանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Անդրէասեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Մ. Խանճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Հ. Մատուրեան եւ աղջիկը, այրի Տիկին Մանտալեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Աչճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՍԱՊԵԱՆԻ
(Կիրասոնցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Օգոստ 3ին Սէն Լուի հիւանդանոցը, յետ վիրաբուժական գործողութեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս երեքշաբթի (Օգոստ. 8), ժամը 16,30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Անիէռի հին գերեզմանատունը:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պ. Պետրոսեան (Փարիզ) 100 Ն. Ֆ., Պ. Տօնիկեան եւ աներհայրը Պ. Բօլայեան (Փարիզ) 20, Պ. Մաղաքեան (Լիոն) 20, Պ. Ա. Խաչատուրեան (Փարիզ) 50 Ն. Ֆ.:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Մարիամ Ակոնայեան 20 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանին, Տիկին Քիւրքճեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 13 Օգոստոս, Տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի,

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ,

Առաւօտեան ժամը 10,30ին պիտի մատուցանէ Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ պիտի կատարէ խաղողօրհնէքի *արարողութիւնը:*

Երկուշաբթի, 14 Օգոստ., Օր Մեռելոց, *հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10,30ին:*

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋին

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստ. 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաշտահանդէսը:

Հաւաքատեղի փառքին *քով, օթոքարի կայարանին շուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ* թելեֆերիքի *մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը:*

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհնէք եւն, ճաշ շրջակայ դաշտին պաղ աղբիւրին մօտ: Զանազան ըմպելիներ, շամփուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ: Փափաքողները կրնան իրենց ուտելիքը միասին բերել:

Ճաշէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն:

Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, եւ պարուհի Օր. Թարոնի:

Ծոխ վիճակահանութենէ մը ետք պիտի ցրուին Խորէն Նարպէյ արք.ի «Քրիստոնէական գիտելիքներու» գրքոյկներ:

Կը հրաւիրուի շրջակայքի Հայութիւնը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, կիրակի (Օգոստ. 13) հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ: Յաւարտ պատարագի, մատաղօրհնութիւն եւ աւանդական խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջաններու բարեպաշտ հայ ժողովուրդը:

Այն բոլոր բարեպաշտ ազգայինները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ մատաղին, հաճին իրենց նուէրները արձանագրել տալ եկեղեցւոյ բանկալը:

ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԻՒԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋին

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
SICOMEX

Ֆրանսական կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն ճանչցուած Հաստատութիւն:

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԻԱԿ ՏՈՒՆԸ
որ կարելիութիւնը կուտայ ձեզի, հետեւեալ երկու ձեւերով ծրարներ ղրկելու:

1.— Մեր ծախած ապրանքներով, որոնց ցանկը ճոխ է եւ որակը ընտիր:

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ ուղղակի ներածում, քարտիկներ *եւ զուտ բուրդէ վերնասուէ–ներ՝ վերջին նորաձեւութիւն:*

ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ ուղղակի ներածում, զուտ բուրդէ կերպասներ և այլ ապրանքներ: Մուշտակի նմանակ վերարկուներ, անձրեւանոց, ներքնազգեստ, գուլպայ, միրէնեան բուրդով շալ, կօշիկ, ժամացոյց, եւայլն... ԱՄԷՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Մեր ապրանքներուն գիներուն մէջ նախատեսուած են մաքսային տուրքերը, արտօնութեան, ապահովագրութեան, ծրարումի եւ ստացագրի ծախքերը:

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ:

Մեր ապրանքներուն ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է 25 Ն. Ֆ. մինչեւ 20 քիլօ:

2.— Ձեր բերած ապրանքներն ալ կ՚ընդունինք, պայմանաւ որ նոր ըլլան:

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ՝ 2–4 շաբաթէն:

ՈՒԶԵՑԷՔ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ ՄԵՐ ՔԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ: *ՔԱՑ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ*

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս *ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի.—*
ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱՒ: ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում:

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

ԳԻՆ՝ 2420 Ն. Ֆ., որուն 242 Ն. Ֆ.ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՕԳՈՍՏՈՍ — MARDI 8 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9672 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9473

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՃԱԿԱՏՆԵՐԸ

1914-1918ի պատերազմի վաղորդայնին [...]դարձակէտ մըն էր արձանագրուած աշխարհի քաղաքական պատմութեան մէջ:

Ամբողջ քառասունեւչորս տարի, 1870-1914 խաղաղութիւնը պահպանուած էր Եւրոպայի մէջ, շնորհիւ «Եւրոպայի Ներդաշնակութիւն» կոչուած դրութեան: Ուժերու հաւասարակշռութիւն էր ստեղծուած վեց մեծ պետութեանց միջեւ, որոնք այն ատեն կը կառավարէին աշխարհը:

Մէկ կողմը կանգնած էին Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Ռուսիա, կազմելով Եռեակ Համաձայնութիւնը, միւս կողմը շարք բռնած էին Գերմանիա, Աւստրիա-Հունգարիա եւ Իտալիա, միացած Եռեակ Դաշնակցութեան մէջ:

Հաւասարակշռութիւնը խախտեցաւ, երբ 1914ին ծագեցաւ առաջին մեծ պատերազմը, տակնուվրայ ընելով ամէն բան:

Յետպատերազմեան քսան տարիներու ընթացքին նոր ուժեր երեւան եկան, մեծ փոփոխութիւն առաջ բերելով միջազգային [...] մէջ, մինչեւ որ 1939ին աւելի [...] փոթորիկ մը պայթեցաւ՝ բոցն[...]ելով ոչ միայն Եւրոպան, այլեւ Մերձաւոր Արեւմուտքն ու Մերձաւոր Արեւելքը, Ամերիկայէն մինչեւ Ճափոն:

1945ին նոր դարձակէտ մը բոլորովին փոխեց աշխարհի դիմագիծը:

Կազմուեցան երկու հսկայ ուժեր, — Մ. Նահանգներն ու Խորհրդային Միութիւնը, որոնք իրենց ձեռքն են առած ղեկավարութեան ճակատագիրը:

Տասնեւվեց տարիէ ի վեր պայքարը կը շարունակուի հակամարտ երկու ճակատներու միջեւ:

Առաջինը կը կոչուի «ազատ աշխարհ», [...] կողքին շարք են բռնած արեւմտեան ժողովրդավար պետութիւնները: Ասոնք հիմնուած են ժողովուրդներու ազատութեան սկզբունքին վրայ:

Եւ գաղափարը գործի վերածելով 1945էն սկսեալ աստիճանաբար անկախութիւն շնորհած են գաղթավայրերու [...], ներմակ կամ դեղին այլազան ցեղերու Ասիոյ եւ Ափրիկէի, ինչպէս նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ Ֆրանսական եւ անգլիական հողատարութեան ենթակայ երկիրներուն:

«Աշխարհակալ» կոչուած այս պետութիւնները այսօր ալ կը շարունակեն իրենց «ազատագրական» քաղաքականութիւնը:

[...] Խորհրդային Միութեան, անկախ[...] կը շարունակէ իր լուծին տակ պահել ո՛չ միայն իր անդամ հանրապետութիւնները, այլեւ «արբանեակ» երկիրները, որոնց բնակիչները զրկուած են մարդկային տարրական ազատութիւններէ:

Եւ սակայն Մոսկուա աւելի բարձր կը [...] ազգերու ինքնորոշման եւ անկախութեան իրաւունքին վրայ: Ու նաեւ [...] տակէ կը քաջալերէ այն բոլոր ազգերը, որոնք կը ձգտին ազատութեան:

[...] ոչ կը հարցնէ իրեն թէ ինչո՞ւ նոյն ժողովրդային ու վսեմ սկզբունքները չէր կիրարկեր իր մականին ենթակայ երկիրներուն եւ ժողովուրդներուն համար:

Աւելի քան չորս տասնեակ տարիներու [...]թեամբ զարգացած՝ բոլշեւիկ[...] քարոզչութիւնը յաջողած էր խաբել [...] ու ժողովուրդները՝ Կրեմլինի [...] կեղծ ու պատիր խոստում[...] [...]վրայ:

Աչքերը բացուած են հիմա: Արեւմուտ[...] կարգ մը բարեմիտ պետական վարիչ[...] ալ սկսած են ճանչնալ բուն նպատակը համայնավարութեան, որ կը մնայ միշտ նոյնը, — համաշխարհային յեղափոխութիւն:

Այժմ հակամարտ երկու ճակատներուն մէջտեղ երրորդ ուժ մը կազմուելու վրայ է: Գաղափարը կը սկսի որդէն ձեւ ու մարմին առնել:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Բ. ՏԻԵԶԵՐԱԳՆԱՑԸ

ԿԵՐՄԱՆ ԹԻԹՈՎ

Խրուշչեւի ճառէն նախօրեակին, Խորհ. Միութիւնը երկրորդ մարդ մը ղրկեց անջրպետ: Կակարինէն 4 ամիս ետք (Ապրիլ 12) Կերման Սթեփանովիչ Թիթով ինք կը վարէ Վոստոկ Բ.ը (Արեւելք Բ.) եւ 24 ժամուան ընթացքին 17 անգամ երկրագունդին շրջանը ըրաւ:

Թիթով մեկնեցաւ կիրակի առաւօտ ժամը 9ին (Մոսկուայի ժամով) ինչպէս հանդիսաւոր ձեւով յայտարարեց Մոսկուայի ձայնասփիւռի կայանին խօսնակը: Վոստոկ Բ. մեծ տարբերութիւն մը չունի Կակարինի Վոստոկ Ա.էն, կը կշռէ 4731 քիլօ, այսինքն միայն 6 քիլօ աւելի ծանր է քան Վոստոկ Ա.: Տիեզերագնացը շատ լաւ է, ինչպէս կէս ժամը անգամ մը անձամբ կը հաղորդէ: Կ'ուտէ, կը խմէ, կը քնանայ եւ ոչ մէկ անհանգստութիւն ունի: Հրթիռին միջին արագութիւնն է՝ 20.400 քիլոմեթր՝ ժամը:

Թիթով առաջին առթիւ իր ողջոյնի խօսքը ուղղեց Խրուշչեւի.— «Կ'ողջունեմ Կեդրոնական Կոմիտէն, Կառավարութիւնը եւ անձնապէս Նիքիթա Սերկէեվիչը: Թռիչքը յաջողութեամբ կը շարունակուի: Ողջո՛յն խորհրդային բոլոր քաղաքացիներուն»:

Խրուշչեւ անմիջապէս պատասխանեց.— «Շատ ուրախ եւ հպարտ ենք, կը շնորհաւորենք կուսակցութեան եւ խորհրդային հայրենիքին քաջ զաւակը: Կը սպասենք ձեր վերադարձին»:

Թիթովի յայտարարութիւնները կը լսուէին ամէն կողմ, կիրակի գիշեր ժամը 18,30էն 2 Թիթով պիտի կարենար հանգստանալ կամ քնանալ եւ այդ միջոցին ոչ մէկ կապ կը պահուէր Վոստոկ Բ.ի հետ: Խորհրդային գիտուն մը՝ Նիքոլայի Պառապաշով յայտնեց թէ Թիթով առաջին մարդն է որ արեւուն ծագիլը եւ մար մտնելը, մէկ օրուան մէջ, քանի մը անգամ տեսած է:

Փարիզի մէջ, Ֆրանսական Աստղագնացութեան Ընկերութեան հայազգի նախագահը՝ Փրոֆ. Անանոֆ յայտարարեց թէ մեծ յառաջդիմութիւն կայ Կակարինէն ի վեր, քանի որ Թիթով ինք իսկ կը վարէ իր թռիչքը:

Կակարին, որ Քանատա կը գտնուէր, որոշեց անմիջապէս Մոսկուա վերադառնալ, մինչ այդ շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկեց Թիթովի ուր կ'ըսէ «Բոլոր սրտէ քեզի հետ եմ, կուրծքիս վրայ կը սեղմեմ քեզ եւ կը համբուրեմ: Յուզուած կը հետեւիմ թռիչքիդ»:

Ընդունելով հանդերձ Թիթովի քաջագործութեան անհերքելի կարեւորութիւնը, արեւմտեան շրջանակները չեն ծածկեր իրենց այն կարծիքը թէ անգամ մը եւս, Խրուշչեւ հաշիւով շարժած է եւ իր ճառէն նախօրեակին Թիթովի յաջող փորձը, նպաստաւոր պայմաններ պիտի ստեղծէ իրեն համար եւ թոյլ տայ որ աւելի անզիջող եւ սպառնական ըլլայ:

Երկուշաբթի ժամը 10,07ին մասնաւոր եւ շատ կարճ փլաշ մը կ'ըսէր.— Թիթով ողջ-առողջ վերադարձաւ:

Կը կարծուի թէ խորհրդային տիեզերագնացը որ 25 ժամ 18 վայրկեան մնաց անջրպետին մէջ, ցամաք վերադարձած է ժամը 8,30էն 9ի միջոցին:

ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՈՒԽՏԻՆ ԳԱՂՏՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

Արեւմտեան չորս արտաքին նախարարները (Լորտ Հիւմ, Քուվ տը Միւրվիլ, Տին Ռըսք եւ Ֆոն Պրենթանօ) շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունեցան Փարիզի մէջ:

Օրակարգի գլխաւոր նիւթը կը կազմէր, անշուշտ, Պերլին: Չորս նախարարները քննեցին մասնաւորաբար հարցին դիւանագիտական երեւոյթը: Բոլորը համաձայն են շեշտելու համար թէ լուծումը միայն բանակցութեամբ կարելի է գտնել: Ֆրանսացի բանբերը յայտնեց թէ ժողովին ընթացքին շատ խօսուած է արեւմտեան դիւանագիտական նախաձեռնութեան մը մասին: Աւելցուց թէ չորս նախարարները համաձայնած են կարգ մը միջոցներու շուրջ, որոնք պէտք է ձեռք առնուին այն պարագային երբ Խորհ. Միութիւնը կնճռոտ կացութիւն մը ստեղծէ: Այս միջոցները կը պատկանին քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական մարզերուն:

Միւս կողմէ Օգոստոս 6ի Փրաւտայէն յայտնուեցաւ թէ Վարշաւայի Ուխտին (Արեւելքի Ատլանտեան Ուխտը) անդամները գաղտնի ժողով մը ունեցած են Օգոստոս 3էն 5: Այս ժողովը գլխաւորաբար զբաղած է Արեւելեան Գերմանիոյ հետ կնքուելիք հաշտութեան դաշնագրով: Բոլոր մասնակցողները վճռապէս յայտնած են թէ այդ դաշնագիրը պէտք է ստորագրուի մինչեւ տարւոյն վերջը: Պերլինի մասին ալ, ժողովականները որոշած են որ «իբրեւ ազատ քաղաք», Պերլին անկախ կեանք մը պէտք է ունենայ: Աւելորդ է աւելցնել թէ բոլոր որոշումները տրուած են «միաձայնութեամբ»:

× Իտալական մամուլը լայն տեղ կու տայ Ֆանֆանիի Մոսկուա ճամբորդութեան եւ զանազան տեղեկութիւններ կը տրուի Խրուշչեւի եւ Իտալիոյ վարչապետին խօսակցութեանց շուրջ: Ըստ [illegible], Խրուշչեւ ըսած է Ֆանֆանիի թէ «օդային կամուրջ մը, Պերլինի համար, հիւլէական պատերազմի դուռ կը բանայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԷՐ ձայնասփիւռի կայանը միջադէպի մը զոհ եղաւ առջի օր: Ֆրանս Եր (Ալժէ) ալիքներուն վրայ լսուեցաւ ուրիշ խօսնակի մը ձայնը որ «Ռատիօ-Ֆրանս»ի կայանէն «Կազմակերպութիւն Գաղտնի Բանակ»ի յայտարարութիւնը կարդաց, խօսեցաւ նաեւ զնդ. Կարտին (ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած) որ յայտնեց թէ «Կ. Գ. Բ.»ը միշտ որոշած է Ալժերիան ֆրանսական պահել: Տը Կոլ, Տըպրէ եւ զօր. Այյըրէ խստօրէն քննադատուեցան: Ժամը 15,30ին, այսինքն երեքուկէս ժամ յետոյ, Ֆրանս Ե. կը վերսկսէր իր սովորական յայտագիրը: Որպէսզի Ֆրանս Ե.ի ալիքներուն վրայ լսուի Ռատիօ-Ֆրանսի յայտագիրը, նախ պէտք էր լռութեան մատնել պետական ռատիօկայանը կարգ մը թելեր փճացնելով, ապա նոյն ալիքներուն վրայ հաղորդել Ռատիօ-Ֆրանսի յայտագիրը: Փողոցներուն մէջ Ալժէի ժողովուրդը տարօրինակ ժպիտով մը կը պտըտէր եւ Պապ-էլ-Ուէտի շրջանը «Ֆրան-սա-կան Ալժերիա» յանկերգը կը վերսկսէր:

ՖԻՏԷԼ ՔԱՍԹՐՕ ազգայնացուց Հաւանայի ամէնէն շքեղ գերեզմանատունը: Արդարեւ Քուպայի մէջ, ինչպէս Ամերիկայի, գերեզմանատուները անհատական ձեռնարկներ են: Այս կազմակերպութիւնները շատ լաւ գործեր են: Հաւանայի գերեզմանատունը ուղղակի Եկեղեցիին կողմէ կը շահագործուէր որ շօշափելի շահեր կ'ընէր: Քասթրօ որոշեց որ հողը այլեւս ձրի պիտի ըլլայ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ընդունեցաւ Թունուզիայի արտաքին նախարար Մոքատէմի հրաւէրը, Թունուզ այցելելու: Թուականը որոշ չէ:

ՔԱՍԸՄ նորոգեց Քուվէյթը կցելու իր սպառնալիքը. «Աւելի քան երբեք կը պահպանենք Իրաքի նուիրական եւ անբռնաբարելի իրաւունքները Քուվէյթի վրայ» շեշտեց Իրաքի վարչապետը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ «արդարութեան կուսակցութեան» անդամ Ահմէտ Ճիլֆճի մահուան դատապարտուեցաւ զինուորական ատեանին կողմէ որովհետեւ «փորձած էր տապալել Ազգային Միասնականութեան Կոմիտէ»ն:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ խորհրդային օդանաւեր պարսկական առեւտրական օդանաւի մը վրայ կրակ բացած են Կասպից ծովի վրայ: Թեհրան որոշած է «բուռն բողոքագիր» մը ղրկել:

ՊԵԼՃԻՈՅ դահերէցը կարդինալ Վան Ռոյ վախճանեցաւ 87 տարեկանին: Ութ օրուան մէջ, երրորդ կարդինալն է որ կը վախճանի, 81ի իջեցնելով անոնց թիւը (52 օտար, 29 իտալացի):

ՅՈՒԼԻՍ 29էն Օգոստոս 1, Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ, արկածի հետեւանքով մեռած են 111 հոգի եւ 3377 ուրիշներ վիրաւորուած են:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տեղեկացուց Թունուզի կառավարութիւնը թէ իր տրամադրութեան տակ կը դնէ 25 միլիոն ռուբլի-ոսկի շինարարական կարգ մը ծրագիրներու իրագործման համար:

«ՓՐԱՒՏԱ» առջի օր հրատարակեց խորհրդային համայնավար կուսակցութեան նոր կանոնագիրը: Կուսակցութեան կեանքին անջնջելի օրէնքը կը հիմնուի իր շարքայիններուն գաղափարական եւ վարչական միասնականութեան եւ համայնավարներու գիտակից կարգապահութեան վրայ:

ԶՕՐ. ՇԱԼ եւ դատապարտուած միւս սպաները Քլերվոյի բանտէն փոխադրուեցան Թիւլ, աւելի յարմար եւ իրենց վայել բանտի մը մէջ: Ամբաստանեալները քանիցս իրենց դառնութիւնը յայտնած են բանտի ընկեր ունենալով հասարակ ոճրագործներ: Թիւլի բանտը ներկայիս վերապահուած է Զինուորական Ատեանին կողմէ դատապարտուած այն սպաներուն որոնք մասնակցած էին Ապրիլ 22ի Ալժէի դէպքին:

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ կը հաղորդեն թէ գերիներու փոխանակութիւն մը կատարուած է, Ֆրանսացիներուն հետ, Պիզերթի մէջ: Ֆրանսացի հինգ վայրաշուներ փոխանակուեցան Թունուզցի 12 զինուորներու հետ:

ԱՊԻՃԱՆԻ մէջ (Քոթ տ'Իվուար) անկախութեան առաջին տարեդարձին առթիւ բազմաթիւ պատուիրակութիւններ հասան: Ֆրանսական պատուիրակութիւնը զոր կը գլխաւորէ Տըպրէ, կիրակի օր Ապիճան հասաւ: Հրաւիրուած էին նաեւ Մենտէս-Ֆրանս, Պուրժէս Մոնուրի եւն.: Սենեկալի նախագահը Սենկոր, այս առթիւ յայտարարեց թէ Ֆրանքեւթունուզեան միջադէպը պէտք է կարգադրուի եւ թէ Ֆրանսայի համար աւելի լաւ է «բարոյական եւ մշակութային «կայաններ» ունենալ քան զինուորական»:

ՓԻԷՐ ԼԱԶԱՐԷՖԻ («Ֆրանս-Սուար»ի տնօրէն) Լուվըսիէնի բնակարանին առջեւ փլաստիք ռումբ մը պայթած է:

ՀԻՐՈՇԻՄԱՅԻ վրայ նետուած հիւլէական ռումբին 16րդ տարեդարձը կ'ոգեկոչուի Ճափոնի մէջ (1945, Օգոստ. 6): 16 տարի է մահերը կը շարունակուին իբրեւ հետեւանք հիւլէական ռումբին գործած աւերներուն: Այս տարի, 120 հոգի եւս մեռած են:

ԳՐԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

ԽՄԲ.— Նոր լոյս տեսաւ մեր աշխա – տակցին մէկ գործը, իր գրական Զրոյց-ներուն երկրորդ հատորը (տպ. Ցուցա – բեր), որու յառաջաբանը գրած է Բ. Թաշեան: Կուտանք յառաջաբանը:

«Զրոյց»ը յունական ստեղծագործու – թիւն է: Հին Թէ նոր գրականութեանց մէջ առաջին գրուցողը կրնանք նկատել Սոկրատը, առաջին գրուցագիրը՝ Պղա – տոնը:

Մեր հին գպրութեան մէջ «զրոյց» չկայ ո՛չ իբրեւ գրական սեռ, ո՛չ իբրեւ գրա – կան ստեղծագործութիւն: Կայ մենախո – սութիւն: Կայ բազմախօսութիւն: Բայց չկայ «զրոյց» պղատոնեան կամ մերօր – եայ իմաստով:

«Զրոյց»ը գրական սեռի վերածեց — կամ վեր–վերածեց — Ֆրանսացի գրող մը՝ Ֆրեսերիք Լըֆեւրը, «Նուվէլ Լիթե – ռէր»ի մէջ հրատարակուած իր «Ժամ մը ... ի հետ» գրոյցներու շարքով:

Ծօսակցելու, գրոյց ընելու այս ձեւը գրականացաւ եւ գրականութեան պատ – մութեան անցաւ Լըֆեւրի նախաձեռնու – թեամբ:

Մեր մէջ Պ. Կ. Փօլատեան առաջինն է, — եւ առ այժմ նաեւ միակը, — որ «Զը – րոյց»ը գրականացուց իր կարգին եւ գարձուց գրական սեռ մը՝ առոյգ, կեն – դանի ու բարեխուն:

Պ. Փօլատեանի «գրոյց»ները մեր մըտ – քին չեն խօսիր միայն, այլեւ կը խօսին մեր սրտին ու հոգիին: Անոնց կեդրոնը մեր ժողովուրդն է, մեր պատմութիւնը, գրականութիւնը եւ կեանքը: Ոչ միայն կը կարդացուին հետաքրքրութեամբ, յա – ճախ նոյնիսկ վերամբարձ յափշտակու – թեամբ, այլեւ կը կարդացուին յուզու – մով: Ես չեմ յիշեր կարդացած ըլլալ գը – րական ասուլիս մը այնքան յուզումով, մինչեւ իսկ զգացական զեղումով, որքան Փօլատեանի գրոյցը Լիւք–Անտրէ Մարսէ – լի հետ:

Օտար մը ապրեցնել Հայութեամբ, գայն գրեթէ հայացնել, անոր զգալ տալ մեր կեանքին ու պատմութեան դառն ու դաժան, բայց նաեւ վեհ ու վսեմ «գըը – ուագ»ները, անոր մէջ յուզումնահար ապրումի վերածել մտաւորական մարդու սառն դատողութիւնը, նոյնիսկ օտարին խօսքով ջերմացնել Հայութեան զգացու – մը... Հայուն մէջ. — ահա թէ ի՛նչ կըը – ցած է ընել Պ. Փօլատեան:

Ձեմ կարծեր, որ չափազանցութիւն ըլ – լայ ըսել, թէ Պ. Փօլատեան «գտաւ» Լիւք–Անտրէ Մարսէլը, ինչպէս Լիւք–Անտրէ Մարսէլ «գտաւ» Նարեկացին: «Գտաւ» ոչ թէ մեզի համար (մենք ար – գէն «գտած» էինք զայն), այլ «գտաւ» Ֆրանսացիներուն համար, Եւրոպայի համար, աշխարհի համար: Ձենք ուրա – նար Զօպանեանի վաստակը, բայց չենք ուրանար նաեւ այն ճշմարտութիւնը, թէ Եւրոպացի մը միայն կրնար եւրոպա – նացնել հայ Նարեկացին:

Պ. Փօլատեան մեծ վաստակ ունի ինչ – պէս գրական, նաեւ հանրային կեանքի մէջ: Նոյնքան գրագէտ է, որքան հանրա – յին գործիչ: Գտած է կերպը ոչ միայն ծանօթացնելու հայ մշակոյթին ու պատ – մութիւնը օտարին, այլեւ օտարը ապրեց – ցնելու մեր պատմութեամբ ու գրականու – թեամբ: Եւ ասիկա միեւնոյն բանը չէ կարծեմ: Մէկը ներսէն դուրս հեղում մըն է, միւսը դուրսէն ներս հեղում մըն է: Շահ մըն է առաջինը, աւելի մեծ շահ մըն է երկրորդը:

Երբ մեր մասին կը խօսինք օտարնե – րուն, դէմարում մը ըրած կ'ըլլանք: Բայց երբ օտարնե՛րը կը խօսեցնենք մեր մասին, մեր ըրածը դէմարում մը չէ այլ եւս, բազմապատկութիւն մըն է:

Այս «բազմապատկութեան» անուանա – խօսներէն է Պ. Փօլատեան: Եռան – դուն, առաջամարտիկ, աննահանջ Հայ մը, որ օտարը հայացնելու իր կերպը ու – նի: Այս երեւոյթը կը խանդավառէ, նոյնիսկ կը մխիթարէ մեզ, մանաւանդ հի՛մա, անտեսական չահերու հետամուտ այս դարուն մէջ, ուր ամէն ազգ քարիւղ կը փնտռէ, բայց ոչ գրականութիւն:

Պ. Փօլատեան մէկն է անոնցմէ, — եւ առաջիններէն, — որոնք քարիւղ փնտռը – ռողներուն գրականութի՛ւն փնտռել տուին:

Փօլատեանի գրական վաստակը ուրիշ կողմ մըն ալ ունի, եւրոպական գրակա – նութեան աւիշը բերած է մեր «փոքր ա – ծու»ին: Գրական քննադատութեան մա – սին իր ըսածը, մանաւանդ ըսել տուածը նոյնպէս նպատ մըն են արդի հայ գրա – կանութեան համար: Այս տեսակէտէն՝ չահեկան են իր «գրոյց»ները Սէն–Ժոն Փերսի եւ Անտրէ Ռուսոյի հետ: Պիտի ըսէի նոյնիսկ՝ աւելի քան չահեկան:

Ձեմ վախնար ըսելու, որ «արձիւներու բոյն»էն տարաչխարհ ապաստանած մեր ընծայացուն մտաւորական Հայ մը չէ միայն, այլ մանաւանդ հա՛յ մտաւորա – կան մըն է:

Առաջինը նախ մտաւորական է եւ ապա միայն Հայ, մինչ երկրորդը նախ Հայ է եւ յետոյ միայն մտաւորական:

Մտաւորական Հայը պատիւ մըն է ազ – գին համար, Հայ մտաւորականը վտանգ մըն է:

Մտաւորական Հայը ինք իրեն համար կ'ապրի յաճախ, Հայ մտաւորականը ազ – գին համար կ'ապրի միշտ:

Անծանօթ Հայը, որ ես եմ, ուրախ է այս բանները կարենալ ըսելուն համար ծանօթ, նոյնիսկ հանրածանօթ Հայուն համար, որ Կարապետ Փօլատեանն է:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՆՁՈՒԳԱԿԱՆ ՄԵՐ ՁՕՀՐԱՊԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Թուխպը կուտակուում էր հայ ժողովուր – դի գլխին: Վերահաս ահաւոր դժբախտու – թիւնը՝ լայնախոհ ու հեռատես մարդու իր հազուագիւտ կարողութիւններով կան – խատեսում էր Զօհրապ, տանջւում եւ ի – րեն ամբողջովին վատնում՝ դիմադրաւե – լու համար հրէշային վտանգը: Դրա լա – ւագոյն օրինակն էր այն «Ցուշագիրը», որ նա, որպէս Պոլսահայութեան կողմից ընտրուած օսմանեան պառլամենտի ե – րեսփոխան, 1911 Թուականի Նոյեմբեր 18ին յանձնեց Թուրքիայի վարչապետ Սայիտ փաշային: Դա մի անվեհեր կանչ էր, մի խիզախ բողոք հայ ժողովրդի դէմ սաստկացող արհնալի հալածանքների ա – ուընչութեամբ:

«Հակառակ անոր, որ — «Ցուշագրում» ընդգծում է Զօհրապ, Սահմանադրու – թեան հռչակումէն ի վեր չորս տարի ան – ցած է, Անատոլուի հայաբնակ նահանգ – ներու կացութեան մէջ բարելաւման ոչ մէկ նշան երեւցած է. ընդհակառակն՝ վերջին երկու տարւոյ ընթացքին այս կացութիւնը անհանդուրժելի աստիճանի մը հասած է: Ցիշեալ նահանգներու մէջ ինչքի եւ պատուի ապահովութիւն չէ մնացած, ու ջարդի սպառնալիքները պատճառ եղած են, որ ժողովուրդը ա – ու սարսափի մէջ ապրի... Կը հասկցուի որ հայաբնակ գաւառները գարձեալ ար – եան մէջ պիտի մնան, ինչպէս էր առեն մը»:

Մերկացնելով Թրքական կառավարու – թեան հակահայկական արիւնոտ քաղա – քականութիւնը՝ Զօհրապ արհամարհելով իր անձին սպառնացող բոլոր վտանգները, աներկիւղ մեղադրում է Թուրք իշխանա – ւորներին.

« ... Դէպքերու ընթացքը եւ ճնշում – ներու ու հարստահարութիւններու ան – վերջ ու յարաճուն եղանակով մը չարու – նակումը այնպիսի ձեւ մը կ'առնեն, որ կարծես թէ արդիւնք են անոնց հանդէպ աչք գոցելու համար տրուած որոշումի մը, ինչպէս էր նախորդ ռէժիմին (սուլ – թանական, Ս. Կ.) մէջ: Մինչդեռ պատ – մական փաստերով հաստատուած է որ ձեր Բարձրապատուութիւնն ալ պիտի, թէ կառավարութիւն մը, որ իր հպատակնե – րուն կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահո – վութեան հիմնական իրաւունքները չե – րաշխաւորեր, անկարող է իր երկիրները պահպանելու»:

Խիղճի եւ հայրենասիրութեան մի նոր արտայայտութիւն էր՝ Թրքական նոր դահլիճի մէջ պաշտօն ստանձնելու առաջարկութեան մերժուելը Զօհրապի կողմից:

Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին Թուխպն աւելի ու աւելի էր կուտակւում հայ ժողովրդի գլխին: Այդ դժում էին չտեսը: Մեծ դումար տրա – մադրելով Զօհրապին՝ մտերիմները նը – րան առաջարկում են հեռանալ Թուրքիա – յից եւ փրկել կեանքը: Սակայն Զօհրապ վճռականօրէն հրաժարւում է փախուս – տից՝ այդ դասալքութիւն համարելով: «Որո՞ւ Թողում այս անտէր ու անգութ ժողովուրդը: Չէ, փախչել չեմ կրնար. պէտք է, պարտքս է, մինչեւ վերջին պատնէշին վրայ կենալ»: Եւ նա մինչեւ վերջը մնում է պատնէշին վրայ ու խե – ղախօրէն չարունակում պայքարը...:

×

1915 Թուական: Մղձաւանջային օրեր: Բովանդակ մարդկութեան աչքի առաջ Թուրք ենիչէրիները սկսում են կենա – դործել հայ ժողովուրդը բնաջնջելու իր – րենց դիւային ծրագիրը: Ժողովուրդը դատապարտում է բռնադատների ու կոտ – րածների միջոցով ոչնչացման: Արեւ – մտահայ մտաւորականութեան եւ մշա – կոյթի կենտրոն Պոլիսը սուգի մէջ է: Բիւզանդական հինաւուրց քաղաքն իր սե – նոճիներն է պարզել երկնքին՝ որպէս սու – գի դրօշներ: Ապրիլ 24ի օրը կանգ է առ – նում հայկական կեանքի զարկերակը: Ազգային մեծ վշտից քարացել է ժող – վուրդը: Դիշերը կատարուել են զանգա – ծային ձերբակալութիւններ: Թուրք ոս – կրագործները ձերբակալել են մօտ երկ – հարիւր պոլսահայ մտաւորականներ՝ հա – սարակական – քաղաքական գործիչներ, դիւանութեան, գրականութեան եւ ար – ուեստի աշխատողներ, ուսուցիչներ, ո – րոնց Թւում մեր Կոմիտասին, Դանիէլ Վարուժանին, Սիամանթոյին, Ռուբէն Զարդարեանին, Ռուբէն Սեւակին:

Սարսափ է տիրում քաղաքում:

Ֆունն ու հանդիսաը կորցրած Զօհրա – պը, որ դեռ ազատ էր մնացել ձերբակա – լումից, նեռւում է վերջին ու վճռական մարտի՝ առանց հաշուի առնելու տիրող սարսափը եւ բարեկամների կողմից ե – ղած կրկնակի նախազգուշացումները: Այս ծանր, եղեռնական օրերին, յուզած եւ ընդվզած Զօհրապ հայ ժողովրդի բնաջնջելու Թրքական արիւնոտ ծրագիրը մերկացնող մի պաշտօնական գրութիւն պատրաստում՝ ուղղուած Թուրքիոյ ե – պարքոսին, որ Պոլսի Զաւէն պատրիարքի հետ յանձնում են Սայիտ Հալիմ փաշա – յին: Ապա ջղագրգիռ գնում է ոճրագոր – ծների «Իթթիհատ» կուսակցութեան ըն – հանուր քարտուղար Միթհատ Շիւքրի պէյի մօտ եւ բացատրութիւն ուզում հայ ժողովրդի հաշդէպ կիրառուող արիւնա – պատաստանի մասին: Ցետոյ անհանգիստ քայլերն ուղղում է Թուրքիոյ ներքին գործերի նախարար Թալէաթի մօտ: Կեանքին անմիջապէս սպառնացող վտան – գը հաշուի չառնելով, իր ժողովրդի մեծ ողբերգութեանն ականատես Զօհրապ մերկացնող մի «Պաշտօնագիր» յանձնա – լուց յետոյ՝ զայրոյթով դիմում է մեծ գահիճ Թալէաթին.

— Ապահով եղէք, օր մը հաշիւ պիտի պահանջուի ձեզմէ, եւ դուք պիտի չկա – նեմ փառքով մը, որուն խայտալից ա – լիքներուն հրճուանքը, ամէն կողմէ նա – յայ կը բանար: Տանջանքի ծանր պա – մուճանը, որուն ծալքերուն մէջ վհատ սիրտս կը հեծեծէր, յանկարծ, աչխարհի լոյսով ողողուեցաւ ու տարածուեցաւ: Այդ ներչնչման պատուղն էր իր մէկ քա – Թուածը՝ երազէն արթնցած աղբիւրը:

Ձեմ գիտեր ի՞նչպէս սիրտս յանկարծ
բացաւ իր դռնիկը
Եւ թոյլ տուաւ մուտքը աշխարհի
բաներուն,
Որ գիարար կը հրէին ու կ'ողջունէին...:

Հաղիւ իրականութեան հետ հաղոր – դուած, հայրը իրեն կը յանձնարարէ Շիլէյտայի կալուածով զբաղիլ: Բանար – տեղծը այս անգամ կը դառնայ դէմ Պենկալի զիւղացիութեան զարնուած լի Թշուառութեան: Աւատական կարգե – րուն տակ ժողովուրդն ստրկացած, մերկ ու անօթի:

Կը փորձէ փոխել իրերու այս վիճակը: Հայրը կը քաշվերէ զինք եւ կը յանձնա – րարէ հարցը մանրամասնօրէն ուսումնա – սիրել: Թակորի բուն անձնաւորութիւնը հոս է, որ կը յայտնուի:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար. – 2)

ՌԱԲԻՆԹՐԱՆԱՏ ԹԱԿՈՐ

—o—

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

Կը սիրէ բեմական արուեստն ևս և թա – ատերական դերեր ալ կը ստանձնէ: Իրենց ընտանեկան յարկին տակ զրական պար – բերական հաւաքոյթները կը չարունակ – ուին: Ընդհանուր առմամբ, որքան ու – բախ, նոյնքան ծանր չունչ մը կը տիրէ: Բրիտանական տիրապետութեան տակ հնդիկ մտաւորականութիւնը ինքզինք նուաստացած կը զգայ, ինչ որ այժմ կը կոչենք ստորադասութեան բարդոյթ: Հայրենասիրութեան եւ ինքնագիտակցու – թեան զգացումը կը բռնկի ամէնքին մէջ: Թակորի հայրն է որ անձնապէս կը զբա – ղի իր կրտսեր զաւակին մտաւոր եւ բա – րոյական դաստիարակութեամբ, անհուն սէր ներչնչելով ճշմարտութեան եւ գե – ղեցկութեան հանդէպ:

Ցետագային հայրը զործէ կը քաշուի եւ կրօնական առաքելութեամբ կը զբա – ղի: Կը կազմէ Պրահմօ-Սամաճ անունով ընկերակցութիւն մը, որուն նպատակը կըլլայ Պրահման աւանդական հաւա – ատալիքները վերափոխել եւ արդիական դարձնել: Ատիկա տեսակ մը ազգակ կ'ըլ – լայ հնդիկ իմաստութեան եւ միաստուա – ծութեան գաղափարով ամրապնդուելու: Ինչ խօսք, որ ընտանիքի բոլոր անդամ – ները կը մասնակցէին այդ չարժման: Ե – րիտասարդ Թակոր իր զլուխը կը թեքէ Ուփանիշատի եւ Ռիկ–Վետայի սրբա – զործուած պատգամներուն վրայ եւ կ'ու – զէ անոնց իմաստն ըմբռնել: Կը ջանայ իր եսին մէջ նոյնացնել կեանքի արժէքը եւ լաւագոյնս ծառայել մարդկութեան: Արդէն իր քերթուածներուն մէջ կը փո – խադրէ այդ բացարձակին ծարաւը, որ զինք անդադար պիտի խոովէր յետա – գային:

1878ին, տասնեւեօթը տարեկան հա – սակին կը ճամբորդէ Անգլիա: Երաշխերու աչխարհին՝ իրականութեան կը վերա – դառնայ: Արեւմտեան քաղաքակրթու – թեան հետ չփումը զգաստացուցիչ կ'ըլ – լայ: Կը զգայ, որ հնդիկ միտքը ի զուր արհամարհած էր նիւթական աչխարհը: Արեւմուտքի մտաւոր թռիչքներն ու ֆա – տարարուեստական յաղթական վերելքը պէտք չէ ստորագնահատուէին:

Անգլիայէն վերադարձին, Թակոր, թէեւ չատ խանդավառ, բայց չի պիտեր ի՞նչ ուղղութիւն ընտրել: Կը մտատանջուի: Օժտուած բազմապիսի չնորհներով, կը զժուարանայ ուղի մը զծել: Բանաս – տե՞ղծ, վիպագի՞ր, թատերագի՞ր թէ երաժչտագէտ:

Օր մը, սակայն, յափշտակուած կը դիտէ Գանգէսի վրայէն տարածուղ վեր – ջալոյսը: Վարակիչ խանդ մը կը ծնի իր մէջ եւ կ'ըսէ.— «Սիրտս կը վկայէ թէ, ինչ որ պիտի դրեմ, իմն է, վերջա – պէս...»: Եւ բանաստեղծութեան աղբիւրը կը սկսի հոսիլ:

Կը զրէ Պենկալերէն քերթուածներու չարք մը, որ «Վերջալոյսի երգեր» խո – րագրին տակ կը հրատարակուի: Գիրքը հազիւ լոյս տեսած, մեծ յաջողութիւն կը զտնէ: Մասնաւորաբար նոր սերունդը խանդավառութեամբ կ'ողջունէ իր վի – պապաչտ բանաստեղծը, որովհետեւ հե – դինակը հինի եւ նորի բախումն է որ կը հակադրէր քնարական չունչով: Քիչ ետ – քը կը հրատարակէ ուրիշ հատոր մը եւս՝ Արշալոյսի երգեր խորագրով: Այլեւս ան – տարակուսելի էր ամէնքին համար, որ Պենկալը վաւերական մեծ բանաստեղծի մը ծնունդ տուած էր: Իր զրչին տակ կրօնական խորհրդաւոր չունչ մը կը թաւալէր:

Ի՞նչ անկանկալ էր պատահած իրեն, երբ մտամոլոր վիճակի մը մատնուած չի պիտեր ի՛նչ ուղի ընդգրկել: Թակոր ինքն է որ կը պատմէ: Օր մը, Կալկաթա, իր եղբօր այցելութեան կ'երթայ: Առաւօտ մը, յանկարծ, կը նախզգայ թէ իր աչ – քերուն մթին քօղը անհետացած եւ «ի – րականութեան ճշմարիտ ոգին» է յայտ – նուած: «Աչխարհ պատած էր անըմբռ –

...ընեաք ձեր արարքները արդարացնել...։

Դահիճը նենգ աչքերը ոլորում է ըմբոստացած Ջօհրապի վրայ, մի պահ անխօս դիտում նրա կլոր, ժպտուն դէմքին փառաւոր աչքերը եւ հեգնաբար հարցնում.

— Իսկ ո՞վ պիտի պահանջէ այդ հաշիւը։

— Ե՛ս, պատասխանում է Ջօհրապ, եւ՛ որպէս խորհրդարանի հայ երեսփոխան ձեզմէ հաշիւ պիտի պահանջեմ...։

Ու այլեւս ոչ մի բառ չարտասանելով՝ հեռանում է դահիճի մօտից։

Այս կարճ խօսակցութեան երկրորդ օրն իսկ, Թալէաթի կարգադրութեամբ ձերբակալւում է Ջօհրապ՝ Թրքական խորհրդարանի «անձեռնմխելի» երեսփոխանը եւ բռնում մահուան ճանապարհը՝ դէպի Տիգրանակերտ։

Մահուան այդ սեւ ճանապարհից «Լուսաբեր» հեղինակը մի քանի նամակներ է ուղարկում իր կնոջը։ Օրհասական պայմաններում գրուած այդ փոքրիկ նամակների մէջ էլ երեւում է մեծ ու քնքոյշ սիրտը, ազնիւ եւ մեծահոգի մարդը։

Կատարւում է անսովոր ոճիրը։ Ուրֆայից Սեւերեկ տանելիս գաղտնաբար սպանում են Ջօհրապին։

Թուրք պատմագիր Ահմէտ Րէֆիկը, որ անձամբ տեսակցել է Ջօհրապի դահիճ Չերքէզ Ահմէտի հետ, տալիս է մեծ մարդու ու մեծ գրողի սպանութեան մի քանի սարսռազդեցիկ մանրամասնութիւններ։

Սառը անտարբերութեամբ պատմելով, թէ երեսփոխան Վարդգէսին սպանել է ատրճանակի գնդակով, դահիճը ցինիկօրէն աւելացրել է.

— Յետոյ Ջօհրապը ձեռք անցուցի, ոտքիս տակը առի, խոշոր քարով մը գանգը ճմլեցի, ճմլեցի՝ մինչեւ որ սատկեցաւ...։

×

Գրիգոր Ջօհրապի կեանքը ժողովրդին ազնուօրէն ծառայելու, մարդու ազատագրման համար պայքարելու, անձնուիրութեան եւ մեծ հայրենասիրութեան պայծառ, անմոռանալի օրինակ է։

«Բոլոր կեանքս կռուելով անցուցեր եմ» — արդարացի կերպով գրել է նա մի առիթով։

Անյայտ է Ջօհրապի գերեզմանը, ինչպէս անյայտ են նրա հետ նահատակուած մէկ միլիոն Հայերի գերեզմանները։ Այս օրերին Ջօհրապի ծննդեան 100 ամեակը հանդիսաւորապէս նշելիս՝ հայ ժողովուրդը չի կարող ծաղկեպսակ դնել նրա պաշտելի շիրմին, նրա յուշարձանին։ Աշխարհի ոչ մի գերեզմանոցում նա յուշարձան չունի։ Բայց երախտագէտ հայ ժողովուրդը նրա համար անմահութեան յուշարձան է կանգնեցրել իր բազմատանջ մեծ սրտում։ Յաւերժական յուշարձան է կանգնեցրել անզուգական, անմոռանալի Ջօհրապի, մեր Ջօհրապի համար։

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ (Յառաջ). — Ամէն տարի, դաշտահանդէսներու եղանակին, կատարեալ մղձաւանջի մը կը մատնուին կազմակերպիչները. — Օդը նպաստաւոր պիտի ըլլա՞յ թէ ոչ։ Յուլիս 30ի կիրակին, իր լազուարթ երկինքով, փայլուն ու տաք արեւով առաւօտէն իսկ յաջողութեան գրաւական մը եղաւ, Հ. Յ. Դ. Լիոնի եւ Տէսինի զոյգ կոմիտէներու Հերոսներու Օրուան առթիւ կազմակերպած բացօթեայ տօնակատարութեան։

Առաւօտուն, յատուկ հանրակառքով հանդիսավայր եկան Լիոնի մեր ընկերներն ու համակիրները, իրենց ընտանիքներով։ Բեռնաւորուած ուտելիքի պայուսակներով։

Բարձրախօսը արդէն զետեղուած էր, ուրկէ հայրենի քնքոյշ եղանակներ կը սփռուէին եթերի անհունութեան մէջ, նաեւ մեր հոգեկան աշխարհին մէջ, թրթռացնելով մեր հայրենասիրութեան լարերը։

Զոյգ դրօշները կը ծածանէին վեր վէր։ Վայրը, ծառերու հովանիին տակ հաճելի է, ու մաքուր օդին գործակցութեամբ կը գրգռէ ախորժակները։ Յանձնախումբը գործի լծուած է ու կը պատրաստէ միսը՝ շամփրելու համար։

Ժամը 4ն է ահա, սակայն Տէսինցիները տակաւին չեն երեւիր։ Անոնց սովորութիւնն է այդ։ Կը խուժեն հանդիսավայր, երբ արեւը կը սկսի հակիլ դէպի հորիզոնը։

Ժամը 4 ուկէսն է եւ խօսնակը՝ ընկ. Կարապետ Յովակիմեան կը կատարէ հանդէսին պաշտօնական բացումը, արագ ակնարկով մը ոգեկոչելով յիշատակը Խանասորի արշաւանքին մասնակցողներուն եւ բոլոր հերոսներուն։

Խումբ մը ընկերներ եւ ընկերուհիներ կ'երգեն «Կարկուտ տեղաց»ը։

Ապա խօսք կ'առնէ օրուան բանախօս ընկ. Միսաք Միրզէ, որ կրակոտ բառերով ու պատմական տուեալներով կը ջատագովէ Արշաւանքի հերոսներուն հայրենասիրական բարձր արժանիքը։

Յետոյ խօսք կը տրուի վեթերան ընկ. եւ «Ամէնուն Տարեգիրք»երու հմուտ հեղինակ՝ ընկ. Կարօ Գէորգեանի, որ Ամերիկայէն իր վերադարձի ճամբուն վրայ փափաքեր էր ներկայ ըլլալ մեր դաշտահանդէսին։

Յարգելի ընկերը կէս ժամէ աւելի բարոյալից ու ոգեւորիչ բանախօսութիւն մը ըրաւ։ Իր կարգին կանգ առաւ Խանասորի արշաւանքի պատմական արժէքին վրայ, որ եթէ իր ծաւալով մեծ շարժում մը չէր, բայց իբրեւ բարոյական երեւոյթ յատկանշական էր ու բարձր նշանակութիւն ունէր։ Ընկերը կենդանի օրինակներով փառաբանեց անցեալ սերունդներու բարձր հայրենասիրութիւնն ու անձնուիրութիւնը, բարոյական դասեր վերապահելով նոր սերունդին։

Դժբախտաբար կարելի չէ թղթակցութեան մը մէջ լայնօրէն ծանրանալ երկու բանախօսութեանց վրայ, որոնք խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին ու գնահատուեցան։

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան անդամներէն ընկ. Օ. Ալթունեանի, որ պատասխանելով վեթերան ընկերոջ բաղձանքներուն, յայտնեց թէ ներկա՛յ է Նոր Սերունդը, տողորուած նոյն հայրենասիրական զգացումներով, որքան իր նախորդները, ու եթէ անոնք զէն ի ձեռին կատարեցին իրենց պարտականութիւնը հայրենիքի ազատագրութեան համար, Նոր Սերունդը եւս կը պայքարի այլասերման վտանգին դէմ, որ նոյնքան ահարկու թշնամի մըն է մեր ազգային գոյութեան։ Եւ վստահեցուց թէ իրենք յաղթական դուրս պիտի գան այդ պայքարէն։ Մեր երիտասարդ ընկերը խլեց ջերմ ծափեր։

Ժողովուրդը արդէն լեցուցեր էր հանդիսավայրը։ Ոգեւորութիւնը եւ բոլորին տրամադրութիւնները բարձրացեր էին։ Մեր սիրելի ընկեր խօսնակը անգործ չէր մնար։ Արտասանութիւնները, մեներգները, արախօսութիւնները իրարու կը յաջորդէին։ Տէր եւ Տիկ. Մակէսեան գեղեցիկ գաղափարը յղացած էին կազմակերպել յանձնախումբին նուիրելու խորոված եգիպտացորեն, որուն վաճառումը փոքր հասոյթ մը ապահովեց։

Աճուրդի դրուեցան նաեւ տապկուած հաւ մը եւ շիշ մը մուսէօ, որուն գումարը բարձրացաւ 15 հազար Հին Ֆրանքի։ Շահողն էր փոքրիկն Շաւարշ Ղազարեան, որ իր մեծ մօրը բաղձանքով Հերոսներու Օրուան առթիւ նախորդ օրը Շաւարշ անունով մկրտուած էր ի յիշատակ մեր մեծ ուսուցիչին՝ անզուգական Շաւարշ Միսաքեանի։

Յետոյ սկսան շուրջպարերը, բայց աւա՜ղ, ժամերը սահած էին։ Լիոնցիներու մեկնումի պահն էր։ Արդէն մութն ալ հետզհետէ կը խտացնէր ստուերները։

Ահա այսպէս երջանիկ օր մը անցաւ եւ մեր հերոսներու յիշատակի հուրը դարձեալ արծարծուեցաւ մեր հոգիներուն մէջ։

Գ. Պ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱՐՁՐ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

«Սով. Հայաստան» սկսած է հրատարակել Երեւանի բարձր. վարժարաններուն մուտքի պայմանները, նաեւ նոյն այդ վարժարաններուն պատկերները։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Ունի հետեւեալ բաժանումները.—

Եկրաբանական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ հանքավայրերու քարտիսագրութիւն, երկրաբանութիւն, ջրաերկրաբանութիւն։

Բնագիտական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ ելեկտրոնիկա, ռադիոֆիզիկա, աստրոֆիզիկա, կորիզային ֆիզիկա։

Քիմիական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ քիմիագիտութիւն։

Աշխարհագրական.— Ուսման ծրգարին մէջ՝ աշխարհագրութիւն։

Կենսաբանական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ կենսաբանութիւն։

Պատմական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ պատմութիւն։

Տնտեսագիտական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ ժող. տնտեսութիւն, աշխատանքի տնտեսութիւն, ապրանքի գիտութիւն։

Իրաւաբանական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ իրաւագիտութիւն։

Բանասիրական.— Ուսման ծրագրին մէջ՝ Հայոց լեզու, գրականութիւն, պարսկերէն, արաբերէն, մաթեմաթիկական լեզուաբանութիւն եւ մեքենայական թարգմանութիւն։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱԶՄԱՐՈՒԵՍՏԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ ԿԱՐԼ ՄԱՐՔՍԻ ԱՆՈՒՆՈՎ

Ունի հետեւեալ բաժանումները.—

Շինարարական.— Արդիւնաբերութիւն եւ շինարարութիւն, գետային կառուցումներ, ջրաելեկտրակայաններ, կոյուղի, ճարտարապետութիւն։

Քիմիական.— Արուեստական ձգախէժ, հանածոներ։

Ելեկտրական.— Արդիւնաբերական ելեկտրականութիւն, ելեկտրական մեքենաներ, ելեկտրական մեկուսիչներ։

Մեքենական.— Հաշուող մեքենաներ, ելեկտրոնային սարքեր։

Այս բաժանումները ունին իրենց «ֆիլիալները» Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՆՈՑ՝ ԱԲՈՎԵԱՆԻ ԱՆՈՒՆՈՎ

Այս բարձր ուսումնարանը կ'ընդունի 17–35 տարեկան քաղաքացիները, մուտք քննութիւն տալով հետեւեալ առարկաներու մասին.— Մաթեմաթիք, գծագրութիւն, բնագիտութիւն, մեքենագիտութիւն, Հայոց լեզու (գրաւոր), օտար լեզու (բանաւոր)։

Ուսումնարանը ունի քիմիագիտութեան բաժին, նկարչութեան մասին, բնագիտութեան բաժին, գիւղատնտեսութեան բաժին։

Հայոց լեզուի եւ գրականութեան, պատմութեան եւ գիշերօթիկ դաստիարակներու բաժին, ուր ընդունուելու համար քննութիւն կը պահանջուի Հայոց լեզուի եւ գրականութեան մասին, Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու պատմութեան մասին, ռուսերէն եւ օտար լեզու։

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱՐԱՆ

Ուսանող կ'ընդունուին մինչեւ 30 տարեկան քաղաքացիները, եօթնամեայ վարժարանի կամ միջնակարգ վարժարանի շրջանաւարտները՝ մուտք քննութեամբ։

Ուսանողութեան շրջանն է չորս տարի։

Մուտք քննութեան առարկաներն են Հայոց լեզու եւ մաթեմաթիք։

Արձանագրութեան համար պէտք է ներկայացնել եօթնամեայ կամ միջնակարգ վարժարանի աւարտական, ծննդեան վկայական կամ անձնագիր, ինքնակենսագրութիւն, երեք լուսանկար (առանց գլխարկի), առողջական վկայական։

Ուսանողները կը ստանան թոշակ եւ բնակարան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Հոգ չէ... ուրախ եմ որ հասկցայ այս անարդ մարդոց ինչ ըլլալը. Հասկցայ թէ անունով միայն ազնուական են, ոչ թէ մեր նախահայրերու արիւնը կը կրեն։ Իրաւ է որ Ֆլաները կ'ատեմ... սակայն կան Ֆլաներ, որոնք այնքան սիրելի են ինծի, որքան իմ ազգիս զաւակները...։

Մանկամարդ աղջիկը գրեթէ անշմարելի կերպով ժպտեցաւ ու իր տրտմալի սգուոր աչքերը կուրծքին վրայ խոնարհեցուց։

— Ի՞նչ է անունդ, հարցուց Ալի պէկ խանդաղատելի ձայնով մը։

— Անունս Աստղիկ էր, բայց հոս Լալէզար կը կանչեն, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը։

— Ինծի նայէ Լալէզար, թոթովեց Ալի պէկ ճնշուած բացատրութեամբ մը. գիտե՞ս թէ ուր քնացած է Միրզա պէկ։

— Գիտեմ... ի՞նչ կայ որ...։ Անոր մօտ կ'ուզէ՞ք երթալ։

— Այո։

— Ի՞նչ ընելու համար։

— Կ'ուզեմ տեսնել զինքը։

— Գիշե՞ր ատեն... ի՞նչպէս կարելի է, քանի որ հարէմին մէջ կը գտնուի։ Ինչո՞ւ համար առտուան չէք սպասեր։

Ալի պէկ լեցուած էր, ա՛լ չկրցաւ ծածկել իր դիտաւորութիւնը։

— Մտիկ ըրէ, Լալէզար, բացագանչեց երիտասարդ Քիւրտը, հոս վերն Աստուած, վարը մենք երկուքս կը գտնուինք։ Դուն իմ ամէնէն նուիրական երդումիս հաւատալով յայտնեցիր գաղտնիքդ. պէտք է ես ալ քու երդումդ առնեմ ու այնպէս ըսեմ թէ ի՛նչ է դիտաւորութիւնս այս պահուս եւ թէ ինչո՛ւ կ'ուզեմ այդ անարդ մարդուն մօտ երթալ...։

Լալէզար ճիգ մը ըրաւ, իր հոգւոյն բովանդակ դառնութիւնը խեղդելու չափ։ Աչքերուն տաք արցունքները սրբեց ու ըսաւ.

— Կ'երդնում լոյս հաւատքիս վրայ Աղա բէկ։

— Խիստ լաւ, գիտցիր որ նպատակս է քու կեանքդ փրկել ասկից, արդեօք կ'ուզես, եթէ ոչ հոս կը մնաս, յարեց Ալի պէկ։

— Հոս մնա՛լ... ո՛հ, երբեք. չեմ ուզեր այստեղ մնալ...։

— Պիտի ուզե՞ս ինծի հետ գալ։

— Ա՛խ, անկարելի է այդ, Միրզա պէկ չի թողուր որ դուք հետերնիդ տանիք զիս։

— Այո, գիտեմ թէ Միրզա պէկ պիտի չթողու որ ես տանիմ քեզ քու հայրենիքդ, բայց ասոր միջոց մը կայ։

— Ի՞նչպէս։

— Այս գիշեր միասին կը փախչինք։

— Փախչի՞լ։

— Այո։

— Ո՛հ, չէ՞ որ դուք այդ պատճառաւ կանպատուիք, չէ՞ որ ձեր անունը պիտի կոտրի...։

— Ընդհակառակն։ Մեզ համար պատիւ է ազատել գերուհի մը որ հայրենիքիս մէջ ծնած է ու մեր Ֆլաներէն է։ Միրզա պէկ քեզ հոս բերելով ոչ միայն անպատուած է քու հայրդ ու քու ազգութիւնդ, այլ նաեւ բոլորովին Հայաստանցի պէկերը. հետեւաբար իմ պարտականութիւնս է այդ ճիւաղէն իմ վրէժս լուծել եւ ազատել թէ՛ Հայաստանցիներու պատիւը եւ թէ քու անմխիթար ծնողքիդ պատիւը։ Միթէ չե՞ս կարօտցած ծնողքդ, ազգականներդ ու բարեկամներդ։

— Ի՞նչպէս չէ... միթէ այս չորս տարուան մէջ խմածս ջո՞ւր է, կերածս կերակո՞ւր է, Աղա պէկ։ Ամենեւին. միշտ կուլամ, միշտ կը հառաչեմ... բայց գաղտնի կը պահեմ, որովհետեւ հարէմին մէջ մէկու մը չեմ կրնար յայտնել իմ Ֆլայ ըլլալս, եթէ իմանան... որ ես Ֆլային աղջիկ եմ, կը թունաւորեն զիս անպատճառ։

— Ըսի թէ վերն Աստուած ու վարը՝ մենք ենք այս սենեակին մէջ, Լալէզար, ընդհատեց Ալի պէկ սրտաշարժ ձայնով մը՝ պէտք է վստահիս ինծի բոլոր հոգւովդ եւ գիտնաս թէ ես ազնուական քիւրտ պէկի մը զաւակն եմ, չեմ խաբեր քեզ։ Այս սեմերէն դուրս առանց քեզի, թող իմ գլուխս երթայ։ Միայն թէ ժամանակ չկորսնցուցած յայտնէ Միրզա պէկի ննջասենեակը...։

— Բայց ինչո՞ւ համար անպատճառ հոն կ'ուզես երթալ։

— Քու վրէժդ պիտի լուծեմ։

— Ի՞նչպէս...։

(Շար.)

Այրէ Տիկին Լուքաչ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ս. Թորոսեան եւ զաւակները, Օր. Ունանեան, էլիզապէթ եւ Քաթրին Աւետեան եւ ընտանիքը, եւ Զերմեան ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ՋԱՐԴԱՐ ՈՒՆԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աւետեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ կիրակի Օգոստ. 6ին, 80 տարեկանին:

Թաղումը կը կատարուի այս չորեք – շաբթի առտու ժամը 9ին Մէօտոնի նոր գերեզմանատունը: (Հաղ. միջոց՝ չոգե – կառք Մոնփարնասէն՝ իջնել Պելվիւ):

Մարմինը կը վերնայ ժամը 8,30ին, բնակարանէն՝ 20, Ռիւ Փորթօ–Ռիշ (Մէօտոն): Հաղ. միջոց. Էնվալիտի կայարանէն՝ իջնել Մէօտոն–Վալ Ֆլէօրի):

ԱՆԹԱՆՕԹ ՁԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ

Հայ կամաւորներու եւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է «Բոցի Կոմիտէ»ին կողմէ Անթանօթ Զինուորին այս կիրակի, Օգոստոս 13 ժամը 18,30ին: Հաւաքուիլ.— ժամը 18ին էթուալի հրապարակին Թեռ–Փլէնին վրայ:

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկայութեամբ յարգելու համար Անթանօթ Զինուորին յիշատակը, որ այդ նուիրական չիրիմին տակ, կը խորհրդանշէ զէնքի բոլոր ընկերները, իննսած ֆրանսական հայրենիքին ծառայութեան մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Հ. կապ. Խաչի Անկէնի մանածիքը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Հերմինէ Հ. Թագուրեանէ 20 Ն. Ֆ., հիւանդներու համար:

×

կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ընկերուհի Փառանձեմ Եբէմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր յիշատակին՝ 40 Ն. Ֆ. կապոյտ Խաչին, 40 Ն. Ֆ. Հ. Ց. Դ. կոմիտէին, 20 Ն. Ֆ. Նոր Սերունդին

Ընկերուհի Ա. Աբրամեան իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ 10 Ն. Ֆ.: Ընկերուհի Ա. Մաղաքեան իր ապաքինման առթիւ 10, նաեւ 10 Ն. Ֆ. իր աղջկան դըպրոցական յաջողութեան համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաչէն Ցանձնախումբը խորին շնորհակալութեամբ եւ երախտիքով ստացաւ փարիզաբնակ Պ. Կարապետ Ծախոքեանէ, երկրորդ անգամ ըլլալով, խիստ կարեւոր գումար մը Լիոնի եկեղեցւոյ չինութեան ի նպաստ, որուն շնորհիւ եկեղեցւոյ չինութիւնը պիտի փութացուի: Պ. Յակոբեան կը փափաքի որ չյիշուի իր նուիրատուութեան քանակը, չյիշուի իր նուիրատուութեան քանակը:

Այս առթիւ Եկեղեցաչէն Ցանձնախումբը պարտք կը զգայ յիշել թէ կաթող. Պատ. Սերովբէ եպս. Մանուկեան ոչ մէկ չանք կը խնայէ իր կողմէ կարեւոր գումարներ ապահովելու եկեղեցւոյ չինութեան, միշտ գումարներ կատարելով բարեսէր եւ ազնիւ ազգայիններու մօտ:

×

Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ չինութեան:

Ռիքամարիէն Տիկին Եսթեր Պալեանէ իր անցուցած արկածէն լաւանալուն առթիւ 50 Ն. Ֆ., Տիկ. Ճնկըտրեանէ 200, Տիկին Երջանիկ Ուզունեանէ 20, Տէր եւ Տիկ. Տիւպանէ 50, Տիկ. Շնորհիկ Ցոլ – հաննէսեանէ 5 Ն. Ֆ.: Պ. Նազարէթ Սանճեանի բնակարանը հաւաքոյթի մը ընթացքին ներկաներէ հաւաքուած 100 Ն. Ֆ.: Տիկ. Լուսին Գասպարեանէ 10, Մեբրանէն Տիկ. Ա. Գէորգեանէ 10, Պ. Ստեփան Տիւմճեանէ 10 Ն.Ֆ.:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1) Entrepreneurs jauge 7, réctiligne ;

2) Entrepreneurs pour montage tricots, grande série.

Terzian

3, Rue Poissonnière, PARIS (2e)

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարհրդարանական Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 20րդ պատգ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 12 եւ 13 Օգոստոս, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը Տէսինի մէջ, 35 Ավընիւ ժան ժօռէս «Եէ ժանօ» հայկական սրճարանը:

Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին: Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները:

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25,Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի դիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վճնահիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՁ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՒՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարդի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարդի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը գրաւի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ–ԼԷ–ՊԱՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստ. 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաշտահանդէսը:

Հաւաքատեղի փառքին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ թելեֆերիճի մեկնակէտան եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը:

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհնէքէ ետք, ճաշ չրջակայ դաշտին պաղ աղբիւրին մօտ: Զանազան ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ: Փափաքողները կրնան իրենց ուտելիքը միասին բերել:

Ճաշէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն:

Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, եւ պարուհի Օր. Թարոնի:

Ճոխ վիճակահանութենէ մը ետք պիտի ցրուուին Խորէն Նարպէյ արք.ի «Քրիստոնէական դիտելիքներու» գրքոյկները:

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը:

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԻՒԱՆԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՒԱՋԻՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, կիրակի (Օգոստ. 13) հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ: Ցաւարտ պատարագի, մատաղ-օրհնութիւն եւ աւանդական խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ չրջաններու բարեպաշտ հայ ժողովուրդը:

Այն բոլոր բարեպաշտ ազգայինները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ մատաղատիին, հաճին իրենց նուէրները արձանագրել տալ եկեղեցւոյ բանկալը:

×

ՇԱԻԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Տօն Ս. Աստուածածնայ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Զաւէն վրդ. Արզումանեան: Ցաւարտ պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 13 Օգոստոս, Տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի,

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ,

Առաւօտեան ժամը 10,30ին պիտի մատուցանէ Հայրապետական ճաշնաւոր պատարագ եւ պիտի կատարէ խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Երկուշաբթի, 14 Օգոստ., Օր Մեռելոց, հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10,30ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ԶԱՐԴԱՐԻՔ եւ ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՒՎՄԱՅԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. : ARC. 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինիլիֆ պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24. RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
9 AOUT
1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9673 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9474

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐՐՈՐԴ ՈՒԺԸ

Մեծ Եւրոպան է «երրորդ ուժ»ը, որուն գաղափարը յղացուեցաւ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին եւ որ կ'ի – յանանայ ատիճանական կերպով։

Երկու մեծ ճակատներու՝ Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդային Միու – թեան միջեւ ծրագրուած է կազմել Եւրոպայի Միացեալ Նահանգները։

Այս ուղղութեամբ առնուած առաջին քայլն եղաւ Եւրոպայի Խորհուրդը, որուն կը մասնակցին տասնեւհինգ եւրոպական երկիրներ։ կեդրոն ընտրուած է Սթրազ – պուրկ քաղաքը՝ իր աշխարհագրական դիրքի յարմարութեան համար։

Երկրորդ քայլն եղաւ 1953 Մայիս 1ին Համագործակցութիւնը Ածուխի եւ Պողպատի Եւրոպական Միութեան՝ մասնակցութեամբ վեց երկիրներու — Ֆրանսա, Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւք – սէնպուրկ (վերջին երեքը ճանչցուած Պենելիւքս կրճատուած անունով)։ Ասոնք կը ներկայացնէին 160 միլիոն բնակիչ։

Երրորդ հանդրուանը պիտի ըլլար Եւրոպայի Հաւաքական Պաշտպանութեան Ծրագիրը, իրրեւ նախաքայլ դէպի արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքական միութիւնը։ Հիւսիսային Ատլանտեանի Ուխտին ընդլայնումը կը կատարէ այդ պարտականութիւնը։

Չորրորդ քայլը Եւրաթոմի եւ Միացեալ (կամ Հասարակաց) Շուկայի ստեղծումն էր։ Գաղափարը՝ յղացուած Մեծ Բրիտանիոյ մէջ 1955ին՝ կեանքի կոչուեցաւ 1957 Մարտ 25ին, Հռոմի մէջ վերոյիշեալ վեց պետութեանց ստորագրած կրկնակ դաշնագիրներով։

«Միացեալ Շուկան» կարեւոր հանգրուան մըն էր «Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներ»ու ճամբուն վրայ։

«Հաշուակցային Եւրոպա» (Ֆետերասիոն) թէ՝ Համադաշնակցութիւն (Քոնֆետերասիոն)։ Ինչ ալ ըլլայ վերջնական ծրագիրը, ստոյգ է մէկ բան միայն, որ Եւրոպայի վարչական նոր դրութիւնը դաշնակից իւրաքանչիւր երկրէ պիտի պահանջէ հրաժարիլ կարգ մը ստորոգե – լիներէ, որոնք կը յատկանշեն անկախ պետութիւն մը։

Ամէն երկրի մէջ ալ կան ազգայնական հոսանքներ, որոնք չեն հաւատար նման պայմանի հետ։

«Միացեալ Շուկայ»ի դաշնագիրը կը բաղկանայ 248 յօդուածներէ եւ բազմաթիւ յաւելուածներէ։ Գլխաւոր նպատակն է դաշնագիրը երկիրներու միջեւ մաքսատուրքի զեղչումը աստիճանաբար, մինչեւ 15րդ տարին, երբ բոլորովին պիտի վերանայ մաքսերն ու ապրանքի ներածման բանակչափերը։

Աշխատաւորները ազատ պիտի ըլլան մէկ երկրէն միւսը փոխադրուելու, առանց որեւէ սեղմումի։ Ո՛չ մէկ արգելք պիտի դրուի նաեւ դրամադրութիւններու տեղափոխութեան համար։

Աւելի քան չորս տարիէ ի վեր գործադրութեան դրուած է «Միացեալ Շուկա»ի ծրագիրը, որուն թեր ու դէմ երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան եւ – րոպական միւս երկիրներուն մէջ։

Գլխաւոր հակառակորդն էր Մեծն Բրիտանիա, որ իր դաղթավայրերու եւ Համագործակցութեան ընդհմութեան կը բաղկանայ միանալու համար վեցերուն։

«Միացեալ Շուկայ»ի վեց պետութեանց դէմ «Ազատ Փոխանակութեան Գօտի»ի նպատակ երկիրները միացեալ ճակատ կազմեցին դաշնագրութեամբ Անգլիոյ։ Միւս – ներն են՝ Շուէյտ, Նորվեկիա, Փորթու – կալ, Դանիա, Զուիցերիա եւ Աւստրիա։

Երկար տատանումներէ վերջ, Անգլիա որոշեց վերջապէս մտնել «Միացեալ Շու-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ՆՍՏԻՆՔ ԵՒ ԽՕՍԻՆՔ"

Կ'ԸՍԷ ԽՐՈՒՇՉԷՒ

ԲԱՑՁ ԿԸ ԿՐԿՆԷ ԻՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐԸ

Նիքիթա Սերկիէվիչ Խրուշչեւ չատ հը – պարտ էր առջի իրիկուն, երբ խօսք կ'առնէր հեռատեսիլին առջեւ։ Առաջին առթիւ իսկ խօսեցաւ Թիթովի մասին որուն ընորհիւ «մարդկութիւնը քայլ մը ըրաւ դէպի անջրպետի նուաճումը»։

Խրուշչեւ ապա ծանրացաւ ճարտար – արուեստի եւ երկրագործութեան յառաջդիմութեան վրայ, պնդելով դլխաւորա – բար համայնավարութեան «պատմական առաքելութեան վրայ»։ «Մեր ամբողջ կարելին պիտի ընենք խուսափելու համար նոր պատերազմէ մը։ Ոչ մէկ հողամասի եւ ոչ մէկ հարստութեան աչք ունինք», չեշտեց Խրհ. Միութեան վարչապետը, որ քննադատեց «անհասկացողութեան այն պատը» որուն կը բախին խորհրդային առաջարկները ապազինման շուրջ։ «Դրամատիրական պետութիւնները չեն հրաժարած զինեալ բախումի մը դաղափարէն՝ ընկերվարութեան դէմ։ Աչխարհակալները կը պատրաստուին կրկին մէջտեղ դնել Տըլըսի քաղաքականութիւնը, բայց ուժերու իրական համեմատութիւնը փոխուած է»։

Խրուշչեւ անդրադարձաւ նաեւ Քենը – տիի հետ ունեցած իր հանդիպումին եւ ընդունեցաւ թէ երիտասարդ նախագահը «իմաստուն եւ իրատես» տեսակէտներ յայտնած է երբ ուժերու հաւասարակշռութեան մասին խօսած են։

Ճառին դլխաւոր մասը նուիրուած էր անշուշտ Պերլինի «որ պէտք չէ Սարայեվօ մը ըլլայ»։ Կարելի չէ յետաձգել Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրի մը կնքումը, որովհետեւ «ուշացնել այս հարցին լուծումը կը նշանակէ յարձակողական ուժերուն հացին իւղ քսել։ Եթէ Արեւմտեան երկիրները ուզեն վերաքննել իրենց դիրքը եւ լսել խմաստութեան ձայնը, մխայն կրնանք ուրախանալ։ Եթէ Արեւմտեանները յամառին իրենց մերժումին մէջ, հարցը կը լուծենք առանց անոնց» չեշտեց խորհրդային վարչապետը եւ չարունակեց.— «Խորհրդային արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնուած էր եւ կ' խաղաղ համակեցութեան վրայ։ Եւ կ'ըսեմ Արեւմտեաններուն, Ամերիկացիներուն, Անգլիացիներուն, Ֆրանսացիներուն՝ նստինք եւ խօսինք։ Պայծառացնենք մթնոլորտը։ Իմաստութեան վրայ կոթնինք եւ ոչ թէ հիւլէական զէնքերու ուժին»։

Խրուշչեւի համար զինուորական տեսակ մը խաբէութիւն կը ցնդէ Արեւմուտքը եւ Միացեալ Նահանգները, ինչ որ պատճառ կը դառնայ որ Խրուշչեւ «ծառին հետեւի դէպքերուն» եւ ի հարկին «աւելցնենք մեր բանակին քանակը արեւմտեան սահմաններուն վրայ, հոն փոխադրելով կարգ մը զօրաբաժիններ։ կրնանք կանչել պահեստայ»ին մէջ։ Խորհրդարանը մեծամասնութեամբ իրաւասութիւն տուաւ վար – չապետ Մաքմիլլընի, որ դիմում կատարէ այս վերջինի պատասխանատու մարմնին՝ «վեց»երուն միանալու համար։

Խորհրդարանի որոշումը բուռն վէճերու տեղի տուաւ անգլիական մամուլին մէջ։ Սակայն Մաքմիլլըն վճռած է ամէն դնով յաջողցնել Մեծն Բրիտանիոյ մասնակցութիւնը «Միացեալ Շուկայ»ին։

Երրորդ ուժը հետզհետէ աւելի զօրաւոր հիմերու վրայ կը դրուի։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

տի մեր զօրքին մէկ մասը որպէսզի պատրաստ ըլլանք որեւէ հաւանականութեան դէմ»։ Ասիկա պատասխան մըն է, դիտել կուտայ Խրուշչեւ, Քենըտիի ձեռք առած միջոցներուն.— «Երբ նման կացութիւն մը ստեղծուի, անհանդուրժելի կ'ըլլայ մեր կողմէ որ մեր ձեռքերը ծալած նստինք»։ Խրուշչեւ ըսաւ թէ Քենըտի տեսակ մը վերջնագիր ուղղած էր Խրհ. Միութեան եւ յիշեց տարօրինակ օրինակ մը «զօր. Նիքոլա Վաթութինի պատերազմի ժամանակ, աչքերուս առջեւ անճնասպան եղաւ, այլեւս չէր պիտեր թէ ի՞նչ կ'ընէր, կորսնցուցած էր ինքզինքը։ Արեւմուտքի մէջ ալ, կան մարդիկ որոնք կը կորսնցնեն թէ իրենց պատրիւնը եւ թէ իրենք զիրենք»։ (Յարդ պաչտօնական աղբիւրներու համաձայն զօր. Վաթութին որ Քիէվը ազատագրեց, մեռած էր Քիէվ, 1944 Ապրիլ 15ին, ծանր վէրքերու հետեւանքով)։

«Արեւմտեանները կը հաստատեն թէ Գերմանիոյ ժողովրդավար կառավարութենէն պատասխանէ այս ճառին, որուն չեչտը «հաչտարար» կը նկատեն Ուաչինկթընի մէջ։

Դեմոկրատ ծերակուտական Քըլպրայթ որ նախագահն է արտաքին յանձնախումբին, յայտարարեց.— «Կարծեմ Խրուշչեւ կ'ուզէ բանակցիլ Պերլինի շուրջ, բայց պէտք է դիտնալ թէ իր բանակցութիւնը «ինչ որ ձերն է իմս է» նչանաբանին վրայ հիմնուա՞ծ է»։

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Խրուշչեւ աւելի վճռական եղած է Արեւմտեաններուն տրուելիք երաչխաւորութեանց մասին։ Բայց յայտնի չէ թէ ի՞նչ են այդ երաչխիքները։

Պոնի մէջ կը դտնեն թէ նոր որեւէ բանակցութիւն չկայ այս ճառին մէջ։ Պերլինի քաղաքապետը՝ Վիլի Պրանտ, ըսաւ թէ այս «արուեստական տրամաբանութեամբ կարելի չէ լուծում մը դտնել Գերմանացիներուն ինքնորոշման տարրական փափաքին»։

«Նստիլ եւ խօսելու համար» ինչպէս կ'ուզէ Խրուշչեւ, պէտք է համաձայնութիւն մը դտնուի դլխաւոր տարակարծութեան վրայ։ Խրուշչեւ կ'ուզէ բանակցիլ իր հասկցած ձեւով եւ նախապայմաններու հիման վրայ, Արեւմուտք կ'ուզէ խօսիլ առանց նախապայմանի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը Գահիրէ զացած է միջին ճամբայ մը դտնելու համար Նասրի ազդայնացում – ներուն համար, որոնք մեծ ազդեցութիւն ունեցած են Եղիպտոսի յոյն համայնքին վրայ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ազգ. պաչտպանութեան նախկին նախարարը՝ Քեմալ Եըլմազ, 61 տարեկան, որ եասը Ատա կը դտնուէր, եօթներորդ արգելափակուածն է որ կը մեռնի եասը Ատայի մէջ։

ԻՐԱՔի մէջ 15 օրաթերթեր եւ պարբերաթերթեր կորսնցուցին հրատարակութեան իրենց արտօնութիւնը։ Ասոնց մէջ 4 թերթեր կան որոնք համայնավար են։

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ Տիեզերական Խորհուրդին երրորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Նոր–Տէլհի, Նոյեմբեր 18ին Դեկտեմբեր 6։ Կը մասնակցին 625 պատգամաւորներ որոնք 176 անդամ եկեղեցիներ կը ներկայացնեն։ Միւս կողմէ Ուղղափառ Տիեզերական հանդիպում մը տեղի պիտի ունենայ Հռոդոսի մէջ, Սեպտեմբեր 24ին։ Կը համախմբէ բոլոր եկեղեցիները որոնք կախում ունին Պոլսոյ եւ Մոսկուայի Պատրիարքութիւններէն։ Ա – րեւելեան, ղպտի, հայ, կարգ մը բողոքական եկեղեցիներ և կաթողիկէ եկեղեցին հրաւիրուած են դէտեր ղրկելու։ Կը սպասուին 130 պատգամաւոր եւ դէտ։ Ժողովին նպատակն է Ուղղափառ եկեղեցիներու վերակազմութիւն մը։

ԱՐԻԵԼԵԱՆ Պերլինի մէջ ամէն տեսակ միջոց ձեռք կ'առնուի արդելք հանդիսանալու համար Գերմանացիներու դաղթին՝ դէպի արեւմուտք։ Շաբաթ եւ կիրակի 3500 հոգի սահմանը անցած են, իսկ երկուշաբթի 1468 հոգի, ինչ որ կը կոտրէ բոլոր մրցանիշները։ Ուլպրիխթ կը սպառնայ դատի քաչել անոնք որ փախուստի ճամբուն վրայ կը բռնուին։

ԱՓԲԵՒԱՍԻԱՑԻՆԵՐԸ (46 ճայն) դիմում մը ներկայացուցին Համըրչոլտի, որպէսզի Ազգաժողովի արտակարգ նիստ հրաւիրէ, Պիզերթի համար։ Խրհ. Միութիւնը միացաւ այս դիմումին, բայց երեք ճայն կը պակսի որպէսզի կանոնա – դրական պետնի վրայ ժողովը պարտադիր ըլլայ, մնացեալը կախում ունի Համըր – շոլտի կամքէն։

ԹԻԹՈՎ արտակարգ ընդունելութեանց առարկայ դարձաւ, ողջ առողջ վերադառնալէն ետք։ «Կարծես հարսնիքէ կուդաս, պայծառ է ձայնդ» ըսաւ Խրուշչեւ հեռաձայնով։ «Հարսնիք չէր, բայց պարահանդէս մըն էր ընկեր Նիքիթա Սեր – կիէվիչ» չեչտեց տիեզերագնացը, աւելցնելով թէ առանց ընկերկումի պիտի կատարէ համայնավարի իր պարտականութիւնը։

ԱՊԻՃԱՆի հանդիսութիւնները վերջ դտան։ Ամերիկայի արդարութեան նախարարը որ եղբայրն է Նախագահին, Ռ. Քենըտի ըսաւ Թունուզիայի տեղեկատուութեան նախարար Մասմուտիի, որ կարդադրեն Պիզերթի խնդիրը։ Այս վերջինը չմասնակցեցաւ տողանցքին «չուդած մարդոց չհանդիպելու համար»։ Կ'ակնարկէր, անշուշտ, վարչապետ Տըպրէի։

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՑԵԱՆ որ քանի մը օրէն Թոքիօ պիտի երթայ խորհրդային ցուցահանդէսին բացումը կատարելու համար, պիտի տեսնուի վարչապետ Հայթօ Իքետայի հետ։ Միկոյեանի կ'ընկերանան 46 հոգի։

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ, Օգոստոս 15ին կը բացուի ֆրանսական ցուցահանդէսը, որ կոչուած է մեծ յաջողութիւն արձանագրելու։

ՆԱՍՐ կիպրոս պիտի այցելէ յառաջիկայ ամսուն, կը հաղորդեն Նիկոսիոյ պաչտօնական չրջանակները։

ԱԶՆԻՒ ՀԱՅԸ
ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

—օ—

ԽՄԲ. — Այս խորագրին տակ, *Քաթոլիք Տայճըսթ* ամսաթերթը Յուլիսի իր թիւին մէջ շահեկան յօդուած մը կը հրատարակէ, նուիրուած Հաւատոյ Տարածման Ժողովին Նախագահ՝ Կաթողիկոս-Պատրիարք Կարդինալ Աղաճանեանի, զոր կ'որակէ «ուժեղ անձնաւորութիւն մը, ազնիւ դիմագիծի մը տակ»:

Անգլերէն պարբերաթերթը կողքին վրայ հրատարակած է նաեւ Ծիրանաւոր Պատրիարքին նկարը: Ստորեւ կուտանք գլխաւոր մասերը, յապաւելով կենսագրական տեղեկութիւնները՝ զորս բազմաթիւ այլ առիթներով տուած ենք:

Երբ Զարլզ Պոհլըն ամերիկեան դեսպան էր Փիլիպպեաններու մէջ, 1959 Օգոստոսին, ընդունելութեան մը ընթացքին հանդիպեցաւ ամէնէն անսովոր Եկեղեցականին որուն երբեք հանդիպած չէր: Տեսաւ մօրուսաւոր Ծիրանաւոր մը, խորաթափանց աչքերով, սեւ եղերքով ակնոցներու տակ, որ առաջին քրիստոնեաներուն պարզութիւնն ունէր: Կրօնաւորը հմայեց դիւանագէտը, ռուսերէն խօսելով իրեն հետ:

Պոհլըն, Մոսկուայի նախկին դեսպան, հաճոյքով պատասխանեց նոյն լեզուով.— «Մտքէս չէի անցըներ թէ Մանիլլայի մէջ, ռուսերէն պիտի խօսիմ կաթողիկէ կարդինալի մը հետ»:

Այցելուն զուարթութեամբ ժպտեցաւ, որովհետեւ Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան վարժուած է տեսնել օտարներ, որոնք զինքը վերէն վար կը չափեն իբրեւ քիչ մը անսովոր մէկը: Ծնած է Ռուսաստան: Սահուն կերպով եօթը լեզու կը խօսի: Աշխարհ կը հրջի լիբանանեան անցագրով մը: Իբրեւ նախագահ Հաւատոյ Տարածման Միաբանութեան, պետն է Եկեղեցւոյ համաշխարհային միսիոնարական գործունէութեանց: Եւ իբրեւ Պատրիարքը 200.000 կաթողիկէ Հայերու, կը խորհրդանշէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միութիւնը Եկեղեցւոյ մէջ:

1958ին, Աղաճանեան մէկն էր այն չորս կարդինալներէն, որոնք ամէնէն շատ հաւանականութիւն ունէին Պապ ընտրուելու: Այսօր, 65 տարեկանին, բարձր խաւերու մօտ նկատուած է իբրեւ Փափապիլի *(այն կարդինալներն են որոնք իբրեւ յաջորդը կը նկատուին Յովհաննէս Պապին):*

Պոսթընի կարդինալը, Ռիչըրտ Քուշինք Կարդինալ Աղաճանեանը կը նկատէ իբրեւ «արդի ժամանակներու եկեղեցական ամէնէն փայլուն միտքերէն մէկը եւ մէկը որ ամէնէն հմուտն է Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ»: Կարդինալ Ֆրանսիս Սփելման, որ հինգ տարի միասին անցուցած է Հռոմի դպրեվանքին մէջ, զինքը կը յիշէ իբրեւ «փայլուն միտք մը եւ դպրեվանքի բոլոր աշակերտներուն առաջնորդը իր հմտութեամբ»

Երբ հայ կարդինալը Ամերիկա այցելեց 1960 Մայիսին, Կարդինալ Սփելման ըսաւ թէ ինք եւ ամերիկացի միւս եկեղեցականները ամէնէն շատ տպաւորուած էին իր ազնուութեամբ եւ ամերիկեան մտայնութեան իր հասկացողութեամբ: Արդարօրէն բարեկամներ շինելու իր յատկութիւնը զինքը Հռոմի ամէնէն ժողովրդական կարդինալներէն մէկը դարձուցած է:

Երբ հաճոյքն ունեցայ առանձին տեսակցութիւն մը ունենալու Կարդինալին հետ, Ուաշինկթըն, զարմացայ տեսնելով թէ մտային այնքան բարձր կարողութեան տէր մէկը կրնայ այնքան հմայիչ պարզութիւն մը ունենալ: Մէկը որ Կարդինալ Աղաճանեանի ճամբու ընկերը եղած էր, զայն կը նկարագրէր իբրեւ «ուժեղ անձնաւորութիւն մը, ազնուօրէն արտայայտուած»: Համեստութեան եւ իմաստութեան քաղցրական խառնուրդ մը:

... Կարդինալը պատմեց ինծի թէ ծնած է 1895 Սեպտեմբեր 15ին, Ախալցխա, Վրաստանի մէկ փոքր գիւղը, Թուրքիոյ սահմանին մօտ: Մայրենի լեզուն հայերէնն էր:

«Հայրս մեռաւ երբ 5 տարեկան էի, ուրեմն զինքը երբեք չեմ ճանչցած», ըսաւ: Ունի մէկ եղբայր՝ Պետրոս, եւ քոյր մը՝ Եղիսաբէթ, պաշտօնեայի մը այրին: Երկուքն ալ Խորհ. Միութիւն կ'ապրին:

Տղան Ղազարոս մկրտուեցաւ: Կանուխէն մտային շնորհներ ցոյց տուաւ: 11 տարեկանին յայտնեց թէ կ'ուզէր քահանայ ըլլալ: Զինքը Հռոմ ղրկեցին:

Օր մը, Հայր Ֆերնանտօ Ջենթօ, խումբ մը նոր աշակերտներ կ'առաջնորդէր պապական ունկնդրութեան մը: Հայր Ջենթօ, որ ներկայիս Փորթուկալի պապական Նուիրակն է, ցոյց տուաւ փոքրիկ Հայը եւ ըսաւ Ս. Քահանայապետին (Պիոս Ժ.) թէ այդ տղան տուն պիտի ղրկուի իր փոքր տարիքին համար:

Ունկնդրութեան վերջաւորութեան, Պապը նշան ըրաւ քահանային եւ ըսաւ. «Ըսէ պաշտօնավարող Կարդինալին, որ պահէ այս հայ տղան, որովհետեւ մեծ ծառայութիւն պիտի ընէ Եկեղեցիին»: Աւելի ուշ բացուեցաւ թէ Պապը ըսած է հայ աշակերտին թէ «քահանայ, եպիսկոպոս, պատրիարք» պիտի ըլլայ:

Կարդինալ Աղաճանեան չի սիրեր այս մասին խօսիլ: Ըսաւ ինծի թէ իրականութիւն չէ, ինչպէս առասպելական բոլոր մանրավէպերը, որ կը հրատարակուին:

... 1921 Փետրուարին, բոլշեւիկները կը գրաւեն Թիֆլիզը: Երբ կը հարցնեմ Կարդինալին թէ կարմիրները զինքը չե՞ն բանտարկած, կը ժպտի.— «Ոչ, ուրիշ շատ ընելիք ունէին»:

Կը կանչուի Հռոմ եւ փոխ-տեսուչ կը կարգուի հայ վարժարանին (Լեւոնեան), յետագային տեսուչ դառնալով: Հմուտ կը դառնայ լատիներէնի եւ հրէերէնի: Իր իտալերէնը ունի հռոմէական շեշտ մը, որ հաճոյքն է բոլոր անոնց՝ որոնք մտիկ կ'ընեն իր բազմահմուտ եւ շնորհալի քարոզները, Հռոմի մէջ: Կը խօսի նաեւ ֆրանսերէն, ռուսերէն, անգլերէն եւ անշուշտ հայերէն: Իր անգլերէնը սքանչելի է, թէեւ եւ անսահմանելի շեշտով մը, որ հաւանաբար բան մը կը պարտի միւս լեզուներուն: Արաբերէն ալ կը կարդայ:

Հռոմ մնացած 14 տարիներուն ընթացքին օգտակար նպաստ բերած է, իբրեւ հեղինակութիւն, Արեւելեան Կանոնական Օրէնքին:

... Նախ փոխ-տեսուչ, ապա Կարդինալ Փիէթրօ Ֆումազոնի-Պիոնտիի վախճանումէն ետք (1960), Հաւատոյ Տարածման Միաբանութեան տեսուչ նշանակուեցաւ: Իբրեւ վերատեսուչ կաթողիկէ բոլոր առաքելութեանց, իր վարչութեան տակ կը գտնուին 31 միլիոն կաթողիկէներ եւ 3 միլիոն նորընծաներ 78 թեմերու մէջ, 197 առաքելական առաջնորդարաններ, 114 եպիսկոպոսարաններ, 6 անկախ աբբայարաններ եւ երեք անկախ առաքելութիւններ:

Կարդինալ Աղաճանեան եւ իր 27 հոգինոց պաշտօնէութիւնը կը բնակի Հռոմի նշանաւոր Փիացցա տէ Սփանեայի *վրայ, Ռընէսանսի պալատը: Կէս ժամ է ոտքով, Վատիկանէն, բայց կը վայելէ նոյն առանձնավարութիւնը:*

Կարդինալը հազուադէպօրէն կարելի է տեսնել երբեմնի գահասրահին մէջ, որ իր գրասենեակն է: Առաւօտները կը սիրէ խօսակցիլ միսիոնարներու եւ այլ այցելուներու հետ, ապա կ'աշխատի իր տեղեկագիրներուն եւ թղթակցութեանց վրայ, մինչ Հռոմէացիները իրենց յետմիջօրէի հանգիստը կ'ընեն:

Խորապէս տպաւորուած է հեռաւոր վայրերէ եկած տեղեկագիրներով, որոնք կը դիզուին իր սեղանին վրայ: «Այս նամակները շատ բան կը յայտնեն» կ'ըսէ: «Եւ երբ կ'այցելեմ միսիոններուն, շատ տպաւորուած եմ ոչ այնքան աշխատանքի իրենց նուիրումէն, այլ իրենց ոգեւորութենէն: Երբեք յուսալքուած չեն»:

Քիչ են այն կարդինալները, որոնք աշխարհ պտըտած են, ինչպէս Կարդինալ Աղաճանեան: 1954ին, Եկեղեցւոյ առաջին իշխանն էր, որ Պաքիստան կ'այցելէր: 1959ին իր պաշտօնն ունեցող առաջին անձն էր որ կ'այցելէր Ծայրագոյն Արեւելքի միսիոնները: Նախագահած է Հարաւային Վիէթնամի Մարեմական առաջին ժողովին: Հարաւային Վիէթնամի կաթողիկէներու թիւը 1 միլիոն 150.000 է, փոքրամասնութիւն մը, բայց երկրին կրօնական ամէնէն լաւ կազմակերպուած համայնքն է, ուր պուտտայականները կը տիրապետեն:

Երբ կը հրջի այրող տաքերուն մէջ, կարմիր պատմուճանով, մօրուսաւոր Կարդինալը խորհրդանշան մըն է ամբողջ ժողովուրդին համար: Հազարաւոր ոչ-կաթողիկէներ կը շարուին փողոցներու երկայնքը, ուրկէ պիտի անցնի եւ հազարաւոր կաթողիկէներ կը հաւաքուին քաղաքին եկեղեցիներուն մէջ, ամէն գիշեր ցոյց տալու համար իրենց ապաւէնը անոր առաքելութեան:

Երբ Սայկոնի մէջ, առաւօտ մը կը պատարագէր, շրջակայ փողոցները լեցուած էին ծայրէ ի ծայր, մարդոցմով, որոնց ամբողջ գիշերը հոն քնացած էին:

Առանց յոգնութեան, Կարդինալը կ'այցելէ կաթողիկէ դպրոցներ, հիւանդանոցներ, գաղթականներու կայաններ, վանքեր, դպրեվանքեր եւ մանկատուներ: Վիէթնամցի քահանայ մը ըսաւ. «Զօրացուց մեր որոշումը ազատագրելու հիւսիսի մեր գերի եղբայրները: Ի վերջոյ, հիմա վստահ ենք որ Հռոմ կը խորհի մեր մասին առանց նկատի առնելու թէ փոքր ենք կամ անկարեւոր»:

Կարդինալ Աղաճանեան այցելած է Թայլանտա, Ֆորմոզա, Հոնք-Քոնկ, Քորէա եւ Ճափոն: Սէուլի մէջ, 3000 կաթողիկէներ լեցուած են Մայր Տաճարը, լսելու համար Կարդինալին պատարագը, մինչ քանի մը հարիւր ուրիշներ դուրսը կը մնային, անձրեւին տակ:

Նակազաքիի մէջ տեսած է հիւլէական ռմբակոծումի զոհ Ուքրամի եկեղեցին, ապա վերաշինուած:

1959 Օգոստոսին, գացած է Փիլիպպեանները, ապա մասնակցած Աւստրալիոյ Պրիզպանի հարիւրամեակի հանդիսութեանց:

Երեք ճամբորդութիւններ կատարած է Ամերիկա: 1951-52, 1954, 1960: Տուած է բազմաթիւ մամուլի ասուլիսներ, բայց ժպիտով կը մերժէ քաղաքական հարցերու մասին խօսիլ: Այնուամենայնիւ, յատկանշական բան մը ըսած է իր [illegible] պաշտօնին առընչութեամբ. «Ուր որ Եկեղեցին ազատ է, հոն առաքելութիւնները բարգաւաճ են»:

Փ. ՀԻԼԻ

ՀԱՅԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ 50 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ
(ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ)

—օ—

ԽՄԲ. — Այս գրութիւնը, որ ընկ. Մ. Եսայեանի կողմէ ղրկուած է «Հայրենիք»ին, եւ որուն խմբագրութեան մասնակցած է իր ատենին (1911), կը հրատարակենք իր պատմական նշանակութեան համար: 1911ին պատրաստուած տեղեկագիր մըն է Աղասիի եւ Եսայեանի կողմէ, եւ յանձնուած ողբ. ընկ. Համբ. Ամպրուքեանի, որ Նիւ Եորքի եկեղեցւոյ Անդամական ժողովին կողմէ պատգամաւոր ընտրուած էր Էջմիածին երթալու, ընտրելու համար Գէորգ Եպիսկ. Սուրէնեանը՝ Կաթողիկոս: Այդ օրերուն կար Կեդր. Վարչութիւն եւ մէկ եկեղեցի, 27րդ փողոցին վրայ: Պատգամաւոր Ամպրուքեան այս Տեղեկագիրը կարդացած է Էջմիածնի ընտրական ժողովին մէջ, հետաքրքրական տեղեկութիւններ տալով Ամերիկայի Հայութեան մասին:

Տեղեկագրութիւնը զոր պիտի ներկայացնեմ Մայր Դիւանին եւ հայկական այս Վեհաժողովին, արդիւնքն է 15 տարուան հետախուզութեան, փորձառութեան եւ անշահախնդիր փափաքի: Այս տեղեկագրութիւնը կը ներկայացնէ ամերիկահայ

ՌԱԲԻՆԴՐԱՆԱԹ ԹԱԿՈՐ

—օ—

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

Ոգի ի բոլն կը նուիրուի իր թշուառ ցեղակիցներու փրկութեան գործին: Հոգիի աչքերով կը տեսնէ ամէն բան եւ կը զգայ թէ եսասիրութիւնն ու անձնասիրութիւնը ի՛նչ աւերներ են գործած: Անհուն սէր ու գուրգուրանք կը տածէ իբրեւ ամբողջին մէկ մասնիկը: Եւ կը սկսի կարգ մը հողային բարեփոխումներ մտցնել: Եւ ո՜վ զարմանք, նախ կը բախի գիւղացիութեան ընդդիմութեանց: Իսկոյն կը հասկնայ որ անկարելի է որեւէ բարենորոգում մտցնել, որքան ատեն գիւղացիութիւնը կը մնայ տգէտ: Ծայրէն կը սկսի: Կը բանայ մանուկներու համար դպրոց, իսկ արհեստաւորներուն՝ արհեստանոց: Հայրը յուզումով կը նկատէ իր զաւկին ճիգերը եւ առ ի քաջալերութիւն՝ անոր կը տրամադրէ Կալկաթայէն 150 քիլոմեթր հեռու գտնուող իր մէկ կալուածը:

— Ուրիշ պարագաներու մէջ, կ'ըսէ հայրը, արքաները քեզ իրենց պալատը կը հրաւիրէին եւ ոսկէ շքանշաններով կը զարդարէին կուրծքդ: Ես միայն կրնամ քիչ մը դրամ տալ քու ձեռնարկիդ յաջողութեան համար:

Նորահաստատ Սանթինիքեթանի այդ համեստ դպրոցին պատմական դեր մը կը վիճակի եւ կը դառնայ համալսարան: Հոդ է, որ գիւղատնտեսական նոր մեթոտներու ուսումնասիրութիւն կը կատարուի եւ կը գործադրուի բովանդակ Հնդկաստանի մէջ: Աւելին նոյնիսկ, հոդ է որ Հնդկաստան իր հին մշակոյթին զուգահեռ կը գտնէ իր ազգային ոգին, եւ վերջապէս, հոդ է որ հնդիկ ընտրանին Կանտիի եւ Ներհուի առաջնորդութեամբ հիմը կը դնէ Հնդկաստանի ազատագրութեան գաղափարին:

1883ին, Թակոր քսաներկու տարեկան՝ կ'ամուսնանայ տասներկու տարեկան աղջկան մը, Մրինալի Տէվիի հետ: 19 տարի ետքը, 1902ին, կինը կը մեռնի հինգ զաւակ պարգեւելէ վերջ: Վշտահար բանաստեղծը այլեւս ընաւ չի մտածեր վերամուսնութեան մասին: «Ո՜վ կեանքիս կեանքը, կ'ըսէ ան, քեզմէ ետք մարմինս միշտ մաքուր պիտի պահեմ...»:

Թակոր իր զաւակներով վերջնապէս կը հաստատուի իր ձեռակերտին քով, Սանթինիքեթան: Սկզբնական շրջանին իր հիմնած դպրոցը կ'ունենայ հինգ աշակերտ միայն, մէկը... իր զաւակը: Յետագային աշակերտներուն թիւը կը հասնի 150ի: Վերյիշելով իր մանկութեան բանտման դպրոցներուն մէջ կրած տառապանքը, կ'որդեգրէ մանկավարժական ճկուն մեթոտ մը, հնդկական հին մանկավարժական սկզբունքներուն համաձայն, ընդմիշտ խուսափելով «գլուխլեցնելու» հիւանդութենէն: Կեանքի իրական արժէքն ըմբռնելու համար, ան մատղաշ միտքերուն կը ներշնչէ սէր դէպի մերձաւորը, գեղեցիկը, պարզը, ճշմարիտը, եւ դէպի անասուններն ու բոյսերը: Բնութիւնը թշնամի միջավայր մը պէտք չէ նկատել եւ պայքարիլ անոր դէմ, ինչպէս յաճախ կ'ընեն արեւմտեան երկիրները: Պէտք է հաղորդուիլ բնութեան հետ, պատշաճիլ անոր կշռոյթին, կեանքի եւ ստեղծագործութեան իմաստն ըմբռնելու համար: Դպրոցին ծրագիրը կը պարունակէր նաեւ Պենկալի պատմութեան, լեզուի եւ գրականութեան վերաբերեալ ընդարձակ ծանօթութիւններ: Գաղափարական մեծ գործ մը, որուն կոչեցեալ առաքեալն էր Թակոր: Ան զբօսնելով կ'ուսուցանէր իր աշակերտներուն, ինչ որ այսօր մանկավարժական գործնական մեթոտը կը կոչուի:

Դպրոցին նիւթական դժուարութիւններն ու հարազատներու իրարայաջորդ կորուստները կը խանգարեն իր հոգեկան անդորրութիւնը: Կորսնցուցած էր արդէն իր կինը, կը կորսնցնէ նաեւ իր երկու զաւակները, հայրը եւ շատ մտերիմ զարմիկ մը: Եւ ահա մահուան բնական եւ անըմբռնելի խորհուրդին առջեւ: Ճակատագրի դժբախտ հարուածներուն տակ, կ'ուզէ բացատրել մահուան առեղծուածը եւ իր բարեկամներէն մէկուն կ'ըսէ.

— Զգացի որ հիւլէ մը կրնայ կորսուիլ տիեզերքին մէջ, բայց ճշմարտութիւնը անկարելի է որ կորսուի: Ճակատագրի հետ հաշտուելու գաղափարը չէ որ զիս կը մղէ այսպէս խօսելու, այլ կեանքի լրիւ իմաստը: Հասկցայ թէ ի՞նչ է մահը: Ինքնին կատարելութիւն մը:

Այդ օրերուն է, որ կը գրէ իր հռչակաւոր Ժիթանջալին *(*): Տանջանքի եւ մտքի ծովէն, բանաստեղծը քնարական յուզիչ զգացումով թաթախուն, իր [illegible] ներաշխարհի փոթորկումները կը պարզէ:* Ժիթանջալին *գրած էր իրեն համար եւ բնաւ մտադրութիւն չունէր հրատարակելու: Սակայն, օր մը, հիւանդութենէ մը ետք, կը խորհի անգլերէնի վերածել: 1912ին, երբ կրկին կը ճամբորդէ Անգլիա, իր բարեկամներէն մէկուն ցոյց կուտայ թարգմանութիւնը: Բարեկամը իսկոյն լուր կուտայ հանրածանօթ գրագէտ Իյթսին: Ինք ինքն ալ զմայլած, կ'որոշէ գրական հաւաքոյթի մը ընթացքին կարդալ եւ գնահատութեան ենթարկել:*

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար. - 3)

(*) Օտար լեզուներէ թարգմանուած հայերէնի՝ Փընտգեանի եւ Հ. Թումանեանի կողմէ:

...ղութի բարոյական եւ նիւթական աբջողութիւնը։ Հեռու է կուսակցական ...ու կապակցութենէ եւ նպատակ ունի ոչ միայն կազմակերպել, ամփոփել հայկական ուժերն Ամերիկայի մէջ, ի նպաստ իրենց զարգացումին ու նպաստումին, այլեւ զօրաւոր ու կենսունակ ...ու աղբիւր մը եւ յենարան մը դառնալու զայն Մայր եկեղեցւոյ եւ Մայր Հայրենիքին։

Ամերիկահայ գաղութի ներկայ կացութիւնը.— Միացեալ Նահանգներու մէջ ցրուած ունինք մօտաւորապէս 60.000 հայ, տարեկան 5000 նորեկներու բարձում. վերադարձողներու թիւն է 25 հազար։ Այս համեմատութեամբ մի քանի տասնեակ տարիներ ետք պիտի ունենանք մօտաւորապէս 100–150 հազար հայութիւն։ Մղուած երկրի ընդհանուր հոսանքէն եւ օժտուած ցեղային ընդունակութեամբ, կը կազմենք ժիր, տնտեսագէտ եւ ուշիմ տարր մը, խոստումնալից ժամանակի եւ հարստանալու։ Զնայելով գաղթականութեան նորութեան, արդէն 100էն 20ը եղած է մեծ վաճառական, կալուածատէր ու խանութպան, այսինքն նախանձելի վիճակ մը, ապահովուած կեանք մը։ Հարիւրէն քանը լաւ վճարուած, ամերիկեան գործատուներու մըրցակից արհեստաւորներ ու գործաւորներ հարիւրին երեսուն, միջակ վարձքով, սակայն կարող իրենց հացը ճարելու եւ Մայր Հայրենիք դրամ ղրկելու։ Մնացած երեսուն առ հարիւրը կը կազմէ միշտ նորեկ հոսանքը, որ թէպէտ մնայուն գործ չունի, բայց ճշմարիտ է թէ քանի մը ամիս տառապելէ ետք, կը յաջողի այնպէս թէ այնպէս իր ծախքերը գոցել ու կամաց կամաց տեղական լեզուին հետ բարեկեցութեան տիրանալ։

Ուրեմն այս համեմատութեամբ արդէն ունինք գաղթականութեան 100էն 70ը, ոչ միայն ապահովուած վիճակի մէջ, այլեւ պատրաստ ու գիտակից՝ զոհողութիւններ ընելու։

Բարոյական վիճակ.— Գաղութի բարոյական ու մտաւորական կացութիւնը շատ քաջալերելի չէ եւ պէտք ունի խնամքի։

Գաղութի 100էն 90ը երկրէն անուս եւ խոպան եւ երբ կուգայ Ամերիկա, առաջնորդուած չէ երկրի եւ կառավարութեան ընձեռած անհուն բարիքներէն օգտուելու։ Բարոյականութեան հիմ որ իր հոսանքը ունէր Ամերիկայի մէջ, միտում ունի զայն ալ կորսնցնելու, քանի որ գաղթականութեան եկեղեցական եւ քաղաքական վիճակը անկազմակերպ է ու անկանոն։ Տեղ-տեղ գործաւորը սկսած է արդէն կորսնցնել ընտանեկան սրբութիւնները, զաւակները, եւ յանձնել ինքզինքը զեղխութեան եւ ապօրէնի կենակցութեան։

Ամերիկածին հայ սերունդին մայրենի լեզուն սորվեցնելով ազգութիւնը պահպանելու ջանքերը շատ դոյզն են։ Եւ տեղ-տեղ եղած ջանքերն ալ պէտք եղած արդիւնքը չեն տար, գաղթականութեան եկեղեցական անկազմակերպութեան պատճառաւ։ Ամերիկայի մէջ իրլանտական, իտալական եւ հրէական տարրերը, ուշ կամ կանուխ իրենց լեզուն կորսնցուցած են, բայց իրենց ցեղային առանձնայատկութիւնները եւ շահերը պահպանած են եւ պիտի պահպանուին դեռ տարիներ, իրենց ծնողաց ու նախնեաց եկեղեցին պահպանելով եւ յաճախելով։ Ամերիկեան ազգի յառաջդիմութեան, համերաշխութեան եւ ապահովութեան հիմը եկեղեցիներն են։ Եկեղեցին ընտանեկան բարոյականը պահպանելու կը ծառայէ, ժամանակ կը ծառայէ իրենց պատկանողներու նիւթական շահերու աճումին ու բարգաւաճումին։ Նոյն օրինակին անպատճառ հետեւելու ենք մենք՝ Հայերս, եթէ կ'ուզենք ցեղը պահպանել եւ հարստացնել։

Միթէ այս մասին զոհողութեան պատրաստ տարրերը չունի՞նք. այո, մեծամասնութիւնը ունինք որ կը ցանկայ իր վիճակը կազմակերպելու եւ կարգաւորելու, պատրաստ է ամէն զոհողութեան, բայց ժամանակը չունի եւ կը փափաքի ունենալ առաջնորդներ, որ ունենան այդ ժամանակը յօգուտ հօտին։

Ամերիկահայը հասոյթի մեծ աղբիւր մը.— Ներկայ անկազմակերպ վիճակին մէջ իսկ, Ամերիկահայը հասոյթի մեծ աղբիւր մըն է Մայր Հայրենիքին համար։ Մէկդի դնելով՝ քաղաքական կուսակցութիւններուն համար եղած անհաշիւ նըպաստները, խաղաղ զարգացման համար, Ամերիկահայերը ինքնամփոփ խմբակցութիւններով տարեկան դրամական մեծաքանակ նպաստներ կը գոյացնեն, գրեթէ ամէն 10–15 գիւղացի իր կրթական, կամ որբախնամ ընկերութիւնը ունի, եւ կարելի է ըսել թէ տարեկան առնուազն 50 հազարի գումար մը Թրքահայաստան կը մտնէ, կրթական կամ բարեգործական նպատակներով, որմէ Պոլսոյ Կեդրոնական Վարչութիւնը, կամ Էջմիածնի Մայր Դիւանը անծանօթ կը մնան։ Այս հասոյթը կրնայ կրկնապատկուիլ կամ եռապատկուիլ կազմակերպուած կամ առաջնորդուած գաղութի մը մէջ։

Ի՞նչ կ'ուզէ Ամերիկահայը.— Այժմ որ Ռուսիոյ Վեհափառ Ցարի բարեխնամ կառավարութիւնը բարեհաճած է ճանչնալ Ամերիկահայ Թեմը, գաղութը կը ցանկայ սերտ կապերով կապուիլ Մայր Դիւանին հետ, կը փափաքի ունենալ կարող եւ մաքրակրօն Առաջնորդ մը։ Առաջնորդ մը, որ չպատկանի որեւէ կուսակցութեան, սիրէ թէ հարուստը, թէ աղքատը, Առաջնորդ մը, որուն ջանքերը չկայանան միայն պսակի, թաղումի եւ կնունքի առիթները փնտռել հասոյթի չահագրգռումով, Առաջնորդ մը, որ սիրէ անկեղծօրէն ցեղն ու եկեղեցին։ Մէկ խօսքով ըլլայ աշակերտը Քրիստոսի եւ Հովիւը Աւետարանին։ Անձնուէր ու Սահմանադրասէր Հովիւ մը կրնայ մեծամեծ բարիքներու եւ ձեռնարկներու աղբիւր եւ կեդրոն դառնալ։ Թուենք զանոնք մէկիկ-մէկիկ.

1) Կազմակերպել ամէն կեդրոն տեղ, հոգաբարձութիւն մը եւ ունենալ եկեղեցի ու հովիւ մը, որ պատասխանատու մնայ Կեդրոնական Ժողովին եւ Առաջնորդարանին, խնամք տանի անդադար անոնց բարոյական, մտաւորական ու նիւթական զարգացման։

2) Առաջնորդարանը եւ հովիւները պատրաստեն մանրակրկիտ աշխատութեամբ, մարդահամարի տոմարը իրենց գաղութին, այդ տոմարը պէտք է պարունակէ որքան որ կարելի է անունները բոլոր Հայերուն, իրենց զբաղմունքի եւ որտեղացի ըլլալը եւ փոխութեան պարագային հետեւիլ անոր նոր հասցէին ու կացութեան։ Ունենալ ստոյգ ցանկը բոլոր Կրթական, Որբախնամ, Բարեգործական, Յառաջդիմական, Մարզական, Հայուհեաց, Կարմիր Խաչի, Շահակցական ու կալուածական հայ ընկերութիւններու եւ անոնց վարչութեանց։

3) Առանց ձեռնամուխ ըլլալու կրթական, որբախնամ և բարեգործական հաստատութիւններու գանձին, կարելի է հսկել անոնց բարեկարգ գործառնութեանց, զեղծումի առաջքն առնելու եւ կիրարկել տալ անոնց ծրագիրները իրենց գիւղերուն մէջ, աւելի արդիւնաւոր ընելու համար եւ բարձրացնելու Մայր Դիւանի հեղինակութիւնը յաչս Թրքահայ ժողովուրդին։

4) Առաջնորդը եւ Առաջնորդարանը պէտք է կեդրոնը դառնան գաղութին տնտեսական բարւոքման։ Հայերը վարժեցնել իրարու փոխադարձ շահերու ծառայեցնել։ Այս նպատակաւ եղած քանի մը մեծատուններու նպաստներէն օգտուիլ, գաղթային դժուարութիւնները յարդարելու նպատակաւ։ Այսօր այդ նըպաստները կ'ըլլան այնպիսիներու միջոցաւ, որոնք բոլորովին անկեղծ չեն իրենց կրօնական խորութեանց մէջ։

5) Առաջնորդը, որ պիտի սիրուի ամէնքէն, պիտի կրնայ դիւրաւ ունենալ եկեղեցի մը ու դպրոց մը. ոչ միայն պիտի կրնայ հովիւներուն եւ Առաջնորդարանին ծախքերը փակել, այլեւ եկեղեցիին եւս հասոյթի աղբիւր մը ստեղծել. սակայն կ'ուզենք որ այդ ըլլայ «Հովիւ քաջ, որ դնէ զանձն ի վերայ հօտին իւրոյ» եւ ոչ թէ «Հովիւն քաջ, որ դնէ զհօտն ի վերայ անձին իւրոյ»։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԻ
« ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻ »Ն

ԱԼՊԱՆԻԱ

Սեւ կատու մը անցած է Թիրանայի եւ Մոսկուայի միջեւ, ըսուեցաւ ու գրուեցաւ, յաճախ, վերջին ամիսներուն։

Նորագոյն տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ՝ ճիշդ էին այդ ըսուածներն ու գրուածները։

Միջազգային լարուած կացութեան մէջ, արեւելեան եւ արեւմտեան խմբակցութեանց ուշադրութիւնը այս օրերուն կը յածի նաեւ Ադրիականի եզերքին փարած փոքր երկրին՝ Ալպանիոյ, ուր էնվէր Հոճա բացարձակ տէրն ու տիրականն է կացութեան։

Համայնավար ընտանիքին այս «անառակ որդի»ն, որ յանդգնեցաւ ըմբոստ կեցուածք մը ցոյց տալ իր «հոգածու» խնամալին՝ Կրեմլինի հանդէպ, այսօր մատնուած է տնտեսական նեղ դրութեան մը, որ հետեւանք է Խորհրդային Միութեան կողմէ ի գործ դրուած տնտեսական պաշարման։

Տեղեկութիւնները կը հաւաստեն թէ՝ Մոսկուայի կողմէ ի գործ դրուած տնտեսական այս ճնշումը ոչ միայն պիտի չընկճէ «անառակ որդի»ն, այլեւ հաւանական է որ զայն մղէ ձեռք երկարելու արեւմտեան կարգ մը երկիրներու, անոնց աջակցութիւնը ապահովելու ակնկալութեամբ։

Այսպէս, կ'ըսուի թէ Թիրանա արդէն բախած է Փարիզի եւ Հռոմի դռները, առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատելու համար անոնց հետ։

Առաջին իսկ առիթով Թիրանա չի յանդգնիր ուղղակի իյնալու արեւմտեան խմբակցութեանց գիրկը եւ կը նախընտրէ կողմնակի ճամբաներով հարթել դէպի Արեւմուտք վերադարձի մը ճամբան, առեւտրական եւ տնտեսական յարաբերութեանց պիտակով ձիթենիի ճիւղ երկարելով այդ խմբակցութեան երկու գլխաւոր անդամներուն։

Մամուլի տեղեկութեանց համաձայն, այս ուղղութեամբ խօսակցութիւնները բաւական յառաջացած են արդէն եւ անհաւանական չէ որ վերջնական արդիւնքի մը յանգին։

Անհաւանական չէ նաեւ, որ արեւմըտեան այս երկու երկիրներու հետ տնտեսական յարաբերութեանց հաստատումէն յետոյ, Թիրանա փորձէ նաեւ քաղաքական դետնի վրայ հակիլ դէպի Արեւմուտք։

Արեւելեան խմբակցութեան «անառակ որդի»ին այս թեքումը դէպի Արեւմուտք, ուշադրութեան առարկայ դարձած է եւ լրջօրէն կը քննուի խորհրդային վարչապետ Պ. Խրուշչեւի կողմէ, որ վերջերս Սոչիի իր ամարանոցին մէջ երկար խօսակցութիւններ ունեցաւ Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ համայնավար կուսակցութեանց ղեկավարներուն հետ՝ ընդհանրապէս միջազգային եւ մասնաւորապէս Պալքաններու մէջ տիրող կացութեան շուրջ, որ արդիւնք է Մոսկուայի եւ Թիրանայի յարաբերութեանց ձգտումին։

Նկատողութեան առնուելիք պարագայ է նաեւ Սոֆիայի, Պուքրէշի եւ Աթէնքի խորհրդային դեսպաններուն այս օրերուն Մոսկուա ներկայութիւնը, որ կապ ունի, կը կարծուի, Ալպանիոյ թեքումին հետեւանքով Պալքաններու մէջ ստեղծուած նոր կացութեան քննարկութեան հետ։

Թերթերու այս տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ իրականութիւն են Թիրանայի եւ Մոսկուայի միջեւ ստեղծուած ճեղքի մասին ցարդ գոյութիւն ունեցող տարաձայնութիւնները։

Ալպանիան « մնաս բարով » ըսելու կը պատրաստուի Մոսկուայի եւ աչքերը կը յառէ դէպի նոր հորիզոններ։

Գոնէ այս ենթադրել կուտայ իր այսօրուան ընթացքը։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքի վախճանման քառասունքին առթիւ, Յուլիս 30ին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Լիբանանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, Թեմիս առաջնորդ Խորէն արք. Բարոյեանի կարգադրութեամբ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ նորվեկիական բարեգործական կազմակերպութիւն մը որոշած է Նանսէնի անունով ծերանոց մը բանալ Հայերուն համար, Սելանիկի մէջ։ Մեծ հայասէրին ի յիշատակ այս ծերանոցը 50 անկողին պիտի ունենայ։

ԹԵՀՐԱՆ գացած է Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի տեսուչը՝ Հ. Նիկողոս Վ. Քեհեայեան։ Վարդապետը որ իրեն հետ տարած է իրանահայ 42 աշակերտներ՝ ամառնային արձակուրդի առթիւ, այցելած է «Ալիք»ի խմբագրատունը։

ԹԵՀՐԱՆ գացած է Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանի փոխ-տեսուչ՝ բանաստեղծ-ուսուցիչ Մ. Իշխան։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Գարեգին Պատրիարքի վախճանման քառասունքին առթիւ, մանաւոր հոգեհանգիստ կատարուած է Շիշլիի գերեզմանատունը։ Երջանկայիշատակ Պատրիարքին յիշատակը ոգեկոչած է Շնորհք Եպս. Գալուստեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Ըսել կ'ուզեմ թէ անպատիւ մարդու մը պէկ անունը տալ պարզապէս նախատինք մըն է մեր բոլոր ցեղակիցներուն։ Ես որ հասկցայ ամէն բան... միթէ հաւատարապէս անուանարկուած չե՞մ նկատեր ինքզինքս երբ այս հրէշը դեռ ողջ մնայ եւ քեզի պէս գերուհիներով պղծէ մեր ազնուականութեան արիւնը։

— Սպաննե՞լ կ'ուզէք զինքը...

— Այո...

— Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզեր... մի՛ ընէք... մեղքցէք ինքզինքնիդ... մի՛ երթաք այդ ճիւաղին քով... որովհետեւ յանկարծ կ'արթննայ ու ձեզ կը սպաննէ...։

— Աստուած ինծի հետ է, Լալէզար, կը հաւատա՞ս որ բարի գործ մը կը յաջողի անոր ձեռքով։

Լալէզար չկրցաւ պատասխանել։ Քայլ մը առաւ...։

Դողդղալով մօտեցաւ Ալի պէկին ու անոր ձեռքը բռնելով այնպէս մը նայեցաւ աչքերուն մէջ, ինչպէս թշուառ մը կը նայի իր բարերար հրեշտակին։

— Կեցիր, աղա պէկ, կանաչ արեւուդ սիրուն ըլլայ... կեցիր որ յայտնեմ թէ միասին պիտի մտնենք այդ հրէշին հարէմը, միասին պիտի մօտենանք անոր արիւնոտ անկողնին եւ միասին պիտի լուծենք մեր վրէժը...։

— Միասի՞ն...

— Այո՛։

— Անկարելի է... այդպէս չենք կըրնար յաջողիլ։ Պէտք է դուն պատէն կամացուկ մը անցնելով պարտէզը մտնես, մինչեւ որ գամ... եթէ ոչ վտանգի կ'ենթարկուինք։

— Չէ, չեմ ընդունիր... կամ քեզի հետ պիտի մեռնիմ այդ գազանաբարոյ մարդուն սեմերէն ներս, կամ թէ քեզի հետ պիտի ազատիմ։

Ալի պէկ փուճ տեղը ջանաց համոզել։ Լալէզար անդրդուելի մնաց իր որոշումին մէջ։

— Ուրեմն չսպասենք... ըսաւ Ալի պէկ հոգեկան անզուսպ կատաղութենէն տանջուած ձայնով մը։

— Երթանք, վրայ բերաւ Լալէզար։

Երկուքն ալ սենեակէն անմիջապէս դուրս ելան։ Կանանոցին նեղ միջանցքը չարունակելով, դուռի մը առջին կանգ առին։

Դուռը կամացուկ մը հրեց Ալի պէկ ու ներս մտաւ Լալէզարին հետ։

Սենեակը մութ էր... բայց Լալէզար առաջնորդեց զինքը։

Անկիւնը, խաւար ստուերի մը մէջ, անկողին մը կար ուր պառկած էր Միրզա պէկ։

— Ա՛հ, մինակ է եղեր... մրմնջեց Ալի պէկ կամաց ձայնով մը։

— Այո, այս ճիւաղը հարէմի կիներուն քով մինչեւ առաւօտ չի մնար, նկատել տուաւ Լալէզար։

Ալի պէկ ձեռքը կուրծքին տարաւ, ծոցէն դաշոյն մը հանեց ու անկողնին մետաքսայեա վերմակը կիսովին մէկդի առնելէն ետքը, Միրզա պէկին բերանը գոցեց ու բոլոր ուժով դաշոյնը անոր սրտին խրեց...։

Լալէզար անոր ոտքերը բռնեց ու հարուածով մը անոր դաշոյնին զարկաւ...։

Գազանաբարոյ մարդը ճչել ուզեց, պոռալ ուզեց, շարժիլ ուզեց, անկողնէն ելլել ուզեց... վերջապէս օգնութիւն մը կանչել ուզեց... բայց անօգուտ բան, Ալի պէկ իր բոլոր զօրութեամբ գամած էր զինքը անկողնին մէջ։

Արիւնը սրտէն ու բերնէն դուրս պոռթկաց Լալէզարի ձեռքերուն վրայ, զոր չրթունքներուն տարաւ եւ զայն ծծեց պապակած ու անյագ ծարաւով մը։

(Շար.)

Պ. Էտուար Իւթիւճեան ցաւով կը ծա–նուցանէ իր կնոջ՝

ՈՐԼՆԷ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Էճօ,
Հաւրայիճ Դաստիարակուբեան օֆիսիէ)

մահը որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 1ին, Սէն–Քլու, 55 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ եկեղեց–ւոյ մէջ, չատ սեղմ շրջանակի մէջ եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Թիէի գերեզ–մանատունը՝ ամփոփուելու համար ըն–տանեկան դամբարանին մէջ:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Էտուար Իւթիւճեանի:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Ս. Էլէպէկեանի միջոցաւ հանդա–նակուած Յուլիսին 100 Ն. Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր վարժարանի Ծնողներու Մի–ութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մելինէ Աւագեանէ 100 Ն. Ֆ. Տիկին Դաւիթեանի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկ. Բ. Պախթիքեան 20ական նոր ֆրանք կը նուիրէ կարմիր Խաչին, կապոյտ Խաչին եւ Դպրոցասէրին, ողբացեալ Բարսեղ Տամլամեանի յիշա–տակին: (Ստանալ «Ցառաջ»էն):

ԱՆԾԱՆՕԹ ՁԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ

Հայ կամաւորներու եւ Նախկին Մար–տիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է «Բոցի Կոմիտէ»ին կողմէ Անծանօթ Զին–ուորին դերեզմանին բոցը արծարծելու այս կիրակի, Օգոստոս 13 ժամը 18,30ին: Հաւաքուիլ.— ժամը 18ին Էթուալի հրա–պարակին Թեո–Փլէնէն վրայ:

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկա–յութեամբ յարգելու համար Անծանօթ Զինուորին յիշատակը, որ այդ նուիրա–կան չիրիմին տակ, կը խորհրդանչէ զէն–քի բոլոր ընկերները, ինկած ֆրանսական հայրենիքին ծառայութեան մէջ:

ՊԱԼԱՓԵԱՆ Ս.Ի ՇԻՐՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շիրմին բացման օրը, Ս. Փիէռի հա–ւաքուած զումար.— Աղգ. Առաջնորդա–րան Մարսիլիոյ, Փրատոյի Մայր Եկե–ղեցւոյ վարչութիւն 250ական Ն. Ֆ.: Տէր եւ Տիկ. Մելքոնեան, Պ. Ճըմպըզեան 100 ական Ն. Ֆ., Պ. Ենովք Արմէն 90 Ն. Ֆ.: Գեր. Սերովբէ Ս. Մանուկեան, Ոմն, Պ. Պ. Մէլէմզեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր–եան, Պուլ Օտտոյի Թալ. Խորհուրդ, Մարսէյլի Կապ. Խաչի վարչութիւն, Պ. Պ. Վարդան Պանտիկեան, Արմ. Երեւան–եան 50ական Ն. Ֆ.: Մարսէյլի Նոր Սե–րունդ, Մարսէյլի Արենուշներ, Պ. Մ. Խաչատուրեան, Սէն Ժեռոմի Թալական–նութիւն 30ական Ն. Ֆ.: Պ. Պ. Տէր–Ղուկասեան, Գր. Մանուկեան, Լա Սիո–թայի քաղաքացիները Տէրոյեան եղբարք, Պ. Պ. Խտոյեան, Մերկէր Սուքիասեան, Ե. Տէր–Կարապետեան եւ Եղիա Մալխաս–եան 20ական Ն. Ֆ.: Պ. Պ. Յկ. Գէորգ–եան, Մ. Պէրպէրեան, Մուրատեան, Կէ–պէկեան, Գասպասեան, Յ. Եուսուֆեան, Ամանաթեան, Ա. Տ. Գէորգեան, Ալթուն–եան, Տէրէկլեան, Յուսիկ Գարակէօզ–եան, Խ. Արզումանեան, Գէորգ Պօղեան, Մ. Մարկոսեան, Տ. Խոսրով քահանայ, Ս. Արսլանեան, Երեւանեան, Գ. Մսրեան, Գալփագեան, Տիկ. Տարագճեան, Պա–պաիգիտեան, Վ. Խալօղլուեան, Երիցու–հի Թէրզեան, Ն. Քեհեաեան, Հայ պին–ուոր մը, Յր. Նիկողոսեան, Ս. Շիշման–եան, Օր. Արզումանեան, Յ. Քեհեաեան 10ական Ն. Ֆ.:

Գերեզմանի զումար 1760 Ն. Ֆ.:

Սէնթ Անթուանի հայրենակիցներէն հաւաքուած 253 Ն. Ֆ.:

(Վերջ)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1) Entrepreneurs jauge 7, réctiligne ;

2) Entrepreneurs pour montage tricots, grande série.

Terzian

3, Rue Poissonnière, PARIS (2e)

ՆՈՒԷՐ

Անգլիոյ Լիտս քաղաքէն Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան Յակոբ անգլիական ոսկի կը նուիրեն Յառաջի բարգաւաճման, կար–միր Խաչին, կապոյտ Խաչին, եկեղեցւոյ դպրոցներուն, ողբացեալ ԻԱՐՍԵՂ ՏԱՄ–ԼԱՄԵԱՆի մահուան առթիւ: (Ստանալ եկեղեցւոյ Դիւանատունէն):

Նոյն առթիւ, Տիկին Թադուհի Ալան–եան 20 Ն. Ֆ. կը նուիրէ կարմիր Խաչին:

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆը–րանսայի չրջանի 20րդ պատգ. Ժողովը տեղի կ'ունենայ 12 եւ 13 Օգոստոս, Շա–բաթ եւ Կիրակի օրերը Տէսինի մէջ, 35 Ավընիւ ժան ժօռէս «Շէ ժանօ» հայկա–կան սրճարանը:

Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդա–պահ ըլլալ եւ նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրու–թիւնները սկսած են .ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել Հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս–տել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայկոյ դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդ–գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիս–լան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պըրվէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհի–ները հայագիտական ծանօթութիւններ–Հեռաձայն 927 – 01,72

րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե–կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա–մար դիմել հաստատութեան տնօրէնու–թեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ *խմբովին ճամբորդողներուն:*

ՈՒՂԵԳՈՑՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ,
150 *քիլօ՝ Բ. կարգի եւ* 100 *քիլօ՝*
Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ
դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ
ճաբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ–ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՒՍ–ԼԷ–ՊԻՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստ. 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաչտահանդէսը:

Հաւաքատեղի փառքին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ թելեֆերիճի մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը:

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհ–նէքի եռք, ճաշ չրջակայ դաշտին պաղ աղբիւրին մօտ: Զանազան ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ: Փափաքողները կրնան իրենց ու–տելիքը միասին բերել:

Ճաշէն եռք ճառ եւ տեղեկատուութիւն: Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, եւ պարուհի Օր. Թարոնի:

Ճոխ վիճակահանութենէ մը եռք պի–տի ցրուուին Խորէն Նարպէյ արք.ի «Քրիստոնէական գիտելիքներու» գրքոյկ–ներ:

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը:

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Լիոնի Աղգ. Միութիւնը կը յայտարա–րէ թէ Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, կիրակի (Օգոստ. 13) հանդիսաւոր պա–տարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեց–ւոյ մէջ: Յաւարտ պատարագի, մատաղ–օրհնութիւն եւ աւանդական խաղողի օրհ–նութիւն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ չրջաններու բարեպաշտ Հայ ժողովուրդը:

Այն բոլոր բարեպաշտ աղջիկները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ մատա–ղագինի, հաճին իրենց նուէրները արձա–նագրել տալ եկեղեցւոյ բանկալը:

×

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Տօն Ս. Աստուածածնայ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Զաւէն վրդ. Արզումանեան: Յաւարտ պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողո–վուրդը:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 13 Օգոստոս, Տօն Վերափո–խման Սուրբ Աստուածածնի,

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ,

Առաւօտեան ժամը 10,30ին պիտի մա–տուցանէ Հայրապետական ձայնաւոր պա–տարագ եւ պիտի կատարէ խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Երկուչաբթի, 14 Օգոստ., Օր Մեռե–լոց, հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10,30ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ–դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←

OFFICE INTERNATIONAL

DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS

(Jardin du Palais Royal)

RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի.—
ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ: ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒ–ԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում:

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ
Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

Գինը՝ 2420 Ն. Ֆ., որուն 242 Ն. Ֆ.ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ — JEUDI 10 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9674 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9475

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՒՐՈՊԱ

Քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական երրեակ մարզերու մէջ նսեմացած եւ երկրորդական աստիճանի ինկած՝ հին Եւրոպան վերականգնումի, կորսուած դիրքերը վերագրաւելու եւ վիրաւորուած արժանապատուութիւնը տեղը բերելու ճիգեր կ'ընէ Բ. աշխարհամարտէն ի վեր:

Ցարդ այդ ուղղութեամբ կատարած փորձերը յանգեցան ոտքի վրայ դնելու փոքր Եւրոպա մը, մասնակցութեամբ վեց երկիրներու — Ֆրանսա, Գերմանիա, Իտալիա եւ Պենելիւքս:

Առանք միասին համաշխարհային առեւտուրի հարիւրին քսան համեմատութիւնով ներածումի մէջ առաջին, արտածումի մէջ երկրորդ տեղը կը գրաւեն:

Եթէ «Միացեալ Շուկայ»ի մէջ մտնեն նաեւ «Ազատ Փոխանակութեան Գօտի»ի եօթը երկիրները — Անգլիա, Աւստրիա, Դանիա, Շուէտ, Նորվեկիա, Փորթուկալ եւ Զուիցերիա, ինչպէս կը յուսացուի, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ կազմել մեծ Եւրոպա մը, որ պիտի ներկայացնէ պատկառելի ուժ մը, ամէն տեսակէտով:

Մեծ Եւրոպան պիտի ունենայ 217 միլիոն բնակիչ, աւելի քան Խորհ. Միութիւնը (212 միլիոն) եւ Միացեալ Նահանգները (180 միլիոն):

Ածուխի տարեկան արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 420 միլիոն թոն, մինչ Մ. Նահանգները կ'արտադրեն 388, Խ. Միութիւնը 369 միլիոն թոն: Պողպատի արտադրութիւնը՝ 97 միլիոն թոն, Մ. Նահանգներու 90, Խ. Միութեան 97 միլիոն թոնին դէմ:

Այս տասներեք երկիրներուն վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ Յունաստանը, որ վերջերս Ֆրանսայի վարչապետ Միշէլ Տըպրէի Աթէնք այցելութեան առթիւ իրրեւ «ընկերակից» ճանչցուեցաւ «Միացեալ Շուկայ»ին:

Այս վերջինին մէջ մտնելու տրամադրութիւն ցոյց կուտան նոյնպէս Թուրքիա եւ ափրիկեան նորազատ 16 պետութիւններ: Յոյս կայ, որ Անգլիայէն վերջ Համարակապետութեան պատկանող երկիրներն ալ ուզեն մաս կազմել անոր:

Անգլիոյ առեւտուրին հարիւրին քառասունը այս վերջիններուն հետ է: Միացեալ Շուկայի երկիրներուն հետ իր առեւտրական գործառնութիւնները 14,50 առ հարիւր միայն կը ներկայացնեն:

Մասնաւորապէս Աւստրալիա եւ Նոր Զելանտա գոհ չեն Թուիր Մաքմիլլընի ծրագրէն եւ որոշ ընդդիմութիւն ցոյց կուտան, վախնալով որ վերջին հաշուով վնասուողը իրենք պիտի ըլլան:

Մտահոգ են նաեւ Աւստրիա, Զուիցերիա եւ Շուէտ, որոնք քաղաքական պետք վրայ «չէզոք» պետութիւններ են: Մասնակցելով «Միացեալ Շուկայ»ին, կը վախնան, որ հրաժարած նկատուին չէզոքութենէ:

«Մեծ Եւրոպա»ն տնտեսական հանգամանք ունենալով հանդերձ, զերծ չէ քաղաքական նկարագրէ: Ի վերջոյ տնտեսական միութիւնը նաեւ քաղաքական գետնի վրայ գործակցութիւն կ'ենթադրէ:

Միացեալ Նահանգները համակրանքով ողջունեցին անգլիական Խորհրդարանին որոշումը՝ Միացեալ Շուկայի մէջ մըտնելու սկզբունքին մասին, հակառակ անոր, որ ամերիկեան առեւտուրին առջեւ պիտի փակուին կարգ մը շուկաներ:

«Մեծ Եւրոպա»յի կազմութիւնը քաղաքականօրէն կը զօրացնէ Ամերիկայի դիրքը՝ հանդէպ Խորհրդային Միութեան: Այս վերջինը իր եւ Միացեալ Նահանգներուն մէջտեղ պիտի գտնէ մեծ Եւրոպա մը, իբրեւ անբաժան մասը «ազատ աշխարհ»ի:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՃԱՌԷՆ ԵՏՔ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԼԱՒԱՏԵՍ ՉԷ

Խորհրդային վարչապետին ճառէն ետք, արեւմտեան շրջանակները նոյն հակազդեցութիւնը չունին: Մինչ Անգլիա եւ Ամերիկա որոշ լաւատեսութիւն մը կը պահեն, նկատելով թէ Խրուշչեւ «հաշտարար» ճիգ մը գործածեց եւ այն տպաւորութիւնը թողուց թէ կ'ուզէ բանակցութեամբ լուծում մը գտնել, Ֆրանսա եւ Գերմանիա աւելի յոռետես կամ պարզապէս՝ իրատես, կ'անդրադառնան գլխաւորաբար ճառին այն մասին որ կը խօսէր պահեստի զօրքեր կանչելու մասին: Այս է գոնէ Իւմանիթէի տպաւորութիւնը որ կը գրէ թէ Փարիզ եւ Պոն կ'աշխատին ձախողեցնել բանակցութեան որեւէ գաղափար, մինչ անգլիական մամուլը կը պահանջէ բանակցիլ: Յիշենք սակայն թէ արտաքին նախարարը՝ Լորտ Հիում Փարիզէն մեկնած պահուն յայտնեց թէ կարելի չէ որեւէ գնով բանակցիլ եթէ ի սկզբանէ յոյս չկայ բանի մը յանգելու: Անգլիացի նախարարին համար կացութիւնը կրնայ վատթարանալ աշնան:

Դաշնակցային Գերմանիոյ համար, Խրուշչեւի ճառը ոչ մէկ նոր տարր բերաւ որ թոյլ տայ բանակցելու: Իսկ արեւելեան Գերմանացիներու պատասխանը անմիջական եղաւ, արեւմտեան Պերլին անցնողներու թիւը 2012ի հասաւ երեքշաբթի օր, կոտրելով ութ տարուան մրցանիշը. կը կարծուէր թէ մինչեւ իրիկուն 3000ը պիտի անցնէր:

Ամերիկեան մամուլի կարծիքն այն է թէ Խրուշչեւ գործածեց թէ՛ պատերազմի թէ խաղաղութեան լեզուն: Սպիտակ Տան բանբերը յայտարարեց թէ Քենըտի պիտի պատասխանէ Հինգշաբթի օր, Խրուշչեւի, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին:

Խորհ. Միութեան մէջ, հակազդեցութիւնը բոլորովին տարբեր եղած է: Մոսկուայի, Լենինկրատի, Քիէվի, Կորքիի, Կույպիշեւի և այլ շրջաններու հաստատութեանց Խորհուրդները (Սովետ), դիմում կատարած են կառավարութեան որ եօթնի տեղ 8 ժամ աշխատին՝ դէմ դնելու համար «աշխարհակալներու յարձակողական փորձերուն»: Խորհրդային բանուորները կ'ուզեն աւելի աշխատիլ զօրացնելու համար Խորհ. Միութեան պաշտպանողական ուժը: Մամուլը աւելի եւս ուժ կուտայ սնուցանելու համար «հայրենիքը վտանգի մէջ է»ի այս հոգեբանական տրամադրութիւնը:

× Արեւելեան Գերմանիոյ Խորհրդարանը անակնկալօրէն նիստի հրաւիրուած է Ուրբաթ օրուան համար:

× Նիւզ-Ուիքի համաձայն, Խրուշչեւ ըսած է Մէքլոյի թէ ոչ մէկ բան պիտի ընէ որ աղօտէ Միացեալ Նահանգներու վարկը, աւելցնելով թէ Միացեալ Նահանգները մեծ պետութիւն մըն է, ինչպէս նաեւ Խորհ. Միութիւնը. կասկածելի է թէ պատերազմի մը պարագային երկուքէն մէկը յաղթական դուրս ելլէ:

× Ատլանտեան Ուխտի հերթական խորհուրդը լսելէ ետք, Ամերիկայի Արտաքին նախարար՝ Տին Ռըսքի տեղեկագիրը եւ նկատի առնելով կացութեան ծանրակշռութիւնը, որոշեց աւելցնել իր խորհրդակցութիւնները: Ցաւով նկատի առնուած է թէ Գերմանիոյ վերամիացման համար ոչ մէկ յառաջդիմութիւն կայ: Ինչ կը վերաբերի Պերլինի, նախարարները հաստատեցին 1958 Դեկտեմբեր 16ի իրենց բանաձեւը՝ պաշտպանել Պերլինի եւ իր բնակչութեան ազատութիւնը:

ԱՆՋՐՊԵՏԻՆ ՄԷՋ 25 ԺԱՄ

— «Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն: Այստեղ, Մոսկուա, ձայնասփիւռով կապուած Խորհ. Միութեան բոլոր կայաններուն հետ: Մտիկ ըրէք, մտիկ ըրէք:

Յաջողութեամբ վերջ գտաւ երկարատեւ թռիչքը անջրպետին մէջ, աննախընթաց դէպք մարդկային պատմութեան մէջ: Այերանաւը, զոր կը վարէր հրամանատար Կերման Սթեփանովիչ Թիթով անձնապէս, տասնեւեօթն անգամ շրջանն ըրաւ երկրագունդին չուրջ, կտրելով 700 հազար քիլոմեթր, 25 ժամ 18 վայրկեանի մէջ:

Այերանաւը որ կը կոչուի Վոստոկ Բ., երկիր իջաւ Խորհ. Միութեան արեւմըտեան մասին մէջ, նախորդին իջման վայրէն ոչ շատ հեռու, Սարատովի մօտ, Վոլկայի եւ Ուրալի միջեւ, Սթալինկրատի հիւսիսը»:

Այսպէս կը յայտարարէր Մոսկուայի խօսնակը եօթը Օգոստոսին:

Այս յաջողութեամբ, կը գրէ «Ֆիկարօ», Խորհ. Միութիւնը միանգամ ընդմիշտ կը հաստատէ իր գերակայութիւնը անջրպետի նուաճումներուն մէջ, ու մարդկութեան կը մնայ միայն գլխարկները հանել ու խոնարհիլ տիեզերական թռիչքներու այս հրաշալի իրականութեան առջեւ:

Մոսկուայի բնակչութիւնը շունչը բռնած կը հետեւէր անօրինակ խոյանքին, զոր կը կատարէր ռուս տիեզերաչուն: Երբ յաջողութեան լուրն առաւ, բնական էր որ արտայայտէր ոչ միայն իր ուրախութիւնը, այլեւ հպարտութիւնը՝ անզուսպ ձեւով, ինչ որ իր իրաւունքն է: Ժողովրդական փառաշուք հանդիսութիւններ ոչ միայն Մոսկուայի, այլեւ Խորհ. Միութեան բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Օգոստոս 6, Կիրակի: Տաք արեւ մը: Գիտնականներու եւ ճարտարագէտներու կառավարական յանձնախումբը այերանաւին արձակարանին վրայ խռնուած: Սուզակի պէս հագուած, Թիթով կը մօտենայ խումբին ծանր քայլերով: Գլխուն վրայ կը շողան Խորհ. Միութեան եւ կոմունիստ կուսակցութեան անուան սկզբնատառերը: Թիթով կը սեղմէ բոլորին ձեռքը: Վերելակով կը բարձրանայ իր խցիկը: Քանի մը խօսք կ'արտասանէ եւ ծափահարութիւն: Իրեն կ'երկարեն օրագիրի տետրը, որու կապուած է մատիտ մը. «Կակարինի ձեռքէն խուսափեցաւ մատիտը որ կապուած չէր, այնպէս որ հազար տեսակ ճարպիկութիւններ ըրաւ՝ մինչեւ որ մատիտը բռնեց, — ես կապած եմ մատիտը» ըսաւ: Բժիշկը կը խնդրէ վերջ դնել խօսակցութեանց, կը քննէ կենսաբանական գործիքները: Յետոյ կը հեռանան բոլորը: Բարձրախօսով յաջորդական երեք հրաման. «10 վայրկեան»: Յետոյ «5 վայրկեան»: Յետոյ. «Թի՛ռ»: Արծաթագոյն հրթիռ մը կը բարձրանայ վեհափառ վերելքով մը, նախ դանդաղ, յետոյ արագ, եւ երբ կը հասնի երկնքի զենիթը՝ կը փայլի ճիշդ երկրորդ արեւ մը նման, յետոյ կը խոնարհի եւ կ'առնէ իր ճամբան:

Քիչ ետքը. «Կ'անցնիմ մեր հայրենիքին երկինքէն: Ամէն բան լաւ կ'ընթանայ: Ողջոյն ամէնուդ»:

Կիրակի գիշեր ամէն ոք ականջը յառած է ձայնասփիւռի գործիքին: Ժամը 7ին, խօսնակը կը յայտարարէր թէ Վոստոկ Բ. կը սաւառնի անհունին մէջ ութեւկէս ժամէ ի վեր, եւ արդէն կտրած է 238.400 քիլոմեթր՝ երկրագունդին չուրջ:

Թիթով իր կարգին կը հաղորդէր թէ ամէն բան լաւ կ'ընթանայ: Աշխատանքի տրամադրութիւնը բարձր, կենսաբանական եւ բնախօսական գործունէութիւնը բնական: Ընթրիքը վերջացուցած էր ժամը 5ին: Զարկերակը 80, շնչառութեան կշռոյթը՝ 20–28 մէկ վայրկեանի մէջ: Օդին բարեխառնութիւնը 20–22 աստիճան: Մթնոլորտային ճնշումը՝ 750–760 միլիմեթր: Թթուածինին համեմատութիւնը՝ 24,5 առ հարիւր:

Տիեզերաչուին ձեռքը կը գտնուէր ամէն բան: Ի հարկին՝ ուզէր կրնար երկիր իջնել, ուղղութիւն փոխել կամ շարունակել թռիչքը:

— Գիշեր բարի, Մոսկուա՛, ըսաւ ժամը 7,30ին եւ քնացաւ ինչպէս ուեւէ մէկը, որ, երկրի վրայ, անկողին կը մտնէ:

Կանուխ արթնցաւ: Ախորժակը բաց, նախաճաշն ըրաւ ժամը 5,45ին, յետոյ հետեւեցաւ գիտական զննութեանց բարւոք կատարումին: Յաջորդաբար Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը հաղորդէր ինչ կը յայտարարէր Թիթով, հաստատելով թէ ո՛րքան հանդարտ է եւ հանգիստ իր այերանաւին մէջ:

Առաւօտ ժամը 6ին, երբ կ'աւարտէր 15րդ «պտոյտ շրջանը» երկրագունդին չուրջ, կենսաբնախօսական մեքենաներուն գործունէութիւնը տեղի կ'ունենար անթերի: Թիթով, այդ պահուն կը զննէր երկրագունդը, — իր առջեւ երեք պատուհան ունէր կատարելու համար այդ զննութիւնները՝ անշուշտ խոշորացոյցով:

Ժամը 8,8ին, Վոստոկ Բ. կտրած էր 654.800 քիլոմեթր: Եթէ ուղիղ գիծով կատարէր ընթացքը, լուսնէն 250.006 քիլոմեթր անդին անցած պիտի ըլլար:

— Երջանի՛կ եմ, եւ հանգիստ, ցտեսութիւն յերկիր, կը հաղորդէ յաճախ:

Ափսո՛ս Մոսկուայի ժողովուրդին համար, — Երկուշաբթի թերթ չի հրատարակուիր մայրաքաղաքին մէջ: Անհամբեր են բոլորը: «Փրաւտա» կը հրատարակէ բացառիկ թիւ մը, որ սակայն կը գոհանայ տպագրելով պաշտօնական հաղորդագրութիւնները: Ժողովուրդը մանրամասնութիւն կ'ուզէ, լուսանկար, պատկեր: Պատկերասփիւռը եւս չէր կըրնար գոհացնել ժողովուրդը: Ի՞նչ փոյթ, ժողովուրդը գիտէ այլեւս թէ յաջողութեամբ վերջ գտած է թռիչքը անջրպետին մէջ, — խանդավառութիւն, ցնծութիւն, գինովութիւն:

Եւ ահա «խաղին մէջ կը մտնէ» նորին վեհափառութիւն Փրոփականտան, կո —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ Գաղտնի-Բանակը մէկ չաբթուան ընթացքին 136 պայթումներ կատարած է, ինչպէս կը հաղորդէ իր «Շրջաբերական-թերթ»ին մէջ, խմբագրական մը հրատարակուած է «Սնանկութեան հաստատում» խորագրով, հուիրուած Պիզերթի եւ Լիւկրէնի:

ՍԻ ՄՈՀԱՄԷՏ Վիլայա 4ի պետը որ սարսափն էր բոլորին, սպաննուած է առջի օր, կարգապահութեան ուժերու հետ ունեցած բախումի մը ընթացքին: Սի Մոհամէտ, Սի Սալահի հետ Էլիզէ ընդունուած էր:

ՖՐՕՅՏԸՆՇՏԱՏԻ (Գերմանիա) մէջ մեռած է Ֆրանք Պուխման «բարոյական վերազինումի» հիմնադիրը: Պուխման կը գտնէր թէ իր «բարոյական վերազինումը» արեւմտեան միակ պատասխանը կըրնար ըլլալ համայնավար քարոզչութեան: Իր սկզբունքն էր՝ աշխարհը բարենորոգելու համար նախ պէտք է ինքզինքը բարենորոգել:

ԿԻՐԱՍՈՆԻ մէջ (Թուրքիա) հրդեհ մը ծագած է որ կը վտանգէ ամբողջ քաղաքը, որուն 15.000 բնակիչները կը պայքարին կրակին դէմ:

ՇՈՒՄԷՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

(ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ 350 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Շումէնը, որ այժմ Կոլարովգրադ կը կոչուի, Հիւսիսային Պուլկարիոյ հնագոյն բնակավայրերէն մին է, կառուցուած Դանուբը անցնող նախապուլկարներու կողմէ, իր բնական դիրքին ամրութեան եւ նախապէս անտառներով շրջապատուած ըլլալուն համար։

1388ին, երբ Սուլթան Մուրադի հրամանատար Ալի փաշան գրաւեց Շումէնը, յիշատակութեան արժանի քաղաք մը չէր ան, այլ պուլկարական բերդ մը։ Այդ գրաւումէն բաւական տարիներ յետոյ է, որ այս բնակավայրը ստացած է քաղաքի ձեւ եւ անուն։

Հ. Ղուկաս Ինճիճեան իր «Աշխարհագրութիւն չորից մասանց աշխարհի» աշխատութեան մէջ կը գրէ. «Գոլով սա գիւղաքաղաք յամենայն շինութիւնս ծաղկեալ եւ բարգաւաճ՝ կոչի ի բազմաց Փոքր էտրէնէ»։

Համաձայն Թուրք պատմիչ Էվլիա Չելեբիի, 1550-1600 Թուականներուն Շումէնը արդէն սկսած էր որպէս բարգաւաճ քաղաք գրաւել օտար վաճառականներու ուշադրութիւնը։ 1600ական Թուականներուն է, հաւանաբար, որ հայ գաղթականներ եկած եւ հաստատուած են նաեւ այս քաղաքը, ըստ պուլկար պատմիչ Պրոֆ. Իշիրկովի։

Ըստ մեր պրպտումներուն, առաջին անգամ Շումէն եկող Հայերը 10-12 ընտանիքէն աւելի չեն եղած։

Թէեւ Շումէնի հայ գաղութի սկզբնաւորութեան բուն Թուականի մասին որեւէ գրաւոր յիշատակարան չէ գտնուած ցարդ տեղւոյն վրայ, սակայն կաթոլիկ եպիսկոպոս Պետր Բոգդան երբ 1640ին կը շրջի Պուլկարիան, Շումէնի մէջ կը գտնէ 19 տուն Հայեր, շուրջ 40 հոգի, որոնք դեռ եկեղեցի չունէին եւ կ'աղօթէին տան մը սենեակին մէջ։

Շումէնի Հայերու մասին եղած առաջին այս գրաւոր վկայութենէն կրնանք հետեւցնել, թէ Շումէնի հայ գաղութին սկզբնաւորութիւնը եղած պէտք է ըլլայ Ռուսջուկի, Թոնովի, Ռազգրադի եւ շրջակայ հայ գաղութներու կազմութեան տարիներուն, այսինքն ամենականուխը 1606, իսկ ամէնէն ուշը 1610 Թուականներուն, երբ Կաֆայի (Ղրիմ) շրջանին մէջ տիրող մեծ սով ու համաճարակը պատճառ կ'ըլլան, որ տեղւոյն հայ գաղթականներէն մաս մը, որոնք նախապէս եկած էին Երեւանի եւ Նախիջեւանի շրջաններէն, գան եւ հաստատուին Շումէն։ Թրքական հին փաստաթուղթ մը Թոնովի եւ շրջակայքի Հայերը կը կոչէ «Թայիֆի աճեմ» («պարսկական խմբաւորումներ»), որովհետեւ այդ Թուականներուն (1600) Երեւան եւ Նախիջեւան կը գտնուէին Պարսիկներու տիրապետութեան տակ եւ հայ բնակչութենէն մաս մը 1604ին, Շահ Աբբասի բռնութենէն փախչելով, գացեր է դէպի Սեւ ծովու եզերքները, մինչեւ Խրիմ։

Ժէ. դարու անգլիացի ճանապարհորդի մը վկայութեամբ ալ, Դանուբի շրջանի Հայերը եկած են Խրիմէն։

Ահա Խրիմի այս գաղթականներէն մաս մը եկած եւ հաստատուած է Հիւսիսային Պուլկարիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ, մինչեւ Պելկրատ։ Այս մասին կը վկայէ նաեւ Գրիգոր Դարանաղեցի մեծ ժամանակագիրը գրելով. «Եւ լինել սովին ոմանք Ստամբոլ եկին եւ ոմանք ալ ի Թրակիա, որ Ռումէլ ասի, ի Վառնայու անցանելով մինչեւ Պելկրատ»։

Բաւական տարիներ յետոյ, 1750ական Թուականներուն, Շումէն կը հասնի հայ գաղթականներու երկրորդ խումբ մը 14 երիտասարդներէ բաղկացած, բոլորն ալ Նախիջեւանցիներ, հաւանաբար նախապէս եկածներու հեռաւոր ազգականներ, որոնցմէ մէկը կ'ամուսնանայ տեղացի աղջկան մը հետ եւ կը ձեռնադրուի առաջին հայ քահանայ տեղւոյն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ վրայ եւ կը կոչուի Տէր Դանիէլ։ Այս 14 երիտասարդներէն 5ը կը Թրքանան եւ կը կոչուին «Թախմազ պուղկունլարը», այսինքն Պարսից Թահմազ ղուլի խանին 1755 Թուականին Հայոց վրայ ի գործ դրած խժդժութիւններէն փախչողներ։

Համաձայն հին վկայութիւններու, ԺԸ. դարու սկիզբները Շումէն եկող առաջին Հայերը ապրած են քաղաքէն դուրս, Չիֆթլիկ պայըր կոչուած բարձունքի (այժմ Քէօշկլէր) հարաւ-արեւելեան փէշերուն տակ, որուն մօտերը եղած է Հայոց առաջին գերեզմանոցը։

1800ական Թուականներուն Հայերը կ'ամփոփուին այժմեան հայ եկեղեցիին շուրջը, որ ներկայիս կը կոչուի Արմէնսկայ չաստ (Հայկական Թաղ)։

Այս եկեղեցիին բակը սալարկուած է հին գերեզմաննոցէն բերուած մարմարեայ տապանաքարերով, որոնցմէ ամենահինն է 1785 Թուականը կրող «Մահտէսի Մեխանեսար որդի մահտէսի Յունան»ի տապանաքարը։

Կան նաեւ հետեւեալ հայերէն տապանագրութիւնները.

«Տապանս այս է հանգստեան Քօսզօսենց հաճի Ակոբին որդի հաճի Ջաֆարն կամ Մարթայի որդի Կարապետն, որ փոխեցաւ ի կեանս թուին Հայոց ՌՄԾ» (1801)։

«Այս է տապան հանգստեան միտսի Փիլիպոսի կողակից մհսի Մարգարիտն, որ հանգեաւ ի սէնէի տանկաց 1236 (1821)։

«Այս է տապան հանգստեան Կօսկօսզատէ հաճի Ջաֆարն կողակից հաճի Մաբիամին, որ փոխեցաւ ի կեանս թուին ՌՄՆ» (1821)։

Հետաքրքրական է, որ մինչեւ 1821 Թուականին շինուած տապանաքարերը գրուած են հայերէն լեզուով, իսկ 1830էն սկսեալ մինչեւ 1878, Պուլկարիոյ Թրքական լուծէն ազատագրումը, գրեթէ բոլոր տապանագրութիւնները հայատառ Թրքերէն են, վերամբարձ ոճով եւ չափածոյ։ Ասոնցմէ ընթեռնլի են հետեւեալները. Հաճի Ջաֆար (կարծեմ Տէր Դանիէլի որդի), 1831ին մեռած, Մեսրոպ Համբարձումեան՝ 1832ին, Մուրատ Հաճի Ակոբեան՝ 1832ին, Հաճի Սարգիս Նազարեան՝ 18...ին, Հաճի Թագուհի Ղազարոսեան՝ 1839ին, Հաճուր Տուտու Կիրակոսեան՝ 1849ին, Հաճի Սիմա Գէորգեան՝ 1855ին, Խաթուն Հաճի Աբրահամեան՝ 1858ին, Յովհաննէս Մուրատ Յակոբեան՝ 1878ին։ Դեռ տասնեակ մը անընթեռնլի տապանաքարեր եւս կան, որոնք ո՞վ գիտէ իրենց ընդերքին մէջ ինչ կարեւոր դէպքեր ունին պատմելիք...։

Ահա հայատառ Թրքերէն գրուած տապանագրութիւններէն նմոյշ մը.

«Կէլ իպրէթ ալ, է՛լ տօստ, սէն բի պաղրման,
Ալսը էթմէ էճէլի ասլա խաթըրընտան։
Պու ճիհանտա վարընա ֆիքիր էթմէ, է՛յ ճան,
Նամ կէչէր, շան կիտէր, թաշ գալըր նիշան։
Խամիմ տիր Հաճուր Տուտու Կիրակոսեան,
Սինճիմ օթուզ ալթը իտի արարտմ տէրման,
Պէն պիր պէֆիար ֆըզ իտիմ, Շումլու տըր վէթան։
Էկէր զիարէթ էտէրիսէն, է՛յ ճիվան,
Խայըրըլը տուալէրին իլէ պէնի ան»։

Հետաքրքրութեան համար կուտանք Թարգմանութիւնը.

Ո՛վ բարեկամ, ե՛կ, օրինակ առ, դուր որ ողջ ես,
Մահը ամենեւին մտքէդ չհեռացնես։
Այս աշխարհի մէջ ունեցածովդ մի՛ պարծենար,
Համբաւ եւ անուն բոլորը կ'անցնին,
իբր նշան կը մնայ մէկ քար։
Իմ անունն էր Տուտու Կիրակոսեան,
Երեսունվեց տարեկանիս հիւանդացայ, փնտռեցի դարման,
Ցաւը ակնթարթ մ'իսկ չտուաւ ժամանակ ինծի,
Ես, որ ամուրի աղջիկ մ'էի բնիկ Շումէնցի։
Ո՛վ երիտասարդ, եթէ այցելես հողակոյտիս,
Բարի աղօթքովդ յիշատակէ՛ զիս։

Այս տապանաքարերուն վրայ փորագրուած գործիքները ցոյց կուտան, թէ տեղացի Հայերը ինչ արհեստներ ունեցած են՝ դերձակութիւն, պղնձագործութիւն, ոսկերչութիւն, ժամագործութիւն, կօշկակարութիւն։

Հ. Ղ. Ինճիճեան, «Ճիհաննումա»յի տուած տեղեկութիւններուն վրայ յենլով, կ'ըսէ, թէ Շումէնի պղնձագործները Տրապիզոն - Վառնա ծովային ճամբով ձոյլ պղինձ բերել կուտային եւ աշխատելէ յետոյ կ'ուղարկէին Կոստանդնուպոլիս ծախելու, «Ուստի լի են ի Շումնի կրպակք պղնձագործաց»։

Ըստ տեղացիներու վկայութեան, հայ արհեստաւորները եղած են հմուտ վարպետներ, իսկ վաճառականները՝ պատուաւոր առեւտրականներ։ Հայերէն ոմանք եղած են փինանսի պաշտօնեայ (սանդըք էմինի Ազամ էֆէնդի), հայ փոքրամասնութեան ներկայացուցիչ (միլէթ միւդիրի Օհան էֆէնդի), հաշուակալներ, վերակացուներ եւ այլ պետական կարեւոր պաշտօնակատարներ։

1896ին եւ 1922ին եկող Հայերն ալ իրենց հետ բերած են նոր արհեստներ եւ՝ գորգագործութիւն, պինտալը, տիվալճիութիւն (այսինքն արծաթաթել բանուածքով ասեղնագործութիւն եւ հարսանեկան նրբաճաշակ հագուստներ) եւայլն։

Հայ հարուստներու տուները եղած են երկյարկանի, նոյնիսկ եռայարկ, դահլիճներով եւ մեծ սենեակներով։ Տուներու գեղեցիկ պարտէզները ունեցած են ցայտաղբիւրներ ալ։ Առաստաղներու գեղաքանդակ բանուածքները յաճախ ուշադրութեան արժանացած են օտարերկրացի հիւրերու եւ իշխաններու կողմէ։

Մահտէսի Ակոբ աղա Գրիգորեանը 1782ին կառուցել տուած է քաղաքին Չէնկէլ կոչուած ծայրամասին մէջ ցարդ գոյութիւն ունեցող աղբիւրը հայերէն եւ Թրքերէն զոյգ արձանագրութիւններով.

«Յիշատակ է այս մահտէսի Գրիգորի որդի մահտէսի Ակոբին, 1782»։

«Սահիբ իւլ խայրաթ վէ իւլ հասէնաթ Հաճի Գրիգոր օղլու Հաճի Ակոբ։ Սէնէ 1198 տանկաց»։

93 տարի յետոյ այս աղբիւրը նորոգուած է հետեւեալ արձանագրութեամբ.

«Մահտէսի Ակոբի որդի Մուրատ աղային որդին մահտէսի Մկրտիչ աղան նորոգեց աղբիւրս այս յիշատակի»։

Անուններէն յայտնի է, որ այս նորոգութիւնը կատարողը բուն բարեգործին Թոռն է։

Հետաքրքրական է, որ տեղացիներէն շատերը մահտէսի եղած են, ուրեմն գացած են Ս. Երուսաղէմ։ Ասոնցմէ գտան, տեղւոյն վրայ հաստատեցինք, որ շատեր ալ ձիերով մինչեւ Մշոյ Ս. Կարապետ վանքը եւ Ս. Էջմիածնի մայրավանքը ուխտի գացած են։

Ս. ՓԱՋԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

2000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ...

Երբ երրորդ հազարամեակը սկսի, աշխարհ բոլորովին նոր դիմագիծ մը ստացած պիտի ըլլայ։ Այսպէս մտածողները ցնորապաշտներ (ուԹոփիսթ) չեն, այլ գիտնականներ են, գիտարարներ եւ արհեստագէտներ, որոնք ներկայիս իրենց աշխատանոցներուն մէջ կ'աշխատին այդ նոր դարաշրջանը կերտելու համար։ 2000 Թուականին հասնելու համար միայն քառասուն տարի մնացած է, այսինքն շատ կարճ ժամանակամիջոց մը՝ Թեւակոխելու համար նոր աշխարհ մը, ուր բոլորովին տարբեր պիտի ըլլայ կեանքը։

2000 Թուականին վեց միլիառ մարդիկ

ՌԱԲԻՆԴՐԱՆԱՏ ԹԱԿՈՐ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Եւ ահա Կիթանճալիի ընթերցումը։

Ունկնդիրներուն մէջ կը տիրէ խոր լռութիւն։ Թակոր կ'ենթադրէ թէ լաւ տպաւորութիւն չէ ձգած իր գիրքը։ Բայց քանի մը վայրկեան ետք, յանկարծ, ունկնդիրները բոլորը մէկ ոտքի կանգնած, խելայեղ կը սկսին ծափահարել։

Անգլիացիք նոր բանաստեղծ մըն էր յայտնուած։ Ոչ միայն Անգլիոյ, այլեւ Ամերիկայի մամուլը խանդավառ սիւնակներ կը նուիրէ «Թակորեան հրաշքի» մասին։ Բանաստեղծը ինքն ալ կը զարմանայ ամէն կողմէ հասնող գովասանքներէն։ 1913ին կ'արժանանայ Նոպէլեան գրական մրցանակին։ Առաջին Ասիացին էր, որ այդ փառքին կ'արժանանար։ Իր ստացած գումարը, ինչպէս եւ իր անհատական եկամուտներն ու հեղինակի իրաւունքի բերած հասոյթները կը տրամադրէ Սանթինիքեթանի դպրոցին։

Հակառակ իր անձնական դժբախտութեանց, Թակոր կը մնայ միշտ իրատես։ Երկրորդ անգամ, Եւրոպա եւ Ամերիկա ճամբորդութենէն ետք, իր մէջ նոր յեղաշրջում մը տեղի կ'ունենայ, միսթիք շունչով։ Այս անգամ արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը ուրիշ լոյսի տակ կ'երեւի։ Կը զարմանայ եւրոպական մշակոյթի մակերեսային երեւոյթներէն, որոնք յաճախ կը կոխեն դրամի, նիւթական ուժի եւ ֆիզիքական վայելքի վրայ։ Կը զարմանայ, որ Քրիստոսի սիրոյ վարդապետութիւնը ամէնէն առաջ քրիստոնեաներու գործերէն էր հեռացած։ Վերջապէս, զարհուրանքով կը հաստատէ եւրոպական ազգերու նուաճողական ձգտումներն ու ախորժակները։ Կը զգայ պատերազմի մը մղձաւանջը եւ դասախօսութիւններու ընթացքին գալիք սարսափներու ահազանգը կը հնչեցնէ։ Այլազան ցեղերու եւ կրօններու պատկանող ժողովուրդները ոչ թէ ոչնչացնել, այլ իրարու միացնել, եղբայրութեան եւ իրերհասկացողութեան գաղափարներ ներշնչել անոնց, եւ համայն մարդկային ընտանիքի բարւոք փոխյարաբերութեան նպաստել։ Թակորի խաղաղասիրական դասախօսութիւնները յետագային ամփոփուեցան Սատհանա խորագրով հատորի մը մէջ։

1914ին, բանաստեղծը տագնապալից վիճակ մը կ'ապրի։ Իր օտարոտի հոգեվիճակին պատճառները ինքն ալ չի գիտեր, բայց կը նախզգայ թէ մօտ է զարհուրելի աղէտը։ Երբ առաջին աշխարհամարտի լուրերը իրեն կը հասնին, անզօրութեան մատնուած, խորապէս կը տառապի։ Եւ կ'որոշէ միջազգային եղբայրութեան համալսարան մը բանալ Սանթինիքեթանի իր ձեռակերտին քով։ Նպատակն էր ամէն ցոյնի եւ ցեղի ուսանողներ հաւաքել, քով-քովի բերել, համակեցութեան վարժեցնել եւ եղբայրական զգացումներ սնուցանել։ Ցեղապաշտութիւն եւ նուաճողական ազգայնականութիւն, կորստաբեր են բոլոր ազգերու համար։ Արդ, սէր ու եղբայրութիւն ազգերու միջեւ։ Ահա՛ իր դաւանանքը։ Անգլիացի երկու մտաւորականներ, Փըրսոն եւ Անտրիու, կ'օժանդակեն Թակորին՝ իր առաջադրութիւններն իրագործելու համար։ Եւ 1922ին միայն, վերջապէս, կեանքի կը կոչուի միջազգային եղբայրութեան համալսարանը։

Հնդկաստան ասիական երկիր է եւ, ի հարկէ, ասիական ուրիշ երկիրներու քաղաքակրթութեան պատմութիւնը կարելի չէր զանց առնել։ Համալսարանին մէջ բաժին մըն ալ կը յատկացնէ իսլամական եւ Մայր Արեւելքի երկիրներուն համար։ Թակոր պաշտօնի կը կոչէ Ֆրանսացի նշանաւոր արեւելագէտ Սիլվէն Լէվին։

Թակոր սովորութիւն ունէր ըսելու.

— Եթէ գործս լաւ է, կ'ապրի, եթէ վատ՝ ինքնին կը մեռնի արդէն։

Հետապնդելով իր բազմապիսի ծրագիրները, Թակոր մոռացութեան տուած չէր գիւղացիական հարցը։ Մտաւորական ընտրանի մը հասած էր իր գիւղատնտեսական համալսարանէն, ընչազուրկ ժողովուրդին բերելու համար իր աջակցութիւնը։ Իր անդրանիկ զաւակը, որ գիւղատնտեսութիւն էր սորված Ամերիկայի մէջ, կը հիմնէ յառաջապահ-ագարակ մը, Թեքնիքական բոլոր յարմարութիւններով օժտուած եւ կը տրամադրէ գիւղացիութեան։ Օրինակը կը դառնայ վարակիչ։

Կը քաջալերէ սկաուտական շարժումն եւս, կազմակերպելով հնդիկ նորահաս երիտասարդութիւնը։ Մեկնելով ժամանակի կենսական պահանջներէն եւ մարդկութեան առջեւ դրուած խնդիրներէն, իր գաղափարական դրոշմը կը դնէ համրային բոլոր հարցերու լուծման վրայ։

Եւ միաժամանակ կը զբաղի գրականութեամբ։ Կը գրէ բանաստեղծութիւններ, վէպեր, հէքեաթներ եւ Թատերական երկեր։ Իր հանճարի լոյսը կը տարածուի բոլոր մարդերուն վրայ։

Հնդկաստան կ'ապրէ տագնապալի օրեր։ Ազգայնական շարժումը օրէ օր կը զարգանայ եւ կանոնի ստուերը կը տարածուի քաղաքական բեմին վրայ։

Թակոր ուժգնօրէն կը պաշտպանէ հաշտարար միջոցներու գործադրութիւնը։ Դէմ է բռնութեան եւ ճնշումի։ Սակայն կը պաշտպանէ անխուսափելին։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար. - 4)

...ապրին երկրի վրայ: Այսինքն՝ մի-ջին քառասուն տարի եռք աւելի քան երեք միլիառ մարդ աւելցած պիտի ըլլայ մարդոց ներկայ թիւին վրայ: Եւ այդ մարդիկը պէտք է սնանին: Սակայն որքան կ'աճի մարդկութեան թիւը, երկրի մակերեսին օգտագործելի մասը այնքան կը պակսի: Ջուրը, հովը, ցուրտը եւ տաքը անխնայ կ'ազդեն հողին վրայ եւ ամէն տարի թոներով բարեբեր հող կը տանին դէպի ծով: Այսպէսով՝ միլիոնաւոր թոն արգասաբեր հող կը կորսուի: Այս կորուստը միայն մասամբ կրնայ հաւասարակշռուիլ եւ մասնագէտները կ'աշխատին այդ ուղղութեամբ: Բայց 2000 թուականին մարդկութիւնը սովահարութեան վտանգէն փրկելու համար բաւական չեն այդ միջոցները: Արդէն այսօր ալ մշակելի հողերու տարածութիւնը չի բաւեր բոլոր մարդիկը կերակրելու: Եթէ արեւադարձային շրջաններու 38 միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ մշակելի հողերը օգտագործուին, հարցը առժամաբար կը լուծուի, բայց 2000 թուականին յեղափոխական լուծումներ անհրաժեշտ են:

2000 թուականին պիտի չգտնուի ոչ իսկ մէկ թիզ հող, ուր մշակումը կարելի ըլլայ: Այժմու անապատներու սրտին վրայ պիտի շողան հսկայական ծովալիճեր, որ պիտի արգասաւորեն հողը: Հայելիներու վիթխարի դրութիւն մը պիտի կարթէ արեւուն ճառագայթները եւ զանոնք պիտի փոխակերպէ տարեկան միլիոնաւոր քիլովաթ ելեկտրականութեան, որ պիտի գործածուի ջուր ստանալու եւ հողը մշակելու համար:

Այսպէսով՝ արեւը պիտի պարտաւորուի հատուցանել այն վնասը, որ մեզի կը հասցնէ երաշտով:

Սառուցեալ ովկիանոսներու ափերուն վրայ պիտի հաստատուին նոր քաղաքներ: Ներկայիս Սիպերիոյ, Ալասքայի եւ Հիւսիսային Քանատայի սառուցեալ շրջաններուն մէջ պիտի ստեղծուին ճարտարարուեստներ եւ հողամշակութիւնը պիտի զարգանայ հոն: Բեւեռային այդ շրջաններուն մէջ կլիմայական շատ մեծ փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան: Այլեւս ցուրտ եւ երաշտ գոյութիւն պիտի չունենան: Կլիման պիտի մեղմանայ եւ աւելի խոնաւ պիտի ըլլայ: Որովհետեւ բեւեռային ծովերուն մէջ սառոյցներու զանգուածները իրենց գոյացումէն շատ աւելի արագօրէն պիտի հալին, շնորհիւ արեգակնային ուժին, ինչպէս կը հաստատեն մասնագէտները:

Երկու հազար թուականին մարդը պիտի իշխէ կլիմային վրայ: Պիտի կարենայ ելեկտրական հոսանքը գործածել անձրեւ բերելու կամ արգելք ըլլալու կարկուտ տեղալուն: Արհեստագիտութիւնը երկրագործութեան պիտի օգնէ, որպէսզի ձերբազատուի բնութեան քմահաճոյքներէն: Մարդիկ միջոցներ պիտի ստեղծեն անձրեւ բերելու եւ հով հանելու, օդը ցուրտ կամ տաք ընելու, ամպերը կուտակելու կամ ցրուելու:

Բայց այս բոլոր միջոցները դարձեալ պիտի չբաւեն վեց միլիառ մարդու սնունդ հայթայթելու համար: Սնունդի նոր աղբիւրներ պէտք է ստեղծուին եւ կենսաբանները նուիրուած են այս հարցի լուծման: Կ'ուզեն գտնել այն մեծ գաղտնիքը, թէ բոյսերու կանանչ տերեւները ի՞նչպէս կը յաջողին արեւու լոյսէն, հովէն ու ջուրէն շաքար ու ուժ արտադրել: Եթէ գտնեն, թէ տերեւի մը մէջ ի՞նչպէս տեղի կ'ունենայ լուսաբաղադրական այս գործողութիւնը, այն ատեն պիտի կրնան աւելցնել բոյսերուն արտադրութիւնը եւ ստեղծել սննդառութեան արուեստական բուսական միջոցներ:

Երկու հազար թուականին հողագործը ստիպուած պիտի չըլլայ ամէն տարի սպասելու բերքի եղանակին: Պիտի կրնայ տարեկան երկու կամ երեք բերք ստանալ, փութացնելով բոյսերուն աճումը: Եւ քաղաքներուն մօտ պիտի հաստատուին սննդանիւթերու արտադրութեան հիմնարկներ, անկախ բնական աճումէն: Մի՛նչ բնութիւնը սահմանափակ քանակութեամբ կենսանիւթեր, գեղձեր եւ խիւսեր կ'արտադրէ, մարդիկ թոներով պիտի արտադրեն:

Ապագային մարդկութիւնը պէտք ունի նախ եւ առաջ ելեկտրական ուժի: Տասնամեակէ տասնամեակ ելեկտրականութեան պահանջը կը կրկնապատկուի: Քառասուն տարի եռք, ո՞ւր պիտի գտնենք անհրաժեշտ վառելանիւթը: Հանքածուխն ու քարիւղը պիտի չգործածուին այլեւս: Երրորդ հազարամեակին պիտի գործածուի ծովուն, արեւուն, երկրագունդի ընդերքին ջերմութիւնն ու հիւլէական ուժը: Մասնաւոր գործարաններ՝ պիտի կարթեն մէկ մասը ժամական 36 միլիառ քիլովաթ ելեկտրականութեան, որ ամէն օր կը կորսուի ծովերու շարժերէն: Հետեւելով Լարտերելլոյի Երկրաջերմական Հիմնարկի օրինակին, պիտի ստեղծուին վիթխարի գործարաններ, որ պիտի սանձեն երկրի ընդերքին շոգիները:

Ջրածին հիւլէին կորիզը աներեւակայելի քանակութեամբ ուժ պիտի հայթայթէ մեզի: Հարիւր միլիառ աստիճան ջերմութեամբ հսկայղեցիկի մը մէջ տասը քիլօկրամ ջրածինը պիտի փոխակերպուի ժամական հազար միլիառ քիլովաթ ելեկտրականութեան:

Ամէն բան պիտի գործէ ինքնագործ կերպով եւ մարդիկ միայն հսկիչի եւ քննիչի դեր պիտի կատարեն:

Կատարելագործուած մեքենաներու շնորհիւ, մարդիկ պիտի յաջողին 25 հազար մեթր խորութեան մէջ գտնուող բազմազան մետաղներ արտահանել: 2000 թուականին մետաղներէն շատեր պիտի փոխարինուին կերպընկալ նիւթերով (փլասթիկ), որոնք ոչ միայն աւելի թեթեւ, այլեւ մեր օրերու ամէնէն կարծր պողպատէն աւելի տոկուն պիտի ըլլան:

Մարդիկ շատ փոխուած պիտի չըլլան: Սակայն առաւելաբար քաղաքներու մէջ պիտի ապրին: Քաղաքներուն վերեւ գոյութիւն պիտի ունենան ելեկտրական անտեսանելի կամարներ, որ պիտի չէզոքացնեն անձրեւը, հովը եւ ցուրտը: Յաւիտենական գարուն պիտի տիրէ քաղաքներուն մէջ:

Հաղորդակցութեան մարզին մէջ, սրընթաց կառաշարներ ժամական 300էն 400 քիլոմեթր արագութեամբ պիտի ճամբորդեն: Միջերկրային երկաթուղին Լոնտոնէն ճամբայ պիտի ելլէ Մանշի ծովուն տակէն անցնելով՝ Փարիզի, Պերլինի, Մոսկուայի եւ Սիպերիոյ վրայով պիտի երթայ մինչեւ Պեհրինկի ծոցը, ուրկէ պիտի անցնի մեծ ամբարտակի մը վրայէն: Ապա Ալասքայէն ու Սան Ֆրանսիսկոյէն անցնելով, Նիւ Եորք կանգ պիտի առնէ: Ուրիշ երկաթուղի մը պիտի անցնի Հիմալայեան լեռներուն տակ փորուած վիթխարի փապուղիէ մը:

Օդին մէջ 90 հազար ձիու ուժ ունեցող շարժակներով թռիչք պիտի կատարեն շոգեշարժ սաւառնակներ, որ անդրմթնոլորտին մէջ ժամական 25 հազար քիլոմեթր արագութեամբ պիտի սուրան եւ հազար թոն բեռ պիտի փոխադրեն: Ծովուն մակերեսը բոլորովին պարապ պիտի ըլլայ, որովհետեւ, մարդիկ ճամբորդութեան համար պիտի նախընտրեն 50 հազար թոննոց շոգեշարժ վիթխարի սուզանաւերը, աւելի ապահով ըլլալուն համար: Ծովին ընդերքէն պիտի հանուին բազմատեսակ հանածոներ, ինչպէս՝ օդանաւորդութեան համար անհրաժեշտ մակնեզիում, պղինձ, ոսկի, ուրանիում, եւայլն:

Երրորդ հազարամեակին մարդիկ տաղտուկներ պիտի չունենան: Բնութեան իրական իշխանները պիտի ըլլան:

Թարգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ՎԱԺԱ ՓՇԱՎԵԼԱ

—o—

Վրաց բանաստեղծութեան «լեռնային արծիւը», Վաժա Փշավէլա, ծանեց իր հզօր թեւերը եւ յաւիտենական օթեւան գտաւ ոչ միայն հարազատ հողին, այլ եւ իր ժողովուրդին սրտին մէջ, — կը գրէ վրացի գրող մը:

Հայաստան եւս, Կովկասեան այլ ժողովուրդներու հետ, այս տարի կը տօնէ Փշավելայի ծննդեան հարիւրամեակը: Այս առթիւ «Սով. Հայաստան» կը գրէ.

Փշավելան ծանօթ էր Հայերուն՝ անցեալ դարուն վերջերը: 1894ին Տիգրան Նազարեանի «Աղբիւր» մանկական ամսագրին մէջ լոյս կը տեսնէ վրացի բանաստեղծին «Եղջերու» պատմուածքը, զոր հայերէնի թարգմաներ էր Դաւիթ Տէր-Դաւթեան: Նոյն թուականին, «Մուրճ» ամսագրին մէջ լոյս կը տեսնէ «Վրաց արդի գրականութիւնը եւ հրատարակչական գործը» ուսումնասիրութիւնը, զոր պատրաստած էր Մեխմանեան: Այս ուսումնասիրութեան մէջ կը ներկայացուէր նաեւ Փշավելայի գործը: 1909ին, Գ. Լեւոնեանի «Գեղարուեստ» ամսագրին մէջ կը հրատարակուի «Լեռան աղբիւր» արձակ գործը:

Վրացի տաղանդաւոր գրողին հետ անձնական ծանօթութիւն հաստատած էր Յովհ. Թումանեան: 1915 Յուլիսին Թումանեան այցելութեան կ'երթայ հիւանդ Փշավելայի մօտ: Նոյն ամսուն կը մեռնի Փշավելա: Հայ մամուլը արձագանգ տւաւ մահուան բօթին եւ զբաղեցաւ «Լեռան արծիւին» գործերուն վերլուծումով:

Մշակ գրեց.— «Ճավճավաձէից եւ Ծերեթելիից յետոյ Վաժա Փշավելան բռնում է վրաց ժողովրդի մէջ երրորդ տեղը, իսկ որպէս բնութեան հարազատ նկարագիր՝ նա բռնում է առաջին տեղը, որի համար արժանացել է «Մթիս արծիւի» (= սարի արծիւ) անուան: Խոր եւ անկեղծ ցաւակցութիւն վրաց ժողովրդին՝ իր սիրելի բանաստեղծից զրկուելու համար»:

Մեր օրերուն՝ աւելի աճեցաւ հայ ընթերցողին հետաքրքրութիւնը վրացի բանաստեղծին մասին: «Պրոլետար» թերթին մէջ լոյս տեսաւ հատուած մը Փշավելայի «Օձակեր» ծանօթ պօէմային, թարգմանութիւնը: 1949 թուականին «Հոկտեմբերիկ» մանկական ամսագրին մէջ երեւցաւ «Օձը» բանաստեղծութիւնը, զոր թարգմաներ էր Պարոյր Միքայէլեան: 1955ին Հայպետհրատը լոյս ընծայեց «Վրացական պատմուածքներ ժողովածուն», ուր զետեղուած են Փշավելայի «Մկան թակարդը», «Ուժասպառ էշը», «Այծեմնիկի պատմութիւնը» արձակ գրութիւնները:

Հայերէն առանձին հատորով լոյս տեսած են Փշավելայի «Փոքրիկ եղնիկի պատմածը», «Ծայրերի հարսանիքը», «Բախտրիոնի» պօէման: Այս վերջինը՝ բանաստեղծ Վահան Գրիգորեանի թարգմանութեամբ: Նոր լոյս տեսաւ «Ընտիր էջեր վրացական գրականութեան» հատորը, ուր կը գտնէք Փշավելայի «Փշաւի երգը», «Հովուհի», «Ընչաղուրկի խօսքը» եւ այլ գործեր:

Վեց զաւակներու մայր գիւղացի կին մը եօթներորդ մըն ալ աշխարհ կը բերէ: Սակայն վերջին զաւկին մազերը միւսներուն մազերուն պէս սեւ չէին, այլ շագանակագոյն էին: Կասկածը կը մտնէ հայր գիւղացիին սիրտը: Եւ կը հարցնէ կնոջ.

— Կնի՛կ, յանցանքդ կը ներեմ քեզի, եթէ շիտակը ըսես: Այս զաւակը ի՞մս է:

— Կ'երդնում որ քուկդ է, կը պատասխանէ կինը:

Գիւղացին սակայն չի համոզուիր եւ կրկին կը հարցնէ.

— Այս զաւկին հայրը ե՞ս եմ, կնի՛կ:

Օր մըն ալ կինը ծանրօրէն կը հիւանդանայ: Մահուան դուռը կը հասնի: Ամուսինը վերջին անգամ ըլլալով կը հարցնէ.

— Կնի՛կ, ճիշդը ըսէ, մեր վերջին զաւկին հայրը ե՞ս եմ:

— Չեմ կրնար սուտ երդում ընել: Դուն ես: Միւս վեցինը, սակայն, դուն չես, — կ'ըսէ կինը, խոր հառաչ մը արձակելով:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Շո՛ւտ, Լալէզա՛ր, շո՛ւտ ըրէ որ փախչինք... մեր վրէժը լուծուեցաւ, մրմնջեց Ալի պէկ:

Լալէզար ծռեցաւ գարշելի դիակին վրայ ու անարգ թուք մը նետեց անոր երեսին:

Ու առանց ճչուկ մը հանելու, երկուքն ալ բակին յետնակողմէն ուղղակի պարտէզը մտան եւ արագ արագ հեռացան գիշերուան մթութեան մէջ:

ԱԼԻ ՊԷՅ ԵՒ ԼԱԼԷԶԱՐ

Ամբողջ գիշերը քալեցին:

Լուսադէմին երկուքն ալ ապահով ձորի մը մէջ կանգ առին ու ապառաժի մը ներքեւ մտան, որպէսզի հովիւներու աչքին չզարնուին:

Օդը պայծառ ու անուշ էր:

— Ո՛հ, Լալէզար, որչափ յոգնած ըլլալու ես, նկատել տուաւ Ալի պէկ խանդաղատալի ձայնով մը:

— Ամենեւին... չեմ յոգնիր, քանի որ դուք իմ առաջնորդս էք, առարկեց Լալէզար քնքշալի ձայնով մը: Միայն թէ... ա՛խ, կուզեմ որ չսպասենք այս կողմերը: Ցերեկ է, կրնայ ըլլալ որ տեսնող մը կը գտնուի... ան ատե՛ն...:

— Մի՛ վախնար... Միրզա պէկի մարդիկը չեն կրնար այս կողմերը գալ:

— Իրա՞ւ:

— Այո՛:

— Պատճա՞ռը:

— Որովհետեւ այս հողը որուն վրայ կը գտնուինք Ֆլաներուն կը պատկանի:

— Այս լեռները, այս դաշտերը, այս գեղեցիկ մարգերը Ֆլաներո՞ւն են:

— Ամէնքն ալ:

— Ա՛հ, Աստուած իմ... մրմնջեց Լալէզար՝ եւ ուրախութենէն սկսաւ արտասուել:

— Տե՛ս, Լալէզար, սա դիմացի լերան տակ գիւղ մը կայ, այդ ալ Ֆլայի գիւղ է:

Լալէզար աչքը դարձուց դէպի Ալի պէկին մատնանիշ ըրած գիւղը:

— Սա՞, հարցուց Լալէզար:

— Այո, պատասխանեց Ալի պէկ:

— Հոն Քիւրտեր չե՞ն բնակիր:

— Թող բնակին, միթէ այդչափ կ'ատե՞ս զանոնք:

— Չէ, չեմ ատեր, բայց հագուստներս Ֆլաներու աղջկան հագուստ չըլլալով, կրնայ ըլլալ որ կասկածին վրաս... այդ պատճառաւ պիտի աղաչեմ որ անցնինք այն գիւղերէն ուր Քիւրտեր չեն բնակիր:

— Լաւ, եթէ Ֆլաներու մօտ երթանք, Լալէզար, գիտե՞ս անոնց լեզուն խօսիլ:

— Հապա, ի՞նչպէս չեմ գիտեր:

— Պիտի ուզե՞ս խօսիլ:

— Եթէ հրաման տաք կը խօսիմ:

— Պիտի ուզես որ այդ Ֆլաներուն յանձնեմ քեզի ու քիչ ատենէն վերադառնամ...:

— Ո՛հ, ձեր բախտն եմ ինկեր, Ալի պէկ, ինչո՞ւ կը հարցնէք ինծի ատանկ բաներ: Վերն Աստուած ու վարը ձեզ ապաւինած զուրս նետուեցայ այդ գազանին սեմերէն: Հիմա ա՛լ ուրիշ վախ մը չունիմ. եթէ դուք անվտանգ մնաք: Մեր գլուխը տղամարդերու ոտքին տակն է: Կ'ուզէք՝ թողուցէք զիս լեռներուն մէջ, կ'ուզէք սպաննեցէք, կ'ուզէք՝ հետերնիդ տարէք, ահիկա ձեր խղճին թողած եմ:

Ալի պէկ չխօսեցաւ: Զգուշաւոր նայուածք մը նետեց չորս դին ու խանդաղատանքով մը ըսաւ.

— Երթանք Լալէզար:

Անտառոտ եւ լայն ձորին մէջէն անցնելով ուղղակի մարգերուն մէջ մտան եւ առանց կասկածի մը տեղի տալու, հասան այն գիւղին մօտ, որ Թիմարայ գիւղերուն ամէնէն բազմամարդ ու անուանի գիւղն էր:

Գիւղին հիւսիսակողմը լեռնաշղթայ մը կար, Ալի պէկ ու Լալէզար այդ լեռնաշղթային մէջ մտան: Հոն ապահով տեղ մը գտնելէն վերջը.

— Քիչ մը ժամանակ այստեղ պիտի կրնա՞ս սպասել, ըսաւ Ալի պէկ, մինչեւ որ գիւղը երթամ ու վերադառնամ...:

— Կը սպասեմ... մրմնջեց Լալէզար:

— Չե՞ս վախնար:

— Ինչո՞ւ վախնամ... չէ՞ որ Ֆլաներու հողին վրայ կը գտնուինք:

— Շատ աղէկ, ուրեմն հանգիստ եղիր, ահա ես կ'երթամ:

Ու ալի պէկ լեռնաշղթային յետնակողմէն գիւղը մտաւ:

Այդ գիւղը Ռէօ Մելիքին բնակած գիւղն էր:

Երբ Ալի պէկ Ռէօ Մելիքին ներկայացաւ, մէկէն ի մէկ անծանօթ մը կարծուեցաւ իր գեղեցիկ տարազին մէջ մինչդեռ Ալի պէկ մեր սիրելի Վանականն էր...:

— Ա՛հ, զաւակս, հառաչեց Ռէօ Մելիք անզուսպ խնդութեամբ մը լեցուած. այնչափ փոխուած ես երկու շաբթուան մէջ որ չկրցայ ճանչնալ քեզ: Նստէ նայիմ, ո՞ւր գացիր, ո՞ւր պտըտեցար եւ ո՞ւսկից կուգաս:

(Շար.)

մունիտա կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն հրապարակ կը հանէ յայտարարութիւն մը, ի լուր աշխարհի. «Խորհ. միութեան մեծ յաղթանակը կուգայ հաստատել թէ հեռու չէ այն օրը՝ երբ կարելիութիւնը պիտի ունենանք մեր թռիչքն ուղղելու դէպի Լուսին, դէպի Արուսեակ եւ դէպի այլ մոլորակներ: Թէ խորհրդային միութիւնը ամբողջովին նուիր – ուած է խաղաղութեան յառաջդիմու – թեան, մարդոց երջանկութեան, մինչ մութ ուժեր կը ջանան խանգարել պա – տերազմ հրահրելով»:

× Թէ, 12 Ապրիլին, ո՞ւր իջաւ կակաչին եւ ինչպէս կատարեց վայրէջքը, գաղտնի կը պահուէր: Այժմ կը հասկըցուի, որ Սարատովի շրջանին մէջ է իջած, հաւանաբար մեքենականութիւն մը տիեզերաչուին խցիկը դուրս նետելով ա – յերանաւէն ու կախելով անկարզելէ մը:

Թիթով, երբ աւարտեց 17րդ շրջանը երկրագունդին չուրջ, չարժման մէջ դրած յետսընթաց մեքենականութիւնը՝ դանդաղեցնելու համար այերանաւին թռիչքը եւ իջեցնելու համար երկրագունդի մթնոլորտին մէջ, — այդ գործողութեան ընթացքին կը գտնուէր կեդր. Ափրիկէի վերեւ: Երբ Խորհ. Միութեան երկինքը հասաւ, սկսաւ էջքն յերկիր:

× Կը հաղորդուի թէ Թիթով այն տիեզերաչուն է, որ մարզուած էր եւ պիտի փոխարինէր կակարինը՝ երբ վերջին պահուն անակնկալ արգելք մը պատահէր առաջին թռիչքին:

× Նոյնպէս կը հաղորդուի թէ Թիթովի այերանաւին մէջ դրուած էին զանազան կենդանի էակներ, զննութիւններ կատարելու համար տիեզերական ճառագայթներու ներգործութեան մասին:

ԱՆԹԱՆՕՓ ՁԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ

Հայ կամաւորներու եւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է «Բոցի Կոմիտէ»ին կողմէ Անծանօթ Զինուորին գերեզմանին բոցը արծարծելու այս կիրակի, Օգոստոս 13 ժամը 18,30ին: Հաւաքուիլ.— ժամը 18ին էթուալի հրապարակին Թեռ–Փլէնին վրայ:

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկայութեամբ յարգելու համար Անծանօթ Զինուորին յիշատակը, որ այդ նուիրական չերիմին տակ, կը խորհրդանշէ զէնքի բոլոր ընկերները, ինկած Ֆրանսական հայրենիքին ծառայութեան մէջ:

ՏՈՐՈՒԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տէսինի Համախառն – քէրդցիական Միութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1է մինչեւ 9ը, Տէսինի Պ. Թորոսեանի «Սեւան» դուա – սուն պարտէզին մէջ: Առատ կերուխում, զուարճացուիչ ըմպելիներ, նշանաւոր «Զիկխըչմա», ինչպէս նաեւ չամիւռով խո – րոված՝ դիւրամատչելի գիներով:

Երգ, արտասանութիւն, պար, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ: Ընտանեկան եւ ընկերային հաճելի մթնոլորտ, հեառքրքրական եւ սիրուն անակնկալներ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ Լ Ը Փ Է Ռ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (fուր fլասիֆ):

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան:

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆբանասյի շրջանի 20րդ պատմ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 12 եւ 13 Օգոստոս, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը Տէսինի մէջ, 35 Ավընիւ ժան ժօռէս «Շէ ժանիօ» հայկական սրճարանը:

Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Աստուածածնի Վերափոխման Տօնին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի կատարուին խաղողի աւանդական օրհնութիւնն ու բաշխումը:

Բչ. օր 14 Օգոստ., պատարագ Մեռելոց:

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ:

×

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, կիրակի (Օգոստ. 13) հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ: Ցաւարտ պատարագի, մատաղ – օրհնութիւն եւ աւանդական խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջաններու բարեպաշտ հայ ժողովուրդը:

Այն բոլոր բարեպաշտ ազգայինները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ մատաղատիին, հաճին իրենց նուէրները արձանագրել տալ եկեղեցւոյ բանկալը:

×

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Տօն Ս. Աստուածածնայ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Զաւէն վրդ. Արզումանեան: Ցաւարտ պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 8,30ին Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տէր Վարդ. Քհնյ. Աւագեան, կը քարոզէ Արիս աբեղայ Շիրկանեան:

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալոց հոգւոյն, ինչպէս նաեւ մատաղ եւ խաղողի օրհնութիւն:

ՈՒՐԲԱԹ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ոչխարներու զննում եւ աղի օրհնութիւն, իսկ ՇԱԲԱԹ կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Լոյս Զուարթի եւ Եկեսցէի ժամերգութիւն:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻՒԻ ՄԷՋ

Վերափոխումն Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յառաջիկայ երեքշաբթի առաւօտ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, նաեւ աւանդական խաղողի օրհնէնքը:

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 6ին, աղի եւ խաղողի օրհնութիւնը պիտի կատարուի մատուռին մէջ, եւ երեքշաբթի առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Նոյն օրը կէսօրէ վերջ՝ այց դերեզմանատունը:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Առնուվիլի Վարագայ Սուրբ–Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տ. Ներսէհ վարդապետ Բապուճեան: Ցաւարտ պատարագի տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհնէնք:

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՒ–ԼԷ–ՊԼՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստ. 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաշտահանդէսը:

Հաւաքատեղի փառին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ թելեֆերիֆի մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը:

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհնէքէ ետք, ճաշ չրջակայ դաշտին պաղ աղբիւրին մօտ: Զանազան ըմպելիներ, չամիւռով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ: Փափաքողները կրնան իրենց ուտելիքը միասին բերել:

Ճաշէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն:

Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, եւ պարուհի Օր. Թարոնի:

Ճոխ վիճակահանութենէ մը ետք պիտի ցրուուին Խորէն Նարպէյ արք.ի «Քրիստոնէական գիտելիքներու» գրքոյկներ:

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1) Entrepreneurs jauge 7, réctiligne ;
2) Entrepreneurs pour montage tricots, grande série.

Terzian
3, Rue Poissonnière, PARIS (2e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 13 Օգոստոս, Տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի,

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ,

Առաւօտեան ժամը 10,30ին պիտի մատուցանէ Հայրապետական ճաշնաւոր պատարագ եւ պիտի կատարէ խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Երկուշաբթի, 14 Օգոստ., Օր Մեռելոց, հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10,30ին:

ԹԱՀԱՆ
ԱՀԱՆԱՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ
Ա. Տպագրութիւն, 1929
Գին 7 Ն. Ֆր.
Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ
Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐԱՒԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. : ARC. 26-61 — Métros : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինիլիֆ պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ:
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE. PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24. RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 11 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9675 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9476

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՐԽԱՓՈՒՄՆԵՐ

Թուրքիոյ յեղափոխակա՞ն կառավարութիւնը խարխափումներու շրջանէն դուրս չէ կրցած ելլել տակաւին:

1960 Մայիս 27էն տասնեւհինգ ամիս ետքն ալ չէ գտած շիտակ ճամբան:

Հակառակ իր զինուորականի հանդամանքին եւ յեղափոխութեան վաղորդայնին իրեն տրուած բացառիկ իրաւասութեանց, զօրավար Ճեմալ Կիւրսէլ տատանումի մէջ է, անկարող վճռական քայլեր առնելու:

Ճիշդ է, որ անցեալ տարի քանի մը կտրուկ կարգադրութիւններ ըրաւ: Իր ընկերներէն 14 ծայրայեղեաններ պաշտօնազրկեց, բանակն ու համալսարանը մաքրագործեց: Սակայն չկրցաւ իր դիրքը ամրապնդել երկրին մէջ եւ իր հեղինակութիւնը պարտադրել բոլորին:

Զլանալով բացարձակ մենատէրի դեր կատարել — վախնալով Ամերիկացիներէն՝ որոնք ժողովրդավար կարգերու հաստատումը կը պահանջեն, — Կիւրսէլ թոյլ տուաւ, որ կազմուին քաղաքական կուսակցութիւններ, որոշ սեղմումներով:

Ամէնէն առաջ ասպարէզը բաց գտնելով հրապարակ նետուեցաւ Հալքը, որու պետին հանդէպ մասնաւոր յարգանք կը տածէ պետութեան նախագահը:

Ծեր աղուէս Իսմէթ Ինէօնիւի ներկայացած բացառիկ առիթը առաւելագոյն չափով օգտագործեց, Սահմանադիր Ժողովին մէջ առիւծի բաժինը ապահովելով իր կուսակցութեան, — 275ի վրայ 225 աթոռ:

Լուծեալ հռչակուած Դեմոկրատ կուսակցութեան տեղ ասպարէզ իջան նորեր, տարբեր անուններով:

Ամէնէն ուժեղն է Ատալէթը, որուն պետը՝ Րագըպ Կիւմիւշփալա՝ բուռն գործունէութիւն ցոյց տուաւ նոր Սահմանադրութեան հանրաքուէին առթիւ եւ յաջողեցաւ մեծ թիւով հակառակ քուէներ ապահովել, մասնաւորապէս գիւղացիական շրջաններու մէջ:

Երկրորդն է Եէնի Թիւրքիյէ կուսակցութիւնը, նախագահութեամբ Էքրէմ Ալիճանի, որ ամէն տեղ կը յայտարարէ թէ ժառանգորդներն են Դեմոկրատներուն:

Գործունէութեան անցած են նաեւ Միլլէթ կուսակցութիւնը, — որ արդէն գոյութիւն ունէր յեղափոխութենէն առաջ: — ինչպէս նաեւ Գիւղացի Ազգայնական կուսակցութիւնը, որուն պետն է Պէօլիւքպաշը:

Կիւրսէլ Յուլիս 14ին նամակ մը ուղղած է Ատալէթի ընդհ. նախագահ Կիւմիւշփալայի՝ ամբաստանելով զայն, որ հանրաքուէին ատեն կուսակցութիւնը հետեւեալ ձեւով թելադրութիւններ ըրեր է ժողովուրդին.

— Եթէ Սահմանադրութեան « Այո՛ » ըսէք, Մենտերէսը պիտի կախեն, համայնավարները վաղը պիտի գան եւ ձեռք անցնեն երկիրը: Մենք վերստին պիտի հիմնենք Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, եւ երբ ժամանակը գայ, վրէժ պիտի լուծենք, Եասը Ատայի բանտարկեալները ազատ պիտի արձակենք:

Զօրավարին նամակը խիստ ազդարարագիր մըն է.

— Պէտք կը զգամ վճռաբար յայտարարելու թէ ներողամտութեամբ պիտի չդիմաւորեմ որեւէ գործունէութիւն, որ դէպի խռովութիւն կը տանի երկիրը: Մինչ որ հիմնական մաքրագործում մը կատարուի՝ ինծի համար անկարելի է ընդունիլ ձեր կուսակցութեան գոյութիւնն իսկ:

Այս նամակը Ծումհուրիյէթի մէջ հրատարակուած ըլլալով բուռն վէճերու տեղի տուած է Թուրք մամուլին մէջ:

Կուսակցութիւնները սկսած են պայքարիլ իրարու դէմ: Ատալէթ, Եէնի Թիւրքիյէ եւ Միլլէթ կ'ուզեն ջլատել Հալք կուսակցութիւնը, որ կը ձգտի կրկին իշխանութեան գլուխ գալ եւ որուն կ'ուզեն արգելք հանդիսանալ:

Ատալէթի շուրջ համախմբուած են նախկին դեմոկրատականները, որոնք կը յուսան յառաջիկայ Հոկտեմբերի խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ 100–150 աթոռ շահիլ՝ 450ի վրայ:

Հակառակ տրուած արտօնութեան, կուսակցութիւններու գործունէութիւնը խիստ հսկողութեան ենթակայ է: Ընտրապայքարի քարոզչութիւնները պիտի կրնան սկսիլ ընտրութեան թուականէն 35 օր առաջ միայն:

Դեռ ծայրն ենք ծրարոց:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻԹՈՎ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՆՈՐԷՆ ԽՕՍԵՑԱՒ, ՆՈՐԷՆ ՍՊԱՌՆԱՑ

« ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԵՆՔ » Կ'ԸՍԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, ՈՐ Կ'ԱՒԵԼՑՆԷ.— « ՄԵՐ ՀՐԹԻՌՆԵՐԸ ԵՐՇԻԿ ԿՏՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՉԵՆ »

Հերման Թիթով արտակարգ անդավառութեամբ ընդունուեցաւ Մոսկուայի օդակայանին մէջ, Խրուշչեւի, Միկոյեանի եւ բոլոր ղեկավարներուն կողմէ, ապա Կարմիր Հրապարակին վրայ, 3 ժամ անդադար, խելագարուած ամբոխ մը կ'ողջունէր օրուան հերոսը: Այդ ժողովուրդը որ երկու միլիոն գնահատուած է տեղական մամուլին կողմէ, բայց եօթը միլիոնի կը հասնի Իւմանիթէի սիւնակներուն մէջ:

Հերման Թիթով գրաւոր ճառ մը կը կարդայ ուր կը շեշտէ.— « Հպարտ ենք որ անջրպետային մեր յաջողութիւնները կը ծառայեն խաղաղութեան եւ մարդկութեան շահուն ու յառաջդիմութեան: Եթէ խաղաղութեան թշնամիները պատերազմ պայթեցնեն, պէտք եղածը ունինք պարտութեան մատնելու համար յարձակողը: ... Կրնանք նախապէս որոշուած որեւէ տեղ իջեցնել մեր այերանաւը »:

Իրեն կը յաջորդէ Խրուշչեւ, որ ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ միջազգային կացութեան. « Երկրագունդին շրջանն ըրինք բայց մեր հայրենիքէն գեղեցիկ վայր չգտանք », աւելցնելով թէ այս յաջողութիւնները ցոյց կու տան ընկերվարական վարչաձեւին գերազանցութիւնը, եւ կը վերջացնէ իր ճառը վարչաձեւին փառքը ոգեկոչելով: Այս առթիւ յիշենք թէ Վատիկանի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ տրամաբանական չէ այս յաջողութիւնները համայնավարութեան վերագրել եւ անոր վերագրել նաեւ գիտական ուժեր: « Մարդոց, որոնք քանած են աշխարհէն, կը տրուի անջրպետ երթալու հեռանկարը: Մինչ այդ, ներկայ քաղաքացիներուն կը պատկանի աշխատիլ, ապագայի մը համար որ իրենցը չէ: Բայց 1961ի մարդիկը, իրենք ալ կ'ուզեն իրենց հացը ուտել, տուն մը ունենալ, հանգիստ ապրիլ, առանց զօրակոչի մը մշտական մղձաւանջի, ներքին կամ արտաքին թշնամիներու դէմ »:

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՄԷՋ

2000 հիւրերու առջեւ, Խրուշչեւ ուրիշ լեզու մը գործածեց եւ կը թուի թէ աւելի հեռու գնաց իր խօսքերուն մէջ քան ինչ որ կը նախատեսուէր, քանի որ Մոսկուայի ձայնասփիւռը չհաղորդեց ճառին բոլոր մասերը: Ի՞նչ ըսաւ Խրուշչեւ, ի՞նչ չըսաւ Մոսկուայի ձայնասփիւռի կայանը:

Խրուշչեւ ծաղրեց Ամերիկացիները, խստօրէն յարձակեցաւ «ՊԱՐՈՆ Ատրնաուրի» վրայ եւ մանաւանդ խօսեցաւ զարհուրելի ռումբի մը մասին:

Ամերիկացի օդանաւորդներուն ուղղահայեաց թռիչքը բաղդատեց խորհրդային տիեզերագնացներու «արքայավայել թռիչքին» ապա շեշտեց.— «Շատ մի տեսնէք մեր ուրախութիւնը եւ հպարտութիւնը: Բնական է եւ մարդկային: Այս ամբողջը խաղաղութեան համար է: Եւ խաղաղութեան համար է որ հաշտութեան դաշնագիր մը պէտք է ստորագրուի Գերմանիաներուն հետ: Մեզի կը սպառնան: Չենք վախնար: Պիտի ստորագրենք հակառակ սպառնալիքներուն: Կը կարծենք արդէն որ պատերազմ չի կրնար ըլլալ այդ առթիւ: Միայն խենթ մը կրնար նման բան ընել: Բայց եթէ յարձակումի ենթարկուինք, յարձակողները, հաւատացէ՛ք, շիտակ անձնասպանութեան կ'երթան: Շատ դրամ կը ծախսենք զէնքերու համար, կը կարծէք որ մեր հրթիռները երշի՞կ կտրելու համար եղած են: Մեր պաշտպանութեան համար են եւ ի հարկին, կրնանք գործածել այդ զէնքերը: Կռուեցանք եւ քշեցինք նացիները: Թող ՊԱՐՈՆ Ատրնաուր գիտնայ.— եթէ գերման զինապաշտները ուրիշ արկածախնդրութիւններ կ'երազեն, պէտք եղածին պէս կը պատասխանենք, ինչպէս ըրինք պատերազմին ատեն: Անսահման կերպով պիտի չհանդուրժենք սպառնալիքներուն: Եթէ Ատրնաուր կը շարունակէ Գերմանիան վերամիացնելու իր երազը, փոշիի կը վերածենք իր երկիրը եւ բնաւ Գերմանիա չի մնար: Մեր գիտունները ի վիճակի են գեր-ռումբ մը շինելու որ 100 միլիոն թոն Թէ-Էն-Թէի ուժ ունենայ: Բայց հարց կու տամ ձեզի ի՞նչ պէտք կայ քանի որ աշխարհի բնաջնջումը կ'ըլլայ»:

Վերջաւորութեան մէջ Խրուշչեւ աւելի լաւատես դարձաւ «Հովը պիտի քշէ ամպերը, արեւը նորէն պիտի փայլի եւ իմաստութիւնը ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ»: Տնտեսական գետնի վրայ ամէն բան լաւ է եւ ապագան համայնավարութեան է, եզրակացուց խորհրդային վարչապետը:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը չըսաւ Խրուշչեւի ճառին այն մասը որ կը վերաբերէր ջրածին գեր-ռումբին, մամուլի Թաս գործակալութիւնն ալ ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրաւ այդ մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎՈՍՓՈՐԻ վրայ, Զէնկելքէօյի մէջ 13 հոգի ձերբակալուած են, խուզարկութեան մը հետեւանքով: Ոստիկանութիւնը մէջտեղ հանած էր թղթածրարներ, որոնք հակայեղափոխական գաղտնի ընկերակցութեան մը գոյութիւնը կ'ապացուցանէին: Այդ կազմակերպութեան յետին նպատակն էր՝ քաղաքական վարչաձեւ մը հիմնուած Գուրանին վրայ:

ԺԱՆ ՔՈՔԹՕ Մատրիտ հասած է առջի օր: Ծանօթ է որ վերջերս Ֆրանսացի ականաւոր գրագէտ – թատերագիրը արտօնութիւն չէր ստացած Սպանիա մտնելու: Արգելքը վերցուեցաւ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ֆրանքֆուրթըր Ռունտշաու թերթին Մոսկուայի թղթակիցը արտաքսուեցաւ, որովհետեւ «յարատեւօրէն աննպաստ ձեւով ներկայացուցած է խորհրդային քաղաքականութիւնը եւ խորհրդային ղեկավարները»:

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ Թրոֆին Լիսէնքօ Խորհ. Միութեան Երկրագործական Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ ընտրուեցաւ, փոխարինելով Փոլ Լոպոնովը:

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ խորհրդաւոր ահաբեկչական կազմակերպութիւն մը կը գործէ Պրազիլի մէջ «Սպարտաքուս Պանտ» անունին տակ: Անոր կը վերագրուին կարգ մը հրդեհներ որոնք ծագած են վերջերս Սան-Փաւլոյի հրէական հաստատութեանց մէջ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներէն՝ Ալպերթօ Ռոդատօ Փարտի, ձերբակալուեցաւ, իր տունը կատարուած խուզարկութեան մը հետեւանքով:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

Սուրիոյ արաբական թերթերը եւ Պոլսոյ հայերէն թերթերը, Գահիրէի Յուսաբերը կը շարունակեն զանազան լուրեր հրատարակել Հալէպի եւ Դամասկոսի մէջ պատահած դէպքերուն շուրջ, զորս դժբախտաբար չենք կրնար ստուգել: Ասոնց համաձայն, սուրիական իշխանութիւնները խիստ պայքար մը բացած են Դաշնակցութեան դէմ եւ Հալէպի Առաջնորդն ալ, յանուն համայնքին, հրապարակաւ դատապարտած է պատահած դէպքերու պատասխանատուները: Անդրադառնալով զանազան աղբիւրներու հրատարակած լուրերուն, Պէյրութի Ազդակը, Օգոստոս 3ի իր թիւին մէջ կը գրէ հետեւեալը.—

« Պէյրութի թերթերը հրատարակած էին Ֆրանսական Մամլոյ Գործակալութեան մէկ հեռագիրը, ըստ որուն, սուրիական իշխանութեանց պաշտօնական մէկ բանբերը ծանր ամբաստանութիւններու տակ առած է Դաշնակցութիւնը, մշակութային եւ մարզական հայկական միութիւնները, ինչպէս նաեւ հայ ազգային կրթական հաստատութիւններ:

« Մեծ զարմանքով կարդացինք այս ամբաստանութիւնները, որոնց իրականութեան անհամապատասխան ըլլալը հասկնալի կը դառնայ յատկապէս անոր համար, որ Դաշնակցութիւնը ինչպէս նաեւ ամբաստանութեան տակ եղող հայկական բոլոր հաստատութիւնները միշտ հաւատարիմ եւ օրինապահ կեցուածք ունեցած են ընդհանրապէս արաբական երկիրներու, եւ մասնաւորաբար սուրիական պետութեան եւ ժողովուրդին հանդէպ: Կեցուածք մը, որ կը բխի Դաշնակցութեան ընդհանուր ուղղութենէն եւ սկզբունքներէն:

« Ամբաստանութեան անհեթեթութիւնը կը շեշտուի յատկապէս այն վերագրումին մէջ, որ իբրեւ թէ Դաշնակցութիւնը լրտեսական կազմակերպութիւն մըն է եւ կը ծառայէ օտար բազմաթիւ տէրութիւններու եւ Իսրայէլի:

« Վստահ ենք որ ի վերջոյ ճշմարտութիւնը երեւան կու գայ՝ հաստատելու համար այդ ամբաստանութիւններուն բոլորովին անհիմն ըլլալը:

« Կարելի չէ իրականութիւնը խեղաթիւրել՝ սարքովի «խոստովանութիւններով», որոնց ի՛նչ պայմաններու տակ խլուած ըլլալը օր մը անշուշտ երեւան կու գայ:

« Այս առիթով, կոչ կ'ուղղենք մեր ժողովուրդին, որ պահէ իր պաղարիւնութիւնը, ըլլայ զգօն եւ զգաստ, այն բացարձակ վստահութեամբ, թէ Դաշնակցութեան եւ անոր կապակցութեամբ ամբողջ հայ ժողովուրդին դէմ նիւթուած դաւերը իրենց բուն նպատակին պիտի չհասնին:

« Տակաւին մեզի անծանօթ կը մնան Սուրիոյ մէջ կատարուած ձերբակալութիւններուն եւ այդ առթիւ եղած ամբաստանութիւններուն իսկական դրդապատճառները »:

ՇՈՒՄԷՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

(ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ 350 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Շումէնի մէջ հայ եկեղեցւոյ գոյութեան մասին յիշատակութիւններ կան բաւական կանուխէն։ Հ. Ղուկաս Ինճիճեան իր վերոյիշեալ աշխատութեան մէջ կ'ըսէ. «Շումլուի մէջ կան եւ յազգէս Հայոց, որք ունին եկեղեցի»։ Իսկ Հ. Ղ. Ալիշան 1853ին հրատարակած իր քաղաքական աշխարհագրութեան 399րդ էջին մէջ կ'ըսէ, թէ Շումլուի Հայերը 150 տուն են, մէկ եկեղեցի եւ մէկ դպրոցով»։

Թէեւ չկարողացանք առաջին եկեղեցւոյ սուլթանական հրամանագիրը (ֆերման կամ իրատէ) ձեռքի տակ ունենալ, որպէսզի կարենայինք ճշդել, թէ ի՛նչ պայմաններու տակ եւ ի՛նչ դժուարութիւններով Հայերը կարողացած են եկեղեցի կառուցանել, բայց յենլով Պետր Բոգտանի կանխագոյն յիշատակութեան վրայ, Հայերը գրեթէ առաջին իսկ տարիներուն (1640ական թուականներուն) տուն մը սենեակին մէջ կ'աղօթէին։

Շումէնի առաջին փայտաշէն եկեղեցին 1828–1829ի ռուս–թրքական պատերազմի օրերուն այրած ըլլալով, Հայերը 3–4 տարի յետոյ, 1834ին, վերստին շինած են իրենց Ս. Աստուածածին եկեղեցին, այս անգամ քարաշէն եւ աւելի մեծ։

Այս նորակերտ եկեղեցիին մուտքի դրան վերեւ գրուած է. «Ես եմ դուռն, ընդ իս թէ որ մտանիցէ, կեցցէ, մտցէ եւ ելցէ եւ ճարակ գտցէ։ 1843 Հոկտ 23»։

Հալաճ օղլու բարերարը Ռուսաստանէն բերել կուտայ նոր եկեղեցւոյ զանգակը, իսկ Եաղուպեան մահտեսի Յովհաննէս աղան Կոստանդնուպոլսէն բերել կուտայ Յայսմաւուրք մը։

Շուրջ 100 տարի յետոյ, 1928 թուականի երկրաշարժէն վնասուած եւ վտանգուած են այս եկեղեցւոյ աւագ խորանը եւ ձախակողմեան աւանդատունը։ Բայց հազիւ մէկ տարի անց, եկեղեցին կրկին վերանորոգուած է եգիպտաբնակ բնիկ շումէնցի Մուրատ Մէօհդեմէտեանի նուիրատուութեամբ։ Նուիրատուի անունը արձանագրուած է աւանդատան պատին արտաքին կողմը։

Շումէնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ պաշտօնավարած քահանաներն են. 1756էն սկսեալ՝ Տ. Դանիէլ Նախիջեւանցի, 1870ին՝ Տ. Յակոբ Յովհաննէսեան, 1880ին՝ Տ. Արիստակէս Յովհաննէսեան, 1890ին՝ Տ. Աբրահամ Գրիգորեան, 1905ին՝ Տ. Խորէն Քիւչիկեան (Պոլսեցի), 1908ին՝ Տ. Յովհան Յովհաննէսեան (Մըչեցի), 1913ին՝ Տ. Օհան Մանդակունի, 1928ին՝ Տ. Աթանաս Այվազեան (Ենիջեցի), 1938ին՝ Տ. Յուսիկ Աստարճեան (Վառնացի), 1941ին՝ Տ. Միքայէլ Պեգիրճեան (Կելիպոլուցի), 1945ին՝ Տ. Աթանաս Այվազեան (երկրորդ անգամ), 1953ին՝ Տ. Գարեգին Տիւլկէրեան (Ռուսճուքցի)։

Շումէն այցելած եւ սոյն եկեղեցիին մէջ պատարագած են հետեւեալ բարձրաստիճան հոգեւորականները. Խորէն արքեպիսկոպոս Նարպէյ 1885–1886 (Պերլինի վեհաժողովէն յետոյ), Ղեւոնդ եպիսկոպոս Դուրեան, Ստեփանոս արքեպիսկոպոս Յովակիմեան 1928 թուականին, Երուանդ արքեպիսկոպոս Փերտահճեան 1934ին, եկեղեցւոյ հարիւրամեակին առթիւ, Գրիգորիս ծայրագոյն վարդապետ Կարապետեան 1945ին, Վազգէն եպիսկոպոս Պալճեան (այժմ կաթողիկոս Ամենայն Հայոց) 1954–1955ին, Կոմիտաս եպիսկոպոս Տէր–Ստեփանեան 1959ին, իսկ այժմ՝ առաջնորդ Տիրայր վարդապետ Մարտիկեան։

Եկեղեցւոյ մէջ կայ Ս. Յակոբ Գլխադիրի պատկերը, որ նուիրուած է Մաթոս–օղլուներու գերդաստանէն 1868 Մարտ 31ին։

Ներկայիս եկեղեցական վարչութեան ատենապետն է Պ. Հ. Մուրատեան, իսկ անդամներն են Օ. Չիլինկիրեան, Գ. Եղիայեան, Գ. Մարտիրոսեան եւ Մ. Կարապետեան, որոնք կ'աշխատին այս գաղութի Հայաստանեայց Ուղղափառ Եկեղեցին պայծառ եւ Լուսաւորչի լուսատու կանթեղը վառ պահել։

Շումէնի Հայերը հինէն ի վեր եղած են խորապէս հաւատացեալ եւ մայրենի լեզուի ու Հայ Եկեղեցւոյ պայծառացման նախանձախնդիր աւանդապահները։

Տեղւոյն քաղաքային թանգարանի աւագ աշխատակից Կ. Ճումալիեւ, յենլով պատմիչ Փրոֆ. Իրեչէկի վկայութիւններուն վրայ, կ'ըսէ, թէ Հայերը, հակառակ թրքախօս ըլլալնուն, իրենց եկեղեցիին մէջ աղօթած են միշտ իրենց մայրենի լեզուով եւ եկեղեցւոյ կից ունեցած են իրենց սիրական դպրոցը։

Շումէնցիներու առաջին դպրոցը փաստացիօրէն մեզ ծանօթ է 1834ին, արձանագրուած Կոստանդնուպոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանի կողմէ կատարուած կրթական վիճակագրութեան դպրոցներու ցանկին մէջ։

Շումէնցիներէն ոմանք կը յիշեն, թէ դեռ 1834ին Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքարանէն ստացուած քաջալերական նամակ մըն ալ կայ եղեր Հայոց առաջին դպրոցի մասին, սակայն վերջերս կորսուեր է դժբախտաբար։

1834ին բացուած այդ դպրոցը, մայրենի լեզուի այդ օջախը, ի գին ամէն զոհողութիւններու, վառ եւ անխափան պահուած է։ Հ. Ղ. Ալիշանն ալ 1853 թուականին հրատարակած քաղաքական աշխարհագրութեան մէջ կը յիշէ այդ դպրոցը (էջ 399)։

Այս դպրոցի առաջին ուսուցչուհիները եղած են Եաղուբեան քոյրերը՝ Դեպիր եւ Տուտու, որոնց անունով յիշուած է նաեւ դպրոցը՝ Դեպիր–Տուտուլարի դպրոց(*)։ Այս դպրոցը շարունակուած է սերունդէ սերունդ եւ աւելի վերջը կոչուած է Ազգային Վարդանեան վարժարան, որ մինչեւ մեր օրերը կը շարունակուի։

Կանուխէն գոյութիւն ունեցած է նաեւ աղջկանց կանոնաւոր վարժարան մը, որուն տնօրէնութիւնը վարելու համար Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքարանէն ուղարկուած է մանկավարժական պատրաստութիւն ունեցող օրիորդ Մաքրուհի Ղունկիանոսեանը, որ ամուսնացած է տեղացի երիտասարդի մը հետ եւ մնացած Շումէն։

Ստորեւ կուտանք անուանացանկը տեղւոյն հայկական դպրոցին մէջ ծառայած յայտնի 52 ուսուցիչներէն միայն անոնց, որոնք երկար տարիներ աշխատած են եւ եղած են աւելի վաստակաւոր. Դեպիր եւ Տուտու Եաղուբեան քոյրեր 1834ին, յարգելի Պարոն ուսուցիչ (այսպէս է կոչուած եւ թերեւս ալ անունը Պարոն է), Տաճատ Պեյլէրեան 1885ին (բնիկ Կեյվէցի, եղած է գերմաներէնի թարգման Պերլինի վեհաժողովին ներկայացող հայ հոգեւորական պատուիրակութեան), Արսլան Տօնիկեան (Պոլսէն եկած), Արտաշէս Մովսէսեան (Իզմիրցի), Յովհաննէս Մաճառեան, Դանիէլ Ռապկրատեան, Համբարձում Գրիգորեան, Ստեփան Ապաջայեան (Ռոտոսթոցի), Յակոբ Զօրեան (Օրտուցի), Արամ Սահակեան, Տօքթ. Յովհաննէս Մանուկեան (Անդարա–նալլուխանցի), Արաքսի Կարապետեան, Շահանդուխտ Իշխանեան, Նուարդ Քէօթենէճեան եւ ուրիշներ։

Պուլկարիոյ համայնքներուն մէջ Շումէնի Հայութիւնն է, որ ծնունդ տուած է պուլկարահայ առաջին հայ բանաստեղծին՝ Տիգրան Աճէմեանի (Վետա) եւ բանասէր-դրամագէտ Արտաշէս Քէօթենէճեանին։

Ներկայիս ալ քիչ չէ թիւը Շումէնցի առաջաւոր այն Հայերուն, որոնք պետական պատասխանատու պաշտօններ կը վարեն։

Դեռ 1880ական թուականներուն կը կազմուի առաջին Թատերասիրաց ընկերութիւնը ազգային վարժարանէ շրջանաւարտ եղած երիտասարդներու կողմէ։ Այս խումբին կը յաջորդէ «Արարատ» Թատերասիրացը, որ աւելի երկար կեանք եւ գործունէութիւն կ'ունենայ, հայ մշակոյթի եւ գեղարուեստի մասին որոշ ճաշակ տալով տեղւոյն Հայութեան։

Աւելի յետոյ կը կազմուի նաեւ Կռունկ *մանտոլինի նուագախումբը, որ քանի մը համերգներ կուտայ, հայկական յայտագրով։*

1900ական թուականներուն կը հիմնուի Հայ Տիկնանց Բարեգործական Միութիւնը գլխաւորութեամբ Տիկին Տիրուհի Եաղըճեանի, որ հարազատ մօր նման ձեռք ձեռքի տուած ուրիշ քանի մը լուսաւորեալ կիներու՝ Մարի Գալֆաեանի, Արուսեակ Թախտագրանեանի եւ ուրիշներու հետ, կ'աշխատին աղջիկներու (ապագայ մայրերու) լուսաւորման համար։ Քիչ ժամանակուան մէջ կը յաջողին բանալ աղջկանց արհեստանոց՝ կարուձեւի եւ ձեռային աշխատանքի համար։ Այս միութիւնը շուրջ 50 տարի կեանք եւ գործունէութիւն կ'ունենայ եւ կը հանդիսանայ իսկական շնորհ մը Շումէնի իգական սեռին համար, իսկ աւելի վերջերը կ'օգնէ նաեւ ազգային վարժարանի աղքատիկ աշակերտներուն եւ չքաւոր ընտանիքներուն։

1944 թուականի Սեպտեմբեր 9ի ժողովրդական յեղափոխութենէն յետոյ, ինչպէս Պուլկարիոյ բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ, հոս ալ հիմնուեցաւ պուլկարահայ «Երեւան» մշակութային միութեան ակումբ եւ գրադարան, որուն շուրջ համախմբուած են Կոլարովգրադի գրեթէ բոլոր անկեղծ եւ հայրենասէր Հայերը։

Այս հայրենասիրական միութիւնը քիչ ժամանակուան մէջ մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերաւ հայ մշակոյթն ու գեղարուեստը ոչ միայն հայ հասարակութեան, այլեւ Պուլկարիոյ մէջ ապրող բոլոր եղբայրական ժողովուրդներուն ծանօթացնելով։ Մանաւանդ միութեան երգի եւ պարի խումբը, որուն ղեկավարն է Սիրվարդ Չիլինկիրեան (որ Հայաստանի մէջ կատարելագործեց իր մասնագիտութիւնը), եղաւ պատիւ բերող խումբ մը ոչ միայն Կոլարովգրադի, այլեւ ամբողջ Պուլկարիոյ մէջ, մասնակցելով Վառնայի շրջանային եւ Սոֆիայի համահանրապետական փառատօնի ստուգատեսին, եւ վարձատրուեցաւ ոսկէ մետալով։

Շումէնի կամ Կոլարովգրադի հայ ազգաբնակչութեան աճի վիճակագրական տուեալները հետեւեալներն են. Թրքական տիրապետութեան ժամանակ 1640ին եղած է 19 տուն կամ 40 անձ։ 1810ին (ըստ Պարպիէ տը Պոքաժի վկայութեան) եղած է 46 տուն կամ շուրջ 200 անձ։ 1853ին (ըստ Հ. Ղ. Ալիշանի) եղած է 150 տուն կամ 550 անձ։

Իսկ Պուլկարիոյ Թրքական լուծէն ազատագրուելէն յետոյ ունինք մարդահամարի վաւերական թիւեր. 1880ին՝ 927 անձ, 1892ին՝ 738, 1910ին՝ 640, 1920ին՝ 620, 1926ին՝ 949, 1950ին՝ 750, 1960ին՝ 680։

Այս համայնքի ամենէն բարձր թիւը եղած է Պուլկարիոյ ազատագրութեան (1880) օրերուն, անկէ յետոյ միշտ նուազած է, իսկ 1922–1923ին, Թրքահայ գաղթականներու Պուլկարիա գալովը, կրկին բարձրացած է Շումէնի Հայութեան թիւը շուրջ 300 հոգիով։

Իսկ 1950–1960 տասը տարիներու ընթացքին, եկեղեցւոյ տոմարներուն մէջ արձանագրուած է 88 ծնունդ եւ 96 մահ, որով համայնքի Հայութեան թիւը հետզհետէ պակսելու վրայ է, իսկ միւս կողմէ ալ գործի կամ պաշտօնի բերումով շատ մը Հայեր կը մեկնին աւելի մեծ կեդրոններ։ Այնուամենայնիւ Շումէնցի Հայը դեռ հաստատ եւ կենսունակ կը մնայ իր պապերու հիմնած այս 350 ամեայ հայկական օջախին մէջ, մինչեւ որ կարելի ըլլայ օր մը վերադառնալ Արարատեան Մայր Հայրենիքի ջերմիկ ծոցը։

Ս. ՓԱԶԱՃԵԱՆ

(*) Եկեղեցւոյ նուիրուած Յայսմաւուրքի յիշատակարանէն կը տեղեկանանք որ նուիրատու Եաղուբեան մահտեսի Յովհաննէսը ունեցած է երկու մանչ եւ չորս աղջիկ, որոնք կոչուած են Ոսկի, Դեպիր, Տուտու եւ Զարիֆ։ Ասոնցմէ երկու միջնեկները՝ Դեպիր եւ Տուտու չեն ամուսնացած եւ եղած են եկեղեցական կոյսեր ու նուիրուած հայ մանուկները հայերէն լեզուով դաստիարակելու ազգանուէր գործունէութեան։

ՖՐԱՆՍ · ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ Օ. ՄԵՍԻԱՆԻ ՀԵՏ

RENCONTRES AVEC O. MESSAEN (1)

Երաժշտագէտ Անթուան Կոլէժ քանի մը տարի առաջ ֆրանսական ձայնասփիւռէն ներկայացուց Օլիվիէ Մեսիանը երգահանին հետ խօսակցելով բազմաթիւ անգամներ։ Այս խօսակցութիւնները դասաւորելով կը հրատարակէ այժմ «Հանդիպումներ Օլիվիէ Մեսիանի հետ» գիրքը։ Ընթերցողը պէտք է որոշ չափով ծանօթ ըլլայ նշանաւոր երգահանին գործերուն եւ զարմանալի տեսակէտներուն, որպէսզի Ա. Կոլէժի գիրքին մէջ գտնէ կարգ մը լուսաբանութիւններ։ Մեսիանի անունին անծանօթ ընթերցողին համար դժուար է այս գիրքին ընթերցումը

ՌԱԲԻՆԹՐԱՆԱՏ ԹԱԿՈՐ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Արիւնահեղ դէպքերու թատերաբեմ կը դառնայ Հնդկաստան, բրիտանական ուժերու ճնշման տակ։ Թակոր, որքան կը ձաղկէ իր ցեղակիցներու ատելավառ մոլեռնութիւնը, նոյնքան կը ձաղկէ բրիտանական անհասկացողութիւնը։ Գորա խորագրով վէպ մը կը գրէ եւ կը մարմնացնէ Պրահման, ազնուական տոհմէ հերոս մը, որ կատաղի անգլիատեաց է եւ ջերմ պաշտպան հնդիկ առանձնաշնորհեալ դասերուն։ Սակայն, անակնկալ կերպով ինքնահասկացողութեան կուգայ եւ կը զգայ որ ինք պարզապէս Անգլիացի մըն է, որդեգրուած՝ Հնդիկներու կողմէ։ Թակորի միտքը շատ թափանցիկ էր, — միջեղային իրերահասկացողութիւն։

Առաջին աշխարհամարտէն ետք, Թակոր ուխտաւորի ցուպը ձեռքն առած կ'անցնի Եւրոպա, իր սեփական աչքերով տեսնելու համար գործուած աւերները։ Մինչեւ 1936, գրեթէ անդադար կը ճամբորդէ երկրէ երկիր, դասախօսութիւններ կուտայ, աշակերտներ ու դասախօսներ կը հաւաքէ իր դպրոցին համար եւ խաղաղութեան դատը կը պաշտպանէ կրօնական ջերմեռանդութեամբ։ Ամենուրեք, — Եւրոպա, Միացեալ Նահանգներ, Հարաւ. Ամերիկա եւ Ճափոն, զինք գրկաբաց կ'ընդունին։ Ամէն տեղ ալ իր նշանաբանը կ'ըլլայ նոյնը, — անոնք որ չեն վարժուիր համագործակցութեան, պիտի կորսուին անհետ։ *Բազմութիւններ կը ծափահարեն իր խօսքերը, կը համբուրեն իր պատմուճանը եւ իր մէջ կ'ողջունեն խաղաղութեան եւ մարդասիրութեան նոր առաքեալը։ Բայց, պակաս չեն ըլլար միակողմանի թթու քննադատութիւններ եւս, որովհետեւ ամէն ոք կ'ուզէր զայն լծել իր կառքին։*

Ամէնէն շատ տխուր տպաւորութիւններ կը քաղէ Ֆրանսայի արիւնաներկ ռազմադաշտերէն՝ Վէրտէօնէն, Մառնէն, Ֆիքարտիէն եւ Սըտանէն։ Բայց նոյնքան ծանր տպաւորութիւններ կը ստանայ, երբ կը տեսնէ պարտուած Գերմանիոյ անլուր թշուառութիւնը։ Եւ մարգարէաշունչ ձեւով կը յայտարարէ. — Դաշնակիցները պէտք է որ վեհանձն ըլլան իրենց նախկին թշնամիներուն հանդէպ։ *Ահա, գերման այդ թշուառութեան գըրկին մէջ էր, որ կը գալարուէր հիթլերական ճիւաղը, աշխարհ արիւնով ներկելու համար։*

Կը հրաւիրուի նաեւ Իտալիա։ Մուսոլինի զայն ցնծութեամբ կ'ընդունի։ Բայց ֆաշական մամուլը կը խուսափի անոր մտքերու թարգմանն ըլլալէ եւ կցկտուր լուրեր կը հաղորդէ։

Կը վերադառնայ դարձեալ Գերմանիա, ուր նացիական շարժումը տուն-տեղ եղած էր արդէն։ Անվերապահ կերպով կը յայտնէ իր կարծիքն ու կը հաղորդէ թէ գերման միջին դասի կեանքի մակարդակը բարձրացած է, ժողովուրդն աշխատունակ եւ ստեղծագործող է, բայց վրէժխնդրական շարժումները շարունակ վախճանի պիտի յանգին։

Կ'անցնի եւ Խ. Միութիւն։ Եւ կը տեսնէ թէ հոն ալ նոր ղեկավարները, յեղափոխութեան անունով, ամէն ճիգ կը թափեն ժողովուրդին վիճակը բարուօքելու։ Շատեր կ'ուզեն, որ Եւրոպայէն Խ. Ռուսաստան տիրող վարչաձեւերուն հանդէպ դիրք բռնէ, կա՛մ հաստատէ եւ կամ դատապարտէ։ Թակոր կ'ընէ ո՛չ մէկը եւ ոչ ալ միւսը, սակայն խորապէս կը զգայ թէ քաղաքական այս մոլեռանդութիւնները զարհուրելի աղէտի մը պիտի յանգին։

Բանաստեղծը շատ յոգնած է այլեւս իր շրջագայութիւններէն։

Կը վերադառնայ հայրենիք։

Պենկալի մէջ կը տօնուի իր 70 ամեակը մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Մեծարանքն ու պաշտամունքը, իր անձին [illegible] ջոցու, կը տարածուին համայն հնդիկ գրականութեան վրայ, որուն հսկայ [illegible] տաններէն մէկն եղած էր Թակոր։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար. – 5)

ամբողջական եւ յստակ գաղափար մը կազմել արդի ֆրանսական երաժշտութեան ամէնէն յատկանշական հեղինակին մասին։

Նման հրատարակութիւնները կը քննենք երկու տեսակէտով. գրական եւ երաժշտագիտական։ Առհասարակ Կոլէայի պէս հեղինակները կը ջանան գրական արգասաւորդով մը պճնել երաժշտագիտական մասը ու յաճախ այս ճիգին կը զոհեն բուն նպատակը, որ գործի մը կամ հեղինակի մը անհատականութեան վերլուծումը պէտք է ըլլայ։

« Հանդիպումներ Օ. Մեսիանի հետ » գիրքը կարեւոր ու թանկագին վկայութիւններ կը պարունակէ, որոնք սակայն յստակ ու ամբողջական կերպով չեն պատկերացներ Մեսիանի անհատականութիւնն ու գործը։ Ուրիշ երաժշտագէտ մը կամ նոյնինքն Ա. Կոլէա այս գիրքին պարունակութիւնը օգտագործելով կրնան Մեսիան կոչուած « երեւոյթը » ներկայացնել երաժշտագէտներուն։

Ձայնասփիւռի խօսնակները տեսակ մը աւանդութիւն ստեղծած են ամէն բանէ առաջ իրենց անհատականութիւնը առաջ քշելու համար։ Փոխանակ խօսեցնելու այն արուեստագէտը, զոր ներկայացնելու պաշտօն ունին, առհասարակ իրենք կը խօսին եւ յաճախ կը ստիպեն արուեստագէտը ըսելու միայն այն, որ իրենք կը փափաքին լսել անոր բերնէն։ Ա. Կոլէայի խօսակցութիւնները այսպէս են։

Երաժշտասէր ընթերցողը որ կը փափաքի ամբողջութեամբ ծանօթանալ Մեսիանի, ապահովաբար աւելի գոհ պիտի ըլլար եթէ Ա. Կոլէա պարզ կենսագրական մը եւ երաժշտագիտական վերլուծում մը ներկայացնէր «դասական» կերպով մը։ Որովհետեւ Ա. Կոլէա ի վիճակի է այս աշխատանքը կատարելու եւ Օլիվիէ Մեսիանի արուեստը դեռ չէ ճանչցուած լայնօրէն հակառակ իր հիմնալի եւ զարմանալի յատկանիշերուն։

DALI (2)

Նկարիչ, վիպասան, երգահան, բանաստեղծ, սենարիստ, հնարիչ, վաճառական Սալվատոր Տալի խե՞նթ է, հանճա՞ր է կամ ի՞նչ է։

Քառորդ դարէ ի վեր թէ՛ արուեստասէրներն ու թէ նոյնինքն Սալվատոր Տալի կը կրկնեն այս հարցումը։

Ու ժամանակը կը քալէ, օրէ օր աւելի դրամ կը շահի Տալի, օրէ օր կ'աւելնան թէ՛ իր յաճախորդները թէ իր թշնամիները, Թանգարաններ հպարտութեամբ կը ցուցադրեն իր գործերը, «Կալըրի»ներ ու վաճառականներ անհամար ապարանքներ կ'առնեն։

«Լուք» հանդէսի նախկին խմբագրապետուհի Ֆլէօռ Քաուլս գեղատիպ հատորով մը կը փորձէ լոյս սփռել գերիրապաշտ նկարիչին արտակարգ անհատականութեան վրայ առանց նկարչական քննադատութեան կամ վերլուծումի։

Ընթերցումը չափազանց շահեկան է նոյնիսկ Տալիի արուեստին թշնամիի մը համար։ Հեղինակը անաչառ ու անկողմնակալ ձեւով մը փորձած է Տալիի անհատականութեան բազմաթիւ երեսակները երեւան բերել եւ ընթերցողը աւելի տպաւորելու համար ոչ մէկ արուեստական միջոցի դիմած է, հակառակ անոր որ նիւթը կը թոյլատրէ ամէն չափազանցութիւն։

Սալվատոր Տալիի իւրաքանչիւր նկարը այսօր կը ծախուի յիսունէն հարիւր հազար տոլար, հակառակ անոր որ անդադար կ'արտադրէ միշտ ալ ժամանակ գտնելով հազարումէկ տարբեր գործեր կատարելու։ Ինքն իսկ գրած է արդէն ինքնակենսագրութիւն մը աներեւակայելի մանրամասնութիւններով։

Այս գիրքը կենսագրական չէ, որովհետեւ կենսագրականէ աւելի բան մըն է. Տալիի անհատականութեան ծանօթացումն է։ Կ'արժէ կարդալ։

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Antoine Goléa : Julliard 1961, Paris.
2) Fleur Cowles : Julliard 1961, Paris.

ԹՈՒՐՔԻԱ

—o—

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԵՆԴԱՆԻ ԿԸ ԾԱԽԵՆ

Արեւելեան նահանգներուն մէջ երաշտ կը տիրէ։ Այս պատճառով, Թուրք կառավարութիւնը որոշած է Ռուսիոյ ծախել եղջերաւոր մեծ անասուններ մէկ միլիոն տոլարի փոխարէն։ Միւս կողմէ հողային բերքերու պաշտօնատունը 36.000 թոն գարի ղրկած է երաշտէն տառապող շրջաններու մէջ։ Կառավարութիւնը գնած է 60.000 ոչխար եւ 10.000 եզ, եւ պետական ագարակներու մէջ բաժնած։

ՆՈՒՐՃԻՆՆԵՐԸ ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՂԵԿԱՎԱՐ

Ամէն օր Թրքական թերթերը կը հրատարակեն թէ համայնավարական ցանց մը երեւան ելած է երկրին մէկ անկիւնը, կամ կառավարութիւնը տապալելու ձեռնարկ մը, կամ վերջապէս... քրտական խլրտում մը։

Այս վերջին շարժումը Անգարա կը միացնէ Նուրճիններու հոսանքին, որ տարածուած է Սայիտի Նուրսիի կողմէ։ Երկար ատենէ ի վեր կառավարութիւնը կը հետապնդէր Նուրճիններու գործունէութիւնը։

Թուրքիոյ Ազգ. Ապահովութեան եւ Հարցաքննիչ Բարձր. Մարմնին կատարած քննութեանց իբրեւ եզրակացութիւն՝ կը հաղորդուի թէ նուրճիութիւնը տարբերութիւն չունի այն կազմակերպութենէն, որ իր ծոցին մէջ կը սնուցանէ քրտական շարժումը։ Մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ յարած են այս շարժումին։ Թրքական պաշտօնական տեղեկաբերները կը պնդեն թէ շատեր նուրճիներուն կապուած են առանց գիտնալու Սայիտի Նուրսիի ծրագիրը։

Սայիտի Նուրսի, կը հաղորդէ Անգարայի հետագրական գործակալութիւնը, ծանօթ է իբրեւ մէկը որ Քուպիլայի դէպքին հեղինակներուն գաղափարը կը կրէ։ Ապահովութեան ընդհ. տնօրէնութեան շրջաբերականը կը հրահանգէ հետապնդել բոլոր Նուրճիները։

Գոնիայէն, Էրզրումէն, Ատանայէն հաւաքուած հեռագիրները ցոյց կուտան թէ այդ շրջաններու Նուրճիները ձերբակալուած են։

Սայիտի Նուրսիի մօտիկ սաները, ինչպէս Զիւէր Կիւնտիւզալփ, Սայիտ Էօզտէմիր, Մուսթաֆա Սանկուրի, որոնք սըմքած էին Մայիս 27էն ի վեր, վերսկսած էին իրենց գաղտնի գործունէութիւնը։ Երկար հետապնդումէ մը ետք, երեւան հանուեցաւ անոնց գաղտնի կեդրոնը, որ կը գտնուի Անգարայի Ըսմէթ փաշա թաղին մէջ։ Յուլիս 25ին անսպասելի ձեւով խուզարկուեցաւ այդ տունը, ուր գտնուած են գրքոյկներ, խմորատիպ գրականութիւն, տպագրական կազմածներ, արտասահմանեան հրատարակութիւններ։ Ձերբակալուած են նաեւ ղեկավարները։ 36 նահանգներ կան, ուր Նուրճի ղեկավարներ պահուըտած են։

× Իբրեւ համայնավար ձերբակալուածներուն ղեկավարն է Տօքթ. Շերիֆ. Քիւրքճին, — այս շարժումին մէջ կան փաստաբաններ եւ մտաւորականներ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ). — Խանասորի արշաւանքի 64րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Յուլիս 30ին, կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի գեղատեսիլ եւ ծառախիտ անտառին մէջ։

Այդ օրը իրական ուխտի օր մը եղաւ Մարսէյլի եւ շրջակայ քաղաքներու Հայութեան համար։ Առաւօտ շատ կանուխ, մասնաւոր օթոքարներ կը փոխադրէին ժողովուրդը, որ առանց ժամանակ կորսնցնելու, կը գրաւէր իր տեղը։ Հոն են Մարսէյլի, Էքսի, Ավինեոնի, Կարտանի, Լասիոթայի եւ այլ շրջաններու ընկերներ եւ բարեկամներ։ Հայ երգի ալիքները եւ աւանդական տավուղն ու զուռնան կը լեցնեն ընդարձակ անտառը հայրենի շունչով։ Բոլորի դէմքին վրայ ալ ժպիտ կայ, տարիներով իրար չտեսած ընկերներ եւ բարեկամներ կ'ողջագուրուին։ Շատ չանցած, արդէն ընդարձակ անտառը կը յորդի խուռն բազմութեամբ։ Քանի մը հազարի հասնող ժողովուրդը եկած է իր յարգանքը տալու հայ ազատագրութեան ճամբուն վրայ իրենց կեանքը զոհաբերող հերոսներու յիշատակին։

Կէսօրէն առաջ տեղի կ'ունենան զանազան խաղեր եւ պուլի մրցում. ընդարձակ անտառին մէջ զանազան տեղեր, խմբակներ կազմած, կը պարեն հայկական տոհմիկ պարեր, ընկերակցութեամբ նուագի։ Ժամերը կ'անցնին անզգալաբար։

Կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 4ին կը սկսի գեղարուեստական բաժինը։ Օրուան նախագահ ընկ. Հ. Աւետիսեան, բացումը կատարելով՝ կ'ոգեկոչէ Հ. Յ. Դ. դրօշին տակ կռուող հերոս հայդուկներու յիշատակը։ Նոր Սերունդի երգչախումբը կ'երգէ «Մշակ բանուոր»ը, «Մարսէյլէզ»ը եւ «Կարկուտ տեղաց»ը։ Ապա Նոր Սերունդի տղաքն ու աղջիկները հայկական տարազներով կը պարեն ազգային տոհմիկ պարեր, շատ յաջող կերպով, ընկերակցութեամբ Համոյի եւ Պարոյրի նուագին։ Այստեղ կ'արժէ շնորհաւորել բոլոր մասնակցողները, մանաւանդ պարուսոյց Պ. Աւետիս Նահապետեանը։

Խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասած է։ Օրուան խօսնակ ընկ. Կ. Յարութիւնեան թարգմանն ըլլալով հանդիսականներուն, շնորհաւորեց բոլորը այս յաջողութեան համար։

Ընկ. Տ. Թադոյեան քանի մը խօսքով ներկայացուց հերոսութեան պաշտամունքը Հայոց պատմութեան մէջ, հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը։

Ընկ. Համօ Նաճարեան Նոր Սերունդի անունով կարդաց օրուան պատշաճ ուղերձ մը։

Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր եւ արտասանութիւններ. երգեցին եւ արտասանեցին փոքրիկներ Առաքելեան եւ Մուրատեան։

Կարտանի ընկերվարական կազմին կողմէ ընկ. Ռոժէ Լերաս խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը։

Խորոված գառնուկ մը աճուրդի դրուելով, կոկիկ հասոյթ մը գոյացաւ։

Երգերն ու ուրախութիւնները շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն, որմէ յետոյ ժողովուրդը, նոյն կանոնաւորութեամբ վերադարձաւ տուն։

Անվարան կրնանք ըսել թէ այս տարուան տօնակատարութիւնը լաւագոյններէն էր։ Ատոր համար ալ, պէտք է շնորհաւորել կազմակերպիչ յանձնախումբը եւ Նոր Սերունդի անդամ-անդամուհիները։

Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէի նախաձեռնութեան, Մարսէյլի եւ շրջակայքի Հայութիւնը անմոռանալի օր մը ապրեցաւ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Բժիշկը կը հարցնէ յաճախորդուհիին.
— Քանի՞ զաւակ ունիք, տիկի՛ն։
— Եօթը հատ, տոքթօ՛ր։ Երեք հատ, առաջին ամուսինիս առաջին կինէն եւ չորս հատ, հիմակուան ամուսինիս երկրորդ կինէն, կը պատասխանէ տիկինը։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Սա բաներուն ժամանակը չէ, Ռէս Մելիք, առարկեց Վանականը կտրուկ բացատրութեամբ մը։ Ես թշուառ աղջիկ մը բերած եմ հոս... արդեօ՞ք պիտի կրնաք պատսպարել, մինչեւ որ դիւրութիւն մը գտնեմ զանի իր ծնողքին յանձնելու համար։

— Ինչո՞ւ չէ... ամենայն սիրով։

— Յետոյ պիտի պատմեմ անոր կեանքը։ Առայժմ քիչ մը բան տուէք ուտեմ իրեն ուտելու... մինչեւ որ մութը կոխէ։ Ցերեկ ատեն հոս բերելը վտանգաւոր է։

Ռէս Մելիք գնաց իր ձեռքով ծրար մը բերաւ տունէն եւ Վանականին յանձնեց։

Վանականը պարտէզին ճամբով այգիներուն մէջ մտաւ եւ ուղղակի Լալէզարին գտնուած տեղը գնաց։

Լալէզար ապառաժի մը տակ քաշուած, ձեռքը ծնօտին դրած, գլուխը քարին յենած կը քնանար։

Վանականը պահ մը կանգ առաւ... խորին անձկութեամբ մը դիտեց այն դժբախտ աղջկան հրեշտակային կերպարանքը, որուն վրայէն դեռ թարմ ու կսկծալի արցունքները ցամքած չէին. դիտեց անոր քնքուշ ու վարդորակ շրթունքներով կերտուած բերանը, ուսկից հոգւոյն հեծեծանքը դեռ դադրած չէր. դիտեց, մէկ խօսքով այդ գեղափթիթ արարածը... յետոյ մօտեցաւ ու երկիւղալի զգուշութեամբ մը ձեռքը անոր ուսերուն վրայ դրաւ եւ՝

— Լալէզար, Լալէզար... ձայնեց երկու անգամ։

Լալէզար խոնջ աչքերը բացաւ եւ ոտքի ելաւ։ —

— Ո՛հ, ներողութիւն, Աղա պէկ, մրմնջեց Լալէզար. քունս տարեր է... ի՛նչ անխոհեմութիւն։

— Նայէ՛, Լալէզար, Փլաներու կերակուր եմ բերեր քեզի։

— Շնորհակալ եմ, մրմնջեց Լալէզար։

Ու ծրարը մէկդի առնելով, բացաւ զայն։ Ծրարին մէջ քիչ մը փոխինդ, գաթայ, պանիր ու կարագ դրուած էին։

Լալէզար խաչակնքեց երեսը գաղտնաբար որ Ալի պէկ չնշմարէր ու ճաշեց։

Մինչ այս մինչ այն, օրը իրիկուն եղաւ։ Արեւմտին՝ երկուքն ալ գիւղը հասան։

ՄԻՐՕ ԱԽՊԱՐ

Ամիս մը սահեցաւ։

Գիւղին մէջ շատեր չէին գիտեր Լալէզարին ներկայութիւնը։ Ռէս Մելիք ամէն կերպով աշխատած էր գաղտնի պահել զայն։

Վանական մեկնած էր։

Միայն մարդ մը կար որ աչալուրջ կերպով կը հսկէր այդ աղջկան վրայ, կ'ուզէր հասկնալ անոր պատմութիւնը. մանաւանդ անոր ի՛նչ անցեալ ունենալը։ Սեւ անգղի մը պէս, որ դիակի մը շուրջը կը թափառի մինչեւ որ զանի ձեռք ձգէ, գիշեր ցերեկ քուն չունէր, դադարում չունէր։

Այս մարդը Գըլէր Զաքօն էր։

Ռէս Մելիք վստահութիւն ունենալով այս մարդուն վրայ, բնաւ չէր կասկածեր եւ բնաւ չէր ուզած թափանցել անոր հոգւոյն խորը...։

Օր մը երբ Ռէս Մելիք եւ Տէր Օհան նստած էին ախոռին դարման եւ Վանականին վրայ կը մտածէին, տեսան որ մուրացկանի հագուստով մարդ մը ներս մտաւ եւ չէր համարձակեր իրենց մօտենալ։

— Եկէ՛ք նայիմ ի՞նչ կ'ուզէք, ըսաւ Ռէս Մելիք ցաւակցական ձայնով մը։ Մօտեցէք հոս։

Մուրացկանի հագուստով մարդը՝ տարիքն առած, միջահասակ, արեւախաշ կերպարանքով, անձղած ու թշուառութենէն կքած ծերունի մըն էր։ Իր ծնօտները ծածկող մօրուքը խուփ խուփ եղած ու խանձած էր եւ անոր ճերմակները գամկացած էին։

Հագուստը ցնցոտի մըն էր։

— Ո՞ր կողմէն էք, հարցուց Ռէս Մելիք։

— Ա՛խ, ոտացդ մեռնիմ, Ռէս աղա, ծառադ Գաւաշու կողմերէն է, պատասխանեց ծերունին մորմոքալի ձայնով մը։

— Ի՞նչ բանի համար այս կողմերը եկաք։

— Տարտիս ճար մը անելու։

— Ի՞նչ է քու տարտը։

— Ես ի՞նչ ասեմ որ դուք ի՛նչ հասկընաք...։

Ու չկրնալով շարունակել, սկսաւ հեծկլտալ ու արցունքները խորշոմած այտերէն վար թափել։

— Պատմեցէք, կրկնեց Ռէս Մելիք։

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Խաչիկեան, Շաւարշ Միսաքեանի չիրիմին այցելու – թեան առթիւ 10 Ն· Ֆ· կը նուիրեն:

Պ· Խաչիկեան, Թանդարան այցելու – թեան առթիւ՝ 10 Ն· Ֆ·:

ՔԼԱՄԱՐԻ ԱՂԷՏԵԱՂՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի մեր մաս – նաճիւղերը իրենց քաղաքապետարաններ – րուն միջոցաւ ըրած են հետեւեալ նուի – րատուութիւնները ի նպաստ Քլամարի աղէտեալներուն.— Սեվրանի մասնաճիւղ 350 Ն· Ֆ·: Պորտոյի մասնաճիւղ 360, Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղ 600, Լիոնի մասնաճիւղ 200, Փարիզի մասնաճիւղ 300 Ն· Ֆ·: (Գումար 1810 Ն· Ֆ·):

Դիւան Շրջ· Վարչութեան

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆրանսահայ կապ· Խաչի Շրջ· Վարչու – թիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ· Ժիրայր Զի – լինկիրեանէ 50 Ն· Ֆ·, նուէր կայանին: Պ· Հրանդ Պալեանէ 40 Ն· Ֆ·, ողբացեալ Բարսեղ Տամլամեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

×

Պ· Զարմայր Ալեքսանեան իր զաւկին Զարեկի Օր· Աստղիկ Նորհատեանի հետ ամուսնութեան ուրախ առթիւ մարսիլա – հայ Աղքատախնամին կը նուիրէ 30Ն·Ֆ·:

×

Տէր եւ Տիկին Նահապետ Նահապետ – եան, ողբ· Ստեփան Աճէմեանի մահուան տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, մարսիլահայ Աղքատախնամին կը նուի – րեն 10 Ն·Ֆ·:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրէ Տիկին Վարդուհի Աճէմեան եւ զաւակները չնորհակալու – թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ: (Թաղումը կատարուե – ցաւ Օգոստոս 5ին):

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կ· Խ·Ի ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Կազմակերպուած Ֆ· Կ· Խ·ի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ, այս Հինգշաբթի օր: Օրոհարը կը մեկնի Տէսինէն առա – ւօտեան ժամը 7ին: Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի աղօթէ Տէսինի հովիւ Վարագ քհնյ Աւագեան:

Արձանագրութեանց եւ այլ մանրամաս – նութեանց համար դիմել Պ· Վահան Յա – կոբեանի եւ Կ· Խաչի վարչական ան – դամներուն:

ԱՆԹԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ

Հայ կամաւորներու եւ Նախկին Մար – տիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է «Բոցի Կոմիտէ»ին կողմէ Անթանօթ Զին – ուորին գերեզմանին բոցը արթարծելու այս կիրակի, Օգոստոս 13 ժամը 18,30ին: Հաւաքուիլ.— ժամը 18ին Էթուալի հրա – պարակին Թեռ–Փլէնին վրայ:

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկա – յութեամբ յարգելու համար Անթանօթ Զինուորին յիշատակը, որ այդ նուիրա – կան չիրիմին տակ, կը խորհրդանչէ զէն – քի բոլոր ընկերները, ինկած Ֆրանսական հայրենիքին ծառայութեան մէջ:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ· Ազգային Միութեան Կեդր· Վարչութիւնը կը յայտարարէ ի դիտութիւն Լիոնահայ ժողովուրդին թէ 1961 Յունիս 4ին Գաղութահայ առաջին ընդհ· ժողովի որոշումով, երկրորդ Գա – ղութահայ ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Սեպտ· 24ի կիրա – կին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգային Տան մեծ սրահին մէջ ինչ որ այժմէն կը յանձնենք Լիոնահայ ժողովուրդին ու – շադրութեան:

Ի դիմաց Լիոնի եւ Շրջ· Ազգ Միութեան
Ատենապետ Հ· ՓԻԹԱՊՃԵԱՆ
Ատենադպիր Յ· ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս· Աստուածածնի Վերափոխման Տօնին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուց – ուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի կա – տարուին խաղողի աւանդական օրհնու – թիւնն ու բաշխումը:

Բչ· օր 14 Օգոստ·, պատարագ Մեռե – լոցի:

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Վարչութիւնը կը ծա – նուցանէ թէ այս կիրակի Ս· Աստուա – ծածնի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ, ինչպէս Բչ· օր Մեռե – լոցի առիթով Հոգեհանգիստի պաշտօնը: Խաղողի նուիրատուներէ կը խնդրուի վերջին պահուն չմոռնալ:

× *Սոխումէն (Վրաստան) Գրիգոր Մար – տիկի Գրիգորեան կը փնտռէ իր որդին Լեւոնը: Դիմել եկեղեցի:*

×

Լիոնի Աղգ· Միութիւնը կը յայտարա – րէ թէ Ս· Աստուածածնայ տօնին առթիւ, կիրակի (Օգոստ· 13) հանդիսաւոր պա – տարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեց – ւոյ մէջ: Ցաւարտ պատարագի, մատաղ - օրհնութիւն եւ աւանդական խաղողի օրհ – նութիւն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ չրջաններու բարեպաշտ հայ ժողովուրդը:

Այն բոլոր բարեպաշտ ազգայինները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ մատա – ղագինի, համին իրենց նուէրները արձա – նագրել տալ եկեղեցւոյ բանկալը:

×

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Տօն Ս· Աստուածածնայ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Զաւէն վրդ· Արզումանեան: Ցաւարտ պատարագի խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողո – վուրդը:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն· Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ ժա – մը 8,30ին Ս· Աստուածածնայ Վերափոխ – ման տօնին առթիւ պատարագ պիտի մա – տուցուի տեղւոյս Ս· Աստուածածնայ ե – կեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տէր Վարագ Քհնյ· Աւագ – եան, կը քարոզէ Արիս արեղայ Շիրկան – եան:

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա – տարուի հանգուցեալոց հոգւոյն, ինչպէս նաեւ մատաղ եւ խաղողի օրհնութիւն:

ՈՒՐԲԱԹ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ոչ – խարներու գենում եւ աղի օրհնութիւն, իսկ ՇԱԲԱԹ կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Լոյս Շաբաթի եւ Եկեսցէի ժամերգու – թիւն:

×

ՓՈՆ ՏՐ ՇԵՐԻԻ ՄԷՋ

Վերափոխումն Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յառաջիկայ ե – րեքշաբթի առաւօտ, Ս· Գրիգոր Լուսա – ւորիչ մատրան մէջ, նաեւ աւանդական խաղողի օրհնէնքը:

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս· կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձու – թիւնը կը ծանուցանէ թէ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 6ին, աղի եւ խաղողի օրհ – նութիւնը պիտի կատարուի մատուռին մէջ, եւ երեքշաբթի առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Նոյն օրը կէսօրէ վերջ՝ այդ գերեզմանատունը:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Առնուվիլի Վարագայ Սուրբ–Խաչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վերափոխումն Ս· Աստ – ուածածնի տօնին առթիւ պիտի պատա – րագէ եւ քարոզէ Տ· Ներսէհ վարդապետ Բայուճեան: Ցաւարտ պատարագի տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհ – նէնք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ–ԼԷ–ՊԻՆԻ ՄԷՋ

Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Օգոստ· 13ին, միշտ նոյն տեղը կը կազմակերպուի դաշտահանդէսը:

Հաւաքատեղի փառքին քով, օթոքարի կայարանին չուրջը ժամը 9էն սկսեալ, բարձրանալ թելեֆերիճի մեկնակէտն եւ իջնել քիչ վարը հայկական սրճարանը:

Պատարագ ժամը 10,15ին, խաղողօրհ – նէքէ ետք, ճաշ չրջակայ դաշտին պաղ աղբիւրին մօտ: Զանազան ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, եւ առատ ձմերուկ ու սեխ: Փափաքողները կրնան իրենց ու – տելիքը միասին բերել:

Ճաշէն ետք ճառ եւ տեղեկատուութիւն:

Գեղարուեստական բաժին սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին Գայթանճեանի, եւ պարուհի Օր· Թարոնի:

Ձոխ վիճակահանութենէ մը ետք պի – տի ցրուին Խորէն Նարպէյ արք·ի «Քրիստոնէական գիտելիքներու» գրքոյկ – ները:

Կը հրաւիրուի չրջակայքի Հայութիւնը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տէսինի Համախոր – բերդգիական Միութեան կողմէ, այս կի – րակի կէսօրէ վերջ ժամը 1էն մինչեւ 9ը, Տէսինի Պ· Թորոսեանի «Սեւան» զով – ասուն պարտէզին մէջ: Առատ կերուխում, զովացուցիչ ըմպելիներ, նշանաւոր «Զիկ – խըյմա», ինչպէս նաեւ չամփուրով խո – րոված՝ դիւրամատչելի գիներով:

Երգ, արտասանութիւն, պար, արեւել – եան եւ եւրոպական նուագ: Ընտանեկան եւ ընկերային հաճելի մթնոլորտ, հետա – քրքրական եւ սիրուն անակնկալներ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են .ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս – տել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայկի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պրեվէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւններ – Հեռաճայն 927 – 01,72

րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Ակնկերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե – կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա – մար դիմել հաստատութեան տնօրէնու – թեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 13 Օգոստոս, Տօն վերափոխ – ման Սուրբ Աստուածածնի,

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ,

Առաւօտեան ժամը 10,30ին պիտի մա – տուցանէ Հայրապետական ճաշնաւոր պա – տարագ եւ պիտի կատարէ խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Երկուշաբթի, 14 Օգոստ·, Օր Մեռե – լոց, Հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10,30ին:

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆր – անսայի չրջանի 20րդ պատգմ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 12 եւ 13 Օգոստոս, Շա – բաթ եւ Կիրակի օրերը Տէսինի մէջ, 35 Ավընիւ ժան ժօռէս «Շէ ժանօ» հայկա – կան սրճարանը:

Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդա – պահ ըլլալ եւ նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շարաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին:

ՇԱՀԱՆ ԱՒՏՈՒՆ

ՆԱՒԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա· Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն· Ֆր·

Դիմել ՅԱՒԱՋԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1) Entrepreneurs jauge 7, réctiligne;
2) Entrepreneurs pour montage tricots, grande série.

Terzian

3, Rue Poissonnière, PARIS (2e)

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԵԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ	1/8	սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
12
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
12 AOUT
1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9676 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9477

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁՄՈՌՆԱ՛ՆՔ

Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ անմոռանալի թուական մըն է 1920 Օգոստոս 10:

Այդ օրը փարիզեան արուարձան Սեւրի յախճապակիներու նշանաւոր թանգարա – նին մէջ ստորագրուեցաւ այն պատմական դաշնագիրը, որ չարդ ու փշուր կ'ընէր Օսմանեան կայսրութիւնը:

Օգտուելով Բիւզանդական կայսրու – թեան եւ արեւելեան Եւրոպայի երկիրնե – րու տկարութենէն, Թուրքերը դիւրին յաղթանակներով իրենց իշխանութիւնը տարածեր էին մէկ կողմէն Փոքր Ասիոյ, Միջագետքի, Սուրիոյ եւ արաբական թե – րակղզիին վրայ, հասնելով մինչեւ Հիւ – սիսային Ափրիկէ — Տրիպոլիս, Թունուզ եւ Ալժերիա, միւս կողմէ Եւրոպայի մէջ պալքանեան թերակղզիէն մինչեւ Հուն – գարիա եւ Աւստրիա:

Օսմանեան կայսրութեան անդամահա – տութիւնը սկսաւ 1683ին, երբ Վիէննայի դուռերուն առջեւ, Քահլէնպէրկի բար – ձունքին վրայ Լեհաստանի թագաւոր Յովհաննէս Գ. Սոպիէսքի ջախջախեց Քարա Մուսթաֆա փաշայի բանակը:

Այդ օրէն ի վեր աստիճանաբար նեղ – ցան Օսմանեան Կայսրութեան սահման – ները: «Եւրոպայի հիւանդ մարդը» հետ – զհետէ քշուեցաւ դէպի արեւելք:

Կէս դար առաջ, 1911ին Իտալացիները յաղթական կռիւ մը մղեցին Իթթիհատի կառավարութեան դէմ եւ գրաւեցին Տրի – պոլիսի ու Պենկազին (Լիբիա), ինչպէս նաեւ երկոտասան Կղզիները (Տոտէքա – նէզ): (Այս վերջիններէն կցուեցան Յու – նաստանի՝ Բ. աշխարհամարտէն վերջ):

Տարի մը ետք, 1912ին, Պալքանեան պատերազմը Օսմ. կայսրութենէն խլեց Եւրոպական Թուրքիան, արեւմտեան Թր – քակիայէն մինչեւ Ադրիական:

Սակայն ամէնէն մեծ հարուածը Սեւրի դաշնագիրն է, որ պիտի տար Օսմանեան կայսրութեան:

Թուրքիա կը զգերէր այլեւս «Կայսրու – թիւն» ըլլալէ եւ կ'ամփոփուէր Անատո – լուի մէկ մասին մէջ:

Ալեքսանտրէթ – Մուսուլ դիծէն դէպի հարաւ արաբախօս բոլոր հողամասերը կը Թօթափէին Թրքական լուծը: Քիւր – տիստան ինքնավարութիւն կը ստանար: Անկախ Հայաստանի կը միացուէին Վա – նի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն որոշ մասերը: Կիլիկիա – յին մինչեւ Տիգրանակերտ Ֆրանսական գաղեցութեան գօտի կը դառնար: Իտա – լացիք առանձնաշնորհեալ դիրք կը ստա – նային Գոնիա – Ատալիա չրջանին մէջ: Յոյները կը գրաւէին Իզմիրէն դէպի ա – ռեւելք՝ Փոքր Ասիոյ որոշ մասերը:

Քաղաքական դաշնակիցները չարաչար կը պատժէին Թուրքերը, որոնք Գերմա – նիոյ կողքին պատերազմի մտնելով՝ պատճառ դարձեր էին ա՛յնքան ահաւոր աղէտներու:

Հայաստանի Հանրապետութեան ան – կախ կառավարութեան անունով Աւետիս Aհարոնեան կը ստորագրէր պատմական այդ վաւերաթուղթը, որ պաշտօնապէս կը նուիրագործէր «փոքր դաշնակցին» անհուն զոհողութիւնները:

Միջազգային այդ մուրհակը հանդիսա – ւորապէս կը վաւերացնէր Անկախ եւ Մի – ացեալ Հայաստանը, իր երկու յօդուած – ներով (88 եւ 89):

Թուրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ սահ – մաններու վերջնական ճշդումը կը յանձ – նէր Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ուիլսընի, որ 1920 Նոյեմբեր 22ին դաշ – նակիցներու մեծ ժողովին կը ներկայա – նար իր «իրաւաբարական վճիռ»ը: Կը վճռէր վերոյիշեալ չորս նահանգները կը – ցել Հայաստանի Հանրապետութեան:

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԵՆԸՏԻՆ ԱԼ ԽՕՍԵՑԱԻ

ԽԱՂԱՂ ԼՈՒԾՈՒՄ ՄԸ ՊԷՏՔ Է ԳՏՆԵԼ

433 լրագրողները, ինչ որ մրցանիչ մը կը նկատուի, հաւաքուած էին Սպիտակ Տունը, լսելու համար Ճոն-Ֆիցճերըլտ Քենըտին:

Նախագահը խօսեցաւ բոլոր հրատապ հարցերուն չուրջ: Անդրադառնալով նախ հիւլէական փորձերուն, յայտնեց թէ ա – մերիկեան պատուիրակութեան պետը՝ Արթըր Տին Թընեւ կը մեկնի, տեսնելու համար թէ Ռուսերը պատրաստ են հա – մաձայնութեան մը յանգելու:

Պրուչչեւի ճառը, ըսաւ Քենըտի, ոչ մէկ նորութիւն բերաւ «Պրուչչեւ կրկնեց այն դիրքը, զոր ներկայացուցած էր Վիէննայի մէջ եւ Միացեալ Նահանգնե – րուն յանձնած իր յուշագրով: Միացեալ Նահանգներու խոր համոզումն է որ դի – ւանագիտական բոլոր միջոցները պէտք է գործածուին որպէսզի խաղաղ լուծում մը գտնուի: Գալիք ամիսներուն, պիտի փոր – ձենք աւելի ճշդրիտ սահմանումը ունե – նալ Պորտ. Միութեան վարչապետին խօս – քերուն եւ մտածումներուն Պերլինի, Գերմանիոյ եւ կեդրոնական Եւրոպայի մասին»:

Քենըտի չուզեց մանրամասնութիւններ տալ Արտաքին Նախարար Տին Ռուսքի ձեռք ձգած զրական արդիւնքներուն մա – սին, Եւրոպայի մէջ, մինչեւ այն ատեն երբ Ռուսք Ուաշինկթըն չվերադառնայ:

Քենըտի ներկայիս անհրաժեշտ չի գըտ – ներ «վերին» հանդիպում մը: Որպէսզի նման խորհրդակցութիւն մը արդարանայ, պէտք է զայն խնամքով պատրաստել եւ օգտակար բնոյթ պէտք է ունենայ:

Քենըտի խօսեցաւ նաեւ Հասարակաց Շուկայի մասին եւ Անգլիոյ անդամակ – ցութեան, որուն համար իր գոհունակու – թիւնը յայտնեց: Գերման զաղթականնե – րու պարագան եւս կը մտահոգէ Միաց – եալ Նահանգները: Ոչ կրնան քաջալերել, ոչ ալ դէմ կենալ այս գաղթին:

Քենըտի անդրադարձաւ նաեւ նախա – պահական յաջորդութեան. եթէ ի վիճա – կի չըլայ իր պաշտօնը չարունակելու: Յայտնեց թէ փոխ–նախագահ Ճոնսըն պիտի կատարէ այն ատեն, գործօն նա – խագահի պաշտօնը:

× Արտաքին նախարար Տին Ռուսք կա – րեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ Քատ – ենապպիայի մէջ Ադենաուըի եւ Փոն Պրենթանոյի հետ, ապա անցաւ Հռոմ եւ Փարիզ հասաւ առջի իրիկուն, ուր յայ – տարարեր թէ Պերլինի տագնապին դէմա – ւոր պատճառն է Ուլպրիխթի ձախողու – թիւնը, որուն հանդէպ ոչ մէկ յարդանք ունի արեւելեան Գերմանիոյ ժողովուրդը: Ուլպրիխթ ըսաւ առջի օր « կա՛մ հաշ – տութեան դաշնագիր, կամ պատերազմ»:

Վալթէր Ուլպրիխթ որ Մոսկուայէն կը վերադառնայ, ուրբաթ օր պիտի խո – սէր խորհրդարանի արտակարգ նիստին: Փանքովի համար կացութիւնը փայլուն չէ, Ցուլիս 1էն ի վեր աւելի քան 50·000 հոգի Արեւմտեան Գերմանիա անցած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԹԸՐ ԹԵՆՏի որ անգլիական առա – քելութեան պետն է՝ եւրոպական Հասա – րակապետութեան մօտ, Անգլիոյ անդա – մակցութեան պաշտօնական դիմումը յանձնեց ընդհ. քարտուղարին: Ցուզ – ուած՝ բրիտանացի դիւանագէտը ըսաւ.— «Կը դիմենք որ Հասարակաց Շուկան Անգլիոյ մէջ մտնէ»: Ամէն մարդ հաս – կըցած էր թէ Թենտի ճիշդ հակառակը ըսել կ'ուզէր:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԿՈՆԻԷՎ խորհրդային ուժե – րու հրամանատար նշանակուեցաւ Արե – ւելեան Գերմանիոյ մէջ:

ՊԻՑՐՈՒԹի թերթերը կը զրեն թէ Ի – րաքի վարչապետը՝ Քասըմ (47 տարե – կան) նշանուած է 17 տարեկան աղջկան մը հետ:

ՋՕՐ. ՊԵՏԷԼ ՍՄԻԹ, Այզընհաուըր եւրոպական սպայակոյտի նախկին պետը, մեռաւ 65 տարեկանին, սրտի տագնապէ:

ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՒ առեւանդումները կը չարունակուին: Ֆրանսացի «տաք գլուխ» մը առջի օր «Քուպա՛ կամ մահ» ըսելով ստիպեց ամերիկեան օդանաւ մը օր հա – նէ իջնէ: Ամէն բան լաւ վերջացաւ սակայն եւ ճամբորդները կրցան կրկին մեկնիլ: Մարդը, այդ ձեւով, ուզեր է հասկցնել թէ համաձայն չէ Քենըտիի ալ – ժերական քաղաքականութեան: Ուրիշ քու – պական օդանաւի մը մէջ, Ֆասթրոյի ընդդիմադիրները փորձեցին դէպի Ֆլո – րիտա չեղում մը կատարել: 3 մեռեալ եւ 6 վիրաւորներ կան օդանաւին մէջ, որ ի վերջոյ կրցած է էջք մը կատարել:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ Սիմէոն գահակալ թա – գաւորը (24 տարեկան) նշանուեցաւ Սպա – նուհի 26 տարեկան աղջկան մը հետ:

ՍԻՏի ՊԻԼ ԱՊՊԻՍի (Օհայո) մէկ պար – տէզին մէջ, կռիւներ ծագեցան ուրբաթ առտու մահմետականներու եւ լեգէոնա – կաններու միջեւ: Զոհեր կան:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդանաւ մը կորսուեցաւ Հիւսիսային ծովի վրայ: 34 ղպրոցական – ներէն, որոնք օդափոխութեան կ'երթային Նորվեկիա, ոչ մէկը ազատեցաւ:

ՄԱԿ–ի ընդհանուր ժողովը պիտի դու – մարուի Օգոստոս 21ին: Արդարեւ, դիմում ընող ստորագրեալներու թիւը 52ի հասաւ: 46 Ափրեւասիացիներէն զատ (որոնց մէջ Ալճերիան Ուխտի անդամ՝ Թուրքիա), ստորագրած են նաեւ Շուէտ, Վենեցուելա, Աւստրիա, Մեքսիքա, Եու – կոսլաւիա, Պրազիլ: Ֆրանսա որոշած է ժողովին չմասնակցիլ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կարգ մը թերթեր ար – դիլուեցան Թունուզիայի մէջ: Ասոնք են. — Օռոռ, Փարիզիէն Լիպերէ, Փարի – ժուր, Ֆրանս–Սուար, Էնֆորմասիոն:

ՊԵԼԺԻՈՑ թագաւորը եւ թագուհին վե – րադարձած են իրենց արձակուրդէն (Սպանիա) ներկայ ըլլալու համար կար – դինալ Վան Ռոյի յուղարկաւորութեան:

ՊՈԼՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին կող – մէ հրաւէր ուղղուած էր 26 Թաղական Խորհուրդներու եւ 5 Ննամակալ Մարմին – ներու, որպէսզի նշանակեն իրենց վազօր ներկայացուցիչները եւ մասնակցին, 7 Օգոստոսին, ժողովի մը՝ որ պիտի ըն – տրէր Պատրիարքական Ընտրութեան նա – խաձեռնարկ մարմին մը:

Այս ժողովին կը նախագահէր Պոլսոյ հայ եկեղեցականութեան երիցագոյն ան – դամը Սահակ վրդ. Փափազեան: Ա. – տենապետ ընտրուեցաւ Վահան Խիւտա – վէրտեան,ատենադպիր՝ Տօքթ. Գէորգ Գէորգեան:

Գաղտնի քուէարկութեամբ՝ Նախաձեռ – նարկ Մարմնի անդամ ընտրուեցան Արամ Ծատրեան, Արայ Գուլումճեան, Նորայր Պէրպէրեան, Եղուարդ Պենկլեան, Մինաս Տիլսարպէքիրլեան, Վահան Խիւտավէրտ – եան եւ Կարապետ Ղազարեան:

Նախաձեռնարկ Մարմինը եւ կրօն. ժո – ղովը միասնաբար գումարուելով, առա – ջին առթիւ, պիտի ընտրեն Պատրիարք – կան տեղապահ մը: Իսկ պատրիարքական ընտրութեան վերաբերեալ իրենց տանե – լիք աշխատանքներու ծրագիրը, ենթար – կելէ եառ Թաղ. Խորհուրդներու եւ Ննա – մակալ Մարմիններու ներկայացուցչական ժողովին հաւանութեան, պիտի ձեռնար – կեն գործի:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ԱԿՏԷն կը հեռաձայնեն թէ այս տարի եւս, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի բանակու – մը մեծ յաջողութիւն գտած է: 160 տղաք եւ աղջիկներ, Միջերկրականի ափին կը վայելեն իրենց տարեկան հանգիստը, հայկական առողջ միջավայրի մը մէջ:

ՀՐԱՇՔԸ ԵՒ ԽՈՐԵՆԱՑԻ

—o—

ԽՄԲ. — Բ. Թաշեան վերջերս «Յուսաբեր»ի մէջ հրատարակեց երկար ուսումնասիրութիւն մը, «Ներածութիւն հայ գրական պատմութեան» որ գիրքի վերածուեցաւ արդէն:

Կուտանք հատուած մը իբրեւ նախաճաշակ.—

Ի՞նչ է հրաշքը:

Փասքալ սա՛ ձեւով կը սահմանէ զայն իր «Մտածումներ»ուն մէջ. «Հրաշքը գերբնական է»: *Երբ որեւէ երեւոյթ բնական ուժի սահմանը կ'անցնի, կը դառնայ հրաշք: Ինչ որ չանցնիր բնական ուժի սահմանը, հրաշք չէ նոյն բանիւ:*

Ելեկտրականութիւնը, անթել հեռագիրը, օդանաւը, սուզանաւը, հեռապատկերը հրաշք պիտի թուէին ոչ միայն միջնադարու, այլեւ նոյնիսկ ԺԸ. դարու մարդոց: Սակայն բոլորն ալ բացատրելի են այսօր գիտական իմացումով եւ ոչինչ ունին գերբնական:

Փասքալ կը ճշդէ հրաշքի երկու տեսակներ, — կեղծ *եւ* իրաւ: *Երբ ճշմարտութեան կը ձգտի՝ հրաշքը կը կոչուի* իրաւ: *Երբ կ'այլափոխէ կամ կը խեղաթիւրէ ճշմարտութիւնը, կը դառնայ* կեղծ: *Կեղծ հրաշքներու գոյութիւնն իսկ փաստ մըն է, որ իրաւ հրաշքներ կան: Կեղծերը պարզ նմանութիւնն են իրաւներուն:*

Հրաշքները անհրաժեշտ են, աւելի ճիշդ՝ անհրաժեշտ էին: *«Ես քրիստոնեայ պիտի չըլլայի, առանց հրաշքներու», կը խոստովանի Ս. Օգոստինոս: Արդարեւ, շատեր Քրիստոսի կը հաւատային՝ ի տես անոր գործած հրաշքներուն: Սակայն պէտք չէ վարդապետութիւնը դատել հրաշքներու զօրութեամբ. ընդհակառակն, հրաշքները պէտք է դատել վարդապետութեան ուժով: Հասարակ ժողովուրդը սովոր է «պարապ խօսք» նկատելու վարդապետութիւնը առանց հրաշքի, եւ անպարտութիւն համարելու հրաշքները առանց վարդապետութեան:*

Քրիստոնէութեան առաջին դարերուն՝ հրաշքի եւ վարդապետութեան կամ վարդապետութեան եւ հրաշքի կապակցութիւնը եթէ անհրաժեշտ իսկ չէր, կարեւոր էր սակայն: Նոր վարդապետութիւն մը, մեր օրերուն, պէտք չունի հրաշքի յենարանին՝ «պարապ խօսք» չհամարուելու համար: Գիտական միտքը, մեր այս վիթխարի դարուն, հրաշքներ չի փնտռեր՝ վարդապետութեան մը հաւատալու կամ չհաւատալու համար: Ինչ որ չապացուցուիր, ինչ որ չի մտներ փորձարկութեան «պաբունակ»ին մէջ, դուրս է գիտութեան սահմանագիծէն ու ենթակայ է կրօնական կամ բնազանցական իմացումներու:

Ս. Օգոստինոսի խոստովանութիւնը խորապէս կը պատշաճի նախնական ժողովուրդներուն եւ... սուրբերուն, բայց չի պատշաճիր քաղաքակրթութեան այն մակարդակին, որուն եկած հասած ենք՝ մենք՝ Քսաներորդ դարու անմահ... մահկանացուներս: Անշուշտ, միայն հրաշքներով կանգուն չէ քրիստոնէութիւնը, բայց միայն վարդապետութեամբ ալ կանգուն չէր կրնար ըլլալ տասը, տասնըհինգ կամ քսան դար առաջ:

Խօսելով հրաշքներու մասին՝ Պողիւբիոս կը նկատէ. «Գալով կարգ մը հրաշքներու, — ինչպէս է պարագան Արտեմիսի արձանին, որուն վրայ ոչ անձրեւ կուգայ, ոչ ձիւն (թէեւ դրուած է բաց օդին), կամ պարագան Արկադիոյ տաճարին, ուր մտնողները կը կորսնցնեն իրենց բնական ստուերը, — իրապէս կարելի չէ սպասել, որ ես վէճի նիւթ դարձնեմ այս հրաշքները: Որովհետեւ այս բաները ոչ միայն անհաւանական են, այլեւ բացարձակապէս անկարելի են: Վիճիլ ծանօթ անհեթեթութիւններու մասին... այս պիտի նշանակէր ընդունիլ գերբնականին հաւանականութիւնը, ինչ որ բուն իսկ վիճելի կէտն է»:

Ըստ Պողիւբիոսի, որ իրական պատմիչի տիպարն է հին Յոյներուն մէջ, պատճառներու եւ արդիւնքներու յարակցութենէն դուրս պատմութիւնը անօգուտ բան մըն է, թէեւ կրնայ զբօսցնել տխմարները: «Վիպականին բացակայութիւնը իմ գործիս մէջ, — կ'եզրակացնէ Պողիւբիոս, — կը վախնամ, որ նուաղեցնէ անոր արժէքը, բայց ես իմ գիրքս չգրեցի մեր ապրած ժամանակին համար, այլ գրեցի բոլո՛ր ժամանակներուն համար»:

Գիտակցաբար երկար կանգ առինք հրաշքի գաղափարին վրայ, որովհետեւ հրաշքը կամ գերբնականը հիմնական տարր մըն է մեր պատմութեան մէջ եւ մեր պատմիչներուն մօտ: Տեսնենք հիմա, թէ ի՛նչ է մեր պատմիչներուն ըմբռնումը հրաշքի եւ հրաշալիի մասին:

ՀՐԱՇՔԸ ԵՒ ՄՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՑԻ

Չենք կրնար վկայութիւններ քաղել մեր բոլոր պատմիչներէն՝ բացատրելու համար հրաշքի ըմբռնումը անոնց մօտ: Կ'առնենք Խորենացին:

Հրաշքը մեր պատմութեան մէջ մտած է իբրեւ նիւթ, *սակայն բացատրուած չէ իբրեւ* երեւոյթ: *Վանական կրթութիւնը, կրօնական մթնոլորտը եւ հաւատացեալի բարեպաշտութիւնը ծառայեցին ամրապնդելու հրաշքի գաղափարը մեր պատմիչներուն անձին, ինչպէս գործին մէջ: Թերեւս այս է պատճառը, որ մեր պատմութիւնը աւելի շատ վէպ է իր հիմնական գիծերուն մէջ, քան դէպքերու արձանագրութիւն եւ պատճառի ու արդիւնքի կապակցութիւն:*

Խորենացի կը քալէ Հերոդոտի հետքերով: Ճանչցուած է իբրեւ յունաբան դպրոցի «սան»: Բայց լեզուի կամ ոճի պատուաստէն աւելի՝ ոգիի պատուաստ մըն է իր բերածը մեր մատենագրութեան: Հելլէն մշակոյթը իրմէ աւելի վաւերական ներկայացուցիչ չունի մեր մէջ, սակայն նաեւ իրմէ աւելի վաւերական հայ *պատմիչ չունինք մենք ալ: Վիկտոր Լանգլուայի իսկ վկայութեամբ՝ Խորենացիի պատմութեան, հետեւաբար նաեւ անձին մէջ տիրական է ատելութիւնը դէպի ամէն ինչ, որ այլածին է եւ օտար: Հայրենասէր է իբրեւ Հայ, լուսամիտ է իբրեւ «դպիր»: Խառնուածք ունեցող գրագէտ է, դրոշմ ունեցող արուեստագէտը, լայն հայեացքով պատմիչը: Իր թռիչքը լայնատարած է, խոյանքը՝ հեռարձակ, աչքը՝ սրատես, միտքը՝ վերլուծող ու համադրող:*

*Այս բազմաշնորհ վեղարակիրին մէջ՝ միակ արգելակը (*փրէն*), որ խոյանքին թափը կը մեղմացնէ, եկեղեցիին գմբէթն է, եւ ինչ որ կայ այդ գմբէթին տակը կամ վրան, սկսած Աստուծոյ շունչէն եւ Քրիստոսի ներշնչումէն մինչեւ սուրբերուն թերափը: Առանց այս արգելակին՝ մեր Պատմահայրը կրնար ըլլալ «առաւել քան զվարդապետ իւր», — Հերոդոտ, Թուկիտիտէս կամ Պողիւբիոս:*

Կ'ուզեմ պաշտպանել ոչ այնքան ճըշմարտութեան, ստուգութեան բաժինը Խորենացիի պատմութեան մէջ, որքան ճշմարտութեան, ստուգութեան հետամուտ ու հետախոյզ միտքը Պատմահօր անձին մէջ: Ճշմարտութիւնը որոնելու համար իր նախընտրած մեթոտն է տարակուսիլ եւ բաղդատել: Երբ բաւական համոզուած չէ որեւէ իրողութեան կամ պատմական անցքի ստուգութեան եւ կը մնայ կասկածանքի մէջ, առաջ կը բերէ զանազան հեղինակներու կարծիքները, ընթերցողին առիթ տալու համար, որ ընտրէ անոնց մէջ ամէնէն ճշմարտանմանը:

Խորենացիի մէջ երկու անձ կայ, — նախ պատմիչը, ապա եկեղեցականը: Հոն՝ ուր պատմիչը մինակ է, դէմ է առասպելին ու հրաշքին, իսկ հոն՝ ուր կը միջամտէ եկեղեցականը, հաւատաւոր հետեւորդն է Սուրբ Գրքին. կ'ընդունի հրաշքը թէ՛ իբրեւ գաղափար, թէ իբրեւ իրացում: Յաճախ սուր երկընտրանքի մը առջեւ կը գտնէ ինքզինք. կա՛մ դէմ ըլլալ հրաշքին, կամ թեր: *Առաջին պարագային՝ դաւաճանած պիտի ըլլար եկեղեցականի իր կոչումին, երկրորդ պարագային՝ մեղանչած պիտի ըլլար պատմական ճշմարտութեան դէմ: Ուստի՝ ջանացած է տեսակ մը հաւասարակշռութեան մէջ պահել եկեղեցականի իր կոչումը եւ պատմագրի իր դերը:*

Մեր Պատմահայրը իր առաքելութեան խոր ըմբռնումը ունի: Բարեխիղճ է եւ ճշմարտախոյզ, բծախնդիր եւ պայծառատես: Չի հնարեր, կ'ուսումնասիրէ: Զառասպելաբաներ, կը քննէ: Չեզրակացներ, կը բաղդատէ: Չի հաստատեր, կը տարակուսի: Իր մէջ զարգացած է քննական ոգին, միշտ հետամուտ՝ ճշդելու հաւաստին եւ անհաւաստին, անկասկածելին եւ կասկածելին: Թէեւ բարեպաշտ հաւատացեալ, բայց հակամէտ է իբրեւ բնական երեւոյթ բացատրելու հրաշքը: Թեբահաւատ է, երբ կը ձեռնարկէ դատելու օտար առասպելները. բայց, հաւատարիմ՝ եկեղեցականի իր կոչումին, ոչ միայն չի դատեր, այլեւ չի քններ իսկ հրաշքը, եթէ ան կապ ունի Քրիստոսի վարդապետութեան հետ: Ինչ որ սուրբգրական է, իրաւ հրաշքն է իրեն համար: Ինչ որ սուրբ-գրական չէ, կեղծ հրաշքն է:

Խօսքը ուղղելով իր մեկենասին՝ Սահակ Բագրատունիի, Խորենացի կը գրէ. «Խօսքիս ընթացքը կանգնեցնում եմ, երբ անպատշաճութիւն եմ նկատում կամ հաւատարմութեան կողմից կասկածելի մի բան: Եւ քեզ էլ, ինչպէս շատ անգամ, այժմ եւս աղաչում եմ, մեզ մի հարկադրիր աւելորդ բաներ գրելու, (մի գուցէ այդպիսի) քիչ կամ շատ պատմութիւններով մեր այս մեծ հաւատի ամբողջ աշխատութիւնն անպէտք ու աւելորդ մի գործ դառնայ, որ հաւասարապէս վնասէ ե՛ւ ինձ, ե՛ւ քեզ» (Բ., կդ.):

Այս նոյն մտահոգութեամբ, միաժամանակ վախնալով, որ իր Պատմութիւնը կրնայ առասպելախառն համարուիլ, Խորենացի հարկ կը տեսնէ ընդգծելու, թէ կը պատմէ միայն ստոյգը, «որքան որ վայել է ճշմարիտ պատմութեան», եւ թէ կ'ուզէ, որ իր գործը ըլլայ «վսեմ ու պայծառ՝ Պղատոնի լեզուին նման, հեռու՝ ստութենէ եւ լի՝ այն բոլորով, որ դէմ է ստութեան»: Ապա, ակնարկելով պարսկական անոճ ու անպատշաճ առասպելներուն, կը նկատէ՝ իր խօսքը ուղղելով միշտ Սահակ Բագրատունիի. «Ի՞նչ կարօտութիւն ունես այս սուտ առասպելներին կամ ի՞նչ կարիք այսպիսի չինծու, անմիտ ու անհանճար զրոյցների: Մի՞թէ սրանք Յոյների պերճ ու ողորկ, պաճառաւոր առասպելներն են, որոնց տակ թաքնուած են ճշմարիտ իրողութիւններ» (Ա., ա. յաւելուած):

Խորենացի օժտուած է առողջ դատողութեան եւ քննական ոգիի բարձր յատկանիշներով: Բայց հոն, ուր կը միջամտէ եկեղեցականի իր կոչումը կամ վեղարը, այդ յատկանիշները կարծես կը դադրին տիրական ըլլալէ: Տեղ մը կ'ընդունի, թէ «Ադամ ճշմարտապէս աստուածաստեղծ է» կամ թէ աշտարակաշինութիւնը, լեզուներու ճիւղաւորումը, Ջրհեղեղը, Նոյի տապանը եւ ամէն ինչ որ կը բխի Սուրբ Գիրքէն, «իսկական պատմութիւն» են: Նունէի ամբողջ հրաշապատումը, որուն երեք էջ յատկացուած է եւ զոր կը վարանիմ մէջ բերել՝ աւելի չծանրաբեռնելու համար «խօսքիս ընթացքը», ցոյց կուտայ, թէ աստուածաշնչական հրաշքները առասպել չեն, այլ ... հրաշք են:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

—o—

(ԾՆՆԴԵԱՆ 50 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹԻՒ)

—o—

Տասնեւհինգ թատերգութիւն, քանի մը վէպեր եւ վիպակներ, հարիւրաւոր պատմուածքներ, ակնարկներ, քրոնիկներ, թատերական եւ շարժանկարային ներկայացումներու մասին քննադատութիւններ եւ այլ գրութիւններ: Գրական արտադրութեան այս ծաւալը իրաւամբ շատերուն նախանձը կրնայ գրգռել:

Եթէ ճիշդ է, որ գրագէտին եւ արուեստագէտին արժէքը նախ անոր ստեղծագործութեան որակով կը չափուի, ապա՝ Արաքսմանեան այդ կողմէն ալ հոգ ընելու պէտք չունի: Արդարեւ, երբ կը դիտենք Արաքսմանեանի անցած ուղին, ժամանակի տաք հետքերով ստեղծուած անոր գործերուն ամբողջ շարքը, ակներեւ կը դառնան ժրաջան գրագէտին օգտակար ջանքերը յատկապէս հայ թատերական արուեստին մէջ:

Ալ. Արաքսմանեանի թատերգութիւնները եղած են ու կը մնան հայ թատրոնին «հանապազօրեայ հացը», իսկ ինք՝ թատրոնի մարդ, այս բառին իսկական իմաստով: Եւ եթէ դիմած է գրական այլ սեռերուն, (յաճախ գործած է այդ «մեղքը»), ապա միայն այն պարագային, երբ հոն ալ տեսած է ողբերգական ճակատագիրներ եւ կացութիւններ պատկերացնելու առիթ, տրամախօսութեամբ հերոսներուն սիրտը բանալու կարելիութիւն:

Արաքսմանեան այն երջանիկներէն չէ, որոնց անունը որեւէ երկի մը շնորհիւ մէկ անգամէն յայտնի կը դառնայ գրասէր հասարակութեան: Գրական - Թատե-

ՌԱԲԻՆԴՐԱՆԱՏ ԹԱԿՈՐ

—o—

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹԻՒ)

—o—

Մեծանուն գրագէտը աստիճանաբար կը մեկուսանայ: Հնդիկ ազգայնականներու եւ բրիտանական ուժերուն միջեւ ընդհարումները աւելի քան սաստկութեամբ կը շարունակուին, մինչեւ վերջնական ազատագրութիւն: Ոչ ոք կը լսէ իր խաղաղարար կոչերը: Կը պայթի երկրորդ աշխարհամարտը: Աշխարհ կրկին կը բոցավառի: Բանաստեղծը ութսուն տարիներու դռներուն առջեւ, յուսահատ ու յոգնած, հիւանդ, կ'աւանդէ իր հոգին 21 Օգոստոս 1941ին Կալկաթայի մէջ:

Սակայն կը յարատեւէ իր գործը: Այսօր, Սանթինիքեթանի իր այնքան գուրգուրացած հիմնարկութիւնը վերածուած է պետական համալսարանի, Հնդիկ երիտասարդ հանրապետութեան կողմէ: Իսկ իր գրական ժառանգութիւնը կը պատկանի համայն մարդկութեան:

×

Կրնայի հոս կանգ առնել, բայց այս տողերուն կ'ուզեմ միացնել ուսանողական հեռաւոր յուշ մը, հռչակաւոր գրագէտի Փարիզ այցելութեան առընչութեամբ:

1922*ին էր: Թակոր իր աղջկան հետ կը վերադառնար ֆրանսական ռազմադաշտի շրջապտոյտէն: Փարիզի ընտրանին, մասնաւոր հրաւիրատոմսերով, սեղմ ընդունելութիւն մը կազմակերպած էր արդարութեան պալատին Վճռաբեկ Ատեանի գեղակերտ սրահին մէջ:*

Թակորը տեսնելու եւ լսելու անզուսպ փափաքով մղուած, երեք ուսանողներ՝ Սեդրակ Սասունի, Հրանտ Սամուէլ եւ տողերս գրողը, « մաքսանենգութեամբ » ընդունելութեան ժամանակէն առաջ, սրահին մէջ տեղ գրաւած էինք: Քիչ ետքը, կազմակերպիչ մարմնի անդամներն ու մեծանուն հրաւիրեալները կը սկսին սրահ մտնել: Ակադեմիայի անդամներ, համբաւանօթ փրոֆեսէօրներ եւ գրագէտներ: Բարեբախտաբար կազմակերպիչ մարմնի ուշադրութենէն վրիպած էինք: Սրահը լեցուած էր արդէն, երբ ծափողջոյններու տակ ներս մտաւ Թակոր, սեւ սքեմով, պարթեւահասակ, թըխորակ ու երազկոտ, խորունկ աչքերով, ընկերակցութեամբ իր գեղադէմ աղջկան: Իրապէս վեհ ու պատկառելի Պրահմա մըն էր: Անաթոլ Ֆրանսի բարի գալուստի խօսքերէն ետք, բեմ հրաւիրուեցաւ մեծանուն գրագէտը: Խօսեցաւ անգլերէն, դանդաղ, քրմական միօրինակ շեշտով եւ դիւրեկան ձայնով: Խորունկ լռութիւն կը տիրէր: Թարգմանուեցաւ ֆրանսերէնի: Ծափահարութիւն, հիացական արտայայտութիւններ:

Իր խօսքին բովանդակութիւնը նոյնն էր, ինչ որ քարոզած էր ամենուրեք, — միջազգային եղբայրութիւն, համագործակցութիւն եւ արդարութիւն:

Ներկաները պիտի հիւրընկալուէին թէյով ու կարկանդակով: Երանի թէ չհիւրընկալուէին: Յանկարծ կազմակերպիչ մարմնի անդամներէն մէկը սկսաւ սեղանէ սեղան անցնիլ եւ հրաւիրատոմս հարցնել: Կարգը եկած էր մեզի.

— Խնդրեմ, ձեր հրաւիրատոմսերը...

Մենք ցոյց տուինք... մեր ուսանողական քարթերը:

Մարդը հեգնական ժպիտով մը նայեցաւ մեզի եւ ըսաւ.

— Խնդրե՛մ, հեռացէք...

Ի հարկէ, առանց զգացնելու, հեռացանք, բայց տեսանք ու լսեցինք հռչակաւոր գրագէտը:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Քազապլանքա

(6 եւ վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

րական ասպարէզ մտած է առանց այդ ակումբի «այցետոմսի»: Միջնակարգ կրթութիւնը Թիֆլիզի մէջ ստացած եւ աւարտած, պատանին ուսուցչական ասպարէզ կը նետուի Լենինականի գիւղերուն մէջ եւ մինչեւ այդ տարիներուն ալ, 30ական թուականներուն, իր անդրանիկ փորձերը կը ղրկէ թերթերուն: Այդ տարիներուն կը գրէ նաեւ պատմուածքներ, ակնարկներ՝ գիւղի կեանքէն, թատերախօսականներ՝ Լենինականի թատրոնի ներկայացումներու մասին, եւայլն:

Այսուհանդերձ, թատերագիր կը դառնայ, երբ կը կապուի թատրոնին: Առանց ձգելու ուսուցչական պաշտօնը, բեմ կ'ելլէ իբրեւ սիրող դերասան, «ինքն իրեն համար» թատերգութիւններ կը գրէ, թատրոնին «ծակուծուկը» կը մտնէ եւ կը դառնայ «տունին մարդը»: 1935ին, Վ. Աճէմեանի թելադրութեամբ «Կոմս Էմանուէլ» անունով թատերգութիւն մը կը գրէ, որ կ'արժանանայ մրցանակի եւ կը բեմադրուի նախ Լենինականի եւ ապա Թիֆլիզի մէջ: Այդ յաջողութենէն քաջալերուած, 1939ին կը գրէ նոր թատերգութիւն մը, «Ատելութիւն»:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի տարիներուն կը գրէ երեք թատերգութիւններ՝ «Անտառները շարժւում են» (1941), «Հրաբխի վրայ» (1942) եւ «Արծուիկ» (1943):

Գրել սկսելու առաջին իսկ տարիներէն պարզորոշ կ'երեւայ Արաքսմանեանի բնորոշ մէկ գիծը: Ինչ ալ գրէր՝ թատերգութիւն թէ պատմուածք, յօդուած թէ թատերախօսական, կ'անդրադառնար հրատապ հարցի մը մասին: Նոյնիսկ վէպերը «զուտ ոգեշնչումով» չեն գրուած: Ժամանակին զգայողութիւնը, նորին հետ համընթաց քալելու ներքին մղումը ի յայտ կուգան Արաքսմանեանի յատկապէս վերջին տարիներու գրական-թատերական գործունէութեան մէջ: Անոր «Քո սրտի կրակը», «Երբ տանն աչքեր չկան», ետամբ ալ «Այսպէս էին անցնում տարիները» թատերգութիւնները խօսեր են արդի մարդու մասին եւ գրուած են թատերգութեան այսօրուան պահանջներուն համաձայն:

Մրցանակաբաշխութիւններուն մէջ միշտ «բախտաւոր» Արաքսմանեանը վերջին մրցանակաբաշխութեան ներկայացուցած էր երկու թատերգութիւններ: Առաջինը գնուեցաւ, իսկ երկրորդը մրցանակով պսակուեցաւ: «Արե՞ւն է միայն ջերմացնում» ողբերգութիւնը նորօրինակ երեւոյթ է ոչ միայն իր նախորդ գործերուն համեմատութեամբ, այլեւ, որոշ իմաստով, մեր թատերգութեան մէջ:

Այս թատերգութեան մէջ ուրախալին այն է, որ թատերագիրը ազատագրած է ինքզինքը «ռոմանթիկ» պաճուճանքներէն եւ թատերական էֆէկներ ստեղծելու մոլութենէն: Պարզ եւ գրաւիչ ներկայացուցած է մարդոց հոգեւոր կեանքին բարդ եւ խոր արտայայտութիւնները:

Արաքսմանեանին այս գործով մեր թատերգութեան մէջ վերստին մուտք կը գործէ խոհական-փիլիսոփայական թատերգութեան սեռը, որ, -կը կարծենք, կրնայ զարգանալ թէ՛ անոր եւ թէ այլ հեղինակներու նման գործերով:

Ալ. Արաքսմանեան անցած է «իր դարուն» կէսը, հինգ տասնամեակ՝ մեծ ու փոքր գործերով եւ հոգերով, յաջողութիւններով եւ սայթաքումներով լեցուն հարուստ կեանք մը: Ապագան իրն է: Եւ կը հաւատաս, որ պարմանալի լաւատես, երբեք չընկճուող, իր «դատին արդարութեանը» հաւատացած, մինչ առոյգ եւ ժպտերես այդ մարդը պիտի յաջողի մտնել թատրոնի դուռներէն ներս ու պիտի ներկայացնէ նոր գործեր:

Խ. ԱԽԱԳԵԱՆ

ԶՐՈՅՑ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԶԷՅԹՈՒՆ ԱՆՈՒՆԻՆ ԾԱԳՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

«Զէյթունցի ենք, զէնքեր ունինք...»:

Այո՛, Զէյթունը վերջին հարիւրամեակի Հայոց պատմութեան մէջ մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ, որովհետեւ առաջին անգամ հո՛ն էր որ Հայերը իրենց զէնքերով կռուեցան իրենց ինչքը եւ իրաւունքը պաշտպանելու համար: «Կեցցէ՛ Զէյթունը, խրո՛խտ Սասունը...»:

Բայց «Զէյթուն» անունը ուրկէ՞ կը ծագի:

Թերեւս ուրիշներ այս հարցումին պատասխանը արդէն շատոնց տուած ըլլան, բայց ինծի ծանօթ չէ:

Անցեալ օր կ'ուզէի ստուգել ֆրանսերէն «սաթէն» բառը, որ փայլուն կերպասի մը տեսակին կը տրուի:

Զարմանքով գտայ Լառուսին մէջ սա բացատրութիւնը՝

— «Ցիա-Թունկ» քաղաքին անունէն, արաբական «Զայիթուն»ի ձեւէն սերած:

Իսկոյն խորհեցայ թէ հոս մեր Զէյթուն անունին հետ կապակցութիւն մը պէտք է գոյութիւն ունենայ:

Արաբները, որոնք իրենց աշխարհակալական արշաւանքներուն ընթացքին առաջին անգամ մեծ չափերով շփման մէջ մտած են չինական քաղաքակրթութեան հետ եւ օրինակի համար թղթաշինութիւնը սորված անոնցմէ (իններորդ դար), հաւանաբար չինական Ցիա-Թունկ քաղաքէն ներմուծած ըլլան այդ մետաքսէ փայլուն կերպասը եւ տուած անոր «Զայթունի», այսինքն «զայթունական կերպաս» որակումը:

Կիլիկեան Զէյթուն քաղաքը, որ կը գտնուի Սուրիա-արաբական քաղաքակրթութեան սահմաններուն մէջ, հաւանաբար այդ կերպասին վաճառականութեան կամ պատրաստութեան կեդրոն մը դարձած էր միջին դարուն: Այս կերպով կերպասին անունը նոյնացած էր քաղաքին անուան հետ:

Խաչակիրներու ժամանակ, երբ արեւմտեան Եւրոպացիներ ճանչնալ սկսան Կիլիկիան եւ Սուրիան, ծանօթացան նաեւ փայլուն կերպասին եւ բառը աղաւաղելով վերածեցին «սաթէն»ին:

Թերեւս այս կապակցութիւնները աւելի մօտէն քննելով լուսաբանուի Զէյթուն քաղաքի անունին ծագումը: Եթէ ութերորդ կամ իններորդ դարէն ետք է որ «Զէյթուն» քաղաքի անունը գոյութիւն ունի, կրնայ վերը յիշած վարկածս ճիշդ ըլլալ: Իսկ եթէ անկէ առաջ գոյութիւն ունէր, այն ատեն պէտք է ուրիշ կերպ մօտենալ հարցին, պահելով հանդերձ Զէյթուն-սաթէն կապակցութիւնը:

Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ թէ Զէյթունցիները իրենք ինչպէս կը բացատրեն իրենց քաղաքին անունը եւ թէ ինչպէս Զէյթուն քաղաքը փայլուն կերպասներ պատրաստող կեդրո՞ն մըն էր ժամանակին:

ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԱՍԻՆ

*

Մեր աշխատակիցը Պետրոս Ֆրունճեան Յուլիս 20ին յաջողութեամբ անցուցած է տոքթորայի քննութիւնները բարձր նիշով, ստանալով Արեւմտեան Պերլինի համալսարանին «փիլիսոփայութեան տոքթոր»ի տիտղոսը: Պատերազմին պատճառով ընդհատած էր ուսումը եւ ահա կը վերջացնէ:

Իր գրաւոր աշխատանքին նիւթն է «Հայկական մամուլին ծագումը եւ զարգացումը եւ իր ազդեցութիւնը գրական աշխարհաբարի զարգացման եւ քաղաքական մտքի կազմութեան վրայ»:

Աշխատանքը, գերմաներէն լեզուով, որ 265 մեքենագրուած էջերէ կը բաղկանայ եւ հայերէն մէջբերումներ եւ հայերէն թերթերու անուններու լուսատիպ պատկերներ կը պարունակէ, քննիչ փրոֆեսէօրներուն կողմէ մեծապէս գնահատուեցաւ եւ հաւանաբար իբրեւ գիրք հրատարակուի, լեցնելով պարապ մը այս մարզին մէջ:

Ծանօթ քննադատ մը օր մը կը խօսակցէր սրամիտ գրագէտի մը հետ: Խօսակցութեան ընթացքին, առաջինը ըսաւ իր խօսակցին.

— Պէտք է գիտնաք, սիրելի պարոն, թէ շատ հազուադէպօրէն կը խօսիմ: Սակայն, երբ բան մը ըսեմ, կ'ըսեմ ի՛նչ որ կը մտածեմ

— Ըսել է ատոր համա՞ր է, որ սովորաբար լուռ կը մնաք, ըսաւ գրագէտը հեգնական ժպիտով մը:

×

— Եկայ ձեզի ըսելու թէ այս ամիս պիտի չկրնամ վճարել ձեզմէ գնած կարասիներուս մասնավճարը:

— Բայց անցեալ ամիս ալ նոյն բանը ըսիք:

— Եւ միթէ չյարգեցի՞ խօսքս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԶՕՀՐԱՊԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

«Սով. Հայաստան» օրաթերթը, իր առաջին էջին վրայ, երկու սիւնակ, կը հրատարակէ հետեւեալ յայտարարութիւնը. «Այսօր, 28 Յուլիս, երեկոյեան ժամը 8ին, Հայֆիլհարմոնիայի ամառնային դահլիճում տեղի կ'ունենայ հայ մեծ գրող Գրիգոր Զօհրապի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած կառավարական յոբելենական հանդիսաւոր նիստ, — մուտքը՝ հրաւիրատոմսերով»:

Արդէն տեղի ունեցած է այս հանդիսաւոր երեկոն:

Հայֆիլհարմոնիայի ամառնային դահլիճը խռնուած էին, Յուլիս 28ի երեկոյին, գրողները, գիտնականները, արուեստագէտները, մայրաքաղաքի բնակչութեան զանազան խաւերու ներկայացուցիչները:

Բեմին խորքը, թարմ ծաղիկներու եւ կանանչութեան մէջ դրուած էր ականաւոր գրողին մեծադիր դիմանկարը:

Նախագահական կազմը՝ Ծ. Առուչանեան, Յովհ. Բաղդասարեան, Բ. Մուրադեան, Գ. Տէր-Ղազարեանց, Ա. Քոչինեան, յոբելենական յանձնաժողովին անդամները:

Երեկոյթը բացաւ Ն. Զարեան.

— Զօհրապ մէկն է հայկական իրապաշտութեան հիմնադիրներէն եւ ամենամեծ իրապաշտը արեւմտահայ գրականութեան մէջ: Տաղանդաւոր իրաւաբան, փայլուն հռետոր, մեծահամբաւ հանրային գործիչ, թրքական խորհրդարանի եռանդուն երեսփոխան, Զօհրապի հզօր տաղանդը իր ամենաչքեղ մարմնացումը գտաւ գրականութեան մէջ:

Զօհրապ մարդկային պատիւն ու բոլոր առաքինութիւնները դտաւ աշխատաւոր մարդոց մէջ, իսկ շահագործող դասին պատկանողները իր գրչին տակ երեւցան իրենց էութեան ամբողջ ապականութեամբ: Կեանքի մէջ իբրեւ իրաւաբան, եւ գրականութեան մէջ իբրեւ արուեստագէտ՝ Զօհրապ տիտանեան ուժով պաշտպանեց աշխատաւոր զանգուածներուն դատը ընդդէմ ճիւաղային մակաբոյծներու:

Զօհրապի հոգեւոր ժառանգութիւնը եւ հանճարը մնացին ժողովուրդին: Զօհրապի հրաշալի նորավէպերով կարող է պարծենալ ամէն մշակութային ազգ:

Ելոյթներ ունեցան նաեւ բանասիրական գիտութեանց հետեւող Մ. Հիւսեան, գրողներ Ս. Տարօնցի, Ս. Ալաջաջեան, Ս. Կուրտիկեան, Վ. Դաւթեան:

Յետոյ ճոխ համերգ:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Ձիս էս դուռներն ինկած եմ, Ռէս աղա որ ամէնուն ալ յայտնեմ իմ ցաւերս, հասաչեց ծերունին: Ես ունէի մէկ հատիկ աղջիկ մը... էս չորս տարի է որ պէկոմանք (անյայտ) եղաւ: Չմնաց սար, ձոր, քաղաք, գեղ որ չեմ գացեր, մնաց չմնաց մարդ որ չեմ հարցուցեր... պատասխան մը չառի: Կառավարութեան դուռներէն վռնտուեցայ... էնտեղ թուք ու մուր արին երեսս, երբ ասի թէ աղջիկս Քիւրտեր տարեր են: Երկու ամիս բանտարկութիւն քաշեցի Վալի փաշային հրամանով, որ չասեմ թէ Քիւրտերու ձեռքն է ինկած աղջիկս. ա՛խ աչքերս կուրնան... կրնայի՞ համբերել, կրնայի՞ ասել թէ աղջիկս ուզած է տաճիկ ըլլալ, էտ պատճառով փախեր է... չէ՛, չէի կրնար...:

— Կ'ուզէին որ ըսէիր թէ աղջիկդ իր կամքո՞վը քրտացած է:

— Հապա՛:

— Ի՞նչ էր աղջկանդ անունը, ընդհատեց Ռէս Մելիք հետաքրքրութեամբ լեցուած:

— Աստղիկ էր, Ռէս աղա:

— Քանի՞ տարու կար:

— Այն ատեն տասներկու տարեկան էր:

Ռէս Մելիք Տէր Օհանին երեսը նայեցաւ խորին յուզմունքով մը. համոզուեցաւ թէ Վանականին բերած աղջիկն էր:

— Եթէ աղջիկնիդ տեսնելու ըլլաք պիտի ճանչէ՞ք, նկատել տուաւ Տէր Օհան, որ մինչեւ այն ատեն լուռ կը կենար:

— Ի՞նչ գիտնամ, Տէր հայր, պատասխանեց ողորմելի ծերունին, կարելի է շատ փոխուեր է:

— Ինչ որ է, մէկ երկու օր հոստեղ մնացէք... հարկաւ միջոց մը կը գտնենք, յարեց Ռէս Մելիք խանդաղատալի վերապահութեամբ մը:

— Ա՛խ, Աստուած ձեր արեւը պահէ... մրմնջեց ծերունին:

Այդ միջոցին դուռը բացուեցաւ. եկողը Վանականն էր:

— Գացէք մշակներու կողմը հանգստանալու, ըսաւ Ռէս Մելիք ծերունիին:

Ծերունին դուրս ելաւ:

— Ինծի նայէ, զաւակս, ըսաւ Ռէս Մելիք Վանականին, այս դժբախտ աղջկան հայրը հոս է:

— Աղջկան հայրը հո՞ս է:

— Այո՛:

— Ո՞ւր է:

— Այն թշուառ ծերունին էր զոր տեսար մեր քով:

— Ըսի՞ք իրեն թէ իր աղջիկը ձեր տունն է:

— Ոչ, քու գալստեանդ պիտի սպասէինք:

— Լաւ ուրեմն, ի՞նչ կ'ուզէք որ ընենք:

— Յանձնենք իրեն ու գիշերանց ճամբու դնենք:

— Ատանկով չէ՞ որ վտանգի պիտի ենթարկենք թէ թշուառ ծերունին եւ թէ աղջիկը:

— Ի՞նչ կայ վտանգի ենթարկուելու... ո՞վ պիտի համարձակի այդ մարդուն մօտենալու... կարելի՞ բան է:

Վանականը բոլոր գաղտնիքը մանաւանդ Միրզա պէկի ոճիրը չէր յայտնած ոչ Ռէս Մելիքին եւ ոչ Տէր Օհանին, հետեւաբար տաժանելի դրութեան մը մէջ մնաց. ի՞նչ ընէր, եթէ Լալէզար հօրը հետ իր հայրենիքը վերադառնար, անպատճառ քննութեան պիտի ենթարկուէր եւ ձերբակալուելով պիտի դատապարտուէր. այն ատեն ի՞նչ պիտի ըլլար ծերունիին վիճակը. իսկ եթէ յանձնել չուզէր, ի՞նչպէս պիտի կրնար բացատրել իր մտադրութիւնը առանց կասկած ներշնչելու:

Վայրկեան մը դողդոջուն ձեռքը քրտնաթոր ու պայծառ ճակտին տարաւ, ուր սեւ ու մթին ամպ մը իջած էր, նայեցաւ Ռէս Մելիքին եւ Տէր Օհանին վրայ ու ըսաւ.

— Մտիկ ըրէք, ցարդ ձեզի չէի յայտնած թէ Լալէզար այն քիւրտ պէկին տունը կը գտնուէր, ուր տարուած էր թշուառ Մինաս Տատոյի աղջիկը եւ թէ անոր շնորհիւ յաջողած էի սպաննել այդ անպատիւ մարդը: Կը ներէք այս մասին ցարդ բան մը ըսած չըլլալուս. հիմա որ դիպուածը տարբեր կերպով մեր դէմն ելաւ, ա՛լ վերապահելու պէտքը չեմ զգար, այս է խնդիրը. խորհինք ու ըստ այնմ կարգադրենք:

— Քանի որ այդպէս է, յայտնենք հօրը բոլոր գաղտնիքը, վրայ բերաւ Ռէս Մելիք եւ փոխանակ իր կողմերն երթալու, թող այստեղ մնայ եւ աղջկան հետ ապրի:

— Այդ ալ չըլլար. ծերունիին ներկայութիւնը վտանգաւոր է, պէտք է ասկից ուրիշ անծանօթ երկիր մը երթայ:

— Ամէնէն նպաստաւոր միջոցը ատ է, նկատել տուաւ Տէր Օհան. որովհետեւ ասկից օտար երկիր մը երթալով բոլորովին ազատ կ'ըլլան ամէն վտանգներէ:

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեանէ՝ Բարսեղ Տամլամեանի մահուան առթիւ 30 Ն· Ֆ·։

ԱՆԾԱՆՕԹ ՋԻՆՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ

Հայ կամաւորներու եւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է «Բոցի Կոմիտէ»ին կողմէ Անծանօթ Զինուորին այս կիրակի, Օգոստոս 13 ժամը 18,30ին։ Հաւաքուիլ.— ժամը 18ին Էթուալի հրապարակին Թեռ-Փլէնին վրայ։

Կը հրաւիրուին բոլորը իրենց ներկայութեամբ յարգելու համար Անծանօթ Զինուորին յիշատակը, որ այդ նուիրական չիբրիմին տակ, կը խորհրդանշէ զէնքի բոլոր ընկերները, ինկած Ֆրանսական հայրենիքին ծառայութեան մէջ։

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՀԱՄԱՄ ԵՆ

ՄԵՂՐԱՀԱՄ

ՋՄԵՐՈՒԿՆԵՐ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Համով ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ՝ ՊԱՀԱՍՈՒՐ – ԵԱՆ համով ընդեղէնիներով։

Եթէ մեկնելէ առաջ հանդիպելու ժամանակ չունեիք, ձեր գտնուած տեղէն գրաւոր ապսպրեցէք։ Մեծ խնամքով պատրաստուած ծրարով մը, ձեր ուզածը անմիջապէս պիտի ստանաք։

ՊԱՀԱՍՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքներ՝ յարմար գիներով։

ՊԱՀԱՍՈՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
246, Rue Vendôme, LYON

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՑՈՒՆ ՑԱՃԱԽՈՐԴ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵԻԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ· կարգ	3046 Ն· Ֆ·
Գ· կարգ	2506 Ն· Ֆ·

Զեղչ խմբովին ճամբորդողներուն։

ՈՒղեգոցքի իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ· կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ· կարգի ճամբորդներուն։

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով։

Մեր գրասենեակը կը գրաւի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով։

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս· Աստուածածնի Վերափոխման Տօնին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի կատարուին խաղողի աւանդական օրհնութիւն ու բաշխումը։

Բ֊ օր 14 Օգոստ·, պատարագ Մեռելոցի։

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս· Աստուածածնի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ, ինչպէս Բ֊ օր Մեռելոցի առիթով Հոգեհանգիստի պաշտօնը։ Խաղողի նուիրատուներէ կը խնդրուի վերջին պահուն չմնալ։

× *Սոխուէն(Վրաստան) Գրիգոր Մարտիկի Գրիգորեան կը փնտռէ իր որդին Լեւոնը։ Դիմել եկեղեցի։*

×

Լիոնի Ազգ· Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Ս· Աստուածածնայ տօնին առթիւ, կիրակի (Օգոստ· 13) հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ։ Ցաւարտ պատարագի, մատաղ - օրհնութիւն եւ աւանդական խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի։

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ չրջաններու բարեպաշտ հայ ժողովուրդը։

Այն բոլոր բարեպաշտ աղջիկները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ մատաղին, համբն իրենց նուէրները արձանագրել տալ եկեղեցւոյ բանկալը։

×

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Տօն Ս· Աստուածածնայ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Զաւէն վրդ· Արզումանեան։ Ցաւարտ պատարագի խաղողի օրհնութիւն։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի կրօն· Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 8,30ին Ս· Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս· Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ։ Կը պատարագէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տէր Վարագ Քհնյ· Աւագեան, կը քարոզէ Արիս աբեղայ Շիրկանեան։

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանդուցեալոց հոգւոյն, ինչպէս նաեւ մատաղ եւ խաղողի օրհնութիւն։

ՈՒՐԲԱԹ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ոչ - խարնելու զենում եւ ադի օրհնութիւն, իսկ ՇԱԲԱԹ կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Լոյս Զատկի եւ եկեղցէի ժամերգութիւն։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ ՄԷՋ

Վերափոխումն Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յառաջիկայ երեքշաբթի առաւօտ, Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, նաեւ աւանդական խաղողի օրհնէնքը։

×

ԼԱ ՍԻՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Ս· կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 6ին, ադի եւ խաղողի օրհնութիւնը պիտի կատարուի մատուռին մէջ, եւ երեքշաբթի առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ եւ հոգեհանգիստ։ Նոյն օրը կէսօրէ վերջ՝ այց դերեզմանատունը։

×

ԱՒՆՈՒՎԻԼ

Աւնուվիլի Վարագայ Սուրբ-Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վերափոխումն Ս· Աստուածածնի տօնին առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տ· Ներսէհ վարդապետ Բապուճեան։ Ցաւարտ պատարագի տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողօրհնէնք։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կ· Խ·Ի ՊԵԼՖՈՆԹԵՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Կազմակերպուած Ֆ· Կ· Խ·ի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ, այս Հինգշաբթի օր։ Օթոբարը կը մեկնի Տէսինէն առաւօտեան ժամը 7ին։ Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի աղօթէ Տէսինի հովիւ Վարագ քհնյ Աւագեան։

Արձանագրութեանց եւ այլ մանրամասնութեանց համար դիմել Պ· Վահան Ցաղկոբեանի եւ Կ· Խաչի վարչական անդամներուն։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 13 Օգոստոս, Տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի,

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ,

Առաւօտեան ժամը 10,30ին պիտի մատուցանէ Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ եւ պիտի կատարէ խաղողօրհնէքի արարողութիւնը։

Երկուշաբթի, 14 Օգոստ·, Օր Մեռելոց, Հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10,30ին։

ՍԱԿԱՒԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանաւորումներու համար դիմել վարչութեան։

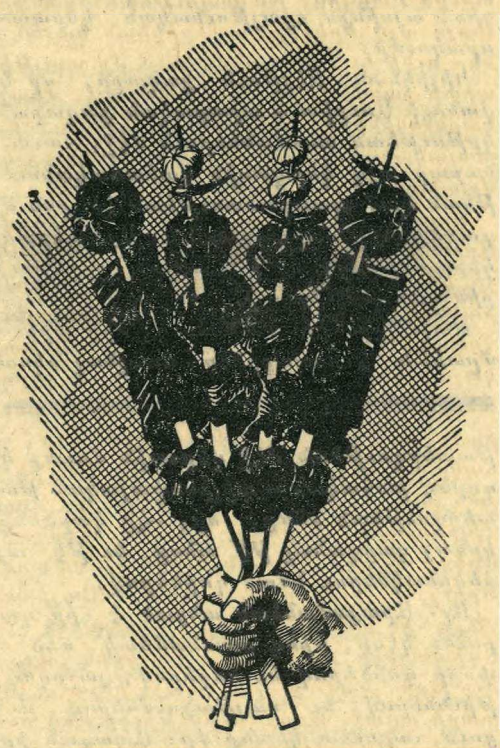

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր։

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, շաշլիք, խարսխի։

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS

(Jardin du Palais Royal)

RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսաձև ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէնն մը ունի.—
ԳՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱՒ։ ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում։

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ
Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

Գինը՝ 2420 Ն· Ֆ·, որուն 242 Ն· Ֆ·ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն· Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ն· Ֆ· Հատը՝ 0·25 Ն· Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
13
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
13 AOUT
1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9677 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9478

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼԼԱՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Վեց տարի առաջ, 1955 Յուլիս 21ին Փորթուկալի մայրաքաղաքին մէջ իր մահկանացուն կը կնքէր Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, կեդրոն ունենալով Լիզպոնը: Վարիչ մարմնին մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն օտարներ — Փորթուկալցի եւ Անգլիացի: Հայերն ունին մէկ ձայն միայն, եթէ չենք սխալիր:

Հիմնարկութիւնը փորթուկալեան է: Գալուստ Կիւլպէնկեանն ալ կը ճանչցուի իբրեւ «Անգլիացի», ինչպէս կը հաւատան փորթուկալ այցելող Հայեր:

Կարեւոր գումար մը կը կազմէ հիմնադրամը, որմէ «փոքրիկ» մաս մըն ալ բաժին հանուած է Հայերուն:

Հայկական բաժինին կողմէ պարբերաբար զեկոյցներ կը ղրկուին հայ թերթերուն: Ցառաջ կանոնաւորաբար կը հրատարակէ զանոնք, իր ընթերցողները տեղեակ պահելու համար Հիմնարկութեան հայկական ճիւղին մէջ կատարած ձեռնարկներուն եւ նիւթական աջակցութեանց:

Հիմնարկութիւնը հայերէն թերթերուն չի ղրկեր սակայն միջազգային գեղեցիկ տպագրութիւններ իր կատարած ձեռնարկներուն եւ ընծայած դրամական նպաստներուն հաշիւը: Անոնք կը հրատարակուին օտար թերթերու մէջ:

Մեզի անդամ, որ կը կարդանք զանոնք, յաճախ կը նկատենք թէ փորթուկալեան, անգլիական կամ ուրիշ օտար հիմնարկութեանց տրուած դրամներուն մօտ՝ հայկական «Գալուստ Գազարոս»ի դիրքին մէջ կը գտնուի:

Հակառակ այս երեւոյթին, զոհ ենք դրծնել եղածով եւ փառք կուտանք, որ յաջողեցաւ մեծ Հայը իր կտակին մէջ — նաեւ իր կտակադատար մարմինը իր ծրագրին մէջ — բաժին մըն ալ Հայերուն յատկացուցեր է:

Կը թուի թէ այդ բաժինը չատ ալ հարուստ չէ, քանի որ Հիմնարկութիւնը չի կրնար զոհացում տալ հայկական կարգ մը կազմակերպութեանց կողմէ իրեն կատարուած բանաւոր դիմումներուն:

Մերձաւոր Արեւելքի մեր հայրենակիցներու ընակարանային եւ մշակութային կարիքներն են, որ իր հոգածութեան առարկայ դարձուցած է ամէնէն առաջ, իրմէ անիկա իրեն դիմողներուն:

Յարակոյս չկայ, որ Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի Հայերը մեծապէս կը կարօտին Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան աջակցութեան՝ խրճիթներէն փրծելու եւ դպրոցական նոր չէնքեր ունենալու համար:

Գիտենք, որ Ադէնի մէջ չէնքեր կառուցուեցան վերջերս Հայերուն համար: Հիմնարկութիւնը մասնակցեցաւ հեղինէն կատարուած ծախքերուն:

Տեղեակ չենք սակայն թէ գործադրուեցա՞ն Պէյրութի համար կատարուած խոստումները, — տարեկան յիսուն հազար անգլ. ոսկիի յատկացում՝ նոր չէնքերու կառուցման համար:

Կ'արժէ կրկին անդրադառնալ Հիմնարկութեան գործերուն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃԱՌԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿՈՒԶԷ ԱԿՐՈՊՈԼԸ ՔԱՆԴԵԼ

ԹԻԹՈՎ ԱՆԶՐՊԵՏԷՆ ԿԸ ՊԱՏՄԷ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ԿԸ ԲԱՐԵԿԱՄԱՆԱՑ ՆԱՍՐԻ ՀԵՏ ԻՍԿ ՌԷՍՔ ԿՈՒԶԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Միջազգային ճառախտը կը չարունակուի: Բոլորը կը խօսին, բոլորը իրարու կը պատասխանեն, բայց մթնոլորտը կը մնայ լարուած: Խորհրդային եւ ռումէն ընդունելութեան մը ընթացքին, որ տեղի ունեցաւ Կրեմլինի մէջ, Խրուշչեւ նորէն խօսեցաւ աջէն ու ձախէն, մանաւանդ ձախէն. «Ֆանֆանիի հետ ունեցած խոսակցութիւններս օգտակար եղան: Ցոյց տուին Իտալիոյ խաղաղութեան կամքը: Բայց այդ երկիրը, ամերիկեան կայաններ ունի եւ եթէ յարձակում մը պայթի, պիտի քանդենք այդ կայանները եւ միայն նարնջենիները, գեղեցիկ քարերը եւ իտալական քաղաքակրթութիւնը չեն որ կը վտանգուին, այլեւ մարդիկը»:

Խրուշչեւ կը չարունակէ այս ոճով, Ցունայ դեսպանը վերջերս ըսած էր թէ չի կարծեր որ Խրուշչեւ Ակրոպոլը ռմբակոծէ «կը սխալի, ըսաւ Խրուշչեւ, հրաման կուտամ որ Ատլանտեան Ուխտի կայանները ռմբակոծեն ո՛ւր որ ալ ըլլան անոնք: Բայց քաղաքի մասին խօսք եղաւ, բայց հելլէական պատերազմի մը մէջ, ոչ ճակատ կայ, ոչ հանգիստ տեղ: Եւ ին – չո՞ւ այս հատանականութիւնները, ուր միլիոնաւոր մարդիկ պիտի ոչնչանան: Երկու միլիոն Պերլինցիներու համար»: Խրուշչեւ չի մոռնար նաեւ Անգլիան. «Այս հին առիւծը ոչ ոք կը դողացնէ եւ եղիպտոսէն քաշուելէ ետքն է նետեցին: Այլ – եւս Սրիմ չամաք ելլել չկայ, ինչպէս 100 տարի առաջ: Խորհ. Միութիւնը մեծ ուժ մըն է, մեզի վախցնել կ'ուզեն, է՛հ դուք է որ կը վախնաք, պարոններ»: Խրուշչեւ տագնապած է «Պերլինի հարցը իրաւունքի ճանաչման պայքարն է եւ հարկ է որ Ն. Վսեմութիւն Պրոլետարիատը անկէ մեծցած եւ յարդուած դուրս ելլէ. «Կ'ըսուի թէ Ամերիկա նէօթրոն ռումբ մը ունի որ մարդ կը սպաննէ եւ ոչ մէկ բան կը փճացնէ: Այս է կենդանական բարոյականը աշխարհակալութեան՝ մարդիկ սպաննել, անոնց հագուստները օգտագործելու համար»: Այս ամբողջէն վերջ Խրուշչեւ կրկնեց թէ պատրաստ է նստիլ խօսելու յանուն խաղաղութեան:

× Թիթով պատմեց անչրպետէն, ուր «կեանքը այնքան հաճելի է որ կինդ տանելու պէտք չունիս»: Ըսաւ թէ անկար – գելով իջած է, ոչ մէկ անհանգստութիւն զգացած է, միայն չատ ախորժակ չէ ունեցած:

× Պուրկիպա կրկնեց թէ պատրաստ է ՄԱԿի ձեւակերպութիւնները կեցնել եթէ Ֆրանսա ընդունի պարպումի թուականի մը մասին խօսիլ: Ոչ մէկ բան կը սպասէր կոչէն որ չի գիտեր ինչ ընելը: Պուրկիպա չէշտեց իր սերտ բարեկամութիւնը Արաբ· Միացեալ Հանրապետութեան հետ:

Ֆրանսա որոշեց մէկ զօրամաս քաշել Պիզերթէն, հանդարտեցնելու համար Թունուզցիները:

× Ուոշինկթըն վերադառնալով Տին Ռըսք յայտարարեց թէ պէտք է բանակցիլ Խորհ. Միութեան հետ, բայց զգուշութեամբ: (Պահեստի 250·000 Ամերիկացիներ դրօշի տակ կանչուեցան):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆի մէջ պետական հարուած մը ձախողած է առջի գիշեր: Ֆրոնթիսի կացութեան տէրը կը մնայ, ըստ վերջին լուրերուն:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը արտօնեց Ալժերիոյ բանակին, որ յարձակողական գործողութիւններ կատարէ երբոր հարկ տեսնէ: Կը ճշդուի թէ զինադուլի խզում չէ, այլ՝ որոշ նախաձեռնութեան իրաւունք, բարձրացնելու համար բանակին բարոյականը որ լի է դառնութեամբ եւ յուսալքումով:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ խորհրդարանի արտակարգ նիստ մը գումարուեցաւ առջի օր: Երեսփոխանները կ'ուզեն որ անպայման գործադրուի Խրուշչեւի քաղաքական ծրագիրը: Խորհրդարանը յայտնեց նաեւ թէ Վարշաւայի Ուխտին անդամ պետութիւնները աշնան ժողով պիտի գումարեն:

ՄԱՔ–ՄԻԼԸՆ կոչ մը ըրաւ Անգլիացի – ներուն որ սահմանափակեն իրենց ծախքերը եւ աւելի ժուժկալ կեանք մը վարեն:

ՄԱՏԱԿԱՍՔԱՐԻ նախագահը՝ Ցիրան Օրլի հասաւ առջի օր, բայց չուզեց կարծիք յայտնել Պիզերթէի մասին.— «Պիզե՞րթէ, օ՛հ, ես այնքան կղզիացած եմ... կղզիս մէջ»:

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ երկիրներու (Քոթ–տ'Իվուար, Նիժեր, Տահոմէ, Բարձր–Վոլթա) խորհուրդը բաղձանք յայտնած է որ միջազգային բարոյականի համապատասխան լուծում մը գտնուի Պիզերթէի համար:

ԱՓՐԵԱՍԻԱՅԻՆԵՐԸ դիմում ըրին ՄԱԿին որ Սեպտեմբեր 19ին հերթական ընդհանուր ժողովին համար նախապատրաստութիւն տրուի ալժերական հարցին:

ՄԱՔՍԱՅԻՆ պաշտօնեաները «փութկոտութեան» գործադուլ մը որոշեցին 0–ղոստոս 12էն 15, ինչ որ կընայ զգալապէս խանգարել երթեւեկը եւ յապաղումներու տեղի տալ: Արդարեւ «փութկոտութեան» այս գործադուլը կը նշանակէ թէ պաշտօնեաները տառապի կերպով պիտի գործադրեն կանոնադիրը:

ԱՊԻՃԱՆԻՆ եաք, ուր Հուֆուէթ–Պուանեիի անձնական հիւրերն էին, Մենտէս–Ֆրանս եւ Միթըրան Քոնաքրի անցան, ուր հիւրերը պիտի ըլլան Կինէի նախագահ՝ Սեկու Թուրէի:

ԳԱՀԻՐԷի մէջ ափրիկեան ժողով մը պիտի գումարուի Նոյեմբերին, ուսումնասիրելու համար Սահարայի Ֆրանսական փորձերուն հետեւանքները:

ԹՈՒՒՈՑի մէջ ցոյցեր տեղի ունեցան Անաստաս Միկոյեանի այցելութեան առթիւ: Ծայրայեղ ազգակողմէան տարրեր (մօտ 1000 հոգի) սկսան քալել խորհրդային վրայ, մեծ ցուցատախտակներով ուր գրուած էր.— «Թող կարմիր Սատանան ոտք չկոխէ ճափոնի սուրբ հողին վրայ»: Մահափորձէ մը վախնալով, իշխանութիւնները չեն հրատարակած Միկոյեանի ուղեգիծը: Խորհրդային փոխ–վարչապետը որ երկու – շաբթի Թոքիօ կը հասնի, 9 օր պիտի մնայ Թոքիօ, Օզաքա, Հիրոշիմա եւ Քուռքաղաքները այցելելով:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ մամուլի Ա· Էն· Տի· գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Արեւմուտքէն պաղծող Գերմանացի – ներու խռնում կայ վերջերս, սակայն ոչ մէկ թիւ կուտայ այդ մասին...:

ՍԵԿՈՎԻԱՑի դուքսը որ Սպանիոյ Ալֆոնս ԺԳ· թագաւորին անդրանիկ զաւակն է, նամակ մը գրած է Ֆրանքոյի, ուր «սպանացի ժողովուրդին ազատութիւնը» կը պահանջէ: Գահաժառանգը կը յիշէ թէ Ֆրանքոյի վարչաձեւը, իր խոկ խօսքով, փոխանցման շրջան մը պիտի ըլլար միայն եւ իր նախնեաց գահը պիտի վերահաստատուէր:

ԱՂԱՉԵՄ ԶՔԵԶ, ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

—o—

ԽՄԲ.— Աստուածածնի տօնին առթիւ, կուտանք այս երգը, զոր յօրինած եւ ընդհանրացուցած է հայ ժողովուրդին մեծ զաւակներէն մին, Մխիթար Աբբահայր:

Մխիթար Աբբահայր գրած է երգեր եւ շարականներ: Եւ ինքն է եղանակաւորած: «Տիրամօր տարի» հռչակուած թուակա – նին (1954), Հ· Ղեւոնդ Տայեան հրատարակեց Մխիթար Աբբահօր երգերը, «Աստուածածնի երգեր» խորագրով, եւրոպական ձայնագրութեամբ: Անակնկալ արմատան մը հայ ղրողներու համար:

Այն երգը, զոր կուտանք ստորեւ, «գովեստի ու պաղատանքի երգ մըն է՝ այրբենական կարգով յօրինուած Մխիթար... սարկաւագէ», պատանեկութեան երա – խայրիք: «Առջին վեց տուներու վերջին տողերուն սկզբնատառերը կը կազմեն Մխիթար անունը»:

Հ· Ղեւոնդ Տայեան այս առթիւ կուտայ սա տեղեկութիւնը.—

«Աղաչեմ զքեզը մինչեւ այսօր կ'երգուի Ս· Ղազարու եկեղեցւոյն մէջ Ս· Աստուածածնի քանի մը գլխաւոր տօներուն, ինչպէս նաեւ նեղութեան օրերու մէջ: Վանքին աշակերտներն ալ կ'երգեն զայն Մայիսին՝ Ս· Կոյսի Վարդարանին նըւիրուած իրենց սեփական մատրան մէջ: Այդ բարեպաշտ երգը մինչեւ իսկ հայ գաւառներու մէջ տարածուած էր ժամանակին, եւ դեռ մինչեւ այսօր ալ կը գործածուի, կ'ըսեն, տեղ–տեղ եկեղեցական պաշտամունքի առեն»:

Աղաչեմ զքեզ, Աստուածածին,
Որ ես տաճար անեղ բանին:
Բարձր եւ պայծառ որպէս զարփին,
Մաղթեա՛ վասն իմ առ Որդին:

Գոչեմ առ քեզ արտասուագին,
Կո՛յս Մարիամ, տուր գիայցուածս իմ,
Դու ես աթոռ աստուածային,
Խնդրեա վասն իմ, կո՛յս տիրածին:

Երանելի եւ հրաշալի,
Դու հրեշտակաց զարմանալի:
ԶԱստուած ծնար մարմնով յերկրի,
Իսկ կուսութիւն քո ոչ խախտի:

Երանուհի կոյս տիրուհի,
Դու օթարան ես Միածնի:
Ընտրեալ յազգէս հոգեղինի,
Թագ եւ պարծանք էրիստոնէի:

Թագաւորին մեր Քրիստոսի,
Դու տաղաւար ընդունելի:
Ժուժկալեալ քոմ յորովայնի,
Առեալ զբնութիւնս հոգեղինի:

Ի հրեշտակաց անհաս էր նա·
Ծնաւ ի քէն վասն Ադամայ:
Լուսածին մայր, ի քեզ անկայ,
Բարուհւոյդ քոյ վասն իմ հայցեա՛:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Առաջին օրերուն՝ բերա՛նն էր լեզուին օրօրոցը, իսկ ականջը՝ գերեզմանը։ Լեզուն, ըստ իր սոսկ կենսագրութեան, կը ծնէր բերնին մէջ ու կը մեռնէր ականջին մէջ։

Միտքով՝ պահ մը փոխադրուեցէք մինչեւ հնագոյն թուականները, նախ քան Գիրը։ Խօսքին կեանքը կ՚երկարէր բերնէն մինչեւ ականջ, — ի՞նչ կրնար փրկել տհաս յիշողութիւն մը։ Գլխաւոր թշնամութիւնը կուգար տարածութենէն՝ որ սահման մը կը դնէր լսելիութեան, եւ ժամանակէն՝ որ չափ մը կը դնէր տեւողութեան։ Բառը կ՚ապրէր, ուրեմն, արտասանուած ժամանակ եւ սահմանափակ հեռաւորութեան մը վրայ։

Լեզուն, եթէ չկարենար հարթել այդ երկու դժուարութիւնները, կը կորսնցնէր իր առաքելութիւնը, — հարկ էր արձանացնել խօսքը, դիմադրելու համար ժամանակի եւ տարածութեան թշնամութեան։

Աչքը հասաւ օգնութեան։

Ու լեզուն, այն օրէն ասդին, դարձաւ կրկնատիպ երեւոյթ մը։ Երկուորեակ, — լեզուն գիր է այլեւս ու ձայն։

Ֆրանսերէն՝ գոյութիւն ունին երկու բառեր, լանկաժ եւ լանկ, զորս Սօսիւռ կը սահմանէ այսպէս. «Լանկաժէն հանեցէք փառոլը, կը մնայ լանկը»։ Մենք չունինք այս զատորոշման յատուկ տարազները։ Հայաստանի մէջ, վերջերս, «բարբառը» սկսան համանիշ տալ տիալեքթին, — առաջ, այս բառը կը նշանակէր լեզու։

Ո՞վ հեշտ բարբառ մայրական։

Ստուգաբանօրէն՝ կրկնուած է առաջին վանկը իր վերջին տառին փոփոխութեամբ, համաձայն հայ լեզուին ազնիւ օրէնքներուն՝ քաղցրացնելով նոյն տառին թաւ ձայնը եւ ձայնական ջրվէժը։ Այդ ծագումն է որ կը պահէ «խօսուածք» նշանակութիւնը. «Եւ էր ամենայն երկիր լեզու մի, եւ բարբառ մի ամենեցուն» (Ծննդ. ԺԱ. 1), կամ՝ «ձայն» նշանակութիւնը. «Լսելի արա ինձ զբարբառ քո» (Երգ Երգոց, Բ. 14)։

Բայց եւ այնպէս, այսօր, լեզուներ կան, որոնք դեռ կը մնան «ականջային», ու բնաշրջալիկ կը համարին գրչական հանդերձանքը, — այդպէս են սեմական լեզուները։ Այս կարգի լեզուներու մէջ, տեւողութեան պահանջը, յիշողութեան թեւերուն յանձնուած, աւանդութիւն դարձած էր լրացնել եւ գոհացնել ձայնական կրկնախաղերով։ Արդարեւ, կրկնախաղերու այդ աւանդութեանց կը կապուի քերթողական խօսքին ու պատկերներուն զուգահեռական ընթացքը, եբրայական արուեստին մէջ շատ յարգի։ Վերջապէս ձայնական այդ կրկնախաղերով էր որ կը պահպանուէին ուղղասացութեան (օրթօէփի) օրէնքները։ Մեր լեզուն եւս վկայութիւններ կը բերէ ինքնատիպ այդ խաղերէն, — Նարեկացիէն շատ առաջ՝ Գողթան երգիչները (*) ծանօթ էին փառոնոմազի եւ մեթափլասմի օրէնքներուն։

«Ակնային» լեզուն կը համարուի «տեղագրական» (սիւպսթիթիւթիֆ), վասն զի սկզբնաբար նշանագրութեամբ կը ներկայացուէին գաղափարները, յետոյ նշանագիրը դարձաւ ձայնական տարր, — տառ։

Լեզուին այս «տեղագրական» պայմաններուն պատմութիւնը բաւական է՝ քննելու համար այն տեսութիւնը թէ աշխարհի բոլոր լեզուները կը սերին մէկ մայր լեզուէ։

Հ. Աբրահամ (**) Աղամեան, (այսպէս կը ստորագրէ Բազմավէպի մէջ), կամ Հ. Օհաննէս Աղամեան, (այսպէս կը ստորագրէ Յառաջի մէջ՝ բայց նոյն անձն է), կը թուի թէ կը հետեւի մայր-լեզուի տեսութեան՝ համաձայն «կապերու» եւ «ծորդներու» մասին տուած իր բացատրութեանց, «արմատներու» փլատակներուն մէջ կորսուած։

Ով որ ծանօթ է իմ փիլիպպականներուս արուեստին, գիտէ թէ յարձակումը կը կատարեմ ամէնէն անպաշտպանելի դիրքէն։

Լեզուներու միածնութեան եւ արմատական նոյնութեան հէքեաթին վարպետը կը կոչուի Պառոն տը Մէրեան։ Ուրիշ մը, իմ տեղս, աժան աղմուկ մը պիտի յարուցանէր՝ յայտարարելով թէ ինչ որ կը գրէ Հ. Աղամեան 1961ին, գրած է Պառոն տը Մէրեան 1828ին։ Արդարեւ, տը Մէրեան ունի հրատարակութիւն մը, Սկզբունք կամ Տարբերք լեզուներու բաղդատական ուսումնասիրութեան։ Այս գիրքը հրապարակ հանուած է միաժամանակ Փարիզ եւ Լայփցիկ, այն տարին՝ երբ կը մեռնէր հեղինակը։ Քլափրոթ կը հսկէ հրատարակութեան վրայ՝ աւելցնելով Դիտողութիւններ սեմական լեզուներու արմատներուն վրայ։

Տը Մէրեան կը պաշտպանէ լեզուներու ծննդական միութիւնը վկայութեան կանչելով Հնդիկները, Պիւթագորասը, Ծելինկը, Լիննէն, Քիւվիէն, Կէօթէն։ Կը զարմանամ որ կը մոռնայ վկայութեան կանչել Աստուածաշունչ Մատեանը, որ նոյն բանը կ՚ըսէ։

Ի՞նչ կ՚ըսէ տը Մէրեան.—

1) Մէկ լեզու միայն կար, ի սկզբանէ։ Ծանօթ բոլոր լեզուները կը համարուին նոյն այդ սկզբնական լեզուին բարբառները (տիալեքթ)։

2) Սկզբնական լեզուն խոր փոփոխութիւններ կրեց, բայց բառերուն մէջ մնաց վանկ մը, որ կը կոչուի արմատ, — այդ արմատն է որ կը յայտնէ բառին իմաստը, ծագումը, եւ մանաւանդ կապը այլ լեզուներու մէջ օտարացած բառերու հետ։

3) Բոլոր արմատները միավանկ են, ընդհանրապէս երեք տառէ բաղկացած, — բաղաձայն մը, ձայնաւոր մը, բաղաձայն մը։

Յետոյ կը խօսի լծորդ տառերու մասին եւ կուտայ օրինակներ, ուր հայերէն բառեր ալ կը խաղան.—

Գերմաներէն քեհլ, լատիներէն գուլա, ֆրանսերէն կէօլ, հայերէն կուլ, արաբերէն հելք, մոնկոլերէն խոլոյ։ Կամ հայերէն սար, եբրայերէն հար, սլաւերէն գորա, աֆղաներէն ղար։

Նոյն ձեւով՝ լծորդ կը համարի Ս եւ Հ տառերը.— Սլաւերէն սերցէ (սիրտ), գերմաներէն հերց։

Հետաքրքրական են արմատներու օրինակները, ուր հայերէնն ալ կը խաղայ միշտ.—

Թուրքերէն սու, պարսկերէն սուբ, չինարէն շույ, աբխազերէն ծէ, թիպեթերէն ջու, հայերէն ջուր։

Արմատ ՔՐ, — այս արմատով կազմուած են՝ հայերէն կրակ, ասորերէն քուրա, պասքերէն քարրա։

Ուրիշ տեղ մը նոյն արմատով.— Հայերէն քար, ինդուչերէն քերա, ալպաներէն գուր։

Արմատ ՔԼ, — այս արմատով կազմուած են՝ հայերէն գլուխ, լատիներէն կալվա, սլաւերէն գոլովա, լեհերէն գլովա, ոստեակերէն քոլքա, թուրքերէն քէլլէ։

Արմատ ԲՐ, — այս արմատով կազմուած են՝ հայերէն բերան, վրացերէն բիրի, լիթուաներէն բուրնա, ճափոներէն բիրու։

Հիմա հետեւեցէք Հ. Աղամեանի՝ որ կոչի Աբրահամ կամ Օհաննէս (լծորդ անուններ).—

Արմատ ԿԹ, ՍՏ, ուր Կ լծորդ է Ս գիրին, Թ լծորդ է Տ գիրին։ Օրինակ՝ հայերէն կաթ, թուրքերէն սիւտ։

Ուրիշ.— Հայերէն ժայռ, (եր)կիր, լատիներէն թէրրա, ֆրանսերէն թէրր, արաբերէն սախըր (ժայռ), որոնց արմատն է ԺՌ, ԿՐ, ԹՐ, ՍՐ, ուր հայերէն Ժ եւ Կ գիրերը լծորդ են Թ եւ Ս գիրերուն։

Եւ այսպէս անվերջ։

Ալճեպրա՞, ալքիմիա՞ թէ ստուգաբանական աքրոպասի, — չեմ գիտեր։

Ինչ որ գիտեմ՝ այն է թէ Հ. Աղամեան գերեզմանէն կը հանէ տեսութիւն մը կամ գիրք մը, որ թաղուած էր 1828ին։ «Տարիներէ ի վեր սկսած ենք բաղդատել հայերէն լեզուի բառերը հնդեւրոպական, սեմական ու թուրանական լեզուներու բառարաններուն հետ»։ Տը Մէրեան ալ կ՚ըսէ այդպէս։

Տարբեր վկայութիւն մը, այստեղ, իբրեւ պատկերազարդութիւն։

Կատարինէ Բ. կայսրուհին նամակով մը կը հաղորդէ Ցիմմէրմանի.—

« 200–300 ռուսերէն արմատական բառ հաւաքեցի, յետոյ այդ բառերը թարգմանել տուի բազմաթիւ լեզուներու, աւելի քան 200։ Դիտեցի որ կեղտերէնը կը նմանի օստեակերէնի, եւ երկինք բառը այլ լեզուի մէջ կը նշանակէ ամպ, կամ մառ, կամ աստուած բառը՝ բարձրեալ, բարի, նոյնիսկ արեւ կամ կրակ »։

Իբրեւ եզրակացութիւն՝ կը խորհիմ թէ ստուգաբանութիւն կամ լեզուաբանութիւն կոչուածը ուսում մը չէ՝ որ մասնագիտական պատրաստութիւն պահանջէ համալսարանի մը մէջ, այլ պարզ զբօսախաղ մըն է, — Կատարինէ կայսրուհին ալ կը զբօսնու ատով, Հինքեարպէքէնեան քահանան ալ, Հայր Աբրահամն ալ։

Ն. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Ընթերցող մը կը հարցնէ թէ ինչո՛ւ Հայաստանի հրատարակութիւններով միայն կը զբաղիմ։ Կարճ, կտրուկ եւ անստորագիր։

Հարցումին յատակը չեմ տեսներ, տեսողութեամբ տկար։ Այսուհանդերձ կը պատասխանեմ բարեմտօրէն եւ անկեղծօրէն։

1) Կը զբաղիմ Հայաստանեան գործերով, միայն գիտական, որոնք պիտի ծառայեն իբրեւ դասագիրք, — ինչպէս Գրոյի բառարանը։ Ու կը համարիմ գնահատելի նպաստ մը նման որեւէ քննադատութիւն կամ սրբագրութիւն։ Վստահ եմ թէ Հայաստանի մէջ եւս աւելի արժէք կուտան նման յօդուածներու քան թէ այն թերթերուն, որոնք կը ծառայեն... պանիր փաթթելու։

2) Չեմ զբաղիր արտասահմանեան գիտական հրատարակութիւններով, որովհետեւ չունկան կը լուծէ արդէն սխալներուն վրէժը։ Եթէ նոյնիսկ զբաղիլ, որեւէ աշխատանք կատարելու ժամանակ պիտի չունենայի այլեւս։

Գալով գրական հրատարակութեանց, կը կարծեմ թէ սխալ է գործածել ծանր հրետանի։ Ժամանակը կը պահանջէ քաջալերել նոյնիսկ միջակութիւնները, — բայց ատիկա իմ գործս չէ։ Կը յիշեմ, այս առթիւ, Յ. Օշականի եւ Գ. Մխիթարեանի վէճը, — առաջինը գլուխ-գործոց միայն կ՚ուզէր։ Ես կը միանամ Գ. Մխիթարեանի՝ այն տեսակէտով թէ չկայ գրական պարտէզ մը, ուր բուսած ըլլան միայն ու միայն գլուխ-գործոցներ։

Ն. Ն.

(*) Ուղեցոյց ընդունելով Լայպնիցի խօսքը, թէ «լեզուներու համեմատութենէն աւելի ոչինչ կայ՝ որ կարենայ լոյս տալ քննելու համար ազգերու հնագոյն պատմութիւնը», ի՞նչ հրաշալի հանք է հայերէնը՝ ուսումնասիրելու համար մեր անցեալը։ Վասնզի մեր լեզուն, ոսկեդարեան կատարեալ գեղեցկութեան հասնելով հանդերձ քրիստոնեայ մատենագիրներու նպաստով, չքրիստոնէացաւ երբեք եւ մնաց ու կը մնայ հեթանոսական լեզու մինչեւ այսօր։

(**) Տօքթ. Գրոյի բառարանին նուիրուած քննադատութեանս հետ՝ փոխն ի փոխ պիտի շարունակեմ Հ. Աղամեանի պատասխանս, որ ընդհատուած էր՝ նիւթերու գրոհին առջեւ։

ԺԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՇՈՒԷՏԷՆ

Թէեւ օդանաւը կը թռչէր եօթը հազար մեթր բարձրութեան վրայ, բայց պայծառ եւ թափանցիկ օդը թոյլ կուտար դիտելու շուետական հողը։ Կարելի է ըսել թէ հարաւային Շուէտը մշտականաչ անտառներու եւ կապոյտ լիճերու երկիրն է։ Գիւղեր եւ փոքր քաղաքներ ցրուած են հսկայական կանաչ տարածութիւններու վրայ։

ԵՐԿՐԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԻՄԵՐԸ

Անտառը արդէն երկրին մեծագոյն հարստութիւնը կը կազմէ։ Փայտը ոչ միայն թղթախիւսի եւ թուղթի կը վերածուի եւ կ՚արտածուի, այլեւ իբրեւ փայտ եւ շինանիւթ կը ղրկուի փայտի տեսակէտէ աղքատ երկիրներ։ Օդանաւին մէջ սպանացի եօթը վաճառականներ կային, որոնք Պարսելոնայի շրջանէն կը թռէին Շուէտ, հոն տնաշինութեան զերաններ եւ տախտակներ գնելու համար։ Բայց փայտը, աւելի՛ իբրեւ հում նիւթ թղթախիւսի եւ թուղթի, երկրին կուտայ առաջնակարգ դիրք մը աշխարհի թուղթի ճարտարարուեստին մէջ։ Գաղափար մը տալու համար թուղթի ճարտարարուեստի կարեւորութեան, այս երկրին մէջ, կուտամ մէկ քանի թիւեր։ –1956ին արտադրած էր 1.400.000 թոն թուղթ, 300 հազար թոն խաւաքարտ, 1.800.000 թըղթախիւս (սիւլֆիթ) եւ 1.400.000 սիւլֆաթ։

Անցնող հինգ տարուան ընթացքին արտադրութիւնը բարձրացած է 50 տոկոսով։

Տնտեսական տեսակէտով շուէտական ազգային հարստութեան երկրորդ սիւնը կը կազմեն երկաթը եւ պողպատը, որոնց ճարտարարուեստը շատ զարգացած է եւ հիմը կը կազմէ իր մեքենաշինութեան յառաջադէմ ճարտարարուեստին։

ՍԹՈՔՀՈԼՄ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

Սթոքհոլմը իր 800.000է աւելի բնակչութեամբ, հիւսիսային Սկանտինաւիոյ մեծագոյն քաղաքն է։ Լայն եւ մաքուր փողոցներ, հին եւ նորագոյն ոճով շէնքեր, լեցուն եւ ճոխ վաճառատուներ եւ խանութներ, ճաշակաւոր հագուստներ, բազմաթիւ ինքնաշարժներ, կանոնաւոր վրայ-գլուխ եւ առողջ մարդիկ, կը բնորոշեն կենսունակ եւ վաճառաշահ այս քաղաքը։

Իբրեւ մեծագոյն նաւահանգիստ հիւսիսի, Սթոքհոլմ ծովային կապակցութիւն ունի ամբողջ աշխարհի, մանաւանդ Պալթեան ծովի նաւահանգիստներուն հետ։ Ֆինլանտայի մայրաքաղաք Հելսինքիի հետ, որ նաւով ութ ժամ հեռու է, օրական կանոնաւոր սպասարկութիւն գոյութիւն ունի։

Թագաւորական պալատը եւ հին շինութիւններ վկայ են անցեալի շուէտական մեծ եւ հզօր կայսրութեան։ Կարոլոս ԺԲ.ի — Մեծն Պետրոսի արժանաւոր հակառակորդին — մեծադիր արձանը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ նշանաւոր թագաւորներու արձաններ կը զարդարեն քաղաքին հրապարակները։ Բայց Սթոքհոլմ միայն հին յիշատակներով չապրիր։ Ան աշխոյժ եւ երիտասարդական աւիւնով արդիական քաղաք մըն է։ Վկայ են նորագոյն ոճով շինուած երկնասլաց շէնքերը եւ բնակարանային բազմայարկ տուները։

Ժողովուրդը հիւսիսական առողջ ցեղին տիպար պատկերը կը ներկայացնէ։ Ապահով եւ գոհ կեանք մը կը տիրէ հոս, ընկերային ամէն առաւելութիւններով։ Ազատութիւն, օրինապահութիւն եւ ինքնավստահութիւն բնական բաներ են Շուէտացիին համար։

Շուէտ երկիր մըն է, որ 150 տարիէ ի վեր, 1809էն մինչեւ այսօր, պատերազմ չէ տեսած։ Ասով կարելի է թերեւս ամենադիւրին կերպով բացատրել Շուէտացիին նիւթական եւ հոգեկան արդի վիճակը։

Կեանքի մակարդակը շատ բարձր է, ամենաբարձրը Եւրոպայի մէջ։ Ասոր համեմատ ալ բարձր է աշխատավարձը։ Բանուորի մը ժամավարձքը 4էն 6 քրոն է։ Մէկ քրոնը կը համապատասխանէ գրեթէ ֆրանսական մէկ նոր ֆրանքի։ Խեղճութիւն, աղքատութիւն գոյութիւն չունի այս երկրին մէջ եւ ով որ ծոյլ է, կրնայ լաւ կեանք մը վարել։ Երիտասարդ ճարտարագէտ մը իբրեւ սկզբնական ամսական 1200 քրոն, իսկ համալսարանի փրոֆեսօր մը 4600 քրոն կը ստանայ։ Անշուշտ ապրուստն ալ համեմատաբար սուղ է, բայց այս աշխատավարձքով մարդիկ գոհունակ կեանք մը կրնան վարել։

Կրթական մակարդակն ալ բարձր է։ Գերմաներէն եւ անգլերէն գիտցող շատ կայ։ Ֆրանսերէնը համեմատաբար քիչ տարածուած է։

ՄԻՋԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԳԻՇԵՐ
(ՄԻԴՁՈՄԵՐՆԱԽՏ)

Եւրոպայի հիւսիսային շրջանակին մէջ, Յունիս ամսուն, գրեթէ մութ գիշեր չըլլար։ Երկինքը միշտ պայծառ կ՚ըլլայ, կէս գիշերուան մօտ լոյսը մթնշաղի կը փոխուի եւ մէկ-երկու ժամէն երկինքը նորէն կը պայծառանայ։

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(Շար. – 1)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԲԻԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

...— Բիւզանդ Թօփալեան Հայաստան ... եւ նկարներու ցուցահանդէս մը ... էր այս ամառ: Այդ ցուցահանդէ– ... մասին գրուած է այս յօդուածը, զոր ... քաղենք «Սով. Արուեստ» պարբերաթերթէն:

Երբ դիտում էի ցուցահանդէսը, ահա– [illegible] թերագնահատումից խուսափելու համար՝ բարւոք համարեցի բանաստեղծ եւ նկարիչ Բիւզանդ Թօփալեանի հետ այդ կարգի բառախաղ չանել եւ պարզապէս գրել՝ Թօփալեանը բանաստեղծների մէջ բանաստեղծ է, նկարիչների մէջ՝ նկարիչ:

Եւ իրօք, նա ե՛ւ պօէզիայում, ե՛ւ կերպարուեստում հանդէս է գալիս որպէս ոչ թէ հիւր, այլ բնակիչ, ընտանիքի անդամ, ըստ որում՝ որպէս այդ ընտանիքի աշխատող, հասոյթ բերող ձեռների մէկը, քանի որ — եւ դա միայն իմ համոզմունքը չէ — Թօփալեանն իր որդեգրած երկու բնագաւառում էլ ստեղծել է իրական արժէքներ:

Թօփալեանի ցուցադրած նմոյշները խոստովանում եմ, ինձ վրայ արտակարգ տպաւորութիւն գործեցին: Խօսքը ոչ թէ լաւի կամ վատի մասին է, այլ՝ «ծանօթ անծանօթի»: Նրա գործերի ասելիքն ու ասելակերպը, երփնագրային արտայայտութիւնը, յաճախ նաեւ գեղարուեստական կերպարները մեր արուեստում իրենց նախորդող կամ ժամանակակից զուգահեռները չունէին, հետեւապէս դիտողներիս անծանօթ էին: Միեւնոյն ժամանակ նրանց մէջ կար մակերեւոյթի վրայ չերեւած, բայց բոլորիս հոգեպէս ծանօթ բան — ինչ–որ այդ գործերի պատկանելիութիւնը դարձնում էր որոշակի, այն է՝ հայկական:

«Ծանօթ անծանօթը» խորհելու նիւթ եւ առիթ էր տալիս:

Նորից ձեռքս առայ Թօփալեանի բանաստեղծութիւնների վերջին գիրքը՝ «Արձանագիրը»: Այս անգամ ուրիշ լոյսի տակ բացուեցին նրա էջերն իմ առաջ: Ցուցահանդէսն ու գիրքը մէկը միւսին լրացրին եւ իմ ընկալման մէջ ամբողջական դարձրին Թօփալեան արուեստագէտին՝ իր խոհերով ու ապրումներով, իր արուեստի ու պօէզիայի գեղարուեստական ուղղուածութեամբ, եւ ինձ թելադրեցին, այնուամենայնիւ, դիմելու բառախաղին, որից որոշել էի խուսափել, եւ ամենայն լրջութեամբ ասելու, որ իր ստեղծագործական խառնուածքով Թօփալեանը բանաստեղծների մէջ նկարիչ է եւ նկարիչների մէջ՝ բանաստեղծ:

Բանաստեղծների մէջ նկարիչը այս ակնարկի նիւթը չէ եւ ես դրա վրայ կանգ չեմ առնի: Կ'ասեմ միայն, որ Թօփալեանի բանաստեղծութիւնները լի են երփնագրին յատուկ գեղարուեստական հնարներով, նկարագրութիւնների մեծ մասը նկարչի աչքով է դիտուած ու վերարտադրուած. նրանց մէջ յաճախ կարելի է զգալ նոյնիսկ գոյնը, լոյսը, օդային ու գծային հեռանկարը:

Պատուհանէն ծովահայեաց կը բացուին
Վայրանկարի թեւերն այսօր անպարագիծ
Թարմութեամբ:
Նաւերն հեռուն՝ իրենց ծուխէն
հալածուած
Հորիզոնի լայն գիծով,
Կը հեռանան դղրդումով մը ներքին
Դէպի բացերն երազին
Արծաթեայ:

Սա ոչ միայն բանաստեղծութիւն է, այլեւ երփնագիր բնանկար:

Նկարիչների մէջ բանաստեղծը առկայ է, Թօփալեանի բացարձակապէս բոլոր նկարներում, պատկերներում եւ էտիւդներում:

Ճշմարիտ արուեստը չի կարող անմիջականօրէն կապուած չլինել բնութեան եւ բնականի հետ: Բայց դա այլ բան է, այլ բան՝ անմիջական կախումը բնութիւնից: Թօփալեանի արուեստը սերտօրէն կապուած է բնութեան հետ, նա իր բոլոր լուծումներում մեկնում է բնականից, բայց բնութիւնից նրա կախումն աւելի քիչ է, քան ուրիշ ստեղծագործական խառնուածքի տէր նկարիչները: Թօփալեանը բնութիւնից քաղում է կենդանի նիւթ, յոյզեր, սակայն գոյների միջոցով կտաւին է յանձնում ոչ թէ բնութիւնից քաղածը, այլ հոգում ծագած, աճեցնացած ու կերպար ստացած պատկերները, որոնք աւելի յաճախ իրական բնութեան հենքի վրայ ուրուագծուած բանաստեղծի մտապատկերներ են, քան բնութեան վերարտադրութիւններ:

Ահա թէ ինչո՛ւ իր հոգում նա կարողանում է բնանկար երկնել եւ գրել «Ներքին դաշտանկար» խորագրով բանաստեղծութիւն:

Թօփալեանի ցուցադրած բոլոր գործերը, լինեն դրանք բնանկարներ թէ կոմպոզիցիաներ, օժտուած են ներքին խոր, բանաստեղծական յուզականութեամբ: Նրանցում մարդկայնօրէն յուզուած են ոչ միայն մարդիկ, այլեւ հողը, ջուրը, ծառը, սարը, մանաւանդ ձիերը, որ նըկարչի գործերի ամենայաճախակի հանդիպող «պերսոնաժներից» են:

Երեք հեծեալներ մենամարտում են. մարդիկ իրենց խոլ մաքառման մէջ մշուշուել են, իսկ ձիերը, ձիեր լինելուց բացի, բանաստեղծութեանը յատուկ պայմանական պատկերայնութեամբ, իրենցմով արտայայտում են իրադրութեան իմաստը, հեծեալներին համակած մարդկային մոլութիւնները, բայց եւ, միեւնոյն ժամանակ, հեղինակի սրտի ցաւն են կրում ու լսելի բողոքը՝ տեղի ունեցող խժդժութեան դէմ:

Այդ բողոքը մի իսկական աղաղակ է դառնում պատերազմը պատկերող կտաւի մէջ... մարդ ու զէնք, երկինքն ու երկիր խելացնոր մարտում խառնուել են իրար եւ մնացել են միայն տագնապոտ գոյներ ու գծեր... ու մէկ էլ՝ ձին՝ ծառս ելած, գլուխն ու պարանոցը սարսափահար թեքած դէպի արհաւիրքը, սարսափից զազրած ու մարդկայնօրէն խըղճալի...

Մի իսկական ցայգերգ է կնոջը սպիտակով սեւի վրայ պատկերող վիմագրութիւնը: Այստեղ մարդը, հողին ու մարմինն աստղերին պարզած, ներդաշնակուել է բնութեան հետ եւ այդ ներդաշնակութիւնն է երգում բանաստեղծ-նկարիչը:

Մի իսկական միջնադարեան բալլադ է՝ *կամարների ֆոնի վրայ տիրուհու եւ սկուտեղ պահած սպասուհու պատկերը:*

ՎԱՀԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

×

ԼՈՒԻ ԺՈՒՎԷԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

1951 Օգոստոս 16ին, ֆրանսական թատրոնի մեծագոյն դէմքերէն մէկը՝ Լուի Ժուվէ, փորձի մը ընթացքին, սրտի տագնապի մը հետեւանքով, մահացաւ իր իսկ թատրոնին՝ Աթէնէի բեմին վրայ:

Այս տխուր տասնամեակին առթիւ, ահա՛ թէ ինչ կը գրէ մեծ դերասանին աշակերտը՝ Ժան Լուի Պառօ, «Ֆիկառօ–Լիթերէր»ի մէջ.—

« Սիրուած եւ յարգուած անձէ մը պահուած յիշատակներէն ոմանք կը կրեն պատկերի մը բնոյթը՝ երկու չափի վրայ, ուրիշներ կ'երեւին իբրեւ անսովոր դրօշակներ որոնք կը ծփան երազային գիշերի մը մէջ, կան որ կը դառնան աննիւթական էութիւններ: Սակայն, այդ յիշատակներէն ոմանք կը մնան միշտ մեր քովը՝ իբրեւ շնչաւոր ներկայութիւն մը, փոխանակուած խօսքերը կը մրմնջեն մեր ականջներուն եւ մեր մարմինը կը զգայ տակաւին գաղջ շունչին հպումը: Ասոնք «տեսիլք–յիշատակներ» են:

« Այսպէս կը սահմանեմ ես այն բոլոր յիշատակները զորս ունիմ Լուի Ժուվէէն: Իր անունը տակաւին լուսաւոր կերպով կոթողուած է ֆրանսական թատրոնի ճակատին: Իր արհեստագիտական զօրութիւնը, իր մանրակրկիտ խղճմտութիւնը, ճարտարապետի իր կարողութիւնը մինչեւ այսօր տակաւին կը յաճախեն ուսանողներու դասարանները, կը բնակին գիրքերու մէջ, կը դեգերին փորձատեղիները եւ ներկայ են խօսակցութեանց ընթացքին: Իմացականութեամբ թրծուած իր դէմքը, վայելչութեամբ եւ գրաւչութեամբ գեղուն իր կեցուածքը, իր բերանը՝ որուն ստորին շրթունքը այնքան որկրամոլ էր որքան խոժոռ, վերջապէս սուր գիծերով շրջապատուած այս պատկերը որ Ժուվէ կը պարտադրէր մեզի, տակաւին ներկայ է մեր «յիշողութեան աչքերուն» առջեւ:

« Եւ սակայն, Ժուվէի հետ անցուցած իմ կեանքիս մէջ կան մէկ երկու պահեր, որոնք կը մնան մէջս այնքան ներկայ, այնքան կենդանի, որքան շնչառութիւնը: Այդ պահուն է ահա որ Ժուվէ կը ներկայանայ իմ կողքիս: Մենք թիկունք թիկունքի ենք, եւ իր խօսելակերպը ցնցող ու կցկտուր, տակաւին կը բախի իմ ականջներուս...:

« ... Մինչեւ իր եղունգներուն ծայրը թատրոնի մարդ, Ժուվէ կը սիրէր յանկարծակիի բերել, եւ սակայն իբրեւ ճըշմարիտ արուեստագէտ, լաւ կը ճանչնար պարկեշտութեան եւ ամօթխածութեան արժէքը: Եւ անկասկած, այդ ամօթխածութեան հետեւանքով էր որ ուզեց անհետանալ Օգոստոս ամսու ընթացքին, երբ Փարիզը պարպուած էր: Հաշուի չէր առած անակնկալը: Իր մահուան գոյժին վրայ, ամբողջ Փարիզցիները մէջտեղ ելան: Սէն–Միշէլի հրապարակը խըռնուած էր մարդկային ամբոխը, որ հետեւեցաւ իր դագաղին մինչեւ Մոնմարթրի գերեզմանատունը:

« Ժուվէ անշուշտ թատրոնի ընտանիքին մաս կը կազմէր եւ սակայն էր նաեւ Փարիզի ժողովուրդին դերասանը »:

×

Մեծ արուեստագէտին մահուան տասնամեակին առթիւ կ'արժէ որ յիշատակեմ այստեղ քաղցր յուշ մը, որ ունիմ իրմէ:

Ողբացեալ դերասան Լեւոն Յարութի հետ, որ ֆրանսական դերասանական շըրջանակներուն հետ սերտ կապեր կը պահէր, 1929ին օր մը գացինք Ժուվէի մօտ:

Արտաքին երեւոյթով դաժան ու խոժոռ արուեստագէտը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ մեզի: Յարութի քիչ թէ շատ ծանօթ էր: Այս վերջինը զիս ներկայացուց իբրեւ փարիզահայ թատրոնի աշխատաւոր մը: Այդ օրը Ժուվէն կը թուէր լաւ տրամադրուած ըլլալ: Յարութ բացատրեց իր այցելութեան նպատակը: Ըսաւ թէ կ'ուզէր Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթի մը իր մասնակցութիւնը խնդրել, որեւէ ելոյթով: Ժուվէ ցաւով մերժեց, պատճառաբանելով որ որոշուած օրը բացակայ պիտի ըլլար Փարիզէն:

Այնուհետեւ խօսեցաւ Հայերուս մասին, յայտնեց իր համակրանքն ու սէրը մեր ժողովուրդին հանդէպ, թուեց անունները իր հայ բարեկամներէն:

Խօսակցութեան ընթացքին, համարձակութիւնը առի հարցնելու իրեն.

— Վարպե՛տ, ի՛նչ տարբերութիւն կը գտնէք շարժանկարին եւ թատրոնին միջեւ:

Շեշտակի նայեցաւ աչքերուս, ժպիտ մը, դառն ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ իր շրթունքներուն եզերքն ի վեր, ու պատասխանեց.

— Շարժանկարին մէջ կը հանդուրժեմ աշխատիլ, կարենալ շարունակելու համար թատրոնը...

Ի՛նչ հոյակապ բացատրութիւն, համեմատութեան ի՛նչ պատկերալից ոճ, բացատրելու համար այս երկուքին միջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնը:

Եւ ատոր համար, Լուի Ժուվէ, հակառակ շարժանկարի աշխարհին մէջ իր ձեռք բերած աննախընթաց նուաճումներուն, պիտի մնայ ֆրանսական թատրոնի մեծափառ դէմքը:

Ա. Գ.

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Ուստի առանց սպասելու, ներս կանչել ...ուին այն տարաբախտ ծերունին, որ ...ակներու քով նստած անոնց պատմութիւնը մտիկ կ'ընէր:

Նախ անունը հարցնելով, հասկցան որ Միրօ Ախպար կը կոչուէր եւ իր մէկ հատիկ աղջիկէն զատ բան մը չունէր:

— Միրօ Ախպար, Աստուած ձեր ձայնը լսած ըլլալով, մէկ հատիկ աղջիկդ պահած է, ըսաւ Ռէս Մելիք:

— Ոտքերդ պագնեմ, Ռէս աղա, իրա՞ւ է... բացագանչեց Միրօ ախպար ինքնիրմէն ելած ձայնով մը:

— Կը հաւատա՞ք որ Աստուծոյ պահած զաւակը գայլը չուտեր:

— Ա՛խ, մեռնիմ իր արդար դատաստանին, ի՛նչպէս չեմ հաւատար:

— Լաւ ուրեմն, մի մտածեր աղջկանդ վրայ, ան իմ աղջիկս է, ըսել կ'ուզեմ թէ իմ ձեռքիս մէջն է:

— Աստուած իմ, Աստուած իմ... ո՞ւր է... ո՞ւր կը գտնուի, Ռէս աղա, մէյ մը տարէք զիս անոր քով: ցոյց տուէք ինծի անոր երեսը. ա՛խ, չէ՞ որ կ'ըսէք ձեր ձեռքին մէջ է, չէ՞ որ դուք գիտէք անոր ուր ըլլալը:

— Հանդիստ եղիր, քիչ յետոյ աղջըկանդ քովը պիտի ըլլաս:

Միրօ Ախպար ուրախութենէն սկսաւ արտասուել եւ հեծկլտալ:

— Արտասուելու ժամանակը չէ, Միրօ Ախպար, ընդհատեց Ռէս Մելիք. հիմա պէտք է գիտնաք որ աղջկանդ կեանքը վտանգաւոր դրութեան մէջ է. դուք այս գիշեր ճամբայ պիտի ելլէք անոր հետ ոչ թէ ձեզ ծանօթ կողմեր երթալու, այլ ուղղակի օտար երկիր մը պիտի անցնիք:

— Ձեր կամքը գիտէ մրմնջեց թշուառ ծերունին:

Այն ատեն Ռէս Մելիք իր հետն առնելով Տէր Օհանը, Վանականն ու ծերունին, իր տունը առաջնորդեց:

Տունին մէջ տասը տարու աղջիկ մը կար, որ անմիջապէս քովի սենեակը փախաւ:

Ռէս Մելիք հիւրերը պատրաստ մինտէրներուն վրայ նստեցուց. Միրօ ախպար բոլոր մարմնովը կը դողդղար:

Քիչ յետոյ Լալէզար ներս մտաւ:

— Աղջի՛կս... բացագանչեց ծերունին խենթի մը պէս Լալէզարին վզին փաթթուելով:

— Հա՛յր իմ... մրմնջեց մանկամարդ աղջիկը՝ դրեթէ չկրնալով իր ճիչը զսպել:

Ու երկու կարօտցած հոգիները, իրարու փարած, իրարու գրկին մէջ սեղմուած, կը թափէին իրենց արցունքները եւ իրենց դառնութիւնները...

Ծերունին իր կարօտը չէր կրնար առնել...

— Աստղի՛կ, Աստղիկ՛... կը հառաչէր Միրօ ախպար առանց ուրիշ բառ մը արտայայտելու:

— Տեսա՞ք Միրօ ախպար, Աստուած ի՛նչպէս ձեր ձայնը լսեց, նկատել տուաւ Ռէս Մելիք:

— Այո, վերն Աստուած ու վարը հրեշտակ մը կայ ինծի համար, քենէ զատ, հայր իմ, ըսաւ Լալէզար իր հօրը. ահաւասիկ.

Ու Վանականին ձեռքը բռնելով համբուրել ուզեց:

— Ի՞նչ կ'ընես, Լալէզար, վշտացնել կ'ուզես զիս, առարկեց Վանականը ձեռքը քաշելով. գիտցիր որ ես երախտապարտ եմ քեզի, որովհետեւ իմ քայլերս առաջնորդեցիր եւ սիրտ տուիր ինծի իմ նպատակս իրագործելու համար:

Պէտք է գիտնալ որ Լալէզար մինչեւ այդ պահուն Վանականին Հայ ըլլալը չէր գիտեր:

— Դուք երախտապարտ ըլլա՞ք ինծի ... ինչո՞ւ համար, Ալի պէկ ի՞նչ ըրի, ընդհատեց Լալէզար. ձեր քայլերը ե՞րբ առաջնորդեցի. մինչդեռ դուք իմ կեանքս չազատեցի՞ք. դուք այն հրէշին ձեռքէն չխլեցի՞ք...

— Ո՛հ, Լալէզար, մրմնջեց Վանական, ներէ որ ըսեմ քեզի թէ ես Հայ եմ...

Ու այս անգամ հայերէն լեզուով խօսեցաւ:

— Աստուած իմ, բացագանչեց Լալէզար. ո՜հ, որչափ երջանիկ եմ որ դուք Հայ էք եւ իմ արիւնս կը կրէք:

Մանկամարդ աղջիկը դառն արցունքներով ողողեց իր կարօտցած հօրն ու աշխարհիս մէջ ամէնէն սիրելի ու ամէնէն պաշտելի մարդուն ձեռքերը...

Գիշերուան ժամը վեցի ատեններն Միրօ ախպար ու Լալէզար մեկնեցան:

Օր մը վերջը Վանականն ալ մեկնած էր:

ԵՐԿՈՒ ԼՐՏԵՍՆԵՐ

Ա... գիւղին մէջ, ինչպէս ըսինք, շատեր գիտցած իսկ չէին Լալէզարին ներկայութիւնը, հետեւաբար անոր բացակայ գտնուիլը կասկած մը չէր կրնար ըլլալ Ռէս Մելիքին համար:

(Շար.)

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խ.Ի ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խ.ի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ, այս Հինգշաբթի օր : Օթոբուսը կը մեկնի Տէսինէն առաւօտեան ժամը 7ին : Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի աղօթէ Տէսինի հովիւ Վարդ. քհնյ Աւագեան :

Արձանագրութեանց եւ այլ մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Վահան Յակոբեանի եւ Կ. Խաչի վաճչական ան – դամներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Պայծառ Սամուէլեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ, իր զաւակները, փոխան ծաղկեպսակի, կը նուիրեն 200 Ն. Ֆ. Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր Հիւանդներու Ֆոնտին :

×

Այրի Տիկին Փերուզ Մոստիչեան կը նուիրէ 20 Ն. Ֆ. Հայ Կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Բարսեղ Տամլամեանի մահուան առթիւ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են .ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել մի՛նչեւ ակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով իր հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պոըվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները Հայագիտական ծանօթութիւններ –

Հեռաձայն 927 – 01,72

րով, Հայ լեզուի, գրականութեան, Հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան .—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լ Ը Փ Է Ռ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (fուր fլասիք) :

Պայմաններու եւ օրեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան :

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու կիներ եւ երկու այրեր կրթական հաստատութեան մը մէջ ծառայելու համար (հանդերձաւոուն, խոհանոցի եւ ճաշասենեակի) :

Դիմել անձամբ Յառաջի վարչութեան :

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ ՄԷՋ

Վերափոխումն Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յառաջիկայ երեքշաբթի առաւօտ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, նաեւ աւանդական խաղողի օրհնէնքը :

×

ԼԱ ՍԻՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 6ին, աղի եւ խաղողի օրհնութիւնը պիտի կատարուի մատուռին մէջ, եւ երեքշաբթի առաւօտ ժամը 8ին, պատարագ եւ հոգեհանգիստ : Նոյն օրը կէսօրէ վերջ՝ այց դերեզմանատունը :

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՀԱՄԱՁ ԵՆ

ՄԵՂՐԱՀԱՄ

ՁՄԵՌՈՒԿՆԵՐ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Համով ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ՝ ՊԱՀԱՍՏՈՒՐ – ԵԱՆ համով ընդհդէնիերով :

Եթէ մեկնելէ առաջ հանդիպելու ժամանակ չունեիաք, ձեր գտնուած տեղէն գրաւոր ապսպրեցէք : Մեծ խնամքով պատրաստուած ծրարով մը, ձեր ուզածը անմիջապէս պիտի ստանաք :

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքները՝ յարմար դիներով :

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
246, Rue Vendôme, LYON

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՑՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դ.ՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի դիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վճեսուիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՁ խմբովին ճամբորդողներուն :

ՈՒղեգոյցի իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն :

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով :

Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան զպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին : Փարիզէն դուրս գտնուղները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները :

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով .—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՅԱՌԱՋԻՆ ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾԲԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ : Գնեցէք զանուիք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նաւագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար .—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԱՐԵՒԸ բնութեան կոտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՁԱՐԴԱՐԻՔ եւ ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՎՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél.; ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE. PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24. RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 15 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9678 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 9478

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Իր վերջին տեղեկագրով, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը կը ծանուցանէր թէ լաւ ճամբու մէջ է Հայկական Մատենաշարը, որուն մասին առաջին անգամ զեկոյց մը հրատարակած էր 1959 Սեպտեմբերին:

Գովելի է այս ձեռնարկը, որ կոչուած է ծառայելու հայկական մշակոյթին, արժէքաւոր գործերու հրատարակութեամբ, ըլլայ իբրեւ բնագիր կամ թարգմանութիւն:

Անհրաժեշտ է զարկ տալ այս ուղղութեամբ կատարուելիք աշխատանքներուն, մէկ կողմէ կորուստէ փրկելու համար ձեռագիր վիճակի մէջ մնացած թանկագին երկասիրութիւններ, միւս կողմէ օտարներուն ծանօթացնելու՝ հայկական արժէքները:

Այս գետնին վրայ կարեւոր է հրատարակութիւնը հայագիտական ուսումնաթերթի մը, որուն պակասը զգալի է 1933էն ի վեր, երբ լոյս տեսաւ Ռըվիւ տէ զ'Էթիւտ Արմէնիէնի վերջին թիւը:

Ուրիշ առթիւ ալ շեշտած ենք այս մասին: Ցարդ դրական ձեռնարկ մը չէր կատարուած վերակենդանացնելու համար հայագիտական հանդէսը՝ մարդու, մանաւանդ դրամի չգոյութեան պատճառաւ:

Հիմա որ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը հաստատած է Հայկական Մատենաշար մը, քայլ մը աւելի առաջ երթալով կրնայ այդ ձեռնարկն ալ յաջողցնել: Երբ նիւթական դժուարութեան արգելք կանգ չառնուի, կարելի կ'ըլլայ գտնել հայ եւ օտար հայագէտներ, որոնք կրնան ստանձնել ուսումնաթերթին խմբագրական բաժինը:

×

Գաղափար մը տալու համար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան օտարներուն բաշխած գումարներուն մասին, տորեւ կուտանք քաղուածք մը, առնելով Տէյլի Մէյլի Յուլիս 31ի թիւէն:

Անգլերէն թերթը կը գրէ թէ Յուլիս 30ին Հիմնարկութիւնը շուրջ հարիւր հազար սթերլինի (136 միլիոն 200 հազար հին ֆրանք) յատկացում կատարած է անգլիական զանազան հաստատութեանց:

Տասը հազար սթերլին տուած է Բրիտանական շարժանկարի հիմնարկութեան: Հինգ հազար հինգ հարիւր՝ Նոթինկհըմ Թէաթըր Թրըսթին, նոր շինուելիք թատրոնի կահաւորման համար:

Հազար հինգ հարիւր ոսկի՝ Նորթհ Սթէֆորտշայրի Եունիվըրսիթիի Քոլէջին: Հազար երկու հարիւր յիսուն՝ Միւլէնւոի թանգարանին եւ Արուեստասրահին: Եօթը ուրիշ արուեստասրահներու իւրաքանչիւրին 750ական սթերլին: 15.000 սթերլին տուած է Լոնտոնի համալսարանի Արեւելագիտական ճիւղին (Սքուլ ավ Օրիէնթըլ էնտ էֆրիքըն Սթըտիզ), անոր նոր շինուելիք Մատենադարանին մէջ Կիւլպէնկեանի անուան սենեակ մը յատկացնելու համար:

Կանանց ընկերակցութեան մը՝ երկու հազար սթերլին: Երեք հազար՝ Լոնտոնի Սամարացիներուն, «օգնելու համար անոնց, որոնք անձնասպանութիւն փորձած են: Եւայլն, եւայլն:

Ահա՛ թէ ինչ նպատակներու կը ծառայեն հայուն դրամները՝ Օգտուողները օտարներ են առաւելապէս:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

× Յուսով Փարիզի ուսանողական աւանին մէջ պիտի կառուցուի մեծածախս տուն մը՝ Փորթուկալցի ուսանողներու համար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՎՐԱՅ

ՓԱՆՔՈՎԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ՓԱԿԵՑ

Մինչ քրիստոնեայ աշխարհը տարւոյն իր ամէնէն երկար շաբաթավերջը կ'ապրէր, որ աւանդութեամբ կոչուած է հանդարտ անցնելու, սուր տագնապ մը կը ծնէր Եւրոպայի սրտին վրայ: Արդարեւ շաբաթ գիշեր Վարշաւայի Ուխտի անդամ պետութեանց թելադրանքով, Փանքովի կառավարութիւնը կ'որոշէր փակել դէպի արեւմտեան Պերլին դուռները, արգելք հանդիսանալու համար իր քաղաքացիներուն արտագաղթին:

Ի՞նչ է Պերլինի վիճակը: 1944ի համաձայնութեամբ քաղաքը բաժնուած էր 4 մասերու՝ չորս յաղթականներուն միջեւ: Ռուսերուն բաժնին մէջ կը գտնուի Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը Փանքով կոչուած արուարձան մը: Քաղաքը բաժնուած է ներկայիս միայն երկու մասի (Արեւմտեանները միացուցած ըլլալով իրենց գրաւման շրջանները) 40 քիլոմեթրի վրայ: Արեւելեան Պերլինի տարածութիւնն է՝ 403 քառակուսի քիլոմեթր, Արեւմտեան Պերլին՝ 481: Բնակչութեան տեսակէտով, Արեւմտեան Պերլինը շատ աւելի հարուստ է եւ մինչեւ շաբաթ գիշեր, ժամէ ժամ կը հարստանար: Թիւը կը հասնի 2.203.000ի մինչդեռ քաղաքին արեւելեան մասը ունի միայն 1.139.000 բնակիչ:

Մինչեւ «փակումը», քաղաքին մէկ կողմէն միւսը անցնիլը համեմատաբար դիւրին էր, արդէն 80.000 «Արեւելեան» Գերմանացիներ Արեւմտեան Պերլին կաշխատին եւ անցքի 80 կէտեր կային, որոնց միայն 13ը մնացած է: Ամբողջ գիշերը փշաթելեր զետեղուեցան երկու երկիրներու սահմանային գծի վերածելով քաղաքը:

Ոչ ոք այլեւս արեւելեան Պերլինէն արեւմտեան Պերլին կրնայ երթալ եւ առաջին վնասուողներն են 80.000 բանուորներ որոնք երկուշաբթի օրուընէ գործ չունին: Տանտիրուհիները այլեւս չեն կրնար շուկայ երթալ, ընտանիքներ երկուքի բաժնուած են, զարմանք եւ վախ կը տիրէ քաղաքին արեւելեան մասը, ուր խորհրդային ծանր հռետանին օգնութեան փութացած է Ուլպրիխթի, «ապահովելու» համար քաղաքին հանդարտութիւնը:

Հակառակ անոր որ կիրակի օրերը թերթ լոյս կը տեսնէ Գերմանիոյ մէջ, Ուլպրիխթի կառավարութիւնը հարկ տեսած էր մասնաւոր թռուցիկներ հրատարակել, ուր կ'ըսուէր թէ օդային Փապուղին պիտի չըլլայ արեւելեան Պերլինի եւ արեւմտեան Պերլինի միջեւ, սահմանի մերձաւոր կայանները փակուած են: Բացառիկ արտօնագիր ունեցողները միայն կրնան արեւելքէն արեւմուտք անցնիլ. աւելորդ է ըսել թէ ցարդ ոչ ոք ըստացած է նման արտօնագիր մը, ոչ իսկ նորապսակ զոյգ մը որ արեւելեան Պերլին ամուսնացած է շաբաթ օր (հոն կը բնակէր կինը), բայց գիշերը չէ կրցած ամուսնոյն հետ արեւմտեան Պերլին անցնիլ, ուր կը բնակի եւ կ'աշխատի ամուսինը:

Կիրակի օր, Պերլինի քաղաքապետ՝ Վիլի Պրանտ որ ընտրական շրջապտոյտը կը կատարէր եւ Նիւրէնպերկ կը գտնուէր, անմիջապէս իր քաղաքը վերադարձաւ: Կարգ մը միջադէպեր պատահեցան արդէն: Արեւմտեան Պերլինցիներ մօտեցան սահմանին եւ սկսան նախատել եւ բողոքել արեւելեան կողմի իշխանութեանց դէմ: Ֆոլքսփոլիցայը (ժողովուրդի ոստիկանութիւն) սկսաւ արտասուաբեր ձեռնառումբեր արձակել:

Առընաուր անմիջապէս բողոքեց այս քմահաճ կարգադրութեան դէմ, որ բռնաբարումն է միջազգային համաձայնութեանց: Հաւանական է որ Պոնի կառավարութիւնը, համախորհուրդ դաշնակիցներուն հետ, հակամիջոցներու ձեռնարկէ, ամէն բան ընելով սակայն, որպէսզի կացութիւնը չվատթարանայ:

Ամերիկայի Արտաքին նախարարը՝ Տին Ռըսք յայտնեց թէ Արեւմտեան բողոքագիրը անմիջական է: Տարակոյս չկայ որ Արեւելեան Գերմանիոյ այս որոշումը կապ ունի միայն Գերմանացիներու արտագաղթին հետ: «Փակումին» նախորդող 26 ժամերու ընթացքին 3700 գաղթականներ արեւմտեան Պերլին ապաստանած են:

Ամէն պարագայի մէջ բոլորը համաձայն են գտնելու համար թէ այս որոշումը տկարութեան նշան է եւ ոչինչով կրնայ դիւրացնել Ուլպրիխթի կացութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿ-Ի մէջ շահեկան «Թիւրիմացութիւն» մը պատահած է: Ծանօթ է որ Ուռուկուէյ 50րդ «անհրաժեշտ» պետութիւնն էր, որուն ստորագրութեան շնորհիւ է որ պիտի գումարուէր Օգոստ. 21ին արտակարգ նիստը: Կը յայտնուի թէ Ուռուկուէյի ներկայացուցիչը սխալմամբ տուած է իր ստորագրութիւնը, եւ հիմա թարմանելու համար իր սխալը, որոշած է ի նպաստ Ֆրանսայի քուէարկել: Ծանօթ է որ արտակարգ նիստը կը գումարուի Պիզերթի համար:

ՓԼԱՍԹԻՔ ռումբեր պայթած են Ալժերիոյ եւ Փարիզի մէջ: Թունուզեան ուսանողական տան մէջ պայթած ռումբը միայն նիւթական վնասներ ըրած է:

ՄՈՆՃԻ ՍԼԻՄ յայտարարութիւն մը ըրած է Ալ Ամպլի Նիւ Եորքի թղթակիցին եւ յայտարարած է թէ Ֆրանսա կը փորձէ խաբել ՄԱԿը, զօրամաս մը քաշելով Պիզերթէն: Այդ ձեւով Ֆրանսայի բարեկամները պիտի ըսեն թէ Ֆրանսա գործադրած է Ապահովութեան Խորհուրդի Յուլիս 22ի բանաձեւը:

ԷՔՍ-ԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍԻ մէկ ցուցահանդէսէն Սեզանի ութ պաստառներ գողցուեցան, որոնցմէ մէկը Լուվրի թանգարանին կողմէ փոխ տրուած էր: Ընդհանուր արժէքն է 1 միլիար Փրանք:

ՔՈՒՎԷՅԹԻ էմիրը պաշտօնապէս դիմեց որպէսզի անգլիական զօրքը փոխանակուի Արաբական Լիկայի զօրքին հետ:

ԻՏԱԼԱՑԻ ժամանակակից մեծագոյն նկարիչներէն՝ Մարիօ Սիռոնի մեռաւ 76 տարեկանին:

ԱՏԸՆԱՈՒՐ խօսք առնելով ընտրական հաւաքոյթի մը ընթացքին, Քիէլ, յայտարարեց թէ վստահ է որ «վերին» հանդիպում մը տեղի պիտի ունենայ, ի մօտոյ: Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը շեշտեց թէ Խրուշչեւն ալ չահագրգռուած է որ Պերլինի հարցը բանակցութեամբ լուծուի: Առոնց նախապայմանն է սակայն Արեւմուտքի վճռակամութիւնը եւ միասնականութիւնը:

ՊԵՐԼԻՆԻ քաղաքապետ՝ Վիլի Պրանտ, ընտրական հաւաքոյթի մը ընթացքին (Ատընաուրի ընդդիմադիրն է) ըսաւ թէ Ատընաուրի կառավարութիւնը հարկ եղածին չափ չօգներ արեւելեան Պերլինէն գաղթողներուն: Պրանտ քննադատեց նաեւ կառավարութիւնը որ կը յաւակնի տնտեսութիւնը վերականգնած ըլլալ առանց խոստովանելու թէ չէ յաջողած ղըրոց եւ հիւանդանոց շինել:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆ անցած են, Օգոստոս 5էն 11, 12.448 Գերմանացիներ:

ԵԱՄԸ ԱՏԱՅԻ Բարձրագոյն Ատեանը փակեց իր նստաշրջանը: Վերջին նիստ մը պիտի յայտնէ վճիռներու տրուելիք թուականը:

ՄԱԿ-Ի նիւթական վիճակը շատ գէշ է, կ'ըսէ Համըրշոլտ: Ներկայացուցած տեղեկագրը, 1962ի համար, 73 միլիոն տոլարի պիւտճէ մը կը նախատեսէ (1961էն 564.000 տոլար աւելի): Ընդհանուր քարտուղարը յայտնեց թէ Դեկտ. 31ին 40 միլիոնի բաց պիտի ըլլայ, Մարտ 31ին՝ 50էն 60 միլիոն տոլար եւ Յունիս 30ին՝ 90 միլիոն:

ՅԱՒՈՒՐ ՆԱՒԱՍԱՐԴԻ

«Ամենաբեր նորոգ պտղոց տօնից
հիւրընկալ դիցն Վանադրի...»:
ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ

ԽՄԲ.— Օգոստոս ամսուան մէջ Աստուածածնի տօնին հետ Հայերը կը տօնէին Նաւասարդեան տօնը, տօնը Վանատուրի, Ամանորի, բնութեան բերքին: Ատոր ոգեկոչումը կուտանք նաեւ Եղիշէ արք. Դուրեանի այս հոյակապ քերթուածով.—

Հրա՞շք, վերստին
Ձեռքն հիւրընկալ Արամազդին
Ցանկով փակեր
Է նոր պարտէզ մ'ուր չորս ակեր
Կը ճապաղեն
Իրենց ալիքն արծաթեղէն.
Ուր կը ծաղկի
Նոր ծառ մ'իբրեւ կիտուած ոսկի:

Տեսի՞լ խորին,
Չէ՞ք տեսներ ծառն Ամանորին,
Զոր Վանատուր
Դիքն է տնկեր բարձր ու ամուր՝
Այն դրախտին մէջ
Ուր « կենաց փայտն » համբաւատենչ
Չկրցաւ, ո՛չ,
Արձակել նոր ծիլ կամ բողբոջ:
Նոյն վայրին մօտ
Գետին մը կայ պարարտարօտ,
Ուր վարդն ու մուրտ
Ա՜լ կ'ընդնոտնեն տատասկը ցուրտ.
Սօսն ու սարդին
Ծափ կը զարնեն Նաւասարդին,
Ու ցորենի
Ոճն հասկաթուռ կը ծածանի:

« Պտղոց տօնին »
Ի՞նչ քաղցր հոյզեր կը կենածնին
Այն միրգերէն
Որ՝ շողակաթ ողկուզօրէն՝
Կուտան արբուն
Զամբ մը հիւծած հոգիներուն.
Մինչ երդմնակեր
« Կենաց աղբիւր »ն է ցամաքեր:
Ամանորին՝
Կարմիր է փա՛յլը խնձորին,
Տանձն է կարմիր,
Կարմիր է դեղձն ու չի թոռմիր.
Կարմրաթաթաւ
Թուզ, նուռ, ծիրան, խաղող, արմաւ
Ու դեռ ինչե՞ր
Ունի այդ ծառն « ամենաբեր »:

Ցառած անոր՝
Մտէք դռնէն դրախտին մեր նոր,
Ուր ո՛չ վիշապ
Կայ, ոչ Քրովբի սուր բոցատապ,
Առէք կերէք,
Ու մոխիր չէք ծամեր երբեք.
Չի Սոդոմի
Չէ՛ մեր խնձորն ցօղաթուրմի:

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՑ տօնին առթիւ, «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի Օգոստոս 17:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅԱՔԱՂԱՔԸ

ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ՎԱՆՔԸ

Ընդարձակ նիւթի մը վրայ համառօտ գրելը դժուար է: Պիտի ջանամ Սփիւռքի կարեւոր հայ կեդրոններէն մին այնպէս ներկայացնել, որ ընթերցողին մէջ փափաքը արթննայ խոր կերպով ծանօթանալու, հետեւաբար այցելելու այս դարաւոր հաստատութիւնը:

Բազմակողմանի է այս վանքին արժէքը:

Դարաւոր սրբավայր մըն է:

Հայ թանգարան մըն է:

Պատրիարքական Աթոռ է, ներկայիս ալ կենսունակ:

Ս. Յակոբայ հայ վանքը կը գտնուի Սիոնի բլրան վրայ, տարածութիւնն է 144.000 մեթր քառակուսի: Այն ընթերցողը որ չէ տեսած զայն, թերեւս խորհի թէ մեծ շէնք մըն է: Յուսախաբ կ'ըլլայ, որովհետեւ մէկ ակնարկով ոչ տարածութիւնը կը տեսնէ, ոչ ալ մեծութիւնը: Բազմաթիւ միյարկանի կամ երկյարկանի շէնքեր են, զանազան բակերու շուրջ: Այս բակերը Երուսաղէմեան բառով՝ Թաղ կը կոչուին:

Նկատի ունենանք նախ՝ իբր սրբավայր: Պատմականօրէն ստոյգ է՝ թէ հոն կը գտնուէր Ս. Յակոբ առաքեալի, Երուսաղէմի առաջին Եպիսկոպոսին տունը, հետեւաբար առաջին քրիստոնեաներուն կեդրոնը, Վերնատունէն յետոյ: Թէպէտեւ, այդ պատկառելի անցեալին հետքերը զարդարանքներու ճոխութեան տակ ծածկուած են, պատմութիւնը քօղարկուած է:

Ս. Հրեշտակապետաց Եկեղեցին Աննա Քահանայապետին տունն է, ուր առաջնորդուեցաւ Յիսուս Գեթսեմանիի մէջ ձերբակալութենէն անմիջապէս ետք, Կայիափայի առջեւ հանուելէ առաջ: Եկեղեցւոյ մէջ ցոյց կը տրուի նաեւ փոքր սենեակ մը, մէկ հոգիինոց արգելարան մը: Կ'ըսուի թէ այդ ըլլայ այն բանտը, ուր Յիսուս դատապարտութենէ ետք գիշերը անցուց, ուրբաթ առաւօտ Պիղատոսի ատեանին յանձնուելէ առաջ: Կ'ըսուի, կ'ըսենք, որովհետեւ անկէ քանի մը մեթր անդին Կալլի-Գանթու Ս. Պետրոսի Եկեղեցին կայ, ուր Ֆրանսացի Ասոմբսիոնիստ Հայրերը ուրիշ բանտ մը ցոյց կուտան իբր Յիսուսի բանտը: Այս երկու բանտերուն համար պատմութիւնը իր վերջնական վճիռը չէ արձակած:, բայց Աննայի տունն ըլլալը կասկածէ վեր է: Դրան առջեւ ցոյց կը տրուի հնադարեան ձիթենի մը, որուն կապուած է, կ'ըսէ աւանդութիւնը, Յիսուս, մինչեւ որ ծերերը հաւաքուած են դատավարութեան համար: Եթէ պեղումներ ըլլան, վստահ ենք՝ որ աւանդութիւնները ապացուցանող շատ փաստեր երեւան կրնան ելլել, սակայն պեղումներ ընելու համար հարկ է ներկայ շինութեանց դպչիլ, բան մը, որ կարելի չէ, որովհետեւ ներկան ալ իր դարաւոր արժէքը ունի հայկական տեսակէտով:

Ս. Յակոբի վանքը հայ թանգարան է նաեւ: Նախ Ս. Թորոս եկեղեցւոյ ձեռագիրներու եւ թանկագին գիրքերու մատենադարանով, գանձարանով եւ Պաղեստինեան հնութեանց հաւաքածոյով: Իսկ նկարները եւ յախճապակիները՝, որոնցմով զարդարուած են եկեղեցիները, հիացում կը պատճառեն բոլոր այցելուներուն: Կիլիկեան թագաւորութեան իշխանուհիներ, ամիրաներ, հարուստ ուխտաւորներ, դարերու ընթացքին ճոխացուցած են այս հայ վանքը, որ բախտը ունեցած է միւս հայ վանքերու պէս զուլումներու եւ կողոպուտներու զոհ չերթալու:

Սակայն մեռեալ քաղաք մը չէ Ս. Յակոբը: Հայ պատրիարքի մը գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւն մը հոն կենսունակ կը պահէ հայ հասարակութիւն մը: Ժառանգաւորաց վարժարան մը կը պատրաստէ կղերականներու ապագայ սերունդը, 50ի շուրջ ժառանգաւորներ կ'ապահովեն եկեղեցւոյ սպասարկութիւնը: Սրբոց Թարգմանչաց երկսեռ վարժարան մը, շուրջ 400 աշակերտներով, հայ մանուկները ուծացումէ հեռու կը պահէ: Կիւլպէնկեան գրադարանը, Սփիւռքի մէջ լաւագոյն հայ գրադարաններէն մին, հանրութեան մատչելի, Մեսրոպեան մշակոյթը կը տարածէ այս մեկուսացած Հայութեան: Տպարան եւ գրավաճառատուն անգործ չեն մնար: Զանազան երիտասարդական ակումբներ, միութիւններ, վանքի բնակչութեան ներքին կեանքին արտայայտութիւններն են: Այնպէս որ կարելի է ըսել թէ Ս. Յակոբայ հայ վանքը Երուսաղէմի հայաքաղաքն է, կրօնական ղեկավարութեամբ, որովհետեւ պետը Սրբազան Պատրիարքն է եւ օրէնքը վարդապետներուն ձեռքն է:

Միաբանութիւնը ունի նաեւ իր ճիւղաւորումները Երուսաղէմի մէջ: Ս. Յարութեան տաճարին մէջ կայ հայ կողմը, ուր տեսուչ վարդապետ մը տիրացուներով եւ ժամկոչներով հայ իրաւունքներուն տէր կը հանդիսանայ: Աստուածածնայ Գեթսեմանին վրայ ալ ամէն օր պատարագի հանդիսութիւնը կ'ապահովէ, Բեթղեհէմի տաճարին մէջ Հայերը ունին իրենց կողմը եւ տաճարին կից իրենց վանքը: Այսպէս Ս. Յակոբ կը հանդիսանայ այն կեդրոնը, ուրկէ կը ճառագայթուի Հայութեան ներկայութիւնը, ոչ միայն Երուսաղէմի մէջ, այլ նաեւ Յորդանանի Թագաւորութեան զանազան քաղաքներուն մէջ, ուր Հայութիւնը գաղութ մը ունի:

Իսկ Իսրայէլեան սահմաններէն անդին ալ գտնուող Հայութիւնը որբ չի մնար: Ս. Յակոբայ իրաւասութեան մէջ է այդ մասին մէջ մնացած կալուածները մատակարարել եւ հովուել իր հաւատացեալները:

Յ. Ծ. Վ. ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թօփալեանի գործերին առանձնակի բանաստեղծականութիւն են հաղորդում եզրագծերը՝ պլաստիկ, երգող... Երփնագրում ձեւերը դրսեւորելով ծաւալների ու գունային մակերեւոյթների օգնութեամբ, Թօփալեանը յաճախ դրանք մուգ տոներով երիզում է, շեշտելով եզրագծի ընթացքը եւ մարմինների պլաստիկ, երգուն ձեւերը: Բայց պատահում է, որ երփնագրում նա աշխատում է գրեթէ միայն եզրագծերի օգնութեամբ: Օրինակ, այդպիսին է այս գործը: Սեւի տարբեր յագեցուածութեան երանգներով ստուարաթուղթը ծածկող իւղաներկ ֆոնի վրայ թանձր սեւ (վրձինով) եւ սպիտակ (քերիչով) սահուն ու արտայայտիչ եզրագծերի օգնութեամբ է հիւսուել այս բալլադը, որտեղ գծերը, կարծես չափածոյով, մի վերածնուած պատմութիւն են անում միջնադարեան դղեակի, նրա տիրուհու, խոնարհ սպասուհու մասին...

Դիտաւորեալ չէ, որ ես խուսափում եմ Թօփալեանի գործերի վերնագրերը բերելուց, դրանք աւելի կոնկրետ վերապատմելուց: Ցուցադրուած նմոյշները վերնագրեր չունեն եւ դա էլ, վերջին հաշուով, պայմանաւորուած է դրանց պօէտական շնչով ու էութեամբ: Հեղինակը ձգտում է երաժշտութեանը յատուկ բազմանշանակալի գործեր ստեղծել. նկարիչը դիտողին կը հաղորդի իր հիմնական գաղափարն ու տրամադրութիւնը, իսկ սիւժէտային կոնկրետացումը թող ամէն դիտող ինքը կատարի, ելնելով իր խառնուածքից ու ընկալումներից:

Նպատակը բարի է, բայց հազիւ թէ վերնագրերն ի վիճակի է աւել կամ պակաս չափով խոչընդոտել դիտողի ստեղծագործական վերապրումները:

Հին հայկական դղեակի, հայ ասպետների, Օհան Դուրեանի դիմանկարի առկայութիւնը չէ միայն, որ Թօփալեանի արուեստը դարձնում է հայկական:

Ի՞նչն է ընթերցողին իրաւունք տալիս հայկականը տեսնել անգլերէն լեզուով գրող Սարոյեանի նոյնիսկ այն գործերում, որտեղ չկայ հայ հերոսը:

Գուցէ հէնց այն բանաստեղծականութիւ՞նը, որ նշուեց Թօփալեանի գործերի կապակցութեամբ: Գուցէ ա՞յն, որ Սարոյեանի գործերում, աներեւոյթ, թէ ակնյայտ, ներկայ են հայ ժողովրդի ազգային խառնուածքի տիպական շատ արտայայտութիւններ: Ըստ իս՝ թէ՛ մէկը, թէ միւսը: Եւ դրանք տեղ են գտել նաեւ Թօփալեանի երփնագրում:

Հազիւ թէ սխալուեմ, եթէ ասեմ, որ Թօփալեանը չունի մի աշխատանք, որի մէջ դրուած չլինի զգացմունքներից ամենահայկականը՝ կարօտը, տարագիր Հայի կարօտը, հայրենի երկրի՛, սարերի՛, արեւի՛ կարօտը:

Նայում եմ այս բնանկարը եւ վերապրում Սարոյեանի «Սիրտս ի բարձրաւանդակն» թատերգութիւնը: Լեռնե՞րը՝ ալեկոծուած, իրար վրայ կուտակուած, բոսոր պատկերի ամբողջ հարթութիւնը, երանգաւորուած՝ թանձր կանաչից — կապոյտի վրայով — մինչեւ թանձր մանիշակագոյնը, գծեր, որ լեռների կուտակումն ու ալեկոծումն են շեշտում... Եւ պատկերի վերին եզրում միայն մի «օղանցք», մուգ-վարդագոյն (կապտախառն) մի ծուէն, — կարօտի մի ճիչ, հոգու կանչ, հրդեհ, մղձաւանջի միջից դժուար բացուող լուսացոլք, գուցէ այդպէս, բայց ոչ առաւօտեան, այլ կէսօրից յետոյ...: Այս կարօտը չէ՞, որ երգել է Թօփալեանը՝

Արեւներուն հետ գրկուիմ այսօր
Սարերուն վրայ իմ հայրենական...

Կարօտի նոյն ճիչն է Արեւմուտքի ժամանակակից քաղաքը պատկերող բնանկարներում. ծանրանիստ, ստորոտից ծուխ ու մշուշ: «Քաղաքներու լայնանիստ սառնունակ հրկիզում» որից նկարիչն ուզում է փախչել դէպի Հայրենի սարերն ու արեւները... Սակայն այդ փախուստը նրան բերում է ոչ թէ իրական, ապրող, շնչող հայրենի երկիրը, այլ այն հայրենին, որ նա իր հոգում, կարօտով պարուրուած իր հայեացքում է ստեղծել, եւ որտեղ հնամենի դղեակներ կան ու ասպետներ, կապանքներից ձերբազատուած ձիեր, որ եւ կենդանի են, եւ իջած միջնադարեան տաղերից, կարմիր հող կայ ու երազի նման քնքուշ փիրուզէ բլուրներ, ծառեր կան, որ ոչ բարդի են, ոչ ուռի, բայց Հայոց ուռին ու բարդին են յիշեցնում...

Տեսքով նոր, էութեամբ վաղուց արդէն ծանօթ պատկեր հայրենիքից հեռու գտնուող հայ մտաւորականների — եթէ հարկէ, ոչ բոլորի — ստեղծագործութիւնից:

Նո՛յն ծանօթ փախուստը ժամանակի հրատապ թեմաներից, որ շատերն համարել են միայն «բնիկների գործը», Սփիւռքի Հայի նո՛յն ներկայութիւնը, բայց ոչ թէ կեանքով ու գործով, այլ իր կարօտի անձնաւորումով սոսկ, նո՛յն ծանօթ հրաժարիմքը՝ որոնելու բարեփոխման ճանապարհներն այն կեանքի, որի ուղղակի պատկերացումից նրանք յաճախ խուսափում են:

Ներկայ դէպքում ես գուցէ եւ չշօշափէի խնդրի այս կողմը, եթէ չլինէր մի հանգամանք, որ իր բախտակից արուեստագէտների հետ ներդաշնակուած Թօփալեանին միեւնոյն ժամանակ տարբերում է նրանց մի մեծ մասից: Դա Թօփալեանի ստեղծագործութեան երկփեղկուածութիւնն է. արուեստի եւ կեանքի փոխյարաբերութեան հարցում Թօփալեան բանաստեղծը տարբերւում է Թօփալեան նկարչից: Նրա կերպարուեստի պասսիվութեանը հակադրուած է բանաստեղծութիւնների ակտիւ վերաբերմունքը դէպի կեանքը: Բանաստեղծութիւններում հեղինակը խաղաղութեան կոչ է անում «աշխատաւոր բազմութեանց», արթնութեան մէջ ու պայքարում է տեսնում ելքը եւ լաւատեսօրէն հաւատում է, որ

Պիտի այլեւս վերջապէս
Շողարձակեմ յաղթանակն յառաջընթաց
մարդկութեան:

Չնայած յստակ ծրագրի բացակայութեանը, բանաստեղծն առիթ չի տալիս տարակուսելու, թէ ինչ պայքարի, ...

ԺԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇՈՒԷՏԷՆ

Այսպէս երբ Հոլլանտիայէն իրիկուան ճամբայ ելանք ինքնաշարժով դէպի Սթոքհոլմ, ճամբորդութեան հինգ ժամուան ընթացքին՝ մինչեւ առտուան ժամը մէկը, երկինքը չմթնեց, այլ լոյս էր կամ մթնշաղ:

Դիպուածով էր որ իմ ճամբորդութիւնս դէպի Շուէտ տարուան ամէնէն երկար օրուան հանդիպեցաւ: Սկանտինաւեան երկիրներու մէջ իբրեւ ամառնակէսի գիշեր (միթ-զոմերնախտ) բացառիկ ուրախութեամբ կը տօնուի այդ օրը:

Այս առթիւ շուէտացի բարեկամներս զիս տարին Սթոքհոլմի բարձրագոյն կէտին վրայ հաստատուած, Սքանզընի բացօթեայ թանգարանը: Ասիկա պարտէզ մըն է, ուր շուէտական հին ոճով տուներ, հողմաղացք, եկեղեցի եւ այլ շէնքեր բնական մեծութեամբ շինուած են: Այս վայրէն գեղեցիկ տեսարան մը կը պարզուի: Ամբողջ քաղաքը, հինը եւ նորը, կը տարածուի աչքիդ առջեւ եւ իրիկունը՝ լոյսերը կ'օրօրուին ջուրերուն մէջ, ստեղծելով երազային վիպական տեսարաններ:

ՀԱՅ ՄԸ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Սքանզընի մեծաշէն եւ փարթամ ճաշարանին մէջ նստած ենք, հիւրասիրուելով յատուկ ճաշերով:

Երեք հոգիէ բաղկացած նուագախումբը առաւելապէս իտալական եւ սպանական եղանակներ կը նուագէր, այս տեսակ հիւրանոցներու յատուկ մեղմ ձայնադրութեամբ:

Տեղացիները բացատրեցին թէ վերջերս հարաւային եւրոպական երգերը եւ նուագը շատ կը փնտռուին Շուէտի մէջ եւ նորոյթ դարձած է բերել օտար նուագածու խումբեր:

Այսպէս, մինչ դուրսը, պարտէզին մէջ, ազգային տարազով եւ նուագով ժողովրդական պարեր տեղի կ'ունենային ամառնամիջի գիշերուան տօնին առթիւ, ներսը կը լսէին հարաւային տենչոտ երգերն ու նուագը:

Նուագախումբը սեղանէ սեղան անդատան ելաւ: Մեր սեղանին ալ եկան նուագելու եւ հոնգարական ոճով եղանակ մը: Խումբին ջութակահար վարիչը հայկական աչքեր ունէր: Երբ եղանակը վերջացաւ, հարցուցի թէ ո՛ր երկրացի է:

— Լիբանան, պատասխանեց:

— Առմէ՛նիէն, գոչեցի:

— Այո՛:

— Ես ալ Հայ եմ, ըսի:

Զարմացած հարցուց իր կողմէ.

— Դուք ո՞ր տեղացի էք:

— Ռոտոսթոցի:

Ապշահար եւ քարացած մնաց:

— Բայց ես ալ Ռոտոսթոցի եմ: Հայրս անպայման կը ճանչնաք, Տատիքողեան::

Անշուշտ կը ճանչնայի: Պէյրութաբնակ ծանօթ լուսանկարիչ Պարոն Տատիքողեանը: Ի՛նչ զուգադիպութիւն: Երբ կ'ըսեն թէ աշխարհը փոքրացած է, ճիշդ է...:

Ուրեմն հեռաւոր Սթոքհոլմի լաւագոյն նուագածուներէն մէկն ալ Հայորդի մըն է՝ արուեստագէտի անունով Ժերար Ապէլ:

Ամէն տեղ եւ ամէն ճիւղի մէջ Հայ մը:

ՀԱՅ ԱԶԳՈՒԹԻՒՆ
ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ՞ ԴԵՌ

Այս հայերէն կարճ տեսակցութիւնը առիթ տուաւ որ ներկայ Շուէտացիներէն մէկը համարձակի հարցում մը ուղղելու ինծի.

— Հայ ազգութիւն գոյութիւն ունի՞ դեռ:

Երբ զարմացած իր աչքերուն մէջ կը նայէի, ըսաւ թէ ինքը կարդացած է Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա տաղի քառասուն օրերը» եւ լսած է Ֆրիտեոֆ Նանսէնի գործունէութեան մասին եւ այն տպաւորութիւնը ունեցած է թէ հայ ժողովուրդը ջնջուած է աշխարհի երեսէն, թրքական խժդժութիւններուն հետեւանքով:

Բացատրեցի թէ անցած քառասուն տարուան ընթացքին, հայ ժողովուրդը ինքզինքը վերագտած է եւ այսօր աշխարհի վրայ հայ ժողովուրդը իր թիւով կը հաւասարի Նորվեկիացիներու թիւին, չորս միլիոնի շուրջ:

Բարեմտօրէն տրուած այս հարցումը շուէտացի անձնաւորութեան կողմէ, թող առիթ մը ըլլայ մեզի, մտածելու թէ ի՛նչ ուղղութեամբ պէտք է ընթանայ հայը օտարներու ծանօթացնելու քարոզչութիւնը:

Այս մարզին մէջ դեռ շատ բան կայ ընելիք:

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(Շար. — 2)

ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ

—o—

Անցեալ շաբթուան ընթացքին, «Յառաջ»ի «Արուեստի Լրատու» բաժնին մէջ կարճ հաղորդագրութիւն մը եկաւ հաստատել ինչ որ կը խօսուէր Փարիզի հայ գեղարուեստասէրներու շրջանակին մէջ թէ Հայ Թատրոնի ծանօթ եւ տաղանդաւոր դերասան եւ «Յառաջ»ի աշխատակից Արտաշէս Գմբէթեան, առաջին անգամ ըլլալով, մուտք կը գործէր ֆրանսական շարժանկարի աշխարհին մէջ:

Մեր հետաքրքրութեան ընթացք տալով, նաեւ հայ արժէքներու յաջողութիւններով խանդավառուող «Յառաջ»ի ընթերցողներուն գոհացում տալու միտումով, դիմեցինք այն ուղղակի աղբիւրներուն, որոնք լրիւ պիտի լուսաբանէին մեզ վաստակաւոր արուեստագէտ Գմբէթեանի յաջողութեան մասին, յաջողութիւն՝ շարժանկարի ասպարէզին վրայ, որ, մեր օրերուն, բարոյական եւ նիւթական գերագոյն վարձատրութիւնը կուտայ այն արուեստագէտներուն, որոնք արժանի են իբր այդ նուիրագործուելու:

×

Անմիջապէս պէտք է ըսել թէ հակառակ դերասանական արուեստի իր կատարելութեան, Գմբէթեան ցարդ մնացած էր գաղութահայ երերուն Թատրոնի նեղ սահմաններուն մէջ, ուր, այլեւս, պայմաններու բերմամբ, կարողութիւնները երբեք չեն կրնար հասնիլ իրենց լրիւ բողբոջումին: Այսպէս ըլլալով հանդերձ, Գմբէթեան, որ Վահրամ Փափազեաններու եւ Շահխաթունիներու կողքին, Փարիզի մէջ, հաւասար յաջողութիւններով փայլած է մեր բեմերուն վրայ, գաղութահայ Թատրոնի խաւար երկինքին բացառաբար շողացող աստղերէն մին եղած է սկիզբէն մինչեւ այսօր, չըսելու համար՝ միակ բացառիկը:

Շատեր, զանազան արտայայտութիւններով, գնահատած են իր տաղանդը, բայց որեւէ արդիւնաբեր հող չէ տրուած իրեն՝ իր արուեստի ուժին ամբողջութեամբ արդասաւորուելու համար:

Այս անդրադարձումը ունեցեր է միայն աշխարհահռչակ արուեստագէտը, Շարլ Ազնաւուր, որ, կ'ըսէ թէ մանկութենէ ի վեր մօտէն հետեւած է Գմբէթեանի թատերարուեստի ձիրքերուն, եւ միշտ գնահատած է անոր տաղանդը:

Այսպէս է որ, երիտասարդ մեծանուն երգահան – բանաստեղծ – երգիչ – դերասան Ազնաւուր, օգտագործելով ներկայացող առաջին յարմար առիթը, առաջնորդած է Գմբէթեանը ֆրանսական շարժանկարէն ներս, Ֆրանքօ–Լոնտոն ընկերութեան թելադրելով վստահիլ կարեւոր դեր մը՝ «Օրաս 61» ժապաւէնին մէջ, որուն գլխաւոր հերոսն է նոյն ինքն Ազնաւուր:

Շատ կարեւոր դեր մըն է, ըսուեցաւ, Գմբէթեանին յատկացուած դերը: Մեր մէջ, արուեստասէրի հետաքրքրութեան հետ միասին՝ ազգային ողին ալ բարբառեցաւ այս՝ յոյսին դիմաց, որ շուտով պիտի տեսնէինք, պատրաստութեան մէջ գրուելէ իսկ առաջ, արդէն աղմուկ հանած «Օրաս 61»ը:

Մեր յուզումն ու ուրախութիւնը մեծ եղաւ: Ուստի ուզեցինք մտնել ուղղակի միջավայրին մէջ, անձնապէս ականատես ըլլալու համար Գմբէթեանի յաջողութեան:

Ուղղուեցանք Էփինէ՝ շարժանկարի յատուկ ծանօթ սթիւտիոն:

Բախտը կարգադրեց ծանօթանալու բեմադրիչին՝ Վերսինիի հետ, որ արդարօրէն կրնայ հպարտանալ Գմբէթեանի նման դեռ անծանօթ՝ բայց կատարեալ դերասան մը՝ առաջին անգամ ըլլալով՝ իր կողմէ հանրութեան ներկայացնելուն համար:

— Կը տեսնէ՞ք ձեր հայրենակիցը, ըսաւ Վերսինի, Գմբէթեանին ակնարկելով, անիկա տարւոյս շարժանկարի աշխարհին յայտնութիւնը պիտի ըլլայ:

Ապա հրամայեց. «Մօթէօ՛ր»:

Գմբէթեան, Քորսիքացի երկու հակառակորդ ընտանիքներէն մէկուն պետը, — երկու ընտանիքներ՝ որ շատ տարիներէ ի վեր, ըստ քորսիքական սովորութեան, անհաշտ վրէժխնդրութիւն մը կը մշակեն իրարու դէմ, մերթ փոխադարձ զոհեր տալով, — կը գտնուի իր դեկավարած խաղարանի գրասենեակին մէջ, գրասեղանին առջեւ, իր զաւակներուն հետ: Այս վերջիններէն երկուքը՝ երկրորդական դերասաններ են, բայց մէկը՝ երեւելի Ռէյմոն Փելըկրէնն է:

Հարկ չկայ պատմել տեսարանին նիւթը բացատրելու, (տեսարան՝ որ իր հինգ յաջորդներով ամբողջ օրուան աշխատանքին նիւթը եղաւ), այլ Գմբէթեանի զուսպ եւ ուժեղ խաղին պատճառած հիացման արձագանգը տուած ըլլալու համար՝ կը բաւէ միայն արձանագրել այստեղ, թէ առաջին անգքին վերջաւորութեան, Փելըկրէն խանդավառուած իր նոր խաղընկերոջ՝ Գմբէթեանի կարողութենէն, չկրցաւ արգելք ըլլալ բարձրաձայն պոռալու. «Կեցցէ՛ Հայաստան»: Գմբէթեան անմիջապէս պատասխանեց. «Կեցցէ՛ Ֆըրանսա»:

Բոլոր ներկաները՝ դերասաններ, թեքնիքէններ, գործաւորներ, հիացումով կը հետեւէին իրենց համար նորութիւն մը եղող Գմբէթեանին, եւ այդպէս ալ կ'արտայայտուէին իր մասին:

Ասոնց իւրաքանչիւրին ընտիր կարծիքները թուել երկար պիտի ըլլար, բայց կ'արժէ յիշել Ռէյմոն Փելըկրէնը, որուն, խօսակցութեան մը միջոցին, հարց տուի.

— Ի՞նչպէս... գո՞հ էք ձեր խաղընկերէն:

Փելըկրէն, համբաւաւոր դերասանը՝ մեծ իր արուեստով եւ նոյնքան մեծ իր համեստութեամբ, պատասխանեց.

«Գմբէթեանը իմ խաղընկերս չէ. ինքն է տիրողը տեսարանին եւ ես եմ իր մօտ գտնուող խաղընկերը: Ձեր բարեկամին կը սպասեն այնպիսի յաջողութիւններ, որոնք պիտի փոխեն իր միջավայրը»:

Շարլ Ազնաւուր, որ նոյն օրը դերակատարութեան բաժին չունէր, միջոց մը ներկայ եղաւ աշխատանքներուն:

Ճակատը բարձր էր իր շրջանակի մարդոց մօտ, որոնց ծանօթացուցեր էր Գմբէթեանը:

Գմբէթեանի յաջողութիւնը, որ անկասկած նոր ու անվերջանալի ասպարէզ մը կը բանայ իր առջեւ, ուրախութիւն կը պատճառէ մեզի, մանաւանդ երբ արդէն իսկ կը լսենք թէ՝ յառաջիկայ աշնան դարձուելիք «Մանտրէն» ժապաւէնին կեդրոնական դերերէն մէկը պիտի յանձնուի իրեն:

Յաջողութիւնը՝ մեր սիրելի դերասանին, եւ պատիւը՝ մեզի:

ԳՐ.-ՎԱՀԱՆ

յաղթանակի, ինչ լաւ աշխարհի մասին է խօսք:

Ու այդպէս —
Ոճիրների գրոհին դէմ յաղթական,
Թափուած արեան հեղեղներէն
վերածնուած,
Հողին վրայ պապենական
Աւերակներուն իսկ մէջէն,
Հաստատուն ու տքնաջան սերունդներ
Իրենց հոգւոյն իբր հիւթեղէն
մարմնացում
Բարձրացուցին, ապառաժէն կոփելով
Շէն ոստաններ, կոթողային կառոյցներ:

Այլ է Թօփալեանը կերպարուեստում, այստեղ նա ճանապարհ ունի անցնելու՝ աշխարհի հանդէպ իր ունեցած վերաբերմունքում բանաստեղծ Թօփալեանի կողքին կանգնելու համար, այստեղ նա (իր շատ արուեստակիցների հետ միասին) դեռ ներքին յաղթանակ ունի տանելու, եւ, ինչպէս ինքն է ասում.

Եթէ ծնի վերջապէս օրն յաղթութեան
մեր ներքին,
Պիտի ըլլայ օրը այդ՝ երջանկութեան
յաղթանակ:

Այո, երջանկութեան յաղթանակ, քանի որ նրա երփնագիրը եւս կը լինի իսկապէս «Երկրին համար ու մարդոց»:

Վ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
«Սովետական Արուեստ»

ՆԱԽԱԳԱՀ ՀՈՒՎԸՐ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

Յուլիս 30ին, Տէր եւ Տիկ. Ճորճ Մարտիկեան իրենց բնակարանին մէջ հիւրասիրեցին Մ. Նահանգներու նախկին նախագահ՝ Հերպըրթ Հուվըրը եւ մօտ 30 ուրիշ բարձրաստիճան Ամերիկացիներ: Հիւրերը հայկական համեղ կերակուրներով հիւրասիրուեցան:

Այս ամսուան վերջաւորութեան Վիքթոր Համբարձումեան պիտի այցելէ Սան Ֆրանսիսքօ ու Մարտիկեան զայն պիտի հիւրասիրէ իր մօտ, կը հաղորդէ Լ. Քէշիշեան:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՒԷՐԸ ԹԻԹՈՎԻ

—o—

«Ընկեր Թիթօվ, խորհրդային համայնավար կուսակցութեան անդամ էք»:

Ասիկա նուէր մըն է, շքանշան մըն է, պատիւ մըն է զոր Խրուշչեւ կ'ընէ Հերման Թիթովի:

Կուսակցութեան անդամ ըլլալը շատ աւելի դժուար է Խորհ. Միութեան, քան ընկերվարական որեւէ երկրի մէջ:

Աշկերտութեան երկար ժամանակ մը անհրաժեշտ է: Նախ «ռահվիրայ» ես, ապա «թեկնածու» (Թիթովի պարագան՝ մինչեւ երկուշաբթի), վերջապէս 30 տարեկանի մօտ, շարքերը կը մտնես: Բայց այս ճամբան ալ մեքենական չէ. խոչընդոտներ եւ փորձեր կան: Ընդհանրապէս թեկնածուին աշխատած հաստատութիւններն են որ կ'որոշեն անդամակցութիւնը:

Գաղափարական պատճառները չեն բացատրեր միայն երիտասարդներուն իրարանցումը, կուսակցական ըլլալու: Այս վերջինը առանձնաշնորհեալ ակումբ մըն է: Պէտք է անդամ ըլլալ, որպէսզի իշխանութեան հասնելու համար կամ պարզապէս, աւելի համեստօրէն նիւթական հանգիստ մը վայելելու համար կարելիութիւններ ունենաս: Այսպէս են, բայց գործատուներու տնօրէնները բոլորն ալ անդամ են:

Կուսակցութիւնը պաշտօնական ընտրանին է խորհրդային ընկերութեան մէջ, անոր տուած առաւելութիւններով և իրաւունքներով:

Ներկայիս 7 միլիոն անդամ ունի խորհրդային համայնավար կուսակցութիւնը: Ժողովուրդը սիրաշահելու համար, կը խոստանան համայնավար շարքերէն ներս առնել ուրիշներ:

ՀԱՅԵՐԸ ԱԼԱՍՔԱՅԻ ՄԷՋ

—o—

Ալասքա կը կազմէ Միացեալ Նահանգներու պետութեան 49րդ նահանգը: Բընակչութեան թիւն է. 200.000, — այս թիւէն 15–20 հազարը՝ էսքիմօ, Հնդիկները 12.000, իսկ 30 հոգի... Հայ:

Հայերը հաստատուած են Անքարեճի մէջ, քանի մը Հայեր կան նաեւ Ֆէրպանքսի մէջ: Ամերիկահայ մարզիկ Ջաք Խուխկեանի ծնողքը կը բնակի այստեղ: Ջարլզ Խուխկեան (Խարբերդցի) Միհրան Թէքըլեանի հետ բացած է մեծ ճաշարան մը քաղաքին կեդրոնը: Այստեղ կը գըտնուին նաեւ Վազգէն Մինասեան եւ իր տիկինը (Բժիշկ Ե. Խաթանասեանի աղջիկը), — փաստաբան է, եղած է նաեւ դատաւոր: Կան Հայեր որ ամուսնացած են օտարներու հետ: Հայ պատուելի մը եւս կայ:

Էսքիմօները կ'ըսեն. «Հանօ էլ պին», որ թարգմանի՝ «Ի՞նչպէս էք»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Միայն թէ Գըլէր Ջաքօն էր որ ամէն բանի տեղեակ էր իր անդադար կատարած քննութեանց շնորհիւ, հետեւաբար այդ ախտաւոր մարդն էր որ պատեհ առիթի մը կը սպասէր՝ իր հոգւոյն բովանդակ սեւութիւնը ցոյց տալու համար:

Եւ որովհետեւ պձուձ եւ շահամոլ էր, այդ պատճառաւ կը վախնար նենգաւոր միջոցներու դիմելէ. աւելի քան տասը տարիներէ ի վեր իր պաշտօնին մէջ հաստատուած ըլլալով, Ռէս Մելիքի շնորհիւ հանգիստ կերպով իր ընտանեաց ապրուստը կը հայթայթէր. թէեւ իր ընթացքը, իր վատ բնաւորութիւնը, իր նկարագիրը բոլոր գիւղացիներուն անտանելի դարձած էին, սակայն Ռէս Մելիքին սիրոյն համար ոչ մէկը ձայն կը բարձրացնէր, ոչ մէկը գանգատ մը կ'ուզէր յայտնել:

Գըլէր Ջաքօն ապերախտ գազան մըն էր որ տիրոջը հացը կ'ուտէր, անոր բարիքներով կը սնանէր, եւ սակայն կ'ուզէր անոր սնարին ետեւը թաքչիլ, անոր քուն եղած ատեն անկողնին մօտենալ ու խեղդել զայն:

Ինչո՞ւ համար...:

Անոր համար որ չէր ուզեր բախտաւոր մարդիկ տեսնել եւ չէր ուզեր իրմէն աւելի երջանիկներու վրայ նայիլ... այլ կը փափաքէր որ քալած տեղը, մտած վայրը ամէն կողմ եւ ամենուրեք թշուառութիւն ու արցունքներ պատկերուէին իր աչքին առջեւ:

Այս էր այդ մարդուն հոգեկան քստմնելի դրութիւնը:

Գիտէր թէ Լալէզար ու հայրը դէպի ո՛ր կողմը ղրկուած էին. միեւնոյն ատեն լըսած էր թէ կառավարութիւնը կը փնտռէր այդ աղջիկը իբրեւ ոճրագործ մը, կասկածելու պէտքը փարատած էր իրեն համար, բայց սխալուած էր համբերել...:

Գիշեր մը ախոռին մշակը ձայն տուաւ իրեն եւ իմացուց թէ երկու Թուրքեր եկած էին եւ կ'ուզէին Ռէս Մելիքը տեսնել:

Գըլէր Ջաքօն անմիջապէս դուռը բացաւ:

Արդարեւ դրանը առջեւ երկու ձիաւոր Թուրքեր կը սպասէին, որոնց մին մոլլա մըն էր, իսկ միւսը մաքուր հագուած քաղաքացի մը:

Անծանօթ մարդիկը՝ բարեւելէ յետոյ, յայտնեցին իրենց նպատակը թէ միայն տեսակցութիւն մը պիտի ընէին Ռէս Մելիքին հետ ու պիտի մեկնէին:

— Այս պահուս... բացագանչեց Գըլէրը բոլորովին զարմացած:

— Այո, որովհետեւ ժամանակ չունինք, առարկեցին երկու անծանօթները:

— Երկու ժամ մնացեր է լուսնալուն. քիչ մը հանգստացէք, վաղը կ'երթաք, ընդհատեց Գըլէր Ջաքօն որ շողոքորթելու մէջ վարպետ էր, բառին բովանդակ նշանակութեամբ:

— Թող ատանկ ըլլայ... ըսաւ գիրուկ ու ծաղկաւեր դէմքով մոլլան. թէեւ ուշ կը մնանք, բայց վնաս չունի. ձեր խօսքը չենք կոտրեր. մանաւանդ որ Ռէս Մելիքը քնացած ըլլալով, անհանգիստ պիտի ընենք զինքը:

Այս խօսքերէն ետքը, ձիերը թող տուին որ ախոռը տարուին, իսկ իրենք, Գըլէրին առաջնորդութեամբը թառման եկան:

— Ի՞նչ է ձեր անունը հարցուց մեծափոր մոլլան մտերմական կեղծ ձայնով մը:

— Ջաքօ, պատասխանեց Գըլէրը:

— Այս տունին մէջ ի՞նչ պաշտօն ունիք:

— Գեղին Գըլէրն եմ մոլլա էֆէնտի:

— Վայ... ըսել է թէ Ռէս Մելիքին գործակատար Ջաքօն դուք էք:

— Այո՛:

— Ի՛նչպէս... գոնէ վիճակնուդ գո՞հ էք:

— Է՜հ... ի՞նչ պիտի ընեմ... հարկաւ գոհ պիտի ըլլամ:

— Ռէս Մելիք բարի մարդ մըն է... կը յուսամ թէ ամէն կերպով կը վարձատրէ ձեզի, անանկ չէ՞:

— Այնպէս է... բայց ես ալ չարաչար կ'աշխատիմ, Աստուած գիտէ քաշածներս խօսք չհասկցող գեղացիներու ձեռքէն: Ամէն օր, առտուընէ մինչեւ իրիկուն, ձան մը պէս ոտքի վրայ կը վազեմ, հոն կը մտնեմ, մէկուն անուշութեամբ կ'ըսեմ, միւսին բարկութիւն կը ցուցնեմ, հոգի կը հատցնեմ, թուք ու մուր կ'ուտեմ, միայն ապրուստի մը համար:

— Իրաւ է... ընդհատեց մոլլային ընկերացող մարդը, որ մինչեւ այն ատեն լուռ կը կենար: Ես գիտեմ թէ Գըլէրին պաշտօնը շատ ծանր ու շատ ալ փափուկ պաշտօն մըն է: Ռէս մը պարզապէս անւանական մեծաւոր մըն է գեղերու մէջ, բայց Գըլէրը բանիրուն եւ խորամանկ գործակատարն է որ ամէն յարկի տակ, ամէն տեղ եւ ամենուրեք կը մտնէ եւ ըստ այնմ կը վարէ իր պաշտօնը:

— Եթէ աշխատութեանս չափ հանգիստ ապրէի կմկմաց Գըլէրը՝ գրեթէ աղիտաւոր վերապահութեամբ մը:

— Հանգիստ չէ՞ք, հարցուց մոլլան:

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Բաֆֆի Այաւատուրեան կը նուիրէ 25·000 *Հ· Ֆ· Շ· Միսաքեան սրահին,* 25·000 *Հ· Ֆ· Բալայեան սրահին,* 20·000 *Հ· Ֆ· Թէհլիրեան սրահին։*
(*Գումար* 70·000 *Հ· Ֆ·*)։

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻԻՆ

Ֆ· Կ· Խ·Ի ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Կազմակերպուած Ֆ· Կ· Խ·Ի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ, այս Հինգշաբթի օր։ Ծրոհարը կը մեկնի Տէսինէն առա – ւօտեան ժամը 7ին։ Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի աղօթէ Տէսինի հովիւ Վարազ քհնյ Աւագեան։

Արձանագրութեանց եւ այլ մանրամասնութեանց համար դիմել Պ· Վահան Յակոբեանի եւ Կ· Խաչի վարչական ան – դամներուն։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 *տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։*

Վարժարանին նպատակն է պատրաս – տել մինչնակարգ ուսման պաշարով եւ հայկի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ։ Ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա) Ֆրանսականը, *որ տառացի կերպով ևր հետեւի պետական լիսէներու արդիա – կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անդլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պըրվէի եւ պագալորէայի։*

Բ) Հայկականը, *որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւններ – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե – կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա – մար դիմել հաստատութեան տնօրէնու – թեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 – 01,72

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լ Ը Փ Է Ռ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (fleur fleuri)։

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանու – թեան համար դիմել դրաւոր կամ հեռա – ձայնով տեսչութեան։

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու կիներ եւ երկու այրեր կրթական հաստատութեան մը մէջ ծառայելու հա – մար (հանդերձատուն, խոհանոցի եւ ճա – շասենեակի)։

Դիմել անձամբ ծառայի վարչութեան։

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25,Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԶԱՐԵԶ ԳԱՍԵԱՆԻ

*Ս*այերու Ա· չարքը, *հետեւեալ* 4 *երգերով*.— Իմ երգը, Նազեր, Իղձ (Գ· Մ· Ալէմշահ) եւ Ծիրանի ծառ (*Կոմիտաս*)։

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe
ՎԱԼԱՆՍ.— Գասեան
6, Rue Bouffier
եւ ամէն չրջանի մէջ հայերէն սալեր սպառողներուն մօտ։

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՀԱՍԱՒ ԵՆ
ՄԵՂՐԱՀԱՄ
ՁՄԵՐՈՒԿՆԵՐ
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Համով ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ՝ ՊԱՀԱՍՈՒՐ – ԵԱՆ համով ընդեղէններով։

Եթէ մեկնելէ առաջ հանդիպելու ժամանակ չունեիք, ձեր գտնուած տեղէն գրաւոր ապսպրեցէք։ Մեծ խնամքով պատրաստուած ծրարով մը, ձեր ուզածը անմիջապէս պիտի ստանաք։

ՊԱՀԱՍՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրո – պական ամէնէն ընտիր ապրանքնե – րը՝ յարմար գիներով։

ՊԱՀԱՍՈՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
246, Rue Vendôme, LYON

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՑՈՒՆ ՑԱՃԱԽՈՐԴ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

Նաւով

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ անուղղով

Բ· կարգ	3046 Ն· Ֆ·
Գ· կարգ	2506 Ն· Ֆ·

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն։

ՈՒՂԵԳՈՑՔի իրաւունք, անձ գլուխ, 150 *քիլօ՝ Բ· կարգի եւ* 100 *քիլօ՝ Գ· կարգի ճամբորդներուն։*

Նոյն ճամբորդութիւնը օդաճաւով կամ երկաթուղիով։

Մեր գրասենեակը կը գտնուի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով։

ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻԻՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ գուարթ լոյս···

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր գուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի – լիք պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլաստիք։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE P. V.-COUTURIER, — ARGENTEUIL — S. et O.
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS - BOIS

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←

OFFICE INTERNATIONAL
DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ անօրէն մը ունի.—
ՓՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ։ ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒ – ԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական են, ոչ մէկ յաւելում։

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԻՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանդստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր
ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր
Գին՝ 2420 Ն· Ֆ·, որուն 242 Ն· Ֆ·ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով։

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՕԳՈՍՏՈՍ

JEUDI 17 AOUT 1961

...ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 3679 37EME ANNEE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9679

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ ԿԸ ՄԹԱԳՆԻ

Տարիներով ջիղերու պաղ պատերազմ մղելէ, աշխարհի մէջ ահ ու սարսափի մթնոլորտ մը ստեղծելէ, կրակուբոց ճառեր արտասանելէ եւ սպառնական ծանուցագրեր ղրկելէ վերջ, Խրուշչեւ վճռական քայլ մը առաւ կիրակի օր: Կատարուած իրողութեան առջեւ դրաւ դաշնակիցները, փշաթելով եւ երկաթէ վարագոյրով մը իրարմէ բաժնելով Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերը:

Երէկուան դաշնակիցներու յետպատերազմեան յարաբերութեանց մէջ պատմական նոր դարձակէտ մը արձանագրուեցաւ Օգոստոս 13ին:

Հորիզոնը կրկին մթագնեցաւ եւ զինեալ բախումի մը մղձաւանջը աւելի չեշտուած ձեւով ցցուեցաւ անգամ մը եւս խաղաղասէր մարդկութեան աչքին:

Այսօր կը հասկնայ թէ ի՞նչ է ի վերջոյ խորհրդային քաղաքականութեան խաղաղական նպատակը: Պերլինը միջոց մը, միայն հանգրուան մըն է անշուշտ՝ հասնելու համար դէպի վերջնական նպատակ, որ շատ աւելի կարեւոր կը թուի:

Խրուշչեւ իշխանութեան գլուխ հասնելէն ի վեր մեծ ճարպիկութեամբ խաղաց դաշնակիցներուն հետ: Ամէն անգամ որ իր սպառնալիքները բախեցան դաշնակիցներու միակամ եւ անխորտակելի ընդդիմութեան, իջեցուց առաջադրանքները եւ կարճ կապեց:

Իր այս քաղաքականութիւնը բացատրելու համար դեռ քանի մը օր առաջ կ'ըսէր թէ ինք Հիթլերի չի նմանիր: Իբրեւ մեքենագէտ գիտէ ժամանակին թուլցնել զսպանակը, երբ տեսնէ որ չափազանց լարուած է անիւը:

Երեք դաշնակիցները այս անգամ եւս միացեալ ճակատով կը ներկայանան՝ վճռած տեղի չտալ բոլշեւիկներու միակողմանի կարգադրութեանց առջեւ:

Պերլինի խնդիրը սերտօրէն կապուած է Գերմանիոյ վերջնական սահմաններուն եւ վերաձեւելին հետ:

Դաշնակիցները մեծագոյն սխալը գործեցին, երբ յաղթանակէն վերջ թոյլ տուին, որ կարմիր բանակը յաւերժացնէ իր տիրապետութիւնը Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ վրայ, զանոնք վերածելով «ժողովրդական հանրապետութեանց», բոլշեւիկեան վերաձեւելով:

Գերմանիոյ վերջնական գրաւումէն առաջ, 1944 Սեպտ. 12ին Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Խ. Միութիւն կնքեցին համաձայնագիր մը, որուն միացաւ նաեւ Ֆրանսա 1945 Յունիս 2ին: Ըստ այդ համաձայնագրին, Պերլին պիտի դրուէր չորս դաշնակիցներուն կողմէ հաւաքաբար: Նախկին մայրաքաղաքի բնակիչները ազատօրէն պիտի երթեւեկեն եւ աշխատին չորս գօտիներուն մէջ եւ ապրանք պիտի կրնան փոխադրել մէկէն միւսը:

Պերլինի պաշարման վերցուելէն ետք, 1949 Մայիսին Նիւ Եորքի, նոյն տարուան Յունիսին Փարիզի մէջ չորս պետութեանց միջեւ կնքուած նոր համաձայնագիրներ նոյնը հաստատեցին:

Այդ թուականէն ի վեր քիչ շատ խաղաղ կացութիւն մը ստեղծուած էր, երբ 1958 Նոյեմբերին Խրուշչեւ անակնկալ կերպով «սպառնագիր»ի ձեւ ունեցող ծանուցագիր մը ներկայացուց երեք դաշնակիցներուն, յայտնելով որ մինչեւ վեց ամիս անջատ դաշնագիր պիտի կնքէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ:

Պայմանաժամը լրացաւ, բայց սպառնալիքը չգործադրուեցաւ: Խրուշչեւ «թուլցուց զսպանակը»: Անկէ վերջ սկսաւ «խաղաղ համակեցութեան» քարոզներ կարդալ: Ամերիկա ղրկեց Միկոյեանը, որուն հետեւեցաւ ինքն ալ, մեղմացնելով ձգտուած մթնոլորտը: Ամերիկայէն վերջ եկաւ նաեւ Ֆրանսա: Իսկ դեռ քանի մը ամիս առաջ Վիեննայի մէջ հանդիպում ունեցաւ Քենըտիի հետ:

Ու երբ կը կարծուէր թէ խաղաղութիւնը ամրապնդուած է, յանկարծ մէջտեղ նետուեցաւ կրկին Պերլինի կռուախնձորը՝ յուշագրով մը, որուն խիստ պատասխան տուին դաշնակիցները:

Հորիզոնը մթագնած է կրկին: Սեւ մութ ամպեր կը սպառնան նոր փոթորիկ մը պայթեցնել մարդկութեան գլխուն, եթէ ուժեղ չանթարգել մը օգնութեան չփութայ:

Դաշնակիցները պիտի կրնա՞ն ըլլալ այդ չանթարգելը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՋՈՒՋԵՐ ՈՐ ՆՈՐ «ՓԵՇՏԱ» ՄԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

Մինչ Ատենաուր կ'ուզէ խիստ միջոցներու դիմել Պերլինի «կղպուելուն» առթիւ, Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա կ'ուզեն խոհեմ շարժիլ, վախնալով որ արեւելեան Պերլինը կրնայ, ծայրայեղութեան պարագային, քաղաքացիական կռիւներու դաշտ դառնալ եւ նոր Փեշտայի մը ծնունդ տալ: Պարզ է որ եթէ Հունգարիոյ դէպքերը կրկնուին Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, ինչ որ անկարելի չէ, Արեւմուտքը չի կրնար միջամտել, պատերազմէ խուսափելու համար եւ տուժողը կ'ըլլայ նորէն, ինչպէս միշտ, ժողովուրդը:

Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն, անշուշտ, բողոքագիր մը յանձնել Մոսկուայի, բայց երկար ուսումնասիրելէ ետք միայն եւ բոլոր բառերը կշռելով: Մինչ այդ դաշնակից հրամանատարութիւնները գիր մը յանձնած են Պերլինի խորհրդային հրամանատարութեան: Հոս ալ ոճը խոհեմ է, նոյնիսկ բարեկամական եւ կը սկսի «սիրելի գնդապետ Սոլովիէվ» բառերով: Կը յիշեն թէ Փանքովի կառավարութեան կամայական որոշումը բռնաբարումն է 1949 Յունիս 20ի չորսերու համաձայնագրին, ըստ որուն Խորհ. Միութիւնը յանձն կ'առնէր դիւրացնել երթեւեկը Պերլինէն ներս: Գիրը կը վերջանայ խորհրդային հրամանատարութեան վրայ ձգելով բռնաբարումին պատասխանատուութիւնը:

Ատենաուր կը գտնէ թէ աւելի անզիջող եւ վճռական պէտք է ըլլալ եւ կ'ուզէ նոյնիսկ չեղեալ նկատել երկու Գերմանիաներու առեւտրական յարաբերութիւնները: Նման քայլ մը որ ծանր հարուած մը կ'ըլլայ, անշուշտ, Արեւելեան Գերմանիոյ համար, կրնայ նաեւ ծանր հետեւանքներ ունենալ:

Փանքով իր կարգին կը սպառնայ, այդ պարագային, պաշարման ենթարկել արեւմտեան Պերլինը եւ արգելք հանդիսանալ օդային եւ ցամաքային ճամբով, քաղաքին պարէնաւորման:

Մնաց որ խորհրդային կառավարութեան համար, հարցը լուծուած է, Արեւմըտեանները իրենց տեղէն չշարժեցան, կատարուած իրողութեան առջեւ են, եւ կը գոհանան խորհրդանշական բողոքագիրներով:

Հակառակ Ֆոլքսփոլիցայի խիստ հըսկողութեան, արեւելեան Պերլինէն գաղթականներ կը հասնին Մարիընֆելտի կայանը, մանաւանդ լողալով եւ կիսամերկ: Կը պատմեն թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ երկու ոստիկաններ, այս գիշեր, տեսնելով որ երկու շուքեր կը սողոսկին, փորձած են խօսքի բռնել արեւելեան ոստիկանները, ծխել մը հրամցնելով: Երբ երկու փախստականները անցած են, արեւելեան պահակը «Շնորհակալ եմ ծխիկին համար» ըսած է, արեւմտեան պահակը «Ես ալ շնորհակալ եմ» պատասխանած է, բայց արեւելեան Գերմանացին դառնօրէն յայտնած է. «Հարկ չկայ, մի կարծէք որ չտեսայ, տեսայ բայց չտեսնելու զարկի»:

Մեռելակառք մը որ կ'ուզէր գերեզման տանիլ իր մեռելը, մեծ դժուարութեանց հանդիպած է առջի օր: Գերեզմանը կը գտնուի արեւելեան Պերլին, դուռը՝ արեւմտեան Պերլին: Կարճ անցք մը կայ արեւմտեան փողոցէ մը: Ոստիկանը յայտնած է թէ ձեռնհաս չէ անցքը արտօնելու եւ կանչած է բարձրաստիճան մէկը որ արտօնութիւն տուած է ի վերջոյ, ամբողջ թղթածրար մը պահանջելէ ետք: Թղթակիցը կը պատմէ թէ դուռէն կը տեսնուին մեծ թիւով ոստիկաններ, գերեզմաննոցին մէջ, շիրիմներու կողքին որոնք կը հսկեն որպէսզի մեռելները յանկարծ յարութիւն չառնեն եւ ազատութեան ճամբան չբռնեն...:

Արեւմտեան կողմի դէտեր կը յայտնեն թէ միջադէպեր եւ բախումներ պատահած են ժողովուրդին եւ զինեալ ուժերու միջեւ, արեւելեան Պերլինի մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԳՐՔՈՅԿԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

Ամիսներէ ի վեր կը պատրաստուէր, վերջապէս Օգոստոս 15ին, Մոսկուայի Սոքոլնիքի Փարքին մէջ պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ ֆրանսական ցուցահանդէսին, որ պիտի տեւէ մինչեւ Սեպտեմբեր 15:

Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը, զոր կը գլխաւորէր Ելմտական նախարար՝ Վիլֆրիտ Պոմկարթնըր, հասաւ Մոսկուա: Պատուիրակութեան մաս կը կազմեն բազմաթիւ խորհրդարանականներ եւ անձնաւորութիւններ, ինչպէս՝ Փօլ Ռէյնօ, Մօրիս Շուման, Պինեթէի, եւայլն: Խորհրդային կողմը, պէտք է նշել թէ առաջնակարգ ոչ մէկ անձնաւորութիւն հաճած էր ներկայ ըլլալ բացման պաշտօնական հանդիսութեան: Խրուշչեւ Սեւ Ծով մեկնած էր նախորդ օրը, Միկոյեան Թոքիօ մեկնած էր նախորդ օրը եւ Ֆրանսացիներուն մնացած էր ռուս Հանրապետութեան նախագահը՝ Փօլիանսքի որուն կ'ընկերանային Կոսպլանի նախագահ՝ Նովիկով, Արտաքին Առեւտուրի փոխնախարար՝ Պորիսով եւ Արտաքին փոխնախարար՝ Սոպոլեւ:

Պաշտօնական ճառերուն ընթացքին խօսք առին Ֆրանսայի դեսպանը՝ Տըժան, ապա Փօլիանսքի, Պոռտաս եւ վերջապէս յանուն կառավարութեան Պոմկարթնըր, որ ըսաւ, ի մէջ այլոց.— «Կը կարդանք մեր արդի գրագէտները նոյն հաճոյքով, ինչ հաճոյքով կը կարդանք ձեր հին գրագէտները»:

Խորհրդային ընդունելութիւնը պատշաճ է առանց ջերմութեան, մամուլը նոյն վարմունքն ունի. խօսքը կը մնայ՝ ժողովուրդին, երկրի մը մէջ ուր ժողովուրդը խօսք չունի: Առաջին տպաւորութիւնը այն է սակայն թէ յաջողագոյն ցուցահանդէսը, ցարդ տրուածներէն:

Մինչ անգլիական ցուցահանդէսը օրը 70.000 հազար այցելու կ'ունենար, ֆըրանսականին համար կ'ըսուի թէ օրական 10.000 մուտք պիտի տրուի միայն: Բայց անկարելի է երեւակայել թէ Մոսկուացին մանաւանդ կինը, թող ըլլայ խորհրդային, կրնայ անզգայ մնալ ֆրանսական ճաշակին, Փարիզի ցուցափեղկերուն որոնք վերարտադրուած են Մոսկուա եւ կը ներկայացնեն Ֆօպուր Սենթ–Օնորէն: Անշուշտ ֆրանսացի նկատուած լրագրող Անտրէ Վիւրմսէր յօդուածով մը կը բացատրէ Ռուսերուն թէ պէտք չէ հաւատալ ներկայացուածին, կ'ըսէ թէ Փարիզի գեղեցիկ խանութներէն միայն օտար կիները գնում կրնան ընել, կ'ըսէ թէ ֆրանսացի կինը ստիպուած է աշխատիլ (ամօ՞թ է արդեօք աշխատանքը եւ խորհըրդային կինը չաշխատի՞ր) եւ ուրիշ շատ բաներ կ'ըսէ, որպէսզի խորհրդային այցելուն «չխաբուի» տեսածներէն եւ կարծէ թէ երջանիկ է Ֆրանսայի ժողովուրդը...:

Խորհրդային իշխանութիւնները «խընդրած» են նաեւ Ֆրանսացիներէն որ քաշեն կարգ մը գիրքեր, գրադարանի եւ գրատան բաժնէն: Ասոնց կարգին, կը գրէ Ֆիկառօ, Անտրէ Մալրոյի Խոստովանութիւնները եւ Մարդկային Վիճակը, Սարթրի Տրամաբանական Իմաստութեան Քննադատութիւնը, Արեւմտեան Գրականութեան Պատմութեան Բ. հատորը, Ալպեր Քամիւի Ըմբոստ Մարդը, Պերնանոսի Հոգիներու խաչին ճամբան եւ գիրքեր... Հայաստանի վրայ:

Շահեկան էր գիտնալ թէ Ֆրանսացիները ի՞նչ գիրք տարած էին Մոսկուա, Հայաստանի մասին, զոր Խորհրդային իշխանութիւնները մերժած էին: Պատասխանը կուտան այն թերթերը որ աւելի մանրամասնութիւններ տուած են այս մասին եւ կը ճշդեն թէ մերժուած է «Ի՞նչ գիտեմ» շարքէն, Ժան–Փիէր Ալէմի՝ Հայաստանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔՖՈՒՐԹԻ մէջ սպաննուած է Սալահ պէն Եուսէֆ որ գլխաւոր ընդդիմադիրն էր Հապիպ Պուրկիպայի: 51 տարեկան, նախկին քարտուղար Նոր–Տեստուրի, Սալահ Պէն Եուսէֆ «Գահիրէի մարդը» նկատուած էր եւ չէր ուզեր այլեւս հաշտուիլ Պուրկիպայի հետ, հակառակ այս վերջինին բուռն փափաքին: Թունուզ կը մերժէ այս ոճիրին պատասխանատուութիւնը ստանձնել, բայց Ինթերփոլը կը փնտռէ:

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ Թոքիօ հասաւ երկուշաբթի օր: Օդակայանը զինքը, կինը եւ տղան դիմաւորեցին Արտաքին նախարար՝ Քոսաքա եւ... 8000 ոստիկաններ: Արդարեւ ծայրայեղ աջերը երդում ըրած են որ խորհրդային ղեկավարը ողջ դուրս պիտի չելլէ երկրէն, բայց Միկոյեան կը ժպտի եւ չի մոռնար որ հակառակ սպառնալիքներուն ինք գնաց Ճափոն մինչ, անցեալ տարի, Այզընհաուր ստիպուած էր հրաժարիլ այդ գաղափարէն: Աջերը բողոքեցին երբ օդանաւէն իջաւ, ձախերը ծափահարեցին, իսկ ինք չեշտեց թէ քաղաքական վարչաձեւերու տարբերութիւնը պատճառ չէ որ Խորհ. Միութիւն եւ Ճափոն առեւտրական սերտ յարաբերութիւններ չունենան: «Կեցցէ Քուպան» ըսաւ նաեւ Միկոյեան, Քուպայի մօրուսաւոր դեսպանին թեւերուն մէջ:

ԱՅԽՄԱՆԻ փաստաբանը հինգ ժամ տեւող պաշտպանողական մը կարդաց զոր վերջացուց ըսելով.— «Ազատ արձակեցէք Այխմանը որ ենթակայ է ժամանակաղանցութեան, եթէ չառեւանգուէր: Հանդարտեցնող վճիռ մը տուէք որ նկատի առնէ անցած ժամանակը, վճիռ մը՝ արժանի Սողոմոն թագաւորին որ աշխարհի կը փաստէ հրեայ ժողովուրդին իմաստութիւնը»: Փաստաբանը յիշեց թէ «ոճիրներուն» ժամանակ Իսրայէլի պետութիւնը գոյութիւն չունէր եւ Իրաւունքը միայն պետութիւնները կը ճանչնայ:

ՏԵՍԱՅ

ԾԱՂԿԱՁՈՐԸ

(ԽԱՊՐԻԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ)

Երեւանի «Աուէս»ը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր կազմակերպելու հանդիպում մը արտասահմանեան հիւրերու եւ Երեւանի մտաւորականներու միջեւ: Հանդիպումին օրը ունեցանք Երեւանի ամէնէն հրաշալի օդերէն մին — ջերմիկ ծիծղուն արեւով՝ ամագուն ջինջ երկինք մը:

Հանդիպումի վայր ընտրուած էր պատմական Ծաղկոցաձորը, որուն Ծաղկաձոր (Ցէրէչիչէկ) կ՚ըսէ այսօրուան ժողովուրդը: Մասնակցողներս մեծ թիւ մը կը կազմենք: Երկուքէն երեք մեծ ինքնաշարժներ (աւտոբուս) տրամադրուած են մեզի: Ու երբ ճամբայ ելած էինք՝ մեզ եկաւ միացաւ «Աուէս»ի պետ Տիկ. Բերսաբէ Գրիգորեան՝ շքեղ «մեքենայով»: Մայիս 12 էր: Ճամբորդութիւնը, որ տեւեց մէկուկէս ժամ՝ անզգալի կերպով շուտ անցաւ, զի մերթ բացատրութիւններ կը տրուէին հանդիպած վայրերու մասին եւ մերթ երեւանեան աշխոյժ երգեր կը թնդացնէին մասնակցողները:

Ի՜նչ լաւ վայելած է «Ծաղկաձոր» բառը սա կանաչաւէտ զուարթ հովիտին, ուր կը մտնես աջ ու ձախ լերկ ու քարուտ բլուրներու բաւական երկար տարածութենէ մը վերջ: Ծաղկաձորի մէջ կը գտնուին Ս. Աստուածածնի Կեչառուս վանքը եւ Ս. Գրիգոր եկեղեցին, որոնց ծագումը ԺԱ. դարուն շուրջը որոնելու է, դարուս ի դար շատ մը փոփոխութիւններու եւ նորոգութիւններու ենթարկուած ըլլալով (Տե՛ս Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, Այրարատ, էջ 259: Արեւելեան Մամուլ, Ձմեռնիս 1896, էջ 77): — Վանքին անունով ծանօթ է Խաչատուր Կեչառուեցի, ԺԳ. դարուն վերջը ծաղկած վիպասան եւ բանաստեղծ հեղինակը: Այս պատմական շէնքերը կը պահպանուին իբրեւ խօսուն յիշատակարաններ շինարար եւ կրօնազգած հնադարեան հայ ժողովուրդին:

Ծաղկաձորի այս հրապուրիչ վայրը յատկացուած է պիոներ մանուկներու օդափոխութեան համար, ուր կուգան անոնք խումբերով եւ կանցընեն շատ հաճելի օրեր պետական ծախքերով ու զուրգուրանքով:

Մեր շրջապտոյտէն ու հետաքրքրական գննութիւններէն քիչ մը յոգնած՝ կը հրաւիրուինք յատուկ պատրաստուած ճաշասեղանի մը շուրջ բոլորուիլ: Հաւեղէնով պատրաստուած համադամներ եւ պէս-պէս ըմպելիներ կը հրամցուին առատօրէն: Երեւանի մտաւորականներու կողմէ առաջին բաժակաճառը բարի գալուստի ողջոյն մըն է արտասահմանեան հիւրերու ուղղուած: «Աուքս»ի ազնուամեծար պետ՝ Տիկ. Բերսաբէ Գրիգորեան հարկ կը տեսնէ սակայն մի առ մի ներկայացնելու արտասահմանէն եկող հիւրերը եւ փոխադարձօրէն Երեւանի մտաւորականներու ներկայացուցիչները՝ ի բարու, պատշաճ գնահատումի բառեր գտնելով իւրաքանչիւրի հանդամանքին համեմատ: Այս առթիւ կ՚իմանանք թէ Տիկ. Սիլվա Կապուտիկեան Մոսկուա գտնուելուն՝ բացակայ է. իսկ Շիրազ՝ հիւանդ է: Կը հրաւիրուին խօսք առնելու՝ ո՛վ որ կը փափաքի եւ երգելու կամ արտասանելու ըստ հաճոյս: Մեծ ուրախութեամբ ողջունեցինք ու ծափահարեցինք մասնաւորապէս հայ նկարիչներու վեթերան 80 ամեայ Գ. Մարտիրոս Սարեանը, որ հակառակ տարիքի բեռին՝ շատ աշխոյժ եւ կենսուրախ արտայայտութիւններ ըրաւ: Երգեցին քաղցրանոյշ երեւանեան երգեր պարոններ ու տիկիններ, խօսեցան շատ շատեր ու ահա դարձեալ երգ մը՝ մելանոյշ ու թախծոտ շեշտերով.— «Մի տարի ա չեմ տեսել, տեսնողին աչքին մեռնեմ»: Հասած էր կարգը մեզի: Թամատայի թոյլտուութեամբ ըրինք երկու խօսք.

« Ընկերնե՛ր, երգիչը հիմա՛ շեշտեց թէ «տարի մը կ՚ըլլայ որ չէ տեսած, տարի՛ մը միայն ու տեսնողին աչքի՛ն կը մեռնի»: Ըսէ՛ք, խնդրեմ ի՞նչ բանին մեռնելու է ան՝ որ 50 տարի է չէ տեսած իր ծննդավայր գիւղը: Ու այսպիսի կարօտով այրեր ու մրկեր է.

ՍՐՏԻՍ ԿԱՐՕՏԸ

Ա՜խ, իմ հայրենիքս, հե՜ղ մ՚ալ տեսնէի··
Սարերը բարձրիկ խի՜տ անտառներով,
Մարգերը սիրուն, արտեր ծո՜վ ի ծով·
Գիւղակս փոքրիկ ինձ բիւր սիրելի
Հե՜ղ մ՚ալ տեսնէի···

Տընակս հայրենի, ո՜հ հե՛ղ մ՚ալ միայն
Երթայի տեսնել, կարօտըս առնուլ·
Հոգ չէ յարկին տակ տըկար ու խարխուլ
Գորովն ըզգայի սիրոյ ծնողական,
Ո՜հ, հե՛ղ մ՚ալ միայն···

Մօրըս աչքին մէջ հե՜ղ մ՚ալ նայէի՝
Տեսնելու համար հըրճուանքն առաջին
Ու երջանկութիւնն մանուկ իմ սըրտին:
Անուշ աչքին մէջ մօրըս անձկալի
Հե՜ղ մ՚ալ նայէի···

« Ընկերնե՛ր, հայրենակիցնե՛ր, երբ հասայ Հայաստան՝ կարօտավառ համբուրեցի մեր հայրերու այս նուիրական հողը եւ առի իմ երկայնաձիգ տարիներու կարօտս··· »: — Մինչ գոհունակութեան արտայայտութիւններ կ՚ընէին շատեր՝ ոմանք հարցուցին թէ Հայաստանի ո՞ր գիւղէն եմ եւ մին ալ — խմբագիր մը անտարակոյս — գրութիւնս առաւ բաճկոնին գրպանը դրաւ՝ յետոյ հրատարակելու համար:

Վերադարձը շատ հաճելի եղաւ քերելով մերթ Հրազդանի ափերը եւ մերթ դիտելով Սեւանի ելեկտրակայանեան ամբարտակները:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

ԲԱՐՍԵՂ Ղ. ՏԱՄԼԱՄԱՅԵԱՆ

Յուլիս 28ին փարիզեան արուարձան Քլամարի իր բնակարանին մէջ 85 տարեկանին մահկանացուն կնքեց Բարսեղ Ղ. Տամլամայեան, նախագահ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Ներկայացուցչական Ժողովին եւ Հայ Կարմիր Խաչին:

Ծնած էր Կեսարիա 1876ին:

Տամլամայեանները ծանօթ ընտանիք մըն են եղած Կեսարիոյ մէջ, առնուազն երկու դարէ ի վեր: Գրեթէ ամէն կողմ կարելի է հանդիպիլ այդ անունը կրող անձերու:

Հանգուցեալին հայրը Ղազար թէեւ ուսումնական չէր, սակայն իբրեւ հայրենասէր ու ուսումնատենչ անձնաւորութիւն՝ ուրիշ իր նմաններուն հետ նպաստած է իր ծննդավայրի թաղային վարժարաններու յառաջդիմութեան: Այս դպրոցները բացուած էին Ազգային Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ, երբ վերածնունդի շրջան մը կը սկսէր Թրքահայութեան համար, փայլուն հեռանկարներով:

Ղազար Տամլամայեան ունեցած էր եօթը մանչ եւ երկու աղջիկ զաւակներ: Անկէ զատ իր վաղամեռիկ եղբօր եօթը որբ աղջիկները մեծցուցած եւ բոլորին ամուսնութիւնն ու ընտանեկան բոյն կազմելը ապահոված էր:

Բարսեղ Տամլամայեան եօթը եղբայրներուն երկրորդն էր: Կրթութիւնը առած էր Կեսարիոյ թաղային վարժարաններուն մէջ: Մնայուն ընթերցող եղած է հայերէն գիրքերու եւ թերթերու: Իր հօրը նման՝ գրական կամ ուսումնական ազդակներէ աւելի իր երկարատեւ կեանքին մէջ ունեցած անձնական յարաբերութիւններն ու իր բնածին ուշիմութիւնը զինքը զարգացուցած եւ գործնական փիլիսոփայութեան մը հասցուցած էին:

Ղազար Տամլամայեան եւ զաւակները 1895ի համիտեան հալածանքներէն վերապրած էին՝ նիւթական վնասներ կրելով: Այդ թուականէն վերջ դարձեալ առեւտրական փայլուն գործեր ունէին Կեսարիայէն զատ Սեբաստիա, Սամսոն եւ Պոլիս: Սամսոնի մէջ ծանօթ էր Յակոբ Տամլամայեան տունը:

Մեծ Եղեռնը մահացու հարուած մը պիտի տար Տամլամայեան գերդաստանին: Բարսեղի ծերունազարդ հայրը, հինգ եղբայրներն ու երկու քոյրերը զոհ գացին թրքական վայրագութեանց՝ աքսորի ճամբաներուն վրայ:

Նահատակներու այրիներն ու անչափահաս զաւակները տարագրուած էին Կեսարիայէն ու Սամսոնէն դէպի Փոքր Ասիա եւ Սուրիա:

Բարսեղ ողջ էր մնացած՝ այդ սեւ օրերուն Պոլիս գտնուելուն շնորհիւ: Անուն եւ ինքնութեան թուղթ փոխած ըլլալով, յաջողած էր զերծ մնալ ոստիկանական հետապնդումներէ՝ պատերազմի ամբողջ շրջանին:

Ողջ էր մնացած նաեւ իր բժիշկ եղբայրը՝ Խաչատուր Տամլամայեան, որ Փարիզ կը գտնուէր:

Փոթորիկէն վերջ անհրաժեշտ էր հաւաքել ընտանիքին բեկորները եւ ապրեցնել զանոնք: Վերապրող երկու եղբայրները իրենց հինգ նահատակ հարազատներու մնացորդացը փրկելու համար մէն մի զոհողութիւն ըրին: Շնորհիւ իրենց ջանքերուն, այսօր Ղազար Տամլամայեանի թոռները վերընձիւղած, ընտանեկան բոյներ են կազմած: Փարիզի, Պոլսոյ, Պուլկարիոյ եւ Հայաստանի մէջ կեանքով լեցուն բազմաթիւ Հայեր այդ անունը կը կրեն:

Հանգուցեալ Բ. Տամլամայեան հանրային բեղուն գործունէութիւն ունեցած է իր ապրած բոլոր վայրերուն մէջ — Կեսարիա, Սեբաստիա, Սամսոն, Պոլիս:

Վերջին երեսուն տարիներուն Փարիզի ազգային — եկեղեցական — կրթական եւ բարեսիրական ձեռնարկներուն բերած է իր գործօն մասնակցութիւնը: Կրօնական Ընկերակցութիւն, Աղքատախնամ, Հայ Կարմիր Խաչ մօտիկ էին իր սրտին: Պատերազմի ընթացքին անդամակցեցաւ նաեւ Հայ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնախումբին:

Յունաստանի Հայերը ծանր օրեր կ՚ապրէին գերմանական գրաւման տակ: Օգնութեան կոչերը հասած էին մինչեւ Փարիզ: Բ. Տամլամեան անձնապէս հանգանակութեան ձեռնարկեց եւ յաջողեցաւ կարեւոր գումարով մը դեղօրայք եւ անհրաժեշտ պիտոյքներ հասցնել Յունահայերուն:

Նոյն օրերուն «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ու Մատենաշարէն հատորի մը տպագրութեան ծախքերը ստանձնեց, յաւերժացնելու համար յիշատակը իր նահատակուած հինգ եղբայրներուն եւ երկու քոյրերուն:

Փարիզի եկեղեցիին հայկական ոճով եպիսկոպոսական աթոռ մը նուիրեց դարձեալ անոնց յիշատակին:

Ազատագրութենէն վերջ Ազգային Ճակատի համագումարին մէջ, երբ մետասաներորդ ժամու իմաստուններ քաւութեան նոխազ կ՚ուզէին դարձնել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Բ. Տամլամեան զգաստութեան հրաւիրեց զանոնք:

Նիւթապէս կ՚աջակցէր կրթական ու բարեսիրական բոլոր ձեռնարկներուն: Իր բարի ժպիտով կ՚ընդունէր միշտ իրեն դիմողները եւ կարելին կ՚ընէր օգտակար ըլլալու համար անոնց:

Յիշատակութեան արժանի է իր ազնիւ տիկինը, որ յաճախ ներշնչողի եւ քաջալերողի դեր կատարած է անոր բարի ձեռնարկներուն:

Մէկ խօսքով Տամլամայեան ընտանիքին

ԺԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՇՈՒԷՏԷՆ

«ՎԱԶԱ» ՆԱՒԸ

Սթոքհոլմը տեսարժան նոր առարկայով մը հարստացած է վերջերս: Ատիկա ծովուն յատակէն հանուած «Վազա» զինուորական առագաստանաւն է, որ ասկէ 333 տարի առաջ, 1628 Օգոստ. 10ին, ընկղմած էր իր առաջին իսկ ճամբորդութեան, հազիւ 500 մեթր հեռու նաւաշինարանէն: Այդ օրը՝ իր ամբողջ առագաստները բացած «Վազա»ն հպարտօրէն կը յառաջանար դէպի ծով: Յանկարծ զօրաւոր հարաւ-արեւմտեան հով մը վայրկենապէս ծռեց նաւը, որ ընկղմեցաւ եւ խրեցաւ 32 մեթր խորը: 333 տարի ջուրին տակը մնալէ ետք, 1961 Մայիս 9ին ջուրին երեսը հանուեցաւ շնորհիւ Անտերս Ֆրանզէն ճարտարագէտին, որ 1956էն ի վեր նուիրուած էր այս «պեղում»ին: Շատ մը թեքնիքական եւ նիւթական դժուարութիւններուն յաղթելով, կրցաւ ի գլուխ հանել այս դժուարին գործը:

Այսօր նաւը դրուած է չոր աւազանի մը մէջ իր ամբողջական մեծութեամբ: Մօտաւորապէս ութ մեթր բարձրութիւն եւ յիսուն մեթր երկարութիւն ունի: Ամբողջապէս փայտէ հաստ գերաններով եւ տախտակներով շինուած է: Զարնելու պարագային կրնայ կծկուիլ եւ ինքնիրեն քակուիլ՝ չորցած փայտէ տակառի մը նման: Այս վտանգին առաջքը առնելու համար, նաւը ներսով եւ դուրսով ջուրի ժայթքերով շարունակ թաց կը պահեն:

Նաւը ունի չորս յարկ: Վերին երկու յարկերը ունին մէկ-մէկ շարք թնդանօթի քառակուսի բացուածքներ, ընդամէնը 64 հատ: Ասոնք բաց են եղեր այդ փորձանքին օրը, եւ երբ նաւը հովի ճընշումէն կը ծռի, ջուրը կը ներխուժէ այս բացուածքներէն եւ պատճառ կը դառնայ նաւուն ընկղմելուն: Վերջերս նաւէն հանուած են քանի մը պրոնզէ թնդանօթներ, նաեւ փայտէ արձաններ եւ փորագրութիւններ, որոնք իրենց մեծութեամբ աւազաններուն մէջ՝ ջուրին տակ կը պահուին:

Հետաքրքրական է որ դեռ 1664ին կըրցած են ընկղմած նաւուն մէջի 64 թնդանօթներէն 53ը դուրս հանել, հակառակ որ այսօրուան դիւրութիւնները չկային այդ ժամանակ, ծովուն յատակը իջնելու: Շուէտացի սպայ մը Ալպրեխտ Ֆոն Թրայլեպըն յաջողած էր սուզազանգակի մը մէջ կեցած մարդ մը՝ մինչեւ կուրծքը ջուրին մէջ, իջեցնել նաւուն կողքը եւ օդը, որուն պէտք ունէր ջուրին տակ աշխատող մարդը, ապահոված էր միաժամանակ ջուրին մէջ մխրճած օդով լեցուն տակառէ մը:

Այս թնդանօթները թանկարժէք էին, որոնց պէտք ունէր շուէտական այդ ատենուան մեծ կայսրութիւնը, որ այսօրուանին կրկին տարածութիւնը ունէր, որուն կը պատկանէին պալթեան ծովի եզերքներու երկիրները եւ ամբողջ Ֆինլանտան:

Նաւաշինութեան ուսումնասիրութեան համար մեծ նշանակութիւն ունին ծովէն հանուած այս նաւը: Իր ժամանակին տեղի ունեցած ատենական թուղթերը ցոյց կուտան որ, ոչ մէկը դատապարտուած է նաւուն ընկղման հետեւանքով, հաստատուած ըլլալով որ անմիջական սաստիկ հովն էր պատճառը: Բայց վերջին ամիսներու ուսումնասիրութիւնները ենթադրել կուտան որ նաւը շինուածքի սխալ մը ունեցած է, ծանրութեան կեդրոնի սխալ հաշիւի մը պատճառով:

Այս նաւը ճշմարիտ վկայ մըն է նաեւ ասկէ 333 տարի առաջուան օրուան կեանքին, որովհետեւ նաւուն մէջէն ելած գործածական առարկաները, հագուստները, ուտելիքները, խմիչքները, եւայլն, կարելի կը դարձնեն նաւու մը վրայի առօրական կեանքը վերադատելու եւ հետեւցնելու այդ ատենուան կենցաղը:

ՇՈՒԷՏԸ ԵՒ ՄՆԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՆ

Թէեւ Շուէտ այսօր մեծ կայսրութիւն մը չէ եւ մեծ պետութիւններու կարգին չի դասուիր, բայց ան ունի իր կարեւոր տեղը, ինչպէս արեւմտեան քաղաքակըրթութեան, նոյնպէս արեւմտեան քաղաքականութեան մէջ:

Ինչպէս վերը ըսի, Շուէտ 150 տարիէ ի վեր զերծ մնացած է պատերազմներէ: անցնող երկու համաշխարհային պատերազմներուն Շուէտ կրցաւ չէզոքութիւն պահել: Մինչ Հիթլեր գրաւեց Դանիան եւ Նորվեկիան, չհամարձակեցաւ սակայն յարձակիլ Շուէտի վրայ: Ասիկա արդիւնք էր Շուէտի զինեալ չէզոքութեան: Ճիշդ Զուիցերիոյ պէս, Շուէտ ալ իր քաղաքացիները զինուորապէս մարզած է եւ հայրենասիրութեամբ դաստիարակած, այնպէս որ ի պահանջել հարկին, կռուելով կրնայ ոտքի հանել զօրաւոր բանակ մը դիմադրելու համար թշնամիին: Շուէտացիները լաւ գիտեն թէ այսօրուան հիւլէական ռումբերու դարուն, սովորական զէնքերը չեն որ պատերազմի մը ճակատագիրը պիտի որոշեն, բայց անոնք պատրաստ են իրենց երկիրը պաշտպանելու, զբաղեցնելով եւ նեղելով թշնամին:

Շուէտի համար բարեբախտութիւն է որ Ֆինլանտան կայ իր եւ Խորհ. Միութեան միջեւ իբրեւ պատուար, երբ արեւելեան եւ արեւմտեան բախում մը ունենայ:

Տնտեսական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ շատ գոհացուցիչ են, բայց քաղաքական վարդապետութեան տեսակէտով ոչ մէկ չփում:

Նկատի առնելով Շուէտի բնակչութեան բարձր վաստակը, ընկերային լաւ ապահովութիւնը եւ կեանքի բարձր կարգակը, ոչ մէկ պատճառ կայ կարծելու թէ համայնավարական սկզբունքները կրնան հող գտնել այս երկրին մէջ, բայց ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ ռուսերէն սորվողներու թիւը օրէ օր կը շատնայ եղեր···:

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

ՖՐԱՆՍ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՇԱԼԻ ԱՄՊԵՐԸ

LES MERVEILLEUX NUAGES (1)

Ժողովրդական ու համաշխարհային դարձած նոր արուեստագէտներու գործերուն մասին արտայայտուիլ աւելի բարդ է անշուշտ անհամբաւ գործերու քննադատութենէն:

Ֆրանսուազ Սականի համբաւն ու փառքը կայծակի արագութեամբ տարածուեցան ամէն կողմ, հակառակ անոր որ աժան հաճոյքներ հայթայթող հեղինակ մը չէր եւ իր վէպերը համաշխարհային շահագրգռութիւն արթնցնող նիւթեր չունէին:

Ի՞նչ է ուրեմն Սականի բացառիկ արժէքը, որ զինք բարձրացուց այսպէս, այս արժէքը ի՞նչ չափով կը համապատասխանէ մեր օրերու ընթերցողին ճաշակին եւ իր գործը ո՞րքան հնարաւորութիւն ունի դիմանալու համար ապագային ալ:

Այս հարցերուն պատասխանած են ամէն ազգէ բազմաթիւ քննադատներ, որոնք Սականի արուեստին մէջ կը գտնեն չափազանց հմայիչ պատմելու կերպ մը, կեանքի մաքուր եւ աղտոտ երեսներն ալ հաւասար միամտութեամբ ու յուզիչ քաղցրութեամբ ներկայացնելու մասնայատուկ շնորհ մը, բանաստեղծական շունչ մը, ջերմօրէն մարդկային հարազատութիւն մը, յստակ ու պարզ վայելչութիւն մը, աղուոր լեզու մը եւ համակրելի հեղինակի մը անհատական դրոշմը:

Ցարդ հրատարակուած իր հինգ վէպերուն մէջ ալ այս յատկութիւնները կը գտնենք գրեթէ հաւասար չափով: Նոյն հեղինակն է որ կը շարունակէ նոյն շունչով գրել «մեծ վէպ» մը, որուն հինգ գլուխներուն մէջ հերոսներն ու միջավայրը կը փոխուին: (Իւրաքանչիւր վէպ իր ծաւալով կրնայ գլուխ մը նկատուիլ): Կը հետեւի ուրեմն որ Ֆ. Սական իր գրական անհատականութիւնը անխախտ կը պահէ այն օրէն ի վեր, երբ տակաւին ոչ ոք լսած էր իր անունը: Անխախտ պահելով՝ կ'ուզէ անշուշտ ցոյց տալ որ համոզուած է իր գործին գոյութեան իրաւունքին: Այդ համոզումը թերեւս ալ կը բխի իր գտած աներեւակայելի յաջողութենէն:

Ամէն պարագայի երեւոյթ մըն է Ֆրանսուազ Սականի յայտնութիւնը, երեւութապէս նուազ փայլուն քան յայտնութիւնը Ժան-Փօլ Սարթրի, բայց աւելի արագ տարածուած ամբողջ աշխարհի մէջ:

Մեզի համար Սականի վերջին վէպը՝ «Հրաշալի Ամպերը», շարունակութիւնն է նախորդներուն, ո՛չ աւելի ուժեղ, ո՛չ աւելի տկար:

Աղուոր խորագիր մը Պօտլէրի սիրուն մէկ արձակէն առնուած, 185 էջ լայնօրէն շարուած մէկ շունչով կը կարդացուին, ինչպէս ժամանակին կը կարդայինք երկար նորավէպեր:

Ինչպէս նախորդ վէպերուն մէջ «Բրոշ ժպիտ մը», «Պրահմս կը սիրէ՞ք» եւայլն, խորագիրը գրեթէ ոչ մէկ կապ ունի վէպին նիւթին հետ: Մեծածախս հագուստի մը վրայ դրուած զարդասեղի մը դերը կը կատարէ խորագիրը Սականի համար: Կը բաւէ որ զարդասեղը սիրուն ըլլայ, կարեւորութիւն չունի որ կը պատշաճի՞ հագուստին:

Պատմուած նիւթը սկիզբ եւ վերջ չունի, գոյլ մը ջուրի նման որ նետուած է հեղասահ առուի մը մէջ եւ կը յառաջանայ: Կեանքի ըմբռնում մըն է այս որ հեռու չէ իրականութենէն եւ հաճելի է մարդոց: Վերջացած գործերն ու դէպքերը քիչ մը մահուան կը մօտեցնեն մեզ: Նախընտրելի չէ՞ մոռնալ մեզի վերապահուած անփառունակ վախճանը:

Սեռային ցանկութեանց ու վայելքներու մտասեւեռումը այս վէպին մէջ ալ կ'իշխէ մարդոց ու պատահարներուն վըրայ:

Հինգերորդ վէպէն ետք ընթերցողը թերեւս ուզէ հարցնել որ Ֆրանսուազ Սական սեռային յարաբերութեանց սահմանէն դուրս ոչի՞նչ կը տեսնէ կեանքի մէջ: Ապահովաբար կը տեսնէ, բայց առ այժմ փնտռուած եւ դիւրաւ ծախուող ապրանք կը պատրաստէ: Իր այս ճիգը կը յայտնուի մասնաւոր կերպով քանի մը պատահարներու մէջ որոնք արուեստակեալ եւ բռնազբօսիկ արատներ կը բերեն գործին: Այդ պատահարներէն առաջինն է Ժոզէի (հերոսուհին) յանձնուիլը անծանօթ նաւավարի մը (Ռիքարտոյի) պարզապէս իր ամուսինին կարենալ ըսելու համար որ խաբած է զինք, իսկ երկրորդըն է Ժոզէի եւ Մարքի (նախկին սիրահար մը) սիրուըտուքը արտաքնոցի մը գետնամածին վրայ: Այս վերջին պատահարը թերեւս ալ ընթերցողը գայթակղեցնելու կանխամտածութեամբ ստեղծուած է: Մենք չենք գայթակղիր, բայց բռնազբօսիկ կը գտնենք:

Սականի գրելու կերպը տաք ու հմայիչ է: Արդի գրականութեան մէջ առատօրէն տեսնուած հոգեբանական վերլուծումները եւ պատմելու կերպերը կը գործածէ ճարտարութեամբ:

Եւ սակայն, ամէն ամիս Ֆրանսայի մէջ իսկ կը հրատարակուին տասնեակ մը վէպեր, որոնք Սականի գործերէն աւելի գրական արժէք ունին, բայց չեն արժանանար «Հրաշալի Ամպերը»ին բախտին: Կրնա՞ք լուծել այս հանելուկը:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Françoise Sagan : Julliard, Paris 1961.

պատմութիւնը հայ ժողովուրդի գոյամարտի համառօտ մէկ պատկերն է:

Ցուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 1ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Դամբանական խօսեցան Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպս., կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան ատենապետ Պ. Ս. Քարեան եւ Կեսարիոյ Հայր. Միութեան կողմէ Պ. Գալֆայեան:

Իր մահով կ'անհետանայ հայրենասէր, առաքինի եւ տիպար Հայ մը, վերջին շառաւիղներէն մէկը հին սերունդին:

Հ. ՊԱՐՈՅՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ գնդապետ Հէրի Սաչագլեան որ կը ծառայէ Միացեալ Նահանգներու օդային ուժին մէջ, Լիճըն օֆ Մէրիթի շքանշան ստացաւ յօգուտ Ամերիկայի իր մատուցած ծառայութեանց համար:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Համազգայինի վարչութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած էր, ուր Կ. Մեհեան խօսած է «Սիրային եւ բանաստեղծական լարերը հայ ժողովրդական երգերու մէջ» նիւթին շուրջ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ մեռած է բազմավաստակ ուսուցչուհի Տիկ. Զ. Ծաղկունի

Ցուղարկաւորութիւնը, որուն նախագահած է Մամբրէ արք. Սիրունեան, կատարուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ազգ. վարժարաններու տնօրէններուն եւ ուսուցչական կազմերու ներկայութեան: Բոլոր դամբանական խօսողները վեր հանած են ողբացեալին անձնուէր գործունէութիւնը եւ նուիրումը ազգային դաստիարակութեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ Փարիզ վերադարձած է Նշան Պէշիկթաշլեան, եօթը ամսուան շրջապտոյտէ մը ետք՝ Մերձ. Արեւելք:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ «Յառաջդիմասէր»ի տարեկան քերմէսը մեծ յաջողութիւն արձանագրած է այս տարի եւս: Գահիրէէն եւ Աղեքսանդրիայէն խուներամ բազմութիւն մը փութացած էր «Յառաջդիմասէր»ի օդասուն պարտէզը: Բացման խօսքը ըրած է Պ. Վ. Գաւուզճեան, ապա գեղարուեստական բաժին մը գործադըրուած է: Հասոյթը յատկացուած է կարօտ ուսանողներու:

ՀԱԼԷՊԻ Քարէն Եփփէ ազգ. ճեմարանը բացառիկ յաջողութիւն արձանագրած է այս տարի: 33 հայ աշակերտներ յաջողած են պաքալորէայի քննութիւնը, որոնց 14ը ճեմարանցի:

ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

— Ըսէ տեսնեմ, ամբաստանեա՛լ, ինչո՞ւ կեղծ դրամ շինեցիր, կը հարցնէ դատաւորը կեղծարարին:

— Որովհետեւ, իրականը չէի կրնար շինել, անկեղծօրէն կը պատասխանէ ան:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ

ԱՇԽԱՏՈՂ ԿԻՆԸ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Տիկին, թերեւս իրենց տուներէն դուրս աշխատող կիներէն էք եւ ամէն անգամ որ բախում կ'ունենաք տանը մէջ, կ'ըսէք իւրովի. «Ա՜խ, եթէ դուրսը չաշխատէի, ասիկա պիտի չպատահէր, ու թերեւս ամուսինս աւելի պիտի սիրէր զիս»:

Եթէ կին մըն էք որ կազմած էք ընտանեկան խաղաղ բոյն մը, տունէն դուրս ձեր աշխատանքը երբեք չի կրնար վնասել ձեր երջանկութեան, ոչ ալ թուլցնել այն կապերը որոնք ձեզ կը կապեն ձեր ամուսնոյն: Այս կէտին վրայ, կրնամ բացարձակ ապահովութիւն տալ ձեզի: Օրինակով խօսիմ: Վերջերս մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցայ Կանանց Ընկերակցութեան կեդրոնի տնօրէնուհիին հետ: Ծանրախոհ, գիտակից եւ իմաստուն կին մըն է, որ ամէն շաբաթ իր ներկայութեան կ'ընդունի հարիւրաւոր կիներ, որոնք ամուսնացած են եւ կ'աշխատին:

— Շատ պարզ է թէ, — ըսաւ ան, — Ֆրանսա Եւրոպայի այն երկիրն է, որ իր մէջ կը հաշուէ աշխատաւոր եւ ամուսնացած կիներու բազմահոծ զանգուած մը, Անգլիայէն՝ երկու անգամ եւ Հօլանտայէն՝ չորս անգամ աւելի: Միանգամայն այն երկիրն է, ուր ամուսնալուծումները նուազագոյն թիւ մը կը կազմեն, բաղդատմամբ ուրիշ երկիրներու:

Յարգելի տնօրէնուհին քանի մը կենդանի օրինակներ տալէ վերջ, աւելցուց.

— Դուրսը աշխատող կին մը յաճախ աւելի հաւասարակշիռ վիճակ մը կը պարզէ: Բժիշկներ յայտարարեցին ինծի թէ՝ աշխատող կիները նուազ կը տառապին ջղային տագնապներէ:

Աշխատութիւնը, տիկիններ, կը զօրացնէ ամուսնական կեանքը, կնոջ կ'առթէ տեսակ մը ապահովութեան զգացում, ոչ թէ նիւթական՝ այլ ներքին ապահովութիւն մը: Աշխատող կինը գիտէ թէ որեւէ պարագայի, կրնայ վստահիլ ինքզինքին: Եւ առ այդ, ամուսնոյն հանդէպ իր ունեցած ընթացքը կը փոխուի, կը սկսի աւելի սիրել զայն, նուազ անձնասէր կ'ըլլայ, խորհելով թէ անկէ միայն կախում չունի ինք:

Փոխադարձաբար, ամուսինն ալ կը սկսի խորապէս յարգել իր կինը ու կարելին կ'ընէ արժանի ըլլալու համար անոր, որովհետեւ գիտէ թէ իր տանը մէջ կնոջ աշխատութեամբ երեւան եկած է իրեն համար վտանգաւոր բան մը. «ազատութիւն»:

Ուրեմն, տիկին, երբ ձեր զաւակը կը բարկացնէ ձեզ, երբ ձեր ամուսինը յոռի տրամադրութիւն մը ունի, երբ յոգնած զգաք դուք ձեզ՝ մի ըսէք. «Եթէ միշտ տունը ըլլայի, այս բանը չէր պատահեր»: Ընդհակառակն ըսէք. «Աւելի գէշ պիտի ըլլար եթէ չաշխատէի»:

ՏԱՆԻԷԼ ՖՈՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Ի՞նչ հանգիստ պիտի ըլլամ, մինակ չեմ մօլլա էֆէնտի, ընտանիք ունիմ, զաւակներ ունիմ, որբեւայրի քոյր մը ունիմ, հիւանդ ու տարիներով անկողնէն վեր չելած մայր ունիմ, վերջապէս այնքան անտանելի է իմ դրութիւնս որ մտածելով պիտի խենթենամ: Եթէ ընտանիք չունենայի ու այս վիճակին չդատապարտուէի, հաւատացէք որ վայրկեան պիտի չուզէի հոս մնալ. ախոռին մշակները ինէ հանգիստ կ'ապրին:

Մեծափոր մօլլան, որ անթարթ աչքով իր դէմը գտնուող մարդը կուսումնասիրէր, հասկցաւ թէ շահամոլութեան մարմնացումն էր ան. հետեւաբար անզգալի կերպով անոր հոգին ձեռքին մէջ առնելու ջանաց:

— Մտիկ ըրէ, Գզիր Զաքօ, ընդհատեց ննդամիտ մօլլան, երկուքս ալ կը ցաւինք ձեր վիճակին վրայ, որովհետեւ կը տեսնենք որ չափազանց գործունեայ ու աշխատասէր մէկն էք դուք: Միեւնոյն ատեն կը ցաւինք Ռէս Մելիքին պէս բարի անուն հանող մարդու մը վրայ, որ չէ թէ կարեկցաբար պիտի աշխատէր ձեր երջանկութեանը համար, այլ պարտականութիւն մը համարելով, ձեռքէն եկածը չի խնայեր: Ինչ որ է, գիտցէք որ անկեղծօրէն կ'ըսենք ձեզի թէ նեղութիւններէդ պիտի ազատուիք, երբ յանձն առնէք փոքրիկ ծառայութիւն մը մատուցանելու:

— Եթէ կարող եմ, ընդհատեց Գզիրը, կը խոստանամ ամենայն սիրով կատարելու, բաւական է որ դուք վստահ ըլլաք իմ վրաս:

— Մենք վստահ ենք ձեր վրայ, նկատել տուաւ մօլլան, այդ մասին երբեք կասկած մը չունինք. միայն թէ կը վախնանք որ չուզէք ճշմարտութիւնը խոստովանիլ այնպիսի կէտերու մէջ, որոնց պէտք ունինք:

— Ամենուն... չեշտեց Գզիրը:

— Կ'երդնո՞ւք:

— Կ'երդնում:

— Աստուծո՞ւդ վրայ:

— Աստծոյս վրայ:

— Շատ լաւ, ըսէք մեզի թէ մօտաւորապէս երկու ամիսներ առաջ հոս երիտասարդ մը եւ մանկամարդ աղջիկ մը եկա՞ծ են:

Գզիր Զաքօ, իր հոգւոյն բովանդակ զարշութեամբը սարսռաց եւ իր խոր ու քամնելի աչքերուն մէջ մոլորագին նայուածքը մթնցաւ՝ թանձր ու ահաւոր ստուերի մը պէս:

— Երիտասարդ մը եւ մանկամարդ աղջի՜կ մը... բացագանչեց խռովայոյզ ձայնով մը:

— Այո, երկուքն ալ Քիւրտի տարազ կը կրէին վրանին, նկատել տուաւ մօլլան:

— Ճիշդ է, առանք քանի մը օր առաջ հոս էին:

— Ո՞ւր գացին:

— Է՜հ, մօլլա էֆէնտի, ի՞նչ ըսեմ... մի հարցնէք ինծի... գիտցած եղէք որ ողջ չեն թողուր զիս, երբ իմանան որ ես եմ ձեզի յայտնողը, պաղատեց չարողի Գզիրը կեղծ ձեւով մը:

— Մի վախնաք... եթէ պաշտօնէդ ալ զրկուիք, վստահ եղէք որ մենէ ստանալիք գումարնիդ կրնայ ձեր ընտանեաց երջանկութիւնն ապահովել, առարկեց մօլլան, հետեւաբար հոգ մի ընէք:

Այս անգամ Գզիր Զաքօ երկու հակադէմ ու անագորոյն գաղափարներու մէջ մնաց. մին դրամն էր, որ կ'երեւար իր ամբողջ հմայքովը, ամբողջ ձգողական ուժովը, իսկ միւսը՝ վախն էր որ կը պատկերուէր զարհուրելի երեւոյթով: Ի՞նչ ընէր, ի՞նչ ըսէր. գիտէր թէ բախտը մարդուս դուռին ասանկ պարագաներու մէջ զարնելու կուգար, գիտէր թէ մարդիկ ապագայ հարստութիւններ ասանկ միջոցներու մէջ դիզելու յաջողած էին. մէկ խօսքով՝ համոզուած էր թէ հանգիստ կեանքն այն մարդուն էր որ առիթէն գիտէ օգտուիլ: Բայց... ի՞նչպէս համարձակէր. չէ՞ որ պիտի իմացուէր ամէն բան, չէ՞ որ ամբողջ գիւղը թշնամի պիտի ըլլար իրեն:

Մտածումները գանկին ներքեւ կը թանձրանային ինչպէս ահաւոր ու մթին ստուերներ, ու հոգին իր բովանդակ գալարումովը կը պրկուէր, ինչպէս սեւ օձ մը՝ ժանիքաւոր երկաթէ ցանցի մը մէջ:

Ու յանկարծ սեւցած հոգին ցնցուեցաւ, երբ իր աչքին պատկերուեցաւ այն ապագայ երանութիւնը զոր խոստացաւ մօլլան անկեղծօրէն, ալ չկրցաւ հանդուրժել:

— Դուք կը խոստանաք ինծի ընտանեկան երջանկութիւնս ապահովել, այնպէս չէ՞, մրմռաց Գզիր Զաքօն՝ ոսկոր գտնող շան մը պէս:

— Այո, բացարձակապէս, պատասխանեց մօլլան:

— Առանց չեմ կրնար ապահով ըլլալ:

— Ուրիշ ի՞նչ կ'ուզէք:

— Անձնական ապահովութեան պէտք ունիմ:

— Անձնական ապահովութի՞ւն:

— Այո՛:

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պօղոսեան ընտանիքը (Սկն Ժերմէն–ան–Լէյէն) 20 Ն· Ֆ· կը նուիրէ Մոնմորանսիի Հանդստեան տան, Բարսեղ Տամլամեանի մահուան առթիւ: (Մառնալ Յառաջէն):

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կ· Խ·Ի ՊԵԼՖՈՆԹԵՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Կազմակերպուած Ֆ· Կ· Խ·ի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ, այս Հինգշաբթի օր: Օթոֆարը կը մեկնի Տէսինէն առաւօտեան ժամը 7ին: Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի աղօթէ Տէսինի հովիւ Վարագ քհնյ Աւագեան:

Արձանագրութեանց եւ այլ մանրամասնութեանց համար դիմել Պ· Վահան Յակոբեանի եւ Կ· Խաչի վարչական ան–դամներուն:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի՝ ութերորդ օր վերափոխման:

Ժամը 10,30ին ճայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ

ԳԵՐՊ· ԿԻՒՐԵՂ ՂՈՀՐԱՊԵԱՆ

Յունաստանի եւ Ճէզիրէի հայ կաթողիկէ–կէներու նախկին առաջնորդը:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

—o—

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

Վանիկ Թիւզիւեան, Մկրտիչ Տօտոզեան, Զատիկ Յովհաննէսեան, Նշան Մի–նասեան, Ասատուր Սարգիսեան, Անդրա–նիկ Խաչատուրեան, Վրէժ Թադեւոսեան, Եղիսաբէթ Գումրուեան, Գրիգոր Քէ–չիկեան, Տիկ· Պերճուհի Պաղտասարեան, Տրդատ Ադամեան, Արտաշէս Զաքարեան, Յար· Փափազեան, Մուրատ Մու–րատեան, Յովհաննէս Չէքոյեան, Յովհ· Կիւրեղեան, Արամայիս Յակոբոսեան, Զարեհ Նալպանտեան, Նօէմզար Պէրպէր–եան, Ոսկիան Սիմսարեան, Պաղտիկ Քի–լիճեան, Տէր–Պարսամեան ընտանիք, Թումաս Խաչերեան, Աւետիս Քիւրէղ–եան, Վարդան Կակոյեան, Քրիստա Նէտիլ–եան, Յարութիւն Բաբուճեան, Ժագ Գա–զանճեան, Մելքիսեթէք Տօնիկեան, Գաբ–րիէլ Նէտիլեան, Կարպիս Աբգարեան, Յակոբ Սիմոնեան, Գրիգոր Կոլիճեան, Մանուկ Մանուկեան, Մկրտիչ Ագաչեան, Կորիւն Բարխեան, Վազգէն Գայմաքեան, Ժորժ Սինանեան, Նուարդ Սիսոյեան, Ա–զատ Խաչատուրեան, Աւետիս Յովհան–նէսեան, Քրիստափոր Շատեան, Իսահակ, Պատուական, Վարդուհի Յովհաննէսեան, Աւետիս Մուշմուլեան, Յար· Յովսէփ–եան, Գէորգ Նալպանտեան, Յակոբ Զո–քարեան, Խաչիկ Սիմսարեան, Գասպար Թիւյսիւզեան, Սիւզան Ալչուկեան, Ոմն, Աղաւնի Ոսկանեան, Էլիզ Էմմանուէլեան, Զարուհի Մմրատեան, Թագուոր Թագուոր–եան, Թորգոմ Տէր–Յակոբեան, Խաչիկ Սեմէրճեան, Գրիգոր Պաղտասարեան, Յուսիկ Մաճալեան, Արսէն Պէրպէրեան, Համբարձում Միքայէլեան, Ստեփան Զա–քարեան, Պ· Ե Ա· Կոչեան, Մովսէս Բար–խեան, Տիկ· Հանըմիկ Պետրոսեան, Մկր–տիչ Ադամեան, Արաքսի Տէր–Աբէլեան, Հռիփսիմէ Մանուկեան, Կարապետ Աբ–դարեան, Յակոբ Խաչիկեան, Մինաս Զո–քարեան, Յակոբ Աչըղեան, Տօքթ· Մե–տաքսեան, Մկրտիչ Պէլեան, Փիէր Փա–փազեան, Գալուստ Տէր–Աբէլեան, Հռիփ–սիմէ Մկրտիչ–օղլու 10ական Ն· Ֆրանք: Տիկ· Հայկանուշ Քնարեան 7,50 Ն· Ֆ·: Տիկ· Մարի–Ռոզ Սալծա 6, Ղազարոս Խաչատուրեան եւ Այրի Տիկ· Սեմէրճեան 5ական Ն· Ֆ·:

(Շար·)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մ Ե Ի Ր

1961-1962

—o—

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱ–ՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Իրենց զաւակները արձանագրել փա–փաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժա–րան առաջնորդէն երեխան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին: Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայա–կանները:

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով .—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél.: OBS. 18-28

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱՒ

ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆԻ

Սալերու Ա· չարքը, հետեւեալ 4 երգերով·— Իմ երգը, Նազեր, Իղձ (Գ· Մ· Ալէմշահ) եւ Միրաճի ծառ (Կոմիտաս):

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն·—

ՄԱՐՍԷՅ·— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe

ՎԱԼԱՆՍ·— Գասեան
6, Rue Bouffier

եւ ամէն շրջանի մէջ հայերէն սալեր սպառողներուն մօտ:

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՀԱՄԱՄ ԵՆ

ՄԵՂՐԱՀԱՄ

ՋՄԵՐՈՒԿՆԵՐ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

ՀԱՄՈՎ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ՝ ՊԱՀԱՍՈՒՐ–ԵԱՆ համով ընդեղէններով:

Եթէ մեկնելէ առաջ հանդիպելու ժամանակ չունեիք, ձեր գտնուած տեղէն գրաւոր ապսպրեցէք: Մեծ խնամով պատրաստուած ծրարով մը, ձեր ուզածը անմիջապէս պիտի ստանաք:

ՊԱՀԱՍՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրո–պական ամէնէն ընտիր ապրանքնե–րը՝ յարմար գիներով:

ՊԱՀԱՍՈՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
246, Rue Vendôme, LYON

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՑՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ· կարգ 3046 Ն· Ֆ·
Գ· կարգ 2506 Ն· Ֆ·

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒԼԵԳՈՒՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ· կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ· կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը գտնուի նաեւ Դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաքորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél: RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՇԱՀԱՆ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա· Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն· Ֆր·

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա· ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն· Ֆ·

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու կիներ եւ երկու այրեր կրթական հաստատութեան մը մէջ ծառայելու համար (հանդերձատուն, խոհանոց եւ ճաշասենեակի):

Դիմել անձամբ Յառաջի վարչութեան:

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ–դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս···

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ԶԱՐԴԱՐԻՔ եւ ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար–ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի–լիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
166, AV. ARISTIDE BRIAND
4 bis, RUE P. V.-COUTURIER,
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER
48 bis, RUE DALAYRAC
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
ARGENTEUIL — S. et O.
ALFORTVILLE
FONTENAY - SOUS - BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ — VENDREDI 18 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 3680 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9681

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Աւարտեցաւ, վերջապէ՛ս, Եասը Ատայի դատավարութիւնը, որ շատոնց սկսած էր «զզուշի համ» տալ, ինչպէս կը սիրեն ըսել Թուրքերը: Կը սպասուի այժմ վճիռներուն, որոնց մասին դատաւորները հարկ տեսեր են նախապէս խորհուրդ հարցնել իրաւաբանական վարժարանի համալսարանական ուսուցիչներուն :

Տարակոյս չկայ, որ վճիռները իրաւականէն աւելի քաղաքական նկատումներով պիտի տրուին: Յեղափոխակա՛ն կառավարութիւնը շատ վստահ չէ իր դիրքէն: Այդ պատճառով ալ, անախորժ դէպքերու առաջքն առնելու համար, որոշեց ամբողջ երկրին վրայ տարածել «պատերազմական դրութիւն»ը, որ ցարդ ի զօրու էր միայն Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ: Այս որոշումը ջախջախիչ հերքումն է ժողովրդավարութեան մասին 1960 Մայիս 27էն ի վեր քանիցս տրուած հաւաստիքներուն :

Զօր. Կիւրսէլ մինչ մէկ կողմէ միահեծան կը կառավարէ երկիրը շուրջ տասնհինգ ամիսէ ի վեր, միւս կողմէ իր ստորագրութեամբ, բազմաթիւ լեզուներու թարգմանուած յօդուած մը ղրկեր է թերթերուն՝ այպանելու համար դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ, ըստ իրեն, միահեծանութեան հակած էր :

Անոր օրով, կ'ըսէ, հաւաքոյթները արգիլուած էին, մամուլն ու Խորհրդարանի ամպիոնը ազատութենէ զրկուած էին : Հոգմնակցական վարչաձեւ էր հաստատուած: Կաշառքն ու գողութիւնը ընդհանրացած էին: Պետութեան հասոյթները անհաշիւ կը ծախսուէին, «էնֆլասիոն» եւ ընկերային տագնապ առաջ բերելով: Բռնաբարուած էր Սահմանադրութիւնը: Քաջալերուած էին կրօնքը շահագործողները ու յետադիմութիւնը գրգռողները, երկիրը հեռացնելով Աթաթիւրքի գծած ճամբէն եւ զայն քաշկռտելով դէպի միջնադարերուն խաւարները :

Իրականութիւնն այն է սակայն, որ զինուորական յեղափոխութենէն ի վեր կացութեան մէջ փոփոխութիւն չէ մտած : Արտաքին պարտքը գրեթէ մէկ միլիար տոլարի հասած է : Մինչ մէկ կողմէ ծնունդները տարեկան հարիւրին երեքի արտակարգ աճում կ'արձանագրեն, արտադրութիւնը հազիւ հարիւրին 1,4 կ'աճի: Հինգ մեծ քաղաքներու շուրջ գրեթէ երեք միլիոն բնակիչներ ծուարած են հիւղաւաններու մէջ: Ու համաձայն վերջերս ՄԱԿի հրատարակած վիճակագրութեան, ազգային եկամուտի մէկ երրորդը կեդրոնացած է մեծ կալուածատէրերու հարիւրին 2 ուկէսի ձեռքերուն մէջ:

Լը Մոնտ (5 Օգոստ.) այս տեղեկութիւնները հաղորդելով կ'ըսէ թէ յեղափոխական կառավարութիւնը անելի մէջ է: Ու կ'ուզէ, նախ քան Հոկտեմբեր 25ի խորհրդարանական ընտրութիւնները, սահմանադիր ժողովին քուէարկել տալ կարգ մը օրէնքներ, որոնք անկարելի է որ քուէարկուին օրինաւորապէս ընտրուելիք Խորհրդարանին կողմէ:

Այդ օրինագիծերը՝ թիւով քսաներկու՝ պատրաստուած են Ազգ. Միասնականութեան Կոմիտէին կողմէ եւ յեղափոխական հանգամանք ունին :

Տնտեսական եւ ընկերային խնդիրներն են, որ մեծապէս կը մտահոգեն Կիւրսէլն ու ընկերները :

Սնանկութեան դուռը հասած՝ հասոյթի նոր աղբիւրներ կը փնտռեն՝ դատարկ գանձը լեցնելու համար :

Մինչ այդ, ներքին վէճերը կը շարունակուին: Բոլորն ալ մէկ մտահոգութիւն ունին — աթոռ շահիլ յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ

ԲՈՒՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԴԵՌ ՉԷ ԾՆԱԾ

Կ'ԸՍԷ ԱՏԸՆԱՈՒՐ

250.000 ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐ, ԱՆՁՐԵՒԻՆ ՏԱԿ, ԿԸ ԼՍԵՆ ՎԻԼԼԻ ՊՐԱՆՏԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԳԻՐ ՄԸ ՂՐԿԱԾ Է ԱՏԸՆԱՈՒՐԻ

Քոնրատ Ատընաուր 6000 հոգիի առջեւ ճառ մը խօսեցաւ (ընտրապայքարի առթիւ) եւ գլխաւորաբար ծանրացաւ Պերլինի վրայ: Ատընաուր սպասուածէն աւելի մեղմ էր եւ շեշտեց թէ Պերլինի բուն տագնապը դեռ ծնած չէ. պիտի ծնի երբ Խորհ. Միութիւնը հաշտութեան դաշնագիր ստորագրէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, բայց նոյնիսկ այն ատեն, ըստ Ատընաուրի, պատերազմ տեղի պիտի չունենայ:

Կը կարծուի թէ Խրուշչեւի գիրը զոր Ատընաուր ստացաւ դեսպան Սմիրնովի ձեռքէն եւ այս վերջինին հետ ունեցած խօսակցութիւնը որոշ ազդեցութիւն գործած են Ատընաուրի վրայ, որ նախապէս շատ աւելի վրդովուած էր:

Խրուշչեւ կը գրէր Ատընաուրի թէ կացութեան նոր ծանրացում մը չի նախատեսեր եւ կը յուսայ որ երկու երկրներու առեւտրական յարաբերութիւնները պիտի զարգանան: Այսքանը յայտնեց միայն Արտաքին նախարար ֆոն Պրենթանօ, որ ներկայ էր խօսակցութեան: Խրուշչեւ անշուշտ ուրիշ բաներ ալ ըսած է Ատընաուրի, քանի որ նոյն իրիկունը վարչապետը կը յայտարարէր իր ճառին մէջ թէ տեսակցութիւնը «դրական» եղած էր:

Միւս կողմէ 250.000 Գերմանացիներ անձրեւին տակ, պատասխանած էին իրենց քաղաքապետին հրաւէրին եւ եկած էին լսելու Վիլլի Պրանտը: Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը 2 ժամ խօսեցաւ, շատ յաճախ ընդմիջուած բուռն ծափերով: Ժողովուրդին մէջ ցուցատախտակներ կը տեսնուէին « Քենըտի նախ Պերլին » (Քենըտի Պերլինի մէջ), «Միւնիխ 1938—Պերլին 1961», «Արեւմուտքը դաւաճանեց», «Կրաւորական դիրք, հաւասար է դաւաճանութեան», «Օգոստ. 13, ամօթի օր», «Բողոքները կը բաւեն, գործի անցնինք», եւայլն, եւայլն, եւ ժողովուրդը կը քալէր, ծայրը չէր տեսնուեր: Նախ խօսեցաւ փոխ—քաղաքապետը, բայց ժողովուրդը Վիլլի Պրանտին կը սպասէր, զոր ողջունեց արտակարգ խանդավառութեամբ:

Պրանտ յայտնեց թէ նամակ մը գրած է Քենըտիի, թէ երեքներու բողոքագիրը լաւ է, բայց բաւական չէ եւ շեշտեց թէ Փանքովի տուած որոշումները պէտք է ետ առնուին: «Պերլինի հարցը սուր հանգամանք ստացած է: Միայն գօտիի հարց չէ, արեւելեան Պերլինի հարց չէ, Արեւմտեան Գերմանիոյ հարց չէ: Լքուած չենք դաշնակիցներուն կողմէ, որովհետեւ այդ պարագային համայնավար զօրքը չէր կենար Պրանտենպուրկի դրան առջեւ, ոչ ալ Պերլին, ոչ ալ Գերմանիա, ոչ իսկ Հռենոսի վրայ: Քաղաքապետը շարունակեց նոյն բուռն շեշտով.— «Պիտի չլքենք Արեւելքի մեր եղբայրները: Արեւմուտքի Գերմանացիները պէտք է հասկնան թէ կիրակի նոր էջ մը բացուեցաւ Գերմանիոյ պատմութեան մէջ: Աշխարհի երեսին կ'ամբաստանենք պատասխանատուները եւ կը պահանջենք որ մարդկային իրաւունքները վերահաստատուին Պերլինի մէջ: Ինչ որ եղաւ կիրակի, անմիջական սպառնալիք մը չէ արեւմտեան Պերլինի համար: Խորհրդային իշխանութիւնը հարկ եղածին չափ վարպետ է որպէսզի գիտնայ թէ յարձակում մը արեւմտեան Պերլինի վրայ, բռնաբարումն է համաշխարհային խաղաղութեան: Այս քաղաքը խաղաղութիւն կ'ուզէ, բայց տեղի պիտի չտայ: Աշխարհի վրայ ոչ մէկ քաղաք կրնայ այնքան ուժգնօրէն խաղաղութիւն ուզել, բայց խաղաղութիւնը երբեք տկարութեամբ ձեռք չի ձգուիր: Յառաջիկայ շաբաթներուն պէտք չէ որ Պերլինը նոր Միւնիխ մը դառնայ»:

Ապա Պրանտ երգեց ազատութեան նուիրուած Գերմանացիներուն հին երգը եւ ազատութեան զանգակը ղօղանջեց (այդ զանգակը որ ազատութիւնը կը խորհրդանշէ, Ամերիկացիներուն կողմէ նուիրուած է), ժողովուրդը երկիւղածութեամբ երգեց ազգային փառերգը եւ կամաց-կամաց ցրուեցաւ :

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ

ԹՈՔԻՈՅԻ ՄԷՋ

—o—

ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՓՈՐՁԵՑ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԸԼԼԱԼ

Անաստաս Միկոյեան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ճափոնի վարչապետին հետ, որուն նամակ մը յանձնեց Խրուշչեւէն: Վարչապետութեան բանբերը յայտարարեց այս առթիւ թէ Պերլինի հարցն ալ խօսակցութեան նիւթ դարձած էր:

Անաստաս Միկոյեան յայտնած էր վարչապետ Իքետայի թէ Ճափոն չի կրնար անտարբեր մնալ Պերլինի խնդրին հանդէպ, քանի որ ապահովութեան դաշնագիր մը ունի Ամերիկայի հետ: Աւելցուցած է թէ Քենըտի ըսած է որ մինչեւ պատերազմ կ'երթայ եթէ հարկ տեսնէ: « Մենք կ'ըսենք թէ պէտք է խուսափիլ պատերազմէ, բայց ուժին կը պատասխանենք մեր ուժով, կը դատապարտենք նախագահ Քենըտին, որ չպատասխանեց խորհրդային թելադրանքին՝ ապազինեալ գօտի մը Գերմանիոյ մէջ» շեշտած է խորհրդային առաջին փոխ—վարչապետը, հաստատելով թէ իր կառավարութիւնը հաշտութեան առանձին դաշնագիր պիտի ստորագրէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ:

Միկոյեան դեռ յայտնած է նաեւ որ օտար ուժեր կան Ճափոնի մէջ եւ ըսած թէ չընդունիր Ճափոնի տեսակէտը, ըստ որուն Ճափոնեւամերիկեան դաշնագիրը միայն պաշտպանողական բնոյթ ունի: Ճափոն, իր քաղաքականութիւնը ծրագրած ատեն, պէտք չէ մոռնայ թէ քանի մը տարիէն Խորհ. Միութիւնը պիտի անցնի Ամերիկան: Ճափոնի վարչապետը մաղթած է որ առեւտրական փոխանակումները Ճափոնի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ շատնան, նոյն ժամանակ ալ Ճափոն կը կրկնապատկէ իր արտադրութիւնը եօթնամեայ ծրագրին գծով:

Միկոյեանի այս այցելութիւնը որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան (որ առաջ ողջ—առողջ մեկնիլը կը մաղթէ) առաջին միջադէպին առիթ տուած է: 18 տարեկան աղջիկ մը, անդամ ծայրայեղ ազգայնական կուսակցութեան, փորձած է անձնասպան ըլլալ Լենինի հսկայ նկարին առջեւ, խորհրդային տօնավաճառին կեդրոնը: Աղջիկը, նախ դանակով մը նկարին վրայ նետուած է պատռելու համար, չյաջողելով թոյն կլլած է, ձերբակալուելէ առաջ: Կը յուսան ազատել:

Ծայրայեղ աջ կազմակերպութեանց սպառնալիքներուն առջեւ, Ճափոնի Արտաքին նախարարը, ապարդիւն, խնդրած էր խորհրդային դեսպանատունէն որ ետ առնէ Լենինի նկարը, որ 10 մեթր բարձրութիւն ունի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ընտրութիւնները մեծ փոփոխութիւն մը չբերին: Պէն Կուրիոնի Մափայ կուսակցութիւնը ձայներ կորսնցուց ի նպաստ ազատական կուսակցութեան: Նոր դահլիճը, որուն կազմութիւնը հաւանաբար նորէն Պէն Կուրիոնի յանձնուի, քանի մը շաբաթէն միայն յայտնի կ'ըլլայ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ծերակոյտը 800 միլիոն տոլարի զեղչ մը քուէարկեց արտասահմանի օգնութեան ծրագրին մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արդարութեան նախարարը՝ Էքրեմ Թիւզեմէն հրաժարեցաւ, «առողջական պատճառներով»:

ԱՐԱԲ. Մ. Հանրապետութիւնը ջնջեց Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի «գաւառական» դահլիճները եւ անոնց տեղը կազմեց կեդրոնական նոր կառավարութիւն մը: Անոր նպատակն է Ա) նպաստել հիւսիսային եւ հարաւային գաւառներու միացման, Բ) կեանքի մակարդակը բարձրացնել երկրէն ներս, Գ) Թոյլ տալ որ ազգայնացած հաստատութիւնները կարեւոր դեր խաղան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ֆրանսական ցուցահանդէսին դուռներուն առջեւ գրքոյկ մը կը ծախուի «Աշխատաւոր Ֆրանսան պայքարի մէջ», ուր գրուած է թէ ֆրանսացի բանուորին ամսականը 26.000 Հ. ֆրանք չանցնիր եւ ամէն ինչ դէշ կ'երթայ Ֆրանսայի մէջ:

ԻՐԱՔԻ «քարիւղ»ի նախարարը՝ Սալման յայտարարեց թէ «Իրաքը Փեթրոլեըմ Քըմփենիին դրամագլուխին առնուազն 20 առ հարիւրը կ'ուզէ»: Ամէն բան կախում ունի հիմա ընկերութեան երեք բաժնետէրերէն (Շէլ, Պի-Փի եւ Ստանտարտ Օյլ): Իրաք շահերուն ալ 60 առ 100ը կ'ուզէ (50ի տեղ):

ԵԱՍԸ-ԱՏԱՅԻ վճիռները պիտի տրուին Սեպտեմբեր 15ին:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՉԻՔՈՆԵԱՆԻ Վատիկանի « Արտաքին նախարար » նշանակուեցաւ, Կարդինալ Թառտինիի տեղ: 78 տարեկան, Կարդինալ Չիքոնեանի բոլոր տուեալները ունի վարելու համար Վատիկանի ամէնէն պատասխանատու պաշտօններէն մէկը:

ԱՅԱՉԻՈՅԻ մէջ (Քորսիքա) մասնաւոր ջերմութեամբ ոգեկոչուեցաւ Նափոլէոնի ծննդեան տարեդարձը: Աստուածածնայ առաւօտը Մայր—տաճարին մէջ, ուր մկրտուեցաւ Ֆրանսայի Կայսրը, պզտիկ Քորսիքացի մը՝ Թինօ Ռոսի Ավէ-Մարիան երգեց մեծ Քորսիքացիին յիշատակին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ շաբաթավերջին Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ 102 հոգիներ մեռան, կառքի արկածէ: Փարիզի մէջ ջերմութիւնը 15 աստիճան էր ինչ որ չէր տեսնուած 1913էն ի վեր:

ՄԱՐՈՔԻ թագաւորը նոյն օրուան մէջ, ամուսնացուց իր երեք քոյրերը:

ԹՈՒՆՈՒԶԻԱՅԻ մէջ Թուղթի տագնապ մը պիտի սկսի ի մօտոյ: Արդարեւ ֆրանսական հաստատութիւն մը կը հայթայթէր Թունուզեան—մամուլի Թուղթը, կը կարծուի թէ կառավարութիւնը ճար մը պիտի գտնէ մինչեւ ամսավերջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կարգ մը հաստատութիւններ գրաւուեցան Թունուզի մէջ: Կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ Ֆրանսան որ ռմբակոծութիւններ կատարած է Թունուզեան շրջաններու վրայ: Փարիզէն ոչ մէկ բան ըսուած է այս մասին: Մոնճի Սլիմ կը շարունակէ բողոքագիրներ տեղացնել Ապահովութեան Խորհուրդի դիւանին գլխուն, որուն նախագահը, այս շրջանին, ֆրանսացի պատուիրակն է՝ Պեռար:

ՓԼԱՍԹԻՔԻ 19 պայթումներ տեղի ունեցան Ալժէրի մէջ, 13 հոգի վիրաւորուած են:

ՅՈՒՇԵՐ
ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԷ

Սահակ Տէր-Թովմասեան բարեկեցիկ ընտանիքի մը, Մկրտիչ Տէր-Թովմասեանի զաւակն էր: Ծնած է 1897 Ապրիլ 12ին, Վասպուրական, Ջերմածոր, Դաշաւան: Ունեցած է 2 քոյր եւ 2 եղբայր, Արմենակ եւ Հայրիկ: Վերջինը ողջ է, կ'ապրի Երեւան, իսկ պապը քահանայ էր, օծուած Խրիմեան Հայրիկի կողմէ:

Սահակ, շնորհիւ իր հօրաքրոջ տղուն, Յովսէփ Կարինեանի, փոքր տարիքէն կապուած էր Դաշնակցութեան: Դեռ 10 տարեկանին, Տիգրան Պաղտասարեանի առաջնորդութեամբ, Շատախի մէջ գաղտնի հրատարակուած Տիգրիս անկախ (խմորատիպ) պարբերաթերթին գրաշարը եղած է:

Այս այն Կարինեանն է, որ Վարդգէսի հետ Տիգրանակերտ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած էր:

Սահակի հայրը 1908ի Թուրք Սահմանադրութեան հռչակման առաջին գիշերը դաւադրութեամբ կը սպաննուի՝ իր «բարեկամ» Սահակ Զոլոյեանի խմբակին կողմէ (թելադրութեամբ մատնիչ Մեսրոպ Զոլիկեանի): Այդ դէպքէն ետք, Սահակ, իր մեծ եղբօր՝ Արմենակի հետ կ'երթայ Վան ուսանելու: Միջնակարգ դպրոցը վերջացնելէ ետք, կուսակցութեան խորհուրդով Արմենակ կ'երթայ տաճկական ուսուցչանոց: Վերջին վկայականը Էրզրումի բարձրագոյն դպրոցէն ստանալով, կը վերադառնայ Վան: 1915ի ապստամբութեան օրերուն թէ վերջը մեծ դեր կը կատարէ Վանի եւ այլ շրջաններու մէջ: 1918ի Կոստի Համբարձումեանի եւ Պօղոս Դանիէլեանի հետ կը սպաննուին նահանջի ճամբուն վրայ: Իսկ Սահակ կը վերադառնայ իր ծննդավայրը եւ 1915ի կռիւներուն, հետախուզական դեր կը կատարէ, յաճախ թշնամիի գնդակներու տարափին մէջէն, սողոսկելով կ'անցնի հայկական դիրքերը եւ կեդրոնէն՝ գնդ. Տ. Պաղտասարեանի կողմէ տրուած հրահանգները հաղորդելէ եւ օրուան կացութեան տեղեկանալէ ետք, կը վերադառնայ: Երբեմն ալ կը յաջողի անցնիլ թշնամիի թիկունքը ուսումնասիրելով անոնց դիրքերը եւ շարժումները:

1915 Ապրիլ 27ին, Սամուէլ Մեսրոպեան կը ձգէ իրեն յանձնուած դիրքերը եւ խումբը կ'առաջնորդէ եկեղեցի, երկրորդ մըն ալ Յովսէփ Կարինեանին կ'ուղարկէ, որ հետեւի իր օրինակին:

Այս տխուր լուրը զինուորական մարմինը ստանալուն, Ռոստոմ Կիլիկեան, որ կուսակցութեան թելադրանքով ոստիկանական դպրոց ալ աւարտած էր Էրզրում, Սահակ Տէր-Թովմասեանը եւ Յովսէփ Հաճոյեանը հետը առնելով կը փութայ եկեղեցի, Սամուէլին փախուստը արգիլելու համար:

Բայց մինչ այդ, Յովսէփ Կարինեանը նամակ ստացած կ'ըլլայ եւ Եփրեմ Մարկոսեանի խումբն ալ վերցնելով, կ'իջնեն ժամադրավայրը. բայց Սամուէլը հոն չեն գտներ եւ ձեռնունայն կը դառնան: Մինչ այդ թշնամին իրենց ձգած դիրքերը կը գրաւէ, եւ տղերքը կ'իյնան շրջապատման մէջ: Սահակ Զոլոյեան, եղբայրը՝ Հմայեակ, Ներսէս եւ ուրիշներ փախուստի կը դիմեն: Խաչօ Մկոյեան, Զաքար Սահակեան, Արամ Դանիէլեան եւ ուրիշներ, կռուելով ետ կը քաշուին դէպի Աստուածածնայ վանք. կուտան 5 վիրաւորներ՝ Զաքար Սահակեան, Եփրեմ Խաչօ, Մխոյեան եւ ուրիշներ, իսկ Յովսէփ Կարինեան եւ Եփրեմ Մարկոսեան կը մընան, կը կռուին մինչեւ վերջին փամփուշտը ու կը նահատակուին:

28ի առաւօտը, Թուրքերը քաջալերուած առաջին օրուան յաջողութենէն, կը յառաջանան դէպի այգիները, վերջնականապէս հաշուեյարդարի ենթարկելու համար Հայերը: Կը գրաւեն Ախտա Մանուկի ջրաղացի դիրքերը, կը շրջապատեն եղբայրք Դանիէլեաններու եւ Կարինեանի դիրքերը եւ այդպէս յառաջանալով, երեկոյեան դէմ Կրկանց դիրքերու մօտ կը հանդիպին Սահակ Տէր-Թովմասեանի եւ Ռոստոմ Կիլիկեանի խումբին: Դիմադրութիւնը ուժեղ կ'ըլլայ, բայց, ի վերջոյ, Թուրքերը կը սեղմեն օղակը, կը պատրաստուին տունը վառելով հրոյ ճարակ դարձնել ամէնքը: Այլեւս գոյութեան խնդիր էր. մահ կը սպառնար իրենց. միակ միջոց մը կը մնայ գործադրելիք, որ 100ին 1 հազիւ թէ յոյս ներշնչէր, բայց կը գործադրեն: Սահակ եւ Ռոստոմ մաուզեր ատրճանակները քաշած, յանկարծակի դուրս ցատքելով կը սկսին կրակել աջ ու ձախ եւ քանի մը Թուրքեր Մուհամմէտին քով ղրկելէ ետք, ճամբան կը բացուի: Խումբը կ'առաջնորդեն մօտերը գտնուած Մխկենց տունը: Այս անգամ Թուրքերը աւելի կատղած, կը հաւաքեն իրենց ուժերը, կը շրջապատեն տունը: Սահակ ոգեւորուած նախկին յաջողութենէն, տան ներքնայարկէն դուրս կուգայ եւ կրկին մաուզերը կը փորձէ՝ խմբուած Թուրքերուն վրայ: Թշնամին այդ անգքը նկատի չառնելուն համար, անակնկալի գալով, խուճապահար կը փախչի, թողելով բաւական զոհեր: Արդէն մութ էր, Սահակ եւ Ռոստոմ խումբը կ'առաջնորդեն տարբեր ուղղութեամբ:

Մայիսի առաջին օրերուն, Դրօն իր կամաւորական զօրամասով Վան կը մտնէ եւ քանի մը տասնեակ զինուորներ հետը վերցնելով, օգնութեան կը հասնի Շատախի Հայերուն: Տիգրան Պաղտասարեան, Սահակ եւ ուրիշներ կուգան կը միանան անոնց:

Այդ օրէն սկսած, Սահակ միշտ եղած է իր եղբօր՝ Արմենակին հետ եւ իրեն յանձնուած պարտականութիւնները լրիւ կատարած:

1918ի վերջին նահանջին, Շաղոյեանի խումբին հետ կ'անցնի Պարսկաստան: Հայաստանի Հանրապետութեան օրով կը վերադառնայ երկիր ու հոն կարճ ժամանակով Նպաստի բաշխման մէջ կ'աշխատի, Խորէն եպիսկոպոս (ապա Կաթողիկոս) Մուրատբէկեանի եւ Կիւլնազարեանի հսկողութեան տակ: Յետոյ կը կազմակերպէ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը: Փետրուարեան Ապստամբութեան օրով եղած է Փրկութեան Կոմիտէի՝ Վրացեանի եւ Քալանթարեանի քարտուղարը: Վերջին նահանջին, բոլորին հետ կ'անցնի Պարսկաստան, յետոյ Փարիզ, Ֆրանսա: Հոնկէ Ջեխոսլովաքիա, Փրակայի համալսարանը կ'աւարտէ ու վերջնականապէս կը հաստատուի Փարիզ:

Սահակ, Ֆրանսայի մէջ գրեթէ միշտ եղած է Կ. Կ.ի անդամ: Կատարած է գործավարի եւ գործիչի պաշտօն:

Վերջին քանի մը տարիներուն առողջութիւնը քայքայուած էր եւ կուսակցական աշխատանքները շարունակելու կարողութենէ զրկուած: Նիւթական վատ պայմաններու մէջ կը մահանայ... ետեւը անպաշտպան թողելով կինը՝ Զարուհին եւ քենին՝ Վռամեանին նշանածը, Ֆլորան:

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(1861-1865)

Շատ քիչեր տեղեակ են որ այսօրուան Միացեալ Նահանգները, որոնք միաձոյլ եւ միահամուռ քաղաքացիներու կամքով կերտուած Ազգ մըն են, ժամանակին թատր հանդիսացած են արիւնալի քաղաքացիական պատերազմի մը, որ իր հսկայ համեմատութիւններով սարսուռ կ'ազդէ: Այս պատերազմը որ իրարու դէմ կը ցցէր Հիւսիսային եւ Հարաւային նահանգները, սկսաւ 1861ին եւ տեւեց 4 տարի. մեռեալներու թիւը հասաւ մէկ միլիոնի: Այս պատերազմը կոչուած է «Բաժանման Պատերազմ», ինչ որ կը բացատրէ անոր էութիւնը:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ

Ամերիկեան քաղաքացիական պատերազմին պատճառներէն գլխաւորը եղաւ անտարակոյս, սեւամորթներուն հանդէպ՝ Հարաւային Նահանգներու բնակիչներուն ունեցած խոտոր վարմունքը: Այս խեղճ խափշիկները իսկական գերիներու պէս կը գործածուէին, աննշան շահով եւ շատ ծանր աշխատանքով:

Հիւսիսային Նահանգներու բնակիչները անգլեւսաքսոն ծագում ունէին եւ դէմ էին գերութեան, մինչ Հարաւային Նահանգներու բնակիչները, որոնց մէջ բազմաթիւ էին Ֆրանսական եւ սպանական ծագում ունեցողները, կը խորհէին թէ Սեւերու շահն էր այդ ստորադաս վիճակին մէջ ապրիլը:

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Սկիզբը գաղափարաբանական պայքար մը ծայր տուաւ Հիւսիսային եւ Հարաւային նահանգներու բնակիչներուն միջեւ:

Այս պայքարը շատ սուր հանգամանք զգեցաւ երբ նախագահական պաշտօնին բարձրացաւ Աբրահամ Լինքըլն (1860):

Լինքըլն ուղիղ, արդար եւ կամքի տէր մէկն էր. ան վճռեց ի գին ամէն զոհողութեան ջնջել սեւ գերութիւնը, որ արդէն իսկ 1787ին պաշտօնական օրէնքով ջնջուած էր նորածին Ամերիկեան Ծերակոյտին կողմէ:

Աբրահամ Լինքըլն անդրդուելի մնաց, իբրեւ պաշտպան սեւերու ազատութեան: Հարաւայինները հասկցան որ լեզու պիտի չկարենային գտնել անոր հետ եւ հռչակեցին իրենց անկախութիւնը Լինքըլնէն, կազմելով հանդերձ նոր Հանրապետութիւն մը: Բաժնուող նահանգներն էին. Հարաւային Քարոլինա, Ֆլորիտա, Միսիսիփի, Ալապամա, Ճէորճիա, Լուիզիանա եւ Թեքսաս:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Հարաւային Հանրապետութիւնը կը խնդրէ Լինքըլնէն որ քաշէ իր պահակազօրքերը: Լինքըլն կը մերժէ: 1861 Ապրիլ 12ին, Հարաւայինները կը ռմբակոծեն Սըմթէր բերդը, ուր կար Հիւսիսային պահակազօրք մը: Այս կ'ըլլայ ազդանշանը քաղաքացիական պատերազմին:

Հիւսիսայինները 21 միլիոն էին, մինչ Հարաւայինները՝ 10 միլիոն: Ամբողջ հարստութիւնը Հիւսիսայիններուն ձեռքն էր, այս պատճառաւ անոնք ի վերջոյ աւելի զօրաւոր դուրս եկան:

Սկիզբները, հարաւային զօրավար Լի մեծ յաղթանակներ տարաւ, բայց Հիւսիսայիններուն թիւն ու հարստութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկեցին Հարաւային ուժերը:

1865 Ապրիլ 8ին, Հիւսիսային զօրավար Կրանտ վերջնական յաղթութիւնը տարաւ Պեթերսպուրկը գրաւելով, ուր կը յանձնուէր Լի իր 25.000 զինուորներով:

Հիւսիսը յաղթած էր: Իրաւ է որ նախագահ Լինքըլն սպաննուեցաւ, սակայն ան յաջողեցաւ ի սպառ փրկել Միացեալ Նահանգներու միութիւնը եւ ապագան:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Ամերիկեան քաղաքացիական պատերազմը, բառին իսկական առումով՝ արդիական պատերազմ մըն էր:

Ամերիկացիները կանոնաւոր բանակ մը չունենալով, ամէն բան սկիզբէն կերտեցին. յատկապէս աչքառու էր բանակին հպատակութիւնը՝ քաղաքական իշխանութեան:

Երկու կողմերը տկար բանակներ ունէին, բայց հետզհետէ անոնք կը զօրանային, եւ, պատերազմի վերջաւորութեան, Հիւսիսային նահանգները մէկ միլիոն զինուոր, զինուած գերարդիական զէնքերով. հսկայ թնդանօթներ, զրահապատ շոգեկառքեր, գնդացիրներ, եւայլն: Շոգեկառքը եւ օդապարիկները մեծ դեր կը խաղան բանակները արագօրէն տեղափոխելու եւ թշնամիին շար –

ՍԵՒԱՆԻ ԱՆՏԱՌՆԵՐԸ

—o—

Ա.

Ես մի հիւանդ բարեկամ ունեմ՝ Պրոֆ. Նորայր Քոչարեանը: Նրան ծովափ է հարկաւոր, բայց այնպիսի ծովափ, որ պատած լինի անտառներով:

— Ա՛խ, մեր Սեւանից լաւը չկայ, բայց ափսոս, որ մերկ է, — մի անգամ ասաց ինձ:

— Սեւանում լաւ անտառներ կան, — պատասխանեցի ես: — Գնա՛նք, քեզ այնպիսի տեղ տանեմ, որ թուայ թէ Զուիցերիա ես ընկել:

Թերահաւատօրէն թօթւում է ուսերը, իսկ հայեացքն ասում է. «Հը՞, որսորդական փչոց չի՞...»:

— Այո՛, այո՛, ոնց որ Բաղէլի լճը՝ շրջապատուած անտառներով, — պնդում եմ ես:

Համոզեցի, ճանապարհ ընկանք: Հրաբխային քարաբլուրների յետեւից մեր առաջ բացուեց Սեւանը, որի շուրջը կլոր պար բռնած քարացել են Գեղամայ ծաղկանկար լեռները:

Զքնաղ է Սեւանը ամառնամուտին, երբ օրը նոր է բացւում եւ երբ նոր է նա արթնանում իր անվրդով քնից:

Ափսո՛ս, որ այդ աննման գեղեցկուհին պառկած է լերկ ու անհրապոյր անկողնու մէջ: Իրօք, տխուր տեսարան են ներկայացնում լճի յատակից լոյս աշխարհ ելած լերկ ու քարքարոտ ափերը:

Բայց դա ա՛յս ափից: Արեւմտեան կողմից Սեւանին նայողին թւում է, թէ լճի ամբողջովին պատած է կրակալած քարերով: Բայց այդպէս չէ: Քարքարոտ ու մերկ են լճի միայն այն ափերը, որոնք տեսանելի են Սեւանին այցի գնացող զբօսաշրջիկների, հանգստացողների, ճամբորդների համար: Աշխարհի բոլոր ծայրերից իրենց Հայրենիքին կարօտած Հայերը հասնում են Սեւան, զմայլւում են նրա գեղեցկութեամբ եւ տխրում՝ տեսնելով նրա լերկ ափերը: Դժբախտաբար մենք Սեւանը միշտ տեսնում ենք իր ամէնէն անհրապոյր կողմից:

Եւ ահա լսում եմ ընկերոջս հիասթափուած ձայնը.

— Սա՞ է ասածդ Զուիցերիան... Ե՛տ դառնանք...

Իսկ ես մեքենավարներին հանդիսատ պատուիրում եմ.

— Քշեցէ՛ք Այրիվանք...:

Շատ կեռմաններ ու հրաբխային «շրջնգներ» անցանք, մինչեւ որ մի գիւղ հասանք լճափնեայ ժայռին թառած իր հինաւուրց վանքով, որին հակադիր վեր էին ելնում Սելիմի աշտարակներն ու անասնապահական ագարակների նոր շէնքեր: Այդ շէնքերից այն կողմ ձգւում է մի ընդարձակ հարթավայր՝ Նորադուզի տափարակը, որի կենտրոնով հոսում է Գաւառ-գետը: Այդ ամբողջ հարթութեան վրայ կարծես կանաչաւուն ամպ էր չոքել:

— Ի՞նչ է դա... որտե՞ղ ենք, — հարցրեց հիւանդը:

— Մօտենում ենք Բաղէլին, — ծիծաղեցի ես, — իսկ կանաչ ամպի ինչ լինելը քիչ յետոյ կ'իմանաս...:

Եւ քիչ յետոյ մեր մեքենաները մտան անտառ ու սլացան խոնաւ ծառուղիներով:

Այո՛, իսկակա՛ն անտառ մտանք, փտող տերեւների ու աճող ծառաստունկերի բոյրով, անտառ՝ իր խիտ թփուտներով ու զով շնչով:

Յունիսի պայծառ օրը աղջամուղջի փոխուեց մռայլ ստուերների մէջ. մենք ընթանում էինք թեղի թուփ ծառերից կազմուած անտառով: Երկնի կապոյտի մի նեղ շերտ ձգւում էր մեր գլխավերեւով, իսկ անտառի պատռուածքներից տեղ-տեղ առկայծում էին Սեւանի ջրերը:

Մեքենաները կանգ առան, մենք իջանք եւ ես հարցական նայեցի պրոֆեսորի դէմքին: Մի պահ նա կարկամել էր:

— Եւ մենք Սեւանո՞ւմ ենք, — վերջապէս հարցրեց նա:

— Սեւանում չենք, այլ նրա ափին, — ուղղեցի ես, ծիծաղելով:

Երեխաները ցրիւ են գալիս թաւուտներում, իսկ մենք հայեացքով տնտղում ենք ջահէլ թեղիները, որ այնպէս փարթամօրէն աճել են գետի ստորին հոսանքի հովտում, ուր այնքա՜ն առատ է տիղմն ու սննդանիւթը նրանց համար:

Առաջ գնացինք ոտքով եւ հիացմունքով նորից կանգ առանք, մի տեղ նոթոտ թեղիներին փոխարինում էին ուրախ, պողծառ ու սլացիկ բարդիների գողտրիկ շարքերը: Ուղղահայեաց վեր էին ելնում նրանք անտառի ընդհանուր մակարդակից բարձր եւ կատարները մեղմօրէն օրօրում էին Սեւանից փչող զեփիւռից:

Անտառ է, բայց ոչ վայրենի: Ծառերը տնկուած են կանոնաւոր շարքերով, ուղղաձիգ ճանապարհներ են կառուցուած նրա մի ծայրից միւսը, իսկ շարքերի միջեւ խոտոտ շերտեր են թողնուած, որ կանաչ ժապաւէնների նման ձգւում են արեւմուտքից արեւելք:

Այստեղ էլ խփեցինք մեր ճամբարը եւ գոնէ ես, ինձ զգում էի Զուիցերիայում, Զուիցերիայի Բաղէլի լճի ափին... Չէ՛, ի՛նչ Զուիցերիա: Սեւանը իր նմանը չունի, եթէ ափերը պատած են անտառներով: Իսկ անտառներ նրա ափերին կան՝ շա՛տ կան: Գաւառ-գետից մինչեւ Մարտունի, այդ տեղից էլ համատարած փիրուզի գծով զմրուխտ ժապաւէններ կապելով՝ ձգւում են նրանք մինչեւ Ծովինար, Կարճաղբիւր, Զաղալու, այնտեղից էլ պատմական Մասրիկի դաշտի գորշ ու աւազոտ պուրակները գեղեցկացնելով՝ տարածւում են դէպի Արեգունու լեռները:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շար. — 1)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

Վիէն (Յառաջ).— Թէեւ տարալիր կեանքի բեռը ուսերուն վրայ ծանր կը ճնշէ, թէեւ երկար տարիներու տառապանքները եւ օրէ օր աճող մտահոգութիւնները ապագային գոյութեան մասին, միւս կողմէ, հաւատարիմ ան իր կոչումին, կը յիշէ եւ կը տօնէ անցեալի մեծ դէպքերը, անմոռանալի Թուականները, հաւատարմօրէն, յամառօրէն եւ գրեթէ օրը օրին:

Հերոսներու օրը, Խանասորի արշաւանքին 64րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Օգոստոսի 6ին Լաթապուրէթի հովասուն դաշտին վրայ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէին:

Անձնուէր ընկերներ եւ հաւատաւոր համակիրներ, նոյնիսկ շրջաններէն հայրենակիցներ, իրենց ընտանեկան կազմով փութացած էին պատուելու հերոսներուն յիշատակը եւ մեր պանդուխտ բայց վեհօրէն ծածանուող Եռագոյնը:

Սովորական դաշտը պահ մը հայացած էր, անընդհատ կ'արձագանգէին բարձրախօսի միջոցաւ, մերթ խրոխտ եւ մերթ անուշ, մելամաղձիկ մեր հարազատ երկրին երգերը, եւ ներկաներու հոգիէն ներս որոշ հրճուանք եւ խանդավառութիւն կը ներարկէին: Այնպէս որ շուրջպար կազմողներու թիւը շատ ու շատ էր, տարեց թէ երիտասարդ, ամէնքը պարեցին, ուրիշներ երգեցին եւ արտասանեցին:

Ժամը 3ուկէսին, դաշտահանդէսի պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ «Կարկուտ տեղաց» եւ «Դարձեալ փայլեց» ժողովրդական երգերով: Ապա, օրուան նախագահը՝ ընկ. Յովհ. Ուզունեան, խօսելէ ետքը համառօտ կերպով, Խանասորի արշաւանքի մասին, աւելի ծանրացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ կատարուած յեղափոխական ձեռնարկներուն վրայ, եւ ըստ սովորութեան, հրաւիրեց բարձրախօսին առջեւ երգելու (Տիկ. Անժէլ Սուքիասեան) եւ արտասանելու (ընկ. Հ. Զաքարեան):

Իսկ օրուան բանախօսը, Պ. Կ. Տէրմոյեան, խօսելով Խանասորի արշաւանքին առանցքը կազմող գիտակից եւ անսահմանօրէն անձնազոհ երիտասարդութեան մասին, ուժգնօրէն թելադրեց ծնողքներուն, որ իրենց զաւակներուն ներշնչեն այդ վեհ զոհաբերութեան եւ նուիրումի ոգին, որպէսզի անոնք ալ իրենց կարգին կազմ եւ պատրաստ գտնուին ծառայելու Ազգին, եւ մեռնելու Հայրենիքին համար:

Պահը վսեմ էր: Բանախօսի հրաւէրով ներկաները մէկ վայրկեանի լռութեամբ եւ յոտնկայս, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանեցին հերոսներու յիշատակին:

Հանդէսին նախագահը, միշտ ներկայ իր դեկին վրայ եւ եռանդուն, այս անգամ երգելու հրաւիրեց տիկ. Վարդուհի Ռոտիկեանը եւ երկու ընկերներ՝ Աւետիս Մաղաքեան եւ Գ. Ճիպրանեան (Շաւէն):

Դաշտահանդէսի կարեւոր հիւրերէն մէկը՝ Պ. Երուանդ Եղիայեան (Պելֆորէն) պարզունակ ոճով մի քանի գողտրիկ տպաւորութիւններ հաղորդեց ներկաներուն, 1960ին Հայաստան կատարած իր ուղեւորութենէն: Մեր յարգելի հայրենակիցը յուզուած շեշտով թելադրեց ուժ տալ հայերէնի դասընթացքներուն եւ յատկապէս հայ դպրոցին, եւ այս միտքով պատրաստակամութիւն յայտնեց իր անվերապահ, շօշափելի մասնակցութիւնը բերելու այդ նպատակի իրագործման:

Երբեմն տաղտկալի կը դառնան հանդէսները, ուր տեղի կ'ունենան վիճաբանութիւններ եւ կամ երկարատեւ ճառեր:

Մեր դաշտահանդէսի կազմակերպիչներն ալ զոհ դարձած էին աւանդութեան: Հաւ մը եւ շիշ մը գոց ընտիր գինի աճուրդի դրուեցաւ: Սակայն ի պատիւ իրենց պէտք է ըսենք որ շատ կարճ տեւեց եւ բախտաւորը հանդիսացաւ Պ. Յարութիւն Մաղոյեան, որ տասը նոր Փրանքի նուէրով մը աւելի ճոխացուց ընդհանուր գումարը, հասցնելով 180 Ն. Ֆրանքի:

Իբրեւ վերջաբան, Տիկ. Ովսաննա Խօքուղեան մեներգեց «Հայոց աղջիկները», եւ այս հայաշունչ մթնոլորտին մէջ, ուր երգն ու պարը իրար կը հրէին, ճոխ սեղանները անգամ մը եւս պարզուեցան, սպասարկող յանձնախումբը մեղուաջան գործի սկսաւ, ամէնուն հասցնելով շամփուրով միսը եւ սառնորակ խմիչքները:

Ուշ ատեն եւ առանց անձրեւի հանդէսը վերջացաւ, իսկ ժողովուրդը կամաց կամաց, գրեթէ ակամայ հեռացաւ դաշտէն, հետը տանելով լաւագոյն օրուան մը յիշատակը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Եղանակի առաջին դաշտահանդէսը, այս տարի, վիճակուեցաւ Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին: Պայծառ, տաքուկ օրով կիրակի մը, Յունիս 25ին, մեր հայրենակիցները մեծ թիւով, եւ երկսեռ երիտասարդներ, ներկայ գտնուեցան Լաթապուրէթի ծանօթ դաշտին վրայ:

Նոր Սերունդի եռանդուն պատասխանատուն՝ ընկ. Համբիկ Զաքարեան, դաշտահանդէսին բացումը կատարեց եւ հրաւիրեց Նոր Սերունդի երգչախումբը երգելու բարձրախօսին առջեւ «Մշակ բանուոր»ը:

Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ եւ մէկէ աւելի ճառախօսութիւններ:

Օրիորդներ Ի. Մուրատեան, Ազնիւ Գինոսեան եւ Պ. Գ. Ճիպրանեան (Շաւէն), իրենց մասնակցութիւնը բերին սիրայօժար՝ գեղարուեստական բաժնին:

Մեր տղաքը, դաշտահանդէսի բազմութեան դիմելով, կարճ ժամանակի մը մէջ 340 Ն. Ֆ. հանգանակեցին իրենց անմիջական եւ կարեւոր պիտոյքներուն համար:

ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած մեծ պտոյտի մը (առաջնորդ Լեւոն վրդ. Քէշէձեան) մասնակցելով 18 Յունիսին՝ կիրակի, Վիէնի գաղութէն մեծ թիւով հայրենակիցներ, պատեհ առիթն ունեցան շատ գեղեցիկ օր մը վայելելու Ալպեան լեռներու դալարագեղ եւ հովասուն հովիտներուն մէջ, եւ միեւնոյն ժամանակ այցելելու մեծ Շարբրէօզի հռչակաւոր եւ դարաւոր վանքը, որուն հոյակապ կամարներուն տակ պատարագեց Գեր. Գրիգոր Վ. Պապեան (Վալանսէն) եւ խօսեցաւ կարճ, բայց ազդու քարոզ մը Ս. Լուսաւորչին մեզի բերած հաւատքին վրայ:

Ձայնաւոր պատարագէն վերջ, այլեւս ազատ պտոյտ, կերուխում, երգ ու խաղ եւ պար, իրիկունը, ակամայ վերադարձ դէպի տուն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի երեք դպրոցներու արձակուրդի շրջանը սկսաւ Յունիսի վերջերը, 32 աշակերտներով, եւ յոյս կայ որ վերամուտին աւելի մեծ թիւով աշակերտներ յաճախեն երեկոյեան դասընթացքները, որոնք յամառօրէն կը տեւեն երկար տարիներէ ի վեր, եւ առանց մեծ աղմուկի:

Հ. Մ. Ը. Մ.

Այս տարին կուգայ եւ իր վերջաւորութեան գրեթէ կը մօտենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին ոչ մէկ կարեւոր թղթակցութիւն երեւցաւ «Յառաջ»ի թանկագին սիւնակներուն մէջ, թէեւ արդարացի կերպով եւ դժբախտաբար:

Մինչ անդին Կրընոպլի եւ Լիոն–Տէսինի քոյր միութիւնները, աւելի բախտաւոր կը ծլին, կը ծաղկին եւ զգալապէս հասակ կը նետեն, աստ, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ժամանակէ մը ի վեր որոշ փտախտային անշնորհք հիւանդութենէ կը տառապի...:

Եւ այս տարի, մեծ դժուարութեամբ, եւ ախոյենական եղանակը չլրացուցած, ինկաւ վհատութեան եւ նոյնիսկ քայքայման վիհը:

Կ'ըսուի թէ ողջմտութիւնը եւ հիասթափումը վերականգնելու, վերակազմուելու շնորհքը կ'ընծայեն անպայման: Յուսանք եւ սպասենք:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անկեղծ եւ հաւատարիմ անդամները, համակիրները կը բաղձան որ իրենց մարզական 40 ամեայ Միութիւնը հաստատ մնայ եւ իր նախկին աշխոյժն ու փայլը ստանայ հաւատարմօրէն կապուած մնալով իր հիմնական նպատակին եւ սկզբունքներուն:

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի մեր Ազգ. Միութիւնը, այլեւս պետական հրամանագրով ճանչցուած, ամառնային արձակուրդներուն եւ անկէ առաջ, մտադրեց մէկէ աւելի ձեռնարկներ կազմակերպել: Ամէն անգամ անյաջողութիւն մը եւ կամ աննպաստ օդը արգելք հանդիսացան: Ինչպէս նաեւ մահերը:

Անշուշտ հիմակուընէ պէտք է խորհիլ յառաջիկայ ձմեռնային եղանակին համար թատերական կամ մշակութային պէս–պէս ձեռնարկներ կազմակերպել, աւելի օգտակար քան թէ պարահանդէսները՝ մեծածախս եւ անիմաստ, եւ թեթեւսոլիկ «սիւրբրիզ–փարթի»ները:

Կ. Տ.

...ժամները ուսումնասիրելու համար: Ցամաքի հրամանները հեռագրի միջոցաւ կ'արձակուին:

ՆԱՒԱՅԻՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Հիւսիսը եւ Հարաւը իրարու բախեցան նաեւ ծովերու վրայ: 1862ին տեղի ունեցաւ Համպթըն Ռոտսի նաւային կռիւը, որ, պատմութեան մէջ առաջին անգամն ըլլալով իրարու դէմ ճակատեցան երկու զրահաւորներ:

Հիւսիսը, շնորհիւ իր հարստութեան, իր նաւերուն թիւը 41էն բարձրացուց 671ի, եւ ասոնց շնորհիւ բոլորովին կտրեց Հարաւայինները՝ Եւրոպայէն:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԱՍԵՐԸ

Իրաւ է որ քաղաքացիական պատերազմին առաջին դասը եղաւ բարոյական կարգի. թէ որքան վտանգաւոր է ամբողջական պատերազմ մը, զիրար ատող երկու ժողովուրդներու միջեւ: Այլեւս անցած էին հին պատերազմները, որոնց ընթացքին սահմանափակ թիւով մարդիկ կ'իյնային: Ներկայ պատերազմը կեանքի եւ մահուան պատերազմ մըն էր, մինչեւ թշնամիներու ամբողջական պարտութիւնը:

Բայց այդ պատերազմը յեղաշրջեց արդիական պատերազմի գաղափարը: Արդիական զէնքեր, զրահաւորներ, պայթող եւ շարժուն փոքր խումբեր, ծպտուած եւ խրամներու եւ կանանչութեան մէջ պահուած զինուորներ, եւայլն, նոր հորիզոններ բացին զօրավարներուն առջեւ ու միանգամայն նորանոր հարցեր առեղծեցին:

Վերջապէս, յայտնի եղաւ նաեւ թէ ամերիկացի անփորձ զօրավարներ, շուտով իրենց հանճարով ու ձեռներէցութեամբ, լուծումները գտան դժուար հարցերու եւ պատերազմի ընթացքին դարձան փայլուն ռազմագէտներ:

ՎԱՐԴԱՆ Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

Երջանկութիւնը իրաւունք չէ, այլ՝ պարտականութիւն: ԹՈՒԼԷ

×

Կեանքը վարդ մըն է, որուն ամէն մէկ թերթը պատրանք է իսկ ամէն մէկ փուշը՝ իրականութիւն: ԿԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Միթէ կը հաւատա՞ք որ այդ մասին չենք խորհած: Վստահաբար կ'ըսենք ձեզի թէ՝ ձեր եւ ձեր ընտանեաց մազին դպչող պիտի չգտնուի այս գիւղին մէջ, որովհետեւ պաշտպանութիւնդ զօրաւոր ձեռքերու մէջ պիտի ըլլայ... ըսել կ'ուզենք թէ կառավարութիւնը պիտի հասնի ամենափոքր նեղութեանդ ու վտանգիդ մէջ:

— Ըսել է թէ դուք կառավարութեան մարդի՞կ էք:

— Ի հարկէ, ահա՛ մեր նշանը:

Ու երկուքն ալ կուրծքերնին բանալով՝ ցոյց տուին ոստիկանական գործակալներու նշանները, որոնք պահած էին իրենց լօդիկին տակ:

— Ի՞նչ, կը ճանչնա՞ք այս նշանները, հարցուց մօլլան ժպտելով:

— Ի՛նչպէս չէ... մրմնջեց աղետաւոր Գզիրը՝ խենթի մը պէս:

— Ուրեմն այլեւս վախնալու բան մը ունի՞ք:

— Ո՛չ:

— Քանի որ վախնալու բան մը չունիք, ձեր գիտցածները, առանց ծածկելու, առանց կասկածներու վերապահումներու տակ դնելու, յայտնեցէք կէտ առ կէտ եւ մանրամասնաբար:

Գզիրը չմտածեց, ձեռքը խղճին վրայ չդրաւ... մէկ խօսքով՝ չլսեց Աստուծոյ ձայնը, որ իր հոգւոյն բովանդակ ահաւորութեան մէջ կ'արձագանգուէր այդ պահուն:

Ըսի թէ քանի մը օր առաջ երիտասարդ մը ու մանկամարդ աղջիկ մը կը գտնուէին հոս, յայտնեց Գզիրը լպիրշ ու ծաղրելի բացատրութեամբ մը, իրաւ է եւ այդ երկու անծանօթները քիւրտ պէկերու տարազը կը կրէին. բայց իրենք քիւրտ չէին, այլ Հայ էին:

— Հա՞յ էին... բացագանչեց մօլլան անզուսպ հետաքրքրութեամբ մը:

— Այո, Հայ էին, շարունակեց Գզիրը, երկու ամիս չափ Ռէշօ Մելիքին տունը մնաց մանկամարդ աղջիկը, երիտասարդը գիշերները կ'երթար երբեմն, շաբաթէ մը կը վերադառնար, երբեմն մէկ օրէն:

Վերջապէս ծերունի մարդ մը երեւան եկաւ. աղջկան հայրն էր ըսին. իրաւ է թէ սուտ, չեմ գիտեր. իրիկուն մը ծերունին առաւ աղջիկը ու մեկնեցաւ. երիտասարդը մէկ օր վերջը գնաց: Այս բոլորը գաղտնի պահելու ջանացին ինէ, սակայն յաջողեցայ ամէն բան իմանալ, մինչեւ իսկ ծերունիին ու աղջկան դէպի Արճէշ քաղաք երթալնին ալ հասկցայ:

— Ծերունին այդ քաղաքէ՞ն էր, ընդհատեց մօլլան:

— Չէ, ծերունին Գաւաշցի էր, բայց աղջիկը առած այդ կողմը կը փախչէր որ դիւրութեամբ մը օտար երկիր կարենար անցնիլ:

— Քանի՞ օր է երթալնին:

— Այսօր երեք օր կ'ըլլայ:

— Կը յուսա՞ք թէ անկէց մեկնած չեն:

— Ապահովապէս, ինչու որ կարաւանին պիտի սպասէին. դեռ կարաւանը չելաւ:

— Առիկա աղէկ. ըսել է թէ Ռէշօ Մելիք կատարեալ գիտակցութիւն ունէր անոնց ուրկէ՞ց գալուն... ո՞վ ըլլալուն ... մանաւանդ փախչելու մասին, անանկ չէ՞:

— Հարկաւ:

— Դուք գիտէ՞ք ուրիշ տեղեկութիւններ:

— Գիտեմ:

— Յայտնեցէք:

— Իրիկուն մը Ռէշօ Մելիք ու երիտասարդը կը խօսէին. ես գաղտնի կերպով դուռին մօտեցայ ու ականջ դրի. երիտասարդը կը յայտնէր թէ Միրզա պէկ անուն պէկի մը տունը գացեր է եւ ինքզինքը Քիւրտ մը ձեւացնելով Ալի պէկ կոչուած էր. յետոյ յաջողած էր աղջկան հետ միաբանիլ ու Միրզա պէկը սպաննել քնացած տեղը:

— Լսեցի՞ք այդ խօսքերը, ընդհատեց մօլլային ընկերացող մարդը:

— Սուտ եւ շինծու պատմութիւն մը չեմ ըներ, առարկեց Գզիրը, հարկաւ լսածներս պիտի յայտնեմ:

— Այս մեղսակցութեանը մէջ միայն Ռէշօ Մելի՞քը կայ:

— Ոչ, մեր Տէր Օհանն ալ գիտէ:

— Ուրիշ մէկը չէ՞ գիտեր:

— Ոչ, ուրիշ մէկը չի գիտեր:

Դժոխատիպ կեղծ մօլլան այլեւս հարցումներ ընելէ դադրեցաւ:

— Հիմա, Գզիր Զաքօ, որպէսզի մէկէն ի մէկ ձեր կեանքը վտանգի մը չենթարկենք, նկատել տուաւ մօլլան, պէտք է ձիերը դուրս հանէք առտուն որ մենք մեկնինք՝ ձեզ վարձատրելէ ետքը:

— Ձեր կամքը գիտէ...մրմռաց Գզիրը:

Ու շուտով դուրս ելաւ թառմայէն, ձիերը թամբեց ու պատրաստեց ամէն բան:

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ եւ Զարուհի Եապուպեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – զըստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ եապուպեան եւ Բալագեան զերդաստաններու համայն ննջեցելոց յիշատակին :

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գայեանէ Գասապեան ինչպէս նաեւ Գասապեան, Գոթոլոն, Կոթոլոնի, Կոթոզեան, Օրմանճեան, Անդրէասեան, Խանճեան, Մատուրեան, Մանտալեան եւ Աչճեան ընտանիքները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, զրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՍԱՊԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ խաղողի նուիրատուներ Փարիզի Ս. Յովհ – Մկրտիչ եկեղեցւոյ

Տէր եւ Տիկին Սթեփան 2 կողով, Տիկին Նազենիկ Սարաֆեան 1 կողով, Պարոններ Նօտարեան եղբայրներ 1 կողով, Տէր եւ Տիկ. Քիւրմիճեան 1 կողով, Տէր եւ Տիկ. Գավէզեան 2 կողով, Պ. Եապուպեան 2 կողով, Տէր եւ Տիկ. Էլիզա Շահինեան 1 կողով, Պ. Փայլակ Միքայէլեան, Տիկին Նուրիա Ժամկոչեան, Պ. Մարտիկ Սարեան, այրի Տիկին Սրբուհի Օհաննէսեան 1ական կողով, Պ. Մանուկ Հայրապետեան 2 կողով, Պ. Աճէմօֆ, Տիկ. Աղնիւ Քէչիչեան 1ական կողով, Տիկին Մուրատեան 3 կողով, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ալեքսանեան, Տիկ. Ֆէրմանճեան, Պ. Սերոբեան, Տիկ. Զաղարեան, Նուպար Տէր-Ղուկասեան, Օր. Մատանեան Արմենուհի 1ական կողով :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի՝ ուխերորդ օր Վերափոխման :

Ժամը 10,30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ

ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԶՈՀՐԱՊԵԱՆ

Ցունաստանի եւ Ճէզիրէի հայ կաթողիկէ – կէներու նախկին առաջնորդը :

ԿՈՉ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵՑ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը, Մարսէյլի Աղքատախնամէն, ինչպէս նաեւ հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանէն, ստացած է առանձին նամակներ, որոնցմով տրամադրութիւն կը յայտնեն, իրենց օժանդակութեան բաժինը բերել, մեր հանգստեան տուները ընդունելու կոչուած ծեր թեկնածուներու պաշտօնական գործողութեանց վերաբերեալ աշխատանքներուն :

Արդ, Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը սիրով ընդառաջ երթալով վերոյիշեալ մարմիններուն խնդրանքին, կը ծանուցանէ ներկայով, Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր այն ծերերուն, որոնք պիտի փափաքէին Սէն Ռաֆայէլի, Մոնմորանսիի եւ Անտիլիի հանգստեան տուները մտնել, փութան իրենց դիմումը կատարել Մարսէյլի Աղքատախնամին կամ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանը, որոնք հարկ եղած պաշտօնական թուղթերու գործողութիւնները կատարելով, ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայեն :

Հասցէ՝ Աղքատախնամի՝

339, Avenue du Prado, Marseille

Հայոց Առաջնորդարան՝

26, Rue des Convalescents, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայկի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պըրվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան .—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Հեռաձայն 927 – 01,72

«ԿԱՊՈՑ ՕԹԵԱԿ »

(Բ. տպագրութիւն), Սկովտիոյ մասոնական կազմակերպութեան առաջին, երկրորդ եւ երրորդ աստիճաններուն մանրամասն ծէսերը եւ արարողութիւնները, Հ. Մ. Համբարձումեանի կողմէ, կը ծախուի միայն գրավաճառ Պ. Բալուեանի մօտ,

43, Rue Richer, Paris (9e), Tél.: PRO.25-46

Գին 3 Ն. Ֆ. :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով

Վերադարձին կարելի է վճարել իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՉԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն :

ՈՒՂԵԴՈՁԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն :

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով :

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

48, Rue de la République

Tél.: 20.47.22

MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղ

7, Rue Auber, 7

Tél : RIC. 63-69

PARIS (9e)

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինահայ յարգոյ հայ հասարակութեան թէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8,30ին պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյն Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ : կը պատարագէ Տէր Վարդապետ քհնյ. Աւագեան :

Նաեւ հոգեհանդստեան պաշտօն կը խնդրեն (Փիւժէ–սիւր–Արժանտէյ) այրի Տիկին Վարդանուշ Կակոյեան եւ (վիէ – նէյ) Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մուրատեան իրեն ամուսնոյն եւ հնգամեայ Մարտիրոսի մահուան տարելիցին առթիւ : Նաեւ Կակոյեան, Մուրատեան եւ Մարգարեան զերդաստանի համայն ննջեցելոց :

ՇԱՀԱՆ ԱՆՈՒՇԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

ՍԱԿԱՒԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միւնչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միւնչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանները համար դիմել վարչութեան :

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS

(Jardin du Palais Royal)

RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի .—

ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ : ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում :

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՓՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

Գինն՝ 2420 Ն. Ֆ., որուն 242 Ն. Ֆ.ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով :

FOURRURES
ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad
CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation **Prix Intéressants**

Autobus
183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ — SAMEDI 19 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9181 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4982

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան ծնունդ տուած սկզբները կը շարունակեն ծիլեր արձակել երկու դարէ ի վեր:

«Ազատութեան» նշանախօսքը տասնեւիններորդ դարուն լայն արձագանգ գտաւ օտար լուծի տակ հեծող ժողովուրդներու հոգիին մէջ:

«Ազատութիւն »ը հոմանիշ դարձաւ «Ազգայնականութեան »:

Ճնշուած ազգերը աստիճանաբար արթնցան, անկախութեան եւ սեփական պետութեան տիրացան:

Քսաներորդ դարուն շարժումը աւելի մեծ ծաւալ ստացաւ:

Համաշխարհային կրկնակ պատերազմներէն վերջ բազմաթիւ ազգեր անկախութեան տիրացան: (Բացառութիւն կը կազմեն անոնք որ կարմիր ծիրին մէջ ինկան եւ կորսնցուցին իրենց ազատութիւնը):

Ազգայնական ոգին չէչտուած կերպով զարգացաւ ազատութեան հետ, տեղ տեղ հասնելու համար մինչեւ ցեղապաշտութիւն:

Հայ ժողովուրդը իր բնակած երկիրներուն մէջ յաճախ զոհ գնաց տիրող ազգի ազգայնամոլական–ցեղապաշտական չարաժմներուն:

Օսմանեան Սահմանադրութիւնը 1908ին «Ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն » կեղծ նշանաբաններով կը ձգտէր կայսրութեան բաղկացուցիչ տարրերը « եղբայրաբար » միացնել «Օսմանցի» ընդհանուր պիտակին տակ:

Արդիւնքն եղաւ Թուրք ազգայնականութեան զարթօնքը:

«Թուրք»ը նախատական անուն մըն էր մինչեւ այդ Թուականը: Հուրրիյէթը (ազատութիւն) Օսմանի ժառանգորդներուն մէջ հիմնական հոգեփոխութիւն առաջ բերաւ: «Օսմանցի»ն ընդ միշտ քշուեցաւ ասպարէզէն:

Օսմանեան կայսրութեան հիմնական սկզբունքն էր Իսլամութիւնը: Սուլթանը «խալիֆա» էր միանգամայն: Այսպէս Համիտ «համիսլամական ». քաղաքականութիւն վարելով յաջողած էր պահպանել երկրին ազգային ամբողջութիւնը:

«Իթթիհատ»ը կեղծ «օսմանցիութիւն» քարոզելով հանդերձ, սկսաւ «համաթրքական», «Թուրանական» քաղաքականութիւն վարել: Արծարծեց Թրքական ցեղապաշտութիւնը եւ հալածեց ոչ–Թուրք տարրերը, խլամ թէ քրիստոնեայ:

Օսմանեան պատերազմի վաղորդայնին Արաբներ եւ ալպանացի խլամները նոյն արհաւիրքին ենթարկուեցան, ինչպէս Հայ եւ յոյն քրիստոնեաները: Նման արհաւիրքի պիտի ենթարկուէին Քիւրտերը աւելի ուշ:

Փլուզեցաւ Օսմանեան Կայսրութիւնը եւ անոր փլատակներուն տակէն կեանքի կոչուեցան նոր պետութիւններ:

Գերութեան ստրկութեան մէջ ապրող ժողովուրդներ կազմակերպուեցան հետզհետէ, ստեղծելով ազատ ու անկախ Հայաստան...:

Ազգայնական ղգացումը հրահրուեցաւ Հայութեան մէջ: Եւ այսօր ականատես ենք Հայութեան վերածնունդի մը՝ բոլոր մարզերու մէջ:

Մեծ գոհունակութեամբ կը դիմաւորենք Հայութեան բերած յաջողութիւն – ները ու կատարած նուաճումները՝ մասնաւորաբար մշակութային գետնի վրայ:

Զրկուած սեփական ազատ Հայրենիքէ, Հայերը հիւրընկալ երկիրներու մէջ իբրեւ պարկեշտ քաղաքացի, իրենց հարկէն նպաստը կը բերեն տեղացիներու քաղաքակրթական ճիգերուն:

Ոչ մէկ չէ՛լ նկատում ունին անոնք:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՐԼԻՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ ԲՈՂՈՔԵՑԻՆ

ՎԻԼԼԻ ՊՐԱՆՏ ԳՈՀ Է

—o—

ԳԵՐՄԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՀՈՎԱՆՈՑ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԻՆ ՔԵՆԸՏԻԻ

Մոսկուայի Արեւմտեան դեսպանները երեք բողոքագիրներ յանձնեցին Արտաքին Նախարարութեան, ուր ուժգնօրէն կը բողոքեն Պերլինի մէջ ձեռք առնուած միջոցներուն դէմ: Պէտք է ըսել սակայն թէ Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Անգլիա, վճռականութիւն ցոյց տալով հանդերձ, սպառնալիքի կամ հակամիջոցներու խօսք չէն ըներ եւ բաց դուռ մը կը ձգեն բանակցութեան համար:

Խորքին եւ ձեւին մէջ երեք բողոքագիրները շատ չէն տարբերիր: Ֆրանսացիները կը չեչտեն թէ Օգոստ. 13ի կամայական որոշումը բռնաբարումն է 1949 Մայիս 4ի եւ Յունիս 20ի Նիւ Եորքի եւ Փարիզի համաձայնութեանց: Ֆրանսական կառավարութիւնը երբեք չէ հանդուրժած որ սահմանումներ ըլլան քաղաքին ներքին երթեւեկին համար, խորհրդային եւ արեւմտեան գօտիներու միջեւ: Ֆրանսական կառավարութիւնը ապօրէն կը նկատէ Արեւելեան Գերմանիոյ ձեռք առած միջոցները, եւ կը յիշեցնէ թէ չընդունիր այն յաւակնութիւնը, որուն համաձայն Պերլին Արեւելեան Գերմանիոյ մաս կը կազմէ եւ անոր հողամասին վրայ է: Նման յաւակնութիւն մը, կ՚ըսեն Ֆրանսացիները, ինքն իր մէջ արդէն բռնաբարումն է հանդիսաւորապէս ստորագրուած համաձայնութեան՝ Պերլինի գրաւման շրջաններու շուրջ: Ֆրանսական կառավարութիւնը չի կրնար նաեւ ընդունիլ որ Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնները իրաւունք ունենան իրենց զինեալ ուժերը Պերլինի խորհրդային մասը մտցնելու: Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութեանց խոստովանութեամբ իսկ, այս միջոցները ձեռք առնուած են արգելք հանդիսանալու համար Գերմանացիներու գաղթին եւ եթէ նկատի առնուի Օգոստոս 13ի յայտարարութիւնը, այս որոշումը տալու թելադրանքը եղած է Վարշաւայի Ուխտին անդամներուն կողմէ, որոնք ոչ մէկ իրաւունք ունին այս հարցին մէջ: Կ՚ըսուի նաեւ թէ այս որոշումը տրուած է գերման ժողովուրդին շահուն համար, Վարշաւայի Ուխտին անդամ պետութեանց չի մնար գիտնալ թէ ո՞ւր է գերման ժողովուրդին շահը: Եւ եզրակացնելով, Ֆրանսացիները կ՚առաջարկեն որ այս որոշումները ետ առնուին, Խորհ. Միութեան ուշադրութեան յանձնելով որ միակողմանի նման փոփոխութիւններ Պերլինի մէջ, կրնան միայն աւելի լարել մթնոլորտը եւ աւելցնել գոյութիւն ունեցող վտանգները:

Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք նոյն բանը կ՚ըսեն սա տարբերութեամբ որ Ֆրանսացիները կը չեչտեն թէ «միջազգային համաձայնութիւնները միշտ ի զօրու են եւ կը պարտաւորեն Խորհ. Միութիւնը զանոնք յարգելու»:

Գերմանիոյ կառավարութիւնը գոհ է Արեւմտեան բողոքագիրներէն. արդէն չէր կրնար գոհ չըլլալ, նկատի առնելով որ մասնակցած էր անոնց պատրաստութեան: Պոնի շրջանակները գոհ են նաեւ որ Ֆրանսա որոշած է աւելցնել Գերմանիոյ իր ուժերուն քանակը: Պերլինի քաղաքապետը՝ Վիլլի Պրանտ ալ գոհ է եւ անդրադառնալով Արեւմտեան բողոքագիրներուն յայտնեց. «Ահա՛ ինչ լեզու պէտք է գործածել»:

Ընդունելով Օսոռի Թղթակիցը Վիլլի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՍՏԱՆԻ մէջ շրջան ընող կարգ մը լուրերու համաձայն, նոր կռիւներ ծագած են Քիւրտերու միջեւ, երկրին հիւսիսը: Զինուորական ցեղախումբը յարձակած է Պարտսի ցեղախումբին վրայ, որուն կը վերագրուին Քիւրտիստանի մէջ կատարուած կեղեքումները համայնավարներու օժանդակութեամբ:

ՍՊԱՆԻՈՅ Առեւտրական նախարարը, Պիլպաոյի տօնավաճառին բացումը կատարելով յայտարարեց թէ Սպանիա չափաւոր Հասարակաց Շուկային անդամակցելու համար, աւելցնելով թէ ի հարկին կառավարութիւնը կը նախատեսէ կարգ մը ազգայնացումներ ճարտարարուեստի մէջ:

ՔԱՆԱՏԱՅԻ մէջ «ապաստանի իրաւունք» ուզած է խորհրդային յայտնի գիտնական մը (քիմիագէտ) Միխայէլ Անտոնովիչ Կլոչքօ, Սթալինեան մրցանակ, Լենինի շքանշան որ Մոնթրէալի 18րդ համագումարին կը մասնակցէր, յանուն Խորհ. Միութեան: Մոսկուայի մէջ կ՚ըսեն թէ Կլոչքօ անունով մարդ չեն ճանչնար...:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պաշտպանութեան Խորհուրդը որոշեց ամրապնդել երկրին պաշտպանութիւնը Գերմանիոյ մէջ եւ ազգային հողամասին վրայ:

ՓՈՒՆԹԱ–ՏԷԼ–ԷՍԹԷԻ միջամերիկեան տնտեսական ժողովը վերջացաւ առջի օր եւ «Փունթա տէլ Էսթէի Ուխտը» քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ. պակաս մէկ ձայն՝ Քուպա: Այս համաձայնութեան հիման վրայ Միաց. Նահանգները յանձն կ՚առնեն օժանդակութեան նախատեսուած հիմնադրամին (20 միլիար տոլար) մեծ մասը տալ Լատին Ամերիկայի զարգացման համար:

Պրանտ յայտարարած է թէ ո՛չ Պերլին, ոչ Արեւմտեան Գերմանիա տնտեսական հակամիջոցներու պէտք է դիմեն խորհրդային պլոքին դէմ: «Ո՛չ քաղաքը, ո՛չ երկիրը կրնան առանձին բան մը ընել: Գերմանական խնդիր մը չէ, միջազգային խնդիր մըն է: Այս է արդէն ինչ որ գրեցի նախագահ Քենըտիի», աւելցուցած է Պրանտ:

× 30 գերմանացի ուսանողներ Պոնէն, Ջեմպըլէնին հովանոցը ղրկած են նախագահ Քենըտիի նամակով մը, ուր կ՚ըսեն. — «Ներկայիս, ամէնէն արժանաւայել անձն էք, այս յիշատակը ստանալու համար, խորհրդանշանը ճակատագրական քաղաքականութեան մը: Կը ցաւինք որ ստիպուած ենք ըսել: Տրուած ըլլալով, Պ. Նախագահ, որ ձեր խօսքերը, անշուշտ շատ վճռական, գործնական հետեւանքներ չունեցան, նոյնքան վճռական, եւ – րոպական երբեմնի քաղաքականութեան մը դառն յիշատակը կը պարտադրուի մեզի: Կը խնդրենք ձեզմէ, Պ. Նախագահ, ներփակ առարկան նկատել իբրեւ նւէթականացումը մեր ազգարարութեան: Սըր Նըվիլ Ջեմպըլէնի այն հովանոցն է զոր տարած է Պատ–Կոտսպերկէն Օպըրսալցպերկ, Միւնիխէն անցնելով»:

× Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, Ուլպրիխթ հանդարտելու ոչ մէկ նշան ցոյց կուտայ: Կառավարութիւնը կոչ մը ըրաւ երիտասարդական կազմակերպութեանց.— «Պատրաստ եղէք զինուորական դեր մը խաղալու» ըսելով: Ուրբաթ օր արդէն մարդահամար կատարուեցաւ այդ ուղղութեամբ:

× Կիրակի օրուընէ ի վեր, զանազան միջոցներով 300 հոգի արեւմտեան Պերլին անցած են, որոնց մէջ 5 հատ Ֆոփոս (կրճատումն է Ֆոլքսփոլիցային որ անունն է Արեւելեան Գերմանիոյ ոստիկանութեան՝ «Ժողովուրդի ոստիկանութիւն»):

ԹՈՔԻՕ

ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ԼԵԶՈՒ–ԿԾՈՒ ԽՕՍՔԵՐ ԿԸ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԻՆ

—o—

Կը Թուի թէ Անաստաս Միկոյեանի ճափոնական շրջապտոյտը «դեղին ժպիտ» մը պիտի ձգէ շատերուն երեսը: Առջի գիշեր, հացկերոյթի մը ընթացքին, աղեկծու խօսքեր փոխանակուեցան խորհրդային փոխ–վարչապետին եւ Ճափոնի ճարտարարուեստի նախարարին միջեւ:

Ճափոնցիք յարձակողականի անցան: Արտաքին Նախարար Քոժաքան էր որ իր ճառը վերջացուց յայտնելով. «Ճափոնը դէշ յիշատակներ ունի Խորհ. Միութեան բռնած ընթացքէն՝ Խաղաղականի պատերազմի վերջաւորութեան»: Միկոյեան չսիրեց այս խօսքերը.— «Ձեմ սիրեր Արտաքին նախարարին ճառին վերջը եւ պէտք է ըսեմ որ մենք ալ, Խորհրդայիններս դէշ յիշատակներ ունինք Ճափոնէն»: Այդ պահուն մէջ կը մտնէ Ճարտարարուեստի նախարարը.— «Ինչո՞ւ համար, Խաղաղականի պատերազմի վերջաւորութեան երբ Ճափոն Խորհ. Միութեան դիմեց որպէսզի միջնորդէ, մեր վրայ յարձակեցաւ»: Միկոյեան, անշուշտ ետ չի մնար.— «Կը կարծէք որ մենք պատրա՞ստ ենք մոռնալու ճափոնական միջամտութիւնը Սիպերիոյ մէջ, 1922ին, հակայեղափոխականներու կողքին»:

Ճափոնցի նախարարը կը փորձէ կարճ կապել.— «Հինը անցեալին կը պատկանի: Նախ իմ հարցումիս պատասխանեցէք եւ պատասխանեցէք նաեւ սա հարցումին. — Ինչո՞ւ Խորհ. Միութիւնը Թոյլ չի տար որ աւելի մեծ Թիւով Ճափոնցիներ Խորհ. Միութիւնը այցելեն»:

Վերջին խօսքը սակայն Միկոյեանին կը պատկանի, որ ծանօթ է իբրեւ պատրաստաբան եւ ճկուն քաղաքագէտ մը.— «Պիտի հրաւիրենք շատ մը Ճափոնցիներ, բայց ոչ ձեզի, Պ. Սաթօ, որովհետեւ ատիկա կրնայ դժուարութիւններ ստեղծել ձեզի համար ձեր ամերիկացի բարեկամներուն առջեւ»:

Յարդ յայտնի չէ թէ Միկոյեանի ճամբորդութիւնը ի՛նչ արդիւնք պիտի ունենայ: Առեւտրական եւ քաղաքական նպատակներով ճամբայ ելած էր խորհրդային փոխ–վարչապետը, որ արժանացաւ քաղաքավար, բայց ոչ աւելի, ընդունելութեան մը: Միկոյեան կ՚ուզէր մէկ կողմէ քիչ մը պաղեցնել Ամերիկայի եւ Ճափոնի յարաբերութիւնները, միւս կողմէ առեւտրական մարզին մէջ, զարկ տալ Խորհ. Միութեան եւ Ճափոնի փոխանակութեանց: Յարդ յայտնի չէ թէ որքա՞ն յաջողութիւն գտած է Միկոյեան: Ճափոնցիք խանդավառ չեն եւ շատ դիւրաւ կը Թուին: Տրամադիր չեն երկար ժամանակի համար առեւտրական պայմանագրեր ստորագրելու: Մնաց որ առնելիք ալ չունին Խորհ. Միութենէն, որ քարիւղի շուկայ կը փնտռէ, բայց Ճափոնն ալ իր փնտռած յաճախորդը պիտի չըլլայ, արեւմտեան մրցակցութեան պատճառով:

Ճառ մը խօսելով Թօքիոյի համալսարանին մէջ, Միկոյեան Թելադրեց որ Ճափոնցիք «պաշտպանողական» գօտիի մը ստեղծման առաջարկը ընեն, Խաղաղականի մէջ, պահանջելով որ Ամերիկացիք յարդեն:

Ճափոնի արտաքին նախարարութիւնը առանձին զեկոյցով մը կը բողոքէ խորհրդային փոխ–վարչապետին արտայայտութեանց դէմ որոնք «միջամտութիւն են երկրի մը ներքին գործերուն»:

Յիշենք որ Միկոյեան պաշտօնական հիւրը չէ Ճափոնի եւ իր ճամբորդութիւնը անհատական բնոյթ ունի:

ՋՈՒՍՊ ԵՒ ՊԱՂԱՐԻՒՆ

Բնաւ չենք զարմանար, որ Սուրիայէն հաղորդուած կարգ մը հեռագրալուրեր՝ կատարուած «ձերբակալութիւններու» եւ յետ խուզարկութեան «գրաւուած զէնքե – րու եւ զինանիւթերու» մասին՝ ընդհա – նուր զարմանք եւ յուզում ստեղծեն:

Եթէ նոյնութեամբ տեղ տուինք ամե – րիկեան «Լոսսէյթըտ Փրէս» հեռագրա – կան գործակալութեան թղթակցի տեղե – կատուութեան (1961 Օգոստոս 5ի մեր թիւին մէջ) (*), մեր նպատակն էր ցոյց տալ պարզապէս թէ ո՛ւր կրնայ հասնիլ մարդկային ենթադրութիւնը եւ երեւա – կայութիւնը...:

Բաց–ճակատ կազմակերպութիւններ չեն խուսափիր իրենց անունին կամ հաս – ցէին ուղղուած ամենածանր ամբաստա – նութիւններն իսկ հրապարակելէ, այն նոյն բնոյթով եւ բանաձեւումով, որով կը գեկուցուին անոնք, «պաշտօնական աղբիւրներէ»:

Երբ հիմնական վերագրումը անհեթեթ է ու ծիծաղելի, ի վերջոյ կը պարզուի ճշմարտութիւնը եւ փուլ կուգայ ամբաս– տանութիւններու ամբողջ շէնքը:

Կասկած չունինք, ոչ ոք կրնայ տարա– կուսիլ այն մասին թէ, այս անգամ եւս, քննութիւնները պիտի յանգին տրամաբա– նական վախճանին: — Պիտի հաստատուի թէ «Իսրայէլի եւ օտար պետութիւններու ի նպաստ լրտեսութեան» մը առասպելը գոյութեան իրաւունք չունի եւ թէ թիւր– իմացութիւնը հետեւանք է շփոթի եւ անտեղի դիւրազգածութեան:

Ոչ ոք կ'անգիտանայ թէ բովանդակ Արաբական Աշխարհը ծայրայեղ զգայ – նոտութեան մէջ կ'ապրի այսօր: Ազա – տագրական զարթօնքը, զոր ունեցան ա– րաբ ժողովուրդները, զիրենք կը մղէ գուրգուրալու իրենց անկախութեան եւ ապահովութեան վրայ, երբ նկատի ու – նենանք նաեւ, յատկապէս աշխարհագրա– կան այդ գօտիներուն մէջ գոյութիւն ու– նեցող հակամարտութիւններն ու կըն – ճիռները:

Վստահօրէն՝ դերզգայուն հոգեվիճակի արդիւնք է նաեւ այն անտեղի վերագրու– մը, որ կ'ըլլայ, ներկայիս, Հ. Յ. Դաշ– նակցութեան անունին:

Ամբողջ քառասուն տարի, եւ շատ ա – ւելի հին օրերէ սկսեալ, արաբական կարգ մը երկիրներու մէջ, հայ ժողովուրդը սրտի, հոգիի ու նաեւ ճակատագրի կապ պահեց բնիկ տարրին հետ: Ապրեցաւ եղ– բայրօրէն, փոխադարձ յարգանքի մթնո– լորտի մէջ:

Ճեշտակի կերպով 1943–1945ին երբ Սուրիա անկախութեան իր պայքարի բախտորոշ օրերը կ'ապրէր, հայ ժողո – վուրդը գործնապէս ցոյց տուաւ, թէ նոյնքան կը գուրգուրայ Արաբութեան դատին, որքան իր սեփական իրաւունք – ներուն վրայ:

Յատկապէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ընդհանրապէս Արաբ. Աշխարհի եւ մաս– նաւորաբար Սուրիոյ մէջ՝ չվարանեցաւ առաջին իսկ օրէն կանգնելու ազատա – գրական շարժումի կողքին, առաջնորդ – ուելով ժողովուրդներու ինքնորոշման ի– րաւունքէն եւ ազգերու բացարձակ ան – կախութեան սկզբունքէն՝ զորս հանգա – նակ եւ պատգամ կը դաւանի իրեն:

Բարեբախտաբար, կ'ապրին անկախու – թեան պայքարի ղեկավարները, եւ պատ– մութիւնը շատ թարմ է տակաւին վկա– յելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան թէ հայ ժողովուրդի անդաւաճան կեցուած– քին, հաւատարմութեան եւ եղբայրական անխառն զգացումներու մասին:

Նոյնքան կենդանի է այս իրողութիւնը Միացեալ Արաբ. Հանրապետութեան ղե– կավարներուն համար, որոնք լաւ կը ճանչնան հայ ժողովուրդը եւ Հ. Յ. Դաշ– նակցութիւնը, — իրե՛ց ազգային, քա– ղաքական թէ մշակութային ձգտումնե – րով:

Նախագահ Նասրի, Սուրիոյ նախկին նախագահ Քուաթլիի, ինչպէս նաեւ Ա– րաբ. Միաց. Հանրապետութեան բոլոր ղեկավարներուն համար գաղտնիք մը չէ, թէ հայ ժողովուրդը ունի թշնամիներ: Ունի դարանակալ, դաւադիր տարրեր միջազգային համայնավարութեան ծա – ռայողի դերին մէջ, — դժբախտաբար: Եւ եթէ գոյութիւն ունի կազմակերպու – թիւն մը, որ առարկայ է թշնամի ուժե– րու եւ միջազգային համայնավարու – թեան գործակալներու ատելութեան, ա– տիկա Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է:

Արաբ ժողովուրդներու եւ — այս պա– րագային — Միացեալ Արաբ. Հանրապե– տութեան ապահովութիւնն ու ամբողջա– կան անկախութիւնը, հետեւաբար, ամ– բօրէն գաղափարակից եւ վճռաբար հա – ւատարիմ կուսակցութեան մը գծին վրայ միայն կը պահեն Հ. Յ. Դաշնակցու – թիւնը:

Իր հիմնական եւ ընդհանուր քաղաքա– կանութեամբ ալ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւ– նը կուսակցական դաւանանք հռչակած է միշտ, ու կը հռչակէ նաեւ այսօ՛ր, հա – ւատարմութիւն՝ հանդէպ հիւրընկալ եր– կիրներու եւ պետութեանց:

Համայնավար իշխանութեան մը համար միայն, « բնական » կրնային նկատուիլ այն վերագրումներն ու ամբաստանու – թիւնները որոնք, դժբախտաբար եւ հիմ – նովին ապարդիւն ձեւով կ'ըլլան Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին:

Ծանօթ ենք Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ այժմու ղեկավարներու ազատապաշտ ո– գիին եւ անկախութեան պաշտամունքին: Եւ վստահ ենք, թէ ստեղծուած շփոթն ու արտաքին ցաւալի անդրադարձում – ները շուտով վերջ կը գտնեն:

«Իսրայէլի ի նպա՛ստ եւ Միացեալ Ա– րաբ. Հանրապետութեան դէմ» ոչ միայն ... «լրտեսութիւն», այլեւ դոյզն տրա– մադրութիւն իսկ կարելի չէ վերագրել Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Այս կարգի ամ– բաստանութիւն մը՝ նախատինք եւ վի– րաւորանք է միայն Դաշնակցութեան եւ Հայութեան անունին: –

Ա՛յս կէտին մէջ է, որ մենք պիտի չհանդուրժենք նուազագոյն իսկ կասկա – ծանքի, — ո՛ւր կը մնայ «պաշտօնական» եւ հրապարակային արտայայտութեանց:

Այս բոլորէն ետք, չենք աճապարեր՝ կարգ մը ենթադրութիւններ եւ հաւանա– կանութիւններ քննութեան նիւթ դարձնե– լու համար:

Կ'ակնկալենք միայն, որ մեր ժողովուր– դը պահէ իր պաղարիւնը, եւ ընդվզելով հանդերձ կատարուած անհիմն ու ծիծա– ղելի վերագրումին դէմ, փորձէ ըմբռնել թէ այս կարգի դժբախտ ու ծանրակշիռ թիւրիմացութիւններ պատահական բա – ներ են, կիրքերով փոթորկուն եւ քաղա– քական ատելութիւններով բռնկուն Միջին Արեւելեան գօտիներու մէջ:

Կարեւորը՝ զգաստ եւ արթուն կեց – ուածքն է:

Պիտի սպասենք, տէր մնալով միշտ՝ մեր ջիղերուն:

Պիտի հաւատանք, թէ այս «փոթո – րիկ»ն ալ կ'անցընենք անվտանգ, որով – հետեւ — եթէ նոյնիսկ մեզի հետ չեն զօրութիւն, դաւ եւ ատելութիւն սեր– մանող հրձիգները, — մեզի հետ է, սա– կայն, ճշմարտութիւնը:

Մեր ընկերները, բարեկամներն ու հայ ժողովուրդը՝ քաղաքացիական գիտակ – ցութեան նոր «քննութիւն» մըն է որ կ'անցընեն:

Եւ այդ քննութիւնը՝ պատուաբեր ար– դիւնքով միայն կրնայ պսակուիլ...:

«ՀԱՅՐԱՆԻՔ»

(*) Տես «Յառաջ» Օգոստոս 4:

ՏԵՍԱՅ
«ԱՆՁԻՆՔ ՆՈՒԻՐԵԱԼՔ»Ը

Ի՞նչ աւելի ցանկալի բան կայ Հայաս– տան այցելողի մը համար՝ քան երթալ Ուխտի ամենանուիրական շիրիմներուն անո՛նց, որոնց վարդագոյն արիւնովն է որ, առաջին անգամ, ներկուած է Հա – յաստանի հողը եւ այդ մարտիրոսական մահով պտղաբերուած է քրիստոնէական կեանքը նոյն այդ հողին վրայ:

Սրբուհի Հռիփսիմէ, Սրբուհի Գայիա– նէ: Մէկ բառով՝ «Հռիփսիմեանք», «Անձինք Նուիրեալք»...: Ներկայ Հայաստա– նի մէջ են անոնց վկայարանները: Վա – ղարշապատ – Էջմիածնի շրջապատին մէջ: Երեւանէն երբ Էջմիածին կը մեկնիս՝ աջդ է Ս. Հռիփսիմէն եւ ձախդ՝ Ս. Գա: յիանէն:

Վազգէն Ա. Վեհ. Կաթողիկոսին քովն էի գացած, ուր կը գտնուէր Պ. Եդուարդ Իւթիւճեան, վկայուած ճարտարապետ Փարիզի Համալսարանէն եւ ներկայացու– ցիչ Կիւլպէնկեան Հաստատութեան Հա– յաստանի մէջ: Վեհափառը հաճեցաւ ան– ձամբ մեզ առաջնորդել Շողակաթի եւ Գայիանէի եկեղեցիները: Առաջինը փակ էր, մտանք Ս. Գայիանէ: Ու աչքիս առ– ջեւ պարզուեցան հայ պատմագիրին խօս– քերը՝ Հռիփսիմեանց վկայարաններուն շինութեան առթիւ. «...Իւրաքանչիւր ընթացան պատրաստել զնիւթն... ոմն վէմ, ոմն քար, ոմն աղիւս, ոմն զմայր փայտն... եւ կանգնեալ անգամ սատա– րեալ ըստ իւրեանց տկարութեան կանգ– ուժոյն: Եւ այսպէս հասարակ գործեցին զգործն հաւատովք... Ինքն Գրիգորիոս զլար ճարտարութեան շինողացն ի ձեռն առեալ, զիրանիշեացն վկայարանն հաս– գըստանացն հիմունս յօրինեալ... կանգ– նեալ ետիս վկայարանս, մի ի հիւսիսոյ յարեւելից կողմանէ քաղաքին, ուր վը– կայեաց սանձկանն Հռիփսիմէ երանուհի եւ երեք ընկերօք: Եւ զմիւսն շինեցին ի հարաւակողմ կուսէ անտի, ուր վկայեաց Գայիանէ...» (Ագաթանգեղոս, Պատ– մութիւն Հայոց, էջ 565–6):

Սեբէոս (Է. դար) կը պատմէ թէ Կո– միտաս Կաթողիկոս «շինեաց զհանգստա– րան Սրբոյն Հռիփսիմեայ գեղեցկագործ շինուածքով, քանզի խարխալեալ էր ա– ռաջին շինուածն Սրբոյն Սահակայ» եւ Եզր Կաթողիկոս «...Ընդարձակեաց զվկայարան Սրբոյ Գայիանեայ» (Պատ– մութիւն Սեբէոսի, Թիֆլիս 1913, էջ 272– 273, 297):

Իսկ Կիրակոս Գանձակեցի (ԺԳ. դար) կ'աւանդէ որ «Կոմիտաս (Կաթողիկոս) շինեաց զսուրբ Տիկնոջն Հռիփսիմեայ զվկայարանն պայծառ եւ հրաշալի, զի խրթին էր առաջին շինուածն. գտանէ ի նմին գնչխարս ոսկերաց սրբոյն, կնքեալ մատանեաւ սրբոյն Գրիգորի եւ սրբոյն Սահակայ եւ ոչ իշխեաց բանալ, այլ իւ– րով մատանեաւն կնքեալ ամփոփէ անդ– դէն, արարեալ երգս Շարականաց սրբոցն հայերէն այբուբենիւք, որոյ սկիզբն է՝ «Անձինք Նուիրեալք» (Կիրակոսի Վ. Գանձակեցւոյ, Պատմութիւն Հայոց, Թիֆլիս 1909, էջ 52):

«Ս. Հռիփսիմեանց» նուիրուած Շարա– կանը — «Անձինք Նուիրեալք» — գեղեց– կագոյն զարդը կը կազմէ Հայ Շարակնո– ցին թէ՛ իր բնագրով եւ թէ իր եղանա– կով: Հայերէն այբուբենի 36 գրերը ան– գլուխ կը կազմեն կրօնական բանաստեղ– ծութեան այս գոհարին: Աւելորդ չըլլա– տալ միայն երկու տուն:

Անձինք Նուիրեալք սիրոյն Քրիստոսի,
Երկնաւոր նահատակք եւ կուսանք իմաստունք,

Ի պարծանս ձեր բարձրացեալ տօնէ
Մայր Սիոն դստերօքն իւրովք:

Հռիփսիմէ, մեծ խորհուրդ եւ անուն ցանկալի,

Ընտրեալ ի յերկրի եւ դասեալ ընդ հրեշտակս,

Եղեր օրինակ սրբութեան կուսանաց,
Վարդապետութիւն արանց արդարոց:

Միայն Գանձակեցին է որ կը յիշէ Շա– րականիս հեղինակը, Կոմիտաս Կաթողի– կոս (Է. դար):

Ս. Հռիփսիմէի ներկայ եկեղեցին 620ին շինուած է, իսկ Ս. Գայիանէինը 630ին է:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՈՂՈՍԵԱՆ

(5»

ՍԵՒԱՆԻ ԱՆՏԱՌՆԵՐԸ

—o—

Ա.

Ծուրջ ութսուն կիլոմետր երկարու – թեամբ նեղ եզրանախշով նրանք պատում են Սեւանը հարաւային եւ հարաւ–արե – ւելեան կողմից եւ առայժմ լճափնեայ մերկութիւնից ծածկում են հինգ հազար հեկտար տարածութիւն:

Տարեկան 400 հեկտար անտառ է գըց – ւում Սեւանի ափին, ուստի եօթնամեակի վերջում այդ վայրերում մենք կ'ունենանք եօթը հազար հեկտար անտառ, իսկ ապա– գայում՝ շա՛տ աւելի լայնարձակ տարա– ծութիւններ:

Մեր մարդիկ 12 տարի առաջ սկսեցին շիւեր տնկել մերկ աւազների վրայ: Տըն– կեցին ու խնամեցին գուրգուրանքով: Այդ շիւերն արդէն բարձրահասակ ծառեր են եւ այժմ Անտառանտեսութեան մաս – նաճիւղերում հինգ հարիւր հեկտարն արդէն որպէս հասունացած անտառ է համար – ւում:

Անցեալ աշնանը ես ականատես եղայ, թէ ինչպէս Ն. Գեւաչէնի ուղղութեամբ ծառեր էին հատում. նօսրացնում էին անտառը: Այդ օրերին Անտառատնտե– սութիւնը սկսեց վառելու փայտ վաճա – ռել կոլտնտեսականներին: Այո՛, երեք հազար տարուայ ընդմիջումից յետոյ Սե– ւանի բնակիչը առաջին անգամ վառելիք է տանում իր երկրի անտառից...

Սեւանի բնակչի կեանքում միւս զար– մանալի նորութիւնն այն է, որ այժմ, ամրան այս շոգ օրերին, իր հանդիստը նա անց է կացնում անտառի հովում:

Օրերս Մասրիկի գետաբերանի մօտ, մի կանաչ բացատում երկրի խորքից բխող յորդառատ ջրերի հանդիպեցի. նոր հան– ուած արտէզեան աղբիւրներ են: Ամէն հանգստի օր Բասարգեչարի աշխատաւոր– ները խնջոյքներ են կազմակերպում այդ աղբիւրների մօտ, սաղարթախիտ զովա – սուն ծառերի ստուերում: Հանգստի եւ զուարճութեան նման դրախտ անկիւններ են ստեղծուած նաեւ Կամօ քաղաքի, Մարտունու եւ լճափնեայ շէների ուղղու– թեամբ, անտառների մէջ:

Այսպէս, մեր մարդկանց ստեղծագործ ջանքերով, Գեղամայ լեռների գրկում ստեղծւում է «Հայկական Զուիցերիան»:

Բ.

Այս տարուայ Մարտին, երբ Նորա – դուզի հրուանդանում ձուկ էի որսում, մօտակայ անտառից հնչեց մանկուց իմ ամէնից սիրած թռչնի կանչը՝ «կո՛ւ, կո՛ւ... կո՛ւ կո՛ւ...»: Այ քեզ բա՛ն, կուզի աշխարհում էլ կկո՞ւ, — կը բա – ցականչէր մեր անտառոտ Դիլիջանի բնա– կիչը: «Կուզի աշխարհ» հեգնանքով մենք անտառազուրկ Սեւանին էինք ասում. մենք գիտէինք, որ այդ երկրում կկուներ չկան՝ Սեւանի բնութիւնը զուրկ է այդ շքեղութիւնից:

Հիմի տեսէք, թէ ի՛նչ զարմանալի բան է կատարուել. իմ ծննդավայրից տարա– շուած այդ թռչունները իրենց վերադար– ձի ճամբին վերեւից անտառներ են տեսել Նորադուզի մօտ եւ իջել՝ այնտեղ դադար առնելու: Բայց այնպէս մեզմ են, այնպէս դուրեկան այդ ջահէլ անտառները, որ կկուները որոշել են չշարունակել իրենց ճանապարհը, այլ՝ վերաբնակութիւն հաստատել այդ հրապուրիչ վայրում: Այնքա՛ն թռչուններ կան հիմա Սեւանը շրջապատող անտառներո՛ւմ...: Ամէն գարնան այնպիսի ծլւլոց ու դայլայլ է հնչում այդ վայրերում, որին շատ վա– ղուց ծանօթ չէ Սեւանի բնակիչը. ան – տառաբնակ թռչունները այդ կողմերում ապրել ու երգել են մէկ էլ երկու–երեք հազար տարի առաջ, երբ դեռ եւս ան – տառներ կային Սեւանի ափին:

Այդպէս, նոր անտառները արդէն ու– նեն իրենց նոր բնակիչները: Ոչ միայն թռչուններին, այլ եւ ուրիշ շատ կենդա– նիների ապաստան տուեցին ստեղծուող անտառները:

Այդպիսով, պայմաններ են ստեղծուել Սեւանի կենդանական աշխարհը հարըս– տացնելու համար եւ հասել է այն ժամա– նակը, երբ ստիպճանաբար պիտի վերա– կանգնուի լճափնեայ անտառապատ– փառունան՝ գոնէ մի մասը այն բազմա– տեսակ կենդանիների, որոնք ժամանակին ընթացքում անհետացան՝ անտառների անհետանալու հետեւանքով:

Այդպէս, ժամանակն է նկարագրել նորաստեղծ անտառները հարուստ կենդանիների ու թռչունների նորանոր տեսակներով, որոնք եւ առանձին չը– զուլթիւն կը տան մեր գեղեցիկ Սեւանի–

Ափսո՛ս, որ այդ կենդանիները կարող կը լինեն վայրի պտուղների: Այսպէս ա– դէն մենք նախատինքի խօսք ունենք ասե– լու մեր երկրին անտառապատող մարդ– կանց հասցէին: Այդ մարդիկ յամառօրէն խուսափում են նոր անտառներում պը– տղատու ծառեր տնկելուց: Տեղին է այս– տեղ յիշել Նիկիտա Սերգեեւիչի հետե– եալ խօսքը. «Երբ ես անցնում էի Աղր– կովկասի ճանապարհներով, տեսնում էի, որ որոշ ճանապարհների եզրերին ան– պտուղ ծառեր են տնկուած»:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շար. – 2)

ՆՇԽԱՐՔ ՄԸ ԿՈՄԻՏԱՍԷՆ

ԽՄԲ. — Կոմիտաս վարդապետ, երբ վերջին անգամ Եւրոպայէն կը վերադառնար Պոլիս, կանգ առաւ Ֆիլիպէ, ուր մնաց չորս օր, — 1914 տարուան ամրան վերջերը: Յետոյ մեկնեցաւ Պոլիս, որ պիտի դառնար շուտով իր ողբերգութեան եւ մահուան դուռը: Ֆիլիպէի այդ այցելութեան կ'ակնարկէ նամակը, զոր կը քաղենք Պուլկարահայ տարեգիրքէն (1935) —

1914 13/26 Հոկտ. Պոլիս

Սիրելի բարեկամս Պ. Երուանդ Յակոբեան,

Երեւի կ'ասէք, գնաց՝ մոռացաւ: Իրօք բարեկամներուս շարքին մէջ նոր բարեկամներս ալ ընդարձակուեցան, ոչ ոքի մոռցած եմ, սակայն ոչ այնքան պարագաները, որքան զբաղումներս կը ծուլացնեն գրիչ առնելու ու նամակներ գրելու ազնիւ բարեկամներուս: Շատ անգամ նամակ գրելու կը նստիմ եւ իւրաքանչիւր անգամին ի՞նչ գրեմ կը հարցնեմ ինքս ինծի եւ կը ծուլանամ՝ օգուտ քաղելով նամակագրութեան ժամերէն, զորս կը յատկացնեմ աշխատասիրութիւններուս: Ժամանակին վայրագութիւններէն ըստ կարելւոյն հեռու պահելով միտքս ու զգացումներս, անդադար կ'աշխատիմ կարեւոր ուսումնասիրութիւններով:

Խմբիս ու համերգներու չկրցայ տալ — կաւին սկսիլ՝ աշակերտներուս զինուորագրութեան պատճառաւ, սակայն եւ այնպէս շաբթուս նոր խումբ կազմակերպելու նախապատրաստութեանց սկսայ: Յոյս ունիմ Զատկական տօներին հասցնել մեր հնագոյն եղանակներով ներշնչուած Ս. Պատարագի արարողութիւնները, զորս պիտի ուսուցանեմ նոր խմբիս:

Քաղաքապետութիւնը հիմը դնելու վըրայ է Երաժշտանոցի մը, որի պաշտօնեաներէն մէկն ալ զիս կարգեցին, չմերժեցի, բայց միայն ներդաշնակութեան դասերն ստանձնեցի, որ ձայնս խնայեմ ու խնամեմ:

Կ'ուղարկեմ լուսանկարներէս երկու օրինակ, մէկը քեզի ու միւսը Տէր Վաղինակին համար: Ուշացաւ, չէ՞: Եղիպտոս պատուիրեցի:

Բոլոր Ֆիլիպէցւոց յարգալիր ողջոյններս:

Ողջունելով սիրալիր Քեզ ու շնորհալի տիկինդ:

Մնամ աղօթարար

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԱՄԱՌ Է

ՊՏՈՒՂ ԿԵՐԷՔ

*

Ամառը պտուղներու եղանակն է: Պէտք է առատ պտուղ ուտել: Ամէն պտուղ ունի իր մասնաւոր օգտակարութիւնը: Շատ մը պտուղներ օգտակար են կարգ մը մարդոց եւ վնասակար՝ որոշ տկարութիւն մը ունեցողներու:

ԾԻՐԱՆ

Ծիրանը հարուստ է շաքարով, Ա. կենսանիւթով (վիթամին) եւ քարոթինով: Զանազան հիւանդութեանց դէմ մարմնին դիմադրական ուժը կ'աւելցնէ եւ տեսողութիւնը կը զօրացնէ: Պէտք է ուտել հասուն վիճակի մէջ, որովհետեւ, խակը ստամոքսային խանգարումներ կրնայ պատճառել: Անօթի եղողներուն, չարախոնջութենէ տառապողներուն եւ յղի կիներուն շատ օգտակար է ծիրանը եւ պէտք է յաճախ եւ շատ ուտել: Ծիրանը չորցուած վիճակի մէջ ալ կը պահէ իր սննդարար յատկութիւնը: Հարիւր կրամ չոր ծիրանը երկու հարիւր յիսուն ջերմուժ (քալորի) կուտայ:

ՊԱՆԱՆ

Պանանը հնդիկ փիլիսոփաներու միակ սնունդն էր եւ Նափոլէոնի սիրած պտուղը: Շատ սննդարար պտուղ է եւ հարուստ՝ Ա. Բ.1, Բ.2, Բ.12, Գ. Դ. եւ Ե. կենսանիւթերով: Մեծապէս կը նպաստէ ջղային դրութեան եւ ընդհանրապէս յանձնարարելի է բոլորին, բացի շաքարախտաւորներէն եւ գէր մարդերէն:

ԿԵՌԱՍ

Կեռասը թէեւ Ա. Գ. եւ Բ. կենսանիւթերը կը պարունակէ, այսուհանդերձ, աւելի միզեցուցիչ է քան թէ սննդարար: Պէտք է ուտել ճաշերու ընդմէջ, որովհետեւ, քիչ մը դժուարամարս է, մանաւանդ, եթէ հետը ջուր կամ գինի գործածուի: Յանձնարարելի է երիկամունքէ, յօդացաւէ եւ սրտի հիւանդութենէ տառապողներուն: Դժուարամարսութենէ տառապողները պէտք է խուսափին կեռաս ուտելէ:

ԱՐՄԱՒ

Ս. Գրական այս պտուղը գրեթէ ամբողջութեամբ շաքար է: Իր ծանրութեան հարիւրին եօթանասուներեքը շաքար է: Հարուստ է Ա. եւ Բ. կենսանիւթերով եւ կը նկատուի ամէնէն սննդարար պտուղը: Մասնաւորաբար յանձնարարելի է փոքրիկներուն, պառաւ մայրերուն եւ տկարակազմ մարդոց:

ԹՈՒԶ

Թուզը աւելի սննդարար է չորցուած վիճակի մէջ քան թէ թարմ: Հարիւր կրամ չոր թուզը 250 ջերմուժ կուտայ: Բնականաբար, շաքարախտաւորներն ու գէր մարմին ունեցողները պէտք է խուսափին թուզ ուտելէ, որովհետեւ, շատ շաքար կը պարունակէ: Ընդհակառակն, թուզը յանձնարարելի է պնդութենէ տառապողներուն, որովհետեւ կակղեցուցիչ է: Պզտիկ տղաք պէտք չէ շատ թուզ ուտեն:

ԵԼԱԿ

Հրաշալի է ելակը՝ երբ թարմ է եւ ոչ շատ կակուղ: Շատ սննդարար չէ, բայց համեղ եւ հոտաւէտ է: Ամէն ոք կրնայ ուտել ելակը, բացի ալերժիկ անձերէն (անոնք որ քերուըտուք կ'ունենան):

ԴԵՂՁ

Դեղձին բոլոր տեսակները սնուցիչ նոյն յատկութիւնները ունին: Միզեցուցիչ են, կակղացուցիչ եւ հարուստ՝ Բ.1, Բ.2, ՓՓ եւ Գ. կենսանիւթերով: Օգտակար են ամէնուն, երբ հասուն են:

ՏԱՆՁ

Տանձը թեթեւ պտուղ մըն է, օգտակար ամէնուն, մասնաւորաբար շաքարախտաւորներուն եւ աղիքներէ տառապողներուն: Այս վերջինները պէտք է կեղեւով ուտեն տանձը, որովհետեւ առատ թանին կը պարունակէ:

ԽՆՁՈՐ

Աւանդութիւնը խնձորը կը յիշատակէ իբրեւ ամէնէն հին պտուղը եւ բոլոր չարեաց աղբիւրը: Սակայն, բժիշկները այսօր կը գտնեն որ ամէնէն օգտակար պըտուղներէն է: Ա. Բ. եւ Գ. կենսանիւթերէն զատ, կը պարունակէ նաեւ զարմանալի թիւով մեր մարմնին համար շատ օգտակար հանքային աղեր: Յանձնարարելի է ամէնուն, փոքրիկներուն, ծերերուն, հիւանդներուն, առողջներուն եւ ճարպոտ կազմերուն: Դժուարամարսութենէ եւ փորհարութենէ տառապողներուն: Աշխարհի ամէնէն ամբողջական պտուղներէն մէկն է: Միայն, աէրօֆաժիէ տառապողները պէտք է ուտեն կամաց-կամաց:

ՍԱԼՈՐ

Սալորին թարմն ալ, չորն ալ, շատ շաքար կը պարունակէ եւ հարուստ է Բ.2 կենսանիւթով: Ատոր համար շատ օգտակար է յոգնասպառ մարմիններուն եւ տըկարակազմներուն: Իր կակղեցուցիչ յատկութեան պատճառով յանձնարարելի է դժուարամարսութենէ տառապողներուն: Բայց, աղիքային տկարութիւն ունեցողները պէտք է խուսափին անկէ:

ԽԱՂՈՂ

Պտուղներու թագուհին: Իր թանկագին յատկութիւնները կը գերազանցեն խնձորին յատկութիւններն ալ: Դիւրամարս է եւ ուժ կուտայ մարմնին: Խաղողի մէկ լիթր հիւթը՝ համարժէք է մէկ լիթր կաթի: Շատ միզեցուցիչ է, բայց լեարդի տկարութիւն ունեցողները պէտք է քիչ քանակութեամբ ուտեն խաղողը: Մասնաւորաբար յանձնարարելի է շատ աշխատող եւ շատ յոգնողներուն, որովհետեւ մեծապէս սնուցիչ եւ զօրացուցիչ է:

ՍԵԽ

Սեխը ամէնէն առողջարար եւ թանկագին պտուղներէն մէկն է: Կը պարունակէ շաքար: Որքան հասուն ըլլայ սեխը, այնքան աւելի սննդարար եւ դիւրամարս կ'ըլլայ: Որովհետեւ հասունութեան հետ կ'աւելնայ շաքարի քանակութիւնը եւ հոտը աւելի զօրաւոր կը դառնայ: Ուրեմն, բնաւ պէտք չէ կարծր սեխ ուտել:

ՁՄԵՐՈՒԿ

Ձմերուկը ամառուան ամէնէն սքանչելի պտուղներէն մէկն է: Ափրիկէի մէջ ամառը, բնիկները ձմերուկէ զատ ոչինչ կ'ուտեն գրեթէ: Ջուր անգամ չեն խմեր: Իսկապէս ձմերուկը աւելի օգտակար է սեխէն, որովհետեւ աւելի մեծ քանակութեամբ շաքար կը պարունակէ: Միզեցուցիչ է եւ դիւրամարս: Կերէք առատօրէն:

Քաղեց Վէն

"ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ" ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Հռոմի Լեւոնեան վարժարանին մէջ, վերջերս բացումը կատարուած է Մատենադարանի մը որ կը կրէ Կաթողիկոս – Պատրիարք Կարդինալ Աղաճանեանի անունը:

Մատենադարան – թանգարանի գաղափարն ու ձեռնարկը կը պատկանին դպրոցին մեծաւոր՝ Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեանի, որ իր մեծագոյն բարերարը գտած է յանձին Կարդինալին:

Մատենադարանը օժտուած է արդիական հնարաւորութիւններով եւ պահարաններով եւ կրնայ մրցիլ Հռոմի առաջնակարգ մատենադարաններուն հետ: Գրադարանը 50.000 հատորի տեղ ունի եւ կը գրաւէ վեցյարկանի շէնքին ամբողջ մէկ թեւը: Գրադարանը ունի նաեւ ընթերցասրահ մը ուր ապակեզարդ պահարաններու մէջ ցուցադրուած են այն թանկարժէք նուէրները զորս Ծիրանաւոր Պատրիարքը ստացած է իր ճամբորդութիւններու ընթացքին:

Մատենադարանը արդէն կապ հաստատած է Հայաստանի եւ Արտասահմանի հրատարակչական տուներուն հետ:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Մօլլան ու իր ընկերը դուռին առջեւը կեցան, շնորհակալութիւն յայտնելու Գըլըրին ու ձիերուն վրայ նետուեցան. յետոյ մօլլան իր մօտ կանչեց Գըլըրը, ձեռքը անոր երկնցուց ու թաշկինակի մէջ ծրարուած գումար մը տուաւ:

— Շնորհակալ եմ... դողդղաց Գըլըրը:

Երկու լրտեսները հեռացան:

Գըլըր Զաքօն իսկոյն թառման վազեց, ձեռքին ծրարը դողդղալով քակեց... սարսռաց...:

Ծրարին մէջ միայն երկու մէճիտ կար:

— Ո՛ֆ, երկու մէճիտ... բացագանչեց զայրացած Գըլըրը. միթէ ա՞յս է եղեր անոնց դրամական խոստումը:

Ու ձեռքը կատաղութեամբ գլխին զարնելով վայրկեան մը մտածեց. գալարուեցաւ սեւ օձի մը պէս, փրփուրը լպիրշ շրթներէն վար թափեց եւ ինկաւ մինտէրին վրայ:

Վարձատրուած էր դաւաճանը... բայց միայն երկու մէճիտով...

ՎԱՆԻ ԲԱՆՏԸ

Մթայարկ, տեղ-տեղ խարխուլ վիճակով քարաշէն ու խոնաւ նկուղի մը կը նմանէր Վանի բանտը: Մգլոտած ու երկար շվաքը ծածկուած էր տախտակով մը, որուն վրայ թափուած աղտեղութիւնը մարդուն աչքին կոյանոց մը կը պատկերացնէր. այդ ապականած շվաքին վրայ ուր բանտարկեալները կը պառկէին, մէկ-երկու լուսամուտներ կային քարէ շրջափակով, որոնցմէ հազիւ արեւու աղօտ ճառագայթներ կրնային ներս թափանցել:

Այդ քստմնելի բանտին մէջ, անկիւն մը քաշուած, կը գտնենք քահանայ մը եւ տարիքոտ մարդ մը: Մին Տէր Օհանն էր, իսկ միւսը՝ Ռէս Մելիք:

Վերջալոյսի ատեն էր, խաւարը կը պատէր բանտին ամէն կողմը, այնպէս որ հազիւ թէ նշմարելու չափ այս երկու ազնիւ հոգիները կրնային իրարու երես նայիլ եւ երկիւղալի ձայնով մը իրենց արտակարգ ձերբակալութեան վրայ խօսիլ:

— Ա՛խ, Տէր Օհան, բանտարկութիւնս չէ որ հոգիս կը դառնացնէ, մրմնջեց Ռէս Մելիք, արտասուաթոր աչքերուն տանելով իր դողդոջուն ձեռքերը. ողջ ցաւս, բոլոր մտածումս Վանականին համար է. երբեք այսքան ուշացած չէր. մանաւանդ ուր երթալուն վրայ այս անգամ յայտնութիւն մը չըրաւ: Երկու ամիսը անցաւ...: Գիտէ՞ արդեօք մեր հոս գտնուիլը: Միայն ողջ ըլլալուն լուրը առնէի... ալ բաւական էր:

— Աստուած Վանականին հետն է, ընդհատեց Տէր Օհան: Կարելի է մեր դրութիւնը չծանրացնելու համար, ստիպուած է իր գոյութիւնը ծածկել: Բան մը զոր ատանկ ազնիւ հոգի մը կրնայ մտածել շատ պարզ եւ շատ շրջահայեաց կերպով:

— Հաւատալի է այդ, վրայ բերաւ Ռէս Մելիք:

Այս խօսակցութեան միջոցին բանտապահը մօտենալով ըսաւ.

— Ծերունի մը եկած է եւ տեսնել կ'ուզէ ձեզ:

— Կը խնդրենք, Հասան աղա՛, առէ՛ք հոս բերէք զինքը:

Բանտապահ Հասան աղան առանց առարկելու գնաց եւ քիչ յետոյ ծերունիի մը հետ վերադարձաւ:

Եկող ծերունին Լալէզարին հայրն էր: Ռէս Մելիք մէկէն ի մէկ չճանչցաւ: Անոր երեսը նայեցաւ ուշադրութեամբ ու յետոյ ճանչցաւ...:

— Դուք այստե՞ղ... բացագանչեց Ռէս Մելիք խղդուելու մօտ ձայնով մը:

— Առէ՛ք այս նամակը... մրմնջեց Միրօ ախպար ծածուկ կերպով մը, ան ատեն ամէն բան կը հասկնաք. ես կ'երթամ, բանտապահը թող չկասկածի:

Ու ծերունին մեկնեցաւ բանտապահին հետ, որ կը սպասէր՝ քիչ մը հեռուն կեցած, Ռէս Մելիք փուճ տեղ բացաւ թուղթը, փուճ տեղ աշխատեցաւ գոնէ տող մը կարդալու, ոչ, չկրցաւ. խաւարը շատ թանձր էր շվաքին մէջ:

— Ա՛խ, ո՞վ կրնայ սպասել մինչեւ որ սա անիծեալ հողէ ճրագը վառուի, ճառագայթ մը անգամ չենք կրնար գտնել, Աստուա՛ծ իմ ի՞նչ դժբախտութիւն է այս:

Ու սրտին ցաւէն թուղթը կը ճմրթկէր ձեռքին մէջ, կը ճմլէր ու անհանգիստ շարժումներ կ'ընէր:

Վերջապէս քառորդ մը ետքը բանտապահը եկաւ ու հողէ ճրագը վառեց: Երբ բանտապահը հեռացաւ, Ռէս Մելիք ճըմրթկուած թուղթը բացաւ, եւ ահա ինչ որ կարդաց.

«Իմ մասիս հոգ մի ընէք. ապահով տեղ կը գտնուիմ այս պահուս: Եթէ յաջողիմ, պիտի կրնամ անձամբ տեսակցութեան գալ: Կառավարութիւնը չի կրնար ձեռք ձգել Լալէզարը...»:

ՎԱՆԱԿԱՆ

— Տեսա՞ք, Ռէս Մելիք, գոչեց Տէր Օհան ուրախութեամբ մը. չըսի՞ թէ Աստուած կ'առաջնորդէ Վանականին քայլերը...:

— Իրաւունք ունէիք, Տէր Հայր, թոթուեց Ռէս Մելիք: Ալ հոգ չեմ ըներ: Աստուած կը պաշտպանէ մեզ:

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա – նուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ կը կատար – ուի Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Նորոպ վախճանեալ։

Ամեն։ Տ։ Գարեգին Արք։ Խաչատուրեանի մահուան քառասունքին առիթով։

Մեծահամբաւ տիպար եկեղեցականին եւ վաստակաւոր մտաւորականին յիշատակը յարգելու կը հրաւիրուին Կրօն։ Ընկե – րակցութեան անդամները եւ հայ հասա – րակութիւնը։

× Եկեղեցին Պ։ Արամ Սամսոնեանէ փոխան ծաղկեպսակի ընծրհակալութեամբ ստացած է 10 Ն։Ֆ։, ողբացեալ Ստեփան Աճէմեանի յուղարկաւորութեան առի – թով։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

Զաւէն Մխլեան, Տէր եւ Տիկ։ Ադրապ – եան, Ցար։ Մուսիկեան, Խաչիկ Տիւզեան, Տիկ։ Արաքսի Յովնանեան, Կար։ Յակոբ – եան, Տիկ։ Սիրվարդ Տէր–Գէորգեան, Կարօ Յովհաննէսեան, Օննիկ Եանըքեան, Վահրամ Մանկասարեան, Աբրահամ Տէ – րչճեան, Հեղինէ Շահինեան, Դաւիթ Փաշայեան, Ցար։ Խոինեան, Գրիգոր Գայլիկեան, Կատարինէ Սալազեան, Վա – ղինակ Ալթունեան, Սիրանուշ Խաչիկեան, Թորոս Պետիկեան, Սարգիս Նիկողոսեան, Կարապետ Փափազեան, Լեւոն Աւետիս – եան, Փիլիպպոս Անդրանիկեան, Տիկին Անմահեան, Մովսէս Մովսէսեան, Գրի – գոր Գասպարեան, Յովսէփ Ասլանեան, Մանուկ Մանուկեան, Շաքէ Սանդուր – եան, Հաճի Կար։ Պետրոսեան, Սարգիս Մուրաֆեան, Պերճ Փափազեան, Յակոբ Գուլումճեան, Տիկ։ Աննիկ Աբրահամ – եան, Մարկոս Մարկոսեան, Նշան Սէյ – րանեան, Խաչիկ Ադրապեան, Կար։ Փէհ – լիվանեան, Հայկանուշ Շահինեան, Հա – ճի, Ցովհ։ Ալեքսանեան, Յակոբ Ոսկան – եան, Մարգարիտ Գարակէօզեան, Մկր – տիչ Առաքելեան, Պետրոս Նորատեան, Տաճատ Յակոբեան, Թիւլիէն Մանուկ – եան, Մանուկ Փաշայեան, Թիրայր Քէ – լէչեան, Ցար։ Թովմասեան, Պերնար Վե – ցիկեան, Հայկուհի Տէր–Յակոբեան, Աբ – տաչէս Գումրուլեան, Աննա Ղազարոս – եան, Մովսէս Կարապետեան, Ս։ Մալ – ճեան, Պետրոս Շահպազեան, Ժան Փա – փազեան, Ցար։ Թալւորեան, Սերոբէ Գզիրեան, Վեցիկեան, Յովսէփ Տէրտէր – եան, Գալուստ Ասլանեան, Անտրէ Նը – տուրկուտեան, Գրիգոր Եաղուպեան, Զա – քար Տէր–Աբէլեան, Արթին Սերաճանեան, Թորոս Ստեփանեան, Նուպար Գօճապաշ – եան, Գրիգոր Ալթունեան, Գրիգոր Զեր – չեան, Անտրէ Քեչէրիկեան, Ռոպէռ Գի – նոսեան, Լեւոն Մարզարեան, Մարի Մա – նուկեան, Նուպար Պասմաճեան 5ական Ն։ Ֆրանք։ Տիկ։ Մարիամ Անանեան, Գրի – գոր Տէր–Ղազարեան 4ական Ն։ Ֆրանք։ Սարգիս Նահապետեան, Տիրան Գարակա – եան, Կարապիս Վարդանեան, Գզիրեան, Վահան Խաչատուրեան 3ական Ն։ Ֆր։։ Լեւոն Ասլանեան, Տիգրան Մխիթարեան, Ցովհ։ Խանչերեան, Սիրանուշ Յակոբոս – եան, Ցար։ Ուիէլէկեան, Համբարձում – եան, Խաթուն 2ական Ն։ Ֆր։։ Սեֆիլ – եան 1,50 Ն։ Ֆ։։ Արմենուհի Մուրատեան 1 Ն։ Ֆրանք։

Ընդհ։ դումար 4408 Ն։Ֆ։

(Վերջ Ալֆորվիլի ցանկին)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն։— Ֆրանսահայ կապ։Խաչի մաս – նաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Պ։ Մուշեղ եւ ընկերուհի Քնարիկ Մու – րատեանի զաւկին՝ Պ։ Վազգէնի ամուս – նութեան առթիւ կնքահայր՝ Տէր եւ Տիկին Սերոբ Բարսեղեանէն (Լիոն) 50 Ն։ Ֆ։։ Պ։ Արմենակ Դաւիթեանէ (Փիւ – ժէ) 20 Ն։ Ֆ։։ Տէր եւ Տիկին Մուրատ – եանէ 10 Ն։ Ֆ։։ Տէր եւ Տիկ։ Հ։ Մու – րատեանէն (Տէսին) 10 Ն։ Ֆ։։ Նոր նը – չանուած՝ Պ։ Գավավեան (Լիոն) եւ Օր։ Արմենուհի Մուրատեանէ 10 Ն։ Ֆ։։ Տէր եւ Տիկ։ Յովհաննէսեանէ (Փոն տը Շե – րի) 5 Ն։ Ֆրանք։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աղնիւ Բ։ Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Ժիւլյար Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խոսիկեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Տամլամեան, Եղուարդ եւ Արիս Տամլամեան, ինչպէս նաեւ ընտա – նեկան բոլոր պարագաները շնորհակալու – թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ղրկուր, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուու – թեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին

ԲԱՐՍԵՂ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՆՈՒԻՐՆԵՐ ԿԱՊ։ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

Տէր եւ Տիկ։ Հապէշեան (Փարիզ) 3 քիլօ կարկանդակ եւ 2 քիլօ պոնպոն։ Կա – պոյտ Խաչի Վաշտի մասնաճիւղ 25 քի – լօ ձաւար։ Տիկին Գասպարեան (Մարսէյլ) 20 Ն։Ֆ։։ Տիկին Թիւթիւնեան (Մարսէյլ) 10 Ն։Ֆ։։ Տէր եւ Տիկ։ Թովմասեան (Ալ – ֆորվիլ) 10 քիլօ չաքար։ Տէր եւ Տիկին Շարլ Խաչատուրեան (Լիոն) 85 հատ փե – նիսիլին, եւ 20 Նոր Ֆրանք։ Օրիորդ Մխիթեան (Նիս) 2 ծրար դեղօրայք։ Պ։ Լ։ Մոմճեան (Փարիզ) 30 տուփ դեղ եւ 100 տետրակ։ Տիկ։ Արփինէ Միքայէլեան (Լիոն) 4 մեթր կարասիի կերպաս։ Տէր եւ Տիկին ձէլալեան (Փարիզ) կարկան – դակ եւ չաքար։ Տէր եւ Տիկ։ Շահինեան (Փարիզ) չոքոլա։ Տէր եւ Տիկ։ Մաճալ – եան (Փարիզ) մէկ քիլօ պոնպոն։

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱԻՈՎ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
երթուղարձի դիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վճռատիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով
Բ։ կարգ 3046 Ն։ Ֆ։
Գ։ կարգ 2506 Ն։ Ֆ։
ՁԵՂՁ խմբովին ճամբորդողներուն։
ՈՒՂԵԳՈՑՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ։ կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ։ կարգի ճամբորդներուն։
Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով։
ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE
●
ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի կրօն։ Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինահայ յարգոյ հայ հասարակութեան թէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8,30ին պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյն Ս։ Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը պատարագէ Տէր Վա – րդապետ քհնյ։ Աւագեան։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի՝ ութերորդ օր վերափոխ – ման։։

Ժամը 10,30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ

ԳԵՐՊ։ ԿԻՒՐԵՂ ՔՈՀԱՊԵԱՆ

Ցունաստանի եւ Ճէպլիէյի հայ կաթոլի – կէներու նախկին առաջնորդը։

ՍԱԿԱՒԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն։ Ֆ։	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն։ Ֆ։	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն։ Ֆ։	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն։ Ֆ։	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն։ Ֆ։	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն։ Ֆ։	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն։ Ֆ։	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն։ Ֆ։	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն։ Ֆ։	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս…

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵՔ, ԶԱՐԴԱՐԵՔ եւ ՆԵՐԿԵՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի – լիք պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE P. V.-COUTURIER, — ARGENTEUIL — S. et O.
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS - BOIS

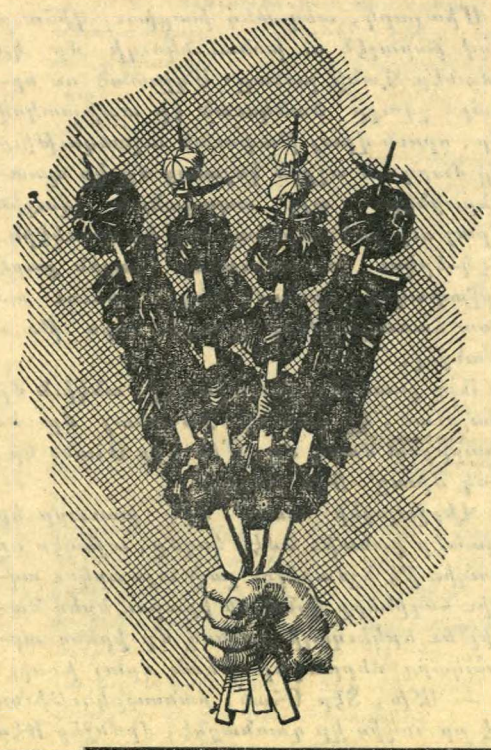

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր։
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, շաշլիք, խարսխի։
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Bar Américain
AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 20 AOUT 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 9182 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4983

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՒԳԱԿՇԻՌ

Օսմանեան կայսրութեան փլուզումէն առաւելագոյն օգուտը քաղեցին հպատակ բոլոր ազգերը, բացի Հայերէն:

Առանց երթալու մինչեւ ԺԹ. դար, երբ Յոյները, Սերպերը, Ռումանացիները, Պուլկարներն ու Գարատաղցիները անկախութեան տիրացան, մեր օրերուն, համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, ազատագրուեցան Արաբները, որոնք հետզհետէ կազմեցին Իրաքի, Սէուտի Արաբիոյ, Եմէնի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի անկախ պետութիւնները:

Յաղթական դաշնակիցները — Անգլիա եւ Ֆրանսա — պաշտպան կանգնեցան անոնց՝ իբրեւ հոգատար կամ հովանաւոր, ամէնէն օրէն իսկ

Թուրքերը առանց ընդդիմութեան, բոլորովին անտարբեր կերպով համակերպեցան իրենց հարաւային սահմաններու պարզ անդամահատման:

Հայերը ո՛չ միայն մեծ պաշտպան մը չունեցան, այլ ընդհակառակն «Քեռի»ն, որուն վրայ ա՛յնքան յոյսեր էին դրած, վճռական վայրկեանին լքեց զիրենք եւ օգնութեան ձեռք երկարեց համերձ Թուրքին, ողջնցնելով զայն:

Այսքան մեծ բարեկամութիւն եւ բարեացակամութիւն տեսնելով իրենց «յաւիտենական թշնամի»ին մօտ, Թուրքերը ուղղուեցան դէպի հիւսիս-արեւելք, հարաւային կողմէն իրենց կորսնցուցած հողերուն փոխարէն գրաւելով հայապատկան հողամասեր, 1914ի ռուսեւթուրք սահմանագլուխէն ալ անդին:

Այս չէր սակայն մեր ըսելիքը

Օսմ. կայսրութեան անդամահատութենէն վերջին հաշուով օգտուեցան նաեւ Հրեաները, որոնք չնչին փոքրամասնութիւն մը կը կազմէին Պաղեստինի մէջ Թուրքերուն օրով, հազիւ 60–70 հազար հոգի:

Անգլիական հոգատարութեան օրերուն, յայտնի կամ գաղտնի ներգաղթի շնորհիւ անոնց թիւը տասնապատկուեցաւ, հասնելով 700.000ի 1948ին, երբ հիմը դրուեցաւ Իսրայէլի պետութեան:

Հակառակ բոլոր դժնդակ պայմաններուն, վերջին տասներեք տարիներու ընթացքին Եւրոպայէն ու Ափրիկէէն մէկ միլիոն Հրեաներ ներգաղթած են Աւետեաց երկիրը, առանց փողի ու թմբուկի:

Միլիոներորդ գաղթականը հասեր է Օգոստոսի առաջին օրերուն: Կառավարութիւնը երկու տողնոց զեկոյցով մը միայն հաղորդեր է այս լուրը թերթերուն:

Երկու միլիոնի կը հասնի ներկայիս Իսրայէլի բնակչութիւնը, — մէկ տասներորդը տեղացի Արաբներ, — որոնք չէին հեռացած իրենց տուներէն 1948ի կռիւներուն: Աննշան թիւ մը կը կազմեն Հայերը:

Այդքան կարճ ժամանակի ընթացքին բնակարան եւ գործ հայթայթել մէկ միլիոն գաղթականներու, որոնք բառ մը եբրայերէն չէին գիտեր երբ կը հասնէին, քաղաքացի դարձնել եւ վերջնապէս երկրին կապել զանոնք՝ կը խոստովանինք, որ դիւրին գործ մը չէ:

Ջուգակշիռ մը՝ մեր «փոքր ածու»ին հետ ու կը տեսնենք, թէ ի՛նչ անբախտ է մեր հայ ժողովուրդը:

Հրեաները տասներեք տարուան մէջ մէկ միլիոն գաղթական են ընդուներ իրենց հողերուն վրայ, տարածութիւնը 21 հազար քառ. քիլոմեթր: Տարեկան միջին հաշուով 77.000 հոգի:

Իսկ Հայաստան 41 տարուան մէջ ոչ իսկ երկու հարիւր հազար հոգի կրցած է ընդունիլ, տարեկան 5.000 հոգի:

Մեկնութիւնները աւելորդ են:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՓՐԻԿԷ

ՊԵՐԼԻՆԷՆ ԵՏՔ ՆՈՐԷՆ ՊԻԶԵՐԹ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՆՈՐԷՆ ԽՕՍԵՑԱՒ

ՄԱԿ-Ի ԺՈՂՈՎԸ՝ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Փարիզ եւ Թունուզ հրապարակուած զեկոյցները ցոյց կուտան թէ երկու կառավարութիւնները խոր տարակարծութիւններ ունին տակաւին եւ կը հաստատուի թէ սկզբունքի անհամաձայնութիւն մը պատճառ է որ ուղղակի բանակցութիւններ չսկսին Թունուզի եւ Փարիզի միջեւ:

Մինչ Նիւ Եորքի մէջ, ՄԱԿի ընդհ. ժողովի նախօրեակին, Ափրիկեասիացիները կ'աշխատին բանաձեւել այն առաջարկները զորս Ազգաժողովին պիտի ներկայացնեն երկուշաբթի, Փարիզի մէջ, Արտաքին Նախարարութիւնը մասնաւոր զեկոյցով մը կ'անդրադառնայ Պիզերթի հարցին: Ֆրանսացիները անհրաժեշտ կը գտնեն որ առաջին հանդիպումով մը, խօսուի այն կարգադրութեանց մասին, որոնք պէտք է կատարուին բնականոն վիճակի մը վերադառնալու համար, Պիզերթի մէջ: Այս մասին չէ խօսուած, որովհետեւ Թունուզցիք մերժած են: Օգոստոս 11ին, Ֆրանսացիները կրկին առաջարկած են այս մասին խօսիլ: Եթէ Թունուզ տրամադրութիւն յայտնէր ընդունելու նման խօսակցութեան սկզբունքը, Ֆրանսական կառավարութիւնը պատրաստ էր նկատի առնելու այն առաջարկները որոնք պիտի ըլլային իրեն: Շուէտի դեսպանատան միջոցաւ (որ Թունուզեան շահերը կը պաշտպանէ, երկու երկիրներու յարաբերութեանց խզումէն ի վեր), Թունուզ յայտնեց թէ նպատակ չունի խօսելու նիւթերու շուրջ որոնք կը ձգտին միայն Պիզերթի բնականոն նախկին վիճակը վերահաստատելու: Այլ խօսքով, Թունուզցիք անգամ մը եւս կը յայտնեն թէ խօսակցութեանց նախապայման է՝ բանակցիլ Ֆրանսական զօրքի պարպումի Թուականին մասին:

Ֆրանսական զեկոյցին հրատարակութենէն քանի մը ժամ ետք, կը հրատարակուէր Թունուզեան զեկոյցը, որ «անհիմն կը գտնէ Ֆրանսացիներուն այն ակնարկութիւնը, ըստ որուն Թունուզցիք մերժած են նկատի առնել ֆրանսական կառավարութեան մէկ առաջարկը բնականոն վիճակի վերադառնալու»: Թունուզեան կառավարութիւնը ըսած է միայն թէ պատեհ չի գտներ խօսակցութիւններ, որոնց միակ արդիւնքը պիտի ըլլայ բնականոն վիճակի վերադարձը: Այդ ուղղութեամբ ամբողջական նախաձեռնութիւնը Ֆրանսացիներուն կը ձգէ: Թունուզ համաձայն չէ նաեւ Ֆրանսայի այն մտադրութեան, որ կը ձգտի երաշխաւորել նախկին գոյավիճակը (սթաթու քուօ անթէ): Օգոստ. 11ի ֆրանսական առաջարկները բանակցութեան դուռ չեն ոչ ալ առաջին հանդիպում մը, կ'աւելցնեն Թունուզցիք:

Ուրբաթ օր, Սուսի մէջ, Հապիպ Պուրկիպա խօսեցաւ՝ տօնելու համար «Պիզերթի Օրը»: Նախագահը յիշեց անցեալը, Թունուզի «խաղաղասէր տրամադրութիւնները, հարցերը կարգադրելու համար բանակցութեամբ եւ բարեկամական գետնի վրայ»: Բայց Ֆրանսա ստիպած է Թունուզի կառավարութիւնը որ գործի անցնի երբ զինուորական գործունէութիւն ունեցած է Պիզերթի մէջ:

Պուրկիպա յոյս ունի որ Ազգաժողովին մէջ, դաշնակիցները Ֆրանսայի դէմ քուէարկեն, ինչպէս կը պայմանաւորէ իրենց «խիղճը»:

Ճառը տեւեց 70 վայրկեան:

Պիզերթի մէջ, ըստ ֆրանսական աղբիւրներու, Թունուզցիք կը փորձեն ցոյցեր կազմակերպել որպէսզի միջադէպեր ծագին ֆրանսական զօրքին հետ: Իսկ մամուլի Թունուզ – Աֆրիք Փրէս գործակալութիւնը կը փորձէ Ֆրանսացիներուն ուսին բարդել իր իսկ գործունէութեան պատասխանատուութիւնը:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ուրբաթ օր ֆրանսական զօրքը պաշարման ենթարկած է Թունուզցիներու ապրած շրջանները, նախատեսելով այն ցոյցը որ սկսաւ ուրբաթ ժամը 18ին:

Ցոյցը կազմակերպած էր Նոր-Տէսթուրը եւ նպատակն էր մթնոլորտ մը ստեղծել Ազգաժողովէն առաջ: 10.000ի հասնող բազմութիւն մը կը փորձէր ճեղքել ֆրանսական պատուարները եւ հասնիլ մինչեւ կառավարիչին: Երկար բանակցութիւններէ ետք, Ֆրանսացիները արտօնեցին որ պատուիրակութիւն մը անցնի, բայց չհամաձայնեցան եւ ցոյցին ղեկավարները պահանջեցին որ ամբողջ ժողովուրդը անցնի: «Էս Սիլահ, էս Սիլահ» (զէնք, պարպում) նշանախօսքերով բոլորը գրգռուած, բախում կը փնտռէին ֆրանսական զօրքին հետ:

Ֆրանսական աղբիւրները կը հաստատեն թէ զինուորները, հակառակ բոլոր գրգռութեանց, զէնք չեն գործածած, բայց Թունուզ – Աֆրիք – Փրէս գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ ի վերջոյ բախում մը տեղի ունեցած է երբ ցուցարարները որոշած են վճռականապէս յառաջանալ, հակառակ արգելքներուն: Ըստ նոյն աղբիւրին, 32 վիրաւորներ կան որոնց մէկը՝ ծանր վիճակի մէջ:

Մանհաթթնի մէջ (Նիւ Եորք) Ափրոասիացիները կը փորձեն Լատին Ամերիկան համոզել, մինչ Ֆրանսայի բարեկամները կը ցաւին որ Ֆրանսա չէ որ մէջտեղ դրած է Պիզերթի հարցը, որովհետեւ կացութիւնը նպաստաւոր էր Ֆրանսայի:

Թունուզէն յատուկ ներկայացուցիչ մը, ուրբաթ օր 50 վայրկեան խօսած է Քենետիի հետ: Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, 50 վայրկեանը շատ է Պիզերթի համար, երբ անդին կայ ուրիշ ծանրակշիռ հարց մը՝ Պերլին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԸՆԱՈՒՐ խօսեցաւ Գերմանիոյ Խորհրդարանին առջեւ եւ շեշտեց թէ միշտ կարելի է ելք մը գտնել, բանակցութեանց շնորհիւ: Դէմ է որեւէ զինեալ միջամտութեան: Խօսք առաւ նաեւ Վիլլի Պրանտ: Անդին, արեւելեան Պերլինի ձայն – պատկերասփիւռին առջեւ Ուլպրիխտ իր հասկցած ձեւով ներկայացուց դէպքերը եւ «ինքնապաշտպանութիւն» որակեց Պերլինի դուռները փակելու իր որոշումը, Պոնի «յարձակումներուն դէմ»: Ուլպրիխտ դէմ չէ նաեւ Գերմանիոյ վերամիացման, բայց չի հաւատար որ ան կատարուի Ատլանտեան Ուխտի հովանաւորութեան տակ, աւելի հաւանական կը գտնէ որ խորհրդային դրօշին տակ կատարուի այդ վերամիացումը:

Համպուրկի մէջ 100.000 Գերմանացիներ ցոյց մը կատարեցին Արեւելեան Գերմանիոյ որոշումներուն դէմ: Ֆրանսայի մէջ, 20 տարեկան գերման ուսանող մը անձնասպան եղած է, Պերլին ըսելով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ-նախագահը՝ Լինտըն Ճոնսըն Պոն հասաւ ուր պիտի տեսակցի Ատընաուըրի հետ: Պիտի երթայ նաեւ արեւմտեան Պերլին: Իրեն կ'ընկերանայ զօրավար Քլէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը յայտարարութեամբ մը կը բողոքէ Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի զինուորական կայաններու դէմ, զորս հաստատած է Սենթօ (Նախկին Պաղտատի Ուխտ): Ըստ Մոսկուայի, Սենթօ հիւլէական պատերազմ կը պատրաստէ, ինչպէս կ'ապացուցանեն գաղտնի փաստաթուղթեր, որոնք ներկայացուած են Մոսկուայի խորհրդային եւ օտար թղթակիցներուն:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ճառ մը խօսեցաւ Օզաքայի մէջ որ 4 միլիոն բնակիչ ունեցող քաղաք մըն է եւ համայնավար կուսակցութիւնը ձայներու 40 առ հարիւրը ունի: Խորհրդային փոխ-վարչապետը ըսած է.— «Ամերիկացիներու մերժումը առեւտրական յարաբերութիւններ ունենալու մեզի հետ, պատիժ մըն է զոր Ամերիկացիները կուտան Միացեալ Նահանգներուն: Խորհ. Միութիւնը պէտք չունի Ամերիկայի հետ առեւտուր ընելու»: Խօսքը նորէն ուղղելով ճափոնցիներուն, Միկոյեան կոչ ըրաւ որ հրաժարին ամերիկեան կայաններէն: Միկոյեան յիշած է նաեւ թէ երկու մեծ դէպքեր տեղի ունեցած են Օգոստոս 6ի, մէկը՝ հիւլէական ռումբը Հիրոշիմայի վրայ, միւսը՝ Թիթովի անջրպետային ճամբորդութիւնը:

ՊՈՐՏՈՅԻ եւ հարաւ-արեւմտեան Ֆրանսայի մէջ փլաստիք բազմաթիւ ռումբեր պայթեցան վերջերս:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ օդային բանակը Պատուոյ Լեգէոնի խաչ շնորհեց ժոզէֆին Պէյքըրի, պատերազմի ընթացքին ըրած ծառայութեանց համար: Արուեստագիտուհին արդէն Ազատագրութեան եւ Դիմադրութեան մետալներ ունի:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸՐԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Արաբ. Միացեալ Հանրապետութեան նախագահը ջնջելէ ետք «գաւառական» դահլիճները, կազմեց 36 նախարարներէ բաղկացած նոր կառավարութիւն մը: Նախապէս կային 3 դահլիճներ, Սուրիոյ նահանգին, Եգիպտոսի նահանգին եւ կեդրոնին համար: Ներկայիս մէկ կառավարութիւն կայ միայն, բայց նորութիւնն այն է որ Նասր եօթը փոխ-նախագահներ նշանակած է:

Ըստ դէտերու կարծիքին, նոր կարգադրութիւնները քաղաքական բնոյթ չունին այլ՝ նուիրագործումն է Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի ձուլումին:

Նշանակուած եօթը փոխ-նախագահները, Նասրի կողքին տեսակ մը «գեր-դահլիճ» կազմած են եւ կոչուած են կարեւոր որոշումներ տալու: Ասոնց մէջ կան ծանօթ անձնաւորութիւններ ինչպէս՝ մարէշալ Ապտէլ Հաքիմ Ամէր, որուն յանձնուած են Պաշտպանութեան հարցերը, Ապտէլ Համիտ Սառաճ՝ Ներքին հարցերը, Նուրէտտին Քահալէ՝ Արտադրութիւնը: Նշանակուած 7 փոխ-նախագահներուն երկուքը Սուրիացի են (Սառաճ եւ Քահալէ): 36 նախարարներուն մէջ ալ կան 14 Սուրիացիներ:

Իբրեւ առաջին արդիւնք այս կարգադրութեանց, Սուրիոյ նահանգին մեծ մուֆթին՝ Շէյխ Ապուլ Եուսէր Ապտին պաշտօնանկ եղած է, բայց ոչ մէկ բացատրութիւն տրուած է այս մասին:

Այս փոփոխութեան իբրեւ հետեւանք, սուրիական նահանգի վարչական մեքենան կեդրոնացած պիտի ըլլայ Գահիրէ:

Կը մնայ անշուշտ դրամական միաւորումը: Առջի օր արդէն, ի նախատեսութիւն նման կարգադրութեան մը, եգիպտական եւ սուրիական ոսկին շատ ինկաւ: Պէյրութի սակարանը եգիպտականը 450 լիբանանեան դահեկանի իջած էր:

ՎՐԻՊԱԿ.— Յուլիս 28էն ի վեր Յառաջի թիւերը սխալ են թէ հին շրջանի թէ նոր շրջանի: Ճշդուած են շաբաթ օրուան թիւով:

ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

—o—

Գ. տը Մէրեան կ'առնէ հայերէն փոր բառը:

Այս բառը կարգ մը լեզուներու մէջ կը ներկայանայ.

1 — ԲԿ արմատով: Օրինակ՝ գերմաներէն բաուխ, իսլանտերէն բուկուր, շուէտերէն բուկ, Թուրքերէն բուկուս (Կեդր. Ասիա), եւայլն:

2 — ԲՐ, ՊՐ արմատներով: Օրինակ՝ ֆրանսերէն բրու, ռուսերէն բրիուխօ, լեհերէն բրաուխ, ալպաներէն բարկ, օստեակերէն բարոխ, եւայլն:

3 — ՍԲ արմատով: Օրինակ՝ պասքերէն սաբէլ, եթովպերէն սաքա:

4 — ՊՆ, ՎՆ արմատներով: Օրինակ՝ լատիներէն վենտէր, փրովանսերէն բանսէ, եւայլն:

5 — ՎՄԲ արմատով: Օրինակ՝ գոթերէն վամբ, անգլեւսաքսոն լեզուով՝ վոմբ, եւայլն:

6 — ՔՏ, ՀՏ արմատներով: Օրինակ՝ եսթոներէն քոհտ, ղպտերէն քիտ, եւայլն:

7 — ՊՏ, ԲՏ, ՎՏ արմատներով: Օրինակ՝ սանսկրիտերէն պետա, քաղդէերէն բիտնու, եբրայերէն վետն, արաբերէն պատն, եւայլն:

8 — ՔՐ արմատով: Օրինակ՝ Թուրքերէն քարն, չուվաշերէն քերիմ, եւայլն:

Եւ դեռ 14 ուրիշ արմատներով:

Այսպէս, սկզբնական մէկ լեզուէ սերած են բոլոր այդ բառերը, որոնց կարգին՝ հայերէն փոր բառը, թէեւ փոխած են իրենց արտասանութիւնը կամ կազմախօսութիւնը՝ պահելով հանդերձ նոյն նշանակութիւնը:

Միշտ այս ձեւով, Գ. տը Մէրեան կը ներկայացնէ հայերէն կարմիր, մահ, լեզու, այր, թուխ, երկիր, հող, սար, քար, գլուխ, մազ, ակն եւ այլ բառերու արմատական կապը բազմաթիւ այլ լեզուներու հետ, — մենք այդ լեզուները խօսող ժողովուրդներուն անունն անգամ լսած չենք:

Հ. Օհաննէս Ադամեան նոյն աշխատանքը կը կրկնէ, երբ կը գրէ.

« Ունինք հայերէն ժողով (ժողովուրդ, ժողվել), քաղել, քուղ բառերը, ֆրանսերէն քոլ (սոսինձ), քիւէյիր (քաղել), արաբերէն քոլ (ամէն, բոլոր) բառերը, որոնց արմատն է ԺՂ, ՔՂ, ուր մեր Ժ գիրը լծորդ է Ք տառին:

Ունինք հայերէն ձոր, պարսկերէն դաբա (ձոր), Թուրքերէն տէրէ (ձոր) բառերը, որոնց արմատն է ՁՐ, ԴՐ, ՏՐ, ուր մեր Ձ գիրը լծորդ է Դ եւ Տ գիրերուն:

Ունինք հայերէն շատ (ճոխ), լատիներէն սատիս (բաւականաչափ), Թուրքերէն չոք, բառերը, որոնց արմատն է ՇՏ, ՍՏ, ՉՔ, ուր մեր Շ գիրը լծորդ է Ս, Չ գիրերուն:

Ունինք հայերէն ծեր բառը, յունարէն դերոս (ծեր), Թուրքերէն իխթիյար բառերը, որոնց արմատն է ԾՐ, ԳՐ, ԽՐ, ուր մեր Ծ գիրը լծորդ է Գ, Խ տառերուն հետ:

Լծորդութեան այս պատճառաբանութեամբ հայերէն բառերը կ'երթան կը կապուին յունարէնի, Թուրքերէնի, եբրայերէնի, եւ այնպիսի լեզուներու, որոնք...խապար չունին իրարմէ և մեզմէ:

1945ին, Լոնտոնի մէջ հրատարակուեցաւ Պետրոս Քերեսթէճեանի Լեզուագիտական – Բանասիրական Բառարանը, ուր եւս քննութեան կ'առնուին 6000 հայերէն բառեր, համեմատելով աւելի քան 900 զանազան ժողովուրդներու բառերու հետ: Օրինակ մըն ալ այս գիրքէն.— Կոկորդ: Լեզգերէն կապուր, վրացերէն խախսա, չաղաթայերէն կըկերթակ (կոկորդակ), գերբերէն կոկոր, ալճերական արաբերէն պլեքրաճիր, ասորալերէն ճերճուլ, եբրայերէն կարկըրոթ, հին գերմաներէն ճերճա, հին ֆրանսերէն ճարճանթ, պասքերէն կարխոր, յունարէն կարկարէոն, լատիներէն կուրկուլիօ:

Աճառեան կը գրէ «կոկորդ» բառին դէմ. «Բնիկ հայ բառ: Կրկնուած է կոր արմատից, որ ձայնդարձն է կեր (ուտել) արմատի»:

Աւելորդ կը համարիմ ստուգաբանական այլ փորձեր ներկայացնել այս բառին մասին: Տը Մէրեան այս բառը խնամութեան կը տանի եօթը լեզուներու հետ, իսկ Քերեսթէճեան տեսաք՝ աւելի քան տասնեւհինգ: Լեզուաբանական այս տեսակ ցուցահանդէս մը կը ձգտի միայն էֆաքթ ընել ընթերցողը, առանց բան մը ապացուցանելու:

Եթէ հետեւինք Տը Մէրեան եւ Հ. Ադամեան արմատաբանութեան, ԿՐ արմատին շուրջ պէտք է հաւաքել կոկորդ, կարկանդակ, կորկոտ, կորնգան բառերուն լծակիցները չաղաթայերէն, ույկուրերէն, չուվաշերէն, օսերէն... խողերէն եւ այլ լեզուներով:

Ասիկա գիտութիւն չէ այլեւս, այլ փանթէզի:

Ընդունիլ լեզուներու ծագմնական միութեան տեսութիւնը, որ կը հիմնուի բառախուզական այս փորձերուն վրայ, կը նշանակէ ուրանալ կենսաբանական եւ ցեղաբանական այլ վարդապետութիւններ, մանաւանդ չճանչնալ աշխարհագրական եւ հաղորդակցական պայմանները, որոնք տարբեր բան կ'ըսեն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՖՐԱՆՍ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԻԼԱՀԻՆԱՄԷ

LE LIVRE DIVIN (1)

Ժբ. դարու պարսիկ բանաստեղծներէն Ֆերիտուտտին Աթթարի «Իլահինամէ»ն ֆրանսերէնի թարգմանած է Ֆուատ Ռուհանի: Արեւելագէտ Լուի Մասինիոնի յառաջաբանով կը բացուի ընդարձակ հատորը, որ Աթթարի «Մեսնեվի»ներէն զատ կը պարունակէ բացատրական հմտալից նօթեր: Մեսնեվին պարսիկ բանաստեղծներուն սիրելի մէկ ձեւն է, որուն նմոյշն է Իսահակեանի Աբու–Լալա–Մահարին:

Սուֆի կոչուած միսթիք բանաստեղծներէն մէկն էր Աթթար, որուն բազմաթիւ գործերը ծանօթ են արեւելագէտներուն: Պարսկաստանի Նիշապուր քաղաքին մէջ, Օմար Խայեամի գերեզմանէն քիչ հեռու, կայ նաեւ Ֆերիտուտտին Աթթարի գերեզմանը, որ բացառիկ յարգանքի կ'արժանանայ մինչեւ այսօր:

Այս գիրքը հրատարակուած է Ունէսքոյի եւ Թեհրանի համալսարանին միացեալ ջանքերով:

Կրօնք, բարոյական եւ փիլիսոփայութիւն հիմնական տարրերն են Սուֆի բանաստեղծութեան, որուն մեծագոյն ներկայացուցիչն է Աթթարի ժամանակակից Ճելալէտտինի Սեվլէվի Ռումի:

Այս անունները անծանօթ չեն այն տարեց ընթերցողներուն, որոնք արաբ եւ պարսիկ գրականութիւնները ուսանած են Թուրքիոյ հայ կամ Թուրք վարժարաններուն մէջ:

Ֆիրտուսի, Ռումի, Խայեամ, Աթթար եւ ուրիշ պարսիկ բանաստեղծներ համաշխարհային չահագրգռութեան արժանացած անուններ են:

Իլահինամէի ընթերցումը՝ շնորհիւ թարգմանիչին յստակ լեզուին ու աւելցուցած բացատրութեանց, օգտակար ու հաճելի է այսօր: Հեղինակը բազմաթիւ անեքթոտներ, առակներ եւ դէպքեր կը պատմէ իր փիլիսոփայութիւնը պատկերացնելու եւ բոլորին կողմէ ըմբռնելի դառնալու համար: Այս միամիտ դրութիւնը հինէն ի վեր սիրելի է արեւելցիներուն:

Անտարակոյս արձականման թարգմանութիւնը լիակատար գաղափար մը չի տար հեղինակին բանաստեղծական խոյանքներուն մասին, բայց հրատարակիչները կրօնաբարոյական գաղափարականին ծանօթացնելու կը ձգտին ժան Հերպէրի ջանքերով լոյս ընծայուած «Սփիրիթիւալիթէ Վիվանթ» շարքին մէջ:

Իլահինամէի ընթերցումը խոկալ կրօնքի մասին որոշ ծանօթութիւններ ալ կը բերէ ընթերցողին, մանաւանդ քրիստոնեայ ընթերցողին որ առհասարակ լաւ չ[...] գիտնար միւս կրօնքները:

ԻՍԼԱՄԻՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

GRANDEUR DE L'ISLAM (2)

Մահմետական աշխարհը ընդհանուր շահագրգռութեան առարկայ է մինչեւ այսօր: Հնդկաց Ովկիանոսէն մինչեւ Ատլանտեանի ափերը դարերով տիրած է մահմետականութիւնը ո՛չ միայն իբրեւ կրօնք, այլ եւ իբրեւ քաղաքական եւ վարչական ուժ: Եթէ նոյնիսկ մահմետականութեան քաղաքակրթական դերը քննադատելի նկատուի, կարելի չէ եւ պէտք չէ անգիտանալ արաբ, պարսիկ եւ Թուրք աշխարհակալութեանց պատմութիւնը: Այդ աշխարհակալութեանց հոկայական դերը զգալի եւ տեսանելի է մինչեւ այսօր:

Կասթոն Վիէթ մահմետական եւ արաբ աշխարհին ուսումնասիրութեան նուիրուած բազմաթիւ ծանօթ գործերու հեղինակը իր այս նոր գրքին մէջ բոլորովին նոր դրութիւն մը որդեգրած է: Դասական պատմաբանի մը առարկայական հմտութեամբ պատմելուն փոխարէն, ամէն դէպքի ու դրուագի նկարագրութիւնը կը Թողու ժամանակակից մատենագրի մը: Այսպէս՝ քանի մը տողով կը սկսի դրուագ մը կամ դէպքի մը նկարագրութիւնը եւ անմիջապէս կ'ընդօրինակէ այդ նիւթին մասին հեղինակաւոր մատենագրի մը վկայութիւնը: Այս կերպով պատմութիւնը կը վերածուի իրապաշտ վէպի մը ուր դրուած է դէպքերը ապրող կամ տեսնող հերոսներու կողմէ: Բայց հեղինակը գրականութեան չէ զոհած պատմութիւնը եւ իր լուրջ գիտունի կեցուածքը միշտ պահած է:

ԺԶ. դարու կիսուն կ'ամբողջանայ այս պատմութիւնը, որ նուիրուած է մահմետական աշխարհի մեծութեան: Այս մեր ջանքէն ետք, ըստ հեղինակին, տարբեր պատմութիւն մը կը սկսի խալամ պետութեանց համար, որոնք այլեւս քաղաքական եւ գաղափարական միութիւն մը չեն կազմեր:

Հեղինակին որդեգրած դրութիւնը շփացնող կը դիւրացնէ պատմութեան ընթերցումը, որ այլեւս սեփականութիւնը կը դառնայ թէ՛ մասնագէտին եւ թէ ոչ-վորական ընթերցողին:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Fariddudine Attar : Albin Michel, Paris 1961.

2) Gaston Wiet : La Table Ronde, Paris 1961.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ (ամսագիր), Հանդիսարան բանասիրական, գիտական եւ բարոյական, թիւ 1–2, Յունուար–Փետրուար 1961, հրատարակութիւն Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, Ս. Ղազար–Վենետիկ (Իտալիա):

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, կրօնական, կրթական, գրական եւ բանասիրական, թիւ 6, Յունիս 1961, Անթիլիաս (Լիբանան):

ՍԻՈՆ, ամսագիր կրօնական, գրական, բանասիրական: Պաշտօնական հրատարակութիւն Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան, թիւ 6, Յունիս 1961:

ՍԵՒԱՆԻ ԱՆՏԱՌՆԵՐԸ

—o—

Իմ խօսքս էլ ընկ. Խրուշչեւի ասած այդ անօգուտ ծառերի մասին է, որոնք ճնշող մեծամասնութիւն են կազմում Սեւանի անտառներում: Անտառտնտեսութեան աշխատողներից ոմանք պտղատու ծառեր չտնկելը արդարացնում են այն պատճառաբանութեամբ՝ «թէ պտուղները կը կոտրատեն, որի ընթացքում կը ջարդուեն նաեւ ծառերի ճիւղերը»: Դա անհիմն անվստահութիւն է: Որսով տարուած ես ոտքով շրջել եմ Սեւանի ափի բոլոր անտառները եւ զարմացել եմ շարունակ, տեսնելով լակնան եւ ծուռ ու մուռ ուռիներ, թուխ ու մռայլ թեղիներ: Տեղ–տեղ հանդիպել եմ փշատի թփերի ու զարմացել. ի՞նչ գործ ունի այս լեռներում Աբարատեան չոր դաշտի «բնակիչը»: Տընկել են այնպիսի «պտղատու» ծառ, որը կամ պտուղ չի տալու, կամ եթէ տայ էլ՝ պտուղները չեն հասնելու: Իսկ ո՞ւր են Հարեան կոլտնտեսութիւններու հողերում փարթամօրէն աճող եւ հիանալի պտուղներ տուող խնձորենիները՝ Ծովինարի հռչակաւոր «բելֆլորը», «ոսկեգոյն ռենէտը»: Ո՞ւր են Միչուրինի ստեղծած «անտառային գեղեցկուհի» եւ այլ հիւթեղ ու քաղցրահամ տանձերը: Որքա՞ն լաւ կը լինէր, եթէ Սեւանի անտառները ամէն աշնան շողշողային գոյնզգոյն պտուղներով:

Անտառտնտեսութեան գլխաւոր վարչութիւնում մեզ առարկում են.

— Ի՞նչպէս պտղատու ծառեր տնկենք մերկ աւազների վրայ...

Բայց Սեւանի ջրերից ազատուող բոլոր տարածութիւնները հօ միայն, աւազով չե՞ն պատած: Գաւառ–գետի, Արգինի, Մասրիկի գետաբերանները, ինչպէս եւ Ծովինարի եւ Կարճաղբիւրի ուղղութիւններով ընդարձակ տարածութիւնները տիղմով ու հումուսով հարուստ հողեր են, որոնց վրայ հիանալի կ'աճեն պտղատու ծառաստաններ: Ինչո՞ւ այդ վայրերում ամուլ ու անպտուղ են ձեր տնկած անտառները, Անտառտնտեսութեան ընկերնե՛ր:

Իսկ որ պտղատու ազնիւ ծառերը կ'աճեն Սեւանի ափին, երեւում է հէնց իր՝ Անտառտնտեսութեան դրած փորձերից. մի քանի տեղ՝ Մարտունու եւ Ծովինարի ուղղութեամբ, անտառների մէջ փոքր տարածութիւններ պտղատու տունկեր են տնկել, որոնք լաւ են աճում եւ եկող տարուանից կը սկսեն բերք տալ:

Մենք կ'առաջարկենք կտրուկ կերպով լայնացնել այդ ձեռնարկման մասշտաբները, մեծ տարածութիւններ գրաւող ուռենիները աստիճանաբար փոխարինել պտղատու ծառերով եւ ընդարձակ անտառ–այգիներ ստեղծել Սեւանի ափերի երկարութեամբ, այն վայրերում, ուր ուռենին հող ստեղծելով արդէն կատարել է իր «միսիան» եւ դարձել աւելորդ: Լիճը հեռացել է ուռենու շատ տարիներ առաջ գցուած անտառաշերտերից եւ ջրի սովոր այդ ծառերը, միեւնոյն է, երաշտի հանդիպելով, պիտի ոչնչանան: Պտղատու անտառ–այգիները, որոնք, մեր կարծիքով պիտի գան փոխարինելու նրանց, կը ջրուեն ջրհաններով, եւ տարիներ յետոյ այդ վայրերում մենք կ'ունենանք զարգացած պտղաբուծութիւն: Այն ժամանակ պտուղների մեծ առատութիւն կը լինի Սեւանի աւազանում, երբեմնի ծառազուրկ այն երկրում, որտեղից օրերով ճամբայ էին կտրում–հասնում Երեւան՝ հիւանդին մի խնձոր հասցնելու համար:

Մենք դիտումնաւոր կերպով Անտառ–Այգու ծրագիրն առաջ քաշեցինք, որովհետեւ ճիշդ չենք համարում Երեւանի շրջակայքում եւ մի քանի այլ վայրերում կիրառուող այն պրակտիկան, երբ պտղատու ազնիւ ծառերը տնկում են վայրի ծառատեսակների հետ խառն:

Ծանապարհների եզրերին «աւելի լաւ է ընկուզենի տնկէք» — խորհուրդ տուեց ընկեր Խրուշչեւ Անդրկովկասի ընկերներին: Հետեւեցէք այդ խորհրդին, Արեւզունու մեզմ եւ արեւոտ լճափը անտառապատող ընկերներ: «Երկրային դրախտ» կարելի է դարձնել այդ Արեգունի կոչուած ափը, որ թէեւ ծովի մակերեւոյթից բարձր է մօտ երկու հազար մետրով, բայց սառնամանիք չի տեսնում եւ շատ աւելի մեղմ են նրա ձմեռները, քան մեր խաղողի հայրենիքը՝ Արարատեան դաշտը:

Մենք նայեցինք մեր Սեւանը այն կողմից, որ չի երեւում լճի այս՝ բանուկ ու մարդաշատ ափից: Տեսանք Սեւանի այն մասերը, որոնց մերկութիւնը ծածկուած է մեր մարդու հոգատար ձեռքերով:

Իսկ ա՞յս ափը, որ մի տեսակ ուխտատեղի է դարձել աշխարհի բոլոր կողմերից Սեւանին եւ նրա աւանդական կիրճերին եկող Հայերի (եւ ոչ միայն Հայերի) համար: Այս ափն իր մերկութիւնը կարծիք է ստեղծում մեր գեղեցիկ Սեւանի մասին:

Մինչեւ ե՞րբ պիտի մերկ մնան Սեւանի արեւմտեան ափերը:

Եւ ե՞րբ, վերջապէս, աշխարհին անսանելի այս ափերը եւս կը պճնազարդուեն լճի հարաւային, «Թաքուն» ափերի նման. այն ժամանակ ե՛ւ օտարի, ե՛ւ մեր առաջ կը բացուի մեր չքնաղ Սեւանը իր հրաշագեղ չքեղութեամբ, իր բոլոր հրապոյրներով, իր զմրուխտ անտառներով եւ ծիրանեպտուղ բարեկարգ բանց մէջ սպիտակին տուող առողջարաններով:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Այս վերջին տարիներուն, Փարիզի մէջ, հրատարակուեցան բազմաթիւ գիրքեր, որոնք «տեսակցութեան» կամ «զրոյցի» ձեւով կը ներկայացնեն ֆրանսացի աղջիկներուն հոգեբանութիւնը, նկարագիրը, սիրելու արուեստին գաղտնիքները: Այս ամէնը՝ այրերու կողմէ, խօսեցնելով աղջիկները:

Կնոջական փարիզեան պարբերաթերթ մը եւս պրպտումներ կատարած է... օտար երիտասարդներու մօտ, արձանագրելով անոնց տպաւորութիւնը Ֆրանսացի աղջիկներու մասին: Կը թարգմանենք գլխաւոր պատասխանները:

Իտալացի երիտասարդ մը, փաստաբան, 24 տարեկան.— «Դուք (Ֆրանսուհիներդ) շատ բարեշրջուած էք եւ աշխարհի ամէնէն մեծավայելուչ աղջիկներն էք: Բայց, Աստուծոյ սիրոյն, մի պտըտիք ձեր պորտը հովին բացած»:

Զուիցերացի երիտասարդ մը, իրաւաբանական ուսանող, 19 տարեկան.— «Փարիզուհիները պչրոտ են, հրդեհ կը ձգեն հոգիներու մէջ: Գաւառի աղջիկները աւելի բնական են, նուազ մատչելի»:

Լեհ երիտասարդ մը, ուսանող, 22 տարեկան.— «Այնքան ալ զգայավար չէք, բայց խօչալ աղջիկներն էք՝ արձակուրդը անցընելու համար միասին»:

Անգլիացի երիտասարդներ, մէկը ուսանող այերադնացութեան, 20 տարեկան, միւսը ուսանող ճարտարապետութեան, 21 տարեկան.— «Դուք աւելի հսկողութեան ենթակայ էք քան Անգլուհիները, դուք աւելի քաղցրութիւն ունիք, աւելի կնոջականութիւն, նուազ աղմկայարոյց էք: Սիրտ ունիք դուք: Իսկական աղջիկներ էք»:

Չեխ երիտասարդ մը, ուսանող, 17 տարեկան.— «Դուք դիւթական ու պչրոտ աղջիկներ էք: Արձակուրդի մէջ գտնուող երիտասարդի մը համար քաղցր ժամանցներու շատ յարմար»:

Գերման երիտասարդ մը, մեքենագէտ, 20 տարեկան.— «Դուք այնքան պչրուն, այնքան զուարթ, այնքան ազատ էք, որ զուարթութիւն կը սփռէք ձեր շուրջ: Կարծես ստեղծուած ըլլայիք ծիծաղելու եւ հաճելի երեւնալու համար: Բայց վստահ եմ որ դուք կրնաք խոհանոցի գործեր ալ կատարել այնքան որքան մեր երկրի աղջիկները»:

Ամերիկացի երիտասարդ մը, ուսանող հոգեբուժութեան, 23 տարեկան.— «Դուք ֆլիրթ կ'ընէք ռոմանթիք զգայնութեամբ մը, կատարելապէս լատինական: Բաւական է մէկ լուսնակ-գիշեր»:

Սպանացի երիտասարդ մը, ուսանող, 20 տարեկան.— «Պաշտելի՛ էք դուք, անկարելի է երեւակայել որ Սպանուհի մը գիտնայ վարուիլ ձեզի պէս»:

Աւստրիացի երեք երիտասարդներ, մին ուսանող, 20 տարեկան, միւսը ճարտարագէտ, 21 տարեկան, երրորդը գեղավաճառ, 20 տարեկան.— «Աւելի պչրոտ էք, աւելի վայելուչ, աւելի շատ կը սիրէք ներկը, աւելի ազատութիւն ունիք, աւելի երկար մազեր, բայց նուազ խորութիւն քան Աւստրիոյ մեր աղջիկները: Սակայն շատ գեղեցիկ կը պարէք, մանաւանդ չա-չա-չան եւ պամպան»:

Պելճ երիտասարդ մը, ուսանող ճարտարագիտութեան, 21 տարեկան.— «Արձակուրդի շրջանին՝ խենթի պէս էք: Կարելի չէ լուրջ խօսակցութիւն մը ունենալ ձեզի հետ, որովհետեւ թիթեռնիկութիւն կ'ընէք: Գաւառի աղջիկները աւելի բնական են, բայց քոմփլէքս մը ցոյց կու տան Փարիզուհիներուն առջեւ»:

Հոլանտացի երիտասարդ մը, ուսանող քաղաքական տնտեսութեան, 22 տարեկան, որ պաղպաղակ կը ծախէ արձակուրդի շրջանին.— «Շատ գեղեցիկ էք, բայց պարզ չէք»:

Հայ երիտասարդին կարծիքը գիտէ... ամէն հայ մայր, — գրելու պէտք չկայ:

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ԽՄԲ.— Կուտանք Յառաջի թերթօնը գրող այս վիպասանին կենսագրութիւնը.

Ծնած է 1870ին, Վասպուրականի Ալիւր գիւղը, ուր ստացած է իր նախնական կրթութիւնը: 1885ին մտած է Պոլսոյ Կեդր. վարժարանը, զոր աւարտելէ ետք նուիրուած է ուսուցչութեան:

Նախ պաշտօնավարած է Խորէնեան Արշակունեան ազգ. վարժարանը: 1896ին, Պանքալթի ջարդէն ետք անցած է Պուլկարիա, եւ ուսուցչական պաշտօն վարած է Ֆիլիպէ, Պուրկազ, Հասքովօ, Սլիվէն, Շումէն, Վառնա, նաեւ Պուքրէշ: Պատերազմի շրջանին (1914–1918) կը գտնուէր Օտեսա: 1925ին կը հաստատուի Վառնա, արդէն առողջութեամբ քայքայուած: Իր ծերութեան հիւանդկախ օրերուն, բարեկամները յոբելեան մը սարքեցին՝ Վառնայի մէջ, նիւթական միջոցներ ընծայելու համար իրեն: Եգիպտոսէն բարեսէր հայրենակից մը եւ ազգային բարեսիրական հաստատութիւններ կ'օժանդակեն իրեն: Մեռաւ թշուառութեան մէջ 1932 Ապրիլ 9ին:

Կը թողու թատերական եւ վիպական գործեր.—

Թատերական.— Վանի հայդուկներ, Արաբօ, Անդրանիկ եւ Վարդան Մամիկոնեան:

Վիպական.— Գնդունի, Կարիպ աղբեր, Անդունդը, Թիապարտը, Աւազակապետը, Թափառական Հայը, Որդին, Ֆաթմա, Անիծեալը, Նետելխան, Թամարա, խաչագողը, Կախաղանէն յետոյ: Ժողովրդական վիպագիր մըն էր, շատ կարդացուած, բայց հրատարակիչներու չարաշահութեան զոհ:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Միջերկրականի ծովափէն ոչ շատ հեռու, Ակտի գեղեցիկ եւ օդասուն վայրին մէջ, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բանակումը խանդավառութեամբ սկսաւ եւ ինչպէս կը սպասուէր, կը շարունակուի հաւաքական աշխատանքներով, խաղերով, շինիչ դասախօսութիւններով եւ վերջապէս գեղարուեստական հաճելի երեկոյթներով:

Այս տարուան բանակավայրը փոքրիկ Հայաստանի մը վերածուած է, ուր Նոր Սերնդականներ եւ ոչ-Նոր Սերնդականներ արդէն իսկ կազմած եւ ստեղծած են հայկական շունչով պարուրուած տաք եւ ընկերական մթնոլորտ մը:

Ծովի լողանքներու եւ խաղերու առընթեր տեղի կ'ունենան դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական ասուլիսներ: Բանակավայրի դասախօսը, ընկեր Ժիրայր Միրիճեան մէկական ժամ տեւող դասախօսութիւններով ներկայացուց Տիգրանի ժամանակաշրջանը, նախապատմական Հայաստանի պատմութիւնը եւ հայ ժողովուրդի ծագումն ու կազմաւորումը Հայաստանի հողին վրայ:

Տեղի ունեցան վիճաբանական ասուլիսներ: Առաջինը՝ Հայ լեզուն անհրաժեշտութի՞ւն մըն է թէ ոչ, արտասահմանի նոր սերունդի հայկական դիմագիծը պահելու համար: Հետաքրքրական եւ մինչեւ իսկ բուռն թէր ու դէմ վիճաբանութենէ ետք անհրաժեշտ գտնուեցաւ հայերէնի ծանօթութիւնը Նոր Սերնդականներուն համար: Անշուշտ առանց մոռնալու ոգին, այսինքն ազգային գիտակից ոգին դերն ու անհրաժեշտութիւնը:

Երկրորդ վիճանութեան նիւթն էր «Տարադրմի Հարսը» որ նոյնպէս խիստ հետաքրքրական անցաւ:

Հաճելի են երեկոյթները եւ այլազան մրցումները, որոնք տեղի կ'ունենան պարբերաբար: Երգ, արտասանութիւն, զուարճախօսութիւն կը ստեղծեն շատ հաճելի ժամեր:

Քանի մը խօսք ալ բանակումի պաշտօնական բացումի մասին: Կիրակի առաւօտ, 200 բանակողներու ներկայութեամբ եւ Ֆրանսական եւ Դաշնակցութեան փառերդներով վեր բարձրացուեցան երկու եռագոյնները, որմէ ետք խօսք առին ճամբարի ընդհանուր ղեկավարը ընկեր Նուպար Նիկողոսեան եւ Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր Ժ. Միրիճեան:

Ընկեր Ն. Նիկողոսեան շեշտը դրաւ մեր բարոյական ըմբռնումներուն վրայ: Եռագոյնը մեր ժողովուրդի յաւիտենականութեան խորհրդանիշն է ու ամէն երիտասարդ հպարտութեամբ պիտի պարուրուի անոր ոգիով, որ ոգին է յաւերժական Հայաստանի եւ Հայութեան:

Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՍԵՊԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գիտութեանց ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ուսումնարանին կողմէ Կարմիր Բլուրին վրայ կը շարունակուին պեղումները Փրոֆ. Պիոտրովսկիի ղեկավարութեամբ: Անցեալները տուինք նորութիւնները, զորս երեւան հանած էին այս պեղումները: Այս անգամ այլ նորութիւն: —

Յուլիս 28ին միջնաբերդի կեդր. մասին մէջ, բլուրին արեւելեան լանջին մօտ երեւան հանուեցաւ սեպագիր արձանագրութիւն մը, — երկրորդը մինչեւ այժմ գտնուած արձանագրութեանց՝ այս վայրին մէջ:

Արձանագրութիւնը փորագրուած է 73×43 սանթիմեթր մեծութեամբ պազալթ քարի վրայ եւ կը պարունակէ 11 տողեր, — բնագիրը անեղծ կը մնայ, աւրուած չէ:

Թէեւ քարն ամբողջական է եւ չունի վնասուած մասեր, սակայն բնագիրը ցոյց կուտայ թէ արձանագրութիւնը թերի է, կը պակսին սկիզբը, վերջը եւ ձախ մասը: Կը հետեւի թէ քարը կը ներկայացնէ արձանագրութեան աջ կողմի միջին քարը, այնպէս որ պէտք է գոյութիւն ունենան մէկ քար՝ վերը, մէկ քար՝ տակը, մէկ քար՝ ձախ կողմը: Այսինքն, արձանագրութիւնը կը կարծուի թէ փորագրուած էր համապատասխան վեց քարերու վրայ:

Կ'ենթադրուի թէ Կարմիր Բլուրի հարաւ-արեւելեան լանջին վրայ, 1936ին, երկրաբան Դեմիոխինի գտած արձանագրութեան բեկորը, որ ամբողջական ձեւով կը ներկայացնէ անէծքի մը տարազը, պէտք է կազմէ նորագիւտ արձանագրութեան մէկ մասը, ձախ կողմի տակի քարին բեկորը: Ատիկա կը հաստատուի երկու արձանագրութեանց Ասորեստանեան գրելակերպով եւ անով որ կը պատկանին Ռուսաս թագաւորին:

Արձանագրութեան 1936 թուականի բեկորը յստակ կերպով ցոյց կուտայ թէ բնագիրը կը վերաբերի Արգիշտի որդի Ռուսասին (Է. դար Ն. Ք.), իսկ նորագիւտ արձանագրութեան վրայ կրկնակի (5րդ եւ 9րդ տող) կը յիշատակուի Ռուսաս թագաւորին անունը, սակայն միշտ կը պակսի թագաւորին հայրանունը: Այս սեպագիր արձանագրութեան ընթերցումը եւ մեկնութիւնը մեծ դժուարութիւններու կը բախին, որովհետեւ նախ ուրոյն բառապաշար ունի եւ յետոյ պակասաւոր է բնագիրը: Առաջին ընթերցումով հասկցուած է որ բնագիրը կը խօսի նոր զէնքերու, ամրոցին Խալդեան դռներուն նուաճման, երկրամասին ամայութեան մասին:

Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ուսումնարանին վարիչներէն Ն. Յարութիւնեան կը պատրաստուի հրատարակելու այս բնագիրը:

«ՅԱՌԱՋԻ» ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Երկուքն ալ ուրախութեամբ լեցուած բաւական խօսեցան, մինչեւ որ նստած տեղերնին քնացեր էին իրարու կռթնած դրութեան մը մէջ:

Գիշերուան ժամը չորսին մօտ, ոստիկան մը ու հարցաքննիչ դատաւոր մը վրայ հասան ու այս երկու ազնիւ անձնաւորութեանց մտերմական բաւական ուշադրութեամբ դիտեցին:

Յետոյ ոստիկանը կամաց մը Ռէս Մելիքին ձայն տուաւ:

Տէր Օհան եւ Ռէս Մելիք արթնցան:

— Քանի մը հարցումներ պիտի ընեմ ձեզի, ըսաւ հարցաքննիչ դատաւորը մեղմութեամբ մը:

— Պատրաստ ենք, պատասխանեցին Տէր Օհան եւ Ռէս Մելիք:

— Գիտէ՞ք թէ ամբաստանուած էք իրբեւ մեղսակիցներ Միրզա պէկ անուն Քիւրտի մը սպանութեան, որ գործուեցաւ ասկից քանի մը ամիսներ առաջ:

— Մե՞նք, բացագանչեցին Ռէս Մելիք ու Տէր Օհան:

— Այո, դուք:

— Ի՞նչ ապացոյցներով:

— Կատարեալ ու ճշմարիտ փաստեր կան, որ կը հաստատեն թէ դուք ոճրագործը տուներնիդ պահած էք, թէ ամէն կերպով օգնած էք ապահովցնելու անոր կեանքը եւ թէ վերջապէս, ամիս մը յետոյ փախցուցած էք. այս բոլորը յայտնի ու պարզ է կառավարութեան համար որ ամենեւին տարակուսութիւն չի վերցներ. կը մնայ մութ ու բացայայտելու կէտ մը զոր կը յուսանք որ յանուն օրինաց եւ արդարութեան, դուք պիտի չծածկէք. այն է թէ ո՞ւր պահած էք ոճրագործին առեւանգած մանկամարդ աղջիկը, որ ձեր տունը եղած է, եւ դուք՝ ծերունիի մը հետ, մօտ ժամանակներս, ճամբու դրած էք զանի ուրիշ գիւղ մը փոխադրելու համար:

— Ամենեւին... շեշտեց Ռէս Մելիք, ատիկա զրպարտութիւն մըն է... ատիկա անարդ դատապարտութիւն մըն է իմ պատուոյս ու իմ անունիս դէմ, ես ատանկ ոճրագործ մը ոչ տեսած եմ, ոչ ալ անոր մեղսակից եղած եմ: Ով որ անխղճօրէն ատանկ ամբաստանութիւն մը կառավարութեան ըրած է, պարզապէս իմ կեանքիս թշնամին եղած է, եւ ատով թէ՝ ընտանիքս եւ թէ զիս սպաննել ուզած է. այսչափ միայն կրնամ պատասխանել. կը մնայ օրինաց տրամադրութիւնը... այդ ալ կառավարութեան կը թողում... այդ դատաւորներու խղճին կը թողում:

Հարցաքննիչ դատաւորը գրեթէ արհամարհական ու միանգամայն անհամբեր շարժում մը ըրաւ, յայտնի բան էր որ Ռէս Մելիքին ըսածները չէր հասկցած, չէր լսած, մէկ խօսքով՝ մտիկ ալ չէր ըրած:

— Կը տեսնեմ որ ինքզինքնիդ պաշտպանելու համար բաւական փաստեր սերտած էք, Ռէս Մելիք, ըսաւ հարցաքննիչ դատաւորը. բայց կը ցաւիմ որ այդ փաստերը չեն կրնար արդարացնել ձեզ. գիտցէք որ կառավարութիւնը դաւադիրներու ձեռքին մէջ գործիք մը չէ. այդպէս մի կարծէք. ամբաստանութիւնը կատարեալ ապացոյցներու վրայ հիմնուած է եւ ապացոյցները մարդուս նկարագիրներէն քաղուած են: Դուք մի զարմանաք, պարզ կասկածի մը համար չէք բերուած այստեղ. եթէ հասարակ մարդ ըլլայիք, այդ ուրիշ. բայց ձեր դիրքը բարձր էր կառավարութեան աչքին. ուստի կ'ըսեմ թէ դուք Միրզա պէկի ոճրագործը կը ճանչնաք. կ'ըսեմ թէ այդ ոճրագործը ամիսներով ձեր տունին մէջ մնացեր է, կ'ըսեմ թէ ոճրագործին առեւանգած աղջիկը ձեր գիտակցութեամբ պահուած է... եւ հետեւաբար կ'ըսեմ թէ դուք Միրզա պէկի ոճիրին մէջ մաս ունեցած էք ու անոր ոճրագործին մեղսակիցն էք:

— Ես ալ կ'ըսեմ թէ ատիկա զրպարտութիւն է... կ'ըսեմ թէ ատիկա զարչելի դաւադրութիւն մըն է, կրկնեց Ռէս Մելիք անվեհեր ու աներկիւղ ձայնով մը:

— Լաւ, դուք ի՞նչ կ'ըսէք, փափազ էֆէնտի, հարցուց հարցաքննիչ դատաւորը, Տէր Օհանին ուղղելով իր խօսքը:

— Ի՞նչ ըսեմ... այն որ կառավարութիւնը համոզուած է թէ՝ մենք մեղսակցութիւն ունեցեր ենք Միրզա պէկի սպանութեան գործին մէջ, միթէ պիտի լսուի՞ մեր ձայնը, միթէ կրնա՞նք հակառակիլ...: Կը մնայ մեզի սպասել որ արդարութիւնը գործադրէ, ինչ որ մեր պատիժը պիտի ըլլայ:

Հարցաքննիչ դատաւորը չշարունակեց հարցաքննութիւնը:

Ոստիկանին գլխով նշան մը ըրաւ եւ անոր առաջնորդութեամբ դուրս ելաւ:

Ռէս Մելիք եւ Տէր Օհան լուռ մնացին, կասկածելով որ իրենց փսփսուքն անգամ վտանգաւոր էր:

Ամբողջ գիշերը չկրցան քնանալ:

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Արիս Քարայեան 20 Ն.Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի, Բարսեղ Տամլամեանի մահուան առթիւ։

(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Խաչատուրեան (Սուք Արաս) Ալժէրիա, կը նուիրէ 50 Ն. Ֆ. Հայ կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին, իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Յարութիւն Խաչատուրեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Պետանեան – Սուրեան ընտանիքը կը նուիրէ 20 Ն. Ֆ. Հայ կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին, իրենց այցելութեան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ կը կատարուի Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Նորոյ վախճանեալ։

Ամեն. Տ. Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի մահուան քառասունքին առիթով։

Մեծահամբաւ տիպար եկեղեցականին եւ վաստակաւոր մատենագրին յիշատակը յարգելու կը հրաւիրուին կրօն. Ընկե – րակցութեան անդամները եւ Հայ հասա – րակութիւնը։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաս – տել մի ջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայկի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ։ Ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով իր հետեւի պետական լիսէներու արդիա – լեան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պոըվէի եւ պագալորէայի։

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւններ – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե – կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա – մար դիմել հաստատութեան տնօրէնու – թեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 – 01,72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Տիկին Մելփիդա Յովհաննէս – եան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Պ. Մխսաք Գրիգոր Համբարձեան, որ պատերազ – մին դերի է ինկած եւ ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն, այժմ կը գտնուի Մարսէյլ։ Ծնած 1923ին Ագնի շրջանի Խարկով գիւղը, հօր անունը Գրիգոր, մայրը Հայկանուշ. ունի չորս եղբայրներ Սեդրակ, Նորայր, Գեղամ, Արտաշ եւ երեք քոյրեր Արուսեակ, Մարմար եւ Աղունիկ։

×

Հայաստանէն Տէր եւ Տիկ. Արամայիս եւ Հռիփսիկ Աբրահամեան կը փնտռեն իրենց զաւակները Գուրգէն՝ ծնած 1923ին եւ Լիպարիտ՝ ծնած 1924ին, Արթիկ, ո – րոնք պատերազմին կորսուած են։

×

Հայաստանէն կը փնտռեն իրենց մօրա – քոյրը Տիկին եղիսաբէթ Մտեփանեան. ամուսնին անունը կարապետ, իսկ տղու – նը Արտաւազդ, որոնք կարսեցի են եւ ա – ռաջին պատերազմին բաժնուած իրենց սիրելիներէն։

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկու – թիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե – ղեցւոյ Դիւանը՝ 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՀԱՅԱՋ

ԱՆԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գին 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԵՒԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻ ԺԱՄԵՐ

Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայե – րուն համար Երեւանի Ձայնասփիւռի նոր ալիքները.— Ամէն Շորեքշաբթի եւ Կիրա – կի առաւօտները ժամը 9ին՝ (13 – 19 եւ 25 մեթր կարճ ալիքներով)։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգային Միութեան կեդր. Վարչութիւնը կը յայտարարէ ի գիտութիւն Լիոնահայ ժողովուրդին թէ 1961 Յունիս 4ին Գալուստեան առաջին ընդհ. ժողովի որոշումով, երկրորդ Գա – լուստեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ յաւելիկայ Սեպտ. 24ի կիրա – կին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգային Տան մեծ սրահին մէջ ինչ որ այժմէն կը յանձնենք Լիոնահայ ժողովուրդին ու – շադրութեան։

Ի դիմաց Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ Միութեան
Ատենապետ Հ. ՔԻԹԱՊՃԵԱՆ
Ատենադպիր Յ. ՎԱՐԹԱՊԵՏԵԱՆ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱԻՈՎ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի դիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վենեթիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով
Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.
ՁԵՂՁ խմբովին ճամբորդողներուն։
ՈՒՂԵԳՈՒՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն։
Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով։
Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով։
ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE
●
ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ԼՈՅՕ ՏԵՍԱԻ
ՁԱՐԵՁ ԳԱՍԵԱՆԻ
Սալերու Ա. չարքը, հետեւեալ 4 երգերով.— Իմ երգը, Նագեր, Իղձ (Գ. Մ. Ալէմշահ) եւ Ծիրանի ծառ (Կոմիտաս)։
Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe
ՎԱԼԱՆՍ.— Գասեան
6, Rue Bouffier
եւ ամէն չրջանի մէջ հայերէն սալեր սպառողներուն մօտ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
Երկու երիտասարդ օրիորդներ 18էն 30 տարեկան իրրեւ վանտէօզ։
Դիմել
CHEMAVONIAN ET Cie
69, Rue de Cléry, PARIS (2e)

«ԿԱՊՈՑՏ ՕԹԵԱԿ »
(Բ. տպագրութիւն), Ակովթիոյ մասնական կազմակերպութեան առաջին, երկրորդ եւ երրորդ աստիճաններուն մանրամասն ծէսերը եւ արարողութիւն – ները, Հ. Մ. Համբարձումեանի կողմէ, կը ծախուի միայն գրավաճառ Պ. Բալու – եանի մօտ,
43, Rue Richer, Paris (9e), Tél.: PRO.25-46
Գին 3 Ն. Ֆ.։

ՍԱԿԱՒԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միւչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միւչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←
OFFICE INTERNATIONAL
DES VOYAGES
36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80
Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի.—
ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ
ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ։ ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒ – ԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ
Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում։
Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.
ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ
Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ
ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանդստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց
16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր
ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր
Գին՝ 2420 Ն. Ֆ., որուն 242 Ն. Ֆ.ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով։

MORY et Cie
ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ։
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք։ Նուազա – գոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն։
Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—
10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՕԳՈՍՏՈՍ — MARDI 22 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9183 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4984

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆ ՀՈԳԵՇԱՀ ԽՕՍՔԵՐ ԸՐԱՒ ՊԵՐԼԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

«ԵԿԱԾ ԵՄ ԸՍԵԼՈՒ ՈՐ ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՉԼՔԵՆՔ ՁԵԶԻ» ՅԱՅՏԵՑ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Կէսօրէն վերջ, Միացեալ Նահանգներու փոխ-նախագահը Լինտըն Ճոնսըն արեւմտեան Պերլին հասաւ, ուր ղաճնացած եւ մտահոգ ժողովուրդ մը իր անխառն ուրախութիւնը ցոյց տուաւ լսելով Ճոնսընի հոգեպարար խօսքերը։ Վիլլի Պրանտ ալ մոռցաւ իր զանութիւնը եւ Ամերիկայի փոխ-նախագահին ներկայութեան մէջ ուզեց տեսնել նաեւ դրական պատասխանը այն նամակին, զոր գրկած էր նախագահ Քենըտիի։ Ճոնսընի հետ էր նաեւ զօրավար Քլէյ որ 1948ի Պերլինի պաշարման ժամանակ հաստատած էր օդային կամուրջը։ Պերլին հասան նաեւ 1500 ամերիկացի զինուորներ, որոնք եկած էին Քենըտիի կարգադրութեամբ աւելցնել ամերիկեան ուժերը։ Աւելորդ է ըսել թէ 1500 զինուորներու ներկայութիւնը աւելի խորհրդանշական իմաստ մը ունի։

Ապահով չէր թէ Պերլինցիները խանդավառ ընդունելութիւն մը ընեն Ճոնսընի։ Արեւելեան Գերմանիոյ տուած որոշումէն ի վեր այն տպաւորութիւնն ունէին թէ Դաշնակիցները զիրենք լքած են եւ հարկ եղած ուժգնութեամբ չեն պատասխաներ տրուած կամայական որոշումին։ Քանի մը օր առաջ, երբ Վիլլի Պրանտ կը խօսէր, ժողովուրդին ցոյցը եւ ցուցատախտակները լաւագոյն թարգմաններն էին բնակչութեան տրամադրութեան։ Այս էր մթնոլորտը երբ շաբաթ օր, ժամը 4ին Թեմփելհոֆի օդակայանը կը ժամանէր Միացեալ Նահանգներու փոխ-նախագահը՝ Լինտըն Ճոնսըն։ Ժողովուրդը կը սկսէր փողոց իջնել կամաց-կամաց եւ ժամ մը ետք 300.000 հոգի կը սպասէր Թաղապետարանին հրապարակը եւ նոյնքան կողմնակի փողոցները, որ նկատի առնենք թէ Արեւմտեան Պերլին 2 միլիոն բնակիչ կը հաշուէ, կարելի է ըսել թէ 600.000 հոգիի բազմութիւն մը արդիւնք մըն է, Ճոնսընին բարի գալուստ մաղթելու համար։

Ճոնսըն կարճ ճառ մը խօսեցաւ, բայց ազդեց.— «Երբե՛ք, երբե՛ք պիտի չլքենք Պերլինը»։ Այս խօսքերը մեծ ուրախութիւն պատճառեցին մանաւանդ քաղաքապետ Վիլլի Պրանտի որ երկու օր առաջ ապահովցուցած էր Արեւմուտքի։

«Եկած եմ, ըսաւ Ճոնսըն, Պ. Քենըտիի հրամանին վրայ, որովհետեւ կ'ուզէ որ գիտնաք, եւ ես ալ կ'ուզեմ, թէ Արեւմտեան Պերլինի եղած խոստումը եւ Դաշնակիցներու մուտքի իրաւունքը անփոփոխ կը մնան։ Այս քաղաքին գոյութեան եւ իր ապագային համար, մենք ամերիկացիներս խնդրոյ առարկայ դարձուցած ենք ինչ որ մեր նախնիք երաշխաւորած են երբ Միացեալ Նահանգները հիմնուեցան.— Մեր կեանքը, մեր ունեցածը, մեր սրբազան պատիւը։ Համայնավարները, իրենք զիրենք շատ շուտ յայտարարեցին։ Փշաթելերը հոս են եւ որեւէ հարուածով մը կարելի չէ հրել, այդ ժամանակ մը միայն պիտի տեւէ ... Եկած է ատենը որ վստահութիւն ունենաք ձեր դաշնակիցներուն վըրայ։ Կղզիացած չէք։ Կտրուած չէք, ոչ միայն Արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքներէն՝ Պոն, Ֆրանքֆուրթ կամ Համպուրկ, այլեւ Քանատայէն, Միացեալ Նահանգներէն եւ ազատ աշխարհէն, որ պատրաստ է կռուելու ազատութեան համար»։

Լինտըն Ճոնսըն Ուաշինկթըն վերադարձաւ ուր կրնայ երկար զեկուցում մը տալ նախագահ Քենըտիի։ Լաւատեղեակ Ամերիկացին է, այսօր, Պերլինի հարցին։ Տեսաւ քաղաքը, քաղաքապետը, այցելեց ամերիկեան զօրքին պահականոցը եւ Մարիենֆելտի գաղթականներու կայանը։ «Քե՛ղ տեսնեմ, Քաու-Պօյ» պոռաց Պերլինցի թիթի մը Թեքսասէն եկող Ճոնսընի, երբ թափօրը կը մօտենար այն փշաթելերուն, որոնք ութ օր է կը բաժնեն քաղաքը եւ որուն այլեւս «չինական պարիսպ» կ'ըսեն։

ԱՏԸՆԱՈՒՐԻ ՃԱՌԸ

Ատընաուր ճառ մը խօսեցաւ շաբաթ իրիկուն Զայն - Պատկերասփիւռէն։ Այս ճառով վարչապետը ուզեց ըսել ժողովուրդին որ պատճառ չունի կասկածելու դաշնակիցներէն, Պերլինի տագնապին առթիւ եւ հարկ տեսաւ չեշտելու թէ թեթեւօրէն պէտք չէ դատապարտել 12 տարուան բարեկամութեան քաղաքականութիւնը զոր կը վարէ Դաշնակիցներուն հետ.— «Վստահութեան տագնապ մը Արեւմուտքի ժողովուրդներուն միջեւ, որ եւէ յուսախաբութիւն Միացեալ Նահանգներու հանդէպ, իբրեւ հետեւանք կ'ունենայ Արեւմտեան պլոքի տկարացումը համեմատաբար Արեւելեան պլոքին։ Ինչ որ պէտք է ընենք մեր վիճակին մէջ, սերտօրէն միանալ է եւ աւելի սեղմել կապերը մեր Դաշնակիցներուն եւ Ազատ Աշխարհի հետ։ Պէտք չէ չարդարացուող կասկած մը ունենանք անոնց հանդէպ։ Պէտք է վստահութիւն ունենանք իրենց հանդէպ, ինչպէս իրենք վստահութիւն ունին մեզի հանդէպ»։

Քոնրատ Ատընաուր կրկնեց թէ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը պատերազմ չուզեր եւ կ'ուզէ բանակցութեամբ դուրս ելլել տագնապէն։ Վերջացնելով, վստահութիւն յայտնեց թէ ինքնորոշման իրաւունքը պիտի չմերժուի Գերմանիոյ։

Վարչապետը տեսնուած էր նաեւ Ճոնսընի հետ որ Քէօլնի օդակայանը իջած պահուն յայտարարած էր.— Խորհ. Միութեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ պարոններուն, որոնք ծնունդ տուին այս տագնապին, կ'ըսենք թէ թող գիտնան որ խաղաղութեան դէմ ոճիր մը, այսուհետեւ ոճիր մըն է ամէն բանի դէմ, որ մարդկային է։ Եւ ատիկա պիտի ապացուցանենք այն բոլոր հակամիջոցներով, զորս ձեռք պիտի առնենք»։

× Փրաւտա կը գրէ թէ Լինտըն Ճոնսընի ճամբորդութիւնը Արեւմտեան Պերլին գրգռութիւն է։

× Մոսկուա 24 ժամէն պատասխանեց Արեւմտեան երեք բողոքագիրներուն, պարզապէս մերժելով զանոնք ընդունիլ։ Ռուսերը կը յայտնեն թէ Փանքովի կառավարութեան որոշումը կը ձգտէր դէմ դնելու բնակիչներուն գաղթին դէպի Արեւմուտք։ Բայց սուտ է թէ բնակիչները կ'երթային լաւագոյն պայմաններ գտնելու համար, պարզապէս Արեւմուտքէն կը հաւաքէին անոնք, սուտերով, սպառնալիքներով որպէսզի Պունտըսվեռի (բանակ) կամ լրտեսական գործունէութեան մէջ դնեն։

× Արեւելեան Պերլինի մամուլի գործակալութիւնը հերքեց այն լուրը, որուն համաձայն դրամի փոփոխութիւն պիտի կատարուի։

×

Միկոյեան Քիօթոյի մէջ խօսելով Պերլինի մասին յայտարարեց թէ Արեւմըտեան Պերլինը դրամատիրական վարչաձեւի տակ կ'ապրի, մինչդեռ ըստ իրենց (իմա՛ Խորհ. Միութեան) «Ամէն ժողովուրդ պէտք է իր ուզած վարչաձեւը ունենայ»։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՏԱԾ "ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ"

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ Կ'ԸՍԵՆ ԹԷ ՇԻՆԾՈՒ ԵՆ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Մոսկուայի բոլոր թղթակիցները, խորհրդային թէ օտար, հրաւիրուած էին Թասի գործակալութեան զրասենեակը, ուր իրենց պիտի ներկայացուէին խիստ շահեկան փաստաթուղթեր։ Ասոնք ուրիշ բան չէին, ըստ Ռուսերուն, եթէ ոչ ցայտուն փաստը թէ Սենթոյի (Նախկին Պաղտատի Ուխտ) անդամ պետութիւնները հիւլէական ռմբակոծութեան ծրագիր մը պատրաստած էին։ Ինչպէս ծանօթ է, մինչեւ 1958ի Իրաքի Յուլիսեան յեղափոխութիւնը, այս Ուխտը, որուն կեդրոնը կը գըտնուէր իր անունը կրող քաղաքը՝ Պաղտատ, ի մի համախմբած էր Իրաքը, Փաքիստանը, Թուրքիան, Պարսկաստանը եւ Անգլիան։ Յետագային, անիկա փոխեց իր անունը (Սենթօ) եւ կեդրոնը (Անգարա)։ Ասոնց է որ Ռուսերը կը վերագրեն հիւլէական պատերազմի ծաւալուն ծրագիր մը, ըստ որուն նախատեսուած են նոյնիսկ անդամ պետութեանց կարգ մը հողամասերու բնաջնջումը։

Հիւլէական բնաջնջումի գօտիին մէջ են, ըստ գտնուած փաստաթուղթերուն, խորհրդային կեդրոնական Ասիոյ կայաններն եւ հաղորդակցութեանց միջոցները, Թաշքենտէն Պաքու։ Ուրիշ ծրագիր մը կը նշանակէ կարգ մը կէտեր, Ուխտի անդամ պետութեանց հողամասերուն վրայ, որոնք պէտք է նախապատուութեամբ բնաջնջուին, խորհրդային յառաջացման պարագային։

Հիւլէական ռմբակոծութեան ենթարկուելիք -կէտերը կը գտնուին Կասպից Ծովի արեւելեան կողմը երկարող շրջագօտիի մը մէջ, անցնելով Աֆղանիստանէն, մինչեւ չինական սահման։ Կարգ մը կէտեր կը գտնուին Փաքիստան, Իրաք եւ Պարսկաստան։

Այս բոլոր փաստաթուղթերը ցրուեցան թղթակիցներուն եւ նոյն ժամանակ տրուեցաւ «բացատրական» մը, պատրաստուած Մոսկուայի կողմէ։ Բացատրականը կը պարզէ թէ Սենթոյի ժողով մը, անցեալ Ապրիլին, լրացուցիչ կարգ մը աշխատանքներ տարած է այս ուղղութեամբ։

Խորհրդային բացատրականը կ'աւելցնէ — «Այս փաստաթուղթերէն երեւան կ'ելլէ որ Միացեալ Նահանգները եւ Սենթօն, 1958էն սկսեալ ծրագիրներ պատրաստած են, ապացուցանելով այս ձեւով թէ պատերազմ կը պատրաստէին Խորհ. Միութեան եւ ուրիշ խաղաղասէր երկիրներու դէմ։ Բայց խորհրդային զինեալ ուժերը երբեք պիտի չշարժէին Սենթոյի երեւակայած ձեւով, այլ իրենց հասկցած ձեւով, ձեռք բերելու համար յարձակողին արագ եւ տրմատական բնաջնջումը։ Գիտակից այն իրողութեան թէ որեւէ զինեալ յարձակում Խորհրդային Միութեան վրայ իր հաւկիթին մէջ իսկ կը խեղդուի եւ թէ յարձակողները անխուսափելի եւ խիստ պատիժի կ'ենթարկուին, Սենթոյի կազմակերպիչները ծրագիրներ մէջտեղ դրած են, հիւլէական արգիլեալ նպատակակէտեր հաստատելու համար՝ Սենթոյի անդամ կարգ մը երկիրներու հողամասին վըրայ։ Ի՞նչ տեսակ արգիլեալ կէտեր են։ Կը թուի թէ զանոնք ստեղծելու համար անհրաժեշտ է հիւլէական ռմբակոծումի ենթարկել Իրանի եւ Փաքիստանի բնակուած քաղաքներ եւ շրջաններ։ Հիւլէական 40 ռմբակոծութիւններ նախատեսուած են վերոյիշեալ երկիրներու հողամասին վրայ։ Պարսկաստանի եւ Փաքիստանի կառավարութիւնները թոյլ տուած են որ Անգլիա եւ Ամերիկա ծրագրեն բնաջնջել տարածուած շրջաններ պարսկական հետեւեալ քաղաքներով.— Թաւրիզ, Համատան, Պահլեւի - Կազվին, Պիրճուրտ, Շահրուտ, Քուչան, Մեշետ եւ նաեւ կարգ մը Փաքիստանեան քաղաքներ։ Հիւլէական այս ռմբակոծումները քանի մը միլիոն հոգիի եւ քաղաքներու աննախընթաց բնաջնջումը կը նախատեսեն եւ ռատիօաքթիւ վարակումը հարաւային Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի շատ մը շրջաններու։ Այս ամբողջէն կը հետեւի, կը շարունակէ խորհրդային յայտարարութիւնը, թէ Սենթոյի անդամ պետութեանց ղեկավարները ընդունած են մասնակցիլ անգլեւամերիկեան ռազմական ծրագիրներուն, Խորհրդային Միութեան դէմ, ցոյց տալով թէ պատրաստ են իրենց երկիրը հիւլէական պատերազմի մը դժոխքին մէջ նետելու, առանց վարանում մը ունենալու, գիտնալով թէ արդէն իսկ իրենց հայրենիքին բնակիչները կը դատապարտեն անողոք մահուան մը»։

Ռուսերը յոյս կը յայտնեն թէ Իրանի, Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի ժողովուրդները թոյլ պիտի չտան որ իրենց երկիրը նման արկածախնդրութեանց մէջ նետուին։

Այս թօփ սիքրիթ (խիստ գաղտնի) փաստաթուղթերը եղակի չեն իրենց տեսակին մէջ, կ'ըսեն Ռուսերը, մանաւանդ որ չեշտուած է անոնց վրայ թէ Սենթոյի ընտրած հիւլէական նշանակէտերը են-թակայ են Ատլանտեան Ուխտի եւ Միացեալ Նահանգներու Սթրաթեճիք Էր Քոմընտի համաձայնութեան։

Ռուսերուն վերջին խօսքը անշուշտ խաղաղ համակեցութեան եւ հաշտութեան դաշնագրի ստորագրութեան մասին է։

Ուաշինկթընի մէջ կը յայտարարեն թէ այս փաստաթուղթերը շինծու են եւ անոնց նպատակը բացայայտ է, մանաւանդ երբ կը խօսին Փաքիստանի եւ Պարսկաստանի կարգ մը շրջաններու բնաջնջումին մասին։ Կը ձգտին ծառայել Խորհ. Միութեան ծանօթ քարոզչութեան Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Ասիոյ մէջ։

Կ'ընդունին սակայն թէ կարգ մը փաստաթուղթեր կրնան գողցուած ըլլալ 1958 Յուլիսին, Իրաքեան յեղափոխութեան ժամանակ, Պաղտատի մէջ, որ ինչպէս ըսինք, կեդրոնն էր Ուխտին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ եւ հարաւային շրջաններու մէջ ծագած հրդեհները մեծ վնասներ գործեցին։ Քասիս գիւղաքաղաքը հազիւ փրկուեցաւ հրոյ ճարակ դառնալէ, բայց քանի մը հազար հեկտար անտառ այրած է։

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ Ալ Հայաթ թերթը կը գրէ թէ Հիւսէյին թագաւորը կ'ուզէ դաշնակցութիւն մը կազմել Սէուտական Արաբիոյ հետ։ Հիւսէյին առաջարկած է նաեւ որ Սէուտական Արաբիա նախաձեռնարկ ըլլայ դաշնակցութիւն մը կազմելով Քուվէյթի իշխանապետութեան հետ։ Յետագային ասոնց կրնան միանալ Յորդանան, Պահրէյն, Քաթար Ապու-Տապի Շարճահ եւ նոյնիսկ Օման։

ՀՐԵԱՅ համաշխարհային համագումարը, որ Ժընեւ հաւաքուած է այս միջոցին, կարգ մը այլ խնդիրներու կարգին պիտի ուսումնասիրէ «ԱՀԱԿ»ի ներկայացուցիչին հետ չփում ստեղծելու հարցը։ Կ'ըսուի թէ Ֆերաթ Ապպաս փափաք յայտնած է անձամբ տեսակցելու կոլոմանի հետ, Ալժերիոյ Հրեաներու ապագային մասին խօսելու համար։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍՏԵՓԱՆ ՀԱՆԱՆԵԱՆ

Ճշմարիտ ազգասիրին է օրինակաւ քաջի գործոց նախահարց՝ զոգիս որդւոց զարթուցանել յազատու – թիւն հայրենեաց:

Մ. Դ. ԹԱՂԻԱԴԵԱՆՑ

Աւելի քան մէկ դար առաջ արտասան – ուած այս խօսքերը հազուադէպօրէն են ականջիս այնքան հարազատ հնչել, որ – քան այսօր, երբ վշտահար սրտով կանգ – նած եմ սիրելի հօրեղբօրս անփոխարինելի կորուստի առջեւ:

Հնախոյզ, պատմագէտ, քննադատ, ու – սուցիչ, այգեգործ և երիտասարդութեան նեղ օրերում նոյնիսկ պարզ բանուոր, եւ չափազանց բարդ եւ յաճախ անհաղորդ մի խառնուածք: Սակայն իր ամբողջ կեանքի ընթացքում նա չչեղուեց իր մեծ իղձից, այն է՝ կեանք ներշնչել դարե – րի խորքերից մեզ հասած պատմական յիշատակարաններին եւ մեր հայրենա – կիցներին թէ օտարներին՝ ոգեւորել մեր մեծագործ նախնիքների մշակութային սխրագործութիւններով: Քարն ու պղին – ձը, թուղթն ու մագաղաթը նրա համար անշունչ առարկաներ չէին, այլ սրբազ – նագոյն աւանդներ, որոնք ասես խօսում էին իր հայրենասէր հոգու հետ եւ մըշ – տեղ արթնացնում մի անհուն պաշտա – մունք՝ մեր ժողովրդի փառապանծ ան – ցեալի հանդէպ:

Հանգուցեալ Ստեփան Հանանեանը ծնուել է Նոր Ջուղայում, մի համեստ ընտանիքի յարկի տակ՝ 1888 թուի Մայիս 22ին: Իր նախնական կրթութիւնը նա ստանում է նախ տեղի կենտրոնական դպրոցում, ապա՝ Բողոքականաց վար – ժարանում, որ այդ ժամանակ բաւական բարեկարգ մի դպրոց էր: Դեռ մանուկ հասակից նա չափազանց ընթերցասէր էր, ձէթի ճրագի լոյսի տակ գիշերները կար – դում է Րաֆֆու «Խենթն» ու «Ջալալէդ – դին»ը, «Դաւիթ Բէգ»ը «Կայծեր»ն ու Սամուէլ»ը, եւ յափշտակւում՝ նրանց հայրենասիրական գաղափարներով: Ի դէպ նրա կարդացած առաջին գիրքն է իր մօրենական պապի՝ Յարութիւն Թ. Տէր–Յովհանեանցի «Պատմութիւն Նոր Ջուղայու որ յԱսպահան» երկհատոր աշ – խատութիւնը, որ մատաղ հասակում նրա մէջ վառում է մի անսահման սէր, պատ – մական եւ հնագիտական խնդիրների հան – դէպ:

1904 թուին նա մեկնում է Հնդկաստան եւ մտնում է Կալկաթայի Մարդասիրա – կան ճեմարանը: Սակայն երբեք չի հա – մակերպւում այնտեղ տիրող իւրայատուկ մթնոլորտի հետ եւ 1907 թուին, երբ գործում էր իր մօրեղբօր՝ Նոր Ջուղայի Մատենադարան – Թանգարան շէնքի հիմ – նադիր Թադէոս Յարութիւնեանի հնդկա – կանեփի (ջուտի) գործարանում, նա մի օր անյայտանում է Կալկաթայից եւ Ե – գիպտոսի վրայով անցնում է Երեւան, ա – պա եւ Վաղարշապատ: Այստեղ նա որոշ դժուարութիւնների է հանդիպում, սա – կայն 1909 թուին քննութիւն տալով, ըն – դունւում է Գէորգեան ճեմարանի վեցե – րորդ դասարանը եւ մի տարի յետոյ 1910 թուի Սեպտեմբերին աւարտած լինելով միջնակարգի շրջանը, մտնում է լսարա – նական բաժինը, եւ ցանկութիւն է ունե – նում ի վերջոյ հետեւել գիւղատնտեսու – թեան կամ ճարտարագիտութեան: Դըժ – բախտաբար այդ տարուայ ընթացքում տեղի են ունենում ուսանողական ցոյցեր եւ ապա դասադուլ ընդդէմ մի քանի ու – սուցիչների, որի հետեւանքով լսարանի աշակերտներին դարձնում են երթեւեկ: Չկարողանալով այլեւս հոգալ իր ուսման ծախսերը, 1912 թուին նա վերադառնում է Ջուղա եւ երկու տարի պաշտօնավա – րում է տեղի Ազգային երկսեռ դպրոցնե – րում, դասաւանդելով հայերէն, աշխար – հագրութիւն և ընդհանուր պատմութիւն: 1914–15 ուսումնական տարեշրջանում նա հրաւիրւում է Թեհրանի Հայկազեան դպրոցը, ուր պաշտօնավարում է երկու տարի, երբ մալարիայով ծանր հիւան – դանում է եւ ստիպուած է լինում վերա – դառնալ Ջուղա:

1918 թուին երաշտի եւ սովի հետեւան – քով Փերիա եւ Չարմահալ գաւառներից հարիւրաւոր գիւղացիներ թափւում են Նոր Ջուղա՝ ծայրայեղօրէն արդահատե – լի վիճակում: Ուստի նոյն թուին կազ – մուած Նոր Ջուղայի արեւմտահայ գաղ – թականութեան Նպաստամատոյց Յանձ – նախումբն որոշում է ընդարձակել իր գործունէութիւնը եւ օգնութեան ձեռք կարկառել նաեւ տեղական աղէտեալնե – րին: Այդ նպատակով, Յանձնախմբի յանձնարարութեամբ, 1919 թուի Փետր – ուարին, Ստեփան Հանանեանը, դպրոց – ների ուսուցիչ Արմենակ Յարութիւնեանի հետ միասին, մեկնում է գիւղերը եւ այնտեղ տանելով Ջուղա ապաստանած գիւղացիներին, վերաբնակեցնում է ի – րենց գիւղերում՝ հայթայթելով նրանց ցորեն եւ դրամական օգնութիւն: Առիթից օգտուելով միաժամանակ կազմում է Փե – րիա, Չարմահալ եւ Բուրվարի գաւառ – ների ընդարձակ վիճակագրութիւնը, որի համառօտագրութիւնը համապատասխան ծանօթութիւնների հետ միասին, Ստե – փանը հրատարակում է Վանքի 1920 թուի Ընդարձակ Օրացոյցում:

Ստեփան Հանանեանի ազգային աւելի լայն գործունէութիւնն սկսւում է 1930– ական թուականներին, երբ նա մտնում է Համայնական Խորհրդի կազմի մէջ: 1931 թուին նա սերտօրէն գործակցում է յայտնի նկարիչ Սարգիս Խաչատրեանի հետ եւ ի մի հաւաքելով զանազան տե – ղերում ցրուած Ջուղայի պատմական հը – նութիւնները՝ հիմք է դնում Ներկայ Թանգարանին, միաժամանակ փրկելով բազմաթիւ գանձեր, որոնք այլապէս դա – տապարտուած էին անդարձ կորստեան: Նրա ջանքերով եւ ցուցմունքներով են կազմւում նաեւ Թանգարանի հնագիտա – կան իրերի ցուցակը եւ հին ֆերմանների եւ այլ փաստաթղթերի թարգմանութիւն – ներն ու բացատրական տեղեկութիւննե – րը: Նոյն թուականներին նա գործակցում է Երուանդ Հայրապետեանի հետ, վանքի Մատենադարանը կարգաւորելու աշխա – տանքների մէջ եւ կազմում է այնտեղ եղած անգլերէն գրքերի ցուցակը:

Ստեփան Հանանեանը, սակայն, իր խառնուածքով եւ բնաւորութեամբ աթո – ռի մարդ չէր: Ճիշդ է, նա ժամանակ առ ժամանակ իր ուղղակի մասնակցութիւնն է բերել ազգային մարմինների աշխա – տանքներին եւ նոյնիսկ վարել է Համայ – նական Խորհրդի քարտուղարութեան պաշտօնը, բայց նրա ներկայութիւնը եւ ազդեցութիւնը չի սահմանափակուել իր ստանձնած պաշտօնով: Աւելի քան երե – սուն տարի նա վանքում հանդիսացել է մի տեսակ անվեղար հոգեւորական եւ իր անշահախնդիր խորհուրդներով մասնակ – ցութիւն է բերել ազգային աշխատանք – ներին, մանաւանդ վանքի կալուածային եւ մշակութային խնդիրներում:

Չափազանց համեստ եւ սակաւապետ իր նիւթական կեանքում, նա մի առան – ձին պաշտամունք ունէր դէպի գիրն ու գրականութիւնը, եւ մինչեւ վերջ պահ – պանեց իր անյագ ընթերցասիրութիւնը: Դեռ վերջերս էլ օրական չորս–հինգ ժամ կարդում էր, հակառակ այն հանգամանքի, որ իր առողջութիւնը քայքայուած էր եւ գրեթէ կորցրել էր իր մի աչքի տեսողութիւնը:

Նա մասնաւոր սէր էր տածում դէպի իր ծննդավայրը եւ խորապէս ուսումնա – սիրել էր Ջուղայի պատմութիւնը, որի մէջ տարիների տքնաջան աշխատանքով նա մասնագէտի յատուկ հմտութիւն էր ձեռք բերել: Ժամերով կարող էր խօսել մեր պատմութեան եւ մշակոյթի մասին, ա – ռանց դոյզն իսկ ձանձրոյթ պատճառելու իր ունկնդիրներին: Շատ յաճախ իր ցուցմունքներով ու տեղեկութիւններով նա օգտակար էր հանդիսանում թէ՛ հայ եւ թէ օտարազգի բանասէրներին, որոնք դիմում էին նրա օգնութեան պատմական խնդիրների լուսաբանութեան համար:

Դժբախտաբար իր գրչի նկատմամբ նա ցուցաբերեց համեմատաբար ժլատ եւ չտը – ւեց գրական այն արգասիքն ինչ որ կա – րելի էր ակնկալել իրանից: Այդուհան – դերձ զանազան թերթերում եւ պարբերա – կաններում իր լոյս ընծայած ուսումնա – սիրութիւնները, որոշ անտիպ աշխա – տանքների հետ միասին, կարեւոր բա – նասիրական նպաստ են մեր պատմու – թիւնն ուսումնասիրողների համար: Իր տպագրուած աշխատանքներից այստեղ ուզում եմ յիշատակել հետեւեալները·

1) Շահ Իսմայիլի մանկութեան և հայ – պարսկական բարեկամութեան մասին մի յօդուածաշարք՝ Երուանդ Հայրապետեա – նի համագործակցութեամբ, տպագրուած «Ալիք»ում:

2) Հատուածներ Աբրահամ Կաթողիկոս Կրետացու պատմութիւնից՝ թարգման – ուած պարսկերէնի Աղա Աբդոլ Հոսէյն Սեփանթայի համագործակցութեամբ եւ առանձին հատորով տպագրուած Սպա – հանում 1951 թուին:

3) «Հէնրի Մարտինը Էջմիածնում 1812 թուին», Էջմիածին 1948, Մարտ–Ապրիլ:

4) «Արիստակէս Բ. Կաթողիկոսի կոն – դակը (1475 թ.)», Նոր Ազդարար, Բ. 6-8:

5) «Երրորդ կամ Միջին Ջուղա», Անդ, Գ. 9–11:

6) «Ուղեգրութիւն Թադէոս Յարութիւն Տէր–Յովհաննիսեանի», Անդ, Դ. 12-13, 14–16, Ե. 17–21:

7) «Երուսաղէմի Թէոդորոս Կաթողի – կոսի Կոնդակը», Անդ, Դ. 14–16:

8) «Լիազօրագիր՝ Աղա Շամիր Սուլ – թան Շամիրեանի արու ժառանգներին կողմից տրուած Ամենայն Հայոց Եփրեմ Կաթողիկոսին, 1825 թ.», Անդ, 17–21:

9) «Հայոց Աշխարհի գրչագրերի ամե – նահարուստ մատենադարանի –Հաղբատի Ս. Նշան վանքի ողբերգական վախճանը 1778 թթ. եւ Ս. Էջմիածնի վանքի վաւե – րագրերի անխիղճ ոչնչացումը Հաղբա – տում», Բազմավէպ, 1956, թիւ 4–5:

10) «Էմին, Յովսէփ Էմին եւ Մկրտիչ Էմին», Ամէնուն Տարեգիրքը, 1958:

Թէ որքան հետաքրքրութիւն էին յա – ժում նրա յօդուածները հայագիտական շրջանակներում, բաւական է յիշել միայն երկու օրինակ: Արիստակէս Կաթողիկոսի Կոնդակը, որ ողջոյնի եւ օրհնութեան մի թուղթ է ուղղուած Կեղի (Քղի) քաղաքի Խլրադի Ս. Կարապետ վանքի եւ իր շըր – ջակայ վիճակի ժողովրդեան եւ ուր ա – նուն–անուն յիշուած են հինգ հարիւր տարի առաջ գոյութիւն ունեցող շուրջ քառասուն գիւղեր, մեծապէս շահագրգ – ռում է ամերիկահայ Քղիի հայրենակ – ցական Միութեան եւ մասնաւորապէս Արմէն Թ. Պարտիզեանին, որն այդ օրե – րին զբաղուած էր Քղիի պատմութիւնը գրելով: Նրա վկայութեամբ հրատարակ – ուած կոնդակը «մեր գրքին արժէքը հա – րիւրապատիկ բարձրացուց իմ աչքին: Բերնէ բերան հասած աւանդութիւններու համաձայն Քղիի գիւղերու մասին մեր ունեցած պատմութիւնները հազիւ երկու – երեք հարիւր տարուան կեանք ունին, այլ այս ենթադրութեամբ, մինչ այդ կոնդա – կի համաձայն, մեր գիւղերն արդէն 500 տարի առաջ կանոնաւոր կազմակերպուած գիւղեր են եղած եւ պահած են իրենց ա – նունները մինչեւ 1915ի աղէտը»:

Մի քանի տարի յետոյ, իբրեւ արդիւնք նրա Հաղբատի մասին գրած յօդուածի, Հայաստանում հետաքրքրւում եւ գտնում են այն քարայրը, ուր մի ժամանակ պա – հուելիս են եղել անհամար հայ գրչագրեր, եւ իբրեւ հետեւանք կրակից փրկուած են հնագոյն երկաթագիր մատեաններ եւ պատառիկներ:

Նրա յիշատակը կարելի է յաւերժա – ցնել, եթէ հնարաւոր լինի ի մի հաւաքել նրա տպագրուած եւ անտիպ բոլոր գրու – թիւնները եւ հրատարակել մի առանձին հատորով:

Իսկ մինչ այդ, այս կցկտուր տողերը թող կազմեն յարգանքի մի ձօն՝ սիրելի հօրեղբօրս անմոռաց յիշատակին:

Զ. Գ. ՀԱՆԱՆԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Յոբելենական տարի հռչակ – ուած է 1961 տարին, նուիրուած Գրիգոր Զօհրապի, որու ծննդեան հարիւրամեակը լրացաւ Յունիսին: Զարթօնքի սերունդին այս փայլուն ներկայացուցիչը, իր լե – ցուն կեանքով եւ գործունէութեան այ – լազան ճակատներով, դեռ երկար իր հը – մայքին տակ պիտի պահէ սերունդները, որ պիտի հասնին: Այսօր կը սկսինք հրա – տարակել մեր բեղուն աշխատակցին այս յօդուածաշարքը, Զօհրապի կեանքին ու գործին նուիրուած, որ պիտի ունենայ հետեւեալ գլուխները·

Ա.— Ազգային հարցը:
Բ.— Կրթական հարցը:
Գ.— Ուղեւորի նօթերուն մէջ:
Դ.— Օրմանեանի դատին առթիւ:
Ե.— Ս. Մուրատի կտակին առնչու – թեամբ:
Զ.— Վերջաբան, համադրելու համար իր գաղափարները:

Այս տարի, Յունիս ամսուն, հարիւր – ամեակն էր ծնունդին անոր, որ կարկա – ռուն ներկայացուցիչն եղաւ սերունդի մը, գրականութեան մը: Նորավիպագիր, հը – րապարակագիր, իրաւաբան, երեսփո – խան, երեսուն տարիներու գործունէու – թիւն մը ունեցաւ երկու դարերու վերջին եւ սկզբնական շրջաններուն՝ կէսը ան – ցեալ դարուն, կէսը ներկայ դարուն: Իր բեղուն կեանքը վերջ գտաւ խուժդուժ մահով մը, երբ փորձառութեան տարի – քին հասած էր: Մարտիրոսացաւ հան – րային կեանքի նուիրումով, երբ ուրիշ – ներ դասալիք ըլլալով առանձնական կեանք մը վարեցին, ազգային մտահո – գութիւններէ հեռու: Ստեփան Ոսկան «գովէ կամ լուէ» ըսաւ եւ հեռացաւ ազ – գային կեանքէն, Զօհրապ չդադրեցաւ քննադատելէ եւ գրիչ շարժեց, խօսք ա – ռաւ ազգային պարտականութիւն մը կա – տարելու գիտակցութեամբ: «Թշուառ – ներ»ու թարգմանիչը «Պոլսոյ մէջ պտոյտ մը» կատարելէ ետք առանձնացաւ իր փաստաբանի գրասենեակին մէջ: Կամսա – րական հրաժեշտ տուաւ գրականութեան: Լայն հմտութեան տէր սահմանադրական Սերվիչէն մնայուն գործ մը չարտադրեց:

Զօհրապ զաւակն էր Եփրատի ափերէն գաղթած սեղանաւոր հօր մը եւ ծիրանի – ներու հովանիին տակ ծնած եւ մեծցած մօր մը, որոնց գաւառական ժուժկալ կեանքը, թարմ ուղեղը, իրենց զաւակին տուին եռանդուն ջղային դրութիւն մը հարուստ ժառանգականութեամբ: Խոր – հրդաւոր, անբացատրելի իրողութիւն մըն է յատկութիւններու փոխանցումը: Համեստ կարողութիւններէ տաղանդներ կ'արտադրուին, մինչ հանճարներու զա – ւակները միջակութեան կը դիմեն: «Բնութիւնը կը սարսափի բարձրութիւն – ներէ», կը գրէր Կալթըն:

Կրթական միջավայրը նպաստեց իր մտաւոր կարողութեանց փթթումին: Մաքրուհեան վարժարանը մասնաւոր հո – գածութեան առարկայ էր բանաստեղծ – քարոզիչ Նարպէյին, որ տեսչական պաշ – տօնն ալ պիտի ստանձնէր՝ եթէ հոգա – բարձութեան ատենապետ Կարապետ Իւ – թիւճեան չընդդիմանար, առարկելով թէ Թաղական Խորհուրդի նախագահ քարո – զիչ մը չի կրնար թաղականութեան են – թակայ հոգաբարձութեան մը ենթակայ ըլլալ:

Միջավայրի մէջ երեք ուսուցիչներու ազդեցութիւնը կրեց Զօհրապ, — պատ – ուելի Աւետիս Պէրպէրեանի, բանաստեղծ Թէրզեանի, վիպագիր Ծերենցի: Առաջի – նը ներշնչեց դաւանական նախանձա – խնդրութիւն, երկրորդը քաջալերեց ձիր – քերը, սիրցուց գրականութիւնը եւ խան – դավառեց իր քերթուածներով, երրորդը, դասընկեր երբեմն Ալիշանի, ծանօթացուց ազգային կեանքը: Վերադարձաւ Մաք – րուհեան վարժարան, որուն փայլուն ըն – թացաւարտներէն մէկը եղաւ:

Դպրոցին մէջ «հրահանգի մէջ զօրա – ւոր» աշակերտ մըն էր, որ հաւասար դիւրութեամբ կը հետեւէր գրական եւ ուսողական ճիւղերու: «Դպրոցի մէջ յա – ջողակները կեանքի մէջ երկրորդա – գիրք մը կը գրաւեն» ասութիւնը Զօհրա – պի համար չէ: Կանխահաս պատանի մը էր, փայլուն ապագայի մը գրաւական: Բանաստեղծ, գիտուն, երգահան, բոլոր հանճարները կանխահաս են, կը գրէ Լայփցիկի հռչակաւոր ուսուցչապետ Օ – վալտ:

Ազգային կրթութիւնը վերջ գտած էր Մաքրուհեան վարժարանի ընթացքին ա – ւարտումով: Կալաթա – Սերայի դպրոցը մը կը սկսէր մասնագիտական ընթացք մը: Ֆրանսայի Կրթական Նախարար Վիքթոր Տիւրիւի նախաձեռնութեամբ Պոլսոյ մէջ կը բացուէր անուանի Լիսէն Ֆրանսական մշակոյթը պահպանելու համար Ռոպէրթ Գոլէճի դէմ: Ֆրանսայի անխոնջ պաշ – [illegible] մարանը դասական դպրոցներէն անխափ [illegible] մասնաւոր դպրոցներ հիմնեց առանց լա – տիներէնի, գիտական ճիւղերու յատուկ դասընթացքներու համար:

Կալաթա – Սերայի Լիսէն պիտի ըն – [illegible] նէր, Ֆրանսական դեսպան Պուրէէ հա – մաձայն, ամէն դասակարգէ եւ ամէն դա – ւանանքէ տղաք: Կրթաթոշակ պիտի յատ – կացուէր մասնաւոր ընդունակութիւն ու – նեցող աղքատ տղոց: Վկայուած ուսա – նողները պիտի ընդունուէին համապե – տական պաշտօններու կամ քաղաքային, զինուո – րական դպրոցներու մէջ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար. – 1)

Ս. ՓՐԿԻՉԻ ՄՏԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ

—o—

ԽՄԲ.— Պոլսոյ ազգային Ս. Փրկիչ հիւանդանոցը ունի «Ս. Փրկիչ» անունով պարբերաթերթ մը, որու վերջին թիւին մէջ (Յուլիս) լոյս տեսած է հետեւեալ հետաքրքրական յօդուածը.—

Մտային հիւանդութիւններու դարմանումը արագօրէն յառաջդիմեց վերջին տարիներուն։ Նոր մեթոտներու կիրարկումը ուշագրաւ բարելաւում ապահովեց մեծ թիւով հիւանդներու մօտ, եւ աշխարհի ամէն կողմը սկսան բարեփոխել մտային ու հոգեկան հիւանդներու յատուկ դարմանատուներու դրութիւնը։

Կրնանք հպարտութեամբ ընդգծել թէ մեր հիւանդանոցի մտային հիւանդութիւններու յարկաբաժինը կրնայ պատուաբեր տեղ մը գրաւել յառաջապահներու շարքին մէջ, որոնք նորութիւններ կը կիրարկեն։

Շուրջ երկու տարի առաջ, մտային եւ ջղային հիւանդութիւններու մասնագէտ Տոքթ. Կարապետ Վառվառ, Թուրքիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով, կազմակերպեց թատերական ներկայացում մը Հիւանդանոցին մէջ։ Բոլոր դերակատարները հիւանդներ էին եւ բոլորն ալ լաւ կատարեցին իրենց յանձնուած դերը կամ երգի, նուագի, արտասանութեան բաժինը։ Այդ ներկայացումները մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին։

Աւելի եւս, Տոքթ. Կ. Վառվառի թելադրութեամբ մեր մտային հիւանդները սկսան նկարել։ Գունաւոր մատիտով, ջրաներկ եւ իւղաներկ շատ հետաքրքրական նկարներ ցուցադրուած են յարկաբաժնի մուտքի սրահին մէջ։ Նկարելով, հիւանդը կ'արտայայտէ յուզումներ ու ճնշումներ եւ այդ կերպով կը ձերբազատուի մասամբ անոնց ճնշումէն։

Դարձեալ, միտքը զբաղեցնելու, ենթագիտակցութիւնը տանջող գաղափարներ դրսեւորելու մեթոտին համաձայն, Տոքթ. Վառվառի նախաձեռնութեամբ, մեր Հիւանդանոցի մտային հիւանդները սկսած են հրատարակել ձեռագիր ամսաթերթ մը, իւրաքանչիւր թիւը մէկ օրինակ (ԽՄԲ.— Ֆրանսայի մէջ շատ կան նման հրատարակութիւններ)։

Հանդէսին անուն մը գտնելու համար անքէթ բացուեցաւ եւ հիւանդներէն ոմանք հետեւեալ անունները առաջարկեցին.

Արեւ, Լուսին, Կոկորդիլոս, Միտք եւ Մարմին, Կտոր, Սուրբ Գէորգ, Մարգագետին, Վարդ, Պաղարիւն, Լոլիկ եւն.։ Յետոյ միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ «Մեր Խելքը» անունը, որուն տակ կը կարդանք սա յատկանշական նախադասութիւնը.— «Լոյս կը տեսնէ՝ երբ խելքերնուս մէջ...»։

Ամսաթերթը կը պարունակէ հայերէն թէ թուրքերէն լեզուով արձակ կամ ոտանաւոր գրութիւններ, միեւնոյն ատեն գծագրութիւններ՝ նիւթին առնչութեամբ։ Տա՛նք քանի մը խորագիրներ.— Ի՞նչ է խաչը, Մեր Ցարկաբաժինը, Ո՞վ է Քրիստոս, Իրականը եւ ճշմարիտը, Կատուս (Թուրքերէն), Միտք եւ Մարմին, Օրօրոց (Թուրքերէն) եւայլն։ «Իմաստուն խօսքեր»ով ալ համեմուած է հանդէսը եւ տեղ մը կարդացինք.

«Գլուխ–գործոցը գլուխի գործ է»։

Ուրիշ խմբագիր հիւանդ մը կը յայտնէ բաղձանքներ։ Ահաւասիկ նմոյշներ.

— Հիւանդանոց փոխադրել անոնք որ 18 տարեկանը անցուցած են։

Ով որ փափաքի՝ կարենայ շաբաթը անգամ մը տուն երթալ։

Շոք եւ ասեղ չընել։

Քնացուցիչ դեղահատ եւ օշարակ չտալ։

Հիւանդը թող ընտրէ դեղերը։

Հիւանդին մազերը արմատէն չկտրել։

Մեր ուզած ատենը ո՛ւր որ ուզենք երթանք։

Այցելուները կանխաւ յայտնեն իրենց ինքնութիւնը։

Բոլոր դուռները բաց պահուին։ եւն.։

Բացի ամսաթերթէն, պարտէզը կամ ներքին սրահին մէջ մտային հիւանդները կը հաւաքուին եւ իրենցմէ մէկը կը բանախօսէ կամ իր գրած ճառը կը կարդայ միւսներուն։

Վերջին անգամ, մէկը նիւթ ընտրած էր «Զգացումները»։ Ուրիշ մըն ալ բարոյականի մասին խօսեցաւ՝ Աստուածաշունչէն առատ մէջբերումներով։

Կ'արժէ սա յատկանշական դէպքը պատմել.—

Բանախօսութիւնը հազիւ թէ սկսած, ներկայ սքիզոֆրէն մը պոռաց.

— Փալամո՛ւտ, փալամո՛ւտ, աչ տա կլոտէյիմ...։

Դուրս ելլել ուզեց եւ սակայն մինչեւ դուռը գնաց, յետոյ միտքը փոխեց, նստաւ սանդուխամատին վրայ ըսելով.— «Հինգ վայրկեան եւս մտիկ ընեմ»։ Յետոյ մինչեւ ծայրը մտիկ ըրաւ, սաստիկ ծափահարեց եւ ինքն ալ իր կարգին ոտքի ելաւ եւ սկսաւ իր արհեստին մասին խօսիլ։

Հիւանդներէն անոնք որ կը փափաքին, գրել եւ կարդալու դաս կուտան, Թուրքերէն եւ հայերէն լեզուով, իրենց այն ընկերներուն, որոնք կը փափաքին սորվիլ։

Այս ալ լաւ միջոց է միտքը զբաղեցնելու համար, միեւնոյն ատեն հոգեկան օգտակար վիճակներ կը ստեղծուին ենթականերուն մէջ։

Ներկայիս մտային ութսուն հիւանդներ կան մեր Հիւանդանոցին մէջ, միայն երեսունը այր են, մնացեալը կին։ Յանձնուած են մտային եւ ջղային հիւանդութիւններու մասնագէտներ՝ Տոքթ. Ն. Գունտաքճեանի եւ Տոքթ. Կ. Վառվառի խնամքին։ Անոնց մէջ կան օլիկոֆրէններ, սքիզոֆրէններ, մելանքոլիքներ, փառանոյիաներ, եւայլն։ Դարմանում կը կատարուի ամէնէն արդիական դեղերով ու մեթոտով։

Շէնքը վերանորոգուած է, յարկաբաժինը՝ լուսաւոր ու հանգստաւէտ։ Ունին իրենց յատուկ պարտէզ մը, զոր կը մշակեն մեծ զուրգուրանքով եւ հինգ տարիէ ի վեր այգի մըն ալ ծնունդ առած է պարտէզին մէկ անկիւնը, Տոքթ. Վառվառի հրահանգով։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

*

Իզմիրէն կը հեռագրեն Պոլսոյ թերթերուն (15 Օգոստոս).—

Հինգ հոգի երդումէն հասնող Թղթատարի կառախումբը ահազանգի աղդանշան տալով կեցուցին եւ ճամբորդներէն տասնեւեօթնամեայ մանկամարդուհի մը առեւանգեցին։

Առտուան դէմ ժամը երեքին, Սէվիմ Սավաշ անուն տասնեւեօթնամեայ մանկամարդուհի մը եւ հօրեղբօր զաւակը Հիւսէին Սավաշ, բարձրացան կառախումբը, Տէրպէնտ կայարանէն, որ կը մեկնէր Պոլիս։ Տէրպէնտի ամէնէն մօտիկ կայքը Թէփէճիքլարլայէն նոյն կառախումբը նստան Հայրի էր եւ չորս ընկերները։ Կառախումբը ճամբայ ելլելէ ետք, Սէվիմ Սավաշի կառախուցը մտան եւ ահազանգի աղդանշան հնչեցուցին։

Նախայարձակները Հիւսէինի գլխուն կարծր մարմին մը զարնելով գետին փռեցին։ Յետոյ աղջիկը իրենց հետ առնելով կառախումբէն իջան ու մթութեան մէջ աներեւութացան։

Ճամբորդները կառախումբին անակնկալօրէն կանգ առնելէն ընդոստ արթնցան իրենց քունէն, բայց չհասկցան շարժառիթը։

Հիւսէին Սավաշ կը ճանչնայ Հայրի էրը, բայց ոչ ընկերները։ Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ Թրքական քաղաքակրթութեան այս ռահվիրաները։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վերջերս Թուրք աւազակ մը օր ցերեկով կողոպտեց Պոլսոյ դրամատուներէն մէկը։ Քանի մը օր ետքը, գողութիւն մը եւս Էսկիշէհիրի մէջ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց վերջին գողը, եւ իբրեւ Պոլսոյ մէջ կատարուած գողութեան հերոս՝ ղրկեց Պոլիս։ Ահա թէ ի՛նչ կը գրեն Պոլսոյ թերթերը այս մասին.—

Էսկիշէհիրէն բերուած գողը Պահրի Ավճըլար երէկ Պուղտայ դրամատան պաշտօնեաներուն ցոյց տրուելէ ետք անգամ մը եւս հիասթափութեան մատնուեցաւ Պոլսոյ ոստիկանութիւնը։

Դրամատան պաշտօնեաները, ի տես Պահրի Ավճըլարի, ըսին. «Այս մարդը էդհնդկահաւի պէս բան մըն է։ Մեր դրամատունը կողոպտողը լերան պէս մարդ մըն էր։ Այս մարդուն կանկսթէր ըլլալու հաւանականութիւնը հարիւրին մէկ անգամ չի կրնար ըլլալ»։

Պահրի Ավճըլար դրամատան պաշտօնեաներուն նայելով ըսաւ.

— Երբ Էսկիշէհիրի մէջ զիս ձերբակալեցին, նախ հարցուցին թէ Պուղտայ դրամատունը կողոպտա՞ծ եմ թէ ոչ։ Երբ պատասխանեցի թէ այն ատեն Իսթանպուլ անգամ չէի գտնուեր, փալաքայի քաշեցին զիս եւ անընդհատ ծեծեցին։ «Ըսէ, անպատիւ, Պուղտայ դրամատունն ալ դուն կողոպտեցիր» կ'ըսէին ու կը ծեծէին։ Դէպքը թերթերուն մէջ կարդացած ըլլալով՝ բաներ մը գիտէի։ Պատմել սկսայ։ Երբ հարցուցին թէ որքան դրամ առած եմ, «եօթը հազար» ըսի։ Ասոր վրայ «սուտ կը խօսիս, դրամատունէն այդքան դրամ չգողցուեցաւ» ըսին։

Պահրի Ավճըլար ետ պիտի ղրկուի։

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ՏՂԱՆԴ

Անթալիայէն կը հեռագրեն.—

Մանավկաթի Կիւնտողմուշ գիւղէն ինը տարեկան Մուսթաֆա Աքըն կռուեցաւ իր ընկերոջ՝ Ապտուլլահ Թէքտալի հետ, որ 11 տարեկան է եւ սպաննեց զայն իր հօր հրացանով։

Իսկ Իսքենտէրունի մէջ, երկու հոգի դանակով մենամարտեցան եւ զիրար սպաննեցին։ Դէպքը տեղի ունեցաւ օր ցերեկով եւ բանուկ պողոտայի մը վրայ։

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ ՏԵՂ ՉԿԱՅ ԱՆԱՏՈԼՈՒՑԻՆԵՐՈՒՆ

«Մարմարա»յի մէջ կը կարդանք.—

Կեդրոնի իշխանութիւնները նպաստաւոր ընդունելութիւն ըրած են կուսակալութեան ձեռնարկին, որպէսզի արտասահմանէն եւ Անատոլուէն եկող գաղթականներուն արգիլուի Պոլիս հաստատուիլ։ Այս ուղղութեամբ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են Ներքին եւ Արտաքին նախարարութիւններուն կողմէ։

Օտար երկիրներու Թրքական հիւպատոսարանները Թուրքիա ներգաղթողներուն անցագիրները պիտի վաւերացնեն այն պայմանով որ անոնք չհաստատուին Անգարայի, Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ։

Անատոլուի այն բնակիչներն ալ, որոնք Պոլիս կը հասնին գործ փնտռելու, իրենց ծննդավայրերը ետ պիտի ղրկուին՝ երբ երեւան հանուին իշխանութիւններուն կողմէ։

Շինութիւններու բանուորները գործի պիտի չառնուին՝ եթէ չկրնան իրենց թաղին մուխթարէն վաւերագիր մը ներկայացնել թէ Պոլսոյ մէջ հաստատուած են։

Կուսակալ Թուլկա յայտարարեց թէ աւելի ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին առաջքը առնելու համար երկրին խորերէն կամ արտասահմանէն դէպի Պոլիս գաղթին։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Առտուն երբ մթնշաղ լոյս մը դեռ նոր թափանցած էր բանտին մէջ, Հասան աղա եկաւ եւ իմացուց թէ հրաման կար զիրենք իրարմէ տարբեր առանձնարաններու մէջ դնելու. Թէեւ գիշեր ատեն պէտք էր գործադրել, սակայն զիրենք սերելուն համար չէր ուզած...։

— Ա՛խ, ատիկա ծանր է մեզի համար, Հասան աղա, մրմնջեց Ռէս Մելիք՝ սէրը ելած տղու մը պէս։

— Ես ի՞նչ ընեմ. ծառայ մըն եմ, ինչ որ հրամայուած է ինծի, պարտաւոր եմ գործադրելու, նկատել տուաւ բանտապահը ցաւակցական ձայնով մը։

Ու նոյն պահուն համբուրեց Տէր Օհանին ձեռքերը մնաս բարով մը ըսաւ անոր եւ բաժնուեցաւ։

Տէր Օհան, որ իր բովանդակ կեանքին մէջ միայն այդ մարդը սիրած էր եւ անոր կեանքին կապած էր իր կեանքը, զգաց որ սիրտը կը խզէր, զգաց որ այդ բաժանումը շատ դառն էր իրեն համար։

— Պէտք է համբերել... պէտք է արիանալ այս ալեկոծ տառապանքներուն մէջ, մտածեց Տէր Օհան ինքնիրենը. մեզի համար բան մը չկայ... շատ շատ մահուան պիտի դատապարտուինք. ըլլալիքն այս է. բայց ազատ պիտի ըլլան այն Թշուառ Լալէզարն ու Վանականը. ասիկա բաւական է։

Տէր Օհանին այս վեհ ու հոգեբուխ խօսքերը բոլորովին անկեղծ էին. անիկա պարզ գիւղացի քահանայ մը չէր։ Այն գերազանցօրէն բարձր կոչումին մէջ, որուն փարած էր բոլոր անձնուիրութեամբ, անիկա մարմնացումն էր բարութեան ու առաքինութեան։ Մէկ խօսքով իր քիչ շատ զարգացած գաղափարներով, Տէր Օհան հոգեւոր հրեշտակ մըն էր։

Այն օրէն, ուր Տէր Օհան բովանդակ անձնուրացութեամբը ազգային ազատութեան Ս. գործին մէջ նետուեցաւ, բոլորովին տարբեր մարդ մը դարձաւ...։ Իր Աւետարանին ու Խաչին սրբութեանց քով յեղափոխական վարդապետութիւնը դրաւ։ Ի՛նչ դողդղացումով մը որ պատարագի սրբութեանց կը մօտենար, նոյն այն դողդղացումով Սուրբ Գործին անունը կ'արտայայտէր իր շրթանց վրայ։

Այդպէս, բանտին տխուր ու զարհուրելի դարչութեանց մէջ կարծես ձայն մը կը լսուէր որ Տէր Օհանին կ'ըսէր. «Մի՛ վհատիր, առաքինի մարդու մը համար Նախախնամութիւնը կայ»։

ՎԱՆԱԿԱՆԸ ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ

Ռէս Մելիքին առանձնարանը պարզապէս զարշելի նկուղ մըն էր, որուն մէկ անկիւնը խոշոր ու հաստ գերանի մը ամրացուած երկաթէ օղակ մը կար, որմէ ծանր շղթայ մը անցուած էր։

Այդ ժանգոտած շղթան այսօր անցուած էր Ռէս Մելիքի ոտքերուն՝ կղպուած անուրով մը, կարծես թէ այդ մարդը ձեռքերէն արիւն կաթող եղեռնագործ մը ըլլար, որուն վրայ այնպէս մը կը նայէին ինչպէս պիտի նայէին սեւ օձի մը վրայ։

Ամէն յարաբերութենէ զրկած էին զինքը. այնքան խիստ հսկողութեան մը տակ առնուած էր, որ ոստիկանի մը միջոցաւ պատառ մը սեւ հաց կը ստանար եւ օրուան մէջ երկու անգամ միայն անոր երեսը կը տեսնէր։

Շաբաթ մը ամբողջ այս անպարոյն դրութեան մէջ մնաց. տեղեկութիւն չունէր թէ ի՛նչ եղած էր Տէր Օհան։ Իսկ գեղէն ու մանաւանդ իր մէկ հատիկ պաշտելի աղջիկէն լուր մը չէր առած։

Այդ պատճառաւ գիշեր մը չափազանց յուզուեցաւ... խորին կսկծանքով մը իր շղթաներուն վրայ ինկաւ...։

Ո՞րչափ ատեն այդ վիճակին մէջ մնացած էր... Աստուած գիտէ. միայն թէ կէս գիշերուան մօտ էր, երբ առանձնարանին դուռը բացուեցաւ երկիւղալի զգուշութեամբ մը եւ երիտասարդ մը ներս մտաւ։

Այս երիտասարդը, — որուն դէմքը առանձնարանին մէջ վառուած հողէ ճրագին աղօտ պլպլացումովը ստուերի մը պէս պատկերացաւ, — մեր ծանօթ Վանականն էր։

Վանական հողէ ճրագը ձեռքին մէջ բռնեց, Ռէս Մելիքին մօտեցաւ, անոր ոտքերուն զարնուած շղթաները քննեց խորին ուշադրութեամբ մը եւ դիտեց այդ բարի մարդուն ամբողջ թշուառութիւնը, յետոյ բանալի մը հանեց ծոցէն, անուրին ծակը գտաւ եւ զայն անոր մէջ մտցուց ամենայն զգուշութեամբ, մէկ դարձուածքով անուրին օղակը բացուեցաւ...։ Ռէս Մելիքին ոտքերը հիմա ազատ էին կաշկանդումներէ. Վանականը առանց սպասելու ձայն տուաւ Ռէս Մելիքին ու արթնցուց զայն։

Երբ Ռէս Մելիք, գրեթէ զարհուրած նայուածքով աչքերը Վանականին վրայ նետեց։

— Մի՛ կասկածիր... ես եմ, Վանականն եմ, մրմնջեց ան՝ ցած ու դողդոջուն ձայնով մը։

— Վանակա՞ն... Աստուծոյ սիրոյն ըլլայ, դուն հո՞ս, թոթովեց Ռէս Մելիք սարսռալով. գնա՛, շուտով գնա դուն. մի կենար այս արիւնալի յարկին տակ... փախիր եթէ կանուխ արեւդ կը սիրես...։

(Շար.)

Վենետիկի Շարժանկարի Իր. փառա – տօնը բացուեցաւ առջի օր: Սկիզբէն իսկ երեք ժապաւէններ նախապատուութիւն ունին.— Ոսկի Առիւծով Աղջիկը (Ֆրան – սա), «Պիտի չսպաննես» (Եուկոսլաւիա) որուն բեմադիրը սակայն Ֆրանսացի է՝ Ժլօտ Օթան–Լարա եւ «Աւազակը» (Իտա–լիա):

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը եռօր – համայի մէջ ձերբակալեց 21 տարեկան երիտասարդ մը՝ Քիւրօյուքի Քավամաթօ որ «Մեծաղոյն Ճափոն» կուսակցութեան կը պատկանէր եւ կասկած կար որ կ'ու – զէր Միկոյեանը սպաննել: Քավամաթօ ձերբակալուեցաւ երբ կը պատրաստուէր Օզաքա երթալ, իր վրայ գտան Միկոյ – եանին ուղղուած դիմումնագիր մը, զա–չոյն մը եւ Միկոյեանի գործունէութեան մանրամասն յայտագիրը Օզաքայի մէջ:

ՊԻԶԵՐԹԻ Նոր–Տեսթուբեան ցոյցերը, տեղի ունեցան հանդարտութեան մէջ: Գլխաւոր նշանախօսքն էր՝ «Պիզերթ, Ֆրանսայի դաղաղը»: Ցուցատախտակները անգլերէն, իտալերէն եւ ռուսերէն էին, երբեք՝ Ֆրանսերէն եւ կ'ըսէին «Պիտի մեռնինք Պիզերթի համար, բայց կը մեռ–նինք նաեւ Սահարայի համար», ապա ժո–ղովուրդը լամփիոններու եղանակին վը–բայ կը կրկնէր «Երթաս բարով, Ֆրան – սա, երթաս բարով»: Ըստ Ափրիֆ–Ասիոն Թերթին, Մրուշչեւ հետեւեալը ըսած է Թունուզեան Արտաքին նախարարին. — Կարծեմ, Աստուած չէզոքավար է, տե – սէք, երբեք չի միջամտեր, Պիզերթի մէջ, Աստուած ձեզի համար բան մը չըրաւ, Ամերիկան ալ բան մը չըրաւ: Գիտէ՞ք ին–չու: Մեզ մօտ առակ մը կայ որ կ'ըսէ.— «Սատանայ մը իր կոտոշները երբեք ու–րիշ սատանայի մը աչքը չի խօթեր»: Կ'ըսեմ ձեզի, Աստուած չէզոքավար է: Դուք ալ իրեն պէս եղէք...»:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մ Ե Խ Ր

1961-1962

—o—

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱ–ՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժա – րան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին: Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայա–կանները:

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ ԶԱՐԵՁ ԳԱՍԵԱՆԻ

Սալերու Ա. չարքը, հետեւեալ 4 երգերով.— Իմ երգը, Նազեր, Իղձ (Գ. Մ. Ալէմշահ) եւ Ծիրանի ծառ (Կոմիտաս):

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe

ՎԱԼԱՆՍ.— Գասեան
6, Rue Bouffier

եւ ամէն չրջանի մէջ հայերէն սալեր սպառողներուն մօտ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եթովպիայէն Տիկին Վարդուհի Պիլէմ–ճեան կը փնտռէ իր զաւմիկները՝ Յարու–թիւն Պիլէմճեան եւ Յովհաննէս Պիլէմ – ճեան: Այս վերջինին հօրը անունը՝ Մա–նուէլ, մօրը անունը՝ Մաքրուհի (բնիկ Ախթապցի): Տեղեկացնել Տիկին Պիլէմ – ճեանի:

P. O. B. 174
ADDIS-ABABA (Ethiopie)

ԹԱՀԱՆ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ ՈՐ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս – տել մինչնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա) Ֆրանսականը, որ տարացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա–կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անդլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պրեվէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայադիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աչակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե–կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա – մար դիմել հաստատութեան տնօրէնու – թեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 – 01,72

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դ Ի Պ Ի

ԵՐԵԻԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով
Լերադարձին կարելի է վէնեթիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՒՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը գրաւի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél: RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Իր այցելութեան առթիւ, Յունաստա–նէն ընկ. Կարօ Մինասեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Տիկին Մելսիպա Յովհաննէս–եան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Պ. Մխաք Գրիգոր Համբարձեան, որ պատերազ–մին վերի է ինկած եւ ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն, այժմ կը գտնուի Մարսէյլ: Ծնած 1923ին Ադինի չրջանի Խարկով գիւղը, հօր անունը Գրիգոր, մայրը Հայկանուշ. ունի չորս եղբայրներ Սեդրակ, Նորայիր, Գեղամ, Արտաշ եւ երեք քոյրեր Արուսեակ, Մարմար եւ Աղունիկ:

×

Հայաստանէն Տէր եւ Տիկ. Արամայիս եւ Հռիփսիկ Աբրահամեան կը փնտռեն իրենց զաւակները Գուրգէն՝ ծնած 1923ին եւ Լիպարիտ՝ ծնած 1924ին, Արթիկ, ո–րոնք պատերազմին կորսուած են:

×

Հայաստանէն կը փնտռեն իրենց մօրա–քոյրը Տիկին Եղիսաբէթ Ստեփանեան. ամուսնին անունը կարապետ, իսկ տղու–նը Արտաւազդ, որոնք կարսեցի են եւ ա–ռաջին պատերազմին բաժնուած իրենց սիրելիներէն:

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկու – թիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե – ղեցւոյ Դիւանը՝ 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ:

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գին 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ԵՐԵՒԱՆ ՁԱՅՆԱՓԻՒՌԻ ԺԱՄԵՐ

Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայե – րուն համար Երեւանի ձայնափիւռ նոր ալիքները.— Ամէն Շորեքչաբթի եւ կիրա–կի առաւօտները ժամը 9ին՝ (13 – 19 եւ 25 մեթր կարճ ալիքներով):

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ԱՐԵԻԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵԻԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՁԱՐԴԱՐԻՔ եւ ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՒՎՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro: Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար–ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի–լիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE P. V.–COUTURIER, — ARGENTEUIL — S. et O.
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS - BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 23 AOUT 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9184 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4985

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐԸ

Ազգայնական շարժումը՝ սկսած 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնով՝ իր գործնական արտայայտութիւնն ունեցաւ, քանի մը տարի վերջ, «Թրքապաշտական», Թուրանական գաղափարաբանութեան մէջ:

Այս նոր շարժումին գլխաւոր զոհերը պիտի ըլլային Հայերը: Երկրորդ գծի վրայ կուգային Արաբները:

Սուլթան Ապտիւլ Համիտի կարմիր բռնակալութեան սեւ օրերուն Օսմանեան կայսրութեան բաղկացուցիչ տարրերու յեղափոխական – ազատական կազմակերպութիւնները համերաշխ մթնոլորտի մէջ գաղտնի ժողովներ կը գումարէին արտասահմանի ազատ երկինքին տակ եւ բանաձեւեր կը քուէարկէին:

«Երիտասարդ – Թուրքեր»երու կողքին կը նստէին Հայ, արաբ, ալպանացի հայրենասէրներ: Պատմական պիտի մնայ 1907ի համագումարը Փարիզի մէջ:

Այնտեղ տրուած որոշումներուն համաձայն, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան սկզբունքները պիտի կիրարկուէին անխտիր Թուրք–իսլամ եւ ոչ–Թուրք քրիստոնեայ, իսլամ կամ հրեայ տարրերուն հանդէպ, որոնք հաւասարազօր «հայրենակից»ներ (վաթանտաշ) պիտի նկատուէին յեղափոխութեան յաղթանակէն վերջ:

Մեղրալուսինը շատ կարճ տեւեց դըժբախտաբար: «Եաշասըն հիւրրիյէթ»ի (կեցցէ՛ ազատութիւնը) շրջանը փակուեցաւ տխուր էջով մը, երբ 1909ի Ապրիլին ոճրագործ Երիտասարդ Թուրքերը (Իթթիհատ) կազմակերպեցին Կիլիկիոյ համատարած ջարդերը:

Ոճրերգութիւնը պիտի շարունակուէր յաջորդ տարիներուն հայկական նահանգներու հարստահարութիւններով եւ գագաթնակէտին պիտի հասնէր 1915ին, մեր մէկ միլիոնին նահատակութեամբ:

Ոչ–Թուրք տարրերը բնաջնջելու ծրագիրը շարունակուեցաւ 1915էն 1918: Երկրորդ զոհերը դարձան Արաբները, Հայերէն վերջ:

Պատրուակ բռնելով Հիճազի մէջ Մէքքէի Շէրիֆ Հիւսէյնի եւ զաւակներուն՝ Ֆէյսալի եւ Ալիի ղեկավարութեամբ ծագած ապստամբութիւնը, Թուրքերը անխնայ հալածանքի ենթարկեցին Սուրիոյ եւ Լիբանանի Արաբները:

Օսմանեան չորրորդ բանակի հրամանատար եւ ծովային նախարար Ճէմալ փաշա դարձաւ Արաբներուն դահիճը:

Սովամահ դարձուց Լիբանանի բնակիչները: Ամէն օր փողոցներէն կը հաւաքէին անօթութենէ մեռնող մարդոց դիակները:

Դամասկոսի Մէրճէի հրապարակին վրայ, իր բանակատեղիին դիմաց կախաղան բարձրացուց արաբ հայրենասէրներու, — ծանօթ մտաւորականներ, որոնք կը պայքարէին իրենց հայրենիքի ազատութեան համար:

Արաբները տիրացան իրենց անկախութեան:

Իսկ իրենց դահիճը, Ճէմալ փաշա եւ թիկնապահները պատժուեցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան ֆետայիներուն վրէժառու գնդակով, Թիֆլիզի մէջ, Թուրքիոյ բարեկամ բոլշեւիկներու Չեկայի աչքին առջեւ:

Հայերէն եւ Արաբներէն վերջ, Թուրք ազգայնականութեան երրորդ հերթական զոհերը դարձան Քիւրտերը, որոնք տարիներով օգտագործուած էին կարմիր Սուլթանին կողմէ՝ Հայերը մշտատեւ սարսափի տակ պահելու համար արեւելեան նահանգներուն մէջ:

Միատարր Թուրքիա մը կազմելու իրենց ազգայնամոլական – ցեղապաշտական մոլուցքին մէջ, Իթթիհատի արժանաւոր ժառանգորդները բուռն հալածանքի ենթարկեցին Քիւրտերը, որոնք իսլամ էին, սակայն արիական ցեղին կը պատկանէին:

1925ի եւ 1930ի քրտական ապստամբութիւնները արեան մէջ խեղդեցին, մեղսակցութեամբ Մոսկուայի:

Այդ թուականէն ի վեր Քիւրտերը Թըրքացնելու քաղաքականութեան կը հետեւէին Թուրքերը:

Ազգայնական շարժումը շատ սուղի նստաւ իրենց:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹ

ՄՈՆՃԻ ՍԼԻՄ ՖՐԱՆՍԱՆ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑԱԿԱՅԻՆ

«Բացակայութիւնը տկարութիւն է» կը գրէ Ֆրանսական թերթ մը ի տես Ազգաժողովի արտակարգ նիստին, որ գումարուած է քննելու համար Թունուզեան բողոքը Ֆրանսայի դէմ: Իր պատմութեան մէջ երրորդ անգամն է որ ՄԱԿը արտակարգ նիստի կը հրաւիրուի (նախապէս 1948, Պաղեստինեան հարց) լուծում մը գտնելու համար հոն ուր Ապահովութեան Խորհուրդը ձախողած է:

Ծանօթ է որ տը Կոլ կ'արհամարհէ ՄԱԿը եւ որոշած է որ Ֆրանսա չմասնակցի նիստերուն, անշուշտ նկատի ալ պիտի չառնէ տրուած որոշումները: Ֆըրանսայի բարեկամ երկիրները բոլորն ալ համաձայն չեն Ֆրանսայի բռնած դիրքին եւ չեն գտներ թէ բացակայութիւնը պատասխան մըն է հոն ուր խօսքը եւ ներկայութիւնը անհրաժեշտ են, վերջնականապէս չկորսնցնելու համար իր դատը:

Երբ նիստը բացուեցաւ, առաջին խօսողը եղաւ անշուշտ Թունուզիայի ներկայացուցիչը՝ Մոնճի Սլիմ.— «Թունուզիա կը մաղթէր որ Ֆրանսա հոս բերէ իր պատճառաբանութիւնները, իր բռնած դիրքին համար. որովհետեւ կողմնակից ենք պարկեշտ եւ անկեղծ հակաճառութեանց, ուրկէ կը ծնի ճշմարտութիւնը: Ցաւալի է որ Ֆրանսա կը յամառի խոյս տալ վիճաբանութենէն»:

Սլիմ յիշեց նաեւ թէ տը Կոլի եւ Պուրկիպայի տեսակցութեան ատեն ոչ մէկ բան նախատեսել կուտար Ֆրանսայի նըպատակները այն ձեւով ինչ ձեւով արտայայտուեցան անցեալ Յունիսին եւ Յուլիսին: Թունուզեան ժողովրդական ցոյցերը Ֆրանսայի կամ ֆրանսացի հըպատակներուն դէմ չեն: Թունուզցի ժողովուրդին ընդվզումը արդար էր, որովհետեւ Յունիսի ընթացքին Ֆրանսացիներուն կատարած աշխատանքները խոտոր կը համեմատէին պարպումի ծրագրի մը հետ:

Թիւ 233 սահմանաքարին խնդրին անդրադառնալով, Թունուզցի պատուիրակը յայտնեց թէ միայն անկախ Ալժերիա մը կրնայ բանակցիլ սահմանային այդ հարցերուն մասին: Շեշտելով թէ Յուլիս 19ի ֆրանսական «յարձակումը» կանխամտածուած էր, Մոնճի Սլիմ աւելցուց թէ կը վարանի ծանրանալու այն «վայրագութեանց վրայ, զորս Ֆրանսացիները կատարած են» յիշելով թէ 800 մեռեալ եւ 1150 վիրաւորներ կան, «մեծ մասը՝ քաղաքային»: Կը կրկնէ թէ Ֆրանսացիները նափալմ գործածած են եւ կը խօսի նաեւ «150 դիակներու մասին, ձեռքերը կապուած իրենց կռնակին վրայ», զորս Ֆրանսացիները Թունուզեան իշխանութեանց յանձնած են:

Ֆրանսացիները նոր ուժեր ստացած են Պիզերթի մէջ, զինադուլի հաշակումէն ետք, եւ օդային տարածութեան բռնաբարումներ կատարած են, եւ որքան ատեն որ Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը չէ գործադրուած, այնքան ատեն ֆրանսական յարձակման սպառնալիքը կը մնայ: Ֆրանսան ցոյց տուաւ թէ միայն իր շահերուն ի նպաստ որոշում մը կը գործադրէ: «Ֆրանսան իրաւունք ունի իր պաշտպանութիւնը ապահովելու, բայց ոչ ի հեճուկս մեր ապահովութեան, մեր իսկ հողին վրայ» կը շարունակէ Մոնճի Սլիմ:

Ֆրանսան է եւ ոչ Թունուզիան որ յարձակում գործեց Յուլիս 19ին եւ ոչ մէկ պարագայի մէջ, կրնայ օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան մասին խօսիլ, որովհետեւ Թունուզիայի մէջ, ոչ իր քաղաքայինները, ոչ իր հողամասը, ոչ իր զինուորները որոնք ամէնէն արդիական զէնքերը ունին, վտանգուած էին Թունուզիայի կողմէ: «Ֆրանսական ուժերու ներկայութիւնը Թունուզիայի մէջ, Իշխանին գործն է: Ոչ մէկ վարչական դըրութիւն կայ Պիզերթի համար» եւ Մոնճի Սլիմ կ'եզրակացնէ.— «Այդ ներկայութիւնը չի կրնար շարունակուիլ առանց բանակցուած համաձայնութեան մը շահակից երկու պետութեանց միջեւ»: Սլիմ յոյս ունի որ ՄԱԿը յուսախաբ պիտի չընէ Թունուզիան եւ անոր պիտի ընծայէ անհրաժեշտ օժանդակութիւնը, հասնելու համար ֆրանսական զօրքի պարպումին, որուն ներկայութիւնը մշտական բռնաբարումն է Թունուզիայի հողային ամբողջականութեան եւ գերիշխանութեան: Այդ ներկայութիւնը նոյնիսկ սպառնալիք մըն է, ըստ Սլիմի, աշխարհի խաղաղութեան:

Փոքր ժողովուրդներու ազատութեան և անկախութեան՝ «ծանօթ ախոյեան» Խ. Միութիւնը իր ներկայացուցիչին բերնով՝ Պլատոն Մորոզոֆ աւելի հեռուն կ'երթայ: Խորհ. Միութիւնը եւ իր ժողովուրդը դատապարտած են ֆրանսական յարձակումը որ սպառնալիք մըն է խաղաղութեան համար: Ֆրանսայի դաշնակիցները եւ Ատլանտեան Ուխտը, Խորհրդային Միութենէն բոլորովին տարբեր դիրք բռնած են: «Ֆրանսացի աշխարհակալները կ'ուզեն պահել Պիզերթը իբրեւ յարձակման կայան Թունուզիայի եւ ափրիկեան հողամասին վրայ» եւ Պլատոն Մորոզով կը շարունակէ. «Ցորչափ Պիզերթի կայանը չպարպուի, Թունուզցի ժողովուրդը եւ ափրիկեան միւս ժողովուրդները անմիջական վտանգի ենթակայ են: Ոչ միայն Պիզերթը, այլեւ Ափրիկէի, Ասիոյ եւ Լատին Ամերիկայի բոլոր կայանները կը շարունակեն ծառայել աշխարհակալութեան: Օգտագործուեցան Եգիպտոս, Քոնկօ եւ Անկոլա: Պէտք է զինուորական բոլոր կայանները պարպուին, որովհետեւ կը սպառնան ազգային անկախութեան եւ ապահովութեան»:

Խօսք առած է նաեւ Սենեկալի ներկայացուցիչը, Ուսման Տիոփ: Ասոնց դիրքը փափուկ է: Առանց արիւնի ձեռք ձգած են իրենց անկախութիւնը զոր Ֆրանսա շնորհեց Սենեկալի եւ իր նախկին միւս գաղթավայրերուն, երախտապարտ են Ֆրանսայի հանդէպ, բայց համախոհ են ափրիկեան իրենց բոլոր եղբայրներուն:

Ափրեւասիացիներուն բանաձեւը չի տարբերիր Ապահովութեան Խորհուրդի առջեւ իրենց ներկայացուցած բանաձեւէն: Կը ճանչնայ Թունուզիայի իրաւունքը ֆրանսական զօրքի պարպումը պահանջելու եւ կը հրաւիրէ երկու կառավարութիւնները որ բանակցին:

Կ'ըսուի թէ Ամերիկա ձեռնպահ պիտի մնայ:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Վենետիկի Շարժանկարի Փառատօնին, այս տարի կը մասնակցին 9 երկիրներ, 14 ժապաւէններով:

ԻՏԱԼԻԱ «Օռկօսոլոյի Աւազակները» (Վիթթորիօ Տէ Սիքա), «Աւազակը» (Ռենաթօ Քասթելլանի), «Վերջին Դատաստանը» (Վիթթորիօ Տէ Սիքա) եւ Վանինա Վանինի (Ռոպերթօ Ռոսելլինի):

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝ «Արեւուն Կամուրջները» (Էթիէն Փերիէ) եւ «Ամառ եւ ծուխ» (Փեթըր Կլենվիլ):

ՖՐԱՆՍԱ՝ «Անցեալ Տարի, Մարիընպատ» (Ալէն Ռենէ) եւ «Ոսկի Աչքերով Աղջիկը» (Կապրիէլ Ալպիքօքօ):

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ՝ «Տիմա Կորէնի Ասպարէզը»:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ՝ «Այն օրը երբ ծառը կը ծաղկի» (Վաքլաւ Քրսքա):

ԼԵՀԱՍՏԱՆ՝ «Սամսոն»:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻԱ՝ «Պիտի չսպաննես» (Քլօտ Օթան–Լարա):

ՄԵԾՆ – ԲՐԻՏԱՆԻԱ՝ «Ջոհ (Պազիլ Տիրտըն):

ՃԱՓՈՆ՝ «Եոյիմպօ»:

Ինչպէս բոլոր փառատօները, այս ալ բաւական աղմուկ հանած է: Ֆրանսա դժգոհ էր որ իր ներկայացուցած ցուցակէն դուրս ժապաւէն մը նշանակուած է (Ոսկի Աչքերով Աղջիկը) եւ սպառնացած էր չմասնակցիլ, բայց որոշ գոհացում ստացաւ ի վերջոյ, երբ որոշուեցաւ Փառատօնէն դուրս երկու ֆրանսական ժապաւէններ ներկայացնել.— «Լէօն Մորէն, քահանայ եւ «Բռնութեան Համը»:

Վշտացած է Արեւմտեան Գերմանիան, որմէ ոչ մէկ ժապաւէն ընտրուած է. վիճաբանութեան նիւթ դարձած է «Պիտի չսպաննես» ժապաւէնը, որ եուկոսլաւ դրօշակի տակ կը ներկայանայ, բայց պատրաստուած է ֆրանսացի բեմադրիչի մը կողմէ եւ զուիցերական ընկերութիւն մըն է զայն արտադրողը: Ճափոն դժգոհ է որ միայն մէկ ժապաւէնով ներկայ է, Արժանթին կը ցաւի որ ոչ մէկ ժապաւէն կը ներկայացնէ Լատին Ամերիկան:

Այս Փառատօնին դատական կազմին մէջ են իտալացի Ֆիլիփփօ Սաքքի նախագահութեան տակ՝ Ժան տը Պարոնսելլի (Ֆրանսա), Լեւ Էրնսթամ (Խորհ. Միութիւն), Ճուլիօ Չեզարէ Քասթելլօ (Իտալիա), Ճիան Կասփարէ Նափոլիթանօ (Իտալիա), Թորէս Նիլսըն (Արժանթին) եւ Ճօն Հըպլի (Ամերիկա):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ – ՆԱՍԸՐ սիրաբանութիւնը կը շարունակուի: Թունուզիայի նախագահը յայտնեց թէ պիտի երթայ շնորհակալութիւն յայտնելու նախագահ Նասրի, որուն նպատակները (հիմա հասկցեր է) շատ բարի էին, այսպէս կը գրէ Գահիրէի Ալ Կումուրիիաճ:

ՃՈՆՍԸՆԷՆ օրինակ առնելով, Մոսկուա որոշեց բարձր անձնաւորութեանց պատուիրակութիւն մը ղրկել արեւելեան Պերլին: Ասոնց մէջ ըլլայ հաւանաբար Մալինովսքի: Ոչ մէկ հաստատում կայ Խրուշչեւի այցելութեան լուրին մասին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ–նախագահը Ուաշինկթըն հասնելով յայտնեց թէ Արեւմտեան Պերլինի եւ Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ իրենց կապերը սերտացած են՝ իր ճամբորդութեամբ:

ԱԲԲԱՅ ՊՐԷՕՅ, մասնագէտ նախապատմութեան, մեռաւ առջի օր, 84 տարեկանին: Հմուտ պատմագէտ, դասախօս եղած էր Սորպոն, Կաթողիկէ Հաստատութիւնը, Քոլէժ տը Ֆրանս, Լիզպոնի, Ֆրիպուրկի եւ Եոհաննէսպուրկի համալսարանները:

ՄԵԾ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԻ ՄԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին կորսնցուց՝ յանձին Գարեգին Արքեպիսկոպոս Խաչատուրեանի, իր բազմահմուտ պաշտօնեաներէն մէկը:

Ան երկրորդ Դուրեան մըն էր մեր ամայացած եկեղեցականներու շարքին մէջ՝ իր գրական ճոխ հունձքով, աստուածաբանական խոր հմտութեամբ եւ ամբասիր կեանքով:

Անխոնջ ընթերցասէր մըն էր եւ լեզուագէտ մը. շնորհիւ այս երկու յատկութիւններուն, համայնագիտական ծանօթութիւններ ունէր, կրօնական փիլիսոփայական եւ ընկերային հարցերու շուրջ ինչ որ զինքը դարձուցած էր իրական դէմք մը վերջին յիսնամեակի հայ իրականութեան մէջ:

Իր համբաւը տարածուած էր՝ Պոլսէն Եւրոպա, Քալիֆորնիայէն Արժանթին ու համայն հայ գաղթաշխարհին մէջ, ուր ապրած, քարոզած ու կրթած էր սերունդներ՝ իր գրչովն ու քարոզներովը:

Ան առաւելապէս դպրոցասէր մէկն էր: Ուր որ գտնուած է, մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւած ու բարեկարգած է դպրոցներու վիճակը, անձամբ իսկ դասաւանդելով իր բազմազբաղ վիճակին մէջ իսկ:

Ինքն էր, որ 1907ին Մարաշի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կազմակերպեց պզտիկներուն համար «Կիրակնօրեայ դպրոց»ը: Ցետագային քաջալերուած այս օգտաշատ ու արդիւնալից դպրոցներէն, Քալիֆորնիայէն՝ ընդհանրացուց նման դպրոցներու կազմութիւնը Սուրիոյ ու Լիբանանի մէջ:

Գարեգին պատրիարք՝ հայկական գաւառներու ու գաղթաշխարհի հոծ հայ կեդրոններու մէջ վարած է առաջնորդական պաշտօններ. այդ տեղերու ժողովականներու հետ հաւանական է որ ունեցած ըլլայ անհամաձայնութիւններ, բայց այդ անհասկացողութիւնները ոչ թէ ծագում առած են վարչական տեսակէտներէ, ինչպէս բնորոշուած է շատերու կողմէ, այլ որեւէ խնդիրի մասին իր նախապէս կազմած գաղափարականին հետեւողական ոգի ու ընթացք ցոյց տալէն առաջ եկած են:

Աշխատասիրութեան մարմնացումն էր: Կը կարդար ու կը գրէր շարունակ, բան մը աւելի ուսանելու համար վայրկեան մը իսկ պարապ չէր մնար, եւ իր ունեցած պաշարը պատշաճ կերպով կը բաժնէր ժողովուրդին իր քարոզներով ու մանաւանդ իր գրիչովը:

Ուր որ պաշտօնավարած է, հոն ունեցած է իր սեփական թերթը՝ ամսաթերթ կամ շաբաթաթերթ, որոնցմով «լոյս» կը սփռէր ժողովուրդին, մօտեցնելով զանոնք Հայց. Ս. Եկեղեցիի իսկական ու իրական ոգիին:

Ան մեծատաղանդ գիտնական մըն էր, բարի ու ամբասիր եկղեցական մը՝ որուն կարօտը ունի Եկեղեցին ներկայ շրջանին: Բայց աւա՜ղ որ չիջեցաւ տեսնել համերաշխութիւնը ու միասնականութիւնը մեր եկեղեցիներէն ներս, որուն հասնելու համար կարծես ներքնապէս իր մէջ փոփոխութիւն մը յառաջացած էր, եւ իր նախկին համոզումներուն մէջ տեղատուութիւն մը՝ ինչ որ ցոյց կուտային իր վերջին գրութիւնները ուղղուած իր «վաղեմի» բարեկամին:

Ան իր պաշտած ու սիրած Եկեղեցիին մէջ իսկ իր վերջին հանգիստը գտաւ եւ դարձաւ Տիրոջը մեծ ծառան:

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ–ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

1.— Բարեկամին հազարը քիչ է, թըշնամիին մէկը շատ:

Հազար բարեկամէն վնաս մը, գէշութիւն մը չի գար մեզի, բայց փոքրիկ մէկ թշնամիէն կրնայ գալ: Խոհեմ մարդը ան է որ, քաղաքավարութեամբ կը վարուի իր շուրջիններուն հետ, կը զգուշանայ սրտեր կոտրելէ՝ իր կոշտ ու անքաղաքավար վարմունքով՝ եւ գժտութեան, ատելութեան եւ թշնամութեան սերմեր ցանելէ՝ հոգիներու մէջ:

2.— Բարեկամը մեր ճակտին կը նայի, թշնամին մեր ոտքին:

Բարեկամը մեր գլուխը բարձր տեսնել կ'ուզէ մեր ճակատը վեհ ու յաղթական դափնիներով փառաւորուած, մինչ թըշնամին կը փափաքի մեզ տեսնել ոտքերով, թշուառութեան կապանքներու եւ գերութեան շղթաներու տակ:

3.— Բարեկամը հեռանալով կ'օտարանայ, օտարը մօտենալով կը բարեկամանայ::

Ինչ որ կը հեռանայ մեր աչքէն, մեր սրտէն ալ կը հեռանայ, իսկ ինչ որ մեր աչքին կը մօտենայ, մեր սրտին ալ կը մօտենայ: Բարեկամութիւնները սնուցանող ենթահողը սիրալիր յարաբերութիւններն են: Հեռացած բարեկամէն կը պաղի մեր սիրտը, կը թուլնան մեր բարեկամական կապերը եւ մեր բարեկամութիւնը կ'օթեկանայ, հինցած հացի եւ հաւկիթի նման:

4.— Բարեկամութիւնը գինիի կը նմանի, որքան հիննայ, այնքան յարգի կը դառնայ:

Հին բարեկամութիւնները աղամանդի նման, միշտ կը պահեն իրենց փայլն ու արժէքը: Նոր բարեկամները, աղամանդի կը նմանին, կեղծն ու իրականը խառնուած են իրարու, ժամանակի յաճախութիւններն են՝ որ մեզի ցոյց կուտան իւրաքանչիւրին իրական արժէքը: Ահա թէ ինչո՞ւ «Հին բարեկամը չի դաւեր» կ'ըսէ հայրենի առածը:

5.— Բարեկամին լաւը ան է, որ ազնուօրէն սխալդ ցոյց կուտայ:

Մեր սխալը ցոյց տուող բարեկամը, մեզ սիրած եւ իր անկեղծութիւնը ապացուցած կ'ըլլայ, իսկ մեր սխալը շտկող բարեկամը, մեր զարգացման նպաստած եւ մեզ յարգած կը համարուի: Այս կարգի բարեկամութիւններ են, որ անմահացած են պատմութիւններու մէջ: Որովհետեւ օգուտի եւ գոհունակութեան աղբիւր դարձած են բարեկամները իրարու:

6.— Բարեկամանալ՝ հաւասարանալ:

Իսկական բարեկամութիւնը, բարոյական եւ հոգեկան կապերով կապուած կ'ըլլայ իրարու: Հետեւաբար մեր ընտրած բարեկամները, հարկ է նկարագիրով եւ բնաւորութեամբ մեզի հետ միեւնոյն գծի եւ իմացական հաւասար մակարդակի վրայ գտնուին: Այլապէս չեն կրնար յաւերժանալ: Բարիները, ազնիւ անձնաւորութիւններ, չեն կրնար չարերու եւ անառակներու հետ բարեկամանալ: Ահա թէ ինչո՞ւ, մարդիկ մեր բարեկամներուն նայելով կը կռահեն մեր ի՞նչ սրտի եւ հոգիի տէր ըլլալը:

7— Բարեկամը նեղ օրերուն յայտնի կ'ըլլայ:

Նեղ օրերը գալով ցոյց կուտան մեզի մեր բարեկամներուն ի՞նչ խմորէ շինուած ըլլալը: Անկեղծ եւ անձնուէր բարեկամ մը, ի՛նչ ալ ըլլայ դիրքը, չի կրնար անտարբեր աչքով դիտել, նեղ օրերուն ինկած իր բարեկամին կեանքին եւ հոգիին խռովքը: Բարեացակամ բարեկամ մը, դրամ, խելք, ժամանակ, ի՛նչ որ ունի, ի՛նչ որ տրուած է իրեն, փոխանակ ամբողջութեամբ իրեն պահելու եւ անձնականին յատկացնելու, զայն օգտակար կերպով գործածած կ'ըլլայ անոնցմէ մաս մը յատկացնելով իր բարեկամի բարօրութեան:

8.— Բարեկամդ որ փորձած ես, կրկին մի՛ փորձեր:

Բարեկամի մը վրայ որ փորձով վըստահութիւն կապած ես, մինչեւ վերջ պէտք չէ կորսնցնես այդ հաւատքդ անոր վրայէն: Բանսարկուներուն, գործ, միտք եւ հոգի խառնողներուն բուխ–բաւաներուն կարեւորութիւն տալու եւ փորձուած բարեկամիդ հանդէպ միտքդ փոխելու չես, անկարեւոր բաներու համար:

9.— Բարեկամիդ հետ կե՛ր, խմէ, առեւտուր մի՛ ըներ:

Մեր այսօրուան կեանքին շատ չի պատշաճիր այս առածը: Թէպէտ այսօր ալ կան շուկայիկ մարդիկ, որոնց բարեկամութիւնը նիւթի եւ շահու վրայ հիմնուած է, դրամը խայծ մըն է իրենց համար, որ կրնայ պատճառ դառնալ բարեկամական յարաբերութիւններու ցրտացման եւ բարեկամական կապերու թուլացման: Բայց այս կարգի մարդոց թիւը քիչ է այսօր եւ այսպիսիները արդէն բարեկամ չեն կրնար ունենալ: Իսկական բարեկամը խտիր չի դներ իր եւ բարեկամի շահուն միջեւ:

10.— Բարեկամդ յարգէ, բայց գաղտնիքդ պահէ անկէ:

Այժմու բարեկամութիւնները, հնամենի բարեկամութիւններու պէս մնայուն հանգամանք մը չունին դժբախտաբար: Այսօրուան սրտակից բարեկամ կարծածդ, կը տեսնես որ անկարեւոր պատճառով մը պաղած է քեզմէ: Բարեկամութեան լոյս եւ յոյս տուող կայծը տկար է այսօրուան բարեկամներու սրտին մէջ եւ փոքր քամի մը կը մարէ զայն: Խոհեմութիւնը կը թելադրէ մեզի զգուշանալ մեզի համար կենսական կարեւորութիւն ունեցող գաղտնիք մը տալէ մեր բարեկամին:

ԱՒԵՏԻՍ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

2.907.000.000

«1960ի Ազգագրական Տարեգիրք»ը, որ հրատարակուեցաւ Միացեալ Ազգերու կողմէ, կը յայտնէ թէ 1959ի կէսերուն, աշխարհի բնակչութիւնը կը հասնէր 2.907.000.000ի, այսինքն 412 միլիոնի յաւելում մը 1950ի կէսերուն կատարուած հաշիւներուն բաղդատմամբ:

Համաշխարհային բնակչութեան ընդհանուր թիւին վրայ, առնուազն կէսը կ'ապրի ամէնէն բազմամարդ չորս երկիրներուն մէջ.— Չինաստան, Հնդկաստան, Խորհ. Միութիւն եւ Միացեալ Նահանգներ: Այս երկիրներու բնակչութեան թիւը կը հասնի 1.459.800.000ի:

Համաշխարհային բնակչութիւնը, ըստ ցամաքամասերուն.—

Ափրիկէ	246.700.000
Հիւսիսային Ամերիկա	259.673.000
Հարաւային Ամերիկա	135.995.000
Ասիա	1.612.317.000
Եւրոպա	421.290.000
Ովկիանիա	15.359.000
Խորհ. Միութիւն	210.500.000

Համաշխարհային բնակչութեան աճման տեսակէտ, 1950–1959, աճերը եղած են հետեւեալը ամէնէն բազմամարդ չորս երկիրներու մէջ.— Չինաստան 1,2–2,3 առ հարիւր, Միացեալ Նահանգներ 1,7–1,8 առ հարիւր, Հնդկաստան 1,5–1,7 առ հարիւր, Խորհ. Միութիւն 1,7–1,8 առ հարիւր:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Դեսպանը կ'աւելցնէր. «Արդէն երեք հարիւր երիտասարդներ, մահմետական, հայ, յոյն, կաթոլիկէ, հրեայ, պուլկար արձանագրութեան դիմած են: Սոյն փութկոտութիւնը լաւ նշան մըն է բարենորոգումներու յաջողութեան համար: Դպրոցը պիտի հաստատէ մտաւոր կապ մը կայսրութեան զանազան բնակիչներուն միջեւ»:

Պատանին Զօհրապ կ'արձանագրուէր երկրաչափական ճիւղին եւ երեք տարիներու շրջանով կը ստանար վկայականը: Կը փոխէր ճիւղը, փաստաբան խորթ հօրը գրասենեակին մէջ կ'աշխատէր, յաճախելով իրաւաբանական համալսարան: Գործնական եւ տեսական ուսումներով վկայեալ իրաւաբան մըն էր երիտասարդ տարիքին: Կը մտնէր հրապարակագրական եւ իրաւաբանական ասպարէզ՝ երբ յայտնի գրող մըն էր, փաստաբան մը՝ երեսունէն վար տարիքի մէջ:

Ընտանեկան եւ կրթական միջավայրերը կը մշակէին իր ձիրքերը, իւրացնելու արտակարգ կարողութիւնը, հոգեկան կարողութիւններու ներդաշնակ զարգացումը: Լիսէին մէջ կը տիրանար ֆրանսերէնի եւ թուրքերէնի: Ապագային պիտի կարենար գործածել երեք լեզուները հաւասար դիւրութեամբ, ինչ որ հազուագիւտ կարողութիւն մըն է: Իր պերճախօսութեամբ պիտի հմայէր Օսմ. Խորհրդարանի անդամները, շատերու ալ նախանձը շարժելու աստիճան: Ազգային շրջանակի մէջ խօսած ճառերը որոտընդոստ ծափեր պիտի խլէին: Օտար դատարաններու մէջ պաշտպանած դատերուն յաջողութիւնը պիտի պարտէր տրամաբանող մտքին եւ սահուն լեզուին:

Այս երիտասարդ գրողը կը յայտնուէր հակակնոջական (անթիֆեմինիսթ), *կը քննադատէր Տիւսաբի «Մայտա»ն, կը վիճաբանէր Պէրպէրեանի հետ, պաշտպանողականներու հետ: Կը զարմանար որ քաղաքացիական իրաւունքներ կը պահանջէին կիներն ալ, բժշկութեան եւ իրաւաբանութեան կը հետեւին Եւրոպայի մէջ: Ժամանակը կը սահի արագօրէն, իր չափահասութեան մէջ պիտի տեսնէր կնոջ դատին արդարացումը, պիտի հաստատուէր սեռերու հաւասարութիւնը, կիներն ալ քուէարկութեան, ընտրելիութեան իրաւունք պիտի ստանային ամենուրեք: Այսօր Անգլիոյ մէջ հաւասար վճարում կը ստանան այր եւ կին՝ ամէն ասպարէզի մէջ:*

Կ'անդրադառնայ իր մանկութեան տարիներուն, յարգանքով կը յիշէ ուսուցիչները, կը յիշէ Պէրպէրեանի պատիժները, երբ կ'ընդվզէր մարմնական պատիժի դէմ: Հռոմայեցի մանկավարժ Կուինտիլիանոսէն մինչեւ վերջին դարու ուսուցիչները, քննադատած են գաւազանի գործածութիւնը, սակայն անհրաժեշտ գտած են մասնաւոր պարագաներու համար: Կարդացած ըլլալու էր «Մատենադարանը» գրութիւնը, Կամսարականին գործը, ուր կը ներկայացուի ծերունի ուսուցիչ մը, որ վաճառքի հանած էր իր այնքան փայփայած գրադարանը, հիւանդ աղջկան բժշկական ծախքերը հոգալու համար: Այդ ծերունին իր պատանութեան ուսուցիչ Պէրպէրեանն էր: Իրեն համամիտ ըլլալու էր միւս Պէրպէրեանը, Հրաչեան, որ նոյնպէս ենթակայ եղած էր փալախային՝ *Ներսիսեան դպրոցի մէջ:*

Իրական կեանքէ վերցուած դրուագներ կը ներկայացնէր խմբագրած հանդէսին մէջ, ուր կը յայտնուէր «Նորավէպի Իշխան»*ը: Խիզախ գրիչով, որովհետեւ անկախ կեանք ունէր, կ'ուզէր սրբագրել ազգային թերութիւնները, իր գաղափարով ազգային ամէն հաստատութիւն կը տառապէր մարդու պակասէն: Կը քննադատէր նոր հարուստները, մեծ աղաներու դասը: Ազգային բարերարները «անձին եւ իրեններուն դրկանքով կուտակած իրենց հարստութիւնը ազգին կը կտակեն մահուան անկողնին մէջ ժառանգորդները դրկելու համար»: Կը փափաքէր որ անհատին ներքին ու արտաքին կեանքը ներդաշնակ ըլլայ, որովհետեւ «կեանքը բաժանումներ չունի, պատուաւոր մարդու մը համար ներքին եւ արտաքին կեանքը չի տարբերիր»:*

Սահմանադրական շրջանին ամէնէն հակառակ գործունեայ երեսփոխանն էր, Օսմ. անհատական գրաւումներուն եւ Օսմ. համալսարանի դասախօսութեան: Կը հետապնդէր բարենորոգումներու հարցը, կը բողոքէր հարստահարութեանց դէմ, կը գործակցէր բարենորոգմանց ծրագրի խմբագրութեան, կը հրատարակէր ֆրանսերէն գործ մը Ֆրանսական անունով եւ կը հաւատար, թէ գործունէութիւնը պսակուած է յաջողութեամբ: Ազգային դատին իր նուիրումը, ատելութեամբ պիտի լեցնէր երբեմնի Թուրք բարեկամները, որոնք զինք կառափնատ պիտի ղրկէին գեհենական ժպիտով:

Իր յիշատակը պիտի մնայ անմոռաց իր նահատակութեամբ լուսապսակուած: Եթէ մարդիկ զլացան իրեն դամբան մը յիշատակարան մը կանգնելու եւ ծաղկեպսակ մը զետեղելու համար, մայր բնութիւնը, մայր ամէնուս, իւրաքանչիւր գարնան՝ ծաղիկներով զարդարած ըլլալու է իր աճիւնները:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար. – 2)

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԱՓԵՐԷՆ

1927էն ի վեր առաջին անգամն է որ հնաս կը գտնուէի Շաւիլի «Արզուլթեան» խումբի կազմակերպած Խանասորի դաշտահանդէսին :

Խումբիս ընկերներուն հանդէպ տեսակ մը խղճահարութիւն՝ պարտականութենէ փախած ըլլալու, տեսակ մը ամօթի զգացում կուսակցականի սրտիս վրայ, Մարսէյլի մեր բարեկամներուն տեսակ մը յաւակնոտ պնդումը, որ միշտ ինծի չափազանցութիւն կը թուէր, թէ ձերը ի՞նչ է, եկէք տեսէք Մարսէյլի «Խանասորը», այս անգամ պատճառ դարձան որ երթամ տեսնեմ Մարսէյլի «Խանասորը»: Այո, իրաւամբ ունին Մարսէյլի մեր ընկերները: Այստեղ բոլորովին ուրիշ է: Հանդէսին պաշտօնական յայտագիրը, գեղարուեստական բաժինը եւ բանախօսութիւնները շատ տարբերութիւն չունին մերիններէն: Բայց բազմութի՞ւնը, — նախ բնական է կարելի չէր մէկիկ մէկիկ համրել, նըկատի կ'առնեմ տասնեակէն աւելի օթոքարները եւ հարիւրաւոր անհատական կառքերը եւ կուտամ նուազագոյն թիւ մը 3500-4000: Յետոյ այս բազմութեան որակը, նմոյշներ հայկական բոլոր գաւառներէն, արեւմուտքէն մինչեւ արեւելք, բոլորն ալ իրենց հագուստ կապուստով, սովորութիւններով, ապրելակերպով, իրենց առաքինութիւններով եւ, ինչու չէ, իրենց թերութիւններով: Որեւէ փարիզեան հանդէսի ու հաւաքոյթի մէջ այսչափ մայրիկներ եւ հայրիկներ չեմ տեսած, մանաւանդ մամիկները իրենց առաքելատիպ հայկական դէմքերով, բռնած իրենց թոռնիկներուն ձեռքերէն, հայերէն խօսելով, միւս կողմէ երիտասարդ, պատանի, պարմանուհի իրենց հայերէն խօսակցութիւններով: Երգ ու նուագ, ամէն տեսակ, եւ այդ ամէնուն վրայ տավուլ-զուռնան եւ խմբական պարերը, ինչ գիտնամ ինչ անուններով, ամէն գաւառի յատուկ, եւ այդ պարերուն ժամանակցողները ամէն հասակէ, մամիկներէն եւ պապիկներէն սկսեալ երիտասարդ-երիտասարդուհիներ, մինչեւ մանուկները, որոնք ուշադիր նայելով մեծերու ոտքի չափերուն՝ կ'աշխատին նըմանցնել անոնց շարժումները:

Կարծեմ անցեալ տարի էր, միեւնոյն տօնին առթիւ՝ Յառաջի թղթակից ընկեր մը մեր հայրենիքի ուխտագնացութիւններու հետ համեմատած էր այս հանդիսութիւնը, — իրաւունք կուտամ ընկերոջ: Մարսէյլի մեր ընկերներուն կազմակերպած «Խանասոր»ը շատ կը յիշեցնէ մեր հայրենի հանդիսութիւնները, Մուշ-Տարօնի Ս. Կարապետէն մինչեւ Ջէնկիլերի «Անարծաթ»ին հանդիսութիւնները:

Այսպէս է որ Մարսէյլի մեր գաղութը Փարիզէն աւելի լաւ պահած է իր Հայու դիմագիծը:

Մարդ առանց յուզումի չի կրնար լսել հայկական անունները, երբ իրարու կը կանչին բոլոր փոքրիկները անխտիր:

Հանդէսին պաշտօնական մասին մէջ մեր երիտասարդ ընկերը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անունով իր ոգեւորիչ խօսքը կ'ընէ: Յանկարծ քովէս, տիկին մը սարսափած երեւոյթով կը հարցնէ իր քովի կնոջ. «Աղջի, հոգիդ սիրես, մեր «Մուրատ»ը տեսար»: «Քա, աչքդ չելլայ, կը պատասխանէ միւսը, հիմակ էր տեսայ, Անդրանիկը կը փնտռէր: Ահա կուգան»: Արդարեւ կը տեսնեմ երկու փոքրիկներ ձեռք ձեռքի տուած, իրենց մօր մօտը կը վազեն: «Մամա, Անդրանիկը գտայ»: Ես մոռցած բանախօսը, կը մտածեմ, փոքրիկներն անգամ «Անդրանիկ», «Մուրատ» կը փնտռեն, նոյնիսկ Արեւմտեան Միջերկրականի այս ափերուն վրայ: Մեր ժողովուրդը չի մեռնիր:

× Քանի մը օր ալ Լա Սիօթա: Կապոյտ Միջերկրականը մեր առջեւը, սրճարանները լեցուն բազմութեամբ: Մեծ մասը մերկ: Մերկութեան չափազանցութեամբ: Մեր նախամայրը Եւան թող գայ մերկութիւն տեսնէ: Եւ ամէն կողմ Հայեր, Հայեր, տեղացի եւ եկուոր: Աստուած իմ, դեռ այսքան Հայ կա՛յ եղեր աշխարհի վրայ: Կը գտնեմ կուսակցական ընկերներ, ո՞ւր չկան որ: Կը խոստովանին, թոյլ է իրենց կազմը, բնականաբար յանցանքը իրենցը չէ: Միշտ այդպէս կ'ըլլայ արդէն: Նոյնը լսեցի նաեւ Սէն Լուիի եւ Սէնթ Անթուանի ընկերներէն: Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար, եթէ յանցանքի փոքրիկ բաժին մըն ալ իրենք իրենց վրայ առնէին:

Միջերկրականի եզերքը կը քերեմ, — Քան, Ժուան-լէ-Փէն, ու բնականաբար, Նիս: Նիսի «Խանասոր»ը եւս պէտք է տեսնել: «Յառաջ»ը ձեռքիս, օթոքարէ օթոքար ցատկելով՝ կը գտնեմ հանդիսավայրը, — Նիսի բարձունքը, սրճարանի մը գեղեցիկ պարտէզին մէջ, սեղաններու շուրջ հաւաքուած են մեր ընկերներն ու բարեկամները իրենց ընտանիքներով, ոգեկոչելու համար Հերոսներու յիշատակը: Պիֆթէ չկայ, խմելիքը սրճարանին տէրը կուտայ: Բոլորն ալ բերած են իրենց ուտելիքները, աւանդական «տոլմա»յով ու «պէօրէկ»ով: Խումբին հասոյթը պիտի ըլլայ ափսէ մը թերթանոյշ, որ աճուրդի կը դրուի, անշուշտ երգ եւ արտասանութիւն: Ընկեր Նախագահին բացման խօսքը եւ երիտասարդ ընկերոջ մը խանդավառ բանախօսութիւնը, քանի մը խօսք ալ «Լեւոնեան» միաբանութենէն Հայր Դաւիթին, — այդ տեսակէտէն հարուստ ենք Հայերս, այնտեղ ուր Լուսաւորչական քահանայ կը պակսի՝ Կաթողիկէ վարդապետը կը փոխարինէ, օրհնելու համար Օրը, Տօնը եւ սեղանը:

Երեկոյեան ուշ ատեն, օրս լաւ անցուցած ըլլալու գոհունակութեամբ, կը վերադառնամ Ժուան-լէ-Փէն: Քաղաք մը միջազգային, որ լեցուած է ամէն ազգէ ու ամէն ցեղէ ամբոխով մը: Չեմ գիտեր ինչո՛ւ, այս անունը տուեր են քաղաքին: Եթէ ինծի հարցնէին, պիտի մկրտէի «Միջազգային Մերկերու քաղաք»: Ամէն կողմ մերկութիւն, հեռագրատունէն մինչեւ կայարանը եւ խանութները, — մէկ ժապաւէն կուրծքին վրայ, մէկ ժապաւէն վարի տունը: Ժապաւէններ որոնք աւելի նեղ են քան մեր գիւղի աղջիկներուն մազերուն կապուած ժապաւէնները: Արդիականութի՞ւն է, մեր գործը չէ քննադատել: Անցնինք:

Յաջորդ կիրակի, Նիսի Հայոց եկեղեցին, կերանք օրհնուած խաղողը ու կը վերադառնանք Փարիզ կազդուրուած, «զարդացած», բայց Հայութեամբ յուսադրուած,

ԳՐ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՏԻՍ – ԱՊԱՊԱՅԻ (Եթովպիա) մէջ մեռած է Գրիգոր Տարաքճեան, եղբայրը Եթովպահայ ծանօթ գործարանատէր եւ ազգային դէմք Մարտիրոս Տարաքճեանի: Շատ սիրուած անձ մըն էր, որուն յուղարկաւորութեան ներկայ եղած է խուռն բազմութիւն մը, եթովպացի անձնաւորութիւններ եւ նախարարներ: Արարողութիւնը կատարած է Դերենիկ եպս. Փօլատեան:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ, վերջերս նուագուած է Ալան Յովհաննէսի «Արարատ» թիւ 14 համանուագը:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է ազգային ծանօթ բարերար՝ Յովհաննէս Նորատունկեան, որ երկար տարիներ եղած է Սկիւտարի Ս. Խաչ Դպրեվանքի Խնամակալութեան ատենապետ և Գատըգիւղի Ս. Թագւոր եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդի անդամ: Ողբացեալը քանի մը տարի առաջ մէկ միլիոն ոսկիի օժանդակութիւն մը ըրած էր Ս. Խաչ Դպրեվանքին եւ նոյն հաստատութեան կտակած իր կալուածները, որոնք քանի մը միլիոնի կը հասնին:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ Փարիզ մեկնած են Պէյրութի ազգային վարժարաններու հինգ տնօրէնները: Անոնք են՝ Հ. Քլեման Մալճեան (Նոր Մարաշի Հայ Կաթողիկէ Մեսրոպեան մանչերու վարժարան), Կարօ Գանթարճեան (Նոր-Ատանայի Աք - գարեան վարժարան), Երուանդ Պապայեան (Հ. Բ. Ը. Մ. Նորաշէնի Թէքէեան վարժարան), Օննիկ Սարգիսեան (Հ.Մ. Ը.Մ. Պէյրութի Տէմիրճեան վարժարան), Գրիգոր Խաչերեան (Ռումէյլի Ռուբինեան ազգ. վարժարան): Ճամբու ընթացքին պիտի այցելեն՝ Պոլիս, Աթէնք, Հռոմ Վենետիկ, Միլանօ եւ Ցիւրիխ: Փարիզի մէջ պիտի հետեւին Սեւրի Մանկավարժական Միջազգային Հաստատութեան դասընթացքին: Ինչպէս անցեալ ամառ, այս տարի եւս այս գործին նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ Օգոստոս 2ին մեծ հանդիսութեամբ կատարուած է Ալիքի գրադարանին վերաբացման հանդէսը: Գրադարանապետ նշանակուած է ընկեր Սիսակ Առաքելեան: Գրադարանը վերջերս հարստացած է ընկ. Մխոյի, Ա. Բաբալեանի, Վ. Արծրունիի եւ Վ. Բաբայեանի թանկարժէք եւ հազուագիւտ գրքերով: Յանուն Պատանեկան Միութեան խօսած է ընկեր Վարդան Վարդանեան, ապա երգչախումբը Մեր Հայրենիքը երգած է: Հայկերոյթին սեղանապետ ընտրուած է ընկեր Սամսոն Ստեփանեան: Խօսած են նաեւ Հրայր Մարուխեան, Երուանդ Հայրապետեան եւ Արտաւազդ Հաճեան:

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ մէջ Հայկ. Մշակութային Ընկերութիւնը Հայկական Ակումբին մէջ ցուցահանդէս մը կազմակերպած էր, որուն բացումը կատարած է Կալկաթայի Ասիական Ընկերութեան ընդհ. քարտուղար՝ Սարայովատին: Ցուցադրուած էին Հայաստանի գիւղատնտեսական եւ գիտութեան մարզերու յառաջդիմութիւնները: Բաժին մըն ալ նուիրուած էր հայ արուեստին, պատմութեան եւ մշակոյթին:

ԱՀՈՒԱԶԻ (Պարսկաստան) «Գարուն» նախակրթարանը այս տարի 200 աշակերտ ունեցած է եւ մեծ յաջողութիւն արձանագրած պետական քննութեանց մէջ:

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ (Պարսկաստան) Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութիւնը կը նկատուի Իրանահայութեան ամէնէն հին կազմակերպութիւնը: Հիմնուած 1892ին, իր գոյութեան 70 տարիներու ընթացքին, Ընկերութիւնը մեծ դեր կատարած է Ջուղայահայ կեանքին մէջ եւ այսօր ալ իր հոգատարութեան տակ կը գտնուին երկու որբանոցներ: Ընկերութիւնը վերջերս հոգեհանգիստ կատարել տուած է որբանոցներու բարերարներուն յիշատակին, քարոզած է Ներսէս վրդ. Բախտիկեան:

ԹԵՍԱՆՈՂԻԿԷԻ (Յունաստան) Հայ Կարմիր Խաչը (ՀՕՄ), իր հասոյթներուն երեք չորրորդը կը տրամադրէ հայ մանուկին ազգային դաստիարակութեան: Կը պահէ ծաղկոց - նախակրթարան մը, որուն 58 աշակերտներէն 50ը կանոնաւորապէս հետեւած են դասաւանդութեանց եւ զգալի յառաջդիմութիւն արձանագրած:

Եթէ երջանկութիւնը չգտանք տակաւին, պատճառը այն է որ, զայն կը փընտռենք հոն, ուր գոյութիւն չունի:

ՊՈՒՐԺԷ

×

Կինը աղջնակ մըն է, որ կը զբօսնու զարդեղէններով, կը քնանայ երգերով եւ կը գրաւուի խոստումներով:

ՍՈՖԻ ԱՐՆՈՒ

×

Սէրը կը ցրուէ մեր կեանքին մթին ամպերը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Մութը ըրէ, Ռէս Մելիք, ժամանակ չկորսնցնենք... ել՛ր, եկուր ետեւէս... ամէն բան պատրաստ է եւ դուն քիչ մը վերջը ազատ պիտի ըլլաս...:

— Ո՞ւր պիտի երթանք:

— Եկուր կ'ըսեմ:

Ռէս Մելիք ալ չխօսեցաւ, առանձնարանէն դուրս ելաւ Վանականին հետ, ապուշ տղու մը պէս ոչ ընելիքը գիտէր ոչ երթալիք տեղը: Վանականը գաղտնի ճամբաներով շէնքին մէջ մտաւ ու Ռէս Մելիքին ձեռքէն բռնած՝ մինչեւ այն խարխուլ պատին քով առաջնորդեց, ուսկից անցած էր ներսը. հոն, այդ դարհուրելի պատին մէջ ճեղքուածք մը բացուած էր, ուսկից մարդու մը մարմինը հազիւ դուրս կրնար ելլել:

— Բարձրացիր վրաս, մրմնջեց Վանական:

Ու կռնակը ծռելով Ռէս Մելիքին դարձուց:

— Աստուած իմ... հապա դո՞ւն... նկատել տուաւ Ռէս Մելիք, խեղդուած ձայնով մը:

— Մի առարկեր... շուտ ըրէ... ժամանակ չկորսնցնենք, ընդհատեց Վանական քիչ մը նեղացած:

Ռէս Մելիք դողդղալով իր ոտքը դրաւ այդ պաշտելի մարդուն կռնակին վրայ եւ մինչեւ ծակը բարձրացաւ. ձեռքերը ճեղքուածքին քարերուն կառչելով սողոսկեցաւ անոր մէջ եւ դուրս ելաւ: Շատ չանցաւ Վանականն ալ ճեղքուածքին մէջ երեւցաւ, ուսկից զգուշութեամբ մը պատին տակը նետուեցաւ որ բաղդատմամբ ներքին խորութեան, հազիւ մէկ մարդու հասակէն քիչ մը աւելի բարձր դիրք ունէր:

— Քալէ՛... քալէ՛ մրմնջեց Վանական:

Եւ բանտին յետնակողմէն, որ ծովուն վրայ կը նայէր, ուղղակի շուրջը պատող պարիսպներուն քայքայուած տեղը հասան ու բերդին ամէնէն ապահով ճամբէն Աւանց գացին, որ Վանայ գեղեցիկ ու օդասուն արուարձանն է, բայց այդ արուարձանը չմտան, բաւական հեռուէն Հայկավանք վերադարձան ու Լուսիկին տունը ապաստանեցան:

ԳԺԻՐ ՉԱՔՕ ԻՐ ԴԵՐԻՆ ՄԷՋ

Ռէս Մելիքին ձերբակալութենէն ետքը, Գժիր Չաքօ գիւղին պաշտօնական մարդը դարձաւ ու անոր գործերը վարելու համարձակեցաւ, առարկելով թէ կառավարութեան հրամանն էր այդ:

Իրմէն բոլորովին զզուած ու ձանձրացած գիւղացիները թէեւ այս տեսակ բռնաբարում մը չուզեցին տանիլ, սակայն լաւ համոզուած ըլլալով Գժիրին ինչ կարգի գազան մը ըլլալուն, վախցան բողոքելու, վախցան անոր դէմ ձայն բարձրացնելու... հետեւաբար թողուցին որ այդ հրէշը, այդ անիծեալ մարդն իր ուզածը ընէ եւ իր անարգ դերին մէջ մտնէ...:

Գիշեր մը երկու հիւրեր եկան իր տունը. մին վարդապետ մըն էր, իսկ միւսը՝ քաղաքացի երիտասարդ մը:

Գժիր Չաքօ տարօրինակ սէր մը ունէր դէպի կղերականութիւնը, այդ պատճառաւ կը յարգէր այդ պաշտօնին կոչուածները:

Վարդապետին գալուստը մեծ ուրախութիւն մը եղաւ իրեն համար, որովհետեւ իր ինքնակոչ Ռէսութեան օրով ոչ մէկ կղերական իր տունը ոտք դրած էր, բայց գիւղին նորընծայ Տէր Կարապետ քահանայէն, որ իր չարագործութեան, իր դաւերուն ու իր բոլոր նենգամիտ խարդախութեանց համախոհ էր, մեղսակիցն էր, ընկերն էր:

— Բերէ՛ք սուրճ աչքերնիդ առնեմ, ըսաւ Գժիրը իր չինականներու յատուկ բացատրութեամբը:

Ու համբուրեց վարդապետին աջ ձեռքը:

— Աստուած կեանքդ աւելցնէ... մըրմնջեց վարդապետը խռովայոյզ ձայնով մը:

Գժիր Չաքօն՝ իր փութկոտ սովորութեան համաձայն, ամէն տեսակ պատիւներ ու յարգանքներ շռայլեց այս երկու մեծարելի հիւրերուն՝ որոնք կակուղ մինտէրներու վրայ նստելէ ետքը զանազան խօսակցութեան բռնուեցան անոր հետ ու հարցումներ ըրին...:

— Ի՞նչպէս են գեղիդ գործերը, հարցուց վարդապետը Գժիր Չաքոյին:

— Փառութիւն Աստուծոյ, շատ աղէկ են, պատասխանեց Գժիրը:

— Ուրախ ենք... Աստուած աւելի աղէկ ընէ, վրայ բերաւ վարդապետը:

— Ձեր սուրբ աղօթքովը, մրմնջեց Գժիրը:

Այս կցկտուր խօսակցութիւններէն ետքը, վարդապետն ու երիտասարդը քնանալու գացին:

Երկու օրի չափ Գժիրին տունը հիւր մնալով, վարդապետը գրեթէ ուսումնասիրելու յաջողած էր այդ մարդուն հոգեկան վիճակը. հետեւաբար գաղտնի եկեղեցիի մը խուցը տարաւ զանի եւ խոստովանցնել ուզեց:

(Շար.)

ՕՐ· ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՔԵՇԱՊԵԱՆ
եւ
ԸՆԿ· ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՕՀԱՆԵԱՆ
Նշանուած
23 Յուլիս 1961
Շաւիլ ՍԷն–Շամոն

×

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկ· Կղեմէս Օհանեան, կապ· Ժաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կը նուիրեն 20 Ն· Ֆ·:

ՆՈՒԷՐ

ՏԻԿԻՆ ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեան 50 Ն· Ֆ· կը նուիրեն Որբերու Օգն· Մարմնին ՏԻԿԻՆ ԱՏԼԻՆ ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆԻ մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

կապ· Ժաչի Շաւիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Միսաք Սարգիսեանէ 20 Ն· Ֆ· իր կնոջ, ընկերուհի Լիւսիի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ:

ՃԾԴՈՒՄ

ՃԾԴՈՒՄ.— Գալաքեան Սրբազանի չիրիմին նուիրատուներու ցանկին մէջ (Օգոստոս 5) Պ· Լորէնեանի անունին քով դրուած էր Պրազիլիա: Պիտի ըլլայ Տրակիմեան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու կիներ կրթական հաստատութեան մը մէջ ծառայելու համար (հանդերձատուն եւ խոհանոցի աշխատանքներ):

Դիմել անձամբ Յառաջի վարչութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Տիկին Մելփոդա Յովհաննէսեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Պ· Միսաք Գրիգոր Համբարձեան, որ պատերազմին դերի է ինկած եւ ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն, այժմ կը գտնուի Մարսէյլ: Ծնած 1923ին Աղնի չրջանի Ժարկով գիւղը, հօր անունը Գրիգոր, մայրը Հայկանուշ· ունի չորս եղբայրներ Սեդրակ, Նորայր, Գեղամ, Արտաշ եւ երեք քոյրեր Արուսեակ, Մարմար եւ Աղունիկ:

×

Հայաստանէն Տէր եւ Տիկ· Արամայիս եւ Հռիփսիկ Աբրահամեան կը փնտռեն իրենց զաւակները Գուրգէն՝ ծնած 1923ին եւ Լիպարիտ՝ ծնած 1924ին, Արթիկ, որոնք պատերազմին կորսուած են:

×

Հայաստանէն կը փնտռեն իրենց մօրաքոյրը Տիկին Եղիսաբէթ Մտեփանեան· ամուսնին անունը կարապետ, իսկ տղունը Արտաւազդ, որոնք կարսեցի են եւ առաջին պատերազմին բաժնուած իրենց սիրելիներէն:

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դիւանը՝ 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Բացառիկ ընկերական ընդհ· ժողով:

Հ· Յ· Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէն բացառիկ ընկերական ընդհա – նուր ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի չըրջանի բոլոր ընկերը – ընկերուհիները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 20,30ին (ժամը 8,30ին), «Ահարոնեան» սրահը՝ 26, Ռիւ Քոնվալէսան, Մարսէյլ:

Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերը – ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայա – նալ անդամատեսրով:

×

Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Ա–վինեոնի «Մուրատ» խումբը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ գտնուիլ:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
երթուդարձի գիներն են, կերակուրով վերադարձին կարելի է վճարել իշնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ· կարգ	3046 Ն· Ֆ·
Գ· կարգ	2506 Ն· Ֆ·

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՑՔի իրաւունք, անճ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ· կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ· կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ գէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճանապորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ԿՈՉ

ՃԻՊԷՅԼԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ(ՆԵՐ)
ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

—o—

1920–1926 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Ճիպէյլի Որբանոցի նախկին սաները դեղեցիկ յղացումը ունեցան դրուած տեսնելու ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ մը, որ բովանդակէ 1920–1926 տարեշրջանին Ճիպէյլի Ամերիկեան Որբանոցին մէջ ապրող սաներու կեանքը:

Ճիպէյլի Ամերիկեան Որբանոցին ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆը դրուած տեսնելու գաղափարը հինէն կուգայ· այն օրերէն երբ որբանոցը կը փակուէր եւ անոր սերունդը կեանքի ասպարէզ կը նետուէր, ցըրուած քիչ մը ամէն երկրի մէջ: Պարագաները եթէ թոյլատու չեղան անցեալին, սակայն այսօր իրականութիւն դարձնելու աշխատանքին լծուած են Լիբանանի, Սուրիոյ, Միաց· Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Սուրիոյ մէջ:

Կազմուած են արդէն ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆի հրատարակութեան կեդրոնական Մարմին մը Պէյրութի եւ Երկրային Ցանճնախումբեր Միացեալ Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Սուրիոյ մէջ:

Կեդրոնական Մարմինս նախապատրաստական աշխատանքները արդէն աւարտած ըլլալով, ներկայ կոչով հրաւէր կ'ուղղէ Ճիպէյլի Ամերիկեան Որբանոցի նախկին սաներուն, ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն անխտիր՝ բերելու իրենց տրամադրութեան տակ գտնուող միջոցներով, իրենց աջակցութիւնն ու աշխատակցութիւնը հրատարակուելիք ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆին:

Ծրագրուած է, ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆին մէջ տալ վաւերական պատմութիւնը Առաջին Աշխարհամարտի արհաւիրքներէն ճողոպրած սերունդին, սկսած՝ Փոքր Ասիոյ խորերէն մինչեւ Սուրիական անապատները, մինչեւ այդ սերունդին համախմբումը Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստաբաշխ Մարմնի կողմէ բացուած Որբանոցներուն մէջ եւ մանաւանդ պատմութիւնը ամբողջական, արժանավայել՝ այդ սեռրունդի այն հատուածին, որուն վիճակուեցաւ ապրի՛լ, հասակ ներել, ուսում եւ դաստիարակութիւն ստանալ Ճիպէյլի Ամերիկեան Որբանոցին մէջ:

Մեծ է ծրագրուած աշխատանքը եւ կը կարօտի չատերու աշխատակցութեան: Հրատարակութիւնը ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆին համար անհրաժեշտ են նախկին սաներու որբանոցային կեանքի յուշերը, տպաւորութիւնները, նկարները, թերթեր, փաստաթուղթեր, անհրաժեշտ են՝ իւրաքանչիւր սաի ո՛ր դասարանի աշակերտ, ո՛ր տարին, քանի՛ տարի մնացած, որո՛նք եղած են իր ուսուցիչները, աշակերտուհիները, ընտանեկան եւ տնտեսական կացութիւնը, ղրաղումը եւ հասցէն պատկերացնող մանրամասնութիւնները:

Ջեռնարկին մեծածախս հանդամանքը նկատի ունենալով, կոչ կ'ընենք, որ իւրաքանչիւր նախկին սան լայնօրէն բերէ իր բարոյական աջակցութեան հետ նաեւ նիւթական աջակցութիւնը՝ նուիրատուութեամբ:

Սիրելի նախկին սաներ, բախտակից եղբայրներ, ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆը, որուն պատրաստութեան ձեռնարկուած է, պատի բովանդակէ ձեր կեանքը, պիտի տայ պատմութիւնը այն Որբանոցին, որու յարկին տակ ձեւ առաւ ամէն մէկ սանի դիմագծութիւնը· հայօրէն ղեկավարուելու եւ մտածելու, հայօրէն ապրելու եւ գործելու պայծառ գիտակցութիւնը:

Պատմութիւնը նաեւ այն սերունդին, որ հազիւ Որբանոցէն դուրս եկած՝ պիտի համաճուղուէր հայ կեանքին՝ իր պատուաւոր բաժինը բերելու հայ հանրային–հասարակական չարժումներուն մէջ:

Ներկայ կոչը հրաւէր մըն է բոլորիդ, անխտիր, ուր ալ գտնուիք, անմիջապէս հաղորդակցութեան մտնելու Երջանային Ցանճնախումբերու կամ ուղղակի կեդրոնական Մարմնիս հետ եւ ձեր կարելի միջոցներով աջակցելու ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆի պատրաստութեան եւ հրատարակութեան կենսական գործին:

Ամէն կարգի նամակ եւ գրութիւն կը խնդրուի ուղարկել Կեդր· Մարմնի նախագահ՝ Յովհաննէս Շահինեանի, եւ դրամական առաքումները՝ գանձապահ՝ Գէորգ Ժաչերեսեանի անունին, ստորեւ նշանակուած հասցէներով:

H. Chahinian
Pharmacie de la Santé
Rue Foch, Beyrouth — Liban

K. Katcheressian
Galery Allenby
Rue Allenby, Beyrouth — Liban.

Ճիպէյլի Ամերիկեան Որբանոցի
Յուշամատեանի Հրատարակութեան
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

Յուշագրութիւնները հասած պիտի ըլլան ամէնէն ուշը մինչեւ 1961, Դեկտեմբեր 31:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈՓԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
⟶ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ⟵

OFFICE INTERNATIONAL
DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ անօրէն մը ունի·—
ԳՐԻՍԹԻԱՆ ՁԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱՒ: ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՁՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում:

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՓՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Սորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր
ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր
Գինն՝ 2420 Ն· Ֆ·, որուն 242 Ն· Ֆ·ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — JEUDI 24 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9185 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4986

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Թուրքիոյ օրինակը վարակիչ դարձաւ, շատ չանցած:

Ազգայնական ձգտումներ երեւան եկան Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը երկիրներուն մէջ, աստիճանաբար:

Առաջին արձագանգը հասաւ Պարսկաստանէն, ուր 1925ին վերջ կը գտնէր Ղաճարներու հարստութիւնը, Ահմէտ Շահի գահընկէցութեամբ եւ հիմը կը դրուէր Փահլաւուններու իշխանութեան: Գահ կը բարձրանար վարչապետ Րիզա Փահլաւի, այժմու վեհապետին հայրը:

Րիզա Շահ առաջին առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մուսթաֆա Քէմալ Աթաթիւրքի հետ, որուն յեղափոխական բարենորոգումները մեծապէս տպաւորած էին հարեւան իսլամ ազգերը:

Ազգայնական շարժումի արտայայտութիւններէն մէկը պէտք է նկատել փոփոխութիւնը «Պարսկաստան» անուան, որ այնուհետեւ կոչուեցաւ Իրան:

Ազգայնական շարժումը որոշ ծաւալ առաւ, ի վերջոյ 1951ին յանգելու համար քարիւղի անգլիական ընկերութեան ազգայնացման, վարչապետ Մոսատեղի օրով:

Իրանի հայկական գաղութն ալ ժամանակ մը ազդուեցաւ երկրի վարիչներու նոր քաղաքականութենէն: Ամէնէն շատ տուժեցին հայկական դպրոցները, ուր հայերէն լեզուի ուսուցումը որոշ սեղմումներու ենթարկուեցաւ:

Բարեբախտաբար այդ դրութիւնը երկար չտեւեց եւ արդէն երկար տարիներէ ի վեր մեր մայրենի լեզուն ազատօրէն կ'աւանդուի հիւրընկալ եւ վաղեմի բարեկամ երկրի ազգային բոլոր վարժարաններուն մէջ:

Իրաք, որուն Թագաւոր կարգուած էր Ֆէյսալ 1921ին, անգլիական հոգատարութեան տակ, 1930ին անկախութեան տիրացաւ: Այնտեղ աւելի կանուխ պիտի սկսէր ազգայնական շարժումը:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, երբ արաբական երկիրները հետզհետէ ազատագրուելով կազմակերպուեցան իբրեւ անկախ պետութիւններ, շատ բնական կերպով ազգայնական ձըգտումներն ալ սկսան չեչտուիլ:

Շատ փոքր է Իրաքի հայկական գաղութը, շուրջ 15.000 հոգի: Տարիներէ ի վեր այդ երկրի հայկական դպրոցները կը կիրարկեն պետական ծրագիրը: Բոլոր նիւթերը կ'աւանդուին արաբերէնով: Հայերէնին յատկացուած են սահմանափակ պահեր, իբրեւ երկրորդական լեզու: Պաղտատի, Պասրայի, Քէրքիւքի եւ Մուսուլի մէջ ունինք հայկական վարժարաններ, մանկապարտէզէն սկսեալ, մինչ որ թոյլ կուտայ նոր սերունդին պըզտիկ տարիքէն վարժուիլ մայրենի լեզուին:

Պետական ծրագիր կը գործադրուի նաեւ, քանի մը տարիէ ի վեր, Սուրիոյ մէջ, ուր կ'ապրին աւելի քան հարիւր հազար Հայեր: Իբրեւ հաւասարազօր սուրիական քաղաքացիներ, մեր հայրենակիցները իրաւական տեսակէտով «փոքրամասնութիւն» պէտք չէ նկատուին: Հայերէնն ալ Սուրիոյ տեղական բարբառներէն մէկն ըլլալով, պէտք չէ դասուի օտար լեզուներու շարքին մէջ:

Այս տեսակէտը ընդունուած էր Սուրիոյ պետական իշխանութեանց կողմէ, որոնք թոյլ տուած էին մեր մայրենի լեզուին ուսուցումը հայկական բոլոր վարժարաններուն մէջ, առաջնութիւնը տալով անշուշտ արաբերէնին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ

ՆՈՐ ՍԵՂՄՈՒՄՆԵՐ ՈՒԼՊՐԻԽԹԻ ԿՈՂՄԷ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ

Հակառակ աջէն թէ ձախէն տրուած հաւաստիքներուն, կը թուի թէ Պերլինի կացութիւնը կը վատթարանայ օրէ օր, եթէ ոչ ժամէ ժամ: Փանքովի կառավարութիւնը նոր արգելքներ դրաւ եւ չորեքշաբթի առաւօտեան ժամը 1էն, Արեւմըտեան Պերլինէն Արեւելեան Պերլին անցնիլը արգիլուած է, եթէ ենթական մասնաւոր առւվայս (արտօնագիր, անուն մը որ օտար չէ Ֆրանսացիներուն) չունենայ: Այդ «անցագիր»ը ստանալը 48 ժամի եւ բաւական այլ ձեւակերպութեանց կը կարօտի: Ծանօթ է որ սեղմումներու սկիզբը Փանքովի իշխանութիւնները եւքը միայն արգիլած էին եւ իրենց դուռները լայնօրէն բաց ձգած էին մուտքի համար, որպէսզի ուզողը օգտուի Արեւելեան Գերմանիոյ «դրախտէն»: Կը թուի թէ Ուլպրիխթ յետին միտք մը ունի նման որոշում մը տալու համար: Այս առթիւ կարելի է նաեւ յիշել թէ Անաստաս Միկոյեան, Թոքիոյէն մեկնած ատեն, չեշտած է թէ Պերլինի տագնապը վերջացած չէ եւ հարցն ալ կարգադրուած չէ:

Ատընաուր Պերլին հասաւ երեքշաբթի օր, բայց ժողովուրդը շատ գաղջ ընդունելութիւն մը ըրաւ: Բնակչութիւնը դըժգոհ է որ Ատընաուր տագնապին առաջին օրն իսկ չէ փութացած Պերլին երթալ: Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, վարչապետը չեչտեց թէ Արեւելք–Արեւմուտք ժողովի մը համար, նախապայման պէտք չէ ըլլայ: Դաշնակիցները, ըստ Ատընաուրի, պէտք է միջոցներ ունենան, որոնք թոյլ տան աւելի հեռու երթալ, խորհրդային կամայական որոշումներուն պատասխանելու համար: Վերջերս Արեւմըտեան Պերլին ղրկուած զօրքը քաղաքական մեծ նշանակութիւն ունի: Փանքովի եւ Մոսկուայի միջեւ ստորագրուելիք հաշտութեան դաշնագիրը ճնշումի մը միջոցը չէ որուն համեմատ Արեւելք – Արեւմուտք խօսակցութիւնները պէտք է նախապէս տեղի ունենան: Եթէ դաշնագիրը առաջ ստորագրուի, Ռուսերը պէտք է երաշխաւորեն դաշնակիցներու ազատ մուտքը՝ Պերլին: Գերմանիան պէտք է նպաստէ Ատլանտեան Ուխտի զօրացման, Պերլինի կացութեան պատճառաւ: Եւ վերջապէս, Քոնրատ Ատընաուրի համար, Արեւելք – Արեւմուտք ժողովի մը պարագային, խորհրդային ծրագրին (երկու դաշնագիր, երկու Գերմանիաներուն հետ) պէտք է մէկ պատասխան ունենալ՝ խօսինք գերմանական հարցերու մասին:

Ատընաուր պտըտեցաւ քաղաքը, գնաց տեսնելու «չինական պարիսպները», այցելեց Մարիընֆելտի գաղթականներու կայանը եւ այն փողոցը, ուր կին մը մեռած էր, փորձելով պատուհանէն նետուելով ազատութեան ծոցը իյնալ: «Ինչո՞ւ ուշացար» կը մտածէին Պերլինցիները, բայց ի վերջոյ գոհ էին որ «ծերուկը» եկած է:

Պերլինի տագնապը պատճառ դարձած է նաեւ որ քրիստոնեայ – ժողովրդավարները եւ ընկերվարականները փոխեն իրենց ընտրապայքարի եղանակը: Ամէն մէկը կ'ուզէ իր քարոզչութեան ծառայեցնել Ճոնսընի այցելութիւնը, իւրացնելով ամերիկացի փոխ–նախագահը Պերլին բերած ըլլալու գաղափարը: Կասկած չկայ թէ Պրանտ շատ կ'օգտուի կացութենէն եւ իր ժողովրդականութիւնը մեծցած է:

ՊԻԶԵՐԹ

ՍԹԻՎԸՆՍԸՆ ԽՈՀԵՄ ՃԱՌ ՄԸ ԽՕՍԵՑԱՒ

Ազգաժողովի երկրորդ նիստին, նախ խօսք առաւ Լիբիոյ պատուիրակը, որուն յաջորդեց Արժանթինի ներկայացուցիչը: Առարկայօրէն մօտենալով հարցին, Արժանթինցին ըսաւ որ ժողովին չիյնար երկու կառավարութեանց ըսել թէ ի՛նչ միջոցներ ձեռք պէտք է առնեն Պիզերթի մասին, կարելի է միայն թելադրել կողմերուն որ նստին խօսին եւ իրենք գտնեն լուծումը: Ցաւ յայտնեց որ Ֆրանսան կը բացակայի ժողովէն, բայց մերժեց արհամարհանքի վերագրել այդ կեցուածքը: Այս նպաստաւոր ելոյթին կը յաջորդեն երկու թշնամական ճառեր: Առաջինը Եուկոսլաւիոյ պատուիրակն է, յաջորդը՝ Եթովպիոյ, որուն կարծիքով Թունուզ իրաւունք ունի պահանջելու ֆրանսական զօրքին անմիջական պարպումը:

Ատլայ Սթիվընսըն ճառ մը խօսեցաւ, որուն ոճէն յայտնի էր թէ ոչ ոքի հետ կ'ուզէ գէշ մարդ ըլլալ: Պատասխանեց սակայն խորհրդային պատուիրակին ամբաստանութեանց, չեչտելով թէ Ֆրանսա այնքան հողամաս ազատագրած է որքան Խորհ. Միութիւնը գրաւած է իր նուաճումներով: Կը թելադրէ որ կողմերը միջին ճամբայ մը գտնեն, որովհետեւ պէտք է Ափրիկէն խաղաղ ըլլայ եւ ՄԱԿը պէտք է այնպիսի որոշում մը տայ որ չխրտչեցնէ կողմերէն մէկը:

Կը խօսին նաեւ Պիրմանիոյ, Իրաքի եւ Արաբ. Մ. Հանրապետութեան ներկայացուցիչները: Իրաքի պատուիրակը կ'ամբաստանէ Ֆրանսան որ «լրբութեամբ կատարած է կանխամտածուած արարք մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ նոյն ժամուն եւ 10 վայրկեանի ընթացքին, 14 փլաստիք ռումբեր պայթեցան առջի գիշեր, ծանօթ անձնաւորութեան բնակարաններուն առջեւ: Ասոնց կարգին Փիէր Պրիսոն եւ Լուի Կապրիէլ Ռոպինէ (Ֆիկառօ), Ֆրանսուա Սական, Ժանընէ, եւայլն: Վնասները միայն նիւթական են:

ԽԱՐԹՈՒՄԻ (Սուտան) մէջ միջադէպեր պատահած են: 15 մեռեալ եւ 19 վիրաւորներ կան:

ՊՈՒՐԿԻՊԱ խօսքն ուղղելով հաւատացեալներուն, որոնք Մուլուտի (Մարգարէին ծննդեան տարեդարձը) առթիւ մըզկիթը հաւաքուած էին, ըսաւ. «Թող Ալլահ յաղթանակ պարգեւէ Ալժերիոյ եւ Պաղեստինի Արաբներուն»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ֆրանսական ցուցահանդէսը օրը 75.000 այցելու կ'ընդունի:

ՍԷՆԻ նահանգը ամբողջ Ֆրանսայի տուրքերուն կէսը կը վճարէ: 1960ին Սէնի բնակիչները վճարած են 19 միլիար 43 միլիոն 340.197 Նոր Ֆրանք, մինչ բովանդակ երկրին վճարման գումարն է՝ 42 միլիար 945 միլիոն 384.543 Ն. Ֆ.:

ՀԱՊԻՊ ՊՈՒՐԿԻՊԱ որդի, տեսակցութեան մըն ընթացքին ըսած է Տավիտ Շէօնպրունի թէ եթէ ՄԱԿը յստակ որոշում մը չտայ ֆրանսական զօրքին ներկայութեան դէմ, Պիզերթի մէջ, այն վիճակին մէջ պիտի գտնուի ուր էր Ազգերու Դաշնակցութիւնը 1935ին Եթովպիոյ ժամանակ: «Եթէ ՄԱԿը մեզի մտիկ չընէ, հայրս 1961ի Հայլէ Սելասիէն պիտի ըլլայ»:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ նկատի առնելով միջազգային կացութիւնը, մերժեցին ստորագրել օդանաւային նախատեսուած համաձայնութիւնը, Խորհ. Միութեան հետ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Բիւրականի դիտարանին տնօրէնը՝ խորհրդային պատուիրակ Վիքթոր Համբարձումեան, Քալիֆորնիոյ Սանթա Պարպարա քաղաքին մէջ գումարուած աստղագիտական միջազգային համաժողովին խօսք առնելով յայտնեց թէ Խ. Միութիւնը կը պատրաստուի շատ մօտ օրէն անջրպետ արձակել արուեստական արբանեակ մը, որ խոշոր աստղադիտակ մը պիտի կրէ: Համբարձումեան աւելցուց թէ այդ աստղադիտակը պիտի կրնայ աշխատիլ առանց այն կաղացումներուն, զորս կ'ունենայ երկրագունդի վրայ:

ՄԱՒՐԻՏԱՆԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ Մոքթար Ուլտ Տատան, 37 տարեկան: Մահմետական, բայց սնած արեւմտեան մշակոյթով, Ուլտ Տատան ափրիկեան կրտսեր նախագահն է: Փաստաբան էր Տաքարի մէջ, ամուսնացած է կաթողիկէ Ֆրանսուհիի մը հետ:

«ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ կառավարութիւն» մը կազմուած է Ճափոնի մէջ: «Վարչապետը» ազդարարութիւն մը ուղղած է, ուր կ'ըսէ. «Անջրպետի մարդիկը պատրաստ են համաշխարհային դահլիճ մը կազմելու եթէ մարդիկ չընեն»: Այչին Սաքայ («վարչապետը») յայտնած է թէ իր բարձր պաշտօնին կոչուած է անջրպետեան մարդու մը կողմէ, որ ճափոներէն կը խօսէր (բարեբախտաբար) եւ որուն հանդիպած է լերան մը ստորոտը: Երկրային դահլիճին նպատակն է վերջ տալ մարդկային թշուառութեանց եւ բարելաւում բերել ամէն մարդի մէջ: Իր երկու կդորդները պիտի ըլլան՝ Քենետի եւ Խրուշչեւ որոնց գործակցութիւնը խընդրուած է...

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՈՂՋ-ԱՌՈՂՋ ՄՈՍԿՈՒԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Անաստաս Միկոյեան Մոսկուա վերադարձաւ ողջ–առողջ, 9 օր անցընելէ ետք Ճափոնի մէջ, խորհրդային ցուցահանդէսին առթիւ: Առեւտուրի նախարարը եւ Արտաքին նախարարը օդակայան առաջնորդած էին խորհրդային փոխ–վարչապետը. հոն էին նաեւ մօտ 1000 ցուցարարներ որոնք «Միջազգային»ը երգելով ճամբու դրին Միկոյեանը:

Մեկնումէն առաջ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, փոխ–վարչապետը անգամ մը եւս անդրադարձած է Ճափոնի եւ Խորհ. Միութեան յարաբերութեանց, չեչտելով թէ շատ տպաւորուած էր ճափոնցիներու հակապատերազմեան զգացումներէն, «Ընդունելութիւնը սպասածէս աւելի սիրալիր էր» աւելցուցած է Միկոյեան:

Յայտնած է թէ բացի անոնցմէ, որոնք «դերասանութիւն կ'ընէին անշուշտ», ամէն ոք զինքը ժպիտով ընդունած է: Գոհ է ճամբորդութենէն, խօսակցութիւններէն եւ համաձայնութիւններէն (18 միլիոն տոլարի ճափոնական ապրանքի համաձայնութիւն կնքուած է): Քաջքըսած է վոտկայի ճափոնական ներածումները չինուած՝ Հոլանտա կամ Ամերիկա: «Կը կարծէք որ ինչ որ Ամերիկայէն կուգայ բարձր որակ ունի եւ նոյնիսկ կը կարծէք թէ լուսինը աւելի փայլուն է Ամերիկա: Եթէ իսկապէս լուսնակ գիշերը տեսնել կ'ուզէք, ինչո՞ւ մեր տիեզերագնացներուն չէք միանար»:

Պատասխանելով քննադատութիւններուն, որոնք կը վերաբերէին Խորհ. Միութեան ստորագրած զինակցութեան դաշնագրին՝ Հիւսիսային Քորէայի հետ, ըսաւ թէ պարզապէս կանխելու համար է փաշական վարչաձեւի մը հաստատումը, աւելցնելով. «Եթէ Ամերիկացիք համաձայն էին պետական հարուածին, նախապէս, ծանրակշիռ է»:

ՀԱՅԵՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԺԳ. դարու կիսուն, երբ Լէոպոլիս քաղաքը հիմնուեցաւ, Հայերը գերմանացի գաղթականներու հետ՝ մասնակցեցան ոչ միայն անոր բարգաւաճման, այլեւ արհեստներու, վաճառականութեան եւ արուեստին ծաւալումին: Արդարեւ, Ե.–ԺԱ. դարերու միջեւ, Հայաստան թէեւ երկար ատեն պարսկական եւ արաբական լուծին տակ ապրած էր, իր մշակոյթով, սրբազան ճարտարապետութեամբ, կերպասագործութեամբ եւ այլ արուեստներով փայլուն դիրքի մը հասած էր: Յիշատակարանները, որ տակաւին կը մնան եւ կամ տակաւ առ տակաւ ի լոյս կ'ընծայուին պեղումներու միջոցաւ, հիացում եւ յարգանք կը պարտադրեն եւրոպացի գիտնականներու, այդ մեծ եւ միանգամայն դժբախտ ազգին զաւակներուն հանդէպ: Բաւական է հոս յիշել երկու մեծածաւալ հատորները լեհ հռչակաւոր գիտնականին, Սթրշըկովսքիի, հայ ճարտարապետութեան մասին: Ինչ որ կը վերաբերի վաճառականութեան, կը նշեմ միայն թէ Թ.–Ժ. դարերու վաճառականական մեծ ճամբան, որ Կասպից ծովէն կ'երկարէր մինչեւ Սպիտակ ծով, կը կոչուէր « Հայկական Ճանապարհ »:

Մեծն Գազիմիրի պանծալի թագաւորութեան ժամանակ (1340–70), երբ Կալիցիա կը ստանար նորագոյն վարչական եւ եկեղեցական կազմակերպութիւն, մեր հայ գաղութն ալ նոր լոյսի տակ երեւան կ'ելլէր: Ան կը ներկայանայ մեզի տեղացի, լեհ, գերմանացի եւ ռութէն համայնքներու նման, ազգ մը (նասիոն): Վերոյիշեալ թագաւորին շնորհիւ Հայերը կ'ունենան իրենց ինքնուրոյն քաղաքական կազմակերպութիւնը սեփական ազգապետով, ինչպէս նաեւ եկեղեցական նուիրապետութիւն մը՝ Գրիգոր Արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեամբ:

Եակէլլոն թագաւորներու շրջանին (1386–1572), անոնք տէր դարձեր էին այնպիսի հարստութեան եւ բարեկեցութեան, որ կարող կ'ըլլային փոխ տալ հսկայ գումարներ՝ լեհ իշխաններու եւ նոյնիսկ թագաւորներու, որպէսզի անոնք բանակներ կազմէին: Իրենց հարստութեան մեծագոյն աղբիւրն էր վաճառականութիւնը՝ Մերձաւոր Արեւելքի հետ: Տեղեակ արեւելեան աւանդութիւններու եւ լեզուներու, անոնք կ'երթային մինչեւ հեռաւոր երկիրներ եւ իրենց վերադարձին կը լեցնէին Լէոպոլիս քաղաքի հրապարակը արեւելեան ապրանքներով, այսինքն՝ մետաքս, քթան, բամպակ, գորգ, մուշտակ, արեւելեան զեղանիւթ՝ կինամոմոն, կասիա, խաւարծիլ, խունկ, ճերմակ պղպեղ, ձկնկիթ, քրքում եւայլն...:

Այսպէս, Լէոպոլիս հետզհետէ դարձաւ համբաւաւոր քաղաք եւ վաճառականական կեդրոն՝ ուր արեւելքցի եւ արեւմուտքցի վաճառականներ իրենց ապրանքները կը փոխանակէին:

Ոչ միայն այսօր, այլեւ Եակէլլոն թագաւորներու ժամանակ, վաճառականական յարաբերութիւնները դուռ կը բանային դիւանագիտական յարաբերութիւններու:

Մեր ներկայ նիւթն է Լեհաստանի եւ վերոյիշեալ արեւելեան երկիրներու միջեւ փոխ–յարաբերութիւններու զարգացումին ի նպաստ՝ Հայերու բերած մասնակցութիւնը: Առ այս՝ նախ պիտի խօսինք Լէոպոլսոյ քաղաքապետարանին մէջ պաշտօնավարած հայ թարգմաններու մասին, ապա անոնց՝ որ նոյն պաշտօնը վարեցին արքայական պալատին մէջ, հուսկ՝ տաճիկ Սուլթաններու, Թաթար Խաներու եւ պարսիկ Շահերու մօտ լեհական դեսպանատուներու մէջ գործող հայ դեսպաններու, դեսպանական կցորդներու, դիւանագիտական սուրհանդակներու եւ գործակատարներու մասին:

Ա.

Քաղաքապետարանի թարգմաններու նկատմամբ, հարկ է նշել՝ թէ ԺԴ. դարու վերջերը գոյութիւն ունէին Լէոպոլսոյ մէջ ելեւմտական եւ քաղաքական ոստիկանական սպասարկութիւններ: Այս երկու ոստիկանական սպասարկութիւններուն գլուխն էր «Թարգման» կոչուած անձը, որ տեղեակ էր տաճիկ, յոյն, ռութէն, արաբ եւ պարսիկ լեզուներուն: Անոր վստահուած էր ոչ միայն վաճառականութեան եւ տարեկան տօնավաճառներու վերաբերեալ օրէնքներու ճշգրիւ գործադրութեան հսկողութիւնը, այլեւ քաղաքական հակալրտեսական կարեւոր եւ փափուկ պաշտօնը՝ հսկելու վաճառականի դիմակին տակ ներկայացող օտարազգի լրտեսներու եւ գործակատարներու վրայ:

Արդ, մեր տրամադրութեան տակ գտնուող փաստաթուղթերը կը վկայեն թէ Լէոպոլիս քաղաքի «Թարգմանի» պաշտօնը վարող անձերը, դարերու ընթացքին, եղած են գրեթէ միշտ Հայեր: Այս իրողութիւնը պերճաբանօրէն ցոյց կուտայ թէ ի՛նչ մեծ համակրանք եւ վստահութիւն կը վայելէին անոնք Լէոպոլսոյ քաղաքապետարանին մօտ: Շատ երկար պիտի ըլլար թուել վերոյիշեալ հայ թարգմաններու անունները, այս պատճառաւ կը բաւականանանք յիշելով մէկ քանին միայն:

Այսպէս 1383ին, Թարգման եղած է Նորատունկ Գութլուպէյ: 1389ին՝ Խաչերես: ԺԴ. դարու սկիզբները՝ Գրիգոր ոմն: 1541ին՝ անուանի Նիկողոս Ադապիովիչ: 1565ին՝ Զախնօ: 1580–1598 տարիներու միջեւ՝ Հաճըյովիչ եւ 1657–1667 տարիներու միջեւ՝ Պայտուլովիչ: Լէոպոլսոյ վերջին Թարգմանը եղած է Տօնապետովիչ անունով մէկը, որ այդ պաշտօնին կոչուած է 1705ին:

Բ.

Գալով արքունիքի թարգմաններուն եւ ատենադպիրներուն, հարկ է ըսել թէ արդէն ԺԴ. դարու վերջաւորութեան, Լեհերու եւ Թաթարներու միջեւ գոյութիւն ունեցող փոխ–յարաբերութիւնները հասած էին կենսունակ փուլի մը: Լեհ վեհապետները հարկ կը տեսնէին իրենց տրամադրութեան տակ ունենալ հոյլ մը թարգմաններու եւ այլ պաշտօնակալներու, որոնք հմուտ ըլլային թաթար լեզուին՝ զանոնք այլազան դիւանագիտական պաշտօններու մէջ գործածելու համար:

Այս թարգմանները առաւելապէս կ'ընտրուէին Լիթուանիայի Թաթարներէն եւ Հայերէն: Գրուսինսքի, Յիսուսեան նշանաւոր հայրը եւ Առաքեալը, կը հաւաստէ թէ «Վլատիսլաւ Եակէլլօ թագաւորը եւ Վիդոլտ իշխանը կը գործածէին Հայերը՝ Թուրք Սուլթանին մօտ իրենց ղրկած պատուիրակութիւններուն մէջ»:

Գրուսինսքիի հաւաստումը կը վաւերացուի հետեւեալ հրամանագրով, զոր շնորհեց Լատիսլաւ Եակէլլօ թագաւորը իր խորհրդարանին, Գրիգոր տէ Լաչքիին՝ որ 1415ին մասնակցած էր լեհ առաջին պատուիրակութեան, Թուրք Սուլթանին մօտ:

«Կը յայտարարենք, կ'ըսէր յիշեալ թագաւորը, թէ որքան հաճելի են Վեհափառութեան, մեր հաւատարիմ եւ սիրելի գլխուորին, Գրիգոր տէ Լաչքի Հայուն հաւատարմութիւնը, անվերապահ հպատակութիւնը եւ անոր բազմաթիւ արժանիքները: Կ'ուզենք մեր երախտագիտութիւնը յայտնել առանձնաշնորհումներ ընելով իրեն: Ուստի իրեն եւ իր յաջորդներուն կը պարգեւենք ցմիշտ մեր «Սրօքի» կոչուած արքունական կալուածը, որ կը գտնուի Լէոպոլսոյ շրջակայքը, իրեն յարակից բոլոր արտերով, արօտավայրերով, անտառներով, գետերով, ջաղացքներով եւ անոնց եկամուտներով հանդերձ»:

Չերկարելու համար, հոս պիտի յիշենք միայն մէկ քանի Հայերու անունները, որոնք ծառայութիւն մատուցած են լեհ Արքունիքին մէջ ԺԶ. դարէն ետք:

Այսպէս, օրինակի համար, Սիկիսմունտ Օգոստոս լեհ թագաւորը 1555ին իր հրովարտակներէն մէկուն մէջ կը յիշէ Նիկողոս անուն մէկը իբր «ազնուական հայազգի մեր պաշտօնեան եւ թարգման Թուրք լեզուի»: Նոյն պաշտօնը վարեցին 1565ին Վասիլովիչ Քրիստափոր, 1582ին՝ Քրիստափոր, ոմն «Թարգման նորին Վեհափառ Տէրութեան»: 1620–1650 տարիներու միջեւ կը յիշուին Սերեպքովիչ երեք եղբայրները, մին՝ Պետրոս, որ թարգմանեց Սուլթաններու եւ Թուրք պետական մարդոց նամակները: Այս թարգմանութիւններու ձեռագիրները կը պահուին մինչեւ այսօր Վարշաւայի պետական դիւանին մէջ:

Յովհաննէս Գազիմիրի թագաւորութեան շրջանին, նշանաւոր են Ռոմաշքովիչ եւ Բիողրովիչ եղբայրները, Սոպիէսքիի ժամանակ՝ Աբրահամովիչ, Աբլաքովիչ եւ Մինասովիչ: Յիշատակութեան արժանի են նաեւ ուրիշ շատ մը Հայեր, որ նման պաշտօններ վարած են լեհ իշխանական գերդաստաններու մօտ, ինչպէս էին. Ժուլքիէվսքիները, Լուպոմիրսքիները, Գոնիեցբոլսքիները եւ Փոթոցքիները:

Գ. Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(Շար. – 1)

ԱԿՐՈՊՈԼԻ ՇՈՒՔԻՆ ՏԱԿ

Տեսնել Հելլադան եւ... ապրիլ, զայն դա՛րձեալ տեսնելու բախտը ունենալու համար: Դարերու խաւը հազիւ թէ կարողացած է սքօղել անցեալի շքեղ փառքերը, որոնց վեհաշուք մնացորդները, բնութեան մէջ կոթողուած, խոր հիացում եւ ակնածանք կ'առթեն ամէն անոնց, որոնք մարդկային ստեղծագործութիւնը քաղաքակրթութեան ամէնէն վաւերական ազդակը կը նկատեն: Նիւթեղէնը եւ ոգեղէնը զուգահեռ կ'ընթանան այս երկրին մէջ, ու մարդիկ կը գիտակցին թէ՝ անմահ ըլլալու գաղտնիքը այդ իմաստութեան մէջ կը կայանայ:

Յաւիտենականութեան այս ճամբուն վրայ, ահա ե՛ս, պատահական անցորդ մը: Անցեալի յուշերուն մէջ մխրճուած (արդէ՞ն), հին օրերու սարսուռներուս օրրանը կ'որոնեմ: Հեգնանքի նման բան մըն է սակայն, անհատական անցեալով զբաղիլ հոս, երբ շուրջը հաւաքական անցեալի մը փառահեղ կոթողները իրենց վեհ շուքը սփռած են ամէն դի: Բայց, հեգնանքէն խրտչող չէ Հայը, մանաւանդ գաղութահայը, որուն գոյութի՛ւնն իսկ հեգնանքի ճամբով կ'ընթանայ: Հո՛ս, Ակրոպոլի շուքին տակ, Թիթեղեայ գորշ խրճիթներուն մէջ ծուարած կամ Ամերիկայի երկնասլաց շէնքերուն մէջ ապաստանած Հայերը, ողջ վկաներն են մեր տարապայման գոյութեան: Նոյն ցեղին զաւակները, բայց տարբեր ճակատագրի մը սահմանուած: Ամերիկահայ, Ֆրանսահայ, Յունահայ եւ դեռ արուեստական քանի՛ կոտորակներ, որոնք այսուհանդերձ, բերուած են մէկ յայտարարի տակ, որ կը կոչուի Հայութիւն: Հո՛ս, գորշ խրճիթներու, եւ հո՛ն՝ շքեղ բնակարաններու մէջ, հաւասար նո՛յն հանգամանքը — Հայութիւն: Ու թող ներեն ինծի Հոմերոսն ու Քսենոփոնը, Պիտիասն ու Պերիկլէսը, եթէ իրենց երգած ու դարերուն դէմ առյաւէտ կոթողած փառքերը թողած, մխրճուիմ մեր թիթեղեայ Հայնոցներուն մէջ եւ սրտիս զարկերով ապրիմ այն միւս մեծութիւնը, որ կայ հո՛ս, այս գորշ խրճիթներուն տակ տրոփող վեհ սրտերուն մէջ:

Մանկութիւն չեն տեսած այս մարդիկը, պատանեկութեան վառ սարսուռներուն տեղ մահուան ցուրտ դողը զգացած են: Իրենց երազ օրերը արեան ուղիներով ընթացած է, մինչեւ որ կեանքի ալիքը հոս նետած է զանոնք Թիթեղեայ այս բնակարանները խարիսխ հանդիսացած են իրենց հողմատատան գոյութեան: Հոս ամէն մէկ թիթեղ համակ պատմութիւն է: Ամէն մէկ երդիք՝ աղօթքի խորան մըն է, ուրկէ լսուած են ու դեռ կը լսուին մեր մամիկներուն քաղցր մրմունջները: Նեղ փողոցներ, խորտ ու բորտ: Փողոցը հոս պէտք է հասկնալ յարաբերական իմաստով մը. ան՝ աւելի մէկ մասնիկն է տուներուն, քանի որ դուռով մը միայն բաժնուած է տան ննջասենեակէն: Առաջին ակնարկով կը կարծէք թէ դժբախտութիւն կը տիրէ հոն, իսկ երկրորդով՝ կը համոզուիք որ, եթէ փրցնէք այդ խրճիթները, անոնց տէրերուն սրտէն մաս մը փրցուցած պիտի ըլլաք:

Հեգնանքներու մեծագոյնը՝ Ֆիքսի խրճիթներուն մօտ կառուցուող հայկական դպրոցի շէնքն է: Որեւէ պետութիւն կրնար հպարտ ըլլալ այսպիսի շինութեամբ մը, ուր դպրոցականներու համար ամէն յարմարութիւն նկատի առնուած է: Եռայարկ, քարաշէն, մարզադաշտով եւ հանդիսասրահով օժտուած շէնք մը, որ եթէ պատիւ կը բերէ այդ գործին հիմնադրամը տուող հայ բարերար տիկնոջ, այսուհանդերձ, նուազ պատիւ ու փառք չի բերեր այդ գործին լծուած բուռ մը Հայերուն, որոնք ոգի ի բոյն աշխատելով, եւ ժողովուրդի լումաներու օժանդակութեամբ իր վերջակէտին կը հասցնեն, բոլոր Հայերուս պարծանք հանդիսացող այս դպրոցը:

Եթէ այս շէնքին նմանը Հայաստանի

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

—o—

Ա.

Օսմ. Կայսրութեան քրիստոնեաները խանդավառուեցան Միտհատեան Սահմանադրութեան հռչակումով, որ հպատակութենէ քաղաքացիութեան կը բարձրացնէր բայաները, ազատութիւն կը շնորհէր, սպասելով որ կեանքի, ինչքի ապահովութիւն հաստատուի եւ երկրին տնտեսական զարգացումով քաղաքակրթութեան բարիքները վայելէին ամէնն ալ անխտիր: Պոլսոյ յոյն պատրիարքը միայն յոռետես կը թուէր ընդհանուր խանդավառութեան մէջ եւ Ֆեների Պատրիարքարանի շուրջ համախմբուած ամբոխին գոհունակութեան ճառը կը վերջացնէր ապագայի տխուր հեռանկարը ցոյց տալով. «Կ'աղօթեմ որ ձեր ցնծութեան արցունքները վշտի եւ ցաւի արցունքներու չփոխուին»:

Տարիներ դադարման դատապարտուած Ազգ. Սահմանադրութիւնը գործադրութեան կը դրուի: Երեսփոխանական ժողովը կը սկսի նիստեր գումարել եւ երրորդ նիստին, 1908ին, սեղանի վրայ կը դրուի հարստահարութեանց հարցը: Խօսք կ'առնէ երեսփոխան Զօհրապ, ներկայացուցիչ Սամաթիոյ ժողովուրդին, եւ կ'առաջարկէ «կառավարութենէն խնդրել որ գաւառները քննութեան ղրկուի յանձնաժողով մը, որուն մէջ հայ ազգն ալ իր վստահելի ներկայացուցիչը ունենայ»:

Հարստահարողները պահ մը սահմռկած էին, կը վախնային որ սահմանադրական կառավարութիւնը կորովի միջոցներ ձեռք կ'առնէ Հայերուն պահանջներուն գոհացում տալու համար: Իրենց վախը կը փարատի, պահանջկոտները յուսախաբ կ'ըլլան: Պատրիարքարանը կը կատարէ առաջին դիմումը, ծրագիրը կը ներկայացնէ Մեծ Եպարքոսին, Քեամիլ փաշայի, որ կը յուսադրէ դիմողները, կը խոստանայ նախարարներու խորհուրդին ներկայացնել զայն, որոշում մը տալու եւ գործադրութեան անցնիլ:

Այդ օրէն մինչեւ մահը Զօհրապ եռանդուն գործիչը պիտի ըլլայ բարենորոգումներու իրականացման, որպէս ազգային երեսփոխան, երբեմն լաւատես, երբեմն յուսախաբ: 1909ին հարցը կ'արծարծուի, ոչ յանձնախումբ կազմուած է, ոչ ալ հարցը լրջօրէն նկատի առնուած: Սահմանադրական կառավարութիւնը ազատութեան անունին տակ կը շարունակէ խոստումներու քաղաքականութիւնը, մինչդեռ գաւառի Հայութիւնը կը խուժէ Պոլիս, կը գաղթէ արտասահման, մինչդեռ քիւրտ տէրէպէյիները կը ժպտին: Ժողովը կ'առաջարկէ կրկին դիմել վարչապետութեան, յիշեցնել Եպարքոսին խոստումը, յայտնել ժողովին վրդովումը գաւառներէն եկած անբացատրելի կացութեան առիթով: Զօհրապ աւելորդ կը գտնէ նոր դիմումը, որովհետեւ կառավարութիւնը կը զբաղի այդ հարցով. «Օսմ. երեսփոխանները մեզի չափ ցաւակից են Հայաստանի վիճակին, որուն դարման հասցնելու համար յօժարութիւն ցոյց կուտան»: Զօհրապ կը հաւատար թէ Երիտ. Թուրք կուսակցութիւնը բարեացակամ էր Հայերու հանդէպ: Անբացատրելի է Զօհրապի յայտարարութիւնը, Ատանայի կոտորածը տեղի ունեցած էր անակնկալօրէն, խորհրդաւոր պայմաններու մէջ, տեղեակ ըլլալու էր Օսմ. երեսփոխան Պապիկեանի տեղեկագրէն, որուն պատճէնը յանձնուած էր Պատրիարքարան եւ ուր ցոյց կը տրուէր Ժէօն–Թիւրք կուսակցութեան պատասխանատուութիւնը: Սուլթանական բռնակալութեան տեղ կուսակցութեան մը բռնակալութիւնը կը հաստատուէր, հակառակ՝ Սահմանադրութեան եւ օրէնքի առջեւ բոլոր քաղաքացիներու հաւասարութեան: Պաշտօնական թերթը գրած էր. «Թուրքը պէտք է մնայ գերիշխող տարրը» (Թանին, 1908 Հոկտ.):

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար. – 3)

ԿԻՆԸ

Թէեւ ես չեմ պատրաստւում որեւէ մէ-ծին առաջարկութիւն անելու, բայց այն-քան է բաբախում սիրտս, որ կարծէք ա-ռաջարկութիւն պէտք անեմ : Եւ ի՞նչպէս ...րախի, երբ անցնում եմ այնպիսի ...թիւ, որի մասին գրելու համար հար-...ը, որի ... է գրիչը ծիածանի մէջ թաթախել, ... անել է Տիտոն, որ շատ լաւ էր ... կանանց, ըստ ոմանց, եւ բո-... չէր ճանաչում, ըստ ուրիշների : Ես սիրով կը կատարէի Տիտոյի խոր-հուրդը, եթէ եղանակը չխանգարէր, ուս-տի գրում եմ պարզապէս գրիչը թանաք-աւանի մէջ թաթախելով եւ երբեմն աչքի ...ով նայելով այն կանանց ու աղջիկ-ների, որ այս տողերը գրելու պահին ...են ինձ մօտ․ բայց, ճիշդ ասած, կանայք այնքան էլ չէին շահի, եթէ ես ...ով բաւարարուէի :

Արդ, ի՞նչ է կինը : Ո՞վ փիլիսոփաներ, ...գէտներ, բնագէտներ, դասախօս-ներ եւ գիտութեան թեկնածուներ, հա-սէք օգնութեան, լուծելու այս առեղծ-ուածը, որի համար ժամանակին Տրովա-դայի հրդեհը ծագեց :

Փիլիսոփաներն իրենց արժանապատ-ւութեանը վայել չեն համարել տիեզե-րական հարցերը թողած կանանց հարցի մէջ խորամուխ լինելու : Այս հարցով ա-մէնից շատ պարզուել են բանաստեղծ-ներն ու բժիշկները․ բանաստեղծները, ճիշդն ասած, մի քիչ վերացական կեր-պով, իսկ բժիշկները՝ խիստ շօշափելի կերպով :

Եթէ կանանց մասին արձակուած վճիռ-ների մի ժողովածու կազմենք՝ ժողովա-ծուի ամենայարմար վերնագիրը կը լինի «Հակասութիւններ կանանց մասին» : Այս-տեղ նրանց հասցէին կը լինեն բազմա-թիւ հանքաբանական, կենդանաբանա-կան, բուսաբանական, աստղագիտական ...եր, ոսկի, մարգարիտ, կարապ, սո-խակ, վարդ, մանուշակ, արեւ, լուսին, հրեշտակ, հրէշ, օձ, կարիճ եւն․, եւն․ :

Այս վճիռներից կարելի է որոշ գաղա-փար կազմել նրանց հեղինակների մա-սին, նրանք, որոնք երջանիկ են եղել սի-րոյ հարցում՝ կանանց կոչում են ոսկի, արեւ, լուսին, իսկ նրանք, որոնք մեր-ժուել են՝ կոչում են օձ, հրէշ : Բայց այս հարցում բացարձակ չափանիշ գոյութիւն չունի :

Իսկ ի՞նչ է ասում Աստուածաշունչը :

Ըստ Աստուածաշնչի, Ադամը մենակ ձանձրանում էր դրախտում եւ Աստուած Եւային ստեղծեց նրա ձանձրոյթը փա-րատելու համար : Միայն 19րդ դարում Եւրոպայի եւ Ամերիկայի կանայք սկսե-ցին պայքարել իրենց անարդար ստրկա-տէրերի՝ տղամարդկանց դէմ : Եղան կա-նայք, որոնք ցոյց տալու համար, որ ի-րենք էլ կարող են տղամարդկանց բոլոր արածները անել՝ սկսեցին գրքեր գրել, ձի հեծնել, կոփամարտ խաղալ, ծխել եւ խմել : Թւում էր, որ գիտութեամբ լու-սաւորուած 19րդ դարը հաշուի պիտի առ-նէր այս շօշափելի փաստերը, բայց յան-կարծ մէջ ընկաւ գանգաբանութիւնը, որ ասաց, թէ կինը իր ուղեղի յատուկ կազ-մութեան հետեւանքով ի վիճակի չէ տղա-մարդուն հաւասար լինելու :

Սակայն փաստերը ցոյց են տալիս, որ կանանց լրջօրէն գիտութեամբ զբաղուե-լուն խանգարում է ոչ թէ ուղեղի կազ-մութիւնը, այլ բնաւորութիւնը : Նրանք ոչ համբերութիւն, ոչ էլ ցանկութիւն ու-նեն հիւլէների մէջ մտնելու : Դուք ոչ բաղնիքի մէջ «էվրեկա» բացագանչող, ոչ էլ հաւկիթի փոխարէն ժամացոյցը ջրի մէջ գցող կնոջ չէք հանդիպի : Մանաւանդ ժամացոյցը, ժամադրութեան գործիքը :

— «Կի՛ն, քո անունը թուլութիւն է», — ասել է Շեքսփիրը իր թատերախաղերից մէկում, Այո՛, կանայք փիզիքապէս թոյլ են, թւում է, որ կամքի ուժ էլ չունեն, բայց երբ կինը հաստատակամ կերպով որոշում է մի բան, երբ յանուն սիրոյ, ընտանիքի կամ հայրենիքի նա լարում է իր մէջ ամփոփուած ուժը, այդ ժամա-նակ Օրլէանցի հովուուհին դառնում է Ժան տ'Արք, սպանացի հանքափորի աղ-ջիկը՝ Տոլորէս Իբարրուրի, ռուս ուսա-նողուհին՝ Սոֆիա Պետրովսկայա, եւն․ :

Կիւրի – Սկլադովսկայան եւ Իռէն Ժո-լիօ–Քիւրին ցոյց տուեցին, որ կանացի ուղեղը, եթէ ցանկանայ, հիւլէի գաղտ-նիքներին էլ կարող է թափանցել :

Երկնակամարի վրայ շողացող աստղե-րից մէկը իր յայտնաբերողի, Բիւրական-ի աստղադիտարանի աշխատակից Հռիփ-սիմէի անունով կոչւում է Հռիփսիմէ :

Երբ Ուիլեամ Սարոյեանին հարցնում են, թէ որո՞նք են իր ամէնէն շատ սիրած բաները, նա ժպտալով պատասխանում է․ «Կեանքը եւ ձմերուկը» : «Աշխարհի վրայ միայն երկու գեղեցիկ բան կայ․ կա-նայք եւ վարդերը, եւ միայն երկու լաւ բան՝ կինը եւ սեխը», — ասել է ֆրան-սացի երգիծաբան Մալերբը : «Կինը Աս-տուծոյ բանաստեղծութիւնն է, իսկ տղա-մարդը՝ արձակը», — ասում է կա-նացի գործերի մի մեծ մասնագէտ՝ Նա-փոլէոն Պոնափարթը : Մօտաւորապէս այս իմաստն ունի նաեւ Լամարթինի այն խօս-քը, թէ կնոջ տաղանդը գտնւում է նրա սրտի մէջ : Մի բանաստեղծ էլ կանանց կոչում է կեանքի ծաղիկներ : Բայց դուք չկարծէք թէ այդ է պատճառը, որ ես շատ եմ սիրում ծաղիկները : Ամառային տաք օրերին հաճելի է գիրքը ձեռքին այգի մտնել : Ահա մի երիտասարդ, գիր-քը ձեռքին նստել է կանաչ նստարանի վը-րայ, բայց դիմացի նստարանին նստած աղջիկն այնքան գեղեցիկ է, որ նա մո-ռանում է իր վէպի մէջ նկարագրուած հերոսուհիներին եւ մօտենալով աղջկան՝ քաղաքավարի հարցնում է․

— Ներողութիւն, ի՞նչ վէպ էք կար-դում :

— Վէպ չէ, ասում է աղջիկը ժպտալով :

— Հապա ի՞նչ գիրք է :

— «Մատերիալիզմ եւ էմպիրիոկրիտի-ցիզմ» :

Տղան իրեն մեղաւոր է զգում, որ խան-գարեց քննութեան պատրաստուող ուսա-նողուհուն եւ դարձեալ ներողութիւն խնդրելով հեռանում է : Այս անգամ նա նստում է մի ուրիշ նստարանի վրայ եւ նորից փորձում է կարդալ, բայց դիմացի աղջիկը նոյնքան գեղեցիկ է, որքան նա-խորդը : Այժմ կայ նաեւ մի քաջալերող հանգամանք՝ աղջիկը շուտ-շուտ բար-ձրացնում է գլուխը եւ նայում տղայի կողմը : «Երեւի բանաստեղծութիւնների ժողովածու է», մտածում է տղան եւ մօ-տենում նրան․

— Ներողութիւն, ընկերուհի, ի՞նչ գիրք էք կարդում :

— «Նիւթերի դիմադրութիւն, — ասում է աղջիկը եւ տղան գլուխը քորելով վե-րադառնում է իր նստարանը :

Երեկոյեան դուք գնում էք օփերա եւ ուրախանում տեսնելով Լենինին ընթեր-ցողի ժպիտը․ բայց ձեր ուրախութիւնը ի զուր է․ նա ժպտում է ձեր ետեւից ե-կող այն տղային, որ տոմս է վերցրել իր համար : Դուք այստեղ հանդիպում էք նաեւ նիւթերի դիմադրութեան ընթերցո-ղին : Ահա մի աղջիկ հրճւում է․ յայտնի չէ որտեղից գնած մի արտակարգ հա-գուստով, երկրորդի հրճուանքի պատ-ճառը մազերը տղամարդու ձեւով կտրելն է : Ճիշդն ասած դա խիստ այլանդակել է նրան, բայց կան կանայք, որոնց համար լաւ է այն ամէնը, ինչ նպաստում է ու-շադրութիւն գրաւելուն : Հնչում է զան-գը : Ինչ-որ ներկայացում է : Առանց նը-կատի ունենալու, որ հասարակական վայրում է գտնւում եւ խանգարում է ե-րաժշտութիւն լսելու համար օփերա ե-կած մարդկանց՝ աղուէսի մուշտակով մի կին անընդհատ խօսում է իր մօտ նստած աղուէսի աչքերով մի մարդու հետ եւ երբ իջնում է վերջին գործողութեան վա-րագոյրը՝ կինն ասում է․ «Լաւ ներկա-յացում էր, չէ՞» :

Բոլորին յայտնի է, որ կանայք քաղց-րեղէն շատ են սիրում, բայց ոչ մի տե-սակի քաղցրեղէն այնքան չեն սիրում, որքան քաղցր խօսքը՝ հաճոյախօսութիւ-նը : «Որքան սպիտակ է ձեր մորթը», ա-սէք մի թխամորթ աղջկայ եւ նա նոյն օրը հայելին ջարդելով կը լինի ձեր մտե-րիմը : Կանայք մեծ գեղագէտներ են : Ե-թէ դուք մի կնոջ ասէք, որ նա տգէտ է, նա այնքան չի վիրաւորուի դրանից, որ-քան եթէ ասէք, որ տգեղ է :

Կինն իրաւունք ունի տգիտութեան մե-ղադրանքը արհամարհելու, որովհետեւ վաղուց է անցել այն ժամանակը, երբ օ-րէնքը կանանց թոյլ չէր տալիս բարձրա-գոյն կրթութիւն ստանալ : 19րդ դարում բարձրագոյն կրթութիւն ունեցող կա-նանց վրայ նայում էին այնպէս, ինչպէս մենք այժմ նայում ենք վունդերկինդի վրայ : Հասարակութեան մէջ ամէնից ա-ռաջ ուշադրութիւն գրաւեցին կին բը-ժիշկները : Սակայն բժշկութիւնը կնոջ համար նոր մասնագիտութիւն չէր : Կնոջ զգայուն սիրտը միշտ էլ տղամարդուն բուժել է իր քնքուշ խօսքերով եւ գեղե-ցիկ ժպիտով․ սակայն դա մեծ մասամբ ընտանեկան բժշկութիւն էր եւ աւելի շատ վերաբերում էր քնարերգութեան բնա-գաւառին : Իսկ յետոյ, որքան շատանում էին բարձրագոյն կրթութիւն ունեցող կին բժիշկները հասարակութեան մէջ՝ նոյն-քան շատանում էին տղամարդ հիւանդ-ները հիւանդանոցում : Տղամարդիկ հա-ճոյքով էին հիւանդանում կանացի փա-ղաքշանք վայելելու համար եւ նրանք չէին հիասթափւում : Այո՛, գիտութիւնը կնոջը չի զրկում կանացիութիւնից : Ահա մի խումբ երկրաբան կանայք, որ պե-ղում են հողը, ժայռեր են պայթեցնում, ահա մի խումբ միչուրինեաններ, որ հի-սիսում հարաւային մրգեր են աճեցնում, բայց նրանք տուն վերադառնալով չեն մոռանում պայքարը բնութեան դէմ եւ բարձրակրունկ կօշիկներով ու աշտարա-կաձեւ գլխարկներով երկարացնում են ի-րենց հասակը :

Մեր երկրում արդէն կանայք մտել են կեանքի բոլոր բնագաւառները : Մենք ու-նենք կին նախարարներ, բնագէտներ, քիմիագէտներ, ուսողագէտներ, գրող-ներ, ունենք կանայք, որ չբաւարարուե-լով մեր պողոտաների վրայ եղած աստ-ղերով՝ աշխատում են նոր աստղեր յայտ-նաբերել երկնքում : Թւում է, որ մենք միայն կին դիւանագէտներ չունենք, բայց դա միայն թւում է․ չէ՞ որ ամէն մի կին դիւանագէտ է :

Մենք պէտք չէ շատ խստապահանջ լի-նենք կանանց նկատմամբ : Ճիշդ է, որ կանայք Նիւտոն, Շեքսփիր, Տանդէ, Լէո-նարդօ, Ռաֆայէլ եւ Պեթհովէն չեն ու-նեցել․ բայց նրանք կեանք են տուել նը-րանց եւ մղել գեղեցիկ գործերի : Որքա՞ն կ'աղքատանար Շեքսփիրը, եթէ նա չհան-դիպէր այն հիանալի կանանց, որ նա-խատիպերն են եղել Ջուլիէտի, Տեզտե-մոնիայի, Օֆելիայի եւ Ջեսիկայի : Ի՞նչ-պէս կը կարողանար Տանդէն դրախտ մտնել առանց Բէատրիչէի, ինչպիսի՛ փայլից կը զրկուէին Լէոնարդօն, Ռաֆա-յէլը, Տիցիանօն, Վերոնեզէն, եթէ նրանց կեանքն ու նկարները չշողային Ջոկոն-դայի, Ֆորնարինի եւ հարիւրաւոր մա-տոննաների աստուածային ժպիտով : Ո՞վ Պեթհովէնի դառն կեանքը պիտի սփո-փէր, եթէ չլինէին Լուսնային սոնատի հերոսուհիները :

Ընթերցո՛ղ, գուցէ դուք կարծում էիք, որ ես ուզում էի այս զրոյցում որեւէ հանելո՞ւկ լուծել : Բայց ինձ թւում է, որ մեր առաջ բոլորովին էլ հանելուկ չի դրուել : Կինը մեր մայրն է, քոյրը, ըն-կերուհին եւ բարեկամը : Որքան էլ մենք խռովենք կանանցից, այնուամենայնիւ, առանց կնոջ անհնար է ապրել այնպէս, ինչպէս անհնար է ապրել առանց արեւի, առանց օդի եւ առանց աստղերի․․․ Բայց սա հարցի միայն բանաստեղծական կողմն է․․․ Գալով հանելուկի հարցին, ամէն մի մարդկային սիրտ հանելուկ է, եւ յա-ճախ մարդ ոչ միայն ուրիշի, այլ նոյնիսկ ինքն իրեն լաւ չի ճանաչում եւ, վերջ ի վերջոյ, կան հանելուկներ, որ աւելի լաւ է չլուծել :

Յ․ ԽԱՆԴԱՄՈՒՐԵԱՆ

...կ փոքրիկ գիւղին մէջ չինուած ըլլար, ...ապէս, ամէն միջոց ի գործ պիտի ...ուէր, որպէսզի իմացուէր աշխարհի բո-լոր կողմերը : Փերեզակներ ալ պիտի ...կէին, որ գան վերադրէին խորհըր-...ին հանճարին : Մինչ այս հոյակապ ...ը, որ կը չինուի առանց փողի եւ ...ութիւն, կ'ապացուցանէ որ, համայնա-...որ լուծի տակ թէ ազատ պայմաններու մէջ, Հայը կը գործէ, ցորչափ չէ մեռած ...ոգին մեր բազմութիւններուն մէջ :

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԹԻԱԳԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Գիտե՞ս, Ռէս Զաքօ, ըսաւ վարդա-պետը կրօնականներու յատուկ շեշտով ... մեծ մարդեր, մեծ պաշտօններու վը-րայ եղողներ, մէկ խօսքով, կառավարու-թեան բոլոր գործերուն մէջ մտնողները ամէնէն աւելի պէտք ունին ոչ միայն ...մարմնական վայելքներով ժամանակ ան-ցընելու, այլեւ հոգեւոր պարտականու-թիւններն ալ յիշելու, զանոնք աչքին առ-ջեւ բերելու եւ անոնց վրայ խորհելու : Այսօր կենդանի էք, ողջ էք․․․ արեւը, աշխարհը, կեանքը ձերն է․․․ բայց վըս-տա՞հ էք, ապահո՞վ էք թէ վաղը կենդա-նի կը մնաք, թէ այսօրուան արեւը վա-ղը պիտի չմթնի, թէ այսօրուան ողջ աշ-խարհը՝ վաղը ցուրտ փոս մը պիտի ըլլայ, թէ վերջապէս այսօրուան ձեր երջանիկ ու բախտաւոր կեանքը՝ վաղը դիակ մը պիտի չըլլայ․․․ : Անշուշտ վըս-տահ չէք, այնպէս չէ՞․ ուրեմն աւետա-րանին ըսածին պէս, ամէն ժամանակ ար-թուն մնանք, որպէսզի այս անցաւոր կեանքին խաղէն աչքերնիս բանալնուս պէս չզղջանք եւ յաւիտենական դժոխքին մէջ չնետուինք, ինչու որ մեր ձեռքն է արքայութիւնն ալ, դժոխքն ալ․․․ :

Գզիրը մտիկ կընէր, բայց իր կերպա-րանքը, հոգւոյն այս արտաքին պատկե-րացումը, ծովէն դուրս հանուած մարդ-կային դիակի մը գոյնն առած էր : Կ'ու-զէր խօսիլ․․․ բայց կը խեղդուէր իր բո-վանդակ ցնցումներուն մէջ : Ուստի ա-պուշի մը պէս կը նայէր․․․

— Ասով չեմ ըսեր թէ հոգեւոր պար-տականութիւններդ կատարած չես, շա-րունակեց վարդապետը գրեթէ հաստատ ու յարգական ձայնով մը․ միայն թէ մեր պաշտօնն է ամէն ատեն խօսիլ : Տեսէք երկու օր է որ տունիդ մէջ կը գտնուիմ եւ դուք այս երկու օրուան մէջ ամէն տեսակ պատիւներ ընծայելու չզլացաք ինծի : Բայց չցաւիք երբ ըսեմ թէ այս երկու օրուան մէջ մոռցաք խորհելու թէ վարդապետ մը եկած է, որուն պէտք էր բանայիք ձեր սիրտը : Միթէ անանկ չէ՞ :

— Իրա՛ւ է․․․ Ներողութիւն Հայր սուրբ, դողդղաց Գզիրը, որ գրեթէ բո-լորովին ջախջախուած էր, բոլորովին ինկած էր, բառին բովանդակ նշանակու-թեամբը :

— Ներողութիւն խնդրելու պէտք չու-նիք, Ռէս Զաքօ, ընդհատեց վարդապե-տը․ հոգ չէ, բաւական է որ դուք ձեր հոգեւոր հօրը խօսքերուն հետեւիլ խոս-տանաք, բաւական է որ ձեր այս մեծ պաշտօնին մէջ, մեծ մարդ ըլլալու կո-չումնիդ չմոռնաք : Հիմա, դուք ձեր պարտականութեան համաձայն, խոստո-վանեցէք ձեր մեղքերը, որ ես ալ պահ-պանիչ մը ըսեմ ու վաղը մեկնիմ տու-նէդ : Ի հարկէ մարդ ենք, մարդկային բնութիւն ունինք․․․ ըսել կուզեմ թէ այս անցաւոր աշխարհիս մէջ մենք աչ-քերնիս մեղքերու վրայ բացած ենք․․․ : Այստեղ Աստուծոյ տաճարն է : Բացէք ձեր սիրտը․․․ բացէ՛ք ձեր հոգին :

Գզիրը բոլոր մարմնովը սարսռաց․․․ ու իր լպիրշ աչքերուն մէջ արցունքները լեց-ուեցան արիւնի թանձր խաւի երեւոյթո-վը : Յետոյ վարդապետին երեսը նայե-ցաւ․․․ անոր հրեշտակային կերպարանքը դիտեց այնպիսի գերազանց արբշռու-թեամբ, որ քիչ անգամ տեղի ունեցած էր այդ գազանաբարոյ մարդուն հոգւոյն մէջ եւ արտայայտուած էր անոր դիմագծե-րուն վրայ : Նայեցաւ, այո՛․․․ բայց մէկէն ի մէկ չկրցաւ իր պատասխանը տալ, չկրցաւ վճռապէս ըսել թէ պատ-րաստ էր ամէն բան խոստովանելու․․․ որովհետեւ իր պարզելի երեւակայութեան մէջ ահաւոր գազանիք մը պատկերուեցաւ այդ պահուն :

— Ինչո՞ւ չէք պատասխաներ, յարեց վարդապետը :

(Շար․)

Կնոջ մը բաց սիրոյ խօսքերը շրթներէն կ'ելլեն, բայց լռածները՝ անմիջապէս սրտին կը հասնին :

ՊԵՐԹԷԼ

×

Սիրոյ մէջ, ոչինչ կ'ապացուցանեն խօսքերը :

ՓՈԼ ՊՈՒՐԺԷ

ՔԼԱՄԱՐԻ ԱՂԻՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսահայ Կապ. Մաչի Լիոնի մասնաճիւղը 200 Ն. Ֆ. նուիրած է Քլամարի աղէտեալներու Ֆոնտին, Շրջ. Վարչութեան միջոցաւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Շաւէն եւ Յասմիկ Ին – ճէեան կը նուիրեն 300 մածունի բաժակ եւ փուռ մը մածունի պատրաստութեան, Հայ Կարմիր Մաչի Ֆէսանվիլիէի օգտ – փոխուժեան կայանին, իրենց մայրերուն, Արուսեակ Ինճէեանի եւ Քենովաբէ Սարեանի մահուան 3րդ եւ 4րդ տարեդարձին առթիւ:

Պ. Պօղոս Գուլումճեան (Ժանթիլի) մածունի բաժակներուն եւ փուռին փոխարէն Քոլոմպէն Ֆէսանվիլիէ կատարած է ձրի, մեւնոյն ժամանակ նուիրելով 15 քիլօ թարմ ձուկ:

×

Տէր եւ Տիկին Քէօչկէրեան կը նուիրեն 20 Ն. Ֆ. Հայ Կարմիր Մաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին՝ իրենց այցելութեան առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու կիներ կրթական հաստատութեան մը մէջ ծառայելու համար (հանդերձատուն եւ խոհանոցի աշխատանքներ):

Դիմել անձամբ Յաուջի վարչութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Ֆրանսայէն 1947ին Հայաստան նե – գաղթած Տիկին Էֆրոնիա Մանուկեան կը փնտռէ իր եղբայրը, արհեստով ղերձակ պ. Աստուր Ստեփան Հայոսեանը որ երկար ժամանակէ ի վեր Փարիզ կը բնակի եւ ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ:

×

Թիֆլիսէն Կազարեան ընտանիքը կը փնտռէ իրենց ամուսինը եւ հայրը, պ. Սենիկ Կազարեանը, այլ անունով էլա – միրեան, հօր անունը Աբշակ որ երկրորդ մեծ պատերազմին կորսուած է:

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Ցոմկ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դիւանը՝ 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆԻ

Մալերու Ա. չարքը, հետեւեալ 4 երգերով.— Իմ երգը, Նազեր, Իղձ (Գ. Մ. Ալէմշահ) եւ Ծիրանի ծառ (Կոմիտաս):

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe

ՎԱԼԱՆՍ.— Գասեան
6, Rue Bouffier

եւ ամէն չրջանի մէջ հայերէն սալերը սպասողներուն մօտ:

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25,Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Դէմքեր

ԿՈՉ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵՑ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

—o—

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը, Մարսէյլի Աղքատախնամէն, ինչպէս նաեւ հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանէն, ստացած է առանձին նամակներ, որոնցմով տրամադրութիւն կը յայտնեն, իրենց օժանդակութեան բաժինը բերել, մեր հանգստեան տուները ընդունելու կոչուած ծեր թեկնածուներու պաշտօնական գործողութեանց վերաբերեալ աշխատանքներուն:

Արդ, Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը սիրով ընդառաջ երթալով վերոյիշեալ մարմիններուն խնդրանքին, կը ծանուցանէ ներկայովս, Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր այն ծերերուն, որոնք պիտի փափաքէին Սէն Ռաֆայէլի, Մոնմորանսիի եւ Անտիպի հանգստեան տուները մտնել, փութան իրենց դիմումը կատարել Մարսէյլի Աղքատախնամին կամ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանը, որոնք հարկ եղած պաշտօնական թուղթերու գործողութիւնները կատարելով, ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայեն:

Հասցէ՝ Աղքատախնամի՝
339, Avenue du Prado, Marseille
Հայոց Առաջնորդարան՝
26, Rue des Convalescents, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վճարել իջեւան

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

Ձեղջ համբովին ճամբորդողներուն:

Ուղեցոյցի իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր ղրասեննեակը կը ղրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՇԱՀԱՆ ԱՆՇԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բացառիկ ընկերական ընդհ. ժողով:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն բացառիկ ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի Ջրջանի բոլոր ընկերը – ընկերուհիները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 20,30ին (ժամը 8,30ին), «Ահարոնեան» սրահը՝ 26, Ռիւ Քոնվալէսան, Մարսէյլ:

Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներն ընկերուհիները կը խնդրուի ներկայանալ անդամատեսրով:

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Աւինեոնի «Մուրատ» խումբը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ գտնուիլ:

ՅԱՐՈՒԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գին 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	30 Ն. Ֆ.	միջնեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միջնեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագրեր համար դիմել վարչութեան:

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՒՂՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
166, AV. ARISTIDE BRIAND
4 bis, RUE P. V.-COUTURIER,
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER
48 bis, RUE DALAYRAC
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
ARGENTEUIL — S. et O.
ALFORTVILLE
FONTENAY - SOUS - BOIS

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ — VENDREDI 25 AOUT 1961

...ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9186 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4987

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Անախորժ լուրեր կը հասնին Սուր–իայէն:

Միջին Արեւելքի թերթերուն հրատարակութիւններն ու պատահական ճամբորդներու պատմութիւնները կը հաստատեն թէ քանի մը ամիսէ ի վեր տեղական իշխանութիւնները խիստ միջոցներ կ'առնեն կարգ մը քաղաքացիներու դէմ: Յառաջ արձագանգ դարձաւ այդ ...գէկութեանց, առանց մեկնաբանութեան:

...բրեւ պատճառ ցոյց կը տրուի «լրտեսական ցանց»ի մը երեւան հանուիլը Սուրիոյ մէջ, ի հաշիւ օտար պետութեանց ... Իսրայէլի: Քաւութեան նոխազն ... Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Երեւան ...ուեր են զէնքեր եւ անթելի գործիքներ, որոնց նկարներն ալ հրատարակած են Սուրիոյ արաբական թերթերը: ...ակադաշնակցական հայատառ մամուլն ... փութացած է արտատպել զանոնք, ամենալայն չափով օգտագործելով ներկայացած անսպասելի առիթը:

Նոր չէ, որ Սուրիոյ Հայութիւնը փոթորկալի օրեր կ'անցընէ:

Ներգաղթի օրերուն, 1946–47, միջազգային համայնավարութիւնը իր ծանր ...ամանին ուղղեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, յանձին անոր հարուածելու համար Հայութիւնը եւ քայքայելու՝ Միջին Արեւելքի գաղութները, որոնք ...ատնեակ տարիներէ ի վեր իբրեւ պար–... ու հաւատարիմ քաղաքացիներ՝ ...ուած էին Սուրիա – Լիբանանի վերել–...ին ու շինարարական աշխատանքներուն:

Այդ անյաջող փորձին յաջորդեց 1956ի ...ագնապը, որուն պատրուակն էր Մեծի ...անն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը:

Միջազգային համայնավարութեան ...րծակալները հինգուկէս տարիէ ի վեր ...ւէն ճիգ կը փորձեն՝ յաւերժացնելու համար «երկփեղկումը», որ կը շարունակուի տակաւին, ի մեծ ուրախութիւն ...յութեան թշնամիներուն:

1958ի պատմական դէպքին — Արաբ. Միացեալ Հանրապետութեան կազմութեան նախորդող օրերուն — մթնոլորտը ...լեկտրականացած էր, ստեղծելով մտա–...ոգիչ վիճակ մը՝ մեր հայրենակիցներուն համար: Անխուսափելի կը նկատ–...ւէր համայնավարութեան յաղթանակը: ...ողերներ կը կազմուէին զանգուածային արտագաղթի համար:

Սուրիոյ հայրենասէր վարիչները յաջողեցան բարեբախտաբար ճիշդ ժամանակին առաջքն առնել այդ վտանգին, մխա–...լով Եգիպտոսի՝ նախագահ Կամալ ... Նասրի մականին տակ, 1958 Փետրուար 1ին:

Քանի մը ամիս վերջ, 1958 Մայիս 8ին Լիբանանի մէջ պիտի պայթէր ապստամբական շարժում մը, օրուան օրինաւոր ...կառավարութեան դէմ, տեւելով հինգ ամիս: Միջազգային համայնավարութիւնը այս ...անգամ ալ օգտագործեց՝ Լիբանանի խաղաղ Հայութեան մէջ արծարծելով եղբայրասպան կռիւներ, որոնց զոհ գացին ...անմեղ երիտասարդներ, երկու կողմերէն:

Հանգիստ սկսած էր խաղաղ շրջան մը բոլոր Միջին Արեւելքի Հայութիւնը, ...երբ հիմա նոր տագնապ մը կուգայ ցնցել զայն:

Ստեղծուած է անհանգիստ մթնոլորտ մը: Սուրիոյ պետական վարիչները շատ լաւ ... Հայերը ընդհանրապէս եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ մասնաւորապէս:

...տասնեակ տարիներէ ի վեր ա–...ռաջնակարգ սուրիական հայրենիքին անբաժան ... կը կազմեն եւ անկեղծօրէն նուիրուած են հիւրընկալ երկրի բարօրութեան ու բարգաւաճման: Առանց որեւէ յետին մտքի, առանց քաղաքական նպատակներու:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ո՛չ մէկ դաւադրական ծրագիր ունի Սուրիոյ եւ առհասարակ արաբական բոլոր երկիրներու հանդէպ, որոնք հայ ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն սեւ օրերուն լայն բացին իրենց դուռները անոր առջեւ:

Տարակոյս չունինք, որ ճշմարտութիւնը պիտի պարզուի շուտով եւ արդարութիւնը տեղը պիտի գտնէ, ի վերջոյ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՁԵՌՆՊԱՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ

ԲՈԼՈՐԸ ՖՐԱՆՍԱՆ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԵՆ

Այս երրորդ նիստին առաջին խօսողն է՝ Ուկրանիոյ պատուիրակը, որ կը կրկնէ խորհրդային տեսակէտը, պարզուած երկու օր առաջ Մորոզովի կողմէ: Կը յաջորդէ Անգլիոյ ներկայացուցիչը: Չէ հաւնած Ափրեւասիացիներու ներկայացուցած բանաձեւին, որ «կոչուած չէ նըպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծելու բանակցութեանց համար»: Ինք ալ, ինչպէս ամերիկացի իր պաշտօնակիցը, կը թելադրէ որ Թունուզ եւ Փարիզ նստին դէմ դիմաց եւ լուծեն այս տագնապը: Անհրաժեշտ է որ ՄԱԿը դրական դեր մը խաղայ եւ նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծէ, այդ պարագային է միայն որ ՄԱԿը ինքզինք արդարացուցած կ'ըլլայ:

Ապա կը խօսին Ջեխոսլովաքիոյ, Պրազիլի, Սոմալիի, Լիբանանի ներկայացուցիչները:

Պրազիլ չափաւորութիւն կը քարոզէ եւ կը շեշտէ թէ երկու կողմերու դիրքն ալ գոհացուցիչ չէ եւ յոյս կը յայտնէ որ երկու երկիրները, իրենց բանակցութեանց մէջ, քաղաքական իմաստութիւն եւ ՄԱԿի Ուխտին հաւատարմութիւն ցոյց տան:

Լիբանանի պատուիրակը շատ խիստ է Ֆրանսայի, նոյնիսկ ՄԱԿի հանդէպ եւ կը սպառնայ.— Ժորժ Հաքիմի համար Ֆրանսայի բացակայութիւնը «յարգանքի պակաս է Ֆրանսայի կողմէ ՄԱԿի հանդէպ»: «Պիզերթի մէջ, ինչպէս Ալժերիոյ, կը շարունակէ Լիբանանցին, ֆրանսական աշխարհակալութիւնը սուղ կը ծախէ իր մորթը: Ֆրանսա կորսնցնելու վրայ է Հիւսիսային Ափրիկէի երկիրներուն բարեկամութիւնը: Եթէ Միացեալ Ազգերը ի վիճակի չեն փոքր ազգերու օգնութեան փութալու, անոնք պէտք է ուրիշ հասցէի դիմեն»:

Դեռ կը խօսին Ինտոնեզիոյ, Սէուտական Արաբիոյ, Աֆղանիստանի, Սուտանի պատուիրակները: Բոլորը կը պաշտպանեն իրենց պատրաստած բանաձեւը, որ ի վերջոյ ժողովն «յաղթանակ» մը պիտի տանի, նկատի առնելով նաեւ որ Անգլիա եւ Ամերիկա ձեռնպահ պիտի մնան:

× Մուլետի առթիւ ծովակալ Ամման, Պիզերթի հրամանատարը, այցելած է Նատորի կայանը գտնուող Թունուզցի գերիները (քաղաքային եւ զինուորական): Երիցագոյնը 60 տարեկան է, կրտսերը՝ 14 տարու, նպարավաճառի մը զաւակն է: Մամուլի թղթակիցները կրցան ազատօրէն խօսիլ գերիներուն հետ: Յայտնեցին թէ շատ լաւ վերաբերումի կ'արժանանան: Քաղաքայինները սակայն, Նոր–Տեսթուրեան, կը բողոքեն եւ կը դժգոհին:

ՊԵՐԼԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

—o—

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԶՕՐՔԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է

Հակառակ տրուած հերքումներուն, միշտ կը կրկնուի թէ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի միջեւ տարակարծութիւն կայ Պերլինի հարցին առթիւ: Ֆըրանսա կ'ուզէ որ նախ հանդարտ եւ բնականոն մթնոլորտը վերահաստատուի, ապա բանակցելու մասին կարելի է մտածել, Ամերիկա եւ Անգլիա կ'ուզեն անմիջապէս խօսիլ, բրիտանական մամուլը կ'ուզէ նոյնիսկ որ Մաքմիլըն բանակցութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնէ եւ եթէ պէտք է, մինչեւ Մոսկուա երթայ Խրուշչեւը տեսնելու համար:

Չորեքշաբթի օր, Նախարարաց Խորհուրդը խօսած է անշուշտ թէ՝ Պերլինի թէ՝ Պիզերթի մասին, հակառակ անոր որ շատ լակոնական զեկոյց մը կարդաց Տեղեկատուութեան նախարար՝ Թեռնուար: «Արտաքին նախարարը զեկուցում տուաւ միջազգային կացութեան վրայ, գլխաւորաբար Պերլինի եւ Պիզերթի մասին: Հանրային Շինութեանց նախարարը Խորհուրդին ներկայացուց եւ վաւերացուեցաւ Քառավել օդանաւեր շինելու յաւելեալ ծրագիր մը: Իր առաջարկին վրայ, որոշուեցաւ որ խօսակցութիւններ տեղի ունենան բրիտանական կառավարութեան հետ, Մանշի վրայ կամուրջ մը շինելու մասին»:

Ֆրանսական մամուլը անշուշտ շատ գոհ չէ այս զեկոյցէն, որ Քարավելի եւ կամուրջի մասին կը խօսի երբ ամէնուն աչքը յառած է Պերլինի եւ Պիզերթի վրայ: Դ. Հանրապետութեան առեն շատ կը խօսուէր, հիմա բնաւ չի խօսուիր կ'ըսէ Ֆիկառոյի խմբագիրը «Լռութեան Օրէնքը» տոմսի մը մէջ:

Պերլինի մէջ, ինչպէս կը նախատեսուէր, կացութիւնը ժամէ ժամ կը ծանրանայ, մինչ Արեւելեան Գերմանիոյ «կառավարութիւնը» միշտ կը սպառնայ աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել: Անշուշտ յաջորդ եւ ծանր սեղմումը կրնայ ըլլալ երկաթուղային հաղորդակցութեանց ընդհատումը Արեւմտեան Գերմանիայէն Արեւմտեան Պերլին: Նման որոշում մը պատրաստ է տալու Վալթեր Ուլպրիխթը, եթէ Արեւմտեան «խափանարարութիւնները» չդադրին: Գործաւոր մը բանուորներուն առջեւ խօսք առնելով, Ուլպրիխթ ըսած է, ի մէջ այլոց. «Պիտի յաջողինք խաղաղութիւնը պահպանել հակառակ Արեւմտեան գրգռութեանց: Մեր անմիջական գործն է հաշտութեան դաշնագրի պատրաստութիւնը: Եթէ Արեւմտեանները շարունակեն մեզի գրգռել, լաւ դաս մը պիտի տանք»:

Ատրնաուրի մեկնումէն անմիջապէս ետքն էր որ Փանքովի կառավարութիւնը որոշեց արգիլել Արեւմտեան Պերլինէն Արեւելեան եՊրլին մուտքը, եօթնի իջեցնելով անցքի 12 կէտերը: Այս եօթնէն մէկը վերապահուած է օտարականներուն եւ գրաւման ուժերուն: Մնացեալ 6էն 2ը վերապահուած են Արեւմտեան Գերմանացիներուն եւ 4ը Արեւմտեան Պերլինի բընակիչներուն: Մասնաւոր արտօնագիրը պէտք է ստանալ Արեւելեան Գերմանիոյ «Ճամբորդական Գրասենեակներ»էն, որ ցարդ գոյութիւն չունին եւ Փանքով կ'ուզէ զանոնք հաստատել մեթրոյի կայաններուն մէջ, որոնք հողային առանձնավարութիւն կը վայելեն. բայց Ծերակոյտը, Արեւմտեաններու համաձայնութեամբ, մերժեց նման հաւանականութիւն մը:

Ոչ մէկ արտօնագիր կը տրուի ուրեմն եւ Արեւելեան ու Արեւմտեան Գերմանացիներուն արգիլուած է նոյնիսկ 100 մեթրէն աւելի մօտենալ «չինական պարիսպներուն»: Դաշնակիցները իբրեւ պատասխան, իրենց զօրքը այդ 100 մեթրին մէջ տեղաւորեցին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ նշանաւոր Էմփայր Սթէյթ Պիլտինկը (102 յարկ) գնեց ամերիկացի փաստաբան մը՝ 325 միլիոն Նոր Ֆրանքի: Աշխարհի ամէնէն բարձր շէնքն է եւ շինութենէն ի վեր (1931) երրորդ անգամն է որ կը ծախուի: 20.000 հոգի կ'աշխատին շէնքին 900 հաստատութիւններուն մէջ:

ԺԱՔ ՍՈՒՍԹԵԼ յայտարարած է Քառըփուր շաբաթաթերթին թէ արտասահման մեկնած էր, որովհետեւ գիտէր թէ պիտի ձերբակալուէր եթէ Ֆրանսա մնար: Տը Կոլի նախկին նախարարը աւելցուցած է թէ զօր. տը Կոլի քաղաքականութիւնը փոխանակ խաղաղութիւն բերելու պատերազմը ծանրացուց:

ՈՒԱՐՏ ՓՐԱՅՍ պատերազմի ատեն անգլիացի ծանօթ թղթակիցը, մեռաւ առջի օր, Լոնտոնի մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ իշխանութիւնները համաձայնած են որ արաբեւգերման դրամատուն մը հիմնուի շինարարութեան եւ զարգացման, որուն կեդրոնը Գահիրէ պիտի ըլլայ: Արեւմտեան Գերմանիան մտադիր է Արաբ. Միացեալ Հանրապետութիւն փոխադրել իր ճարտարարուեստներէն մասեր, որովհետեւ բանուորական ձեռքերը աւելի շատ են եւ աւելի աժան:

«ԻԶՎԵՍՏԻԱ» կը գրէ թէ Կոնիուխով անուն Ռուս մը, 7ուկէս միլիոն Ն. Ֆ.ի արժէքով կերպաս գողցած է կերպասեղէնի հաստատութենէ մը: 12 մեղսակից ունէր եւ գողութեան շատ պարզ ձեւ մը:

ԼՈՆՏՈՆԻ Նէշընըլ Կալըրիէն գողցուեցաւ Կոյայի «Ուէլինկթըն» պաստառը որ 200 միլիոն կ'արժէ: Անգլիացիներու համար ազգային աղէտ մըն է եւ Սկոթլանտ Եարտը գործի անցած է: «Ուէլինկթըն»ը, ինչպէս ամէն բան որ պետութեան կը պատկանի, ապահովագրուած չէր:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ բախումներ պատահած են Նաճարճեբու (մահմետական երիտասարդութիւն) եւ կարգապահութեան ուժերու միջեւ: 1 մեռեալ եւ 5 վիրաւորներ կան:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ մէջ հակախորհրդային շարժում մը կայ, յայտնած է ուկրանացի երիտասարդ գիտուն մը որ Վիէննա ապաստանած է եւ մերժած է վերադառնալ, հակառակ անոր որ հայրը եկած է անձամբ զինքը համոզելու:

ՏԸ ԿՈԼ նախագահեց Ալժերական Հարցերու կոմիտէին ժողովին, առջի օր, Էլիզէի մէջ: Ալժերիոյ մէջ, Ալժ. Ազատ. Ճակատի ահաբեկչական արարքները կը բազմանան: Գալով «Կազմակերպութիւն Գաղտնի Բանակի» (Օ. Ա. ԷՍ.), որուն արարքներն ալ կը բազմանան, պատճառ դարձան որ հարցաքննութիւններ եւ խուզարկութիւններ կատարուին Փարիզի աքթիվիսթ շրջանակներու մօտ:

ԱՏԸՆԱՈՒՐ ընտրապայքարի ատեն խօսած ճառի մը ընթացքին ըսաւ.— «Պատերազմ չկայ եթէ զօրաւոր ըլլանք»:

ՎԻՐՃԻՆԻՈՅ մէջ Ռայթ անուն հողագործ մը ամուսնացած է առջի օր այն կնոջ հետ, որմէ ամուսնալուծուած էր 20 տարի առաջ: Այդ ժամանակամիջոցին իւրաքանչիւրը 5 անգամ ամուսնացած էր: Երկուքը միասին 14 անգամ այրի մնացած են կամ ամուսնալուծուած են: Նոր փեսան 103 տարեկան է, հարսն ալ 65…:

ՀԱՅԵՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հայերու դիւանագիտական գործու – նէութիւնը, որպէս նուիրակ, սուրհան – դակ եւ գործիչ, յայտնուեցաւ գլխաւո – րաբար այն յարաբերութիւններուն մէջ, զորս Լեհաստան մշակեց Թուրքիոյ, Թա – թարիստանի եւ Պարսկաստանի հետ ժէ.– ԺԸ. դարերուն։

Գաղափար մը կազմելու համար թէ ա – նոնք որքան կը ճանչնային մարդիկը, բարքերը, Սուլթաններու եւ եւրոպական արքունիքներու չրջանակին եռեւ լար – ուած մեքենայութիւնները, յիշենք Պետ – րոս Գրիգորովիչին պարագան։ Լոզինըս – քի, լեհ պատմագէտը, զայն կը կոչէ «արտակարգ անձնաւորութիւն, տեսակ մը դիւանագիտական եւ վաճառականա – կան գործիչ, որ բազմակողմանի յարա – բերութիւններ կը մշակէր Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հետ, ու ճանչցուած էր Վիէննայի, Կ. Պոլսոյ եւ Վարշաւայի ար – քունիքներուն մէջ»։ (Տես նաեւ «Ցա – ռաջ», 17 Մարտ 1961 եւ 18 Մարտ)։

1616ին մինչ Գրիգորովիչ Արեւելք կ'ուղղուէր, դաւադրութեան մը զոհ ե – ղաւ Վալաքներու երկրին մէջ։ Եւ որով – հետեւ Միկիմոնա Գ.ի «գործակատար»ն էր, թագաւորը չնորհազրկումի սպառնա – լիքի տակ անմիջապէս հրամայեց Լէո – պոլսոյ քաղաքապետութեան, որ ընդհատ դրաւեն վաւերաթուղթերը, որոնք կրնա – յին գտնուիլ սպաննուած Գրիգորովիչին տան մէջ, եւ անոր եղբօրորդիին առջեւ ցուցակագրելէ ետք ամէն ինչ՝ ղրկեն Վարշաւա։

Երկու մեծ սնտուկներու մէջ գտնուե – ցան բազմաթիւ եւ այլազան արժէքաւոր թուղթերու կապոցներ, որոնց մէջ՝ ազ – նուական տիտղոսներ պարունակող մա – գաղաթ մը, տրուած Գրիգորովիչին՝ Ռո – մանով Բ.կայսեր կողմէ (1576–1612)։ Ուրիշ մագաղաթներ Մոլտաւիոյ զահին ժա – ռանգութեան վերաբերեալ։ Նամակներ Ռոմանով Բ.ի կողմէ ստորագրուած եւ ուղղուած Մոլտաւիոյ կոստանդին Մո – կիլա իշխանին։ Այլ թուղթեր եւս անո – րոշ բովանդակութեամբ, ստորագրուած կարդինալ Պաթորիի կողմէ։ Ստուար կա – պոցներ ելեւմտական հարցերու վերա – բերեալ, եւայլն, եւայլն...։

Մոլտաւիոյ իշխանապետութիւնը, ինչ – պէս ծանօթ է, կռուանձոր մը եղած է միշտ՝ Թուրքիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ։ Իւրաքանչիւրը կ'ուզէր նստեցնել այդ զահին վրայ իր սեփական ճորտը։ Ասկէ ծագեցաւ նախ Յեգորյի 1620ի պատե – րազմը, ուր ինկաւ քաջ Ժուլքիէվսքին, լեհ սպարապետը, եւ ապա Խոցկիի՝ 1621ին։ Այս պատերազմէն ետք, նախա – պատրաստական խաղաղութեան դաշինք մը կնքուեցաւ երկու կողմերու միջեւ։ Սակայն, իսկական « խաղաղութեան դի – րը » պիտի յանձնուէր յետագային Սուլ – թանին կողմէ, Լեհաստանի ներկայացու – ցիչին։ Այս նպատակին համար, « Մեծ Դեսպան »ի պաշտօնով Պոլիս ղրկուեցաւ իշխան Քրիստափոր Զպարասկի։ Սակայն իրեն հետ Վարշաւա բերած « խաղաղու – թեան դիր »ին պարունակութիւնը չգո – հացուց արքայական դիւանը, որովհետեւ յիշեալ Թուղթին թարգմանութենէն ետք դանազան անորոշ եւ Լեհաստանի համար վնասակար կէտեր նշմարուեցան։

Ուստի որոշուեցաւ նոր պատգամաւո – րութիւն մը առաքել Կ. Պոլիս, եւ այս անգամ նախորդ դոռոզ –իշխանին տեղ ղրկուեցաւ Լէոպոլսեցի համեստ հայ վաճառական մը, Քրիստափոր Սերեպ – քովիչ։

Արքունական դիւանի այս ընտրութիւնը յաջողութեամբ պսակուեցաւ, որովհե – տեւ Սերեպքովիչ « զարգացած եւ ճիրքե – րով օժտուած մարդ մըն էր », որ արդէն 1621ին Պոլիս գտնուած ժամանակ, որ – պէս պետական գործիչ, կարեւոր տեղե – կութիւններ հասցուցած էր Թուրքերու, Թաթարներու եւ Հունգարացիներու քա – ղաքական եւ զինուորական հարցերուն չուրջ։

Սերեպքովիչ, քաջատեղեակ Օսմանեան արքունիքի լեզուին եւ միջավայրին, կըր – ցաւ իր նրբութեամբ, արթնութեամբ եւ կամքի կորովով, յաջող ելքի հասցնել ի – րեն յանձնուած դժուարին ու փափուկ պաշտօնը։ Արդարեւ, Բարձրագոյն Դուռը « խաղաղութեան դիր »ի նոր խմբագրու – թիւն մը պատրաստեց, ինչ որ մեծապէս զոհ ձգեց լեհական արքունիքի դիւանը։

Ուստի բոլորովին ճշդիւրտ չէ ինչ որ կը ղրէ լեհ պատմագէտ Քոնոբչինսքի այս հարցին նկատմամբ, թէ « Քրիստափոր Զպարասկի մեծ ծառայութիւն մատոյց ընդհանուր դատին, եւ թէ մեծ խմաստու – թեամբ ի գլուխ հանեց իր պատգամաւո – րութիւնը կ. Պոլսոյ մէջ...»։ Որովհետեւ Պարանովսքի, յեցած արքայական դի – ւանի տուեալներուն վրայ՝ զորս առա – տութեամբ կը մէջբերէ, կը հաստատէ թէ « այս պատգամաւորութեան քաղա – քական նպատակը ամբողջովին ձախողե – ցաւ եւ Զպարասկի չյաջողեցաւ ղրկան առաւելութիւն մը ձեռք ձգել, այնպէս որ յաջորդ պատգամաւորները, Սերեպքովիչ եւ Քիեվչեվսկի ստիպուեցան սրբագրել այս ազնուականին սխալները »։

Ուրիշ երեք հայ դիւանագէտներ եւս, որոնք մեծ ծառայութիւններ մատուցին լեհ դիւանագիտութեան, Թուրքեւլեհ մշտատեւ անհամաձայնութիւններու չըր – ջանին, որոնք կը ծագէին Մազեպաներու եւ Թաթարներու յարատեւ եւ իրերայա – ջորդ արշաւանքներէն, կը կոչուին Ռո – մաչքովիչ, Թորոսովիչ–Վիեննեվսկի եւ Պայտուլովիչ։

Առաջինը, մասնագէտ Օսմանեան մայ – րաքաղաքի լեզուին եւ անձերուն, հոն ղրկուեցաւ 1637ին, իբրեւ գործակատար Քոնիեցփոլսքի զօրավարին, որուն կը հասցնէր Թուրք եւ Թաթար քաղաքական

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԵՐԼԻՆ
ԿԱՄ ԱՄԵՐԻԿ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՐՄԱՆԵԼԻ ՍԽԱԼՆԵՐԸ

—o—

Այս խորագրին տակ շահեկան յօդուած մը գրած է Լիլի Իրաւաբանական համա – լսարանի դասախօս՝ Էմիլ Ժիրօ, Քոմ – պայի մէջ։

Զարաբախտութիւնը կամ ճակատագիրը չէ որ ստեղծած են քաղաքական այն փոր – ձանքները, որոնց մէջ մխրճուած է աշ – խարհը, այլ ժողովրդավար մեծ պետու – թեանց անտեղեակ սխալները։ Սարօ, Շո –

յարաբերութիւններու տեղեկութիւնները, զորս կը քաղէր իր մտերիմ Թուրք պաշ – տօնեայ « բարեկամներէն »։

1639–1640 տարիներու ընթացքին եւ յետոյ, Յովհաննէս Գազիմիրի ժամանակ (1648–1668), զինք Կ. Պոլիս կը դանենք իբրեւ անպաշտօն գործակատար լեհ արքունիքին՝ Բարձրագոյն Դրան մօտ, ուր – կէ կը հասցնէր տեղեկագիրներ՝ լի թան – կագին լուրերով, զորս անխոնջ Հայը — կ'ըսէ Պարանովսքի — կը յաջողէր միշտ քաղել ժամանակին »։

1663ի սկիզբներն, այսինքն Թուրքիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ պատերազմի հրա – չակումէն քիչ առաջ, խաղախ–թաթար հարցերու հետեւանքով, իբր պատուի – րակ Պոլիս ղրկուեցաւ ազնուազարմ Թո – րոսովիչ–Վիեննեվսկի, քարտուղար ար – քունիքի եւ «իշխան» Լէոպոլսոյ հայ հա – սարակութեան։

Պատերազմէն ետքն ալ, դարձեալ հայ – ազգի Պայտուլովիչն է որ 1667ին, որպէս հմուտ Թուրք լեզուի, ընկերացաւ Ռա – ծիէյովսքի պատուիրակին դէպի Պոլիս, երկու պետութիւններուն միջեւ առկախ մնացած խնդիրները լուծելու նպատա – կաւ։

Դժբախտաբար, 1671–1672ին, վերոյիշ – եալ պատճառներուն համար Թուրք–լեհ պատերազմը ծագեցաւ։ Սուլթան Մեհ – մէտ Դ. անձամբ հսկայ բանակի մը դլուխն անցած, քալեց Լեհաստանի վը – րայ՝ դրաւելով Կամենեցի ամրոցը, մինչ անդին լեհական թագաւորութիւնը երկու դաշնակցութիւններու բաժնուած, ներ – քին պատերազմի մը սպառնալիքի տակն էր։

« Այս տապնապալից պարագաներու մէջ, կը նշէ Պարանովսքի, Թորոսովիչ – Վիեննեվսկի Սուլթանին ղրկուեցաւ, որ դեռ Կամենեցի մօտ կը գտնուէր։ Բայց Հայը չընդունուեցաւ արքային կողմէ ։ Ի վերջոյ մեծ դժուարութեամբ կրցաւ տեսակցութիւն մը ունենալ մեծ եպար – դոսին հետ, եւթարկուելով Թուրքերու կոպիտ վարմունքին։

Գ. Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(Շար. – 2)

թան, Լավալ, Տալատիէ, Պոլտուին, Չեմ – պըրլէն կոչուած կառավարութիւննե – ն, որ անխուսափելի դարձուցին համա – խարհային Բ. պատերազմը, ամէնէն ան – օգուտը, որմէ կարելի էր խուսափիլ մեծ դիւրութեամբ։

Հիթլերական Գերմանիոյ վրայ տար – ուած յաղթանակէն ետք, այլեւս որոշու – մը եւ պատասխանատուութիւնը (Արեւ – մըտեան կողմը) չեն պատկանիր բաց – կայ Ֆրանսայի կամ յաղթական բայց տկարացած Անգլիոյ, այլ՝ Միացեալ Նա – հանգներուն, որոնք չկրցան ուշի հե – ռատես կամ ճարպիկ ըլլալ քան Ֆրան – սան եւ Անգլիան նախապէս։ Այդ պատ – ճառով է որ Բ. աշխարհամարտը չվեր – ջացաւ լուծումով մը, որ զոհացնէր ար – դարութիւնը եւ ապահովէր խաղաղու – թեան ապագան։ Այդ պատճառով է որ այսօր Պերլինի տագնապը ունինք։ Ինչ որ անցաւ–դարձաւ, անհատնելի է։ Տեսնենք.— կարզագրելիք խիստ կենսա – կան հարց մը կայ։ Գերմանիոյ կեդրոնական եւ Արեւելեան եւրոպայի պինուորական դրաւումն էր։ Դաշնակից – ներուն, այսինքն ամերիկեան եւ բրիտա – նական ուժերուն՝ մէկ կողմէ, խորհրդա – յին ուժերուն՝ միւս կողմէ, կ'իյնար հիթլերական բանակը ջախջախել այն երկիրնե – րէն, ուր կը գտնուէր։ Բայց ո՞ր ուժերը։

Պատերազմի վերջաւորութենէն առաջ, այս հարցը ծեծուեցաւ, գժբախտաբար մեծ թեթեւութեամբ Անգլեսաքսոններու կողմէ, որոնք զայն երկրորդական կը նկատէին, մինչ կենսական նշանակութիւն ունէր, ինչպէս ցոյց տուաւ փորձառու – թիւնը։ Արեւմտեանները կարծեցին թէ պինուորական դրաւումը ոստիկանական կամ վարչական բնոյթ ունի, կոչուած՝ ժամանակ մը միայն տեւելու, եւ այդ պատճառով՝ անոնցմէ։ Կը թուէր թէ հար – ցը, երբ այս կամ այն երկիրը Ամերիկա – ցիներուն, Անգլիացիին կամ Խորհրդային Միութեան կողմէ դրաւուած ըլլայ, ոչ մէկ աղդեցութիւն կրնայ ունենալ իր ա – պագային համար, որ պիտի կարգադրո – ւէր դաշնակիցներու հասարակաց հա – մաձայնութեամբ, հաշտութեան դա – նաղրով։ Այս պայմաններուն մէջ, կը կարծուէր թէ այս կամ այն դաշնակից պետութեան դրաւման գօտի մը տալը միայն վարկի հարց էր։

Խորհ. Միութեան, որ կարեւոր բաժին մը ունեցած էր պատերազմին մէջ, անոր եւամբերկեան իշխանութիւնները, առանց դժուարութեան, չատ ծանրակուռ դրաւ – ման չրջան մը տրամադրեցին։ Այդ ձե – ւով Արեւմտեանները մեծ միամտութեան մը կը յայտնաբերէին։ Երկիր մը պինու – բապէս դրաւել, արդարեւ, միջոց մըն է կամ զայն կցելու, կամ անոր պատա – դրելու քաղաքական եւ ընկերային վար – չաձեւ մը, խամաճիկ կառավարութիւն մը հաստատելով եւ անոր արասանները ջա – խելով։ Պէտք էր իսկապէս բնաւ տեղեակ չըլլալ խորհրդային աշխարհէն, անոր վարդապետութենէն, մեթոտներէն, ա – ռաքելական» մտայնութենէն, համաչ –

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ա.

Տիրող տարրը չէր կրնար ընդունիլ որ երկուան հպատակ ժողովուրդները ա – րդին հաւասար իրաւունքներ վայելեն։ Կար եւ կը մնար կրօնքի տարբերութիւնը եւ կրօնքն անբաժան կը մնար տիրող տարրը։ Ազատական Միտհատ ըսած էր։ «Թուրքիան Թուրքերուն կը պատկանի»։ Կը մտածէին սահմանափակել կրօնական իրաւասութիւնները, որովհետեւ զար – տուղութիւն կը տեսնէին քրիստոնեայ եւ իսլամ տարրերու մէջեւ։ Հաւատացեալները չէին կուսակցութեան անդամները, բայց քաղաքականութեան համար, զանգուածը սիրաշահելու նպատակով, կրօնի պաշտ – պան կը ներկայանային եւ կը փափաքէին սիրաշահիլ մահմետական աշխարհը։

Հաւասարութեան հաստատումը ան – հաւասարութիւն պիտի պատճառէր տի – րող տարրին եւ քրիստոնեայ տարրերուն միջեւ։ Թուրք տարրը պիտի մնար տոն – բաւոր թիւով եւ որակով, որովհետեւ պարբերական պատերազմներու հետե – ւանքով, եօթնամեայ զինուորական ծա – ռայութեամբ բարքերու ապականու – թեամբ սկսած էր նուազիլ, անկարող ե – ղած էր մնտեսապէս զարգանալ։ Քրիս – տոնեայ տարրերը պիտի զրաւէին վար – չութիւնը, երբ արդէն տիրացած էին երկրին մնտեսութեան։

Զօհրապ կը տեսնէ թէ ընդունայն է իր յոյսը, կը պատրաստէ յիշատակագիր մը, որ ուժեղ բողոքագիրը մըն է, եւ պատ – րիարքին հետ կը ներկայացնէ վարչա – պետ Սայիտ փաշային, 1911 Նոյեմբեր 18ին, յուսալով թէ յիշատակագիրը նկա – տի կ'առնուի. «Անատոլուի հայաբնակ նահանգներու կացութեան մէջ բարելաւ – ման ոչ մէկ նշան երեւցած է։ Վերջին եր – կու տարուան ընթացքին այս կացութիւ – նը անհանդուրժելի աստիճանի հասած է։ Ցիչեալ նահանգներու մէջ ինչքի, պատի – ւի ապահովութիւն չէ մնացած։ Զարդի սպառնալիքները պատճառ եղած են որ ժողովուրդը ահ ու սարսափի մէջ ապրի։ ... կառավարութիւնը, որ իր հպատակ – ներուն (քաղաքացիներուն) կեանքի, ինչ – քի, պատիւի ապահովութեան հիմնական իրաւունքները չերաշխաւորէր, անկարող է իր երկիրները պահպանելու։ Բ. Դրան դործերուն եւ որոշումներուն մէջ բազ – մաթիւ փաստեր կան, որոնք կը մատնեն Հայերը տնտեսապէս փճացնելու քաղա – քականութիւնը։ ... Եթէ երբեք կառա – վարութեան նպատակը Անատոլուի նա – հանգները Հայերէ պարպելն է, ատոյգ է որ այդ նպատակը պիտի իրականանայ։ Օսմ. պետութեան եւ սահմանադրութեան փարած հայ տարրին նկատմամբ այս աս – տիճան անիրաւ վերաբերում մը ցոյց տուելը Եւրոպայի աչքին՝ երեւան չի՞ բերեր սահմանադրական ոեժիմին բա – ցարձակ անանկութիւնը։ Ասանկ վիճակ մը արդեօք չի՞ ցնցեր Օսմ. պետութեան միջպետական քաղաքական դիրքը» (Ազա – տամարտ, 1911 Դեկտ. 21)։

Զօհրապի համոզումն է թէ «կառավա – րութիւնը քրտական ապստամբութիւն մը ունենալ չի փափաքիր»։

Օսմ. խորհրդարանի հայ անդամները 1911 Դեկտ. 2ին Սայիտ փաշայի կը յանձնեն յիշատակագիր մը հողային հար – ցի լուծումին համար։ Կը յուսան թէ ներ – կայացուած տասը առաջարկներու դոր – ծադրութեամբ պիտի լուծուի հարցը։ Վարչապետը զարձեալ կը խոստանայ նը – կատի առնել յիշատակագիրը։ Ֆրանսա – ցի դիւանագէտը՝ Թալէյրան կ'ըսէր. « Դիւանագէտը մտածումին հակառակ կը խօսի »։

Ռուս դեսպանը կը տեղեկագրէ կացու – թիւնը արտաքին Նախարար Սազոնովին։ Հարցը պետական չրջանակէն դուրս գա – լով՝ միջազգային հարց մը կը դառնայ։ Անցեալ դարուն վեց տարիներ բողոքե – ցին, կեանքի, ինչքի, պատիւի ապահո – վութիւն պահանջեցին, կառավարութիւ – նը միշտ խոստումներ տուաւ։ Ստեփան Փափազեան գրչեց. «Պետութեան հրա – հանգները Սկիւտարէն անդին չէին անց – նիր»։ Հարցը յանձնեցին ռուս պատուի – րակութեան։ Այս անգամ ալ ռուս քաղա – քականութիւնը ձեռք առաւ խնդիրը։

Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապե – տը 1912 Նոյեմբեր 10 թուակիր կոնդա – կով պաշտօն տուաւ Պօղոս փաշայի պե – տութեանց մօտ դիմումներ կատարելով պահանջել Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդ – ուածին դործադրութիւնը, ներկայացնե – լով « դառնապին վիճակը իր հօտին, խնդ – դրել հայաբնակ դաւառներու բարեկար – գութիւնը »։

Պօղոս փաշա 1913 Փետր. 27 թուակիր չրջաբերականով կը դիմէ վեց պետու – թեանց՝ մտացուած յօդուածը յիշեցնելու համար։ Ռուս դիւանագիտութեան պըն – դումներուն վրայ միւս հինգ պետութի – ները կը հրահանգեն Պոլսոյ դեսպաննե – րուն քննել խնդիրը եւ համաձայնի – լուն քննել խնդիրը եւ համաձայնի – լուն քննել խնդիրը եւ համաձայնի – բարենորոգումներու ծրագրի մը չուրջ։

Ազդ. վարչութեան առենապետ Սահ – ման Գարայեան 1913 Ապրիլ 13ի ընդհ. ժողովի նիստին կը յայտնէ թէ հայա – տան եւ Կիլիկիա նոր կոտրածներու սպառնալիքին տակ կը դտնուէին եւ կը խնդրէ ժողովէն հինդ հոգիէ բաղկացած յանձնաժողով մը ընտրել վարչութեան աջակցելու համար։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Շար. – 4)

…խորհրդային տիրապետութեան տենչերէն, …ազատելու համար վտանգը թէ խորհրդային զօրքը երբեք պիտի չպարպէ այն հողամասերը, զորս գրաւած է: Մարդ կ'ապշի նման կուրութեան մը առջեւ, որ …ճակատագրին խախտեց խաղաղութեան կարգերը եւ վնասեց աշխարհի ապահովութեան:

ՌՈՒԶՎԵԼԹԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սխալին պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Միացեալ Նահանգներուն, իրականին մէջ Ֆրանքլին Տ. Ռուզվելթի վրայ: Արդարեւ, նկատի առնելով իր երկրին առաջնակարգ դերը եւ բերած ուժերը, Ռուզվելթ կրցաւ պարտադրել իր կամքը Չըրչիլի, որուն հետ յաճախ տարակարծիք էր: Ամերիկեան հանրային կարծիքը, որ վստահութիւն ըրած էր իր նախագահին՝ պատերազմի եւ խաղաղութեան համար, ոչ մէկ դեր խաղաց: Արտաքին նախարարութեան սպասարկութիւնները, որոնցմէ Ռուզվելթ կը կասկածէր, չէին ներշնչած անոր որոշումները: Բուն պատասխանատուներն են.— Ռուզվելթ եւ իր անձնական խորհրդատուները: Ասոնց մէջ պէտք է յիշել դեսպան Ուայնանթ եւ Հարի Հոփքինս, որուն գործունէութիւնը, մասնաւորաբար, վնասակար եղաւ:

Ուայնանթն էր որ Միացեալ Նահանգները կը ներկայացնէր Եւրոփիըն Էտ-վիզըրի Քըմիթիին մօտ, որու վիճակուած էր պատրաստել գրաւման գօտիներու բաժանման ծրագիր մը: Ուայնանթ ազնիւ եւ զգայնոտ մարդ մըն էր: Երբ համաշխարհային առաջին պատերազմը ծագեցաւ, ֆրանսական բանակին մէջ արձանագրուեցաւ եւ քաջաբար կռուեցաւ: Բայց զուրկ էր քաղաքական որեւէ հասկացողութենէ: Համոզումով կը կրկնէր թէ «անբարոյական բան է վստահութիւն չունենալ Խորհրդային Ռուսիոյ»: Բայց միամտութիւն էր կուրօրէն վստահութիւն ունենալ: Պարզապէս պէտք էր նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել:

Գալով Հարի Հոփքինսի, Ռուզվելթի մտերիմ խորհրդատուն, որուն կը յանձնուէին կարեւորագոյն պաշտօնները, տըգէտ, մակերեսային, ինքնահաւան եւ անպարծ մարդ մըն էր: Շատ կը զգացուէր Ռուսերու իրեն ընծայած հոգածութիւններէն եւ խաբուեցաւ, երախայի պէս գործածուեցաւ անոնց ձեռքը: Ռուզվելթի «չար ոգին», մահէն առաջ գրած յուշերու նախագիծի մը մէջ, կ'ըսէ թէ խաղաղութիւնը վտանգուած է ցորչափ բռնատիրութիւններ գոյութիւն ունին եւ կ'եզրակացնէ թէ պէտք է ջնջել Ֆրանքոյի վարչաձեւը: Քանի մը տող անդին, կ'ըսէ թէ կը ճանչնայ Ռուսերը եւ դիւրին է անոնց հետ հասկացողութեան գալ: Նշմարած չէր թէ ստալինեան վարչաձեւը բռնատիրութիւն է: Այս խօսքերուն տըխմարութիւնն իսկ կը ներկայացնէ մարդը:

Պէտք է նաեւ յիշել Մորկընթաուն, որ կ'առաջարկէր Գերմանիան զուտ հողամշակութեան երկրի մը վերածել եւ Սթեթինիուսը՝ որ տափակութեան մարմնացման գիրք մը գրեց:

Իրողութիւն է թէ ժողովրդավար երկիրներու պետական դէմքերը լաւ չեն ընտրեր իրենց գործակիցները: Կը շրջապատուին միջակ մարդոցմով, որոնք շողոքորթ պալատականներու նման, իրենց համակարծիք կ'ըլլան փոխանակ զանոնք տեղեակ պահելու եւ նախազգուշացնելու յետագայ վտանգներուն դէմ: Բայց այս չի նուազեցներ Ռուզվելթի պատասխանատուութիւնը: Այս վերջինը, որ փառաւոր պայծառատեսութեամբ մը նախատեսած էր Ֆաշական վտանգը, իր կեանքի վերջին տարիներուն ճակատագրական կուրութիւն մը ցոյց տուաւ խորհրդային բռնակալութեան հանդէպ: Որովհետեւ Ռուսաստան կարեւոր բաժին մը ունեցած էր յաղթանակին մէջ, կարծեց թէ ժողովրդավար եւ խաղաղասէր դարձած էր եւ հարկ չտեսաւ տարրական նախազգուշութիւններ ձեռք առնելու: Իր պատրանքներուն կը պարտինք այսօրուան կնճռոտ կացութիւնը:

Յետպատերազմեան զինուորական գրաւումներու հարցը, որ կենսական հարց մըն է, կրնար գոհացուցիչ լուծումի մը յանգիլ, եթէ իբրեւ այդ նկատի առնուէր: Իսկապէս, ի՞նչ բանի կը ծառայէ զինուորական գրաւումը: Միջանկեալ կը ծառայէ վարկի գոհացում մը տալու յաղթականներուն եւ համոզելու պարտեալը իր պարտութեան շօշափելի իրականութեան մասին: Գլխաւոր նպատակն է արգելք հանդիսանալ որ պարտեալը կռիւը վերսկսի եւ պարտադրել իրեն որ յարգէ հաշտութեան դաշնագրի պայմանները:

Այս տեսանկիւնէն, կը նկատուի որ Գերմանիայէն զատ այլ երկիրներու գրաւումը չարդարացուիր: Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլավիա, որոնք Գերմանիոյ կողքին չէին, պէտք չունէին հակակշռի տակ ըլլալու: Պէտք է անոնց տրուէր իրենց ամբողջական ինքնավարութիւնը եւ միակ տէրը պէտք է մնային իրենց ճակատագրին: Գալով միւս երկիրներուն, այնպիսի տկար եւ մերկացած վիճակի մէջ էին, որ կրնային միայն համակերպիլ դաշնակիցներու կամքին եւ զինուորական գրաւումի հարկ չկար: Կը բաւէր միջդաշնակցային յանձնախումբ մը հաստատել իւրաքանչիւր երկրի մէջ, մինչեւ այն ատեն՝ երբ ազգային կառավարութիւն մը վերակազմուէր ազատ ընտրութիւններով:

Զինուորական գրաւումը անհրաժեշտ էր միայն Գերմանիոյ համար: Բայց փոխանակ Գերմանիան գրաւման շրջաններու բաժնելու, պէտք էր բովանդակ երկրին համար համահաւասար գրաւում մը նախատեսել որ արգելք պիտի հանդիսանար տէր-տիրականի պէս վարուելու մէկուն կամ միւսին՝ այս կամ այն շրջանին մէջ, առանց նկատի առնելու իր դաշնակիցներուն կամ բնակչութեան կարծիքը:

Ամերիկացի ղեկավարները իրենք զիրենք արդարացնելու համար կ'ըսեն թէ խորհրդային զօրքին գրաւած երկիրներուն արբանեակի վերածուիլը իրենք չեն ուզած, այլ՝ հետեւանքն է Խորհ. Միութեան վարմունքին, որ չէ յարգած իր պայմանաւորութիւնները: Մասամբ ճիշդ է: Բայց չի մեղմացներ ամերիկեան յանցանքը: Ինչո՞ւ կուրօրէն վստահութիւն տրուեցաւ Սթալինի եւ կարելիութիւն տրուեցաւ իրեն որ չյարգէ իր պայմանաւորութիւնները:

Գալով Պերլինի, մխրճուած խորհրդային գրաւման շրջանին մէջ, չէ դադրած դժուարութեանց աղբիւր մը ըլլալէ: Այսօր ծանր տագնապ մը կը ստեղծէ, որմէ, ինչ ալ պատահի, Արեւմուտքը նսեմացած դուրս պիտի ելլէ: Իր հակասական կացութիւնը, ամերիկեան կառավարութեան սկզբնական եւ հիմնական սխալին արդիւնքն է: Միայն Պերլինի համար, նախատեսուեցաւ չորսերու գրաւում մը, մինչ պէտք է այդպէս ըլլար ամբողջ երկրին համար: Տարրական նախազգուշութիւն մը պիտի ըլլար խորհրդային գօտիին մէջ չդնել Պերլինը, եւ այնպէս մը ընել որ ան սահմանակից ըլլար գրաւման արեւմտեան գօտիի մը: Այդ ձեւով Արեւմտեան Գերմանիայէն Պերլին երթեւեկի հարց ալ չէր ծագեր, բայց այս նախազգուշութիւնը ձեռք ձգելու համար, պէտք էր գիտնալ թէ ի՛նչ պիտի պատահէր 1946էն ի վեր: Արդ, Ռուզվելթ շատ հեռու էր նախատեսելէ: Արդարեւ, իր կեանքի վերջաւորութեան՝ զինքը մտահոգողը խորհրդային աշխարհակալութիւնը չէր, այլ՝ բրիտանական աշխարհակալութիւնը: Ռուսերուն բարի կամեցողութիւնը ապահով էր իր աչքերուն:

Ոչ մէկ կառավարութիւն անսխալական է, լաւագոյններն անգամ սխալներ կը գործեն, բայց սխալներ կան՝ որ աններելի են եւ չեն ներուիր: Ատոնցմէ էր Ռուզվելթի սխալը, չփացած իր յաջողութիւններէն, անդամալուծուած տարիքով, մաշած հիւանդութեամբ եւ մոլորած իր դէշ խորհրդատուներով:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

—o—

Պոլսոյ «Մարմարա» թերթը կը գրէ.— Խնամակալութիւններու եւ Թաղ. Խորհուրդներու ներկայացուցիչներուն Ընդհ. Ժողովը, որ պարտականութիւն ունէր Պատրիարքական ընտրութեան գործերը ընդհանուր գիծերուն մէջ առաջ տանելու, երկրորդ անգամ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ Օգոստոս 16ին: Ներկայ էին 26 ներկայացուցիչներ եւ չորս կրօնական ժողովի անդամներ, ինչպէս նաեւ Շնորհք եպս. Գալուստեան:

Անցեալ ժողովին անհասկացողութեան մը պատճառաւ ժողովէն հեռու մնացող մամլոյ ներկայացուցիչները այս անգամ յատկապէս հրաւիրուած էին հետեւելու նիստին:

Տոքթ. Գէորգեան յայտնեց թէ անցեալ ժողովին օրակարգը անծանօթ ըլլալով նոյնիսկ ժողովականներէ շատերուն, հապճեպ որոշումով մը մամլոյ ներկայացուցիչները չէին ընդունուած ժողովասրահ: Այժմ ժողովը միաձայնութեամբ որոշած է իր մէջ ունենալ մամուլը

Յետոյ կարդացուեցաւ անցեալ ժողովի ատենագրութիւնը եւ վաւերացուեցաւ:

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ ժողովին պատրիարքական ընտրութեան գործը ձեւաւորելու եւ առաջ տանելու պաշտօնով ընտրուած էր 7 հոգինոց «Նախաձեռնարկ Մարմին» մը, որ շարքին մէջ կրօնական ժողովի անդամներուն հետ ունեցած մէկ քանի ժողովներէ եւ կատարած կարգ մը խորհրդակցութիւններէ ետք հարկ տեսած էր կրկին ժողովի հրաւիրել Ներկայացուցիչներու Ընդհ. Ժողովը:

Այս առթիւ «Նախաձեռնարկ Մարմին»ը ժողովին յղած էր յուշագիր մը, որուն մէջ մասնաւորաբար կը ճշդէր հետեւեալ երկու կէտերը.

Ա) Նախաձեռնարկ Մարմինը նկատելով որ, ըստ մեր աւանդութեան, Պատր. Տեղապահը օրինաւորապէս կազմուած Խառն Ժողովի կողմէ կ'ընտրուի, մինչդեռ ինք բոլորովին տարբեր ժողովէ մը ծնունդ առած է, ճիշդ չի գտներ Տեղապահի ընտրութիւն կատարել եւ տրամաբանական եւ օրինական կը նկատէ պաշտօնական ձեւակերպութիւնները յառաջ տանիլ, իր հսկողութեան տակ, Պատր. Փոխանորդի միջոցաւ եւ անցնիլ ուղղակի Պատրիարքի ընտրութեան:

Բ) Նախաձեռնարկ Մարմինը այս ուղղութեամբ Ներկայացուցիչներու Ժողովէն կ'ուզէ կատարեալ լիազօրութիւն եւ անգամ մըն ալ կը ճշդէ թէ ինք պարտականութիւն ունի միայն Պատրիարքական ընտրութեան աշխատանքները գլուխ հանելու, անկէ դուրս որեւէ իրաւասութիւն չի տեսներ իր վրայ եւ Պատր. ընտրութեան վայրկեանին լրացած կ'ըլլայ իր պաշտօնը եւ հանգամանքը:

Այս մասին կատարուած գաղափարի փոխանակումներէն ետք բանաձեւը քուէի դրուեցաւ եւ ստացաւ մեծամասնութեան ձայնը:

Յետոյ ճշդուեցաւ որ Նախաձեռնարկ Մարմինը փութով յառաջ տանի իր աշխատանքները եւ ջանայ ընտրութիւնը հասցնել մինչեւ Սեպտեմբերի վերջաւորութեան, եթէ չպատահին որեւէ անակնկալ դժուարութիւններ:

Ժողովը նկատի առնելով նաեւ համայնական ներկայացուցիչներու ընտրութեան պարագան եւ անոնց թաղերու եւ գաւառներու համեմատական քանակը, որոշեց յաջորդ ժողովին այս մասին տալ վերջնական որոշումը:

Նոյնպէս որոշուեցաւ յաջորդ նիստին քննել ընտրելիներու անունները:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Պարտքս է, Հայր սուրբ մրմնջեց Գպիրը:

— Լաւ ուրեմն, ինչո՞ւ կը վարանիք... եթէ չէք ուզեր խոստովանիլ, բացարձակ կերպով յայտնեցէք: Ես իմ պաշտօնս կատարեցի. դուք գիտէք ձեր ընելիքը:

Գպիրը ճիգ մը ըրաւ, բայց այդ ճիգը իր էութեան վերագոյն զղջումն էր որ թելադրեց զինք...:

— Պատրաստ եմ... մրմնջեց խեղդուած ձայնով մը:

Վարդապետը շուտով մը ծունկի չոքեցաւ, ձեռքերը վեր տարածեց ու այս հրէշ մարդուն վրայ գլուխ մը Աւետարան կարդաց: Յետոյ մեղայի խորհուրդը կատարեց: Այդ խորհուրդէն զգացուած՝ Գպիրը գլուխը ծռեց, վարդապետին ձեռքը համբուրեց ու ըսաւ.

— Մեղա՛յ, Հայր սուրբ, գործերուս մէջ մոռցած էի իմ հոգեւոր պարտականութիւններս կատարելու: Երբեք եկեղեցի չեմ գացած, աղօթքներս չեմ ըրած... բերնէս դէշ աղէկ խօսքեր հանած եմ...:

— Ատոնք ուղղելի բաներ են, ընդհատեց վարդապետը: Դուք խոստովանեցէք անանկ մեղքեր, որոնք հոգին կը սպաննեն: Եկեղեցին, աղօթքը, առոնք միշտ ձեր աչքին առջեւ են: Յայտնեցէք այն գաղտնիքները որոնք Աստուած ու իր պաշտօնեան պիտի գիտնան:

— Ուրիշ մեղքեր չունիմ, Հայր սուրբ:

— Նայեցէք, Ռէս Զաքօ, հոս Աստուած կայ: Իմացածիս նայելով, այս գիւղին մէջ Մելիք անունով մարդ մը կը բնակէր եղեր, բանտարկուած է... ճի՞շդ է այս:

— Այո, ճիշդ է:

— Իբրեւ ոճրագործ մը, անանկ չէ՞:

— Ոչ:

— Հապա՞:

— Իբրեւ մեղսակից մը:

— Շատ լաւ, այդ մեղսակցութիւնը հիմնակա՞ն էր:

— Ի հարկէ, եթէ ոչ կառավարութիւնը ինչո՞ւ համար պիտի ձերբակալէր զինքը:

— Դուք որ Մելիքին ամէնէն սիրելի մարդը եղած էք, ինչպէս կը պատմեն, երբեք տեղեկութիւն չունի՞ք այդ մասին:

— Ունիմ, Հայր սուրբ:

— Ի՞նչպէս ունիք:

— Ըսել կ'ուզեմ թէ իմացած եմ որ Մելիքը մաս ունեցած է այդ գործին մէջ եւ թէ ոճրագործը պահած է ամիսներով:

— Սոսկալի բան... ի՞նչ շահ ունէր Մելիք՝ այդ տեսակ ոճրագործութեան մը մէջ:

— Ոճրագործը հասարակ մարդ մը չէր: Մելիքին հետ ուրիշ խելքի կը ծառայէին, Հայր սուրբ, ես ի՞նչ գիտնամ:

— Ի՞նչ խելքի կը ծառայէին:

— Սա՛նկ, զէնքեր պիտի բերէին... խումբեր պիտի կազմէին... որ կառավարութեան դէմ կարենային գլուխ վերցնել:

— Էյ... դուք ալ չէի՞ք ուզեր:

— Ամէնէւին. թող որ անոնք չէին յայտներ ինծի այդ տեսակ ապուշ բաներ:

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ գիտէք:

— Գաղտնի կերպով ականջ կը դնէի անոնց խօսքերուն:

— Ըսել է թէ ոճրագործը տեսած էք:

— Հապա՛... երկու ամիսի չափ հոս մնաց:

— Ոճրագործին հետ աղջիկ մըն ալ կայ եղեր:

— Անման ու գեղեցիկ աղջիկ մը կար:

— Ո՞ւսկից բերած էր հետը:

— Ո՞վ գիտէ... իբրեւ թէ սպաննուած քիւրտ պէկի տունէն փախցուեր էր, բայց խելքիս բանը չէր:

— Ձեր խելքն ի՞նչ կ'ըսէ այդ մասին:

— Աղէկ գիտեմ որ աղջիկն ալ մէկտեղ գացեր է Քիւրտը սպաննելու:

— Ինչ որ է, աղջիկն ո՞ւր է հիմա:

— Ուրիշ տեղ մը փախցուցին:

— Այս բոլորը աղէկ, Ռէս Զաքօ, շեշտեց վարդապետը կատարեալ պաղարիւնութեամբ, շատ ուրախ եմ որ յայտնեցիք, որովհետեւ այդ մարդը մեր քահանաներէն հաղորդութիւն ուզած էր, առարկելով որ ինքը պարզապէս զոհ մըն է եւ թէ ինքը ամենեւին լուր մը չունի Քիւրտի մը սպանման գործին մէջ: Մեր քահանաները մերժած ըլլալով հանդերձ հաղորդութիւն տալու, ինէ հրաման մը ուզած էին: Հիմա որ դուք ճշմարիտ կերպով կը խոստովանիք անոր մեղսակցութիւնը, ա՛լ խիղճս հանդարտ պիտի ըլլայ երբ մերժեմ: Գիտէ՞ք կրօնքի մը հանդէպ ոճրագործը, անձնասպանն ու մեղսակիցը կը դատապարտուին աններելի յանցանքով մը. հետեւաբար անոնց չեն տրուիր ոչ հաղորդութիւն եւ ոչ ալ կրօնական սրբութիւն:

— Այնպէս է, մրմնջեց Գպիրը:

— Սակայն չըսիք ինծի թէ կառավարութիւնը ի՞նչպէս եւ ի՞նչ պարագաներու մէջ կասկածեցաւ որ Մելիքը այդ ոճիրին մեղսակիցն է, քանի որ ձեզմէ զատ մարդ մը չէր իմացեր:

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Եադուպեան 50 Ն· Ֆ· կը նուիրեն՝ Օր· Ալիս Սամուէլեանի ընդ Պ· Էմիլ Ասլանեան ամուսնութեան առթիւ :

×

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՅՈՒԱՀԻՆ
(Ալֆորվիլի ցանկ)

Ուսուիլիկեան Փ·2000 Հ· Ֆ· : Նախորդ գումար 440·800 Հ· Ֆ·, ընդհ· գումար՝ 442·800 Հ· Ֆ· :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի «Անի» կոմիտէն շնորհակալու – թեամբ ստացած է ընկ· Յ· Գալայճեանի մահուան 20 ամեակին առթիւ իր թոռ – նիկներէն Պէթի, Ցովհաննէս եւ Էլիզա – պէթ 10ական Ն· Ֆ· :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Էթիէն·— Հ· Ց· Դ· «Անտոք» ճեմարակոմիտէն իր ամբողջ կազմով ցա – ւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկ· Ռաֆայէլին, Տէր եւ Տիկ· Պօղոսին եւ Ակ – նունիին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բո – լոր պարագաներուն, իրենց ողբացեալ ա – մուսնոյն, հօր եւ աղգական

Ընկ· Արշակ Պօղիկեանի

գառնաղէտ մահուան առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու կիներ կրթական հաստատու – թեան մը մէջ ծառայելու համար (հան – դերձատուն եւ խոհանոցի աշխատանք – ներ) :

Դիմել անձամբ Ցառաջի վարչութեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Ֆրանսայէն 1947ին Հայաստան ներ – գաղթած Տիկին Էֆրոնիա Մանուկեան կը փնտռէ իր եղբայրը, արհեստով դերձակ Պ· Աստուր Ստեփան Հայոսեանը որ երկար ժամանակէ ի վեր Փարիզ կը բնա – կի եւ ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ :

×

Թիֆլիսէն կազարեան ընտանիքը կը փնտռէ իրենց ամուսինը եւ հայրը, Պ· Սենիկ Կազարեանը, այլ անունով Էլա – միրեան, հօր անունը Արշակ որ երկրորդ մեծ պատերազմին կորսուած է :

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկու – թիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկե – ղեցւոյ Դիւանը՝ 15 Ռիւ ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ :

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱՒ ՁԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆԻ

Սալերու Ա· չարքը, հետեւեալ 4 երգերով·— Իմ երգը, Նազեր, Իղձ (Գ· Մ· Ալէմշահ) եւ Միրանի ծառ (Կոմիտաս) :

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն·—
ՄԱՐՍԷՅԼ·— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe
ՎԱԼԱՆՍ·— Գասեան
6, Rue Bouffier

եւ ամէն չրջանի մէջ հայերէն սալեր սպառողներուն մօտ :

Գին՝ 12 Ն· Ֆ·

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջ· Ազգային Մխիթեան կեդր· Վարչութիւնը կը յայտարարէ ի դիտութիւն Լիոնահայ ժողովուրդին թէ 1961 Յունիս 4ին Գաղութահայ առաջին ընդհ· ժողովի որոշումով, երկրորդ Գա – ղութահայ ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Սեպտ· 24ի կիրա – կին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգային Տան մեծ սրահին մէջ ինչ որ այժմէն կը յանձնենք Լիոնահայ ժողովուրդին ու – շադրութեան :

Ի դիմաց Լիոնի եւ Շրջ· Ազգ Մխիթեան
Ատենապետ Հ· ՔԻԹԱՊՃԵԱՆ
Ատենադպիր Ց· ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

—o—

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաս – տել մինչնակարդ ուսման պաշարով եւ հայկի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիա – լան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը սպառաստէ պորվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհի – ները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարե – կանէն սկսեալ, մանրամասնութեան հա – մար դիմել հաստատութեան տնօրէնու – թեան .—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Հեռաձայն 927 – 01,72

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վճարել իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ· կարգ	3046 Ն· Ֆ·
Գ· կարգ	2506 Ն· Ֆ·

Ձեղջ խմբովին ճամբորդողներուն :

ՈՒղեգոցքի իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ· կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ· կարգի ճամբորդներուն :

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով :

Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Նաւանջը Առանց Երգի

Ա· Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն· Ֆր·

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Բացառիկ ընկերական ընդհ· ժողով :

Հ· Ց· Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէն բացառիկ ընկերական ընդհա – նուր ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի շրջ – ջանի բոլոր ընկերը – ընկերուհիները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 20,30ին (ժամը 8,30ին), «Ահարոնեան» սրահը՝ 26, Ռիւ Քոնվալէսան, Մարսէյլ :

Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկեր – ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայա – նալ անդամատետրով :

×

Հ· Ց· Դ· Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Ա – վինեանի «Մուրատ» խումբը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, սովորական հա – ւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ գտնուիլ :

ՅԱՐՈՒԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա· ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն· Ֆ·

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←

OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS

(Jardin du Palais Royal)

RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի·—
ՓՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱՒ : ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում :

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

ԳԻՆ՝ 2420 Ն· Ֆ·, որուն 242 Ն· Ֆ·ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 26 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 26 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9187 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4988

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱԹՍՈՒՆԵՒՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Կարմիր Սուլթանի մայրաքաղաքը աննախընթաց ցնցումի մը ենթարկուեցաւ, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան սուրբ դրօշին տակ զինուորագրուած երեք տասնեակ անձնազոհ ֆետայիներ, 1896 Օգոստոս 12-26ին, ռումբերով եւ ատրճանակներով զինուած, գրաւեցին Պանք Օթոմանը:

Միջազգային դրամատիրութեան միջնաբերդին տիրանալով, յեղափոխականներու նպատակն էր Պերլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածի գործադրութեան երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրել Հայկական նահանգներու բարենորոգումներուն վրայ, որոնք 1878էն ի վեր երբեք չէին իրագործուած, հակառակ Բարձրագոյն Դրան հանդիսաւոր խոստումներուն:

Օրեր առաջ կարգադրութիւններ էին եղած, ճշդելու համար իւրաքանչիւրին ստանձնելիք դերը:

Պատրաստուած էր ֆրանսերէն լեզուով յուշագիր մը, որ կը պարունակէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան պահանջները, հիմնուած Պերլինի դաշնագրին վրայ եւ որ […]ոյ վեց դեսպաններուն յանձնուեցաւ, գրաւումէն անմիջապէս վերջ:

Ձեռնարկին ղեկավար Բաբգէն Սիւնի նահատակուեցաւ դրամատան մուտքին առջեւ, Թուրք պահակին գնդակով, ռումբ ի ձեռին: Զոհուեցան նոյնպէս քանի մը ընկերներ:

Արմէն Գարօ եւ Հրաչ, Եւրոպա ուսած երկու երիտասարդներ ստանձնեցին անմիջապէս ղեկավարութիւնը:

Ապտիւլ Համիտ, Եըլտըզի իր պալատին մէջ յանկարծակիի եկած, ռուս դեսպանի միջնորդութեան դիմեց:

Դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմով, Հայերու «բարեկամ» ձեւացած, մաքիավելական խորամանկութեամբ խաբեց յեղափոխականները: Մինչեւ առաւօտեան ժամը 2ը տեւած էին բանակցութիւնները, որոնց կը մասնակցէին Օսմ. դրամատան տնօրէնները եւ Սուլթանին կողմէ ղրկուած պատուիրակներ՝ Մաքսիմովի կողքին:

Հայ ֆետայիները, թիւով 27, զինուորական պատիւներով հեռացան Ղալաթիոյ […] փողոցի շէնքէն եւ ֆրանսական Ժիրոնտ շոգենաւով ղրկուեցան Մարսէյլ: Համիտի գործակալները Հայ յեղափոխականները Ֆրանսացի նաւապետին ներկայացուցեր էին իբրեւ «աւազակներ», որոնք փորձեր էին կողոպտել Պանք Օթոմանը...:

Մարսիլիոյ մէջ հսկողութեան տակ պահուելէ ետք, անոնք ղրկուեցան Հարաւային Ամերիկա: Արմէն Գարօ եւ Հրաչ յաջողեցան Զուիցերիա անցնիլ, իբրեւ ուսանող:

Նոյն օրը, Սամաթիոյ մէջ, Արտաշէս […]քեան, Գնունի եւ ընկերները հերոսական մահով կը նահատակուէին:

Հայ յեղափոխութեան պատմութեան մէջ կարեւոր դրուագներ են Պանք Օթոմանն ու Սամաթիան:

[…] դեսպանները՝ անտարբեր շարունակեցին իրենց արքայական կեանքը Վոսփորի զեղածիծաղ ափերուն վրայ եւ առանց խղճահարելու ականատես եղան հազարաւոր Հայերու խողխողումին՝ իրենց քթին տակ:

Մաքսիմով իշխանական վարձատրութիւն ստացաւ՝ հնչուն, կարմիր ոսկիով:

Իսկ Ապտիւլ Համիտ շարունակեց մատին վրայ խաղցնել եւրոպացի դիւանագէտները:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՑՆԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑԻՆ

Մինչ բոլորը Պերլինի ստեղծած կացութեան բարելաւման՝ կը սպասեն, խորհրդային նոր յուշագիրը, նոյնատեն յանձնուած Արեւմտեան երեք պետութեանց, զգալապէս կը ծանրացնէ կացութիւնը:

Այս անգամ, Խրուշչեւ խնդրոյ առարկայ կ'ընէ օդանաւային «նրբանցքները», որոնք Արեւմտեան Պերլինը կը կապեն Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ ազատ աշխարհի: Խրուշչեւ կ'ըսէ թէ հաղորդակցութեան այդ միջոցները որոնք, ըստ համաձայնագրերու, վերապահուած են գըրաւման ուժերուն, կ'օգտագործուին գերման «վրէժխնդիրներու» կողմէ Արեւմըտեաններու օրհնութեամբ: «Խորհրդային կառավարութիւնը, կ'ըսէ Խրուշչեւ, բազմիցս Միացեալ Նահանգներու ուշադրութիւնը հրաւիրած է Դաշնակցային Գերմանիոյ անհանդուրժելի միջամտութեան վրայ, Արեւմտեան Պերլինի ներքին հարցերուն: Ծանօթ է որ Արեւմտեան Պերլին Գերմանական Դաշնակցային Հանրապետութեան մաս չի կազմեր եւ այդ իշխանութիւնը չի կրնար իր տիրապետութիւնը մինչեւ Արեւմտեան Պերլին երկարել: Այս կէտը ընդունուած է Արեւմտեան իշխանութեանց կողմէ»:

Եւ Խրուշչեւ կ'ամբաստանէ Միացեալ Նահանգները որ թոյլ կուտան Արեւմըտեան Գերմանացիներուն գրգռիչ գործունէութիւնը, որ «աւելի սաստկացած է վերջերս»: «Երկար ժամանակ է, կ'ըսէ խորհրդային յուշագիրը, Պ. Լեմէր, նախարար այսպէս կոչուած համագերմանական հարցերուն, Արեւմտեան Գերմանիա կը մնայ եւ հոն հաստատած է սպասարկութիւն մը, ուր կը պատրաստուի խափանարարական աշխատանք մը Արեւելեան Գերմանիոյ դէմ: Արեւմտեան Պերլինէն Արեւելեան Գերմանիա կը ղըրկուին զանազան վրէժխնդիրներ, ծայրայեղներ, խափանարարներ, լրտեսներ: Անոնց փոխադրութեան համար ալ, Արեւմտեան իշխանութիւնները օդանաւային նրբանցքները կը գործածեն: Այդ ձեւով, Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա բացայայտ կերպով կը չահագործեն Արեւմըտեան Պերլինի իրենց դիրքը, օգտագործելով այն իրողութիւնը որ հակակշիռ չկայ օդանաւային հաղորդակցութեանց վրայ»:

Եւ սոսկալի եզրակացութիւնը այն է, Մոսկուայի համար, որ 1945ի համաձայնագրերը բռնաբարուած են «կոպտօրէն»: Այդ նոյն ճամբաներէն է, կ'ըսեն Ռուսները, որ Արեւմտեան Պերլին կը հասնին Դաշնակցային Գերմանիոյ կառավարութեան անձնաւորութիւնները կամ ներկայացուցիչները եւ թշնամական յայտարարութիւններ կ'ընեն Ժողովրդավար Հանրապետութեան եւ Խորհ. Միութեան դէմ: Եւ խորհրդային յուշագիրը վերջաւորութեան մէջ, կ'ըսէ թէ Խորհ. Միութիւնը կը պնդէ որպէսզի ամերիկեան կառավարութիւնը, որ դրաւման պաշտօն կը կատարէ ներկայիս Արեւմտեան Պերլին, անյապաղ միջոցներ ձեռք առնէ վերջ տալու համար Դաշնակցային Գերմանիոյ այս ապօրէն գործունէութեան:

24 ժամ չանցած, Ամերիկացիները պատասխանեցին, խիստ ազդարարութիւն մը ընելով Խորհ. Միութեան: «Օգոստոս 23ի խորհրդային յուշագիրը, կ'ըսեն Ամերիկացիները, նոր քայլ մըն է սուտի եւ վախցնելու փորձերու այն արշաւին մէջ, որուն նպատակն է ուշադրութիւնը ցըրուել խորհրդային ձախողութիւններէն եւ աւելի լարել միջազգային մթնոլորտը: Այս յուշագրին ամբաստանութիւնները եւ ակնարկութիւնները սխալ են եւ Խորհ. Միութիւնը շատ լաւ գիտէ: Այն իրողութիւնը որ նման յայտարարութիւններ կ'ըլլան ճիշդ այն պահուն երբ խորհրդային կառավարութիւնը կը փակէ քաղաքին արեւելեան շրջանը, լիրբ եւ անպատասխանատու արարք մըն է: Բռնաբարումն է նաեւ խորհրդային կառավարութեան պայմանաւորման հանդէպ՝ «Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միութեան»: Խորհրդային յուշագրին նախատական վերագրումները Արեւմտեան Պերլինի ազատ մարդոց նկատմամբ, կարծել կուտան թէ Խորհ. կառավարութեան համոզումն այն է թէ Միացեալ Նահանգները իր կարծիքը կը բաժնեն որուն համաձայն, բռնակալութեան համակերպիլը Գերմանիոյ ժողովուրդին ապրելակերպն է»: Եւ Ամերիկացիները կը շարունակեն.— «Արեւմտեան Պերլինի ժողովուրդին ազատութեան կոչումը եւ իր ղեկավարներուն հանդարտութիւնը, հակառակ գրգռութեանց, երբեք աւելի բացայայտ կերպով չէին արտայայտուած, ցորչափ այս վերջին օրերուն»:

Ամերիկա նկատի իսկ չուզեր առնել խորհրդային ամբաստանութիւնները եւ սպառնալիքները եւ կը զգուշացնէ Խորհ. Միութիւնը որ նոր բռնաբարումներով չվտանգէ համաշխարհային խաղաղութիւնը:

Մոսկուայի յուշագիրը պատճառ դարձաւ որ Արեւմտեանները մոռնան իրենց տարակարծութիւնները եւ մէկ ճակատ կազմեն: Անգլիացիք կ'ընդունին որ որեւէ բանակցութիւն կարելի չէ այլեւս, այս պայմաններուն մէջ: Կացութիւնը ծանրակշիռ կը նկատեն:

Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը յայտարարեց թէ Խորհ. Միութիւնը շատ լաւ գիտէ այն սահմանները, զորս չի կրնար անցնիլ եւ որեւէ յուշագիր բան չի կրնար փոխել:

ՖՐԱՆՍԱ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԵՔ ՀՈԳԻ ԳԱՑԻՆ, ՀԻՆԳ ՀՈԳԻ ԵԿԱՆ

Ինչպէս կը սպասուէր, նախարարական կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուեցան Ֆրանսական Դահլիճին մէջ: Երեք նախարարներ գացին, մէկը՝ Լըքուր հրաժարելով: Միշըլէ նոյնպէս տարակարծիք էր վարչապետին հետ, նոյն պատճառներն են մասամբ որ կառավարութենէն հեռացուցին Բուշըրոն:

Նոր կարգադրութիւններու հետեւանքով կառավարութեան մէջ կը զօրանայ Կոլեան հոսանքը (Իւ. էն. էռ.), նկատի առնելով որ գացողները տարբեր կուսակցութեան կը պատկանէին, մինչ եկողները Տըպրէի ընկերներն են: Թեռնուար որ Տեղեկատուութեան նախարար է, կը դառնայ «Նախարար-Պատուիրակ» վարչապետին մօտ, իր պաշտօնը կը յանձնուի Քրիսթիան տը լա Մալէնի: Արդարութեան Նախարարութիւնը կը ստանձնէ Շրնօ (նախապէս՝ Միշըլէ), Երկրագործութիւնը՝ Փիզանի (նախապէս՝ Ռոշըրօ): Ժոզէֆ Ֆոնթանէ Առողջապահութեան եւ Բնակչութեան նախարար կը դառնայ, փոխարինելով Շրնօն: Լըքուրի տեղ պաշտօնի կոչուած է Ժան տը Պրօյ (Սահարա, Անդրծովեան հողամասեր եւ նահանգներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ քանի մը հազար հոգի բողոքի ցոյց մը կատարեցին Խրուշչեւի վերջին յայտարարութեան դէմ, ուր խորհրդային վարչապետը սպառնացած էր Ակրոպոլը քանդել: Հանրաժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց, ուր կը հռչակէ յոյն ժողովուրդին սէրը հանդէպ այն գաղափարներուն, զորս Ակրոպոլը կը խորհրդանշէ որոնց դէմ ոչմէկ բան կրնան ընել Խրուշչեւի սպառնալիքները: Բանաձեւին մէջ ողջոյնի խօսք կայ նաեւ Պերլինի ժողովուրդին, որ այնքան արժանավայել ձեւով կեցած է իբրեւ պահակը ազատ աշխարհի:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ արք. յայտարարեց թէ մտադիր է աղքատ գիւղացիներուն բաժնել կիպրական Եկեղեցւոյ հողերուն մեծ մասը, երկար պայմանաժամի վարկով մը:

ՀԱՅՖԱՅԻ Ակուտաբ Իսրայէլ ուղղափառ Հրեաներու խումբ մը գաղթականներու կայանը խուժեց, նկատի առնելով որ «Հրեայ երիտասարդութեան ներգաղթի շարժումներ»ը հարկ եղած կրօնական դաստիարակութիւնը չեն ստանար եւ կը դառնան «առանց Աստուծոյ Հրեաներ»:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1էն սկսեալ կարելի է Սպանիա երթալ առանց անցագրի: Ազգային անձնագիրը բաւական է եթէ ճամբորդութիւնը երեք ամիսը չանցնիր:

ՊՈՒՐԿԻՊԱ տեսակցութիւն մը տուած է եգիպտական Ալ Մեսսաւր շաբաթաթերթին, որուն մէջ կ'ըսէ թէ իր վստահութիւնը չէ կորսնցուցած Արեւմուտքի հանդէպ, սա պարզ պատճառով որ երբեք վստահութիւն չէ ունեցած: «Միայն ժողովրդեայ Արեւմուտքին, ըսած է Թունուզիայի նախագահը, որպէսզի զօրավիգ կանգնին մեր դիմումին՝ անկախութեան: Ոչ բանակ ունէի, ոչ ալ զէնք անկախութիւնը ձեռք ձգելու համար: Ճիշդ չէ որ հեռացած եմ իմ արաբ եղբայրներէս. Թունուզիան կայանի վերածեցի ալժերական ազատագրման պայքարին համար»:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիան 80 միլիոն մարք պիտի վճարէ Պելժիոյ, իբրեւ վընասուց հատուցում:

ՌԸՆԷ ԺՈՒԿԼԷ, Ֆրանսացի գրագէտը մեռաւ առջի օր: Հեղինակն է վէպերու, նորավէպերու եւ ճամբորդական նօթերու:

ՊԻԶԵՐԹԻ հարցը միշտ կը ծեծուի ՄԱԿի մէջ: Խօսած են Կինէի, Մարոքի, Քուպայի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Քուպա նոյն «տոպրակին» մէջը դրած է Ֆրանսան եւ Ամերիկան, իսկ Թուրքիա մաղթած է որ խնդիրը ժամ առաջ կարգադրուի: Խօսք առած են նաեւ Պելոռուսիոյ, Լեհաստանի, Եմէնի, Հայիթիի, Նոր-Զելանտայի, Քամպոճի եւ Թոկոյի պատուիրակները:

ՏԸ ԿՈԼ մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ Սեպտեմբեր 5ին: Յուլիս 12էն ի վեր չէ խօսած:

ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱՅ 850.000 հոգի կայ Ֆրանսայի մէջ: Կը նախատեսուի որ 1980ին միլիոնը պիտի անցնի:

ՊՐԱԶԻԼ կ'առաջարկէ միջնորդի դեր խաղալ Ամերիկան եւ Քուպան հաշտեցնելու համար:

ՍԱՀԱԼ ՊԷՆ ԵՈՒՍԷՖի յուղարկաւորութիւնը մեծ շուքով կատարուեցաւ Գահիրէի մէջ: Թունիզեցի ծանօթ ընդդիմադիրը, որ Օգոստ. 15ին սպաննուած էր Ֆրանքֆուրթի մէջ, արժանացաւ բացառիկ յարգանքի: Նասր ծաղկեպսակ մը ղրկած էր եւ 6000 հոգի կը հետեւէին դագաղին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ թերթերը 8էն եւ 6էն 4 էջի իջան, թուղթի տագնապի հետեւանքով:

ՀԱՑԵՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Տեղին է յիշել տասնեակ մը ուրիշ լեհահայ դիւանագէտները, որոնք մինչեւ Լեհաստանի առաջին բաժանումը (1773), աշխատեցան անձնուիրութեամբ իրենց երկրորդ հայրենիքին բարիքին համար:

Իսկ ինչ որ կը վերաբերի լեհ–թաթար դիւանագիտական յարաբերութիւններուն մէջ Հայերու յայտնաբերած աշակցու – թեան՝ պիտի բաւականանանք յիշեցնել – լով որ ժէ. դարուն, մանաւանդ Լատխ– լաւ Դ.ի եւ Ցովհաննէս Գազիմիրի ժա– մանակ, այս երկու երկիրներու յարաբե– րութիւնները տեւականօրէն վտանգաւոր փուլերու մէջ կը մտնէին, որոնց լուծու– մը յաճախ պատերազմի դաշտի վրայ կը կատարուէր:

Բնականաբար յաճախ վէճերուն եռեւ կային Նաեւ Թուրքերը, Ռուսերը եւ Ա– զախները, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ շահերով:

Հետեւաբար այս ժամանակամիջոցին լեհ արքունիքը կը կարօտէր քաջ դիւա – նագէտներու, որոնց լաւագոյն գործա – կիցները Հայերն էին: Այս քաղաքական տենդագին գործունէութեան շրջանին, մեր ուշադրութեան առարկայ կ'ընտրէ Հայ Ռոմաչքովիչ, իր կէս ողբերգական, կէս կատակերգական արկածախնդրու – թիւններով:

1649ին, մինչ Լեհերը, ընդդէմ Ա– զախներու եւ Թաթարներու արիւնալի պատերազմներ կը մղէին Զպարաժ եւ Զպորով քաղաքներու մերձակայքը՝ ա– ռաջնորդութեամբ Խմիէլնիցքի եւ Իսլամ– Կիրէյի, Ռոմաչքովիչը լեհ արքային մօտ կը դտնենք:

Հազիւ մասնակի հաշտութիւն մը կըն – քուեցաւ Իսլամ–Կիրէյի հետ, չնորհիւ Օսոլինսքի նախարարին դիւանագիտու – թեան, Ռոմաչքովիչ, այս վերջինին մէկ նամակով, կրցաւ անցնիլ խազախ–թա – թար բանակատեղիներուն մէջէն եւ հաս– նիլ մինչեւ Զպարաժ, ուր լեհ քաջ պա– հակազօրքը դեռ կը դիմադրէր:

1650ին, երբ կրկին պատերազմի մը վտանգը կը սաւառնէր նոյն հակառա – կորդներու միջեւ, Ռոմաչքովիչ «դիւա– նագիտական սուրհանդակի» պաշտօնով ընդհուպ մեկնեցաւ Թաթարիստանի մայ– րաքաղաքը՝ Պահչեսարա: Բայց, «...որ– պէս ներկայացուցիչ լեհ կառավարու – թեան, կ'ըսէ Պատանովսքի, անվայել ըն– դունելութիւն զտաւ եւ բազմաթիւ ան – դամներ ալ անարգանքի ենթարկուեցաւ»: Հայ դիւանագէտը սակայն չյուսահատե – ցաւ, քանի որ դայն դարձեալ կը դտնենք Իսլամ–Կիրէյի արքունիքը: Անոր ինչ աս– տիճանի յանդուգն եւ դժուարութիւններ – րու տակացող ըլլալը կ'ապացուցանէ հե– տեւեալ դրուագը: 1648ին, Խազախներու ըմբոստութեան ընթացքին — որ լեհ բա– նակներու կոտորածով վերջացաւ — պե– րիներուն մէջ կը դտնուէր նաեւ զօրավար Փոթոցքի, որուն ազատագրումին հա – մար պահանջուած մեծ դումարին մէկ մասը ստանալէ ետք, Թաթարները ազատ արձակեցին Փոթոցքին, իրրեւ պատանդ պահելով անոր զաւակը: Ռոմաչքովիչ, վստահելով բնականաբար իր թաթար «բարեկամներուն» վրայ, 1652ին, յան– դգնութիւնն ունեցաւ առեւանգելու բան– տէն երիտասարդ Փոթոցքին: Դժբախտա– բար, մինչ Ռոմաչքովիչ ուրախութեամբ կը մօտենար լեհական սահմանին, ձեր– բակալուեցաւ եւ իր կարդին Պահչեսա – րայի բերդին մէջ բանտարկուեցաւ, ուր մնաց մինչեւ 1654–1655, լեհ–թաթար յա– րաբերութիւններու բարւոքումը: Ոչ մէկ կերպով յուսահատած իր անյաջողու – թեան եւ անարդանքներուն համար, որոնց ենթարկուեցաւ թաթարական բանտին մէջ, Ռոմաչքովիչ, 1657ին, նոր ճամբոր– դութեան մը ձեռնարկեց դէպի Պահչեսա– րա, եւ այս անդամ իրրեւ «փոքր պատ– ուիրակ» Մեհմէտ Կիրէյ Խանին մօտ: Ժա– մանակակից լեհ դիւանագէտներէն ո – մանք անոր արժանիքները կը դրուատեն եւ կը գովեն հաւատարմութիւնը եւ խղճ– մտութիւնը. մինչ ուրիշներ կը տարա – կուսին անոր անչահախնդրութեան վը– րայ: Ստոյգ է սակայն թէ անտարբեր դէմք մըն էր ան, արթուն եւ յամառ, թաթար եւ թուրք արքունիքներու մարդոց եւ գործերուն քաջահմուտ, ամէնէն տագնա– պալից պարագաներու մէջ իսկ ելքի դուռ մը կը գտնէր:

Հոս պիտի յիշենք նաեւ, արդէն մեզի ծանօթ Քրիստափոր Փոթոցովիչը, որ իր Զաքարիա եղբօրը հետ, դիւանագիտական սուրհանդակի պաշտօն ունէր Պահչեսա – րայի արքունիքին մօտ մինչեւ 1660, եւ յետոյ «փոքր դեսպանի» պաշտօնին կոչ– ուեցաւ նոյն արքունիքին մօտ, ապա Ախվերտէյովիչը, որ 1666ին նոյն պաշ – տօնով մեկնեցաւ Մոսկուա: Գալով լեհ – պարսիկ յարաբերութիւններու բարգա – ւաճումին մէջ հայ դիւանագէտներու բե– րած մասնակցութեան, անցողակի յիշենք որ այս յարաբերութիւնները Լեհաստանի մէջ որոշ հետաքրքրութիւն մը արթնցու– ցին այն չրջանին՝ երբ Եւրոպայի մէջ Թուրքերու դէմ քրիստոնեայ պետու – թիւններու դաշնակցութեան մը ծրագիրը կը պատրաստուէր, այսինքն Գրիգոր ԺԳ. Պապին եւ Սաեփանոս Պաթորիի Թագա – ւորին օրերուն:

Պարսիկ Շահ–Աբաս Ա. (1586–1628) զոհ բարձրանալով սկսաւ անդադար կռուիլ Թուրքերու դէմ եւ միաժամանակ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատեց Եւրոպական զանազան ազ – գերու հետ: Այս ուղղութեամբ յաճախա– կի նամակներ փոխանակուեցան Պարս – կաստանի եւ Լեհաստանի միջեւ:

Ճիշդ այդ չրջանին, այսինքն 1601ին, հայազգի Սեֆէր Մուրատովիչ՝ որպէս «արքայական սպասարկու» Սիկիսմոնտ Գ.ի, Պարսկաստան մեկնեցաւ՝ վրան – ներ, զորգեր, թանկագին քարեր, զէնքեր եւ « արեւելեան ապրանք » յորջորջուած

ԹՈՒՐՔԵՐԸ
ՆՈՑՆ «ԼԻՊԼԻՊԻ»Ն ԿԸ ԾԱՄԵՆ

ԽՄԲ.— Ժամանակ առ ժամանակ Թուր– քերը... ջայլամի դիրք կ'առնեն այն ա– ռնապատին մէջ, զոր կը պատկերացնէ արդի միջազգային կեանքը՝ հակառակ անվախընթաց աղմուկին եւ բարձրաղա – դակ խելացիներու: Ահա թէ ինչո՛ւ Թուր– քերը, պատմագէտի հովեր առնելով եր – բեմն, կը յայտարարեն Արեւմուտքի թէ « Թուրքիոյ սահմաններէն ներս երբեք դոյութիւն չէ ունեցած եւ ոչ ալ այսօր դոյութիւն ունի Հայաստան մը »: Ասանկ յայտարարութիւն անոր համար որ Արեւ– մուտքի պատմագէտները, գիտնականնե – րը եւ մտաւորականները բաղաքական... Զաճարիաներ դարձած՝ պապանձած են, « լէպլէպի »ներուն թողլով դաս տալ պատմութեան, լեզուաբանութեան, (կը յիշէ՞ք յայտարարութիւնը՝ «արեւ–լեզու» հոչակելու համար թուրքերէնը):

Այժմ կարդացէք հետեւեալը: Պուէնոս– Այրէսի դեսպանատան կողմէ, Արժանթի– նի կաթոլիկ հոգեւորականներէն մէկուն հարցումին իրրեւ պատասխան, կը յայ – տարարուի թէ ոչ Հայաստան կայ, ոչ ալ Քիւրտիստան: Կաթոլիկ հոգեւորակա– նը, այս պատասխանը ստանալէ ետք, ճամակով մը կը դիմէ Արժանթինի Հա – յոց առաջնորդին՝ խնդրելով լուսաբանել գինք: Հետասքին այդ ճամակը (28 Յու– նիս 1961).—

Հաճոյքն ունիմ դիմելու Ձեր Սրբազ – նութեան, խնդրելու որ պատասխանէք իմ կարգ մը հարցումներուս՝ Ձեր հեռաւոր հայրենիքի վերաբերեալ: Սակայն նախ պիտի յայտնեմ Ձեզ թէ 1959 Սեպտեմբե– րին կատարած դիմումիս ընդառաջ եր– թալով, Պուէնոս Այրէսի Թուրքիոյ դես– պանատունը հետեւեալ լուսաբանութիւն– ները հաղորդած էր.

« Թորքիա ինքնիչխան պետութիւն մըն է, այսինքն՝ իր սահմաններուն մէջ դո– յութիւն չունի մէկ ուրիչ պետութիւն՝ ըլլայ դաշնակցային կամ համադաշնակ – ցային: Թուրքիոյ սահմաններէն ներս եր– բեք դոյութիւն չէ ունեցած եւ ոչ ալ այս– օր դոյութիւն ունի Հայաստան մը կամ Քիւրտիստան մը: Թուրքիոյ արեւելեան

այլ նիւթեր դնելու համար:

Կը կարծուի թէ Սիկիսմոնտ Գ. դիւա– նագիտական առաքելութիւն մը յանձնած է Մուրատովիչի՝ Շահ–Աբասի մօտ: Թէեւ յիշեալ դիւանագէտին պաշտօնական ծա – նօթ տեղեկատուութիւնները չեն հաստա– տեր սոյն ենթադրութիւնը, սակայն կան նաեւ դեռ կարգ մը փաստաթուղթեր այս առաքելութեան առընչութեամբ, որոնք տակաւին չեն հրատարակուած:

Գ. Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(3 – Մնացեալը յաջորդով)

կարգ մը քաղաքներու մէջ կ'ապրին քանի մը Հայեր եւ քրտական ցեղեր: Գրեթէ տասը դարերէ ի վեր Պլեթլիսը եւ էրզրու– մը Թրքական քաղաքներ են, այն օրէն, երբ 1071ին տեղի ունեցաւ Մանազկերտի ճակատամարտը Թուրքերու եւ Բիւզան – դացիներու միջեւ: Այդ Թուականէն ալ կը սկսի Անատոլուի Թերակղզիին նուա – ճումը: Կարսը եւ Արդուինը կը դտնուին Ռուսաստանի սահմանին մօտերը»:

Այս լուսաբանութիւնը ստորագրած է դեսպանատան պաշտօնատարներէն Ատ – նան Փէյիտարոլ:

Թրքական դեսպանատան հարցուցած էր թէ արդեօք Հայաստանի մէկ մասը կը դտնուի՞ Թուրքիոյ մէջ եւ ո՞րն է եղած Հայաստանի մայրաքաղաքը, կա՞րսը թէ Էրզրումը:

Այժմ չատ երախտապարտ պիտի մնամ Ձեզի, եթէ պատասխանէիք հետեւեալ հարցումներուս՝ Հայաստանի վերաբեր– եալ·

Ա.— Ներկայ Հայաստանի տարածու – թիւնը եւ բնակչութեան թիւը: Երբէ՞ն ի վեր դոյութիւն ունի հայ ազգը: Ո՞ր տա– րին եւ ո՞ր Թուականին Հայաստանը ան– կախ է եղած: Այդ պարագային, Հայաս– տանի անկախութիւնը ճանչցուա՞ծ է օ – տար պետութեանց կողմէ: Ի՞նչ պայ – մաններու տակ վերջ դրուեցաւ Հայաս – տանի անկախութեան: Արդեօ՞ք ներկայ Հայաստանի մէկ մասը կը դտնուի Թուր– քիոյ եւ միւս մասն ալ Անդրկովկասի հա– ղին վրայ: Ո՞րն է Հայաստանի մայրա – քաղաքը: Քանի՞ բնակիչ ունի: Որո՞նք են Հայաստանի միւս կարեւոր քաղաքնե– րը: Հայաստանի լեռները, գետերը եւ լի– ճերը որո՞նք են: Ի՞նչ դրօշակ ունի Հա– յաստանը: Ո՞րն է ազգային քայլերգը: Ո՞րն է ձեր ազգային տօնը եւ ե՞րբ կը տօնուի: Ի՞նչ դրամ կը գործածուի երկ– րին մէջ:

Բ.— Հայ լեզուն ծագում կ'առնէ վրա– ցերէնէ՞ն, ռուսերէնէ՞ն թէ Թուրքերէ – նէն: Ի՞նչ դիրեր կը գործածուի, լատի– նակա՞ն թէ արաբական: Արժանթինի մէջ չատ Հայեր կա՞ն: Ամսագրի մը մէկ կար– դացած եմ, որ երբ Իրանի դեսպանա – տունը կը տօնէ իրենց ազգային տօնը, հրաւիրեալներուն մեծ մասը Հայեր են, որոնք նախապէս Իրան ապրած են: կար– ծեմ թէ նման բան մըն ալ կարդացած եմ Թրքական դեսպանատան մասին:

Շատ չնորհակալ պիտի ըլլայ, եթէ կարենայիք տրամադրել Հայաստանի վե– րաբերեալ պատկերազարդ նիւթեր (պար– բերական, քարտէզ, նամակադրոշմ, եւայլն):

Ինչպէս Ձեզի յայտնի պիտի ըլլայ, Ցովհաննէս Ի Գ. Պապը Տիեզերական ժո– ղով կը հրաւիրէ՝ համաչխարհային եկե– ղեցիի վերաբերեալ կարեւոր խնդիրներ քննելու համար: Կ'ներեւի նկատի ունի նաեւ բոլոր քրիստոնեաներու միացումը, որպէսզի կատարուի Յիսուս Քրիստոսի կամքը՝ մէ՛կ հօտ եւ մէ՛կ հովիւ: Ուրեմն պիտի խնդրէի յայտնել Թէ Հայ ժողո– վուրդը կը պատկանի կաթոլիկէ՞, ռու–

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ա·

Զօհրապ կը ստանձնէ կարեւոր դեր մը Պատրիարքարանի եւ Դեսպանատանց մի– ջեւ՝ բանակցութիւններ վարելու հա – մար, եւ Զօպանեանի միջոցով՝ Մարսէլ Լէմար ծածկանունով Փարիզի մէջ կը հը– բատարակէ «Հայկական Հարցը վաւերա– գրերու լոյսին տակ» դրքոյկը: Պօղոս փաչա բազմաթիւ օրինակներ կը դրկէ թերթերու, պաշտօնական անձերու՝ գնա– հատելով բովանդակութիւնը:

Գրքոյկը հրատարակելով Զօհրապ կըր– կէին նպատակ կը հետապնդէ՝ դաս մը հանել ապագայի համար եւ լաւագոյն վարչութիւն մը հաստատելու հանրիլ ա– բեւելեան նահանգներու մէջ: Գրութիւնը « նպաստաւոր է Հայերուն, հակառակ չէ սակայն մահմետականներուն եւ Քիւրտ– ըուն »: (Յառաջաբան):

Կը հաստատէ աստուածպետական պե– տութիւններու եւ մահմետական կայսրու– թեանց փլուզումը: Թուրքիա կը մնայ տակաւին: Պէտք է որ Թուրք վարիչները խորհրդածեն աղէտներու պատճառներուն չուրջ:

Այնուհետեւ կը ներկայացնէ « Հայկա– կան Հարցի Պատմականը »: Քրիստո – նէութեամբ եւ մշակոյթով Հայերը ներ– կայացուցիչն են արեւմտեան քաղաքա – կրթութեան: Հայ պատմութիւնը մար – տիրոսութեան մը պատմութիւնն է, չա – տեր փրկուելու համար իսլամացած են, չատեր զոհուած են Ռուսիա, Ֆրանսա, Ամերիկա:

×

Եւրոպա հետաքրքրուած չէ Հայերով 1867–1877 Թուականներուն: Անգլիա մի– այն չահադրդռութիւն ցոյց տուած է ռուս ազդեցութիւնը հակակչռելու հա– մար: Ռուսեւթուրք վերջին պատերազ – մին Թուրքիա պարտուեցաւ, ռուս բա – նակները յառաջացան Հայաստանի մէջ: « Թուրքերը Հայերը մղեցին քաղաքական ինքնավարութիւն ուզելու օսմանեան տի– րապետութեան տակ, վախնալով որ յար– թականը կը կցէ Տիւրանակերտ եւ Սվազ, Թուրքիա կ'ուզէր ամբարտակ պետու – թիւն մը ստեղծել (Նոյեմբեր 1877): Բայց երբ անգլիական նաւատորմը Պոլիս հասաւ, վախը փարատեցաւ, որչումէն ետ դարձաւ, Ս. Սթեֆանոյի մէջ մեր– ժեց ռուս լիազօրներու առաջարկած բնա– դիրը, զոր խմբագրած էին Հայկական դիմումներու հետեւանքով: Ս. Սթեֆա – նոյի դաշնագրին մէջ « վարչական ինք – նավարութիւն » բանաձեւին տեղ դրուե– ցաւ « բարենորոգումներ եւ բարելաւում– ներ » ռուս դրաւումին տակ » (էջ 5–6):

×

Ինքնավարութեան խոստումէն Թուրք վարիչները յանձնառու եղան բարենորո – գումներ կատարել արեւելեան նահանգնե– րու մէջ պատասխանատու մնալով Ռու – սիոյ: Պատուիրակութիւն մը մեկնեցաւ Պերլին, Թուրք Թելադրութեամբ: «Պեր– լինի մէջ Թուրքերը Անգլիոյ օժանդակու– թեամբ մերժեցին ռուս դրաւման պայ – մանը, իսկ հայ պատուիրակութիւնը հա– կառակ Թուրք կառավարութեան, ուզեց վարչական ինքնօրինութիւն »:

Վեց պետութեանց դեսպանները հաւա– քական դրով պահանջեցին բարենորո – գումներու գործադրութիւնը (1880 Սեպ– տեմբեր): Բայց հալածանքները չարու – նակուեցան, Հայերը յուսահատ ըմբոս – տութեան դիմեցին (Սասունի դէպքերը 1894): Թուրքիա պատասխանեց ընդհա – նուր կոտորածով: Երեք պետութեանց դեսպանները յուշագիր մը խմբագրեցին, բարենորոգման ծրագիր մը ներկայացու– ցին, Բ. Դուռը մերժեց (1895 Ապրիլ), խոստացաւ բարենորոգումները գործա – դրել եւ ղրկեց Շաքիր փաչան:

Թուրք ոստիկանութիւնը տեղեկացած ըլլալով որ Հայերը ցոյց մը պիտի կա– տարեն Բ. Դրան առջեւ (1895 Սեպտ.), զինած էր Թուրք խուժանը, հրամայեց կո– տորել, որուն հետեւեցան նահանգներու կոտորածները (1895–96):

Եւրոպական դիւանագիտութիւնը ոչինչ ըրաւ:

«Հայերը քաղաքական նպատակներ չեն հետապնդած, կեանքի, ինչքի, պաշխ ապահովութիւն, աշխատելու կարելիու – թիւն, ազգային մշակոյթը պահպանելու իրաւունք ուզած են»:

×

Սահմանադրութիւնը յուսախաբ ըրաւ Հայերը, որովհետեւ հարստահարութիւն – ները չարունակուեցան, Առանայի մէջ կոտորուեցան, սկսան զպղթել 1910–12: Երիտասարդ Թուրք կառավարութիւնը դէմ մնաց, որովհետեւ իր փափաքն ալ այդ էր: Սակայն Հայերը այսօր ալ քա – ղաքակրթութեան միակ տարրն էր այդ հողամասին վրայ, իրենց թիւով, տնտե– սական կարողութիւններով, մտաւոր մը – շակոյթով եւ աշխատանքի ընդունակու – թեամբ (էջ 8):

Աւանդական պատմութեան համաձայն Ներսէս Պատրիարք զաղտնաբար դիմեց Ս. Սթեֆանօ եւ խնդրեց որ զաշնագրու – թեան պայմաններուն մէջ նկատի առնուի նաեւ հայկական խնդիրը: Ձերազ կը պաշտպանէր այս տեսակէտը եւ կը յայ– նէր Թէ ինք եւ Խրիմեան զպղթած եւ – տեսա մեկնած են եւ անկէ անցած Եւ – րոպա:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Շար· – 5)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Պատրիարքարանը հեռագիր մը ստացած է էջմիածնէն, ուր կ'ըսուի թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կ'առաջարկէ որ այս տարի աշնան, մեծ հանդիսութեամբ տօնուի Ս. Մեսրոպի ծննդեան 1600 ամեակը։ Մայր Աթոռի դիւանը կ'աւելցնէ թէ կոնդակ մը կը յաջորդէ։

ՈՒՍՏՐԻ (Միացեալ Նահանգներ) Արամ Խումբէի ընկերներէն Ալեքսան Սողիկ – ... Խանասորի ..., յանկարծամահ եղած է Խանասորի արշաւանքի 64րդ տարեդարձի տօնակատարութեան ընթացքին։ Գործունեայ եւ ... ընկեր մըն էր։

ՊԷՅՐՈՒԹ հասած է դերասան Զաւէն ... իր երկու մանչ զաւակներով, որոնք պիտի ուսանին Նշան Փալանճեան Ճեմարանը։ Պոսթընէն մեկնելէ առաջ ճաշ մը տրուած է իրեն ի պատիւ։

ԳԱՅՍԵՐԻէՆ կը գրեն Մարմարայի թէ Աստուածածնայ տօնը մեծ հանդիսութեամբ կատարուած է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ։ Հոգեւոր հովիւ Հայկազուն աւագ քհնյ. պատարագած է եւ կատարած խաղողօրհնէքը։ Երգեցողութիւնները կատարած է Սկիւտարի Ս. Խաչ դպրեվանքի աշակերտութեան մէկ մասը։ Պատարագիչ Տէր Հայրը Թուրքերէն ներբողը հիւսած է Ս. Կոյսին։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչ որ ապուշը ետքէն կ'ընէ, խելացին առաջուց կ'ընէ։
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

Վաղուան ճամբան՝ երբեքի քաղաքը կ'առաջնորդէ։
ԱՐԱԲԱԿԱՆ

Ինքզինք արդարացնել փորձող կինը, արդէն կ'ամբաստանէ ինքզինք։
ՍՊԱՆԱԿԱՆ

Դրացիիդ հետ կռիւ մի՛ ընեք, նոյնիսկ երբ անիրաւութիւն գործէ։
ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

...ակա՞ն, թէ ուղղափառ յունական կրօնքին։ Լամբիս համաձայն, Գրիգոր Լուսաւորիչը եղած է Հայաստանի առաքեալը։ Որպէս առաքեալ ուրիշ ի՞նչ սուրբեր կը պաշտեն Հայերը։

Ես Արժանթինցի հոգեւորական մըն եմ եւ մինչեւ տարուան վերջ կը սպասար – կեմ Փիկուէ համայնքին։

Աղօթելով Ձեր Սրբազնութեան համար՝

Հ. ԽՈՍԷ ՕՐԼԱՆՏՕ ՍԱԽՄԻԷՆԹՕ,
Մ. Ի. Ս.

ԽՄԲ.— Պիտի հրատարակենք «Արմե – նիա»ի խմբագրականը իբրեւ պատաս – խան։ Յառաջի խմբագրութիւնն ալ պիտի ըսէ իր խօսքը։

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ՀԱՏ ՄԸ ԽԻՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախախնամութիւնը չատ անողորմ գտնուեցաւ մեր փոքրաթիւ գաղութին հանդէպ, տասնեւութ ամիսներու ընթացքին, հինգ ընտանիքներ սեւ սուգի մատնելով։ — Գրիգոր Սեղրակեան (Քղեցի), Համբարձում Թոռունեան (Քղեցի), Խաչիկ Երեմեան (Բալուցի), Տիկին Հայկանուշ Արամեան (Բալուցի) եւ վերջերս ընկ. Արշակ Պօղիկեան։

Ծնած էր Խարբերդի Քեսրիկ գիւղը, համեստ եւ ինքնաբաւ ընտանիքի զաւակ։ Ութ տարեկանին կը փոխադրուի Ամերիկա իր եղբօր քով, ուր յայտնի եւ անուանի յեղափոխականներու չունչին տակ թրծուելով կը մտնէ Հ. Յ. Դ. շարքերը։ Առաջին աշխարհամարտին երկրէն ստացուած աղետալի լուրերը կը հրդեհեն պատանի Արշակի հոգին։ Հակառակ եղբօրը թախանձանքին՝ կամաւոր կ'արձանագրուի Արեւելեան Լեգէոնի մէջ, որ Ֆրանսական դրօշին տակ պիտի կռուէր մեր դարաւոր թշնամի՝ Թուրքին դէմ։ Կուգայ Պորտօ, 1917 Յուլիս 20ին, կը հագուի զինուորական համազգեստ։ Մինչ եռանդուն, խանդավառ ու վրէժխնդիր՝ ինչպէս իր ընկերները, կը մասնակցի Արարայի յաղթական ճակատամարտին։ Անկէ կ'անցնի Կիլիկիա։ Զինադադարին իր բանակը կը հասնի Ատանա։ Ֆրանսական կառավարութիւնը 1919ին Ատանայի մէջ կը լուծէ Արեւելեան Լեգէոնը եւ կամաւորներուն կ'առաջարկէ կամ մնալ տեղւոյն վրայ, կամ վերադառնալ Ամերիկա։ Սակայն Արշակ ու չատ Արշակներ կը մերժեն։ Կը մերժեն այն մտածումով որ նորածին Հայաստանի Հանրապետութիւնը պէտք ունի իրենց եւ կը սպասեն յարմար առիթի մը, մեկնելու համար հայրենիք։

Սակայն աւա՜ղ, ծնունդ կ'առնէ քեմալական շարժումը եւ ապա զանգուածային գաղթ։ Արշակին կը վիճակուի անցնիլ Յունաստան, անկէց ալ Սէնթ Էթիէն (Ֆրանսա), որ պիտի ըլլար տարաբախտ ընկերոջ վերջին հանգրուանը։ Հոս քանի մը տարիներ գործարան աշխատելէ ետք կը կազմէ ընտանեկան համեստ բոյնը։ Յետոյ Արշակ կը նետուի առեւտրական ասպարէզ, սակայն առեւտրականի ու յեղափոխականի ջիղերը չկրցան հաշտուիլ իրարու հետ եւ ան մնաց սեւ աշխատանքի գործաւոր։ Արշակ յաճախ եղած է տեղւոյս Հայ Ազգ. Միութեան նախագահ։ Թէեւ անգրագէտ, բայց թրծուած ըլլալով Հ. Յ. Դ. հնոցին մէջ, միշտ ալ բեմերու վրայ էր իր թաւ ձայնով, փորձառու մարդու արտայայտութիւններով տիրապետելով ունկնդիրներուն վրայ։

Աւա՜ղ, անսպասելի կաթուածը մխանգամ ընդմիշտ լռեցուց զինքը եւ մեր սիրելի ընկ. Արշակը, 64 տարեկանին, Օգոստոս 11ին, փակեց արդէն իսկ տկարացած աչքերը՝ անմխիթար ձգելով այրին եւ իր երկու զաւակները։

Վ. ԽՐԻՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախորհրդակցական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 20րդ Պատգ. Ժողովը գումարուեցաւ Օգոստոս 12-13ին, Տէսինի մէջ։

Ցայտարարուած ժամուն, չաբաթ առաւօտ ժամը 9ին, ժողովը բացուեցաւ հայրենակից Թորոսեանի «Սեւան» սրճարանին մէջ։ Կեդր. Վարչութեան նախագահ Ս. Տէր-Մարտիրոսեան բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն եւ անմիջապէս ներկայացուց իր կազմին հրաժարականը։

Մարսէյլի ներկայացուցիչ հայրենակից Կ. Կիմիչեան եւ Վալանսէն պատգամաւոր Յ. Կարապետեան կազմեցին Պատգ. Ժողովի դիւանը, նախագահ եւ քարտուղար։

Նախագահ Կիմիչեան հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեզմէ յաւէտ բաժնուողներուն յիշատակը, վայրկեան մը լռութեամբ։ Ֆրանսայի շրջանի 7 մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները տուին իրենց շրջանի վերջին երկու տարուան գործունէութեան նիւթական եւ բարոյական զեկուցումները, որոնք արժանացան ժողովի ընդհանուր գնահատութեան։

Հաշուեքննիչ յանձնախումբի անդամներ ընտրուեցան՝ Յ. Տէր-Ղուկասեան (Վալանսէն), Ն. Պէրպէրեան (Լիոնէն), եւ Մ. Միրզոյեան (Տէսինէն)։

Կեդր. Վարչութեան տեղեկագիրը կարդաց Ա. Աճէմեան, որ համառօտ պատմականն ըրաւ վերջին երկու տարիներու գործունէութեան։

Հաշուեքննիչ յանձնախումբի տեղեկատուութենէն ետք, ժողովը մեծամասնութեամբ քուէարկեց գնահատական բանաձեւ մը, թէ՛ մասնաճիւղերու եւ թէ ալ Կեդր. Վարչութեան գործունէութեան վերաբերեալ։

Մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ Կեդրոնական Վարչութիւնը պահել Մարսէյլ։ Նախկին կազմը եւս պահուեցաւ անփոփոխ։

Կիրակի առաւօտ՝ ժողովէն ետք, բոլոր պատգամաւորները ուղղուեցան Տէսինի Հայոց եկեղեցին, ուր լեցուած էր հաւատացեալ բազմութիւն մը։ Կը պատարագէր տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Վարդ. քահանայ Աւագեան։ Հոգեհանգիստ քարոզ մը տուաւ աբեղայ Ա. Շիրվանեան, մեծապէս տպաւորելով ներկաները։ Մեր Պատգ. Ժողովին անունով 5000 ֆրանք տրուեցաւ տեղւոյն եկեղեցիին։

Կէսօրուան մեր ճաշը իրենց ներկայութեամբ պատուեցին յիշեալ երկու հոգեւորականները։ Մեծ յուզումով լսեցինք Տէր Հօր խիստ առինքնող հայրենական երգը։

Կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ դաշտահանդէսը՝ ժողովավայրի պարտէզին մէջ։ Բոլոր սեղանները գրաւուած էին եւ Լիոնի ու Տէսինի Հայութիւնը հաճելի օր մը անցուց։ Այս յաջողութիւնը կը պարտինք Տէսինի մասնաճիւղի անդամներուն եւ մասնաւորաբար երիտասարդներուն, որոնց եռանդը վեր է ամէն գովասանքէ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՍԻՐԵՆ

*

— Անգլիացիին սէրը պաղ է, բայց հաստատ։ Անգլուհիինը՝ ռոմանթիկ, եթերային եւ դիւրափոփոխ։

— Ֆրանսացիին սէրը հաճելի է եւ սրամիտ։ Ֆրանսուհիինը՝ անզուսպ, մոգական եւ անկայուն։

— Իտալացին կը սիրէ տենդով, կասկածամտութեամբ եւ յիշաչարութեամբ։ Իտալուհին՝ ջերմօրէն, նուիրումով եւ անփութօրէն։

— Սպանացիին սէրը անկեղծ է, նուիրուած եւ նախանձոտ։ Սպանուհիինը՝ բուռն ու քմայքոտ։

— Աւստրացիին սէրը հաւատարիմ է եւ դրական։ Աւստրուհիինը՝ հանդարտ եւ հակապղատոնական։

— Ամերիկացիին սէրը կ'արտայայտուի յանդգնօրէն եւ բուռն կերպով։ Ամերիկուհին գրգռիչ, քմահաճ եւ բռնակալ է։

— Ռուսը կը սիրահարի խորհրդաւոր կերպով եւ երեւակայութեամբ։ Ռուսուհին՝ կրակով, բոցով եւ մոխիրով։

— Գերմանացին կը սիրէ անբծօրէն եւ դիւրահաւանօրէն։ Գերմանուհին՝ դիւրազգածութեամբ եւ քնքշութեամբ։

— Զուիցերացիին սէրը բարի է, երկչոտ եւ պարզամիտ։ Զուիցերուհիինը՝ անուշ եւ առանց կասկածի։

— Շուէտացին սիրոյ մէջ հաստատ է եւ վերապահ։ Շուէտուհին՝ համեստ, հնազանդ եւ հաւատարիմ։

— Հելլէնը՝ բուռն, անհաստատ եւ նախանձոտ։ Հելլենուհին՝ չափազանց պչրասէրօրէն եւ խորամանկութեամբ։

— Հայը՝ հրայրքով, հաւատարմօրէն եւ նուիրումով։ Հայուհին՝ անկեղծ ու խոր սիրով եւ հաւատարմութեամբ։

Փաստաբանը խելացի մարդ մըն է, որ կալուածդ թշնամիներէդ կ'ազատէ, որպէսզի ի՛նք իւրացնէ։
ԻՌԼԱՆՏԱԿԱՆ

×

Անմիտ մարդը արեւը մազով ծածկել կը փորձէ։
ԻՏԱԼԱԿԱՆ

×

Իմաստուն մարդը գիտէ թէ ի՛նչ գիտէ։
ԱՐԱԲԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ
(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Գիլը ցնցուեցաւ, զալարուեցաւ իր ... մէջ ու իր գլուխը խոնարհեցուց կայծակէ զարնուած գազանի մը պէս։

— Ես, ես յայտնեցի ամէն բան, թո... Գիլը [illegible] ... ու ... ձայնով մը։

— [illegible], [illegible] վարդապետը։

— Այո, ես։

— Կառավարութեա՞ն յայտնեցիք։

— Այո։

— Ի՞նչ պատճառաւ։

— Պատճառն այն էր որ Մելիք իր ընթացքով ակերութեան մը դէմ կը դնէր եւ կ'ուզէր որ բոլոր գիւղերու մէջ զէնքեր մտնէին։

— Ա՜... սոսկալի բան է այդ։ Ի՞նչպէս կրնար։

— Ի՞նչ գիտնամ... այնպէս ըրաւ որ տուրքեր հաւաքելու եկող զապթիաները կը վախնային բերաննին բանալու։ Մի՞թէ մեզ կը վայելէ, Հայր սուրբ, կառավարութեան մը հետ սասնկ վարուիլ։ Նայեցէք իմ օրովս ինչո՞ւ այդպէս չէ։

— Իրաւունք ունիք. բայց Մելիք ինչքան յիմար է եղեր որ տասնկ բաներու մէջ մտած է, զոնէ յաջողեցա՞ւ։

— Ձեզ գիտեր. միայն թէ կասկած ունիմ մէկ երկու գիւղերու վրայ. նայինք պիտի կրնա՞մ հաստատել։

— Ի՞նչպէս պիտի հաստատէք։

— Բաւական է որ փոքրիկ ապացոյց մը ունենամ ձեռքս։ Իսկոյն կառավարութեան կ'երթամ կ'իմացնեմ։

— Կը յուսա՞ք որ տասնկով կրնաք առաջքն առնել։

— Հայհա՜յ... ինչպէս խաղաղեցաւ գիւղերնիս Մելիք մը կորսնցնելով, այնպէս ալ գիւղերը կը խաղաղին։

— Մելիքէն յոյս չկայ կ'ըսէք։

— Ամենեւին։ Անցեալ օր պէտք եղածները կառավարութեան առջեւն ալ յայտնեցի. ամիս մը չանցած մահուան պիտի դատապարտեն։

— Հապա իր տունը ո՞վ պիտի նայի։

— Տունին մէջ աղջիկ մը եւ ցաւագար կին մը կը գտնուին. աղջիկը չափահաս է, մանչ մը ունիմ, անոր հետ կը կարգեմ, ան ատեն ունեցածները ինծի կը մնան Հայր սուրբ, աղէկ չէ՞։

— Աղէկ է... բաւական է որ նպատակիդ հասնիս։

Ու վարդապետը լռեց. հոգին լեցուած էր. իրեն անանկ կուգար որ իր դէմը գտնուող մարդը վատի մը նկարագրով ու մարդկային կերպարանքով հրէշ մըն էր։

— Երթանք, մրմնջեց վարդապետը, խոստովանութիւնդ վերջացաւ։

Գիլը չնշմարեց կղերականին հոգեկան այլայլութիւնը, ոտքի ելաւ ու եկեղեցիին տաճարին դէմ կենալով աղօթեց վայրկեան մը...։ Յետոյ վարդապետէն բաժնուեցաւ։

Վարդապետը մինչեւ եկեղեցիին դուռը գնաց անոր ետեւէն, երբ համոզուեցաւ որ մինակ էր Աստուծոյ տաճարին մէջ, ծունկի չոքեցաւ ու մրմնջեց ինքնիրեն.

— Աստուա՜ծ, Աստուա՜ծ իմ, դուն առաջնորդէ քայլերս...։

Ու հոգեկան աղօթք մը ետքը, մեկնեցաւ եկեղեցիէն։

Իրիկունը, երբ դարձեալ Գիլ Զաքոյի տունն էր եւ անոր հետ սեղան նստած էր, չափազանց պաղարիւնութեամբ ու կեղծ մտերմութեամբ խօսեցաւ։ Փոխ տեղը Գիլը յարգանքները աւելի կ'ընէր, մեծարանքներ աւելի կը շռայլէր։ Վարդապետը խորունկ մտատանջութեան մը մէջ կը թուէր ըլլալ, որուն պատճառը միայն Աստուած գիտէր։ Ճաշէն վերջը վարդապետին խորհուրդով երիտասարդ քաղաքացին մեկնեցաւ, որպէսզի երկու օրէն վերադառնալով միասին բաժնուէին գիւղէն։ Իսկ վարդապետը քնանալու առանձնացաւ։

Կէս գիշերուան մօտ էր։

Վարդապետը կամաց մը վեր առաւ գլուխը. դուռին մօտեցաւ... ականջ դնելէ ետքը հասկցաւ թէ տունին մէջ խոր լռութիւն մը կը տիրէր։ Ուստի դուռը բացաւ անշշուկ կերպով մը Գիլին պառկած տեղը գնաց։ Գարշելի մարդը կնոջը քով կը գտնուէր. վայրկեան մը կանգ առաւ... մտածեց... ի՞նչ ընէր... մտադրութիւնը կը կասեցնէր զինքը քայլ մը յառաջանալու...։ Եւ սակայն ճիգ մը ըրաւ, մօտեցաւ անկողնին, գրպանէն բարակ չուան մը հանելով բարձին վրայ ինկած կնոջ վիզէն անցուց թոյլ կերպով մը, եւ դաշոյն մը կուրծքին տակէն հանելով Գիլին սրտին տարաւ...։

— Աստուած... մրմնջեց վարդապետը։

Ու այնքան արագօրէն ու զօրաւոր կերպով դաշոյնը զարկաւ Գիլին սրտին մէջ եւ նոյն ժամուն դիւրութեամբ յաջողեցաւ կնոջ վզին անցուած չուանն ալ սեղմել ու կնոջը ճիչը խեղդել։

(Շար.)

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու երիտասարդ օրիորդներ 18էն 30 տարեկան իրրեւ վանտէօզ :

Դիմել

CHEMAVONIAN ET Cie
69, Rue de Cléry, PARIS (2e)

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ հիւսուածեղէնի համար, լաւ կարող մը եւ սիւրժըքէօզ :

Դիմել՝

F. T. N.
195, Rue St.-Denis, PARIS

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՀԱՄԱԾ ԵՆ

ՄԵՂՐԱՀԱՄ

ՁՄԵՐՈՒԿՆԵՐ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Համով ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ՝ ՊԱՀԱՏՈՒՐ – ԵԱՆ համով ընդեղէնեներով :

Եթէ մեկնելէ առաջ հանդիպելու ժամանակ չունեցաք, ձեր գտնուած տեղէն գրաւոր ապսպրեցէք : Մեծ խնամքով պատրաստուած ծրարով մը, ձեր ուզածը անմիջապէս պիտի ստանաք :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքնե – րը՝ յարմար գիներով :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
246, Rue Vendôme, LYON

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՑՈՒՆ ՑԱՃԱԽՈՐԴ

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25,Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շէֆ – Փոսթալի թիւն է :—
C. C. P. PARIS 5460-11

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՈՒՏՔԻ ԹՈՒԱԿԱՆ

1961–1962 *ուսումնական տարին կը բացուի երկուշաբթի Սեպտեմբեր 18ին : Վարժարանի Տեսչութիւնը կը խնդրէ յարգելի ծնողքներէն որ նոյն թուականին անյապաղ վարժարան առաքնորդեն իրենց զաւակները :*

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու կիներ կրթական հաստատու – թեան մը մէջ ծառայելու համար (հան– դերձատուն եւ խոհանոցի աշխատանք – ներ) :

Դիմել անձամբ Ցառաջի վարչութեան :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՁԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆԻ

Սալերու Ա. չարքը, հետեւեալ 4 երգերով :— Իմ երգը, Նազեր, Իղձ (Գ. Մ. Ալէմշահ) եւ Ծիրանի ծառ (*Կոմիտաս*) :

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն :—
ՄԱՐՍԷՅԼ :— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe
ՎԱԼԱՆՍ :— Գասեան
6, Rue Bouffier

Եւ ամէն չորեքի մէջ հայերէն սալեր սպառողներուն մօտ :
Գին՝ 12 Ն· Ֆ·

«ԿԱՊՈՑՏ ՕԹԵԱԿ »

(Բ. տպագրութիւն), Սկովտիոյ մասն– նական կազմակերպութեան առաջին, երկրորդ եւ երրորդ աստիճաններուն մանրամասն ծէսերը եւ արարողութիւն – ները, Հ. Մ. Համբարձումեանի կողմէ, կը ծախուի միայն գրավաճառ Պ. Բալու– եանի մօտ,
43, Rue Richer, Paris (9e), Tél.: PRO.25-46
Գին 3 Ն· Ֆ· :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՇԱՀԱՆ ԱՇԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա· Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն· Ֆր·

Դիմել ՑԱՌԱՋԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Բացառիկ ընկերական ընդհ· ժողով :

Հ· Յ· Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէն բացառիկ ընկերական ընդհա – նուր ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի չոր– ջանի բոլոր ընկեր – ընկերուհիները այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 20,30ին (ժամը 8,30ին), «Ահարոնեան» սրահը՝ 26, Ռիւ Քոնվալէսան, Մարսէյլ :

Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկեր – ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայա – նալ անդամատեառով :

×

Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Ա– վինեանի «Մուրատ» խումբը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, սովորական հա– ւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ գտնուիլ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Իտալիայէն Կուեռինօ Սեմփէր կը փն– տռէ իր զաւակներուն մայրը որ 10 տարի առաջ մեկնած է տունէն : Անունը՝ Մա– րիա Աստիկեան· կը կարծուի թէ Մոդէլի նահանգն է, Մէսի կողմերը : Կը խնդրուի իրմէ կամ լուր ունեցողներէն, տեղեկա– ցնել իր նախկին ամուսնոյն :

ՀԱՅԱՑԻ·— Փորթիոլօ, Մանթովա (Ի– տալիա) :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹՈՒՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	30 Ն· Ֆ·	միջեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	միջեւ	1/8	սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են :

կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80

Մի՛ակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի :—
ՓՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ : ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒ– ԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՑՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում :

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Սորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

Գինն՝ 2420 Ն· Ֆ·, որուն 242 Ն· Ֆ·ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով :

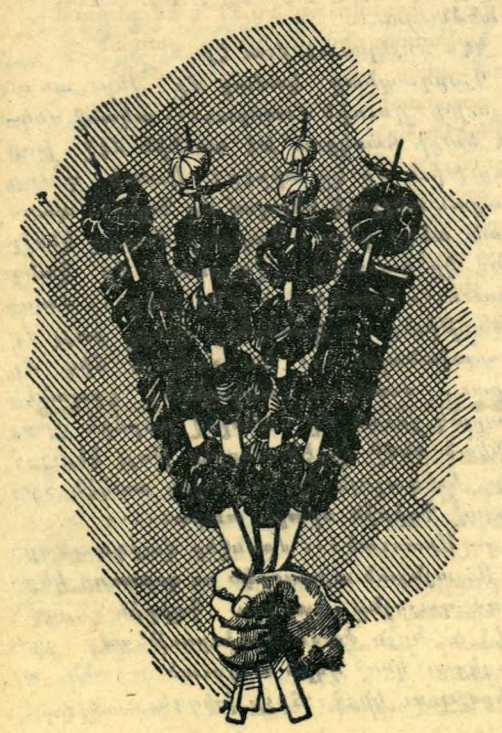

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, շաշլիֆ, խարսխի :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՕԳՈՍՏՈՍ — DIMANCHE 27 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9188 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4989

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ ՀԱՒԱՏԱՒՈՐ

Պանք Օթմանէն 65 տարի վերջ, երբ …յոր ակնարկ մը կը նետենք մեր չուրջը, չենք կրնար զսպել մեր զայրոյթը եւ …ահնել մեր բախտը:

…այ ժողովուրդը մէկ դար աւելի առաջ …էր արթնցած, — ազատութիւն եւ սեփական հայրենիք պահանջելով, — քան Ափրիկէի գոյնզգոյն ցեղերը, որոնք դեռ նոր …արթնան եւ դիւրութեամբ, առանց ա…յին թափելու, անկախութեան կը տի…անան:

Մենք հերոսաբար կռուեցանք, հեղեղման արիւն թափեցինք, մէկ միլիոն նահատակներ տուինք յանուն ազատութեան: Սակայն ո՛չ ոք օգնեց մեզի:

Հաւատացինք — միամտօրէ՛ն, իբրեւ …րի հայ-քրիստոնեաներ — մօտաւոր եւ …աւոր «խաչապաշտ»ներուն եւ անոնցմէ յուսացինք մեր փրկութիւնը:

Կարծեցինք, որ Պալքաններու քրիստոնեայ ազգերէն, Յոյնէն, Սերպէն, Պուլկարացիէն, Ռումանացիէն եւ Պուլկա…էն վերջ՝ անոնք Հայերն ալ պիտի ազատագրէին օսմանեան բռնակալ լուծէն:

Սխալեր էինք: Երբ կարգը Հայերուն եկաւ, …նենգամիտ Ալպիոնը իր կայսրութեան շահերու ապահովութեան համար Կիպրոսը կլլելէ եւ Եգիպտոսի վրայ իր …կալութիւնը հաստատելէ վերջ, հայկական համատարած կոտորածներու ճառագրական օրերուն Պոնտացի Պիղատոսին պէս ձեռքերը լուաց, փոխանակ …ելու կարմիր գազանը:

Զրպարտեցաւ իր պատասխանատու նախարարին բերնով յայտարարելու՝ թէ …րին Վեհափառութիւն Վիկտորիա …րուհիին մարտանաւերը չէին կրնար …պատի վրայ բարձրանալ…: Օդա…ը անծանօթ էր տակաւին, այդ օրերուն:

Հիւսիսի «Քեռի»ն, որուն առանց սա…րկութեան աջակցեր էին Հայերը բազմաթիւ կամաւորներով, 1826ի ռուսեւպարսիկ եւ 1828ի ռուսեւթուրք պատերազմներուն, այն հաստատ յոյսով որ …ետական պետութեանց տիրապետութենէն ազատագրուելիք հողամասերուն …յ անկախ Հայաստան պիտի ստեղծէր, շարաշար խաբեց մեզ: Ընդհակառակը, հրամանատար մառէշալ Պասկեւիչ, «Դուքս Երեւանի», ռուսական կայսրութեան կցեց գրաւուած հողամասերը: …Հայերը «վարձատրելու» համար, …ին աքսորեց Ներսէս արքեպս. Աշտարակեցին, որ հայ կամաւորական …ղերն էր կազմակերպած:

Ցարական կայսրութեան ծրագիրն էր …լ Հայաստանի, առանց Հայու…, ինչպէս չնականօրէն կը յայտարարէր Լոպանով եւ ինչպէս, աւելի վերջ, …ջարկէր զօրավար Եուտէնիչ 1917…, յանձնարարելով կոզակներ տեղաւորել հայկական նահանգներէն տարագըր…ած Հայոց տուներուն մէջ:

Քրիստոնեայ պետութիւնները շահա…ցին հայ ժողովուրդն ու անոր ար…դատը՝ մենաշնորհներ խլելու համար …Աստուծու Համիտէն:

Հայկական Դատը «փոխանակելի հըն…դրամ» էր:

…Թ. դարէն վերջ նոյն քաղաքականութիւնը շարունակուեցաւ Հայերուն հանդէպ նաեւ քսաներորդ դարուն:

Հրա՛շք էր, որ կրցանք ափ մը հող խլել երկրագունդի անսահման տարածութենէն եւ վրան գրել «Հայաստանի Հանրապետութիւն»:

Այդ հրաշքը կը պարտինք հայ ժողովուրդին, որ իր ծոցէն ծնունդ տուաւ …ափոխական կուսակցութեանց:

«Ո՛չ եղբարք, ո՛չ, օտարներէն չկայ յոյս» երգեց Խորէն արքեպս. Նարպէյ, որ Խրիմեան հայրիկին հետ Պերլին գացած եւ ձեռնունայն էր վերադարձած: «Հարիսա»յէն բաժին չէին հանած Հայերուն, որովհետեւ թուղթէ շերեփով էին գացած հոն եւ ոչ երկաթէ:

Երկաթէ շերեփը եւ սեփական ուժին վրայ ապաւինելու քաղաքականութիւնը դարձաւ հայ յեղափոխութեան հանգանակը:

Մեր հերոսներն ու հերոսամարտերը կ'ոգեկոչենք այսօր անգամ մը եւս, Պանք Օթմանի եւ Սամաթիոյ 65 ամեակին առթիւ:

Ու հակառակ բոլոր ուրացումներուն եւ մոռացումներուն, աւելի քան երբեք հաստատ կը մնանք լաւագոյն ապագայի մեր հաւատքին վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹԷՆ ՊԵՐԼԻՆ

ԱՓՐԵՒԱՍԻԱԿԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ

ՄԱԿի բացառիկ նստաշրջանը վերջացաւ ուրբաթ գիշեր, սպասուած քուէարկութեամբ: Ափրեւասիական բանաձեւը 66 ձայն ստացաւ, 30 պետութիւն ձեռնպահ մնացին, 3 երկիրներ չմասնակցեցան քուէարկութեան. ոչ մէկը դէմ քուէարկեց:

Ձեռնպահ մնացին, ինչպէս նախատեսուած էր, Ամերիկա, Անգլիա. ասոնց միացաւ Ճափոն: Ափրիկեան ֆրանսախօս երկիրները որոնք ծանօթ են «Պրազավիլի խումբը» անունով, ի վերջոյ տեղի տուին եւ թեր քուէարկեցին, մինչ Նիժերի եւ Քոթ տ'Իվուարի ներկայացուցիչները նախընտրեցին դուրս ելլել սրահէն քուէարկութեան պահուն, որոշում տալու ստիպման տակ չըլլալու համար: Բացակայ էր նաեւ Ֆրանսա: Թեր քուէարկողներուն մէջ կան, բացի խորհրդային, արաբական եւ ափրեւասիական երկիրներէն, հիւսիսային երկիրները (միշտ դէմ գաղթատիրութեան) եւ Ֆրանսայի ծանօթ «բարեկամ»՝ Թուրքիա:

Նախքան այս քուէարկութիւնը, որուն իմաստը եւ հետեւանքները յայտնի չեն, խօսած էին կարգ մը պատուիրակներ: Նիստի բացման, առաջին խօսողը եղած էր՝ Քամըրունի պատուիրակը, յանուն Պրազավիլի խումբին: Բաւական զարմանք կը պատճառէ, երբ կը յայտարարէ թէ իր խումբը որոշած է քուէարկել բանաձեւը: Ցիշենք որ անցեալ տարի, Ալժերիոյ հարցին ժամանակ, այս նոյն երկիրները ձեռնպահ մնացած էին եւ նոյնը կը սպասուէր: Կը խօսի կրկին Մոնճի Սլիմ, առանց նորութիւն մը ըսելու, յետոյ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչները, մոռնալով իրենց կացութիւնը, կը փորձեն լաւ դաս մը տալ Ֆրանսայի… գաղթատիրութեան մասին: Դեռ կը խօսին Կուաթեմալայի, Քոսթա-Ռիքայի, Նիժերիոյ եւ Նիժերի ներկայացուցիչները: Քուէարկութենէն առաջ կը խօսին նաեւ Նեփալի, Հոնդուրիոյ Սալվաթորի, Կիպրոսի, Ուրուկուէի, Խորհրդային Միութեան եւ Թունուզիայի պատուիրակները: Ցիշենք նաեւ որ Կինէի բանբերը ծանր խօսքերով նախատած է Ֆրանսան:

Ի՞նչ կը նշանակէ այս բանաձեւին քուէարկութիւնը: Դժուար է ըսել: ՄԱԿը որոշած է, այս ձեւով, որ Ֆրանսացիները քաշուին Պիզերթի իրենց նախկին տեղերը, ապա նստին եւ համաձայնին Պուրկիպայի հետ: Ֆրանսա որոշած է նկատի չառնել ՄԱԿի որեւէ որոշում: Իսկ Պուրկիպա կը սպառնայ. «Եթէ չարունակէ անգիտանալ Միջազգային Ատեանները, այն ատեն կը վերսկսինք կռիւը, յաղթանակը կասկած չի վերցներ»: Պուրկիպա պատրաստ է անցեալը մոռնալու եթէ Թունուզեան հողամասը պարպուի: «Անցեալը անցեալ է, միայն ապագան հաշուի կ'առնենք: Պէտք է նախատեսենք մեր յառաջդիմութեան շարունակութիւնը: Ատոր համար, ամէնուն պէտք ունինք, մէջն ըլլալով Ֆրանսա, որուն հետ կը գործակցինք, ինչպէս ուրիշ պետութեանց հետ: Պէտք չէ որ Պիզերթի մեռելները խոչընդոտ ըլլան»: Պուրկիպա քար մըն ալ «բարեկամ» տը Կոլին նետեց. «Եթէ Ֆրանսա յամառի չպարպելու: Եթէ միշտ կը հաւատայ տը Կոլ հայրիկին, որ կը կարծէ թէ իր զօրքը պիտի կարենայ պահել Պիզերթը, թող գիտնայ որ երբեք պիտի չընդունինք»:

ՊԵՐԼԻՆ

Տաքէն պաղ անցնելով, Խրուշչեւ յայտարարեց թէ պէտք է բանակցիլ Պերլինի համար: Խորհրդային վարչապետը այս յայտարարութիւնը ըրաւ Սոչիի մէջ, ամերիկացի լրագրողի մը որ «շատ հաճելի ժամեր» անցուցած է Սեւ Ծովու ափին: Խրուշչեւ ըսած է. «Վստահ եմ թէ պատերազմ պիտի չըլլայ Պերլինի համար: Փափաքելի է որ խօսակցութիւնները շուտով սկսին»:

Նոյն ոճը չգործածեց Ուլպրիխթ, ապահովութիւն տալով սակայն որ «Դաշնակիցներու մուտքի իրաւունքները Արեւմտեան Պերլին, պիտի յարգուին մինչեւ հաշտութեան դաշնագրի ստորագրութիւնը»: Ուլպրիխթ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց յայտնելով թէ Թիթօ Պերլին պիտի գայ Սեպտ. 1ին:

Պոնի խորհրդային դեսպանը՝ Սմիրնով, ուրիշ թելադրանքներ ըրած է, օդանաւային հաղորդակցութեան համար: Եթէ, ըսած է Սմիրնով, օդանաւերը փոխանակ Արեւմտեան Պերլին իջնելու, Արեւելեան Պերլին իջնեն, շատ դիւրին կ'ըլլայ գտնել եկող-գացողին ինքնութիւնը…:

Անգլիացիները շատ գոհ են Ատընաուրէն եւ Մաքմիլըն մասնաւոր նամակով մը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԱԶԻԼԻ նախագահը Քուատրոս հրաժարեցաւ: Այս որոշումը պատասխանն է Լասերտայի քննադատութեանց, որ կ'ամբաստանէ Քուատրոսը իր բռնած դիրքին համար, իր հակումներուն համար ի նպաստ արեւելեան պլոքին եւ Քուպայի եւ երկիրը ղեկավարելու ձեւին: Եթէ փոխնախագահն ալ հրաժարի, նոր ընտրութիւններ անհրաժեշտ են եւ Քուատրոս կրնայ վերընտրուիլ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ տնտեսական ծանօթ թերթը՝ Ֆինանշիըլ Թայմզ կը գրէ թէ ֆրանքը աշխարհի ամէնէն զօրաւոր դրամներէն մէկը դարձած է:

1959 1/Գ ԶՕՐԱԴԱՍԻ պատկանողները պիտի արձակուին հետզհետէ: Սեպտեմբեր 13էն 17ի ընթացքին, անոնք որոնք ուղղակի Ալժերիա փոխադրուած էին: Մնացեալը Հոկտեմբեր 17էն Նոյեմբեր 3:

ՆԵՀՐՈՒ Պելկրատ պիտի հասնի Օգոստոս 30ին, մասնակցելու համար ոչ-դաշնակից պետութեանց վերին ժողովին: Ըստ կարգ մը լուրերու, Նեհրու կ'ուզէ որ ժողովը նախ ապազինման հարցերով զբաղի: Ժողովէն ետք, Նեհրու Մոսկուա պիտի երթայ: Ուոշինկթըն ալ հրաւիրուած է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարարը Սելիմ Սարփեր խորհրդային դեսպանը ընդունեցաւ, որմէ ստացաւ Մոսկուայի յուշագիրը Սենթոյի յարձակողական նպատակներուն վերաբերեալ, ըստ խորհրդային իշխանութեանց ձեռք անցուցած «փաստաթուղթերուն»:

ԻՐԱՔԻ կառավարութեան եւ Իրաք-Փեթրոլիըմ-Քըմփընիի միջեւ բանակցութիւնները վերսկսան: Քասըմ կ'ուզէ կարեւոր շահաբաժիններ ապահովել իր երկրին:

ՊՐԱԶԻԼ պիտի այցելեն, յառաջիկայ տարի, Նեհրու, Նասր եւ Համըրշըլտ:

ԳՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՍ ԱՌԻԹՈՎ

Իմ կեանքը անցաւ ծափ ու ծաղկի մէջ,
Ես անչափ դիւրին հասայ երազիս.
Ես՝ տասնչորսամեայ պատանի՛ հազիւ,
Ինձ անուանեցին արդէն բանաստեղծ:
Անարգել եղաւ ուղին իմ երգի,
Ամաչելու չափ հեշտ ու հաշտ եղաւ.
Թէ մի շիթ հասաւ ինձ դառը խօսքի,
Գովքը ինձ վրայ, անձրեւո՛վ տեղաց:

Եւ հիմա, երբ որ անցել է կեանքիս
Փառքով արբելու տարիքը անհոգ,
Մեծարման խօսք ու ծափեր լսելիս՝
Խորհում եմ իմ մէջ՝ արժա՞ն եմ արդեօք:
Արժա՞ն եմ արդեօք անապակ սիրուն,
Որ կայ այս մանկան աչքերի մէջ ծով,
Որ թրթռում է այս նամակներում՝
Գրուած պանդուխտի երկիւղած ձեռքով:
Եւ ինձ շռայլուած այսքանի դիմաց
Ես ի՞նչ եմ տուել, ես ի՞նչ եմ թողել.
Հերի՞ք են արդեօք՝ թէկուզ լաւ գրած,
Թէկուզ սրտագին, մի քանի տողեր:
Հերի՞ք է արդեօք առանց զրկանքի,
Առանց զոհութեան, ուղղագիծ մի կեանք,
Երբ միշտ նման է եղել սխրանքի
Հայ բանաստեղծի ուղին երկնի տակ:
Երբ, ինչպէս մոմը մատուռում խարխուլ,
Այրուե՛լ են նրանք, հալուե՛լ, սպառուել—
Խարխուլ հայրենիք, ժողովուրդը՝ խուլ—
Ու յոյսն ու լո՛յսը նրա՛նք են տուել:
Երբ՝ դեռ չհասած ոչ մի երազի՝
Մեռել են անհաց եւ անօթեւան.
Մերթ բանտ ու աքսոր, մերթ լեառը Մասիս
Մերթ անապա՛տը՝ նրանց գերեզման…

Ու երբ հիմա էլ ծովում աշխարհի,
Ուր հին մեր նաւը փշրուեց մի օր,
Նրանք՝ թիավար՝ փոթորկին սովոր,
Ոգու հատնումով, ջանքով վիթխարի
Ջրի երե՛ս են պահում հեւ ի հեւ
Մեր խլեակներն ու լաստերը բեկուած, —
Ես՝ ոտքերիս տակ հո՛ղը հայրենեաց,
Ու մեր դրօշի շուքը՝ իմ վերե՛ւ, —
Թիկունքիս՝ մի նոր, հզօր հայրենիք,
Վաղս՝ ապահով ու ճամբաս՝ որոշ, —
Ես՝ հայ բանաստեղծ, սակայն այլախօս
Բիւրե՛րը այսօր երգիս ունկնդիր, —
Ես քիչ եմ տուել՝ առածիս դիմաց,
Քե՛զ, իմ ժողովուրդ, նուիրել՝ եմ քի՛չ,
Քիչ եմ տոկացել քո կեանքի համար,
Զոհասեղանիդ չե՛մ բերել ոչինչ…
Ես շուտ այրեցի իմ սիրտը ջահէլ
Սիրոյ ճամբէքում, սիրոյ երգերում,
Չկա՛յ քեզնից զատ բախտ ու վայելում,
Չկա՛յ ուրիշ վիշտ՝ քո վշտից աւել:
Ինչքան դեռ ունեմ կեանք ու ճանապարհ,
Ինչքան յոյզ ու լոյս, ձիրք ու նուիրում,
Ապահովութիւն, անդորր ու համբաւ,
Իմ մայր ժողովուրդ, ես քե՛զ եմ բերում—
Քո ճակատագրին կալած ու կապած,
Պատէ-պատ խփող քո ոգորումին,
Քո առաւօտին՝ վերջապէս ծագած,
Վերածնունդի քո մեծ պատումին:
Ուզում եմ ապրել ու երգել միայն
Քո երջանկութեան, բախտին ի խնդիր,
Ապրել մեծագործ քո որդոց նման,
Դու, արդա՛ր մեր մայր, քո վճի՛ռը դիր
Ես՝ յետին մշա՛կ քո մեծ դպրութեան,
Բայց ինձ մեծերից համեմա՛տ դատիր…

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԼԱՃՈՅՔ
ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԵԱՆՑ

—o—

Ամուլ տեսութիւն մըն է զոր Հ. Աղամեան կը բերէ, — տեսութիւն մը որ բան մը չ'ըսեր: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ Հ. Աղամեան, արդարեւ, երբ կը գրէ. «Կաղանդ բառը առաջ եկած չէ սանսկրիտեան քալօ բառէն, այլ կապ ունի սանսկրիտ քալա (եղանակ, ժամանակ, ժամ, տարիք, դար), պարսկական սալ (տարի), թրքական սալի (երեքշաբթի), լատինական սեքուլոմ (դար), արաբական աքալ (պայմանաժամ, մահ, հասունութիւն) բառերուն հետ, (արմատ ունենալով ՔԼ, ՍԼ, ԿՂ կամ ԿԼ տառերը), եւ հաւանաբար սոլ կամ սիէլ (արեւ կամ երկինք) բնութեան չաստուածութեան հետ»:

Տէր Աստուած, Տէր ողորմեա, այս ի՞նչ «կապ» է որ իրարու կը միացնէ սանսկրիտ բառը, պարսկական բառը, թրքական բառը, լատինական բառը: Հ. Աղամեան կը պատասխանէ թէ «ամէնքն ալ ժամանակի գաղափար կուտան»: Եղաւ լեզուաբանութիւն, եղաւ գիտութիւն: «Երկար տարիներու լեզուաբանական բաղդատութիւններն ու պրպտումները» այն եզրակացութեան բերեր են Հ. Աղամեանը թէ կարելի է կաղանդ բառը «կապել սանսկրիտեան, պարսկական, լատինական, արաբական, թրքակա՛ն բառերուն հետ»:

Ճիշդ այս «կապել» բառն է որ կը գայթակղեցնէ զիս: Շա՜տ վտանգաւոր բառ է, — «զոր միանգամ կապեսցես յերկրի՝ եղիցի կապեալ յերկինս» կ'ըսէ Աւետարանը (Մատթ. ԺԶ. 19): Կապել մը կայ չուանով, կապել մը կայ շղթայով, կապել մը կայ նարօտով: Բառերը ինչո՞վ կը կապէ Հ. Աղամեան, ինքը «կապեալ ի Տէր» (Եփ. Դ. 1), չէ բացատրած: Տուած միակ բացատրութիւնն այն է թէ բառերուն մէջ լծորդ տառեր կան, որոնք կը հաստատեն «կապելու» օրէնքը:

Իրականին մէջ՝ նախ կը քալէ բառերու իմաստին վրայ, յետոյ բառերու հանդիտութենէն կը հանէ լծորդ տառեր: Արդ պէտք է գիտնալ թէ բառերը յաճախ իմաստ կը փոխեն, ինչպէս մարդիկ՝ չափիկ, անճանաչելի դառնալու աստիճան: Օրինակ մը, վիանտ կը նշանակէ միս, — այս բառը կը ծագի լատիներէն վիվիէնտա բառէն, զոր Հռովմայեցիք կը գործածէին «ինչ որ անհրաժեշտ է ապրելու համար» նշանակութեամբ: Ահա թէ ինչո՛ւ «վիանտ տը պէօֆ» առենօք կը նշանակէր եզան յատուկ սնունդ, այլ բառով... խոտ: Նոյն բառը, «վիվիէնտա», սպաներէնի մէջ կը նշանակէ... բնակարան, որ «անհրաժեշտ է ապրելու համար»՝ որքան միսը:

Եթէ բառը կորսնցնէ իր պատմութիւնը, — այդպիսի բառեր չա՜տ՝ ամէն լեզուի մէջ, — երեւակայեցէք թէ ի՛նչ յիմար եզրակացութեանց կրնայ յանգիլ բառ «կապողը» իր լծորդներով:

Շատ հետաքրքրական է սապոթ բառին պատմութիւնը (գրչական պատկերը լրիւ տալու համար՝ հոս գրուած է Թ վերջատառով որ չի հնչուիր):

Լատիներէն քալքս բառը (գարշապար կամ կրունկ) կուտայ քալչէա, որ կը նշանակէ փաթթաթ՝ գարշապարը ծածկելու եւ պաշտպանելու յատուկ, — Թուրքերը առած են այս բառը, քալչա, գիտա նշանակութեամբ (Աճառեան), իսկ Ֆրանսացիք՝ նախ քալս, յետոյ շալս, ի վերջոյ շօս, ամբողջ սրունքը ծածկող փաթթ նշանակութեամբ: Ասկէ նաեւ շօսիւռ:

Ֆրանսացիները ունին նաեւ պոթ բառը, որ իգական ածական է, — արական ձեւը՝ փիէ պօ ձեւին մէջ (թիւրոտն), իգական ձեւը՝ շօս պոթ ձեւին մէջ:

Արաբերէնէ փոխառեալ բառ մըն է սավաթ, — կը նշանակէ կօշիկ: Վարթպուրկ եւ արդի հեղինակաւոր լեզուաբանները կ'ընդունին թէ սապօ բառը նմոյշ մըն է լեզուական խառնածին ամուսնութեան (արաբերէն եւ ֆրանսերէն, — շօսը նետուած է՝ սղումով տեղը դնելու համար սավաթին առաջին վանկը):

Եթէ հետեւինք Հ. Աղամեանի լծորդներու օրէնքին, բաւական նիւթ կ'ունենանք խնդալու համար:

Յանուն արդարութեան, հարկ է այստեղ արձանագրել թէ սապօ բառին ստուգաբանութիւնը առարկայ դարձած է անսպառ վիճաբանութեանց:

Ոմանց համար անյայտ է ծագումը: Տիւ Քանժի ստուգաբանութեամբ՝ կաղմուած է սաք տը պոս բառերէն: Շէլէր կը կարծէ թէ սափ բառն է որ կը շինէ սապօ, որովհետեւ փայտէ կօշիկ մըն է որու շինութեան համար կը գործածուի սափէն (եղեւին): Բայց յետոյ անդրադառնալով որ սավաթ եւ սապօ բառերը հասարակաց ծագում մը ունին, սափ վանկը կ'առնէ հնդեւրոպական արմատ մը՝ սղեալ ձեւով եւ քալել նշանակութեամբ, որու աճած ձեւը, սթափ, ինչպէս գերմաներէնի մէջ, սթափփէն: Ունի բազմաթիւ նշանակութիւններ՝ ժողովրդական բարբառի մէջ, — հօլ, գօգօշ, պոռնիկ: Ճամբորդած է դէպի Ռուսիա, մինչեւ Պարսիկներուն եւ Թաթարներուն երկիրը:

Կը նշանակէ նաեւ ձախաւեր աշխատող, ասկէ՝ սապոթէ, աշխատանք խանգարել, նաեւ յառաջանալը դանդաղեցնել՝ կառքերու անիւին տակ դրուած երկաթէ կամ փայտէ կտորով:

Լեզուաբանները չեն կրցած ճշտել տակաւին փլոմպ (կապար) բառին ծագումը եւ արմատական նշանակութիւնը: Հ. Աղամեանի լծորդ տառերը ի՞նչ կ'ըսեն, ո՞ր լեզուին կը կապեն արդեօք:

Ապահովաբար իբերական լեզուն է մայրը, կ'ըսեն ոմանք: Հռովմայեցիները առած են զայն եւ կազմած փլոմպիքարէ բառը (ուղկանը իջեցնել ծովին խորութեան մէջ՝ թելերուն կապուած կապարեայ գնդիկներու ծանրութեամբ), ասկէ Ֆրանսացիները կերտած են փլոնժէ բառը (ջուրին խորութեան մէջ մխրճել), ու փլոնժօն կոչած են ջրային թռչուն մը, որ կրնայ երկար մնալ ջուրի խորութեանց մէջ:

Իմաստաբանութիւնը (սեմանթիք) երբեմն չփոթութեան կը մատնէ լծորդներու որսորդը:

Հին Հռոմի մէջ փոնթիֆ կը կոչուէին այն բարձրաստիճան պաշտօնեաները, որոնք կը հսկէին ոչ միայն բոլոր կրօնական (հեթանոսական) արարողութեանց, այլ եւ հին կամուրջի մը բարւոք վիճակին վրայ, — այդ կամուրջը կը կոչուէր Սուբլիկիուսի կամուրջը, փայտաշէն, որ իրարու կը միացնէր Յանիկուլոսի եւ Ավենտինոսի բլուրները: Դեռ աւելին, — Իտալիոյ մէջ առենօք գոյութիւն ունէր վանական միաբանութիւն մը, «տէ Ֆրէռ Փոնթիֆ», որու անդամներուն պաշտօնն էր կամուրջ շինել եւ օգնութեան հասնիլ ճամբորդներուն: Հիմա փոնթիֆ կը կոչուի պապը: Տառերու ի՞նչ լծորդութեամբ՝ կապ մը պիտի գտնենք կամրջապահին եւ Հռոմի քահանայապետին միջեւ: Դիւրին է ըսել թէ պապը միակ մարդն է որ կամուրջ կրնայ նետել Յաւիտենական քաղաքէն մինչեւ Յաւիտենական երկինքը, բայց լեզուն գիտութիւն մըն է որ ապացոյց կ'ուզէ:

Նմանահնչութիւնը եւս չփոթութեան կը մատնէ լծորդ տառերը:

Քամմինուս բառ մըն է, անցք նշանակութեամբ, որ ժառանգ կը մնայ Կեղտացիներէն: Նոյն բառին հետ «կապ» ունի նաեւ Պրոթոններու քամմ բառը, որ կը նշանակէ քայլ: Իտալացիները որդեգրեցին կելտական բառը՝ վերածելով քամմինօ ձեւին, Ֆրանսացիները՝ շըմէն ձեւին: Յետոյ նոյն լեզուին հիւր եկաւ յունարէն քամինօս, որ կը նշանակէ փուռ: Այն ատեն թոյլ տրուեցաւ որ աճի յունարէն բառը, դառնայ քամինաթա՝ ծխնելոյզ նշանակութեամբ (շըմինէ), որպէսզի չշփոթուի քամմինուս բառին հետ, որ դարձած էր շըմէն (ճամբայ):

Այսպէս նոյն լծորդ տառերով, նոյն կազմախօսութեամբ եւ հնչաբանութեամբ, բայց արմատով ու նշանակութեամբ տարբեր են շըմէն ու շըմինէ բառերը, թէեւ ճամբայ մըն է նաեւ ծխնելոյզը... Կաղանդ պապային համար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅԵՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Շահ-Աբբաս, իր վերջին տարիներուն, բազմաթիւ անգամներ փորձեց Սիկիսմոնտ Գ.ը իր ծրագիրներուն սիրաշահիլ:

Սոպիեսքիի ժամանակ, հակաթուրք դաշնակցութեան ծրագիրը դարձեալ սեղանի վրայ դրուեցաւ: Բազմաթիւ լեհ պատուիրակութիւններ ղրկուեցան պարսկական արքունիքին: Սոյն պատուիրակութիւններուն մաս կազմած են հետեւեալ Հայերը. Կոստանդ Սուլէյման, կոչուած նաեւ կոմս Սիրի Զկորսքի, որ Լեհաստան չէ ծնած, բայց երկար տարիներ ապրած է հոն:

Ան, նախապէս, Վիէննայի արքունիքի մօտ, Յովհաննէս Գազիմիրի ներկայացուցիչ եղած էր եւ ապա, Կ. Պոլիս եւ այլուր, դիւանագիտական բազմաթիւ ծառայութիւններ մատուցած: Իսկ Սոպիեսքի թագաւորին ժամանակ, դեսպան կարգուած էր պարսիկ Շահին մօտ:

Թէր ու դէմ այլազան արտայայտութիւններ եղած են իր անձին նկատմամբ: Բայց Հաւատոյ տարածման Ս. Ժողովի դիւանին մէջ բազմաթիւ վաւերաթուղթեր կան որոնք կը գնահատեն Կոստանդ Սուլէյմանի դիւանագիտական գործունէութիւնը:

Լեհաստան ծնած ուրիշ հայ վարդապետ մը, Սիմոն Պետրոսովիչ, աշակերտ Հաւատոյ տարածման կղերանոցին, 1696ին Պարսկաստան կը ղրկուի իբր դեսպան Սոպիեսքի թագաւորին եւ միաժամանակ անձնական ներկայացուցիչ նոյնին՝ էջմիածնի Կաթողիկոսին մօտ: Թէեւ Պետրոսովիչ չկրցաւ իրեն վստահուած առաքելութիւնը ի գլուխ հանել, որովհետեւ ճամբորդութեան ընթացքին հիւանդութեան մը զոհ գնաց, սակայն անոր մօտ գտնուած վաւերաթուղթերը ցոյց կուտան թէ որքան համակրանքով ու շահագրգռութեամբ կը հետեւէր Սոպիեսքի թագաւորը հայ Մելիքներու նախաձեռնութեամբ սկսած ազատագրումի շարժման:

1678ին, երբ հայ ժողովուրդին ազատագրումի հարցին համար հայ Մելիքները հաւաքուած էին Յակոբ Կաթողիկոսին շուրջ, նոյն շրջանին, Սոպիեսքի գաղափարի փոխանակութիւն մը ունեցեր էր յիշեալ Կաթողիկոսին հետ՝ Սեբիի միջոցաւ, որ Կ. Պոլիս կը գտնուէր:

Այդ տեսակցութիւններուն մանրամասնութիւնները անծանօթ են մեզի, սակայն գիտենք թէ Սոպիեսքի գոհ մնացած էր անոնց արդիւնքէն, քանի որ Նահապետ Կաթողիկոսին ուղղած իր նամակին մէջ կ'ըսէ թէ Յակոբ Կաթողիկոսէն ստացած նամակը իր ամէնէն թանկագին գանձերէն մին կը նկատէ:

Հայազգի Պետրոսովիչի միջոցաւ, Սոպիեսքի թագաւորը՝ Նահապետ Կաթողիկոսին հետեւեալ առաջարկները ներկայացուց.

Ա) Նահապետ Կաթողիկոս պարտ էր իր բոլոր ջանքերը թափել Հայերու ազատագրումին համար:

Բ) Այս նպատակին համար պիտի խնդրէր Եւրոպայի քրիստոնեայ իշխաններու օգնութիւնը եւ մասնաւորաբար Ֆրանսայինը, եւ պիտի դիւրացնէր Հայ Եկեղեցւոյ միութիւնը Ս. Աթոռին հետ:

Գ) Ցոյց պիտի տար յարմար վայրը, ուր քրիստոնեայ բանակները ապահով դիրք մը պիտի կարենային գրաւել:

Դ) Պիտի յայտնէր հայ զինուորական ուժերու կարողութիւնը:

Ե) Եւ ի վերջոյ, Սոպիեսքի կը խոստանար ձեռնտու ըլլալ հայ թագին այն թեկնածուին, զոր պիտի ընտրէին Հայերը:

Դժբախտաբար, նախ Պետրոսովիչի եւ ապա քաջ եւ մեծասիրտ լեհ արքային մահը խորտակեց Հայերու կողմէ այնքան փայփայուած այս երազը: Սակայն, այս մեծ թագաւորին համակրանքն ու վեհանձնութիւնը հանդէպ հայ ժողովուրդին, մինչեւ այսօր օրհնութեամբ կը յիշուի:

Պետրոսովիչի մահէն յետոյ, Օգոստոս Բ. թագաւորը իր քարտուղարը, Յակոբ Նուրքիեվիչը, 1699ին, Հիւսէյին Շահին մօտ ղրկեց որպէս դեսպան, որուն դիւանագիտական նամականին պահուած է մինչեւ այսօր:

1739ին, յաջորդ թագաւորը, Օգոստոս Գ., Գրիգոր Նիգորովիչը ղրկեց Պարսկաստան արքունիք՝ որպէս դեսպան: Այս դիւանագիտական առաքելութեան մասին կրնայ ապագային մեզ լուսաբանել իր նամականին որ կը պահուի Վարշաւիոյ պետական դիւանին մէջ:

Հուսկ, յիշենք նաեւ հայազգի Մարքիեվիչը, Արլազովիչը եւ շատ մը ուրիշներ որոնք լեհ թագաւորներու կողմէ զանազան պաշտօններով Պարսկաստան ղրկուած են:

Այս համառօտ եւ հետեւաբար անկատար ուսումնասիրութիւնը պիտի փակենք բազմիցս յիշուած պատմաբան Պարանովսքիի խօսքերով, որուն գրութիւններէն մեծապէս օգտուեցանք. «Անտարակոյս, կ'ըսէ ան, վերոյիշեալ Հայերէն զատ կարելի է դեռ ուրիշ հայ ներկայացուցիչներ գտնել, որոնք անպաշտօն կերպով մեծ ծառայութիւններ մատուցին մեր դիւանագիտութեան՝ Արեւելքի մէջ:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ
(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ա.

Զօհրապի համաձայն, խոստումը եւ դիմումի թելադրանքը կուգայ Թուրք կառավարութենէն: Արփիարեան, որ մօտէն կը հետեւէր ազգային կեանքին, «Նոր Կեանք»ի մէջ յայտնած էր ազգային պատուիրակութեան սերտ գործակցութիւնը Թուրք պատուիրակութեան հետ, Թուրք կառավարութեան թելադրանքով պատուիրակութեան մը առաքումը Պերլին: Ստեփան փաշա Ասլանեան կը յիշէ Փափազեանի գրած նամակին մէջ «պետութեան աշխատակցութիւնը ազգայիններու ջանքերուն»: Շահրիկեան կը գրէ. «Համիտ նուրբ դիւանագիտութեամբ հայ պատուիրակութիւն մը ղրկելու թելադրանքն ըրաւ Հայերու ձեռքով Կարսն ու Արտահանը ետ առնելու»:

×

Վիքթոր Պեռնար՝ «Սուլթանին Քաղաքականութիւնը» ուսումնասիրութեան մէջ՝ Զօհրապի գաղափարը յայտնած էր տարիներ առաջ:

Կը մնար բացատրել Թուրք վարչութեան քաղաքականութիւնը: Ինքնավարութիւն կը խոստանայ, բարենորոգումներ գործադրելու յանձնառութիւն կը կատարէ եւ ապագային ոչ միայն ինքնավարութիւն չի տար, ոչ միայն վարչական բարենորոգումներ չի գործադրեր, այլեւ կ'ուզէ «ջնջել հայկական հարցը՝ ջնջելով Հայերը»: Մէկը «Հայաստանը պիտի ուզէ առանց Հայու», միւսը Հայաստանը պիտի դատարկէ հայկական խնդիր մը չունենալու եւ եւրոպական միջամտութիւն մը արգիլելու համար:

Զօհրապ կը քննէ այնուհետեւ Թուրք կառավարութեան բարենորոգումներ իրականացնելու անկարողութեան պատճառները:

«Թուրքերն ալ համոզուած են որ բարենորոգումներն իրականացնելու են, բայց չեն ուզեր որ Եւրոպա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն, կ'ուզէ որ յարգուի վեհապետութիւնը» (էջ 14):

×

Թուրքիա այդ միջոցին կը դիմէ՝ երբ դժուարին կացութեան մը մէջ կը մնայ, ինչպէս ցոյց կուտայ Ապետինի դեսպաններուն տուած 1880 Յուլիս 5 Թուակիր պատասխանը: Թուրք կառավարութիւնը միշտ խոստացած է բարենորոգումներ գործադրել եւ երբեք չէ գործադրած: Անկարող եղած է ապահովելու հպատակներուն լաւ վարչութեան մը նուազագոյնը, ապահովութիւն եւ արդարութիւն:

Թուրք կառավարութիւնը միշտ կասկածանքով հետեւած է քրիստոնեայ հպատակներու հանդէպ եւ հսկողութիւն կատարած է անոնց թիւը նուազեցնել, տնտեսութիւնը տկարացնել, ազգային մշակոյթը արգիլել, յաճախակի ընդվզումները պատրուակ բռնելով կոտորել:

Թուրքը կը նախընտրէր զինուորական արհեստը, յետոյ դարձաւ պաշտօնեայ, ապրեցաւ քրիստոնեաներու աշխատանքով, անոնց հողերն ու ինչքերը գրաւելով: Պէտք է սորվիլ ինքն իր վրայ յենուլ, աշխատութիւնը սիրել:

Կան նաեւ կրօնական եւ ընկերային պատճառներ: Վարչական մեքենան շարժելու կարող պաշտօնեաներ չկան, օրէնքները կան, մարդիկ կը պակսին: Կան նաեւ ցեղային, կրօնական նախապաշարումներ:

Այս պատճառները կը բաւեն ցոյց տալու որ Թուրքիա անկարող է ինքնին բարենորոգումներ իրագործելու (էջ 18):

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար. – 6)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՕՐԵՐԷՆ

ԹԹԵՆԻ ԾԱՌԵՐ ԷԻ... «ՎԻԼԼԱ»ՆԵՐ

—o—

Կար երբեմն, այս ճամբուն երկայնքին, ֆոն տը Շերիւէն մինչեւ Պելմոն, ընդարձակ դաշտ էր, խոպան արտեր կաղամբի, ճամբուն եզերքը մացառներ, մորենիի թուփեր ու թթենիի ծառեր միայն:

Այսօր, այդ ճամբուն ամբողջ երկայնքին, գեղեցիկ, մաքուր, ճաշակաւոր, ծառերով ու ծաղիկներով զարդարուած «վիլլա»ներ բարձրացած են քով քովի:

Որո՞նց կը պատկանին «վիլլա»ները: Ե՞րբ եւ ի՞նչպէս շինուեցան անոնք: Բայց եթէ հետաքրքիր էք, ըսեմ: Մեծ մասամբ մեր հայրենակիցներուն վիլլաներն են: Հետաքրքրական է դարձեալ թէ ինչո՞վ, ինչպէս շինած են այդ մաքուր, լուսաւոր եւ արդիական բնակարանները:

Պատասխանը պարզ է, — աշխատանքով, յամառ ու յարատեւ աշխատանքով: Առեւտրականներ չեն, խանութպաններ չեն, հողատէրեր չեն այդ վիլլաներուն տէրերը, այլ Հայեր, երբեմնի գաղթականներ, պարզ գործաւորներ:

Շատերը կը՝ ճանչնամ կանուխէն, շատ կանուխէն: Կը ճանչնամ երբ Թուրքին տունը գերի էինք, հօտաղ կամ լծուար: Ուրիշներ, որ կը ճանչնամ որբանոցէն, բոկոտն, մերկ ու թշուառ: Դեռ ուրիշներ ալ որոնց հետ այս հիւրընկալ ափերը ինկանք ոչ նախանձելի վիճակով:

Տեղին անծանօթ, շրջապատին անծանօթ, լեզուին անտեղեակ, համր կենդանիներու պէս կը մտնէինք գործարան, — ծուխին ու մուրին մէջ, — ու մեր շէֆերուն մատներուն եւ աչքերուն շարժումներովը կը հասկնայինք մեր կատարելիք աշխատանքը:

Ամբողջ 4–5–6, երբեմն աւելի թիւով ընտանիքներ սենեակի մը մէջ սեղմուած — շամպր կառնի — առանց ջուրի, առանց տարրական յարմարութիւններու, մահիճն ալ հոն, մահճակալն ալ հոն, վառարանն ալ: Մամիկին մահիճը, երախային օրրանը, անչափահասներուն անկողինները քով քովի սեղմուած:

Ու չեմ վարանիր ըսելու թէ գոհ էինք: Գոհ էինք, վասնզի, ազատ մարդու երկիր մը ինկած էինք: Դրացիները բարի Գաղղիացիներ էին: Մեր հանապազօրեայ հացը ճարելու հնարաւորութիւն տրուած էր մեզի: Մեր տկլոր երախաներու կրթութիւնը ապահովուած էր: Ամէնէն կարեւորը՝ Թուրքին սարսափը, անոր չար, նախանձոտ հայեացքը չկար այլեւս: Եւ անձրեւին ու ցուրտին դէմ ապահով պատըսպարան մը ունէինք:

Տարինե՛ր անցան: Սորվեցանք «պոնժուռ»ը ու «պոն սուար»ը, «քոման սավա» ու «քոմսի քոմսա»: Մեր քիմքերը կամաց-կամաց վարժուեցան անոնց ճամպոնին ու սօսիսոնին, անոնց քիմքերն ալ այժմ յաճախ կը համտեսեն մեր ապուխտն ու երշիկը, այլ մանաւանդ անմրցելի «Չիյ խըյմա»ն:

Գաղթականներ էինք, «հայմաթլոս», — դարձանք տեղացիներ:

Ի բնէ խնայող եւ շինարար ժողովուրդ, գերազանցապէս ազատութեան, սեփական տուն-հող ունենալու սիրահար, շուտով սկսանք այդ ուղղութեամբ մտածել ու աշխատիլ, աշխատիլ ու խնայել: Աշխատիլ գործարանը, գործարանէն դուրս՝ հոս ու հոն, ցերեկ-գիշեր:

Ժամ չունէին անոնք, կիրակի չունէին, նպատակ մը ունէին, — ամէն զոհողութիւն պէտք էր ընէին, ամէն զրկանքի պէտք էր տոկային հասնելու համար հոն, իրենց հետապնդած երազը իրականացնելու համար...:

Այսօր, տասնեակ տարիներ ետք, այդ երազը իրականացած է լիուլի, հրաշք համարուելու աստիճան:

Տնակներ չեն, գետնափոր խրճիթներ չեն, տախտակէ կամ թիթեղէ «պարաքա»ներ չեն շինուածները, այլ կոկիկ, արդիական բոլոր յարմարութիւններով «վիլլա»ներ: Ներսը՝ մաքուր, փայլուն, ճաշակաւոր բաժանումներով: Կեդրոնական ջերմացուցիչ: Տաք ջուր, պաղ ջուր, բաղնիք: Ընտիր կահ-կարասիներ: Շատերուն տունը՝ հեռատեսիլ:

Դուրսը, ետեւի մասը՝ հող, պտղատու ծառեր ու մշակուած բանջարանոց: Առջեւները կոկիկ ցանկապատեր ու այդ ցանկապատէն մինչեւ մուտքի դուռը, գոյնզգոյն վարդերու ու ծաղիկներու բուրաստան:

Այստեղ ծնած ու մեծցած երիտասարդութիւնը, որ թշուառ մանկութիւն մը անցուցած էր, հիմա, թէեւ, — ըսենք ու կրկնենք — հայկական կեանքէ հեռու, (մեր միակ ցաւը), բայց տէրն է իր գործին: Իւրաքանչիւրը արդէն մասնագիտութեան մը տիրացած՝ որոշ դիրքերու հասած:

Երիտասարդներ որ արդէն կառատուն (կարաժ) ունին: Ուրիշ մը վարիչի դըպրոց (օթօ էքոլ) բացած է: Տեղական գործարաններուն, դպրոցներուն, հիւանդանոցին եւ պետական գործերուն ու զանազան ճիւղերուն մէջ աշխատող, պատասխանատու գործեր վարող բազմաթիւ հայրենակիցներ ունինք:

Երէկ, գաղթական, որբ, «հայմաթլոս», այսօր քաղաքացի, գործի, տունի տէր: Այս բոլորը աշխատանքով, յամառ ու քրտնաթոր աշխատանքով: Այս բոլորը ունենալու համար ոչ «պետական վարկ», ոչ «Սոսխանովեան» վարձատրութիւն: Ոչ կարմիր կամ դեղին նշանախօսքեր եւ ոչ ալ «պլանային դրութիւն»...:

Ի զո՜ւր չէր տեղացի բարեկամիս այն կարծիքը թէ «Ո՛չ, դուք Հայերդ ճարպիկ վաճառորդներ չէք, այլ յամառ աշխատողներ, խնայողներ»: Այո՛, յամառ, յարատեւ աշխատանք եւ խնայողութիւն:

Կրնայինք աւելցնել նաեւ մեր շինարարական ոգին:

Կասկածէ դուրս է, արդարեւ, հայ ժողովուրդին շինարարական ոգին, անոր հողապաշտութիւնը, սեփական տուն ունենալու իր մեծ ցանկութիւնը, չենթարկուելու եւ մէկու մը պարտական չմնալու իր ցցուն յատկանիշը:

Տունիս մէջ անօթի, լա՛ւ, ուրիշին տունը կուշտ, գէշ: Այս իմաստութեան հետեւած են մեր նախնիք դարերու ընթացքին, այսօր ալ նոյն իմաստութեան կը հետեւին մեր հայրենակիցները ամէն տեղ:

Այս բոլորին համար, անշուշտ, երախտագիտական տուրք մը ունինք Գաղղիայի ազնուական ժողովուրդին, անոր լայնամիտ ու լուսաւորեալ վարիչներուն:

Պատիւ մը, փառք մը սակայն մեր աննման ժողովուրդին, որ բոլոր ժամանակներու մէջ իրեն վիճակուած արիւնոտ, տաժանելի ճամբաները անցնելէ ետք, աննկարագրելի ողբերգութիւններ ապրելէ ետք, այդքան կարճ ժամանակի մը մէջ կրցաւ ոտքի կանգնիլ, ողնայարը շտկել, հպարտ եւ ուղիղ նայիլ ապագային:

Իր աշխատասիրութեանը, յամառ կամքին շնորհիւ կրցաւ շատ շուտով, տախտակէ կամ թիթեղէ տուներէն, « շամպր կառնի »ներէն ազատիլ ու շքեղ «վիլլա»ներու տէր դառնալ...:

Երէկ, այս տարածութիւններուն վրայ մացառներ, մորմենիի թուփեր, թթենիի ծառեր կային միայն:

Այսօր, շքեղ «վիլլա»ներ, պտղատու պարտէզներ, երփներանգ գոյներով ծաղկաստաններ իրենց ստուերը կը տարածեն:

Փա՜ռք հայ շինարար բազուկներուն:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ՆՇԽԱՐՔ ՄԸ ԵՂԻՇԷ ԴՈՒՐԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԷՆ

—o—

ԽՄԲ. — Երուսաղէմի Պատրիարքութեան շրջանին՝ Եղիշէ արք. Դուրեան այս նամակը գրած է Պոլսոյ պատրիարքին. —

Մասնաւոր հաճոյքով մը կարդացի Յուլիս 24ի նամակդ: Բաւական տեղեկութիւններով լի էր ան, թէպէտ եւ տրտմեցուցիչ պարագաներ ալ չէին պակսեր անոնց մէջ, զոր օրինակ Մրմրեանի մահուան լուրը, Դպրեվանքի խնամակալութեան օրհասական վիճակը, եւայլն:

Իրաւ է որ շատ անգամներով առած ենք յուսահատական ցաւերու փորձը ու ալ վարժուած ենք անոնց հարուածներուն: Բայց նորէն թել մը կայ սրտիս խորը՝ որ չի դադրիր թրթռալէ երբ վշտին մատները կը բախին անոր: Աշխարհն այսպէս պիտի անցնի, կամ մենք աշխարհէն, առանց դարման մը գտնելու խոստացուած բոլոր բարիքներէն: Եւ ուր ալ ըլլանք, մտաւոր վայելքն է որ պիտի կրնայ բան մը արժել, ամէն դառն իրականութիւններէ վեր. եւ անով է որ կը կազդուրուիմ միշտ, եւ Եւրիպիդեան սա տողը կը յեղյեղեմ ստէպ.

«Միտք տեսնէ եւ միտք լսէ, այլ ամենայն խուլ է եւ կոյր»:

Մարմինի առողջութիւնս ալ ատով կը պահեմ իմ մէջս, որչափ կարելի է, եւ վերահաս ծերութեան խէթը ծաղրի մը փոխելով՝ կեանքի ախորժակը չեմ ուզեր կորսնցնել, իր իմաստական եւ հոգեւոր կողմերովը միայն ըմբոշխնելով զայն:

Մրմրեանի վախճանը ցաւեցուց զիս, ինչպէս Սէմէրճեանի մահն ալ: Երկուքն ալ դպրոցական ընկերներս եղած էին, վերջինը շատ կանուխէն, որուն հետ ունեցած մանկական խաղերս տղայութեանս յիշատակներուն լաւագոյն փունջը կը կազմեն. իսկ Մրմրեանի հետ սկսած եմ մտքի զբօսանքներուս՝ որոնք դեռ կը շարունակուին: Սիրած էի զինքը ոչ հին ընկերակցութեան մը հետեւանքով, որ կրնայ շատ անգամ հակառակ արդիւնք տալ, այլ որովհետեւ Մրմրեան ստուգիւ հանճար մը ըլլալով՝ թէեւ ոչ առանց ախտակրութեան՝ անկշռելի ազնուութեան մը կնիքը կը պահէր իր խախտած էութեան խորը, ու բարի հոգի մըն էր ան. իսկ Սէմէրճեան, աղքատութեան ունայն ծոցէն յաջողեցաւ դուրս բերել կրթական ստեղծագործութիւն մը, ըսենք՝ վիմատառուած դիւցազներգութիւն մը. այրած ճեմարանը վերականգնելով իր մոխիրներէն, ու ատով կրկնակի շառաչուն ապտակներ իջեցուց ոչ միայն իրենց դրամը յումպէտս վատնող հարուստներու երեսին, այլ եւ մարդ ըլլալու ճամբէն մոլորած աղքատներուն երեսին՝ որոնք իրենց լալկանութիւնը միայն գիտեն ցուցադրել՝ ծոյլ թիկունքնին ճակատագրականութեան մը յեցուցած միշտ: Սէմէրճեան ասկէ աւելի չէր կրնար սիրած ըլլալ աղքատիկ հայ մանուկները... Երանի՛ թէ իրմով շինուէին շատեր:

Հայրական ողջոյններով՝

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ

4 Օգոստ. 1926, Երուսաղէմ

Պէտք է նշենք որ մեր պետական տեղեկատուութեան սպասարկութիւնը տեւականօրէն կ'օգտուէր վաճառականական նպատակներով դէպի Պարսկաստան, Թուրքիա եւ Խրիմ ճամբորդող Հայերու բերած լուրերէն: Դժբախտաբար, ժամանակակից աղբիւրներուն մէջ հազիւ մի քանի ակնարկ կը գտնենք այս մասին... Այսուհանդերձ, հարկ է երախտագիտական զգացումներով ընդունիլ որ այս փոքրիկ հայ հասարակութեան կատարած դերը մեծ եղած է՝ Արեւելքի հետ Լեհաստանի մշակած քաղաքական եւ վաճառականական յարաբերութիւններուն մէջ: Անոնց օժանդակութիւնը թերեւս ոչ այնքան գնահատուած ժամանակակիցներէն — կ'եզրակացնէ Պարանովսքի — խորապէս քննուելու արժանի է՝ որպէս լրացուցիչ մաս Լեհ-Արեւելեան պատմութեան»:

(4 եւ վերջ)

Գ. Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՀՌՈՄ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

—o—

Դաշոյնին հարուածը մահացու ըլլալով, վարդապետը չկրնեց զայն, այլ շուտով մը դուրս ելաւ անկից ու գիշերուան մութին մէջ անյայտ եղաւ:

Գզիրը սոսկալի շարժումներ ըրաւ, բայց չկրցաւ ճչել, իսկ կինը յաջողեցաւ վզէն անցուած շուանը քակել ու օգնութեան պոռալ:

Անօգուտ բան, դաւաճանը փչած էր իր հոգին... իսկ վարդապետը, որ մեր ծանօթ Վանականն էր, կրցած էր ազատօրէն փախչիլ:

ՎԱԼԻ ՓԱՇԱ

Ա... գիւղին ոճիրը մինչեւ վալի փաշային ականջը հասաւ: Գոռոզ, հպարտ ու ննջամիտ փաշան պահ մը սարսռաց կեցած տեղը... մտածեց իր ընելիքին ու գործադրելիքներուն վրայ:

Երկու ամսուան մէջ իրարու ետեւէ ահռելի ոճիրներ կը գործուէին իր աչքին առջեւ, իր սիրելի մարդոց արիւնը կը թափուէր... անոնք աներեւոյթ ձեռքի մը տակ կ'իյնային... ու ինքը չէր կրնար միջոց մը գտնել... բառին բովանդակ նշանակութեամբը անզօր էր: Եւ մանաւանդ ամէնէն սոսկալին այն էր որ՝ այդ աներեւոյթ ձեռքը յայտնի ու անվախ կերպով բանտերը կը մտնէր եւ իրեն մեղսակից եղողները կը փախցնէր...:

Կուսակալը իր շքեղ ապարանքին մէջ կատաղութենէն կրակ կտրած սկսաւ ման գալ, սկսաւ իր բոլորտիքը նայիլ եւ հանդարտ մտածումներով տողորուիլ:

— Է՜հ, գնաց Միրզա պէկ, գնաց Ռէս Զաքօն... եկա՛ւ ձեռքս սա չարագործ Մելիքն ալ, բացագանչեց Վալի փաշան ինքնիրեն: Բայց ազատ է աներեւոյթ մարդը եւ դեռ շուրջս կը դառնայ:

Այս վերջին գաղափարը սոսկացուց զինքը, ու գրեթէ ընկճուած, ջախջախուած ու խռովայոյզ վիճակով մը ինկաւ բազմոցին վրայ ցաւագարի մը պէս:

Քառորդ մը անցած էր, երբ ներս մտաւ փաշային թիկնապահ Ահմէտ պէյ, մօտեցաւ անոր ու ձայն տուաւ:

Փաշան աչքերը բացաւ ու խեղդուած ձայնով մը հարցուց.

— Տեղեկութիւն մը հասա՞ծ է, Ահմէտ պէյ:

— Ոչ, փաշա էֆէնտի, պատասխանեց թիկնապահ Ահմէտ պէյ:

— Անօգուտ բան, ըսել է թէ կեանքերնիս վտանգի մէջ է, մրմնջեց վալին անհանդարտ ձայնով մը:

— Ինչո՞ւ կեանքերնիս վտանգի տակ ըլլայ:

— Վտանգի տակ չէ՞:

— Ամենեւին:

— Ի՞նչպէս ամենեւին. չէք նայիր, միթէ մեր աչքին առջեւ չկատարուեցա՞ն ոճիրներ, միթէ մեր բանտէն չփախցուեցի՞ն եղեռնագործներ, միթէ՝ մեր շուրջը պահուած չե՞ն այդ մարդիկը...: Ինչէ՞ն գիտէք որ վաղն ալ ուրիշ մը պիտի չիյնայ արեան ճապաղիքներու մէջ... ինչէ՞ն գիտէք որ դաւադրութեան մը զոհը պիտի չըլլանք մենք ալ...: Ըստ իս, այնպէս համոզուած եմ որ այս ամբողջ նահանգը գաղտնի ականներու վրայ հիմնուած է. մէկ խօսքով գաղտնի շղթայի մը տակ առնուած է...:

— Երբե՛ք: Եթէ քանի մը Հայերու աբարքը տեղ-տեղ կասկածներ կուտայ մեզի, անիկա բան մը չէ: Փառք Աստուծոյ կրնանք առաջքը առնել:

— Չեմ հաւատար, Ահմէտ պէյ: Ես փորձառու եղած եմ: Գիտեմ թէ ժողովուրդ մը երբոր գլուխ վերցնէ կառավարութեան դէմ, բռնութիւնը, ուժը, մէկ խօսքով ամէն տեսակ ճնշումներ անօգուտ կը դառնան: Քիչ ժամանակուան մէջ չէ որ ուշադիր եղած եմ Հայերու ներկայ ընթացքին, դիտած եմ անոնց վարժարաններու մէջ տիրող ոգեւորութիւնն ու մանաւանդ տեսած եմ անոնց երիտասարդներուն շարժումները: Ի՞նչ կը կարծէք. ահա այս բոլոր փոփոխութիւնները, այս բոլոր յեղաշրջումներն են որ ականներ կը բանան մեր ոտքերուն տակ ու մեր հաւատարիմ պէկերը կ'իյնան իրարու ետեւէ մութին մէջ:

— Սա մեռած ժողովուրդէն կը յուսա՞ք այդքան մեծ գործեր:

— Մեռա՞ծ... հը՛մ, այդ ժողովուրդը մեռած չէ: Այդպէս մի՛ կարծէք: Եթէ այդ համոզումն ունեցած ենք ցարդ, կ'ըսեմ որ չափազանց սխալած ենք: Այդ ժողովուրդը քիչ ատենուան մէջ մեր կառավարութեանը դէմ պիտի տեսնենք ոչ թէ անպատրաստ, այլ ահագին ուժով:

Թիկնապահը չխօսեցաւ: Ապուշ նայուածքով մը իր սիրելի տիրոջ երեսը նայեցաւ ու զարմացաւ: Երբեք օր մը չէր եղած որ ատանկ խնդիրներու վրայ խօսէր, ատանկ գաղափարներ ունենար խեղճուկ ու մեռած հայ ժողովուրդին վրայ...:

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

կը շնորհաւորէ զերման վարչապետը իր պաղարիւնին համար եւ ժողովուրդին ըրած կոչին, որուն մէջ Ատենաւոր հրաւիրած էր Գերմանացիները որ իրենց զբոսլուսը՝ պաղ եւ սիրտը՝ տաք պահեն։

Դաշնակցային Հանրապետութիւնը կարող մը միջոցներ ձեռք առաւ ցոյց տալու համար թէ առանց հակազդեցութեան պիտի չընդունի խորհրդային որոշումները։

Ատենաւոր նամակ մը ղրկած է ոչ-դաշնակից պետութեանց, որոնք Սեպտեմբեր 1ին Պելկրատ կը հաւաքուին, ուր կը պարզէ Պերլինի հարցը։ Կառավարութիւնը որոշած է ընդհատել բոլոր խոհակցութիւնները, Խորհ. Միութեան հետ, Մոսկուա կատարուելիք զերմանական ցուցահանդէսին մասին (1962ին)։ Վարչապետը եւ իր նախարարները համամիտ են բանակցութեանց պայմանաւ որ սպառնալիքի տակ տեղի չունենան։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՈՒՏՔԻ ԹՈՒԱԿԱՆ

1961–1962 *ուսումնական տարին կը բացուի Երկուշաբթի Սեպտեմբեր 18ին։ Վարժարանի Տեսչութիւնը կը խնդրէ յարգելի ծնողքներէն որ նոյն թուականին անյապաղ վարժարան առաջնորդեն իրենց զաւակները։*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

—o—

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բաց են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել մէկնակարդ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ։ Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա) Ֆրանսականը, *որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիւնլման բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պըրվէի եւ պագալորէայի։*

Բ) Հայկականը, *որ կ'օժտէ սանուհի-ները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 – 01,72

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
Շէք – Փոսթալի Թիւն է։—
C. C. P. PARIS 5460-11

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱԻ
ՋԱՐԵՋ ԳԱՍԵԱՆԻ

Սալերու Ա. չարքը, հետեւեալ 4 երգերով։— Իմ երգը, Նազեր, Իղձ (Գ. Մ. Ալէմշահ) եւ Ծիրանի ծառ (Կոմիտաս)։

Դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խայիկեան
75, La Canebière
եւ Ալֆազ
23, Rue Ste-Barbe
ՎԱԼԱՆՍ.— Գասեան
6, Rue Bouffier

եւ ամէն շրջանի մէջ հայերէն սալեր սպառողներուն մօտ։
Գին՝ 12 Ն. Ֆ.

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱԻՈՎ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
երթուդարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է վճնեսիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով
Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն։

ՈՒՂԵԳՈՑԻՒ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն։

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով։

Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաքորդութիւններով։

ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE
●
ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ։ Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք։ Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն։

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ՇԱՀԱՆ
ԱՇԱՆԱՂԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ
Ա. Տպագրութիւն, 1929
Գին 7 Ն. Ֆր.
Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միւնչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միւնչեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻԻՆ	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	»	»	»
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանների համար դիմել Վարչութեան։

ԱՐԵԻԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵԻԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՁԱՐԴԱՐԻՔ եւ ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող եւ ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնքէթիֆ եւ վինիլիֆ պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE P. V.-COUTURIER, — ARGENTEUIL — S. et O.
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Հ. Օհանջանեան սրահումբի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Զեռնարկուները հիւսուածեղէնի համար, լաւ կարող մը եւ սիւրժըրէօզ։
Դիմել՝
F. T. N.
195, Rue St.-Denis, PARIS

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երկու երիտասարդ օրիորդներ 18էն 30 տարեկան իբրեւ վանտէօզ։
Դիմել
CHEMAVONIAN ET Cie
69, Rue de Cléry, PARIS (2e)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Իտալիայէն կուգեհինօ Սեմփէր կը փընտռէ իր զաւակներուն մայրը որ 10 տարի առաջ մեկնած է տունէն։ Անունը՝ Մարիա Աստիկեան. կը կարծուի թէ Մոզէլի նահանգն է, Մէսի կողմերը։ Կը խնդրուի իրմէ կամ լուր ունեցողներէն, տեղեկացնել իր նախկին ամուսնոյն։

ՀԱՅԱՑԷ.— Փորթիոլօ, Մանթովա (Իտալիա)։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 29 AOUT 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9189 37EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4990

ՊԻԶԵՐԹ

ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

Շնորհիւ Պրազավիլի խումբին, Ազգա – ժողովը դատապարտեց Ֆրանսան: Արդարեւ, բանաձեւ մը ի զօրու կը դառնայ երբ ստանայ ՄԱԿի անդամներու Թիւին երկու երրորդի մեծամասնութիւնը եւ երկու ձայնի առաւելութեամբ է միայն, որ Ափրիկեափացիները յաջողեցան քուէար – կել տալ իրենց բանաձեւը:

Պրազավիլի խումբին մաս կը կազմեն ֆրանսական 11 նախկին գաղթավայրեր, որոնք «բարեկամաբար» ստացան իրենց անկախութիւնը եւ սերտ բարեկամ մնա – ցած էին Ֆրանսայի: Ասոնցմէ կը սպասուէր ձեռնպահութիւն, իբրեւ երախտա – գիտական նուազագոյն արտայայտու – թիւն, բայց նախընտրեցին չբաժնուիլ ափրիկեցի իրենց եղբայրներէն, չկղզիանալու համար Ափրիկէի ծոցը: Քոթ տ'Իվուարի եւ Նիժերի պատուիրակները ներկայ չեղան քուէարկութեան, այդ ձեւով արտայայտեցին ծանօթ քաղաքականու – թիւն մը՝ մէկուն կամ միւսին հետ դէշ մարդ չըլլալ:

Անցնինք ձեռնպահներուն: Ասոնք պէտք է նկատել Ֆրանսայի բարեկամներ որոնք չեն ուզեր դէշ մարդ ըլլալ Պուրկիպայի հետ (ի՞նչ կ'ըլլայ, ի՞նչ չըլլար): Ասոնց մէջ եթէ ծանօթ են Անգլիան եւ Ամերիկան, պէտք է յիշել նաեւ՝ Պելժիան, Քանատան, Ցունաստանը, Իսրայէլը, Իտալիան, Ճափոնը, Փանաման, Սպանիան, Փորթուկալը եւ ուրիշներ: Չմոռնանք թէ Ատլանտեան Ուխտի չորս անդամներ թեր քուէարկած են.— Թուրքիա, Իսլանտա, Նորվեկիա, Դանիա:

Ֆրանսա այօրէն հռչակած էր այս նստաշրջանը, առաջին օրէն իսկ: Իր դիրքը պարզ էր, ցորչափ Ապահովու – թեան Խորհուրդը կը զբաղէր այս հարցով, ոչ մէկ բան կ'արդարացնէր Ազգաժողովի արտակարգ նիստ մը: Ի յառաջագունէ յայտարարած ըլլալով իր կարծիքը այս մասին, Ֆրանսա չի կրնար նկատի առնել Ազգաժողովին որոշում – ները:

Լուծումը կը մնայ այն, ինչ որ Ֆրանսա ուզած էր առաջին օրէն իսկ՝ գլուխ գլխի խօսակցութիւններ Փարիզի եւ Թունուզի միջեւ:

Ֆրանսայի բացակայութիւնը ի նպաստ իրեն ոչ մէկ դեր խաղաց: Եթէ դէպքե – րուն սկիզբը, Պուրկիպա կորսնցուց Պիզերթի «պայքարը» զէնքի գետնի վրայ, երկնակ յաղթանակ մը տարաւ դիւանագիտական գետնի վրայ եւ մանաւանդ համաշխարհային կարծիքին առջեւ:

Քուէարկուած բանաձեւը թելադրանք մըն է անշուշտ, բայց ամէն պարագայի տակ, Ֆրանսա չի կրնար նկատի չառնել որ 66 պետութիւններ համաձայն գտնուեցան որ քաշուի Պիզերթէն, ինչ որ կը հաստատէ Պուրկիպայի դիրքը: 66 պետութիւններ, որոնց մէջ յիշենք անգամ մը եւս ֆրանսախօս ափրիկեան 9 պետու – թիւններ (11ի վրայ) ընդունեցան որ Ֆրանսայի ներկայութիւնը Պիզերթ, «ներկայ ատարկայ կը դարձնէ միջազգային խաղաղութիւնը և ապահովութիւնը»: Կը մնայ անշուշտ ելք մը գտնել:

Թունուզի համար մեծ յաղթանակ մըն է, բայց լուծում մը չէ, հակառակ անոր որ Մոնճի Սլիմ մեծ վարպետութեամբ պաշտպանեց իր դատը: Այսօր, աւելի քան երէկ, վարկը բարձրացած է եւ դիւանագիտական գետնի վրայ Ֆրանսան կորսնցուցած է, ցաւ պատճառելով նոյնիսկ իր բարեկամ երկիրներուն, որոնք պիտի նախընտրէին, որ ներկայ ըլլար Ազգաժողովին եւ ինք ալ իր դատը պաշտպանէր: Բացակաները միշտ յանցաւոր են:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԵՐԱԹ ԱՊՊԱՍ "ՊԱՇՏՕՆԱՍԿ"

ՁԱԽ ՏԱՐՐԵՐԸ ՁԵՌՔ Կ'ԱՌՆԵՆ ԱԼԺ. ԱԶԱՏ. ՃԱԿԱՏԸ

Պերլինի, Պիզերթի, Պրազվիլի, Պելկրատի կողքին աւելցաւ ալժերական հարցը, որ քիչ մը անտեսուած էր այս օրերս:

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, կ'ըսուէր արդէն թէ Ալժերական Յեղա – փոխութեան Ազգային Խորհուրդին (Սէ. էն. էռ. Ա.) վերջին ժողովը կարգ մը փոփոխութիւններ պիտի բերէ «կառավարական» կազմին մէջ: Արդարեւ, Թունուզ հրատարակուած կարճ զեկոյց մը կը հաղորդէր թէ «Ա.Հ.Ա.Կ.»ի ղեկը կը յանձնուէր Պէն Եուսէֆ Պէն Խետտայի, ծանօթ «Չինացին» անունին տակ: Այս կեղծ անունը կը պարտի իր ձախ հակումնե – րուն եւ մանաւանդ Փեքինի հանդէպ ունեցած իր անվերապահ համակրանքին: Ալժ. Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդի ժողովը տեղի ունեցած էր Թրիփոլի, նիստերը դռնփակ են, ոչ մէկ թղթակից կրնայ ներկայ ըլլալ, ինչ որ կը բացատրէ թէ մինչեւ վերջին վայրկեանը կարելի եղած է գաղտնի պահել նման հիմնական փոփոխութեան մը լուրը:

Յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի ընէ Ֆերաթ Ապպաս: Չէ նշանակուած որեւէ ուրիշ պաշտօնի, այլ պարզապէս հեռացուած է, ինչ որ կը նշանակէ նաեւ իր քաղաքականութեան դատապարտութիւնը:

Ֆ. Ապպաս չափաւորական կը նկատուէր այս նոր «Անծանօթին» կողմէ որ մաս չէր կազմեր «ԱՀԱԿ»ին, բոլորովին տարբեր տեսակէտ ունենալով անոր վարած քաղաքականութեան մասին: Երբ նկատի առնենք նաեւ թէ Ապպասի հետ, պաշտօնանկ կ'ըլլայ նաեւ իր անմիջական գա – ղափարակիցը՝ Ահմէտ Ֆրանսիս, աւելի բացորոշ կը դառնայ «նախարարական» այս բարեփոխման իմաստը, հակառակ անոր որ «ԱՀԱԿ»ի «Արտաքին նախարա – րը» յայտարարեց թէ — «ԱՀԱԿ»ը չէ փոխած իր քաղաքականութիւնը, միշտ պատրաստ է բանակցելու եթէ ընդուն – ուին իր գերիշխանութիւնը եւ հողային ամբողջականութիւնը»: Իրականին մէջ, Պէն Խետտա բանակցելու համամիտ մարդ մը չէ, 41 տարեկան այս մտաւորականը, շատ հեռու է մարդկային սկզբունքներէ եւ կռիւի ու պայքարի մարդ է: Ալժերական մաքիէն հազիւ անցած է եւ իր ասպարէզը չինած արտասահմանի մէջ: Իր նշանակումը մեծ ոգեւորութեամբ չէ ընդունուած ալժերական ըմբոստութեան շարքերուն մէջ, ուր բոլորը կ'ուզեն հասկնալ թէ ի՞նչ կ'ուզէ եւ ի՞նչ պիտի ընէ այս «նորընծան»: Եթէ նկատի առնենք միայն իր ծանօթ յառաջդիմական տեսակէտները, պէտք է այդ պարագա – յին, ընդունիլ որ «ԱՀԱԿ»ը կարեւոր քայլ մը առած է դէպի ձախ եւ Ֆ. Ապպասի չափաւորական, քաղքենի եւ արեւմտեան նկատուած հոսանքը պարտուած է:

Պէն Խետտա, ինք ալ դեղագործ է (ե – րեւի պայման է «ԱՀԱԿ»ի «վարչապետ» ըլլալու համար) յարգուած չէ իբրեւ ռազմիկ շատ քիչ ժամանակ մնացած ըլլալով կռուողներու կողքին, բայց քա – նիցս Մոսկուա եւ Փեքին գացած է եւ ինք է որ Պելկրատ պիտի երթայ Սեպտ. 1ին, ոչ-դաշնակից 24 պետութեանց ժողովին:

Պելքասէմ Քրիմ որ «Արտաքին նախարար» էր, կը դառնայ «Ներքին նախա – րար», «Արտաքին նախարարի» պաշտօնը յանձնուած է Սաատ Տահլեպի:

Ամէն պարագայի մէջ, յստակ է թէ նոր դահլիճը ալժերական քաղաքականու – թեան կարծրացումը կը նշանակէ ընդդէմ Ֆերաթ Ապպասի սպասողական քաղաքականութեան: Ալժերական հարցը նոր ձեւ պիտի ստանայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ պետութիւնները շատ խիստ յուշագրով մը պատասխանեցին Խ. Միութեան: Ֆրանսացիները կը չեշտեն թէ Խորհ. Միութեան կ'իյնայ եւ ոչ՝ Ֆրանսայի, միջոցներ ձեռք առնել հանդարտեցնելու համար մտքերը: Արեւմըտեանները կը կրկնեն որ ոչ մէկ ձեւով պիտի հանդուրժեն իրենց իրաւունքներուն մէկ դոյզն բռնաբարման: Նախագահ Քենըտի անձնական նամակ մը գրած է տը Կոլի: Կը կարծուի թէ Միացեալ Նահանգներու նախագահը կ'ուզէ համոզել տը Կոլը որ լաւագոյն ճամբան բանակցութեանց ճամբան է: Միւս կողմէ միջադէպեր պատահեցան Պերլինի «սահմանին» վրայ: Արեւելեան կողմի ոստիկանները արտասուաբեր ռումբեր նետեցին ցրուելու համար Արեւմտեան Պերլինցիները, որոնք եկած էին ցոյցեր ընելու: Պրանտենպուրկի առջեւ Ֆոլքսփոլիցայը (ժողովուրդին ոստիկանութիւնը) սկսաւ երկրորդ պատ մը բարձրացնել: Անգլիացիները շատ վրդոված են որ իրենց վարչապետը արձակուրդի է եւ կոլֆ խաղացած ատեն իր ըրած յայտարարութիւնները շատ դէշ տպաւորութիւն թողուցին:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ անձնական նամակ մը ղըրկած է Իտալիոյ վարչապետին, ուր կ'ըսէ թէ համաձայն է Ամինթոռէ Ֆանֆանիի կոչին, ի նպաստ բանակցութիւններու Արեւմուտքի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ահաբեկչական արարքները բազմացած են: Կիրակի օր 13 հոգիներ մեռան:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ժողովը կը բացուի այս ուրբաթ: Տոքթ. Քիւչիւք բողոքեց Մա – կարիոս Արք.ի մօտ, Կիպրոսի մասնակ – ցութեան առթիւ: Ժողովին ներկայ ըլ – լալիք վըտէքներն են.— Նասր, Նեհրու, Ն'Քրումա, Պուրկիպա, Հայլէ Սելասիէ, Հասան Բ., Մակարիոս արք.: Լատին Ամերիկան կը ներկայացնէ միայն Քուպան, միւս երկիրները միայն դիտեր ղրկած են:

ԿԻՆԷԷՆ արտաքսուած էր Քոնաքրի Արքեպիսկոպոսը, որովհետեւ դատա – պարտած էր կառավարութեան ձեռք առած միջոցները ազատ դպրոցներու դէմ: Տաքար հասնելով ընդունուած է Առաքելական Պատուիրակին եւ Տաքարի Արք.ին ներկայացուցիչին կողմէ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ բացուեցաւ «Քազապլանքայի խումբին» ժողովը: «ԱՀԱԿ»ի կողմէ ներկայ է Պէն Խետտա:

ՔՈՒՎԷՅԹԻ էմիրը հրովարտակ մը ստորագրեց ուր Հոկտեմբեր 1ի Թուականը նշանակուած է ընդհանուր ընտրու – թեանց համար: Առաջին անգամ ըլլալով Քուվէյթ սահմանադրական ժողով մը պիտի ընտրէ որուն գլխաւոր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ նոր Սահմանա – դրութիւնը մշակել:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Աւագերէցը Կարդինալ Եթեֆան Վիշինսկի, 120.000 ուխտաւորներու առջեւ, խստօրէն բողոքեց այն նոր կարգադրութեան դէմ, ըստ որուն պետական քննիչներ պիտի հսկեն եկեղեցիներու մէջ աւանդուած կրօնագիտական դասերուն:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Սեպտեմբեր 4ին պիտի բացուի խորհրդային ցուցահանդէսը: 25 հազար քառակուսի մեթրի վրայ, Ռուսերը 10.000 առարկաներ պիտի ցուցադրեն: Խորհրդային 280 գիտուններ, թեքնիսիէններ, առաջնորդներ Ալեքսանդր Շելեպինի ղեկավարութեան տակ, Փարիզ պիտի ժամանեն այս առթիւ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Կակարին ու Թիթով ալ կրնան գալ: Բոլոր Հանրապետութիւնները ներկայաց – ուած պիտի ըլլան եւ ճաշարանը կարելի է նաեւ հայկական ճաշեր ունել:

ՉԻԼԻԻ իշխանութիւնները ճզմեցին «քասթրական» բնոյթ ունեցող դաւա – դրութիւն մը: 50 հոգի ձերբակալուեցան, զէնքեր գրաւուեցան:

ՔՈՒԱՏՐՈՍԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

«ՄՈՒԹ ՈՒԺԵՐ ԴԷՄՍ ԵԼԱՆ» Կ'ԸՍԷ ՊՐԱԶԻԼԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Եանիօ Քուատրոս Պրազիլիա կը գըտնուի պալատը, ուր կը կանչէ իր շըջապատին զինուորական եւ քաղաքային անդամները եւ կը յայտարարէ.— «Ձեզի հոս կանչեցի ըսելու համար թէ կը հրաժարիմ Հանրապետութեան Նախագահի իմ պաշտօնէս: Չեմ գիտեր ի՛նչպէս կատարել իմ պաշտօնս իբրեւ այս կացութեան մէջ: Նկատի առնելով որ պարտ – եալները քաշուելու քաջութիւնը չունին, պէտք է որ յաղթականները այդ քաջու – թիւն ունենան: Ես Հանրապետութեան նախագահ ծնած չեմ, բայց ծնած եմ իմ խիղճովս եւ ան ինծի կ'ըսէ որ ժողովուրդիս եւ երկրիս ծառայելու լաւագոյն միջոցը՝ քաշուիլն է»: Աւելի ուշ ձայնա – սփիւռը 5 վայրկեանը անգամ մը կը հաղորդէ Քուատրոսի յայտարարութիւնը, ուր ան կը յայտնէ թէ պարտուած է յետադիմականներու կողմէ: Ապարդիւն եղած են իր բոլոր ջանքերը, Պրազիլը տնտեսական եւ քաղաքական ազատու – թեան իր իսկական ճամբուն վրայ առաջնորդելու: Քուատրոս ինքզինքը ճզմուած կը զգայ ու մեկնի արտասահման:

Բանակը, խորհրդարանը, ժողովուրդը դժգոհ են. « Ենիօ սի, Լասերտա նաօ » (Եանիոյի այո՛, Լասերտայի ո՛չ) կը պոռայ ամբոխը:

Այս ամբողջը ծնունդ առած էր Կուա – նապառայի կառավարիչ Լասերտայի յայտարարութիւններէն: Անցեալ շաբաթ, Լասերտա քննադատած էր Քուատրոսը, որ «Հարաւի խաչը» (երկրին բարձրա – գոյն շքանշանը) տուած էր Քուպայի ըլ – ջուն դեսպան էռնեսթօ «Չէ» Կուեվառա – յի: Խօսք առնելով առջի գիշեր, նախկին նախագահին՝ Վառկասի անձնասպանու – թեան տարեդարձին օրը (անձնասպան եղած էր իր դէմ եղած քննադատութեանց հետեւանքով, որոնց մէջ մեծ բաժին ունեցած է այս նոյն Լասերտան), Լասերտա Քուատրոսը նմանցուցած էր Հիթլերի եւ Քասթրոյի, չեշտած թէ մամուլին բերանը կղպած է եւ հանրային կարծիքն ալ սարսափի տակ կը պահէ:

Պրազիլի փոխ-նախագահին կ'իյնայ հիմա իր պաշտօնին գլուխը անցնիլ, ինչպէս կը տնօրինէ երկրին Սահմանադրութիւնը: Բայց փոխ-նախագահ Եոան Կուլարի ձախ հակումները ծանօթ ըլլալով, իր պաշտօնավարութիւնը շատ փափաքելի չի նկատուիր:

Եոան Կուլար Փարիզ կը գտնուի ներկայիս եւ իրեն յայտնուած է թէ առայժմ տեղը նստի: Երկրին տէրն է՝ բանակը, որ շատ հաւատարիմ է իր հրամանատարին՝ մառեշալ Տենիս: Այս վերջինը յայտարարեց թէ ժամանակը եկած է ուր Պրազիլ պէտք է ընտրէ համայնավարութեան եւ ժողովրդավարութեան միջեւ: Մառեշալը կը վախնայ նաեւ քաղաքա – ցիական պատերազմէ մը որ կրնայ ծագիլ եթէ Կուլար ուզէ ամէն գնով գործի գլուխ անցնիլ: Այս վերջինին կողմնակիցները Մառեշալ Տէնիսին դիմեցին հասկընալու համար թէ ապահովութիւն կու տա՞յ Կուլարի նախագահութեան վաւերացման համար: Մառեշալը ո՛չ պատասխանած է: Միւս կողմէ հրաժարեալ նախագահը իր կողմնակիցներուն յարգանքը կորսնցուցած է խուսափելով իր պատասխանատուութիւններէն:

Ռիոյի Կարդինալ – Արքեպիսկոպոսը կոչ մը ըրած է ժողովուրդին, հրաւիրե – լով որ հանդարտ մնայ եւ Հայրենիքը դասէ ամէն բանէ վեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԸ ԵՐԲԵՔ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ՈՒՆԵՑԱԾ...

—o—

Խմբագրութեանս տրամադրութեան տակ կը գտնուի չատ հետաքրքրական նամակ մը, զոր ստացած է Կաթողիկոսական Պատուիրակ Բաբգէն եպս. Ապատեան: Նամակը ստորագրած է կաթոլիկ հոգեւորական մը՝ Հ. Խոսէ Օրլանտօ Սարմիէնթօ, որ իր հոգեւոր պաշտօնը կը կատարէ Պուէնոս Այրէս նահանգի մէկ քաղաքին մէջ (*):

Նամակագիրը կը խնդրէ կարգ մը տեղեկութիւններ Հայերու մասին: Կաթոլիկ հոգեւորականը, իր նամակին մէջ կը յայտնէ թէ՝ Հայերու մասին տեղեկութիւններ ստանալու համար, 1959ին դիմած էր Պուէնոս Այրէսի Թրքական դեսպանատուն՝ առնելով հետեւեալ պատասխանը.—

« Թուրքիա ինքնիշխան պետութիւն մըն է, այսինքն՝ իր սահմաններուն մէջ գոյութիւն չունի մէկ ուրիշ պետութիւն, ըլլայ դաշնակցային — *ֆետերասիոն* — կամ համադաշնակցային — *քոնֆետերասիոն*: Թուրքիոյ սահմաններէն ներս երբեք գոյութիւն չէ ունեցած եւ ոչ ալ այսօր գոյութիւն ունին Հայաստան մը կամ Քիւրտիստան մը: Թուրքիոյ արեւելեան կարգ մը քաղաքներու մէջ կը բնակին քանի մը Հայեր եւ քրտական ցեղեր: Գրեթէ տասը դարերէ ի վեր Պիթլիսը եւ Էրզրումը թրքական քաղաքներ են, այն օրէն երբ 1071ին տեղի ունեցաւ Մանազկերտի ճակատամարտը Թուրքերու եւ Բիւզանդացիներու միջեւ: Այդ թուականէն ալ կը սկսի Անատոլուի թերակղզին նուաճումը: Կարսը եւ Արտուինը կը գտնուին Ռուսաստանի սահմանին մօտերը »:

Դեսպանատան նամակը ստորագրած է ոմն Ատնան Փէյխտարոլ:

Մեր թերթի ընթերցողներուն արդէն յայտնի է Միացեալ Նահանգներու Թըրքական դեսպանին այն նամակը, որ ուղղուած էր ընկ. Ռ. Դարբինեանի: Թուրք դեսպանը կ՚առաջարկէր Հայերուն մոռնալ անցեալը եւ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել երկու ժողովուրդներու միջեւ:

Պուէնոս Այրէսի Թուրք դեսպանը տարբեր վերաբերում ունի հայ ժողովուրդին հանդէպ: Ան բացարձակօրէն կը ժխտէ Հայաստանի մը գոյութիւնը թէ՛ անցեալին մէջ եւ թէ ներկայիս: Միայն «քանի մը Հայեր կ՚ապրին Արեւելեան Թուրքիոյ կարգ մը քաղաքներու մէջ». — ա՛յս է Հայերու մասին տրուած տեղեկութիւնը կաթոլիկ հոգեւորականին:

Ի հարկէ, դեսպանատան պատասխանատու պաշտօնեայ մը քաջ ծանօթ պիտի ըլլայ թէ՛ Թուրքիոյ եւ թէ Հայաստանի պատմութեան: Սակայն, յերիւրելով պատմութիւնը եւ ծածկելով իրականութիւնը, Թուրքերը կը ջանան համոզել աշխարհը, թէ ո՛չ հայ ժողովուրդ մը գոյութիւն ունի եւ ոչ ալ Հայկական Դատ: Վարպետօրէն կը լռեն Ապրիլեան Եղեռնի մասին եւ կ՚ուզեն որ մոռացութեան տըրուին Թուրք ցեղին գործած վայրագութիւններն ու զազանութիւնները:

Ատնան Փէյխտարոլ չատ լաւ գիտէ թէ Թուրքիոյ Արեւելեան նահանգները հազարամեակներ շարունակ կը պատկանէին Հայերուն, որոնք ունեցած են իրենց թագաւորութիւններն ու ինքնիշխան պետութիւնը, բարգաւաճ եւ լուսաւոր երկիր մը եւ զուտ հայկական բնակչութիւն: Եւ եթէ այսօր այդ չէն քաղաքները եւ աւանները աւերակ ու ամայի են դարձած, որովհետեւ հոն թրքական եաթաղանն է գործած:

Թրքական դեսպանատունը նոյնիսկ չընդունիր ներկայ Հայաստանի գոյութիւնը, որ ստեղծուած է ի գին հայ ժողովուրդի անհուն զոհողութեանց եւ հերոսական մաքառումներուն: Հայաստան մը, որուն հիմերը շաղախուած են Թուրքերու ձեռքով մորթուած մէկուկէս միլիոն Հայերու արիւնով: Թուրքը կը լռէ այդ մասին, որովհետեւ հայ ժողովուրդին վերապրումը, վերածնունդը, յառաջդիմութիւնը եւ ստեղծագործ ոգին փախցուցած են իր քունը: Թուրքը կը սոսկայ, որովհետեւ Հայը չէ մոռցած անցեալը եւ պահանջատէր է: Օր մը հաշիւ պէտք է պահանջէ իրմէ:

Ցաւալի է խոստովանիլ սակայն, այս առթիւ, որ քառասուն տարիներ ապրելով Լատին Ամերիկայի երկիրներուն մէջ, ոչինչ ըրած ենք ծանօթացնելու տեղացի ժողովուրդներուն մեր պատմութիւնը, մշակոյթը, արուեստը, դաւանանքը, յեղափոխական մարտնչումները, Թուրք–հայկական յարաբերութիւնները, Թրքական բարբարոսութիւնները, հայկական պետութեան ծագումը եւ Հայկ. Դատի պատմական փուլերը: Մանաւանդ ներկայիս ներելի չէ այդ թերացումը, երբ մենք ունինք հարիւրաւոր համալսարանականներ, չատ մը երիտասարդական կազմակերպութիւններ եւ նիւթական ամէն հնարաւորութիւն:

Ցիշեալ նամակի հեղինակ Հ. Խոսէ Սարմիէնթոյի նման հարիւրաւորներ կան, որ կը հետաքրքրուին Հայերով եւ իրենց տեղեկութիւններն ալ երբեմն կը ստանան սխալ աղբիւրներէ:

Ժամանակն է լրջօրէն խորհիլ այդ մասին:

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

(*) Տես՝ «Յառաջ» Օգոստ. 26:

ՀԱՅ ՊՐՈՏԵՈՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

ԽՄԲ.— Երեւան կը գտնուի, այս պահուս, հայ անուանի Պրոտէոսը, Կոստան Զարեան: Այս առթիւ, «Սով. Հայաստան» կը հրատարակէ տեսակցութիւն մը, ուր Զարեան կը բացատրէ պրոտէականութեան իր վարդապետութիւնը, առանց մոռնալու հեգնել, — իր հեգնանքը, այժմ, ժոռատ մարդու հեգնանք է, ժամանակին աւելի լաւ գիտէր հեգնել, — եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անուանել «հին վաճառականներից եւ կէս–մտաւորականներից կազմուած կուսակցութիւն», որ «միացեր է մեր թշնամիներուն»: Այդ թշնամիները, դեռ մինչեւ երէկ, բացառիկ թիւեր կը նուիրէին իրեն եւ կը խընկարկէին զինք անկեղծօրէն: Խունկը քի՞չ եկաւ արդեօք... *ֆիւմիսթին*:

Պրոտէոսին այս զրոյցը կարդալ իբրեւ զուարճալիք.—

Վերջերս արտասահմանից Հայաստան հիւր էր եկել սփիւռքահայ ծանօթ գրող Կոստան Զարեանը, իր դստեր՝ շնորհալի քանդակագործուհի Նուարդ Զարեանի ուղեկցութեամբ: Կոստան Զարեանը հարցազրոյց ունեցաւ մեր աշխատակցի հետ:

Ստորեւ բերում ենք տրուած հարցերը եւ նրանց պատասխանները.

ՀԱՐՑ.— Դուք վերջին անգամ եղել էք Սովետական Հայաստանում 1924 թուականին, երբ երկիրը դեռ քայքայուած էր, յետամնաց, դեռ լրիւ չէր բուժել պատերազմներից ու դաշնակցական տխուր տիրապետութիւնից ստացած իր վէրքերը: Չէ՞ք ցանկանայ արդեօք մի քանի խօսք ասել այսօրուայ Հայաստանից ստացած ձեր տպաւորութիւնների մասին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— 1924 թուականից մինչեւ այսօր անցել են չատ տարիներ, եւ Հայաստանը աններեւակայելի, հոյակապ յառաջդիմութիւններ է ապրել: Կարծես քարերն իսկ ոտքի են կանգնել, այլափոխուել, վերածուել հոյակապ, չքեղ, գեղամարմին կոթողների: Իմ տպաւորութիւնները խորն են ու յուզիչ: Այստեղ հաստատուն եւ յաւիտենական հիմքերն են դրուել այն հայ մշակոյթի, որ մեր տրորուած պատմական շրջաններում, Հայը երեք, չորս անգամ փորձեց զարգացնել եւ չկարողացաւ դաժան պայմանների պատճառով: Այսօրուայ սկսած նոր շրջանը, վստահ եմ, պիտի հայ հանճարի ստեղծագործական թափը հասցնի իր գագաթնակէտին եւ տայ մարդկութեան չտեսնուած և նոր մի վերածնունդ:

Հ.— Դուք եղաք մեր բազմաթիւ մշակութային հաստատութիւններում՝ թատրոններում, թանգարաններում, բարձրագոյն եւ միջնակարգ դպրոցներում, Մատենադարանում եւ գիտահետազօտական այլ հաստատութիւններում, առիթներ ունեցաք զրուցելու մեր գրողների, գիտնականների ու արուեստի գործիչների հետ, ի՞նչ կարծիք ունէք հայ մշակոյթի զարգացման այսօրուայ վիճակի եւ նրա հեռանկարների մասին:

Պ.— Ես ծարաւ սրտով եւ հետաքրքրըւած աչքերով եղայ մեր մշակութային հաստատութիւններում, առիթներ ունեցայ ծանօթանալու մեր գիտնականների ու արուեստագէտների հետ, հիացած նրանց լրջութեամբ, պատրաստութեամբ եւ այն գրական, վստահ հաւատքով, որով նրանք տոգորուած են:

Այստեղ տարւում է լուրջ չինիչ եւ համաշխարհային կարեւորութիւն ունեցող աշխատանք: Մեր համալսարանը, մեր գիտական հաստատութիւնները կարող են մրցել ուզածդ երկրի մշակութային կենտրոնների հետ:

Դարերով ընկճուած, շղթայուած հայ ուժերը նոր եւ անդիմադրելի թափով, ազատ թռիչք են առել, եւ այլեւս ոչ մի զօրութիւն չի կարող նրանց վերելքը խափանել:

Հ — Դուք մօտիկից ծանօթ էք հայկական սփիւռքի հետ, ի՞նչ կարող էիք ասել այսօրուայ սփիւռքահայ կեանքի, նրա հեռանկարների եւ Մայր Հայրենիքի ու սփիւռքի փոխ–յարաբերութեան մասին:

Պ.— Սփիւռք բառը չեմ սիրում: Կարծում եմ, որ պէտք է գործ ածել հայկականութիւն բառը, ինչպէս դարեր առաջ գործ էին ածում հելլէնականութիւն բառը: Պէտք է այդ հայկականութեան երիտասարդ եւ կարող մասը համախմբուի նոր մեր Աթէնքի՝ Երեւանի չուրջը, ներշնչուի նորանով, իր նպաստը բերի եւ վերագտնի իր Հայ ապրելու կամքը եւ թափը: Արտասահմանի հայ երիտասարդութիւնը շուարած է, բարոյալքուած եւ փոշիացման վտանգին ենթարկուած: Պէտք է, անհրաժեշտ է, կարեւոր է նրան կապել Մայր Հայրենիքին, նրան ծանօթացնելով մեր մշակութային արժէքների հետ եւ նաեւ այն հսկայական կարելիութիւնների հետ, որ բացուած են նրանց առաջ:

Ես պիտի խնդրէի, որ մեր ղեկավար շրջանները լուրջ ուշադրութեան առարկայ դարձնեն այս կարեւոր հարցը եւ նոր մեթոդներ կիրառեն այդ առօյգ, խելացի երիտասարդութիւնը փրկելու համար:

Հ.— Մի վերջին հարց, որն ուղղակի չի առնչւում Հայաստան կատարած ձեր այցելութեան հետ, սակայն չատ պիտի հետաքրքրի մեր ընթերցողներին:

Դուք, չլինելով կազմակերպօրէն կապուած Դաշնակցութեան հետ, բաւական ակտիվ կերպով գործակցել էք նրանց (մեզ մօտ յաճախ ձեզ նոյնիսկ դաշնակցական են համարել), մօտիկից ծանօթ էք Դաշնակցութեան ամբողջ պատմութեանը, ի՞նչ կարող էիք ասել առհասարակ Դաշնակցութեան եւ մասնաւորապէս նրանց այսօրուայ գործունէութեան մասին:

Պ.— Այդ հարցը թիւրիմացութեան արդիւնք է: Ես Դաշնակցական երբեք չեմ եղել: Որոշ շրջանում, մի 15 տարի սրանից առաջ, ես աշխատակցել եմ «Հայրենիք» ամսագրին, ուր համախմբուած էին արտասահմանեան գրական ուժերը: Ուրիշ գրական հանդէս չկար, որ կարողանար տպագրել իմ գործերը:

Ճիշդ է, որոշ դէպքերում, սխալ պատկերացման պատճառով ես քննադատել եմ որոշ երեւոյթներ ու մարդկանց մեր Հայրենիքում, այդ է երեւի, որ առիթ է

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ
(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ա.

Արեւելեան նահանգներու մէջ բարենորոգումներն իրականացնելու համար, օսմ. կայսրութեան ամբողջականութիւնը պահպանելու համար, որովհետեւ « Հայութեան փրկութիւնը օսմանցիութեան փրկութեան մէջ է » կ՚առաջարկէ,

Եւրոպացի վալի մը վեց նահանգներու համար:

Հայերու մասնակցութիւնը հանրային պաշտօններու:

Ապակեդրոնացում:

Այս երեք պայմանները պիտի պաշտպանուին ռուս դեսպանատան թարգման Մանտելսթամի կողմէ Թերապիայի դեսպանախորհուրդին մէջ եւ պիտի հանդիպին զինակիցներու ընդդիմութեան եւ համաձայնականներու վերապահութեան:

Վալիի ընտրութիւնը կատարուելու է Եւրոպայի խորհրդակցութեան, ասիկա համաձայն է Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին վերջին պարբերութեան եւ դեսպաններու 12 Հոկտ. 1895 թուակիր ծանուցագրին:

Վալիները վայելելու են անկախութիւն համաձայն 7 Սեպտ. 1880 թուակիր ծանուցագրին:

Թուրք վալիին քով եւրոպացի խորհրդականներ դնելը կեղծ միջոց մը պիտի ըլլայ: Այլ պատճառ մըն ալ կայ՝ թըրքական աշխարհը այժմ բաժնուած է երկու անհաշտ բանակներու, պիտի անցընէ ներքին տագնապ մը, որուն հետեւանքները աննախատեսելի են: Արդ, ներքին անհամաձայնութիւնները վալիին գործը կրնան խանգարել, մինչդեռ Եւրոպացի մը զերծ պիտի մնայ ներքին տագնապներու ազդեցութենէն:

Կ՚անդրադառնայ Հայաստանի աշխարհագրական դիրքին: Տնտեսական եւ քաղաքական չահեր կը բախին հոն: «Ռուսիա, Անգլիա, Գերմանիա հոս իրարու վրայ կը հսկեն, իրար կը լրտեսեն: Այս հողամասը կը տիրէ մէկ կողմէն Պաղտատ–Պասրա ճամբուն, միւս կողմէն՝ Մերսին – Իսկենտէրուն գիծին: Հոն Հայերը կարեւոր դեր մը ունին կատարելիք, որովհետեւ այդ շրջանի քաղաքակրթութեան միակ տարրն են, ուղղամիտ հպատակներ եղած են, անձնուիրութեամբ կատարած են իրենց պարտականութիւնը: 1878ին Թուրքիա աւելի լաւ ներշնչուած էր, երբ վայրկեան մը մտածեց այս փոքր ժողովուրդը պահակ դնել արեւելեան սահմանին վրայ» (էջ 23):

×

Ռուսիա պիտի փափաքի՞ կովկասի կողքին ինքնավար Հայաստան մը տեսնել: Ռուսիա Ս. Ստեփանոսի մէջ Հայերուն դատը ստանձնեց, բայց 1895ին անտարբեր գտնուեցաւ կոտորածներու հանդէպ: Հայ յեղափոխական կուսակցութեանց չարժումները զինք վրդոված էին, ռուս կառավարութիւնը կը վախնար որ նոյն հրդեհը կրնար իր մօտ վառիլ, որովհետեւ անծանօթ կը մնար իրենց ձգտումներուն նկարագրին: Իրենց բաղձանքները ռուս երիտասարդութեան բաղձանքներէն անդին չէին անցած եւ որպէս Հայ երբեք չհեռացան ուղղամտութենէ, երբեք չունեցան բաժանումի գաղափարներ, շրջապատուած ըլլալով մահմետականներէ՝ Հայերը հաւասարակշռութեան թանկագին տարր մըն են: Հետեւաբար Ռուսիա կը սխալի՝ եթէ կը կարծէ որ Հայերուն ճակատագիրը բարելաւելու նպաստելով՝ կրնայ քաղաքական յոյսեր արթնցնել իրենց մէջ: Բարենորոգումներու մասին բանակցութեանց առեն Ռուսիա կ՚ազդարարէ Թուրք կառավարութեան թէ «Հայ կոտորածները այլեւս թոյլատրելի պիտի չըլլան»: Այսպէս «Օսմ. Հայերը շնորհակալ միայն կրնան ըլլալ Ռուսիոյ, իրենց մոռցնել տալով իշխան Լոպանովի անգութ բանաձեւը՝ Հայաստան առանց Հայերու (էջ 24):

Զօհրապ վստահ էր թէ Ռուսիոյ ազդարարութիւնը անկեղծ էր, ինչպէս բարենորոգումներու իրագործման պահանջը: Կ՚ըմբռնէր թէ միւս պետութիւնները, հակառակ չեն բարենորոգումներուն, բայց դէմ են ռուսական հովանաւորութեան, մրցակցութիւն երկու խումբերու միջեւ: «Տարակոյս չկայ թէ Ֆրանսա, Գերմանիա, Անգլիա անկեղծօրէն կը փափաքին բարենորոգումները, բայց Գերմանիա եւ Անգլիա կը վախնան որ ասոնց գործադրութիւնը կը ծառայէ աւելի գերակշիռ դարձնելու ռուս ազդեցութիւնը այս հողամասին վրայ: Երկու պետութիւնները չեն ուզեր իրենց ազդեցութիւնը գործածել Բ. Դրան պարտադրելու եւրոպական վալի մը: Նոր խառնակութեանց առջեւ պիտի գտնուինք, որոնց զսպումը պատճառ պիտի ըլլայ Ռուսիոյ զինուած միջամտութեան եւ վերջնական կցումի: Գերմանիա եւ Անգլիա ռուս ազդեցութեան գերակշռութիւնը արգիլել ուզելով՝ ծառայած պիտի ըլլան միայն հայկական նահանգներուն ռուս տիրապետութեան տակ անցնելուն» (էջ 24-25):

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար. – 7)

ՅԱՌԱՋ 3

ԱԶԳՆ ՈՒ ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ազգեր չեն մեռնիր, այլ անձնասպան կ'ըլլան:

Ազգեր կ'ապրին, կը բարգաւաճին, կը ... խաղաղութեան մէջ: Խաղաղութիւնը լայն պատեհութիւն կուտայ, ... ստեղծագործութեան՝ լայն ճամբաներ ... եւ զարգանալու: Խաղաղութեան ... կ'արժէ ամէն ջանք եւ զոհողութիւն: Ազգեր, որոնք զրկուած են խաղաղութեան բարիքներէն, ձախողած են: Ազգեր, որոնք կռիւի, պատերազմներու ... մէջ փնտռած են իրենց մեծութիւնը, ինքնասպան եղած են: Ազգեր, որոնց անունները կորսուած են պատմութեան թատերաբեմէն, եղած են՝ ... երազներ հետապնդող ... քաղաքակիրթ եւ խաղաղասէր երկիրներու վրայ բարբարոսական արշաւանքներ չղթայազերծող՝ հորդաներ:

Ազգի մը կեանքին մէջ մեծ դեր կը խաղան կրթարանները:

Ազգի մը ուժը, իր անհատներու մեծամասնութեան խելքին եւ կարողութեան մէջն է: Կրթարաններէ է որ դուրս կուգան խելքի եւ կարողութեան տէր անհատներ: Ազգին ղեկավարներուն վրայ, քաղցր պարտականութիւն կը ծանրանայ, տարուէ տարի, ա՛լ աւելի բարեկարգելու ազգային կրթարանները եւ զայն տրամադրելի դարձնելու ազգին բոլոր զաւակներուն համար, հարուստ թէ աղքատ: Աւելին պէտք է իրենց սիրոյն եւ գուրգուրանքին առարկայ դարձնել, հայ ուսանողներու մէջէն, բարձրանալու եւ ազգը բարձրացնելու կարողութիւն ունեցող տաղանդաւոր պատանիները:

Ազգին պետ ըլլալ, առաջնորդութիւն ստանձնել կը նշանակէ:

Ազգին կողմէ ընտրուած պետերու առջեւ, առաքելութեան դաշտ մը կը բացուի: Ժողովուրդը պէտք ունի տեսլականութեան, ծառայութեան եւ զոհողութեան ոգի ունեցող առաջնորդներու, իր վէրքերը դարմանելու, իր մէջ համերաշխութեան եւ յառաջդիմութեան ոգին վերականգնելու համար:

Ազգասիրութիւնը պայմանաւորուած է, խոհեմութեամբ եւ զոհողութեամբ:

Ամէնքս ալ, կարելի է ըսել թէ, ազգասէրներ ենք: Բայց մեր մէջէն շատ քիչերն են որ ջանք կը թափեն իրենց մէջ մշակելու խոհեմ, հեռատես ազգասիրութեան ոգին: Ունինք չոնդալից ազգասիրութիւն ծախողներ, որոնք զուրկ են անձնական զոհողութեան ոգիէ, եւ ամէն զոհողութիւն ուրիշներէ կը սպասեն:

Ազգն է տէրը, ժողովուրդի մը ճակատագրին:

Համաշխարհային Առաջին Պատերազմի տարիներուն, երբ Թուրքիոյ մէջ վտանգուեցաւ մեր ազգային կեանքը, իրեն հետ վտանգուեցաւ նաեւ ամբողջ հայ ժողովուրդին կեանքը: Բոլոր Հայերը, առանց կրօնական եւ հաւատամական խտրութեան, առանց սեռի եւ տարիքի, զոհ գացին Մեծ Եղեռնի հայաջնջական արհաւիրքներուն:

Ազգն ալ, անհատի մը նման, ինքնապաշտպանութեան ուժի կը կարօտի:

Պատերազմական ուժի մասին չէ մեր խօսքը: Հայութիւնը արտասահմանի մէջ պաշտպանուած կ'ըլլայ, երբ բոլորս ալ իրենք հաւատքով, յոյսով եւ սիրով, եւ տնտեսական լայն պատեհութիւններ ստեղծենք, իրականացնելու համար վսեմ իտէալներ, երբ գիտնանք մեզի շնորհուած ազատութեան յարգը եւ խոհեմութիւնն ու հեռատեսութիւնը առաջնորդ ընենք մեզի:

Ազգեր իրենց պատմութեամբ կ'ապրին եւ կը զգաստանան:

Յաւակնութիւններ, մեծամտութիւններ, յոխորտանքներ, ղապատայութիւններ *չէ որ պիտի ապրեցնեն մեզ: Մենք ապրելու համար պէտք է սերտենք մեր եւ ուրիշ ազգերու պատմութիւնները, օգտակար դասեր քաղելու համար անոնցմէ եւ անոնց համեմատ կազմելու համար՝ ազգային նոր եւ գործնական ուղեգծեր:*

Ազգը իր բարերարները չի մոռնար:

Հայութիւնը իր ազնիւ, վեհանձն, անձնուիրութեան եւ զոհաբերութեան ոգի ունեցող զաւակներուն կը պարտի կարգ մը նուիրատուութիւններ, որոնք ժողովուրդի բարձրացման եւ զարգացման սատարած են: Ազգ մը երբեք չի մոռնար իր բարերարները, որ ճիւղի մէջ ալ ըլլան անոնց բարերարութիւնները: Բարերարները ժողովուրդի անվերապահ սիրոյն եւ յարգանքին արժանացած են իրենց կենդանութեան: Իսկ յետ մահու, սերունդէ սերունդ յիշատակուած են անոնց գործերը, եւ ժողովուրդը իր սրտին մէջ անմահ պահած է անոնց անունները, վկայ՝ Վարդանանց պատերազմին յիշատակը:

Ազգի մը ճակատագիրը իր մեծերուն ձեռքն է:

Հայ ժողովուրդը իր այսօրուան գոյութիւնը կը պարտի զինք առաջնորդող մեծ մարդոց, որոնք գիտցած են բռնակալութեան դարերու մէջէն ազգը առաջնորդել այսօրուան խաղաղութեան նաւահանգիստը:

Ազգին դրամը շուտ կ'իւրացուի:

Կան մարդիկ մեր մէջ, որոնք դրամը կուռք չինած, կը խնկարկեն, եւ պատրաստ են ամէն ինչ զոհելու անոր սիրոյն: Կան այդպիսի մակաբոյծներ ալ, որոնք պատրաստ են, պատեհութիւն գըտած, իւրացնելու եւ կլլելու նաեւ ազգին եւ միութեան մը դրամները: Այսպիսի կորուստներ շատ ունեցած է հայ ժողովուրդը: Ժողովուրդէն դրամ հաւաքելով հաշիւը չի փոխուիր, հաւաքուած դրամը պէտք է նպատակի մը ծառայէ, բարիքի աղբիւրի մը վերածուի ժողովուրդին համար, եւ բարի յիշատակ մը պէտք է թողու իր ետին:

ԱՒԵՏԻՍ ԹԷՔԷԵԱՆ

...ռել իմ անունը կապել Դաշնակցութեան հետ:

Իմ կարծիքով, Դաշնակցութեան հակահայաստանեան պայքարը միանգամայն անմիտ է եւ վնասակար: Եթէ այդ կուսակցութիւնը, որ մեծ մասամբ կազմուած է հին վաճառականներից եւ կէսմտաւորականներից, իրապէս լինէր ներկայ մեր երկրի հսկայական վերաշինութեան գործի հետ, եւ, մեր թշնամիներին միանալու տեղ, նպաստէր այն մեծ գործին, որ տարւում է այստեղ, փրկած կը լինէր նաեւ այն բազմահազար երիտասարդներին, որոնք կորստի մատնուելու վրայ են: Լաւագոյնը, որ կարող է անել — ինչպէս բազում անգամ ասած եմ իրենց — դա վերածուելն էր զուտ մշակութային կազմակերպութեան, փոխանակ գործիք դառնալու հակասովետական ... ձեռքում:

Հ.— Ձե՞ք կարող մի քանի խօսք ասել ձեր յետագայ անելիքների ու ծրագրերի մասին: Մասնաւորապէս մեզ հետաքրքրում են, ի հարկէ, ձեր ստեղծագործական աշխատանքի հետ կապուած հարցերը: Ի՞նչ էք պատրաստում հրատարակութեան, ի՞նչ թեմաների կամ գործերի վրայ էք աշխատում, կամ պիտի աշխատէք:

Պ.— Իմ յետագայ անելիքները, անշուշտ, պիտի ունենան զուտ գրական բնոյթ: Ասեմ, որ իմ անցեալի բոլոր արտադրութիւններն իրենց հիմնական ներշնչումը առել են Հայրենիքից եւ այսօր, երբ նորից վերատեսայ նորաշինուած եւ վերածնուած Հայաստանը եւ հաղորդակցութեան մէջ մտայ նրա եռուն, ոգեւորուած եւ լըջաստեղծ կեանքի հետ, ես պիտի աշխատեմ իմ համեստ ուժերը ի սպաս դնելու այն գործին, որին հայ ժողովուրդը նուիրած է իր հանճարը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ
ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՑ ՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ (Յառաջ).— Ամէն տարի Աստուածածնայ վերափոխումը Տէսինի մէջ կը տօնուի վսեմ ու հոգեզմայլ արարողութիւններով, տեղւոյն եկեղեցին նուիրուած ըլլալով Ս. Աստուածածնայ: Սակայն այս տարի Տէսինը ուխտատեղիի մը տպաւորութիւնը կուտար: Բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը Խարբերդի Հայր. Միութեան Պատգամ. Ժողովը գումարուած ըլլալով Տէսինի մէջ, Ֆրանսայի բոլոր գաղութներէն եկած պատգամաւորներ ներկայ եղան եկեղեցական արարողութեան: Եկեղեցին կը յորդէր բազմութեամբ: Ուրախալի երեւոյթ մըն էր մանաւանդ երիտասարդ — երիտասարդուհիներու ներկայութիւնը: Գնահատելի ու մխիթարական պարագայ մըն է նաեւ եկեղեցւոյ երգչախումբին մասնակցութիւնը պատարագներուն: Այդ խումբին կազմութիւնը կը պարտինք Արժ. Տէր Հօր ջանքերուն եւ մասնակցող երկսեռ երիտասարդութեան զոհողութեան: Երգչախումբը իր ներդաշնակ երգեցողութեամբ կը նպաստէ արարողութեանց բարւոք կատարման: Այդ ճանապարհով երիտասարդներն ալ կը կապուին եկեղեցւոյ:

Օրուան պատարագիչն էր Տէսինի հոգեւոր հովիւ Վարագ քհնյ. Աւագեան:

Տօնին առթիւ Լոնտոնէն հրաւիրուած էր Երուսաղէմի Միաբանութեան հոգեւոր ուսանողներէն Հոգշ. Արիս Աբեղայ Շիրվանեան, որ իր շահեկան ու բարոյալից քարոզով, նախ պարզեց Ս. Աստուածածնայ վերափոխման տօնին նշանակութիւնը, հեթանոսական շրջանի սովորութիւններն ալ յիշելով, ապա շեշտեց մայրենի լեզուի անհրաժեշտութիւնը, ազգային գոյութեան պայքարի իբրեւ գլխաւոր ազդակ: Թելադրեց ծնողքներուն հսկել իրենց զաւակներուն հայեցի եւ կրօնական դաստիարակութեան վրայ, յետոյ իբրեւ վաղեմի ծանօթներ Երուսաղէմէն, ներկայացուց Տէր Վարագը, իբրեւ առաքինի ու իր կրօնականի կոչումին արժանի քահանայ մը:

Խօսեցաւ նաեւ Տէր Վարագ, որ շատ յուզուած իրեն ընծայուած այդ խօսքերէն, շնորհակալութիւն յայտնեց Հոգեշնորհ Աբեղային: Յիշեց թէ տարեդարձն է իր Տէսին հաստատուելուն եւ այդ առթիւ իր երախտագիտութիւնը յայտնեց կրօն. Ընկերակցութեան եւ ամբողջ գաղութին իրենց աջակցութեան համար:

Ճշմարիտ է որ գաղութը միահամուռ նեցուկ կը կանգնի Տէր Հօր, իր բարեհամբոյր եւ հոգեւորականի վայել անխտրական կեցուածքին համար: Տարակոյս չկայ թէ ոչ ոք պիտի ուզէր շարժիլ իր խղճի թելադրութեան դէմ: Անշուշտ բաղձանքներ կան, որոնց իրականացումը կը կարօտի գաղափարներու հասունութեան եւ համոզուած եմ որ պիտի գայ այդ օրը առանց ամենադոյզն երկպառակութեան:

Իր խօսքի վերջաւորութեան, Արժ. Տէր Վարագ կարդաց ցանկը բարեպաշտ նուիրատուներու, որոնք իրենց դրամական նուէրներով, ոչխարի, աքլորի, խաղողի եւ այլ կարգի նուէրներով նպաստեցին եկեղեցւոյ բարեզարդութեան եւ օրուան տօնին յաջողութեան:

Խաղողօրհնէնքով եւ մատաղի ու խաղողի բաշխումով վերջ գտան այս հոգեխռով արարողութիւնները: Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Այդ պահուն փաշային դրանիկներէն մին կամացուկ մը դուռը բացաւ, գետնաքարշ բարեւ մը տուաւ կատարեալ լըռութեամբ մը, մօտեցաւ ու սպասեց որ հարցնէին թէ ի՞նչ կ'ուզէր:

— Ի՞նչ կայ, ըսաւ վալին նեղացած ձայնով մը:

— Հայ քահանայ մը կայ վարը, փաշա էֆէնտի, դողդղաց դրանիկը՝ խեղճ անասունի մը պէս, որ երկու ոտքերուն վրայ կեցած աչքերուն մէջ կը նայի:

— Ի՞նչ կ'ուզէ... նկատել տուաւ վալին:

— Կ'ուզէ ձեր վսեմութիւնը տեսնել:

— Բեր այստեղ:

Դրանիկը նոյն ձեւով բարեւեց ու դուրս ելաւ: Քիչ յետոյ ներս մտաւ քահանայ մը, որ Ա... գիւղին նորընծայ Տէր Կարապետն էր:

— Հա՛, դո՞ւք էք Փափազ էֆէնտի, ըսաւ փաշան արհամարհական ձայնով մը: Նստեցէք:

Տէր Կարապետ, որ հազիւ երեսուն տարու, բարձրահասակ, նիհար ու տժգոյն դիմագծերով անձ մըն էր, յարգական բարեւ մը ետքը նստեցաւ բազմոցին վըրայ:

— Այսօր եկաք, հարցուց վալին:

— Այո, փաշա էֆէնտի:

— Ի՞նչպէս է գիւղին վիճակը:

— Ձեր վսեմութեան շնորհիւ շատ խաղաղ է:

— Ի՛նչ օգուտ... յանցանքը ձերն է: Դուք ժողովուրդին չէք խրատեր որ ասանկ անարդ չարագործութիւններ չընէ:

— Ի՞նչ ըսեմ... միակ իմ ձեռքս չէ:

— Հապա որո՞ւ ձեռքն է:

— Ես որչափ ըլլայ այնպէս չեմ կրնար ազդել ժողովուրդին վրայ, քանի որ ինէ մեծը կայ գիւղին մէջ:

— Ո՞վ է:

— Տէր Օհան:

— Տէր Օհա՞ն:

— Այո:

— Չէ՞ որ անիկա բանտարկուած է:

— Բայց հարցաքննելով հասկցեր են որ անպարտ է եղեր, հետեւաբար շաբաթ մըն է գիւղն է:

— Այդ ուրիշ...: Է՛յ, ինչո՞ւ ան չուզեր խրատել:

— Փոխանակ խրատելու, ժողովուրդը կը գրգռէ:

— Որո՞ւ դէմ:

— Կառավարութեան դէմ:

— Յայտնի՞ կերպով:

— Ի հարկէ՛:

— Սոսկալի բա՛ն: Ինչե՞ր կ'ըսէ:

— Ինչե՞ր պիտի ըսէ... անոր ըսածին նայելով, երկրին մէջ զէնքեր պիտի մըտնեն, հայ զինուորներ պիտի ըլլան, Պոլսոյ Պատրիարքէն հրամաններ պիտի կարդացուին... վերջապէս անանկ խաբէական խօսքերով կ'ուզէ բոլոր գիւղացիները կառավարութեան դէմ հանել որ աշխարհիս յիմարն անգամ չըներ: Այդ պատճառաւ ստիպուեցայ ձեր վսեմութեան դիմելու, գիտնալով որ այդ մարդը քաղաքը հարուստ վաճառականներ ունի իր կռնակը:

— Անհոգ եղէք... հարկ եղածը պիտի գործադրուի: Գացէք ձեր գործին ու աչալուրջ գտնուեցէք:

Տէր Կարապետ իր նպատակին հասած էր: Անիկա կ'ուզէր Տէր Օհանին կորուստը, որպէսզի գիւղին տէրը ըլլայ: Ուստի ուրախութեամբ մեկնեցաւ քաղաքէն:

— Տեսա՞ք, Ահմէտ պէյ, բացագանչեց վալին խռովայոյզ ձայնով մը, չէ՞ ըսեր թէ գաղտնի դաւադրութիւն մը կը դառնայ կառավարութեան դէմ: Հաւատացէք որ այս տասներկու տարուան մէջ մեր բոլոր դիտաւորութիւնները Հայերուն ծանօթ են: Ըսել կ'ուզեմ թէ հայ ժողովուրդը համոզուած է եւ գիտէ թէ մեր նպատակը բնաջինջ ընել է զինքը...: Սուտ չէ՞, երբ հայ քահանայ մը իր գիւղացիներուն կ'ըսէ թէ Պոլսոյ պատրիարքէն հրամաններ պիտի գան ու եկեղեցիներուն մէջ պիտի կարդացուին... ատանկ գաղափարներ ունին:

Վալի փաշան այս բաները խօսելով, դիտաւորութիւն ունէր իր թիկնապահին սիրտը լեցնել, որպէսզի զինուորական հրամանատարին հետ շրջագայելու ելլէին նահանգին ամէն կողմերը, ուսումնասիրէին ժողովուրդը ու վերադարձած ժամանակնին, իրեն յատուկ եղած տեղեկութիւնները տային:

Մօտաւորապէս երեք տարի էր, Բարձ. Դուռնէն վալի նշանակուած էր ինքը: Խորին ատելութիւն մը ունէր հայ ժողովուրդին դէմ: Իրեն համար ամէնէն ստորին գնչուն անգամ Հայէն բարձր էր: Կ. Պոլիս եղած ժամանակ իր ատելութիւնը կրնար արտայայտել, իսկ Վանի մէջ կը ծածկէր, որովհետեւ հոն տիրող տարրը Հայն էր:

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԱՄՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

Ընկ. Լուսեր Զաքմագճեանի եւ Օրիորդ Գոհարիկ Զերչըսահակեանի ամուսնու – թիւնը կատարուած է Օգոստ. 19ին, Լոնսոնի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ։

Այս առթիւ Հայ Մշակոյթի սրահին կը նուիրեն.— Զերչըսահակեան 1 անգլիական, Գ. Սեպուհ 10 շիլին, Հ. Գէորգեան 10 շիլինկ, (Ստանալ «Յառաջ»էն)։ Այս առթիւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման ընկ. Յովհ. Զալըզեան 1 անգլիական, ընկ. Ս. Գրիգորեանի յաջողութեան առթիւ 10 շիլին կը նուիրէ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՊ. ԽԱԶԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Իրենց այցելութեան առթիւ կայանին եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Պօղոսքլեան ընտանիք (Լիոն) օթոմա – թիֆ արդուկ մը, 3 լուսամփոփ, 10 չոքա– լա եւ 4 ծրար պոնպոն։ Տէր եւ Տիկ Տիւ– մոն (Փարիզ) ժիւրայի լիֆէօր։ Տէր եւ Տիկին Ոսկոբեան (Վալանս) եւ Տէր եւ Տիկին Վ. Յակոբեան (Տէսին) 50ական Ն. Ֆ.։ Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղ 100 Ն. Ֆ.։ Տէսինի Վասպուրականի Հայրենակց. Միութիւն, Տէր եւ Տիկին կէն – ճեան (Տէսին), Տէր և Տիկին Մաճալեան (Փարիզ) 20ական Ն. Ֆ.։ Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեան (Փարիզ) 25 Ն. Ֆ.։ Տէր եւ Տիկ. Ս. Առաքելեան (Տէսին), Տիկին Ա. Պօյաճեան (Տէսին), Պ. Նուպար Գարագաշ (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Ա. Օ – հանեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Մովսէս Կարապետեան (Տէսին), Պ. Տօնիկ Փօ – լատեան (Տէսին), Տիկին Թագուհի Աբ– րահամեան (Տէսին), Պ. Կարօ Օհանեան (Տէսին) 10ական Ն. Ֆ.։ Փոքրիկն Ահարոնեան 5 Ն. Ֆ.։ Կայանի չորս տղոցմէն Մալխասեան, Քիւլէլեան, Ֆիլիփ Փօ – լատ եւ Ղազարեան Աբա 17,80 Ն. Ֆ.։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր–Ղուկասեան եւ իր Թոռնիկը Մարթին Տէր–Ղուկասեան, իրենց ննջեցեալներու սիրելի յիշատա – կին, 20 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ֆ. Հ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Իտալիոյ նուիրատուներու ցանկին մէջ (Յուլիս 18), Յարութիւն Ձամճեանի նուիրատուութիւնը պիտի ըլլայ՝ 10·000 լիռ (ոչ՝ 5000 ինչպէս հրատարակուած էր) եւ ընդհ. գումարն ալ՝ 348·000 լիռ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի եկեղեցաչէն Ցանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ 150 Ն. Ֆ., այրի Տիկին Փերուզ Ճընկըտրեանէ, փո– խան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Բարսեղ Տամլամեանի մահուան տխուր առթիւ։

ԵՐԵՒԱՆ ՁԱՅՆԱՄԱՓԻՒՌԻ ԺԱՄԵՐ

Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայե – րուն համար Երեւանի ձայնասփիւռի նոր ալիքները.– Ամէն Շաբաթ-Կիրա– կի առաւօտները ժամը 9ին՝ (13 – 19 եւ 25 մեթր կարճ ալիքներով)։

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25,Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շէֆ – Փոսթալի Թիւն է.—

C. C. P. PARIS 5460-11

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԻՒԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով

Վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ

եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.

Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն։

ՈՒՂԵԳՈՑՔի իրաւունք, անճ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն։

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով։

Մեր գրասենեակը կը գտնի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճարտրգութիւններով։

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

48, Rue de la République

Tél.: 20.47.22

MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղ

7, Rue Auber, 7

Tél : RIC. 63-69

PARIS (9e)

«ԿԱՊՈՑ ՕԹԵԱԿ»

(Բ. տպագրութիւն), *Սկովտիոյ մասնական կազմակերպութեան առաջին, երկրորդ եւ երրորդ աստիճաններուն մանրամասն ծէսերը եւ արարողութիւնները, Հ. Մ. Համբարձումեանի կողմէ, կը ծախուի միայն գրավաճառ Պ. Բալուեանի մօտ,*

43, Rue Richer, Paris (9e), Tél.: PRO.25-46

Գին 3 Ն. Ֆ.։

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS

NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84

— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ԹԱՀԱՆ ԱՇԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ ՈՒ ՆԱՐԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Ազի կոմիտէի կեդրոնական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ եր– եկոյ ժամը 21ին, Հ. Օհանջանեան ա– կումբի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սեւր

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱ– ՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժա – րան առաջնորդեն երախան ղպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին։ Փարիզէն դուրս գտնուողները կրնան դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայա– կանները։

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ հիւսուածեղէնի համար, լաւ կտրող մը եւ սիւրժըքէօզ։

Դիմել՝

F. T. N.

195, Rue St.-Denis, PARIS

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՈՒՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵՔ, ԶԱՐԴԱՐԵՔ եւ ՆԵՐԿԵՔ

ԹՈՎՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար– ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինի– լիֆ պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլաստիֆ։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)

4 bis, RUE P. V.–COUTURIER, — ARGENTEUIL — S. et O.

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE

48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS - BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ — MERCREDI 30 AOUT 1961

37րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9190 37EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4991

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԽՏԱԿԻՑ ԵՐԿՈՒ ԱԶԳԵՐ

Մեծապարծ Իթթիհատի կառավարութիւնը, սանձակած 1915ի հայկական ջարդերու եւ տարագրութեանց արտասահմանի մէջ առաջ բերած արձագանգէն, [illegible] քաղաքակիրթ աշխարհին ինքզինքն արդարացնելու համար, 1916ին Թուրքերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն լեզուներով հրատարակեց գիրք մը, որուն խորագիրն էր «Հայ կոմիտէններու յեղափոխական բաղձանքները ու շարժումները Սահմանադրութենէն առաջ եւ վերջ»:

Թուրքերէն բնագիրը կը պարունակէ 223 էջ գրութիւն եւ 122 զանազան վաւերաթուղթերու եւ նկարներու արտատըպումներ: Ֆրանսերէնը՝ 416 էջ եւ նոյն նկարները:

Յառաջաբանին մէջ գիրքը նոյն կողովին մէջ կը դնէ հայկական բոլոր կազմակերպութիւնները: Այսպէս, կ'ըսէ թէ Հնչակ, Դաշնակցութիւն, Ռամկավար եւ Վերակազմեալ Հնչակ անունը կրող եւ քաղաքական հանգամանք ունեցող կուսակցութիւններն ու արտաքնապէս իբրեւ թէ բարեսիրական, ազգին ցաւերը եւ կարօտութիւնը ապահովելու ձգտող կազմակերպութիւններ, ինչպէս Բարեգործական, Միացեալ... եւայլն, իրականին մէջ ո՛չ մէկ տարբերութիւն ունին իրարմէ:

Ու կ'աւելցնէ թէ ասոնց մեծ մասը Ռուսերուն, Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն ծախուած Թափառաշրջիկներէ (սէրսէրի) կը բաղկանան ու կը դաւադրեն այն կառավարութեան դէմ, որ [illegible]իկ եւ բարօր կեանք մը ապահոված է իրենց...:

Նկարներուն մէջ կարեւոր տեղ մը յատկացուած է Ատափազարի, Իզմիթի, [illegible]րքիրի, Սեբաստիոյ, Տէօրթ-Եոլի, [illegible]մսոնի, Տրապիզոնի, Ուրֆայի, Մարզուանի, Ամասիոյ, Իզմիրի, Ատանայի, [illegible]պէյլիի, Հաճընի, Խարբերդի, Մաթիոյ, Տիգրանակերտի, Մարաշի, Կեսարիոյ եւ Հալէպի մէջ իբրեւ թէ Հայոց տուներէն ու... եկեղեցիներէն գրաւուած զանազան զէնքերու, — ատրճանակ, հրացան, ռումբ, տինամիթ, եւայլն: Յաճախ Թուրք զինեալ պահակներ կ'երեւին զէնքերու հաւաքածոյին երկու կողմերը:

Յարակոյս չկայ, որ Թրքական մթերանոցներէն հանուած զէնքեր էին անոնք մասամբ:

Իթթիհատի այս հրատարակութիւնը յիշեցինք, երբ վերջերս Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը թերթերուն մէջ տեսանք նըկար մը, որ կը ներկայացնէր սուրիա[illegible] Հայերու տունէն գտնուած զէնքեր եւ անթելի ժանգոտած գործիքներ:

Յիշեցինք նաեւ, որ Արաբներու տխրահռչակ դահիճը Ահմէտ Ճեմալ փաշա, Օսմանեան չորրորդ բանակի ընդհանուր հրամանատարը, նման գիրք մը հրատարակած էր նոյն թուականին — 1916ին, արդարացնելու համար իր գործած ոճիրները արաբ հայրենասէր մտաւորականներու եւ անոնց ընտանիքներուն դէմ:

Թուրքերը երբ մէկ կողմէ ո՛չ մէկ տարբերութիւն կը դնէին Դաշնակցականին, Ռամկավարին, Հնչակեանին եւ Բարեգործականին միջեւ զանոնք ջարդելու եւ տարագրելու համար հաւասար չափով, միւս կողմէ նոյն ջուրով կը լուային Հայն ու Արաբը, երկու ազգերն ալ ամբաստանելով իբրեւ դաւաճան (խային) «օսմանեան հայրենիք»ին:

Իրականին մէջ Թուրքերուն նպատակն էր երկուքն ալ բնաջնջել, ամրապնդելու համար Թուրք ցեղին գերակայութիւնը եւ [illegible] ինչպէս դարձնելու՝ միլլէթը հա[illegible] (տիրապետող ազգ), ինչպէս կը [illegible] Իթթիհատի տեսաբանը Հիւսէյն Ճահիտ՝ պաշտօնաթերթ Թանինի մէջ, որուն խմբագրապետն էր:

Հայն ու Արաբը բախտակից էին Թուրքերու տիրապետութեան տակ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՓՐԻԿԷ

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՕՌԱՆԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ «ԱՀԱԿ»ԻՆ ԴԻՐՔԸ

Օռանի մէջ ծանր միջադէպեր պատահեցան առջի օր, հասնելով նոյնիսկ բախումներու՝ մահմետական եւ եւրոպացի տարրերուն միջեւ:

Միջադէպերը ծագեցան երկու երիտասարդ Եւրոպացիներու սպանութեան իբրեւ հետեւանք: Եւ ասոր հետեւանքով 6 հոգի սպաննուեցան եւ 35 հոգիներ վիրաւորուեցան, որոնց 10ը՝ ծանրօրէն:

Երիտասարդ Եւրոպացիին յուղարկաւորութեան ներկայ էին 3000 հոգի: Թաղումէն ետք, խումբ-խումբ Եւրոպացիներ, հակառակ կարգապահութեան ուժերու արգելքի փորձերուն, դէպի մահմետական թաղերը դիմեցին: Զկարենալով սակայն հասնիլ իրենց նպատակին, վերադարձան եւրոպական թաղը եւ հոն լսեցին թէ ուրիշ եւրոպացի երիտասարդ մը եւս սպաննուած է՝ երբ աշխատանքին կ'երթար: Ընդվզումը իր գագաթնակէտին հասաւ եւ ցուցարարները թալանի տուին բոլոր մահմետական խանութները իրենց ճամբուն վրայ: Քիչ ետք, հանրակառք մը կեցուցին եւ մէջի մահմետականներուն մէկ մասը լինչի ենթարկեցին: Ի վերջոյ կարգը վերահաստատուեցաւ, բայց լուսարգել որոշուեցաւ ժամը 21էն եւ 18էն վար երիտասարդներուն արգիլուեցաւ փողոց ելլել եթէ արտօնագիր մը չունենան աշխատանքի վայրէն կամ իրենց ծնողքէն:

Կը սպասուի, միւս կողմէ, որ ահաբեկչական արարքները բազմանան եւ իշխանութիւնները շատ մտահոգ են: Մէկ կողմէ Ալժ. Ազատ. Ճակատը, միւս կողմէ՝ «Կազմակերպութիւն Գաղտնի Բանակ»ը կրնան այնպիսի կացութիւն մը ստեղծել, որ համայնքներու բախումները շատնան եւ ծանր կացութիւն մը ստեղծուի:

«ԱՀԱԿ»ի նոր կազմը որոշած է սաստկացնել կռիւը, զօրակոչի ենթարկել մահմետական զանգուածը եւ յանգիլ հարցին միջազգայնացման:

Առաջին զեկոյցով մը, նոր «Դահլիճ»ը կը յայտարարէ. «Ալժ. Յեղափոխութեան Ազգային Խորհուրդը հաստատեց յեղափոխութեան գիրքը բանակցուած լուծումի մը համար, որ հիմնուած ըլլայ ալժերացի ժողովուրդին անկախութեան եւ ինքնորոշման իրաւունքին վրայ: Կը վերահաստատէ որ նման լուծում մը կարելի է այն հիմնական սկզբունքներուն վրայ, որոնք կը պահպանեն ալժերական բովանդակ հողամասին ամբողջականութիւնը, մէջն ըլլալով Սահարան, ալժերացի ժողովուրդին միասնականութիւնը, հաւասար զետնի վրայ եւ հիմնուած ալժերացի ժողովուրդին գերիշխանութեան յարգանքին վրայ»:

Նորութիւն չկայ այս խօսքերուն մէջ. խօսքերը չեն որ կը փոխուին այլ՝ մարդիկը, բայց առնուազն զարմանալի է նըկատել թէ Ճվիանի եւ Լիւկրէնի կրկնակ ձախողութիւններէն ետք, տակաւին բանակցութեան մասին կը խօսուի:

Զեկոյցին մնացեալ մասը գովքը կը հիւսէ Ալժերացիներուն «հերոսական» պայքարին եւ կը յայտնէ թէ զանգուածներուն զօրակոչը պիտի ամրապնդուի:

«ԱՀԱԿ»ի բանբեր մը յայտարարեց արդէն թէ նոր կառավարութիւնը աւելի պահանջկոտ պիտի ըլլայ իր դիմումներուն մէջ, աւելցնելով.— «Ֆերհաթ Ապպասի քաղաքականութիւնը ներշնչուած էր ըսպասողական գիրքէ մը, նոր դահլիճին հետ, ալժերական հարցը գործունէութեան բոլորովին նոր փուլի մը մէջ կը մտնէ»: Իսկ նոր «Արտաքին» նախարարը, Գահիրէի մէկ թերթին յայտարարած էր. «Նոր կառավարութիւնը ոչ մէկ արգելք կը տեսնէ բանակցութեանց վերսկսումին»:

Կ'ըսուի նաեւ թէ «ԱՀԱԿ»ի կեդրոնը Թունուզէն Գահիրէ կրնայ փոխադրուիլ: Արդէն երբ Ալժ. Ազատ. Ճակատի պատուիրակութիւնը Գահիրէ հասաւ, առիթ տուաւ հակաֆրանսական ցոյցերու: «Անկցի՛ տը Կոլ, անկցի՛ Ֆրանսա» խօսքերով դիմաւորուեցաւ «ԱՀԱԿ»ի նոր ղեկավարը՝ Պէն Եուսէֆ Պէն Խետտա: Կը սպասուէր նոյնիսկ որ Նասր անձամբ դիմաւորէ «ԱՀԱԿ»ի «վարչապետ»ը բայց վերջին պահուն յայտագիրը փոխուած էր, մանաւանդ փրոթոքոլի պատճառաւ:

Պելկրատ մեկնելէ առաջ, Պէն Խետտա մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ, մինչ այդ դռնփակ նիստեր կը գումարուին:

Արաբական կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, կառավարական այս փոփոխութիւնը հետեւանքն է Պիզերթի հարցին: Արդարեւ, Պիզերթ ցոյց տուաւ թէ կարելի չէ տեղ մը հասնիլ Ֆրանսայի հետ, սերտ կապեր պահելով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԱԶԻԼԻ կացութիւնը աւելի քան երբեք շփոթ է: Ժողովուրդին մէկ մասը կ'ուզէ որ Քուատրոս վերադառնայ, ուրիշներ կ'ուզեն որ Սահմանադրութիւնը գործադրուի եւ փոխ-նախագահ Կուլար պաշտօնի գլուխ անցնի: Այս վերջինը միշտ Փարիզ է եւ ըսուած է իրեն թէ Պրազիլ իր վերադարձը բաղձալի չէ: Կան նաեւ մարդիկ որ նախկին նախագահ Քուպիչէքը կ'ուզեն: Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ եղածը զինուորական փուչ մըն էր եւ բանակն էր որ ստիպած էր Քուատրոսը, որ հրաժարի: Քուատրոսը թաց աչքերով, ձգեց իր հայրենիքը «նորէն պիտի գամ» ըսելով:

ԿԻՆԷԻ նախագահը Սէքու Թուրէ յայտարարեց թէ ոչ մէկ կրօնաւոր պիտի ընդունուի Քոնաքրի եթէ Ափրիկեցի չէ: Այս որոշումը տրուած է Քոնաքրիի Արքեպիսկոպոսին արտաքսումէն ետք: Օսսեռվաթոռէ Ռոմանօ դիտել կու տայ այս առթիւ թէ ով որ միջամուխ կ'ըլլայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ գործերուն, կը բանադրուի:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը՝ Ֆոն Պրենթանօ ըսաւ թէ Արեւմտեանները բանակցութեան առաջարկ պիտի ընեն Մոսկուայի, ի մօտոյ: Տին Ռըսք (Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը) չեշտեց սակայն թէ առանց Ֆրանսայի գործ տեսնելու հարց չի կըրնար ըլլալ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Թաս գործակալութիւնը յայտարարութիւն մը հրապարակեց ուր կ'ըսէ թէ «օտար սուզանաւեր բռնաբարած են խորհրդային ջուրերը», աւելցնելով թէ յետագային պիտի քանդուին, եթէ իրենց գործունէութիւնը շարունակեն:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Իլ Մեսսաճէռօ թերթը կը գրէ թէ Խրուշչեւ Ֆանֆանիի ուղղած իր նամակին մէջ ըսած է թէ Պերլինի ցաւալի դէպքերը կրնային տեղի չունենալ եթէ Արեւմտեանները նկատի առնէին Ֆանֆանիի ըրած թելադրանքները, Մոսկուայէն վերադարձին:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Իսմէթ Ինէնիւ միաձայնութեամբ նախագահ վերընտրուեցաւ Հալք կուսակցութեան: Ընդհանուր քարտուղար ընտրուեցաւ Իսմայիլ Ռիւշթիւ Աքչալ 957 ձայն ստանալով նախկին քարտուղար Կուլաքի 325 ձայներուն դէմ: Պատգամաւորներուն գլխաւոր աշխատանքը այս ընտրութիւնն էր, նկատի առնելով որ Կուլաք ընկերվարական հոսանքը կը ներկայացնէ, մինչ Աքչալ աւանդապաշտ տնտեսագէտ մըն է որ խոհեմութեան ներկայացուցիչն է:

ՊՈՆԻ Թաղապետական Խորհուրդը միաձայնութեամբ որոշեց պատուոյ քաղաքացիութիւն շնորհել Ֆրանսայի նախկին վարչապետ՝ Ռոպեր Շումանի: Առաջին անգամն է որ այս շնորհումը կ'ըլլայ օտարականի մը:

ԳԵՐՄԱՆԱՅԻ ՓՈՐՁԱԳԷՏՆԵՐ սկսան ուսումնասիրել ամբարտակի մը շինութեան ծրագիրը Եփրատի վրայ: Յոյս կայ որ աշխատանքները սկսին 1962ի վերջերը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ գաղթած են 260.000 հոգի մէկ տարուան ընթացքին: Ասոնք եկած են գլխաւորաբար Մեքսիքայէն, Քանատայէն, Գերմանիայէն, Անգլիայէն, Իտալիայէն, Քուպայէն եւ Ֆրանսայէն (4.212 հոգի այս վերջին երկրէն): 2756 գաղթելու վիզա տրուած է խորհրդային քաղաքացիներու:

ՊԷԼԿՐԱՏԻ Պոռպա թերթը կը հրատարակէ ոչ-դաշնակից երկիրներու ժողովին առժամեայ օրակարգը.— Ա) Մեծերու փոխանակութիւն միջազգային կացութեան վրայ: Բ) Խաղաղութեան եւ միջազգային ապահովութեան ամրապնդում: Գ) Տնտեսական զարգացման անհաւասարութեան հարցը, միջազգային տնտեսական գործակցութեան ամրապնդում: Դ) Զանազան:

ՓԼԱՍԹԻՔ ռումբ մը պայթեցաւ Լը Մոնտի տնօրէն՝ Պէօվ-Մէրիի բնակարանին առջեւ, նիւթական մեծ վնասներ պատճառելով նաեւ յարակից յարկաբաժիններուն:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան յոբելենական հանդիսութիւնները կը սկսին այս կիրակի: Այս առթիւ Վիէննայի մեր թղթակիցը կը հաղորդէ.—

Կիրակի ժամը 9,30ին Վիէննայի Շոթթէնքիրխէ եկեղեցիին մէջ ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Հանդիսադիրն է Մեսրոպ Արք. Հապոզեան, որուն քահանայական 50 ամեայ յոբելեանը կ'ոգեկոչուի չորս յոբելեաններու կարգին:

Երգեցողութիւնը պիտի կատարէ վանքին եկեղեցւոյ երգչախումբը, իսկ նուագի բաժինը՝ Ֆոլքսօփէրի երաժշտախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Մովսէս Վ. Սրապեանի:

Պատարագը պիտի տրուի պատկերասփիւռէն, իսկ ձայնասփիւռէն, միջին ալիք՝ 203,4 մեթրի վրայ կարելի է լսել:

ՓՐՈՖ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՄԵՌԱԾ

Խորհրդային բժշկական աշխարհի մեծագոյն դէմքերէն Փրոֆ. Անդրէ Պաղտասարեան մեռած է 65 տարեկանին: Անդամ էր Խորհրդային Միութեան Բժշկական Գիտութեանց ակադեմիային եւ 40 տարուան գիտական բեղուն գործունէութիւն մը ունեցած էր: Շուրջ 80 ինքնատիպ աշխատութիւններ ունի արիւնագիտութեան մասին, որոնք մեծ համբաւ կը վայելեն միջազգային շրջանակներու մէջ:

Վերջերս Հայաստան գացած էր եւ դասախօսութիւններ տուած արիւնագիտութեան նուաճումներու մասին:

ՏԵՍԱՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(ԽԱՊՐԻԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ)

(Զ. եւ վերջ)

Այո՛, տեսայ Հայաստանը, հոգ չէ թէ բուն մեծ եւ ամբողջական Հայաստանին մէկ փոքրիկ մասն ըլլայ ասիկա: Աւաղ Հայաստան ըլլալէ չի դադրիր: Մանաւանդ թէ առով իսկ աւելի՛ սիրելի եւ աւելի՛ փարելի կը դառնայ մեզի համար: Քանի որ ներկայիս մեր միակ ունեցածն է: Փոքրիկ է Հայաստանը, հազիւ 29.000 քառակուսի քիլոմեթր եւ — դժբախտաբար — շատ քարոտ է: Շատ լերկ եւ խոպան տեղեր ունի: Ասիկա ճշմարտութիւն է եւ ոչ առաջին անգամ արտայայտուած:

Բայց՝ չշտենք անմիջապէս թէ հայ ժողովուրդի աշխատասէր բազուկը այդ քարերու ընդմէջէն ցորենի արտեր է ստեղծած. բազմատեսակ խաղողի արգաւանդ այգիներ է երեւան բերած, բամպակի եւ ուրիշ բազմազգի երկրագործական արդիւնաբերութեան նիւթեր է մշակած: Որոնցմով կը ծլի ու կը ծաղկի մեր Հայրենիքը: Ան մերն է իր պակասութիւններովն ու առաւելութիւններովը: Էականը ճիգն ու ջանքն է հայ ժողովուրդի հայրենասէր ու աշխատունակ այդ հատուածին, որ հակառակ դշխեմ բախտին՝ քարէն հաց կը հանէ ու ջուրէն լոյս կը սփռէ (Սեւան): Հայաստանի արեւելեան ու արեւմտեան սահմաններուն մէջ ինչպիսի՛ բարեբեր հողեր կան ընդարձակածաւալ, որոնց վրայ ապրեր է նախկին Հայը հազարամեակներ ու դըբախտ վերածեր: Ի՛նչ ընէ որ իրը չեն այսօր:

Տեսայ Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը իբրեւ պետական կազմ եւ մարմին: Ինքնուրոյն կառոյցքով, ներքին կարգուսարքով, սեփական մշակոյթով: Հայ ժողովուրդը հոն պետական կեանք կ'ապրի: Իր ցեղին հասկցած ու իր աւանդութիւններուն յատուկ ձեւով: Ի՛ր լեզուով, ի՛ր ձգտումներով ու տենչանքներով: Ունի մասնաւորապէս բարձրորակ մշակոյթ իր գիտական հետազօտութիւններով, իր համալսարանով, իր օփերայով եւ իր թատրոնով:

Շատ աչքի զարնող պարագայ մըն է լրջութիւնը ակադեմական կրթութեան հետեւող երիտասարդութեան, որ լծուած է ինքնազարգացումի եւ արտադրութեան: Գիտական եւ գեղարուեստական ամէն ասպարէզի մէջ կը գտնես բազմաթիւ երկսեռ երիտասարդներ, որոնք լըջօրէն նուիրուած են որեւէ ճիւղի մը ուսումնասիրութեան եւ կը ջանան մասնագիտական խորացում ու գիտութիւն ձեռք բերել: Անշուշտ այսքան լուրջ աշխատանքի նուիրուածութիւնը ունի եւ իր պատճառը — զի կը քաջալերուի պետական միջոցներով: Աշխատասէր ու լուրջ գիտնականին ամէն դիւրութիւն կ'ընձեռուի թէ՛ աւելի զարգանալու եւ թէ իր ձեռք բերած արդիւնքը հրապարակելու եւ եթէ գիրք է՝ տպագրելու:

Թերեւս հետաքրքրութենէ զուրկ չըլլայ յիշել կէտ մըն ալ.— Հայաստանի մէջ հայ կինը եւս կը բերէ իր կարեւոր մասնակցութիւնը երկրին ընդհանուր զարգացման ու վերելքին: Հայուհին բոլոր աշխատանքներու մէջ գործօն դեր ունի պետական բարձր պաշտօնէութենէ սկսած մինչեւ հասարակ արհեստաւորը: Ծանօթացայ հայ տիկնոջ մը, որ Հայաստանի հանքերու մասնագէտ է եւ իբրեւ պետհանքաբանական հաստատութեան՝ պաշտօն ունէր գիտական կաճառի մը մէջ զեկուցում տալու Հայաստանի հանքերու ներկայ վիճակի մասին: Ուրիշ հայ տիկին մը, գլուխ վիճակագրական բարդ խնդիրներով զբաղող գիտական խումբի մը, պետական ծախքով կը ճամբորդէր՝ ճառախօսելու համար մեծ քաղաքի մը մէջ:

Տեսայ Հայաստանը եւ քաղցր յիշատակներով բաժնուեցայ անկէ՝ փափաքելով որ դարձեալ առիթ մը ըլլայ հոն դիմելու: Հայը՝ առանց հայկական հողի ու սեփական Հայրենիքի՝ չի կրնար տեւական Հայ մնալ:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Տես՝ «Յառաջ», Յուլիս 22, Օգոստոս 2, 5, 17 եւ 19:

ՖՐԱՆՍ · ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԱՔՍՈՐԸ

L'EXIL INTERIEUR (1)

Միքէլ տը Սալապէրթ երիտասարդ սպանացի գրող մըն է որուն առաջին վէպը ֆրանսերէնի թարգմանուած է Քլօտ Քուֆոնի կողմէ: Չեմ գիտեր որ բնագիրը հրատարակուա՞ծ է արդեօք, որովհետեւ հեղինակը երեք տարիէ ի վեր Ֆրանսա ապաստանած է եւ իր գիրքը չի կրնար հրատարակուած ըլլալ Սպանիոյ մէջ:

«Ներքին Աքսորը» Սպանիոյ ներկայ վարչաձեւը ձաղկելու համարգրուած «փիքառէսք» վէպ մըն է: Զափազանց սրամիտ գրչով մը հեղինակը կը պատմէ տղու մը կեանքը, որ կը վերջանայ Սպանիայէն փախուստով: Այս տղան Սպանիոյ ներքին պատերազմին բերումով կը վերածուի սառհակի մը եւ կը կռուի նախ յանուն հացի եւ ապա յանուն գաղափարի:

Վերջին ընդհ. պատերազմէն ասդին Սպանիոյ ներքին կռիւները այլեւս չեն զբաղեցներ Եւրոպացիները: Այս վէպը մեզ կը վերադարձնէ այդ տամին եւ ահաւոր մանրամասնութիւններ կուտայ: Թշուառութիւն, ապականութիւն, խաւարամտութիւն, բռնակալութիւն եւ դեռ ուրիշ ազդակներ անտանելի դժոխքի մը վերածեր են Սպանիան, ըստ հեղինակին: Հակառակ պնդող լայն գրականութիւն մը կայ այսօր, բայց այդ պարագան մեզի չի շահագրգռեր հիմա: Իբրեւ վէպ հրապարակ հանուած «Ներքին Աքսորը» գրական որոշ արժանիքներու կողքին ունի կարեւոր թերութիւններ: Սպանիան ի գին ամէն բանի իբրեւ ահաւոր դժոխք ներկայացնելու ճիգը այնքան որոշ է որ գործը վէպէ աւելի ուսումնասիրական փորձի կը վերածուի: « Ձգտումնաւոր » գրականութիւն է այս որ ապագայ չունի, հակառակ անոր որ հեղինակը գրագէտի հիանալի տաղանդ ցոյց կուտայ: Թշուառութիւնը եւ կեղեքումը յաւիտենական նիւթեր են գրականութեան համար, բայց պատերազմներու յաջորդող շրջաններուն ծնունդ կուտան անհամար վէպերու, որոնց հազիւ ջնջին մէկ կոտորակը կը դիմանայ ապագային: Թշուառութիւնը, ցաւն ու տառապանքը լուսանկարել կամ մելօտռամաթիք ձեւով մը տալ կրնայ ժամանակաւոր շահագրգռութեան արժանանալ, բայց արուեստագէտ գրողին նպատակը ամէն բանէ առաջ գրական վէպի ստեղծումը պէտք է ըլլայ: Դժբախտ գրականութիւն մըն է դժբախտութեան պատմութիւնը: Երբ գրողին նպատակը դժբախտութիւնը ներկայացնել է, իր գործը վկայութիւն մըն է միայն և ոչ թէ արուեստի գործ: (Մեր դժբախտութեանց երգիչ վիպասանները վկայութիւն գրեցին առհասարակ եւ մոռցուեցան այսօր: Վաղը պիտի մոռցուին անտարակոյս այն վէպերը, որոնք վերջին պատերազմի ընթացքին գործուած վայրագութիւնները կը պատմեն առանց մեծ արուեստի):

ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՓԱՐԻԶԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

A LA DECOUVERTE DE L'ART DANS LES MUSEES DE PARIS (2)

Հակառակ այս վերնագրին, Ժ. Փ. Քրէսփէլ կերպընկալ արուեստներու ընդհանուր պատմութիւն մը գրած է, յստակ ամփոփ եւ իմաստուն կերպով: Աւելցուցէք ասոր վրայ տպագրութեան մաքրութիւնն ու բազմաթիւ լուսանկարները եւ պիտի ունենաք արուեստասէրին առաջնորդը Փարիզի մէջ:

Իւրաքանչիւր շրջանի արուեստներուն մասին ամփոփ տեղեկութիւններ տալէ ետք, հեղինակը այդ շրջանէն մնացած ու Փարիզի մէջ պահուած գործերուն ցանկը կուտայ եւ կը նշանակէ նաեւ այն ուսումնասիրութիւնները, որոնց մէջ ընթերցողը կրնայ գտնել աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ:

Հին շրջաններուն մասին խօսելով, հեղինակը կը զգուշանայ անձնական դատաստաններ ընելէ, բայց նորագոյն շըրջաններու պարագային, կը զգենու քննադատի պատմուճան:

Զափազանց օգտակար ու հաճելի գիրք մըն է այս, զոր ամէն արուեստասէր պէտք է ունենայ ձեռքին տակ, երբ կը փափաքի առաւելագոյն չափով օգտուիլ Փարիզի թանգարաններէն եւ յիշատակարաններէն:

Յստակ սահմանումներ նոր ու վերջին տեսակէտներու մասին, առողջ դատաստաններ եւ դասաւորումի պայծառութիւն մը գլխաւոր յատկութիւններն են այս գրքին:

LA TELEVISION (3)

Ով որ գործիք մը գնած է, պէտք է կարդայ Անտրէ Պռէնքուրի այս ուսումնասիրութիւնը, նախ փրկուելու համար կանխակալ կարծիքներէ եւ ապա՝ յստակ կերպով տեսնելու համար այս գիւտին ապագան, որ լեցուն է անհաւատալի խոստումներով:

Զափազանց հաճելի ոճով մը գրուած այս գիրքը ամբողջական գաղափար մը կուտայ հիանալի գիւտի մը մասին:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) M. de Salabert : Julliard, Paris 1961
2) J. P. Crespelle : Hachette, Paris 1961
3) André Brincourt : La Table Ronde, Paris 1961.

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Տարիներէ ի վեր կը կարդայի, կը լսէի Կապ. Խաչի Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանի մասին եւ բուռն փափաք մը կը զգայի անգամ մը այցելելու: Այն նկատի ունենալով երկար ճամբորդութեան մը առթած ֆիզիքական տառապանքը, կը յետաձգէի: Այս անգամ երբ կարգ մը ազգայիններու բաղձանքին ընդառաջելով, տեղւոյս Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը որոշեց խմբական այցելութիւն մը կազմակերպել դէպի կայան, այլեւս չէի կրնար անտարբեր մնալ:

Օգոստոս 17ի հինգշաբթի առաւօտեան մաղուող անձրեւ մը թէեւ կը ջլատէր տրամադրութիւնները, բայց ի՞նչ փոյթ: Ամէն ոք պատրաստ էր ու պէտք է մեկնիլ: Հսկայ գրօսակառքը լեցուն էր արդէն: Ժամը 7ին կառքը իր անիւները կը շարժէ: Ամպամած երկինք մը մեզի հետ կը քալէ: Տէր Հօր առաջարկով մեր անման Տէր ողորմեան կը ժայթքէ հոգիներէն դուրս, Այնուհետեւ երգերը իրարու կը յաջորդեն: Կը թնդան ազգային, յեղափոխական ու նաեւ Հայաստանեան երգերը: Կառքը, այժմ լքած հարթ ճամբաները, կը սկսի վերելք մը: Գեղեցիկ է բնութիւնը այս երկրին մէջ: Անտառապատ լեռներ, խոր վիհեր, ուր սլացիկ եղեւինը, կաղնին, շոճին ու կնձնին (թեղի) կը մրցին իրարու հետ: Գայլուկն ու բաղեղը կը մագլցին ծառերն ի վեր, պարուրելով զանոնք իրենց խիտ սաղարթներով: Իսկ ցախն ու պտերը թաւիշ կապած են գետինը:

Կառքին շարժիչը կը հեւայ: Դժուարութեամբ կը յառաջանայ: Այստեղ երկնքի

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ա.

Զօհրապ կը կարծէ որ Ռուսիա պիտի համարձակէր գրաւելու արեւելեան նահանգները, այն ատեն մինակ պիտի մնար Երրեակ Զինակցութեան դէմ, Անգլիոյ դէմ, Ֆրանսա չէզոք կրնար մնալ, որովհետեւ զինակցութեան պայմաններէն դուրս էր նախայարձակումը եւ արդէն արտաքին նախարար Փիշօն ազդարարած էր Փեթերպուրկի: Թորինոյի «Սթամբա» թերթին տնօրէնն ալ ծերակուտական Պէլլիօնէ գրած էր. «Հայկական բարենորոգումներու ճակատագիրը պիտի որոշուի Լեհաստանի դաշտավայրերուն մէջ»:

Կը հետեւին վաւերագրերը, որոնց աղբիւրները յիշուած չեն, վեց նահանգներու քարտէսը, Ս. Ստեփանոյի դաշնագիրը, Պատրիարքարանի կողմէ Պերլինի վեհաժողովին ներկայացուած կազմակերպութեան ծրագիրը, Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը, դեսպաններու հաւաքական ծանուցագիրը 1880 Սեպտ. 7 թուակիր, երեք դեսպաններու յուշագիրը, մայիսեան ծրագիր, եպարքոսական նամակը, Ապետին փաշայի նամակը 1880 Յուլիս 5 թուակիր, որ գրուած ըլլալու էր 7 Սեպտեմբերի ծանուցագրէն առաջ:

Կը ներկայացնէ Սվազի կուսակալութեան 4 Սանճաքներու տնտեսական կեանքի պատկերը.

Ներածում 2.053.000 ոսկի, արտածում՝ 1.635.000:

Ներածող առեւտրականներու թիւն է 141 հայ, 13 թուրք:

Արտածող առեւտրականներու թիւն է 127 հայ, 23 թուրք:

Խանութպաններու թիւն է 6800 հայ, 2550 թուրք:

Կուսակալութեան տնտեսութիւնը Հայերու ձեռքն է:

Վեց նահանգներու հայ բնակչութեան թիւն էր 1882ին 1.630.000, 1912ին 1 միլիոն 18.000 նուազած էր 612.000: Կիլիկիոյ մէջ աճումը եղած էր երեսուն տարուան մէջ 27.000, այլ տեղերու մէջ 25 հազար: Երեսուն տարիներուն նուազած է 560.000: Նուազումը ամէն տեղ է, ոչ մէկ տեղ աճում կայ բնակչութեան թիւին համաձայն:

×

Պատրիարքարանի պատրաստած վիճակագրութեան համաձայն, հայ դպրոցներու թիւն է 803, ուր կը յաճախեն 59.513 մանչ, 21.713 աղջիկ, երկսեռ ուսուցչութեան թիւն է 2088: Այս վիճակագրութիւնը հին է, պատրաստուած 1901–1902 դպրոցական շրջանին եւ միայն գաւառական դպրոցներու վիճակագրութիւնն է, կը պակսի Պոլսոյ վիճակագրութիւնը:

Վիճակագրութեան տախտակները նոյնութեամբ հրատարակուած են «Նարնջագոյն Գիրք»ին մէջ: Դպրոցներու ընդհանուր թիւը 1200 պիտի ըլլար, աշակերտութեան թիւը՝ 130.000: Խարբերդի թեմին մէջ (Խարբերդ, Մալաթիա, Արաբկիր, Զմշկածագ, Զարսանճագ, Ակն) դպրոցներու թիւը բարձրացած է 73էն 220ի, աշակերտներու թիւը՝ 5.858էն 28 հազար 500ի:

3 Յուլիս 1913ին Թերապիայի մէջ տեղի կ'ունենայ բարենորոգումներու գործադրութեան համար դեսպանախորհուրդի առաջին նիստը: Զինակիցներ եւ Համաձայնականներ անմիջապէս կը ճշդեն իրենց դիրքերը: Զինակիցներու համաձայն նախ քննելու էր Բ. Դրան կողմէ ներկայացուած ծրագիրը, Համաձայնականներու տեսակէտով, վիճաբանութեան մեկնակէտ առնելու էր ռուս նախագիծը: Կը համաձայնին երկու ծրագիրները միասնաբար ուսումնասիրելու՝ երկրորդ նիստին 7 Յուլիս, չորս օր ետք, ապահովաբար կեդրոններէն ստացուած հրահանգներու համաձայն:

Դեսպանախորհուրդին մէջ Մանթելլաթամ կը պաշտպանէ վեց վիլայէթներու մէջ նահանգ կազմութիւնը, մէկ ընդհանուր կառավարչի մը վարչութեան տակ: Դեսպանատուներու ներկայացուցիչները, հաւաքաբար կը մերժեն ռուս առաջարկը, որ Զօհրապին ալ պաշտպանած տեսակէտն էր: Մանթելլաթամ կը հիմնուէր Ս. Ստեփանոյի եւ Պերլինի դաշնագրերուն, դեսպաններու Մարտ-Ապրիլ 1895ի ծրագրին վրայ 5.858էն 28.500ի:

«Մէկ նահանգի կազմութիւնը կը պահանջէ զինուորական մեծ ուժ, այն ատեն զօրավար հրամանատարը կրնայ բարձր ըլլալ Ընդհ. Քննիչէն, Ապակեդրոնացումով Սանճաքներն ալ վարչական անկախութիւն կ'ունենան, այսպէս աւելցած կ'ըլլայ անկախ վարչական գործիչներու թիւը»:

Գերման ներկայացուցիչը. «Միայն քրիստոնեաներու շահերը նկատի առնելու չէ, այլ նաեւ միւս ցեղերուն, այլապէս անկարգութիւններ կրնան պատահիլ: Աւստրիոյ ներկայացուցիչը. «Պաշտպանելու է բոլոր փոքրամասնութեան շահերը»: Իտալիոյ ներկայացուցիչն համաձայն է Անգլիոյ ներկայացուցիչը Աւստրիոյ ներկայացուցչին: Գերման ներկայացուցիչը կը պաշտպանէ համեմատութեան սկզբունքը: Կը վախնայ որ «Հայերը կրնան խուժել բարենորոգուած նահանգները»:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

(Շար. – 8)

...մպերը ձեռք տուած մշուշին, անժամա– մապէս աղջամղջային երեւոյթ մը առեղծած են:

Վերջապէս, կէսօրը անց կը հասնինք Գեփոնթէնի կայանը: Մեզ կը դիմաւորէ կայանի տնօրէնուհի Օր. Լուիզ Փափազեան, իր աշակերտներով ու մաս մը փոքրերով:

Անհատական ինքնաշարժներով մեզմէ առաջ հոն հասած էին Լիոնէն մեր Խնկիկ Կէնճեանը, Տէսինէն կ. Պօտուրեանը իրենց ընտանիքներով եւ ընկ. Մ. Կարապետեան:

Խոկոյն ամէն ոք կը բոլորուի սեղաններու շուրջ, որկորային պարտականութիւնը կատարելու:

Ժամը 2ին Ս. պատարագ մատուցուեցաւ Տէսինի հոգեւոր հովիւ Վարագ քհյ. Ասլանեանի կողմէ: Երգեցողութեանց ընկերակցեցին Ղ. Ահարոնեան, Լ. Համբարձումեան, Լ. Մոմճեան եւ Օր. Անժէլ Կարապետեան: Ներկաները եւ կայանի փոքրիկները երկիւղածութեամբ հետեւեցան արարողութեանց: Կատարուեցաւ նաեւ աւանդական խաղողօրհնէքը:

Քիչ ետք սկսաւ հիւրերուն ի պատիւ պատրաստուած հանդէսը, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով մը: Թէեւ ձեռքի տակ ունիմ յայտագիրը եւ պիտի ուզէի զայն արտատպել ամբողջ մանրամասնութեամբ, բայց չխճողելու համար գրութիւնս, զանց կ'առնեմ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Ծաղկէր ազատ իմ Հայրենիք» խմբերգով, որ արժանացաւ խանդավառ ծափերու: Ապա, Օր. Փափազեան, յանուն կայանի, բարի գալուստի մաղթանքներ ըրաւ հիւրերուն եւ գրաւոր շատ գեղեցիկ զեկուցումով մը ներկայացուց կայանի դերն ու ներքին կեանքը: Դպրոց մը չէ անշուշտ կայանը եւ կարելիութիւն ալ չկայ դաստիարակչական լուրջ դեր մը ակնկալել իրմէ: Մանաւանդ, փոքրերուն հոն անցուցած կեանքին տեւողութեան անբաւարարութիւնը կարեւոր պատճառ մըն է: Այսուհանդերձ, կայանի զուտ հայկական շունչը, տիրող կարգապահութիւնը, հաւաքական սերտ կեանքը, նաեւ դաստիարակչական անուղղակի միջոցները, ոչ միայն փոքրիկները իրարու կը մօտեցնեն եւ սիրելի կը դարձնեն կայանը, այլ եւ անոնց մէջ կ'արթնցնեն ազգային ինքնագիտակցութիւնը:

Մէջ ընդ մէջ եղան սահուն արտասանութիւններ, մեներգներ, բազմաթիւ խմբերգներ, ընկերակցութեամբ Լ. Մոմճեանի պաճոյին: Նոյնպէս կատարուեցան խմբական պարեր ու մենապարեր տոհմիկ տարազներով, նաեւ ֆրանսերէն զուարթ պատկեր մը «Լա Փիւս»: Ներկաները խանդավառութեամբ համակուած, ծափերու պոռթկումով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին փոքրիկ դերակատարներուն:

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Լ. Համբարձումեանի: Խօսք տրուեցաւ նաեւ Տէր Հօր, որ նոյնքան յուզումով արտայայտուեցաւ եւ յիշելէ ետք թէ տարի մըն է որ Ֆրանսա հաստատուած է, գոհունակութեամբ ու անկեղծօրէն հաստատեց թէ իր սկզբնական մտավախութիւններն ու սխալ ըմբռնումները այլեւս փարատած են եւ իր շուրջը կը տեսնէ համերաշխ մթնոլորտ մը: Շնորհաւորեց նաեւ կայանի ձեռնարկը: Եւ պահպանիչով ու Տէրունական աղօթքով փակեց իր խօսքը: Ի վերջոյ ներկաներու փափաքին գոհացում տալով, երգեց նաեւ Երեւանեան նոր երգ մը:

Կայանը երբեւիցէ պատարագ եւ օրհնութիւն չէր տեսած եւ յիշատակելի օր մը պիտի ըլլայ այս, պատմութեան մէջ:

Միջնարարին, Սարգիս Առաքելեանի եւ Խնկիկ Կէնճեանի նախաձեռնութեամբ ծախուեցան վիճակահանութեան տոմսեր, փոքր գումար մը ապահովելով կայանին:

Կայանի մասին շատ գրուած է: Նոր այցելողի մը համար կարեւոր չէ տեսնել շէնքին նախնական վիճակը, կատարուած նորոգութիւնները, շինութիւնները եւ առեղծուած հաւաքական կենցաղի մը յատուկ պայմանները հաստատելու համար: Անոնց հետքերը ակներեւ են: Ազարակի հասարակ անպաճոյճ շէնք մը կերպարանափոխուած է ամբողջովին: Այրէն սկըսուած են աշխատանքները եւ սակայն դեռ չեն հասած: Շէնքը կը կարօտի տակաւին արտաքին ծեփի, աւելի ներկայանալի դառնալու համար: Նոյնպէս ներքին յարդարանքի, ներկերու եւ խոհանոցային կազմածներու բարեփոխութեան՝ աւելի տանելի դարձնելու համար սպասարկողներու աշխատանքը: Ֆրանսայի մէջ մեծահարուստներ թէեւ շատ ունինք, սակայն դարձեալ համեստ դասն է որ իր լումաներով հրաշքներ կը գործէ:

Կայ նաեւ կայանին հանդիպակաց փոքր շէնքին գնման անհրաժեշտութիւնը, որուն իրականացումը դարձեալ կը բախի նիւթական խոչընդոտներու: Այդ շէնքով, գետնայարկը կարելի էր վերածել պատըսպարուած զբօսավայրի, իսկ վերնայարկը՝ ննջարանի աշխատողներուն համար:

Կայանը շրջապատուած է եղեւիններու անտառներով ու զմրուխտ մարգագետիններով, ուր կովեր բառաչելով հանդարտօրէն կ'արածին: Սնունդ է օդը այստեղ: Զերծ՝ քաղաքներու ծուխ ու փոշիէն, գործարաններու արձակած թոյներէն: Բախտաւոր են մեր փոքրիկները այս մանրանկար Հայաստանի մէջ: Գուրգուրոտ խնամք, առատ սնունդ, զբօսանք ու պտոյտ:

Արդէն երեկոյեան ժամը եօթն է ու մեկնումի պահն է: Ժամերը սահած էին աննշմարելի: Եօթը ժամ խանդավառուեցանք: Ուրախացան ու գոհ մնացին նաեւ կայանի թէ' փոքրիկները եւ թէ ղեկավար դասը:

Հաւատացէք որ կայանը պէտք ունի նման այցելութիւններու: Մօտակայ գաղութներուն կ'իյնայ այդ պարտականութիւնը: Տարին մէկ անգամ մեծ գոհողութիւն մը չէ արշաւանք կազմակերպելը:

Մեր կառքը ահա կը շարժի: Փոքրիկ ձեռքեր, գոհունակ դէմքեր բարի ճանապարհ կը մաղթեն մեզի: Մութը հետզհետէ կը վարագուրէ տեսողութիւնը, ու մեր կառքին լուսեղէն աչքերը կը ճեղքեն վերադարձի ճամբան: Արդէն մեր ետին ձգած ենք օդասուն Ժիւրայի բարձր սարերը, սակայն սիրուն յիշատակ մը դրոշմուած է մեր հոգիներուն մէջ: Մենք ալ ձայնակցինք կայանի քայլերգին, որ կ'ըսէ.—

Կապոյտ խաչի հայ կայանը սիրուն,
Մի բնտանիք, մի փեթակ է բեղուն,
Հայ մանուկներ մանչ ու աղջիկ կայտառ,
Կ'ապրին զուարթ, ուրախ օրեր պայծառ:
Երգեցէ'ք դուք կայանի երախաներ,
Ձեր պայծառ Հայու դէմքերուն մատաղ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Յ. Գ.— Կ. Խաչի տեղւոյս վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Պ. Վահան Յակոբեանի, Արսէն Սիւմէճեանի եւ Արժ. Տէր Վարագ քհնյ. Ասլանեանի, որոնք իրենց ջանքերով արշաւանքի յաջողութիւնը ապահովեցին:

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԳԻՒՏԱՐԱՐԸ՝ ԷՏԻՍԸՆ

—o—

Նիւ Ճըրզիի Մընլօ Փարքի մէջ, կանգնած է մետաղեայ աշտարակ մը, որուն վրայ զետեղուած է հսկայ լամբար մը «Էտիսընի աշտարակ» վերտառութեամբ: Այդ աշտարակին տեղը, ասկէ 75 տարի առաջ, ամերիկացի հանճարեղ ելեկտրագէտը յաջողեցաւ 40 ժամ շարունակ ելեկտրական լամբար մը վառած պահել:

Էտիսըն հանճարեղ մէկն էր, բայց ինքը անձամբ կ'ըսէր. «Հանճարը 2 առ հարիւր համեմատութեամբ կազմուած է երեւակայութենէ, իսկ 98 առ հարիւր համեմատութեամբ յոգնութենէ եւ աշխատանքէ»:

1878ին է, որ Էտիսըն իմացուց մամուլին որ «գործնական» ելեկտրական լամբար մը պիտի սկսէր տարածուիլ. մինչեւ այն ատեն, Ֆարատէյի, Քլարքի, Փաչինոթթիի եւ Կրամմի փորձարկութիւնները գիտական աշխատանոցներու պատերէն անդին չէին անցած:

«Մոդ»ը, Էտիսըն, 1876ին հաստատուած էր Մընլօ Փարք, հոն փոխադրելով իր Նիւ Եորքեան աշխատանոցը: Ան ձեռքին տակ ունէր բազմաթիւ մասնագէտներ. նպատակն էր հնարել ելեկտրական լամբար մը, որ կարենար մրցիլ, իր ցած գինով, կազի լամբարներուն հետ:

Դժուարութիւնը գտնելու մէջն էր նիւթ մը, որուն թելերը կարենային այրիլ, առանց շուտ սպառելու, ելեկտրական լամբարին մէջ:

Էտիսըն նախ քարբոնի ածխացած երիզ մը վառեց ապակիէ սրուակի մը մէջ. անմիջապէս սպառեցաւ:

Սրուակին մէջի օդը պարպեց եւ մըտցուց քարբոնի ուրիշ երիզ մը. անգամ մըն ալ սպառեցաւ, բայց մի քանի վայրկեան դիմանալէ յետոյ:

Էտիսըն գործածեց լուսնոսկիի — փլաթին — թել մը. սա աւելի դիմացաւ, բայց գոհացուցիչ արդիւնք չբերաւ:

Այն ատեն գիտնականը գործածեց բամպակի թելեր. երկար ժամերու փորձերէ յետոյ յաջողեցաւ վերջապէս 40 ժամ ամբողջ վառուած պահելու ելեկտրական լամբար մը: Յաջողած էր:

Այն ատեն, Էտիսըն սկսաւ աշխատիլ տինամօներու շինութեան, 1879ին յաջողեցաւ ելեկտրականութիւն հայթայթել Մընլօ Փարքի ամբողջ մէկ թաղին: Այս յաջողութիւնը այնքան մեծ աղմուկ հանեց, որ հետաքրքիրներով լեցուն շոգեկառքեր կուգային Նիւ Եորքէն:

Բայց Էտիսըն տակաւին գոհ չէր. ան կ'ուզէր Միացեալ Նահանգներու մայրաքաղաքին կարեւոր թաղերէն մէկը լուսաւորել: 1882 Սեպտեմբեր 3ին, Փըրլ Սթրիթի մէջ սկսաւ աշխատիլ նոր կեդրոն մը, որ 400 ելեկտրական լամբարի լոյս կը հայթայթէր: Նոյն տարւոյն Դեկտեմբերին, լամբարներու թիւը կը հասնէր 5000ի:

Սակայն, Էտիսընի լամբարները երկար կեանք չունէին. ան կ'երազէր թելեր, որոնք ամիսներով եւ նոյնիսկ տարիներով կարենային դիմանալ: Նման գիւտ մը ըրած էր անգլիացի Ժոզէֆ Սուան, բայց իր արտօնագիրը չէր կրցած ստանալ: Նոյն գիւտը յաջողեցաւ կատարել Էտիսըն: Էտիսըն աշխարհի պարգեւած էր ելեկտրական լուսաւորութեան մեծ բարիքը:

Ան ծնած էր 1847ին Օհայոյի Միլան քաղաքին մէջ: Սկիզբը թերթ կը ծախէր, որպէսզի այս գործէն գոյացած դրամը գործածէր իր քիմիական աշխատանքներուն:

Դպրոցին մէջ չյաջողեցաւ. վարժապետները զինքը «պարապ գլուխ» որակեցին: Էտիսըն աւելի գոհ մնաց, որովհետեւ տունը մնալով կրնար ամբողջովին նուիրուիլ իր հետազօտութիւններուն:

1890ին գտաւ մետաղները փնտռելու մագնիսական կերպը: Հնարեց կրադիւս արտադրելու նոր մեքենաներ: Իրեն կը պարտինք տիքթաֆոն մը, ելեկտրական պաթթրի մը, արուեստական ձգախէժ շինելու կերպեր եւ ուրիշ անթիւ գործնական գիւտեր:

Էտիսըն մեռաւ 18 Հոկտեմբեր 1931ին, 84 տարեկանին:

Հայացուց՝ ՎԱՐԴԱՆ Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

Արհամարհանքի արժանի են այն անձերը որոնք կրնան բայց չեն կամենար երջանկացնել ուրիշները:

ՍԷՆԹ–ԱՄՊՐՈՒԱԶ

×

Տարօրինակ է կնոջ բնաւորութիւնը: Սրտին մէջ եղածը շրթները չեն ըսեր: Շրթներուն ըսածը սիրտը երբեք չի զգար: Եւ ինչ որ կ'ըսէ, իր ուզածը չէ:

ՀՆԴԿԱԿԱՆ

×

Հոն ուր շատեր կը մեռնին, մահէն մի վախնար:

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Բայց հիմա ատենն էր, ուր իր հոգւոյն բովանդակ գարշութիւնը պատկերացնէր: Ատենն էր, ուր Հայը ջախջախելով իր ոտքին տակն առնէր, անոր գլուխը ճըզմէր, անոր արիւնը ծծէր ու այդ իրեն ատելի եղած տարրը բնաջինջ ընէր գոնէ Վանի նահանգին մէջ, որուն տէրն էր. իշխանն էր, լիազօր կառավարիչն էր ինքը:

—

Ուստի երբ Թիկնապահ Ահմէտ պէյ մեկնեցաւ, ինքը կատաղի ոճրագործի մը պէս ձեռքերը վեր վերցուց ու ինքնիրեն գոչեց.

— Հայե՛ր, Հայե՛ր... պարապ տեղ կ'աշխատիք, հոս ձեր գլուխը ես պիտի ճզմեմ... իսկ մնացած գաւառներու մէջ ուրիշ մը...:

Ու փրփրած բերանը սրբելով, դահլիճէն դուրս ելաւ:

ԼՈՒՍԻԱ

Արեւը նոր ծագած էր:

Վան՝ իր գեղածիծաղ տեսարաններու ու յանկուցիչ դրութեան մէջ, կը ժպտէր աջեւը տարածուած կապոյտ ու միապաղաղ ծովին նայելով:

Այդ պահուն Հայկավանք կոչուած արուարձանին մէջ բնակող Լուսիան իր գեղեցիկ ու լայն արեւնակին վրայ դրուած ծաղիկի թաղարները կը ջրէր:

Օ՜հ, որչափ փոխուած էր այդ մանկամարդ աղջիկը...: Զքնաղ ու նուրբեանդ այտերը մելամաղձութեան ստուերով պատած էին այն հմայիկ ու պլուոր աչքերը խոր ինկած էին, վարդորակ շըրթունքը կորսնցուցեր էր իր թարմութիւնը. նայուածքը մթնցած էր. լայն ու զգալի ճակատը դառնութիւն մը ունէր...:

Ի՞նչ անցած էր այդ ազնիւ ու կոյս հոգիէն... ինչո՞ւ համար քանի մը ամսուան մէջ այդքան կերպարանափոխ եղած էր ան... ահա ամէնէն ծանր հարցը:

Լուսիա իմացած էր որ իր հայրը պանդըխտութեան մէջ կը գտնուէր շուրջ տասնեւվեց տարիներէ ի վեր: Իր մեծ հայրը ծերունի Վարդան աղան, ամէն ատեն սիրտ կուտար իրեն եւ կը հաւատացնէր թէ՝ քիչ օրէն հայրը պիտի վերադառնայ:

Արդարեւ, մանկամարդ աղջիկը, որ հազիւ երկու տարեկան հասակին մէջ բաժնուած էր, չափազանց կարօտցեր էր եւ շարունակ կը սպասէր անոր վերադարձին:

Բայց այս հոգեկան կարօտալից դառնութեան վրայ թշուառ աղջիկը ցաւ մըն ալ աւելցուց: Այդ ցաւը խորո՜նկ, այրող ու միանգամայն անզուսպ ցաւ մըն էր:

Լուսիա՝ կը սիրէր... ահա բոլորը:

Լուսիա կապուած էր Վանեկանին:

Այդ վեհ ու բարի մարդը աչքէն չէր հեռանար, իր երեւակայութենէն չէր բաժնուեր... իր բովանդակ էութեանը մէջ թափանցած էր անոր հրեշտակային կերպարանքը: Ժամերո՜վ, ժամերով անոր վրայ կը խորհէր, անոր անունը կ'ուզէր լսել, անոր ըսածները կը ջանար յիշել...:

Երբ Վանեկանը վերադառնար, երբ անոր քովն ըլլար ու անոր մեծ ու արտմելի աչքերուն մէջ նայէր անզուսպ դող մը կը զգար, կը տժգունէր ու չէր գիտեր ի՞նչ ըսէր...:

Ասիկա առանց պատճառի մը չէր: Մանկամարդ աղջիկը կը վախնար իր հոգին լեցնող սիրոյն նկատմամբ բառ մը խօսելու, որովհետեւ համոզուած էր թէ անձնուրաց մըն էր ան: Ազգային զինուոր մըն էր ան... հետեւաբա՞ր... ախ, այո, դուցէ մերժուէր:

Մերժուի՞լ... սոսկալի էր այդ: Ուստի ստիպուած էր հանդուրժել, ստիպուած էր ինք իր մէջ խեղդուիլ, մաշուիլ, ու խանձարուրով մը կաշկանդուած անլեզու մանուկի մը պէս փուճ տեղ կը ճմլուէր.. մէկը չէր հասկնար, մէկը չէր զգար, մէկը չէր կրնար թափանցել անոր հոգւոյն մէջ:

Շատ անգամ, երբ Լուսիա մինակ ըլլար իր խորունկ մտածումներուն մէջ, կը տրամաբանէր ինքնիրեն.

— Ինչո՞ւ համար պիտի չկրնամ սիրել ազգիս զինուորը. ի՞նչ պիտի արգիլէ զիս անոր յայտնելու դիտաւորութիւնս. միթէ չըսա՞ւ ինծի թէ աշխարհիս մէջ մէկը չունիմ, պատանեկան տարիքէս սկսեալ թափառական եղած եմ եւ թէ ընտանեկան յարկի մը անուշութիւնը չեմ զգացեր բովանդակ կեանքիս մէջ: Ուրեմն... բաւական չէ՞ այս խոստովանութիւնը:

Ինչո՞ւ կասկածիմ, ինչո՞ւ մաշուիմ: Բայց թէ իր կոչումը պիտի չներէ ամուսնանալու, իր ծանր պարտականութիւնը պիտի բաժնէ զիս. է՜հ, կ'ընդունիմ: Ան ատեն երկու զինուորներ կ'ըլլանք՝ կոյս հոգիով մը իրարու փարած: Այն ատեն մեր սէրը կը կեդրոնացնենք Հայրենիքին վրայ...:

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պրիւսէլէն այրի Տիկին Աննա Մաթոսեան եւ դուստրը Ալիտա կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ Կ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ (մեռած Պէյրութի մէջ) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ ժան Կուժոն:

Հանդուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Այրի Տիկին Վարդանուշ Կակոյեան (Փիւժէ–սիւր–Արժանս) իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Մարտիրոս Կակոյեանի մահուան տարելիցին առթիւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին:

(Տառանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԻՐՆԵՐ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Զիլինկիրեանէ 100 Ն. Ֆ. ի նպաստ մանուկներու օդափոխութեան կայանին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Վարչութիւնը ողբացեալ Իսահակ Տելիպոյաճեանի յուղարկաւորութեան առիթով փոխան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Արտաչէս Մենծիկեան 20 Ն. Ֆ., Այվատեան ընտանիք 5, Կարպիս Աճէմեան 5, Մխ. Բան Սահակեան 5, Տիկ. Կիւլիզար Տել Լաքեան 20, Լուիֆիկ Վարդեվառեան 10: Նուիրած են նաեւ Մարսէյլի Աղքատաախնամին՝ Տէր եւ Տիկին Ա. Մենծիկեան 15, Քէօլէեան ընտանիք 10, Սէն Թ'Ան–Թուանի Թաղ. Խորհուրդ 30: Հայ Կապոյտ Խաչին՝ Զիլէքեան ընտանիք 10: Սէն Ժերմի եկեղեցիին՝ Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան 10, Տէր եւ Տիկ. Նիկողոսեան 10, Պ. Կարապետեան 10: Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին՝ Տէր եւ Տիկ. Ա. Մենծիկեան 15: (Տառանալ եկեղեցիի Քարտուղարութենէն):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցիին համար կ'ուզուի պաշտօնեայ մը: Գոհացուցիչ վարձատրութիւն: Դիմել եկեղեցի:

ԿՈՉ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵՑ ՀԱՅԲՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

—o—

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը, Մարսէյլի Աղքատախնամէն, ինչպէս նաեւ հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանէն, ստացած է առանձին նամակներ, որոնցմով տրամադրութիւն կը յայտնեն, իրենց օժանդակութեան բաժինը բերել, մեր հանգստեան տուները ընդունելու կոչուած ծեր թեկնածուներու պաշտօնական գործողութեանց վերաբերեալ աշխատանքներուն:

Արդ, Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը սիրով ընդառաջ երթալով վերոյիշեալ մարմիններուն խնդրանքին, կը ծանուցանէ ներկայով, Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր այն ծերերուն, որոնք պիտի փափաքէին Սէն Ռաֆայէլի, Մոնմորանսիի եւ Անթիպի հանգստեան տուները մտնել, փութան իրենց դիմումը կատարել Մարսէյլի Աղքատախնամին կամ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանը, որոնք հարկ եղած պաշտօնական թուղթերու գործողութիւնները կատարելով, ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայեն:

Հասցէ՝ Աղքատախնամի՝

339, Avenue du Prado, Marseille

Հայոց Առաջնորդարան՝

26, Rue des Convalescents, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՈՒՏՔԻ ԹՈՒԱԿԱՆ

1961–1962 ուսումնական տարին կը բացուի Երկուշաբթի Սեպտեմբեր 18ին: Վարժարանի Տեսչութիւնը կը խնդրէ յարգելի ծնողքներէն որ նոյն Թուականին անյապաղ վարժարան առաջնորդեն իրենց զաւակները:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շէֆ – Փոսթալի Թիւն է.—

C. C. P. PARIS 5460-11

ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱԻԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն եղիազարեան Ռուբէն Ազոյեանի ծնած Ազիզբէկով չրջանի Ագուղեկ գիւղը կը փնտռէ իր եղբայրները Նիկողէմոս եւ Աբշալոյս Եղիազարեան:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.

M. Y. Jamgotchian
150, Rue de Chatou,
COLOMBES (Seine).

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ երթուղարձի գիներն են, կերակուրով վերադարձին կարելի է վենեսիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՑՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՃԱՀԱՆ
ԱՆՀԱՆՋԱՐ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ
ՈՒՐ
Ա. Տպագրութիւն, 1929
Գին 7 Ն. Ֆր.
Դիմել ՅԱՌԱՋԻՆ

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Հ. Օհանջանեան սրահի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բաց են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել մի քնակարգ ուսման պաշարով եւ հայերէի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով ի'ր հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անդլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պռըվէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 – 01,72

ՍԱԿԱՒԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միճչեւ 1/4 սիւնակ		
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միճչեւ 1/8 սիւնակ		
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	»	»	»
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←

OFFICE INTERNATIONAL
DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ Հայ տնօրէն մը ունի.—
ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱԻ: ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում:

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր
ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր
Գին՝ 2420 Ն. Ֆ., որուն 242 Ն. Ֆ.ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 31 AOUT 1961

37-Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9191 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4992

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԶԱՐԹՕՆՔԸ

Արաբական ազգային հարց մը գոյու-թիւն չունէր օսմանեան տիրապետու-թեան տակ: Սուլթան Ապտիւլ Համիտ երբեւ խալիֆա «համիսլամական» քա-ղաքականութիւն կը հետապնդէր: Եըլ-դըզ պալատին մէջ գլխաւոր դերակա-տարները Արաբներ էին: Օսմանեան բա-նակին մէջ Արաբները կարեւոր դիրքեր կը գրաւէին:

Արաբական զարթօնքը ծնունդ առաւ Ե-գիպտոսի մէջ, ուր աւելի տանելի էր վարչաձեւը: Առաջին քաղաքական կու-սակցութիւնը կազմուեցաւ Գահիրէի մէջ […]ճեմալէտտին էլ–Աֆղանիի աշակերտ […]յանի պատմագէտ ու աստուածաբան […]համմէտ Ապտուի կողմէ, «Ազգային Արաբական Կուսակցութիւն» անունով: […]րաբի փաշա, Սամի էլ–Պարուտի, Ապ-տուլլահ էլ–Նէտիմ և երիտասարդ Սա՛ատ Զաղլուլ կարեւոր դեր պիտի խաղային Եգիպտոսի ազատագրական պայքարնե-րուն մէջ:

Թուրքիոյ մէջ, քսաներորդ դարու սկիզբները գաղտնօրէն կազմակերպուե-ցան Արաբները: Պաղեստինցի Արաբ մը՝ Նեճիպ Ազուրի 1905ին Փարիզի մէջ հրա-տարակեց ֆրանսերէն լեզուով գիրք մը՝ երբեւ բանբեր «Արաբական Հայրենիքի Լիկա»յին, ջատագովելով կազմութիւնը արաբական անկախ մեծ պետութեան մը, Միջագետքէն մինչեւ Սուէզ, մականին տակ թագաւորի մը, որ միաժամանակ խալիֆա պիտի ըլլար: Հեղինակը նկատի ունէր Հիճազի էմիրը, մարգարէի սե-րունդէն:

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչա-կումէն վերջ «Արաբեւօսմանեան Եղբայ-րութեան Ընկերութիւն» մը կազմուած էր, սակայն երկար կեանք չունեցաւ: Թուրքերը ծրագրեր էին մաքրագործել կայսրութեան ոչ–թուրք տարրերը:

Այդ օրերուն Ապտիւլ Ազիզ էլ–Մըսրի […]ոյ մէջ կազմեց «Էլ Ահտ» (Ուխտ) գաղտնի կուսակցութիւնը:

Հետզհետէ կազմուեցան նաեւ ուրիշ կուսակցութիւններ, ինչպէս Քահթանի–[…], ազատ – որմնադիրեան գոյնով, «Էլ […]ուաճ Էլ Արապի» (Արաբ Եղբայրներ), «Էլ Թաուրիյէթ–իւլ–Արապիյա» (Արաբա-կան Յեղափոխութիւն), Նահտաթ–իւլ–Լիպնանիյէ (Լիբանանեան Զարթօնք), […]աքիյէ (Բարենորոգչական), էլ Լա-մերքէզիյէ (Ապակեդրոնական), էլ Ֆա-թաթ (Երիտասարդական, կազմուած Փարի-զի մէջ), եւայլն:

Ինչպէս Օսմ. Սահմանադրութենէն ա-ռաջ, նոյնպէս ետքը, մանաւանդ Պալ-քանեան պատերազմի վաղորդայնին, Սուրիոյ եւ Լիբանանի արաբ ազգայնա-կան մտաւորականները սերտ յարաբերու-թեան մէջ էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարներուն հետ: Նոյն ճակատագրին ենթակայ բախտակից երկու ազգեր կը ձգտէին նոյն նպատակին, — ազատա-գրում թրքական լուծէն եւ ստեղծում ազգային անկախ հայրենիքի:

1913ին Փարիզի մէջ Ապտիւլ Համիտ էլ–Զահրաուիի նախագահութեամբ կա-յացաւ Արաբական Համագումար մը՝ պաշտօնապէս հրաւիրուած «Ապակեդրո-նացման Կուսակցութեան» անունով, բայց իրականին մէջ կազմակերպուած «Երի-տասարդ Արաբներու» (Ֆաթաթ) գաղտնի կազմակերպութեան կողմէ:

Իշխան Սապահէտտին կը քաջալերէր Օսմ. կայսրութեան ոչ–թուրք տարրերուն տեղական ինքնավարութիւնը՝ «ապակեդ-րոնացման» դրութեամբ: Իթթիհատը վերջին ծայր կը հակառակէր այս ծրա-գրին:

Փարիզի Արաբական համագումարին մէջ քուէարկուեցան բանաձեւեր՝ բարե-նորոգումներ պահանջելու ո՛չ միայն Ա-րաբներուն, այլ եւ Հայերուն համար: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միակ կազմա-կերպութիւնն էր, որ կ'աջակցէր արաբ հայրենասէրներուն, իրենց ազատագրա-կան ձեռնարկներուն մէջ: Եւ համագու-մարը միաձայնութեամբ համակրանքի եւ ջերմ գնահատանքի բանաձեւ քուէարկեց Հայոց ի նպաստ:

Համագումարը կը պահանջէր տեղական լայն ազատութիւններ շնորհել Արաբնե-րուն եւ Հայերուն, պաշտօնական լեզու ճանչնալ արաբերէնը արաբախօս հողա-մասերուն եւ հայերէնը՝ հայկական նա-հանգներուն մէջ:

Այս պահանջները գոհացում գտան թուղթի վրայ, օսմ. կառավարութեան ընդունած Բարենորոգումներու ծրա-գրով, Հայերուն համար 1914ի Փետր-ուարին:

Սակայն համաշխարհային առաջին պա-տերազմը տակնուվրայ պիտի ընէր ամէն բան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՏԸՊՐԷԻ ՃԱՌԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԱՊԱԳԱՆ ԱՅՆ Է, ԻՆՉ ՈՐ ԱԼԺԵՐԱՑԻՆԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ

Տըպրէ Զայն – Պատկերասփիւռէն ճառ մը խօսեցաւ առջի օր եւ փայլուն պատ-կեր մը գծեց Ֆրանսայի կացութենէն: Տնտեսական վիճակը առողջ է: Երեք տա-րի է պետական պիւտճէն այն է, ինչ որ Խորհրդարանը քուէարկած է: Արտաքին առեւտուրը մշտական յառաջդիմութիւն-ներ արձանագրած է: 1958էն ի վեր, Ֆը-րանսա, ճարտարարուեստի գետնին վը-րայ, երկիր մըն է որ կը ծախէ արտա-սահմանին: Պարտքերուն մեծ մասը վը-ճարուած է: Հակառակ այս փայլուն կա-ցութեան, Վարչապետը չեշտեց.— «Բո-լոր աշխատաւորներու գնելու կարողու-թեան բարձրացումը անհրաժեշտ է: Երկ-րագործութեան միջին եկամուտի յաւե-լումն ալ որոշ եւ իրական է: Ճարտար-արուեստը գրեթէ անգործութիւն չի ճանչնար: Բայց պէտք է ըսեմ ինչ որ ոեւէ վարչապետ, մտահոգ ազգային մասին, պիտի ըսէր իմ տեղս.— Ժամա-նակը եկած չէ քաղաքականութիւնը շըր-ջելու եւ ճիգը նուազեցնելու: Կառավա-րութիւնը իրաւունք չունի տեղի տալու անհատական շահերու ճնշումին տակ: Վերանորոգում մը յաջողեցաւ, յաջողե-ցաւ տնտեսապէս, յաջողեցաւ ընկերային գետնի վրայ, բայց այս վերանորոգումը 3 տարեկան չէ տակաւին: Ուրեմն, ամէն տեսակէտով խախուտ է: Աւելին, եւ կ'ու-զեմ չեշտել այս կէտը, ազգին բեռը, մեր պարտաւորութիւնները երիտասարդ սե-րունդներուն հանդէպ, Ֆրանսայի կացու-թիւնը աշխարհի մէջ, ամէն բան կը թե-լադրէ մեզի որ յարատեւենք այն ճամ-բուն վրայ, որ գծուեցաւ 1958ին: Ծանր պարտաւորութիւններ ունինք: Նախ զին-ուորական: Ապա Ալժերիան, որուն խա-ղաղեցման եւ զարգացման զօրավիգ կանգնած ենք: Վաղը, Ալժերիոյ ապա-գան պիտի ըլլայ այն, ինչ որ Ալժերա-ցիները ուզեն որ ըլլայ: Բայց ներկայիս ծանր պարտաւորութիւններ ունինք հոն»:

Վարչապետը ապա չեշտեց թէ պէտք է թօթափել հին եւ պահպանողական ձեւե-րը, բոլոր մարզերու մէջ: Յիշեց Հասա-րակաց Շուկան եւ անոր ստեղծած առա-ւելութեանց կողքին՝ պարտադրութիւն-ները: Այս ամբողջը կը յանգին Վարչա-պետին ճառին վերջին մասին եւ եզրակա-ցութեան.— «Ի՞նչ ընել այս պարտաւո-րութեանց դիմաց: Պիւտճէն պահել լաւ վիճակի մէջ եւ հաւասարակշռել մուտքն ու ելքը: Աշխատավարձքերը պէտք է բա-րելաւուին, բայց անոնց կանոնաւոր յա-ւելումը պէտք է հետեւի արտադրութեան յաւելումին եւ չանցնի, անկում չպատ-ճառելու համար: Պետութիւնը պէտք է աւելցնէ իր պաշտօնեաներուն քիչ նպաս-տաւորուածները եւ այդ ուղղութեամբ կարեւոր վարկեր բացած ենք 1962ի հա-մար: Պետութիւնը պէտք է օգնէ երկրա-գործութեան, որուն յեղաշրջումը դէպի նոր ձեւեր, անհրաժեշտութիւն է: Բայց այս գետնի վրայ, երկու տարի է կառա-վարութեան գործը հսկայական է: Հարկ է հիմա յարատեւել: Պետութիւնը պէտք է ապահովէ ընկերային պիւտճէները եւ օժանդակէ գլխաւորաբար երկրագործու-թեան ընկերային պիւտճէին: Բայց սահ-մաններ կան որոնցմէ անդին, ապագան խնդրոյ առարկայ կրնայ դառնալ:

«Սկիզբը կարգ մը տուրքեր թեթեւցու-ցինք եւ առանց աղմուկի, բարենորո-գումներ կատարեցինք, որոնք վերջ դրին շատ մը անարդարութեանց: Գործը ան-հրաժեշտ էր եւ կենսականին մէջ պէտք է պահպանուի: Բայց պէտք չէ ճշմար-տութիւնը չպարել: 1962ին պէտք է պա-հանջենք լուրջ դանդաղեցում մը տուր-քերու թեթեւացման մէջ եւ պէտք է, իր-րեւ լրացուցիչ, նոր հարկատուրքեր դը-նենք գլխաւորաբար հարստութեան վրայ եւ, օրինակի համար. եւ այս կարեւոր է, պէտք է նախատեսել նոր տուրք մը այն շահերուն վրայ, զորս կ'ապահովեն ան-շարժ կալուածներու դրամագլուխը, հո-ղերու յաւելումը եւայլն: Չենք կրնար ըն-թացք տալ աշխատանքի ժամերը պակ-սեցնելու դիմումներուն, ներկայիս խե-լօք բան չէր ըլլար: Կը լսեմ նաեւ թէ շարժումներ կը պատրաստուին, սպառ-նալիքներ կը տեղան: Սա կրնամ պա-տասխանել միայն.— Կառավարութիւնը շատ վճռական պիտի ըլլայ, որովհետեւ պէտք է ըլլայ: Եթէ տրամադիր է խօ-սակցութիւններ եւ գործակցութիւններ ընդունելու, իր նախատեսումներու սահ-մանին մէջ միայն կրնայ ընդունիլ, ըլլայ ելմտական, ըլլայ տնտեսական, ըլլայ ըն-կերային: Պիտի հսկէ հանրային կարգա-պահութեան պահպանման, պիտի պահէ իր քաղաքականութիւնը»:

Նոյն օրը Ելմտական նախարար՝ Վա-լերի Ժիսքար տ'Էսթէն յայտարարեց թէ պետական գանձին 7 միլիար Ն. Ֆրանքի բացը պիտի պահուի 1962ին ալ, թէ եկա-մուտի տուրքին (սիւրթաքս փրոկրեսիվ) թեթեւացումը պիտի իրագործուի յա-ռաջիկայ տարի: Երկաթուղին գինի յա-ւելումներ պիտի որոշէ, որովհետեւ պե-տական վարկերը պիտի չբարձրանան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը նամակ մը ղըր-կեց Խրուշչեւի ուր կը պատասխանէ խոր-հրդային վարչապետին դիտողութեանց՝ իր երկրին Միացեալ Նահանգներու հետ կնքած ապահովութեան դաշնագրին առ-թիւ: Արդարեւ, Խրուշչեւ իբրեւ նախա-պայման, այդ դաշնագրին ջնջումը կը պահանջէ, իր կարգին դաշնագիր մը ըս-տորագրելու համար Ճափոնի հետ: Վար-չապետ Իքետայի նամակին ոճը այն տը-պաւորութիւնը կը թողու թէ Միկոյեան չէ յաջողած բարւոքել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները: Ճափոնի վարչա-պետը քիչ մը զարմանալի կը գտնէ խոր-հրդային բողոքը Ամերիկայի հետ իր ունեցած դաշնագրին համար, երբ Խորհ. Միութիւնը, առաջինը, Ճափոնի դէմ դաշնագիր մը ստորագրած է Չինաստանի հետ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ գաղտնի սպասարկու-թեանց պետը յայտնեց թէ 1959ին Քա-պուլի մէջ (Աֆղանիստան) Այզընհաուըր սրտի ծանր տագնապ մը անցուցած է որ մահացու ընոյթ ունեցած է: Ազատած է շնորհիւ թթուածին տուող գործիքին, որ հետը տարած էր:

ԽՐԱՒՉԵՆՔՕ անուն խորհրդային լրա-գրող – գրագէտ մը անձնասպան եղած է Քանի (Քալվատոս) պանդոկի մը մէջ: Մաս կը կազմէր կազմակերպուած ճամ-բորդութեան մը: Նամակ մը ձգած է, ուր կ'ըսէ թէ նախընտրած է մեռնիլ, որով-հետեւ համաձայն չէ իր երկրին վարչա-կարգին հետ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին Նախարարու-թիւնը ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ իր քաղաքացիներուն, որոնք Արեւելեան Պերլին կ'երթան կամ խորհրդային գը-րաւման շրջանը ընդհանրապէս եւ գլխա-ւորաբար Լայփցիկի տօնավաճառին, այն վտանգներուն վրայ որոնց ենթակայ են: Ֆրանսա դիւանագիտական ներկայացուց-չութիւն չունենալով Արեւելեան Գերմա-նիա, չի կրնար տէր կանգնիլ իր հպա-տակներուն:

ԱԼԺ. ԱԶԱՏ. ՃԱԿԱՏԻ պաշտօնաթեր-թը՝ Էլ Մուճահիտ կը գրէ թէ Ալժերիա անկախութեան սեմին կը գտնուի:

ՏՐԻՈՒ ՓԻՐՍԸՆՍ, ամերիկացի լրա-գրողը որ Խրուշչեւին հետ էր Սոչի, կարգ մը նոր յայտարարութիւններ ըրաւ: Խը-րուշչեւ լողալ չի գիտեր եւ նախասիրած խօսքն է՝ միշտ կրկնել.— Եթէ Խորհ. Միութիւնը եւ Միացեալ Նահանգները ի-րար հասկնան, ոչ ոք պատերազմ կրնայ ընել:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ որոշեց բանակցութեանց նախաքայլը առնել, Պերլինի համար: Գերմանական աղբիւրներու համաձայն, որոնց արձագանգ կը հանդիսանայ Նիւ Եորք Թայմզը, գրաւոր ոչ մէկ առաջարկ պիտի ըլլայ, այլ Մոսկուայի ամերիկացի դեսպանը կրնայ այդ մասին խօսիլ Կրե-մլինի հետ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Հանրապետութեան նախագահ Լիւպքէ Արեւմտեան Պերլին հասած է, շատ գաղտնի ճամբորդութենէ մը ետք: Հաւանաբար միջադէպեր չըս-տեղծելու համար «օդանաւային նրբանցք-ներուն մէջ»:

ՇԱՄՈՆԻՍՔԻ մօտ շատ ծանր արկած մը պատահեցաւ առջի օր: Օդանաւ մը, որ 800 քիլոմեթր արագութեամբ կը սու-րար, դպած է Էկիւյ տիւ Միտի Հէլ-պրոնէրի գագաթնակէտին միացնող ե-լեկտրաթելերուն, որուն հետեւանքով, մէկ թելէ–ֆապին ինկած եւ փշուր–փշուր եղած է: Վեց դիակներ գտնուած են բայց վախ կայ որ վերջնական թիւ մը չէ: Ու-րիշ թելէ–ֆապիններ 36 ժամ մնացած են թելէ մը կախուած եւ բարեբախտաբար ի վերջոյ կարելի եղած է բոլոր ճամ-բորդները փրկել, թէեւ բոլորին ջիղերը քայքայուած վիճակի մէջ են:

ՊՐԱԶԻԼԻ կացութիւնը միշտ անորոշ կը մնայ: Վերջին լուրերու համաձայն, փոխ–նախագահ Կուլար Պրազիլ վերա-դարձած է, ինչ որ կը նշանակէ թէ Սահ-մանադրութիւնը պիտի գործադրուի եւ Կուլար չի վախնար բանտարկուելէ, Պրազիլիա իջած պահուն:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Արտաքին նախարարը հը-րաժարած է:

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ ժողովին նիստերը կարճ եւ արագ եղան: Բացակայ էին Սե-քու Թուրէ (Կինէ) եւ Ն'Քրումա (Ղանա): «Օրուան մարդն էր «ԱՀԱԿ»ի նոր ղե-կավարը՝ Պեն Խետտա:

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ընդունած է Թունուզի խոր-հրդային դեսպանը:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ. — Սուրիոյ վերջին դէպքերու առթիւ Պէյրութի *Ազդակին* մէջ (Օգոստ. 23) կը կարդանք.—

«Մէկ ամիսէն աւելի է, որ լուռ ու համբերատար սպասումով ականջալուր եղանք եւ կարդացինք՝ այն ծանրակշիռ ամբաստանութիւնը, թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը գործակալն է «բազմաթիւ իմպերիալիստական պետութիւններու ու Իսրայէլի»:

«Ապշեցուցիչն ու անըմբռնելին այն է, որ Դաշնակցութիւնը մեղադրողը այն երկրի իշխանութիւնն է, որ անցեալին ու ցարդ գնահատած է մեր կուսակցութեան ընծայած ծառայութիւնները եւ գործնական փաստերով հաստատած է անոր բոլորանուէր հաւատարմութիւնն ու մշտատեւ օրինապահութիւնը:

«Դեռ 1913ին, Օսմանեան իշխանութեան տակ, երբ Սուրիան ու Լիբանանը բարենորոգումներու նշանաբանով, միասնաբար կը պայքարէին իրենց ազգային անկախութեան ու ազատութեան համար, ամբողջ Օսմանեան կայսրութեան մէջ միակ կազմակերպութիւնը, որ զօրավիգ եղաւ ազատաբաղձ արաբ ժողովուրդին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր: Եւ պատմական անժխտելի փաստ է, որ Փարիզի մէջ գումարուած արաբական Քոնկրէն համակրանքի ու ջերմ գնահատանքի բանաձեւ քուէարկեց միաձայնութեամբ հայ ժողովուրդի հանդէպ, ի գնահատութիւն Հ. Յ. Դաշնակցութեան բերած անշահախնդիր աջակցութեան:

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր, որ հեռաւոր Վրաստանի մայրաքաղաք Թիֆլիսի կեդրոնական հրապարակին վրայ, Ջեմալի քթին տակ, արժանի ձեւով պատուհասեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի ժողովուրդներուն դահիճը՝ արիւնարբու Ճեմալ փաշան: Ճեմալ այն ճիւաղն է, որ չգոհանալով արաբ մտաւորականներու աքսորով, ոչ միայն Դամասկոսի եւ Պէյրութի հրապարակներուն վրայ կախաղան բարձրացուց անկախութեան լուսաղէմ հերոսները, այլ եւ փորձեց արմատէն բնաջնջել Լիբանանի քառորդ միլիոն ժողովուրդը՝ սովով ու համաճարակով: Արդարութեան գերագոյն այդ ակտով, Հայութիւնը իր երախտագիտական զգացումը յայտնեց արաբ ասպնջական ժողովուրդներուն եւ անքակտելի ու յաւերժական բարեկամութեան հիմերը նետեց:

«1937էն մինչեւ 1939 Սանճաքի ամբողջ հայ ժողովուրդը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ, սուրիացի ժողովուրդի ու կառավարութեան կողքին կանգնեցաւ եւ նուիրումով ու աներեր հաւատարմութեամբ գործակցեցաւ անխտիր բոլոր արաբ հայրենասէրներուն:

«1948ի արաբ – իսրայէլեան պատերազմին, դաշնակցական կամաւորներն էին, որ թանկագին զոհերու գնով, յաջողապէս պաշտպանեցին Հայոց Սուրբ Յակոբ վանքը Հրեաներու գրոհներուն դէմ եւ յաջողեցան արգիլել անոնց յառաջխաղացումը: Երուսաղէմի զինուորական հրամանատարին համար դաշնակցական կամաւորներու ինքնաբուխ նախաձեռնութիւնը սրտապնդիչ անակնկալ մըն էր: Յորդանանի կառավարութիւնը բարձրօրէն գնահատելով անոնց մատուցած գովարժան ծառայութիւնը, զանոնք վարձատրեց զինուորական շքանշանով: Այս դաշնակցական կամաւորները գիշեր ցերեկ անընդհատ կռուեցան ոչ թէ պետութեան զէնքերով, այլ իրենց միջոցներով, որ հայթայթած էին քրտինքով ու զոհողութիւններով: Արդ, կարելի՞ է մտածել թէ արաբական դատին ինքնաբերաբար ծառայած այս կամաւորները օր մը պիտի ամբաստանուէին ոչ միայն հայրենիքի դաւաճան, այլ մանաւանդ Իսրայէլի գործակալ:

«Ամենուրեք, Եւրոպայի, ու յատկապէս Հիւսիսային ու Հարաւային Ամերիկաներու մէջ, արաբական բոլոր երկիրներու պետական դէմքերը, որոնք պաշտօնական հանգամանքով կամ առաքելութեամբ հոն այցելած են, այդ երկիրներու Դաշնակցականներուն կողմէ եղբայրաբար հիւրասիրուած են, եւ անոնց ընծայուած է անվերապահ աջակցութիւն: Այս ջերմ ու մտերմական վերաբերումը յաճախ լաւ աչքով չէ դիտուած Հրեաներու կողմէ, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, եւ մեր վրայ հրաւիրած է անոնց թշնամանքն ու ատելութիւնը:

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը քառասուն տարի է յարատեւ պայքար կը մղէ համայնավարութեան դէմ, իբրեւ վնասաբեր ու վտանգաւոր գաղափարաբանութիւն, իբրեւ ազգերու անկախութեան ոսոխը եւ իբրեւ քաղաքական ազատութեան գերեզմանափորը: Այս իսկ պատճառով համայնավարութիւնը բուռն ու ատելավառ մոլուցքով, առանց կանգ առնելու միջոցներու առջեւ, կը հարուածէ Դաշնակցութիւնը, զայն ֆիզիքապէս բնաջնջելու վճիռով: Իր եղեռնածին այս միտքը ան չէ վարանած յայտնել միայն գրաւոր կերպով, այլեւ գործադրած է զայն, ուր որ պատեհութիւն ներկայացած է:

«Կտրուկ կերպով կը յայտարարենք, որ Դաշնակցութիւնը ոչ մէկ պետութեան գործակալ եղած է, ոչ ալ կրնայ ըլլալ: Միակ կազմակերպութիւնը, որ 40 տարիէ ի վեր անվերջ յեղյեղած է, թէ Դաշնակցութիւնը իմպերիալիստներու ու վերջին տարիներուն Իսրայէլի գործակալն է, ատիկա միջազգային կոմունիզմն է: Կոմունիզմը լաւապէս տեղեակ է, որ Դաշնակցութիւնը անպարտելի է, որովհետեւ անոր խտէալը աւելի ազդու է ու յաւիտենական քան հիւլէական ուժը: Ատիկա անկախութեան ու ազատութեան խտէալն է, ու տիեզերական է ու կը պատկանի երկրագունդի բոլոր ազգերուն, Հայուն ու Արաբին, ճերմակին ու խափշիկին եւ որ միակ անպարտելի ուժն է, որմէ կոմունիզմը կը սոսկայ:

«Արաբական երկիրներու մէջ Սուրիան քաղաքական բացառիկ իրադարձութիւններու երկիրը եղած է, որ նշաւակ եղաւ իրերայաջորդ վերիվայրումներու ու պետական հարուածներու: Իր անկախութեան տէր դառնալէն ի վեր, 1949էն 1954, հինգ անգամ պետական յեղաշրջում կատարուեցաւ, որոնց մէջ հայ ժողովուրդը ու Դաշնակցութիւնը ոչ միայն գոյզն մասնակցութիւն չունեցան, այլ եւ կառչելով իրենց անփոփոխ սկզբունքին, նախանձախնդրօրէն պահեցին իրենց հաւատարմութիւնը հանդէպ կառավարութեան ու սուրիական ժողովուրդին: Սակայն կոմունիզմը, որ ճարպիկ ու փորձառու է պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու, կ'օգտագործէր իրադարձութիւնները, իշխանութեան տիրանալու համար: Նոր աշխարհամարտի մը հետեւանքով խորհրդային գրաւումի մը կամ իշխանութիւնը համայնավարներու ձեռքը անցնելու պարագային, Դաշնակցականներու ճակատագիրը ստոյգ մահն էր, ֆիզիքական բնաջնջումը:

«Այդ ահարկու վտանգը բացորոշ ըսպառնալիքի վերածուեցաւ 1957ին, երբ օրը օրին կը սպասուէր, որ Խալէտ Պէքտաշ զօրավար Աֆիֆ Պըզրիի միջոցով Սուրիոյ իշխանութեան տիրանայ:

«Այդ տարին զօրավար Ա. Պըզրին Համսի Սպայից վարժարանի ամավերջի հանդէսին, ուր ներկայ էին ժամանող ու Սվապոտնի խորհրդային ռազմանաւերու հրամանատարը՝ ծովակալ Քոթով, ճառ մը խօսելով, ըսաւ. «Պէտք է վարժեցնենք ժողովուրդը զինեալ պայքարի, առիթ ընծայենք իւրաքանչիւր քաղաքացիի որ մասնակցի իր հողին վրայ բունացող իմպերիալիզմի բնաջնջումին: Զէնք պիտի բաժնենք բոլոր անոնց, որ զէնք կը պահանջեն»: Զօրավար Պըզրին օր ցերեկով զէնք բաժնեց բոլոր համայնավարներուն, սակայն խստիւ մերժեց Դաշնակցականներու դիմումը: Ստեղծուած այս ահաւոր իրադարձութեան մէջ, Դաշնակցական երիտասարդութեան առջեւ կը ցցուէր երկընտրանք մը. կամ անզէն կոտորուիլ, ֆիզիքապէս բնաջնջուիլ եւ կամ միջոցներու դիմել դիմադրելու սպառնալիքը:

«Դաշնակցականները ունէին անցեալի դառն փորձառութիւնը՝ համայնավարներու վայրագութիւններէն եւ չահատակութիւններէն:

«Հայաստանի մէջ, չարչարանքով ըսպաննեցին, շատերը անգթօրէն կացինահար ըրին եւ անխտիր սրածեցին բոլոր Դաշնակցականները, որոնք ինկան իրենց ձեռքը:

«Իրանի մէջ, խորհրդային գրաւող բանակը առեւանգեց Դաշնակցական մտաւորականները, որոնցմէ մէկ քանին միայն ողջ մնացին, տանելով աքսորի տառապանքին ու ճամբաներու տարապայման աշխատանքին:

«Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ, բազմաթիւ Դաշնակցականներ ձերբակալուեցան մի միայն Դաշնակցական ըլլալու յանցանքով, ուղարկուեցան Սիպերիոյ խորերը, ուր ենթարկուեցան այնպիսի գեհենական ռէժիմի մը, որմէ քանի մը հոգի միայն կենդանի դուրս եկան:

«Յունաստանի մէջ, համայնավար փարթիզաններու կարճատեւ տիրապետութեան շրջանին, Դաշնակցական բանաստեղծ, գործիչ ու նաեւ ամբողջ ընտանիք մը մեծով ու պզտիկով, դաւադրաբար խողխողուեցան:

«Այս սահմռկեցուցիչ փաստերու յիշողութեամբ ու ճնշումով պրկուած երիտասարդութիւնը բնական ու տրամաբանական է, որ մտածէ ու մտահոգուի ինքնապաշտպանութեամբ:

«Իսկ Իսրայէլի գործակալ ըլլալու ահաւոր ամբաստանութիւնը՝ ուղղուած Դաշնակցութեան չարանիւթ յերիւրանք մըն է, անհիմն ու բացարձակ զրպարտութիւն մը, որուն անհեթեթութիւնը շուտով մերկապարանոց երեւան կուգայ:

«Ցարական, Օսմանեան ու Խորհրդային բռնատիրութիւններու դէմ իր անհաւասար պայքարի ընթացքին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը տուած է բազմահազար զոհեր, անմոռաց ու խնկելի նահատակներ ազատութեան ու անկախութեան տաճարին եւ յօժար է նորէն տալու հայ ու արաբ ժողովուրդներու անկախութեան համար:

«Սակայն ամբողջ սրտով ու հոգիով կը մերժենք այն անհիմն ու սխալ վերագրումը, թէ սուրիական հայրենիքի դէմ դաւող Դաշնակցական գոյութիւն ունի մեր երկրագունդին վրայ:

«Մեր ամբողջ էութեամբ կը մերժենք ունենալ Սուրիոյ մէջ նահատակներ, որոնց անմեղ ճակատը խարանուած ըլլայ դաւաճանութեան կնիքով:

«Եթէ պատահի անհաւանականը եւ արաբական խիղճը լուռ մնայ այս ահաւոր անարդարութեան դէմ, վստահ եղէք որ Սուրիոյ ու Լիբանանի անկախութեան համար նահատակուած անզուգական հերոսներու՝ Սայիտ Աքլի, Օմար Համատի, Ահմէտ Թապարայի, Նուրէտտին Քատիի, Ապտիւլղանի Արէյսիի ու անոնց մարտիրոս ընկերներու ոսկորները պիտի խլրտին իրենց գերեզմանին մէջ եւ պիտի բողոքեն աննախընթացօրէն ահեղ անարդարութեան դէմ»:

«ԱԶԴԱԿ»

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՍԻՈՆ», ամսագիր կրօնական – գրական – բանասիրական: Պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան, Թիւ 7-8 Յուլիս – Օգոստոս 1961:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ
(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ
Ա.

Զօհրապ 31 Յունուար 1914 թուակիր նամակով Զօպանեանի կը հաղորդէ ըստացուած արդիւնքը (Անահիտ, 1930 թիւ 3):

Շահեցանք.—

10 տարուան համար պետութեանց հսկողութեամբ երկու ընդհ. քննիչ:

Դատարաններու մէջ հայերէնի գործածութիւնը:

Համեմատական մասնակցութիւն ժողովրդական աթոռներու:

Հանրային պաշտօններու մասնակցութիւն կէս առ կէս:

Հողային հարցի կարգադրութիւն:

Կրթական տուրքէն մեր բաժինը՝ մեր վճարած տուրքին քանակին համեմատութեամբ:

Համիտիէ գունդերուն բանակին ենթարկումը:

Կորսնցուցինք.—

Մէկ նահանգի մը կազմութիւնը:

Ընդհ. Քննիչներուն մնայուն հանգամանքը:

Օր ըստ օրէ պիտի աւելնան նոր ազդակներ, ռուս պաշտպանութիւն, եւրոպական պաշտպանութիւն, տաճկական քայքայում, Հայերու ներքին ուժերուն համերաշխ գործակցութիւնը, մտաւորական եւ տնտեսական զարգացումը, աճումը:

Լաւատես տողերէն ետք կ'աւելցնէ. «Վախ ունիմ շատ մեծ եւ ցաւ մը շատ խորունկ, Պոլսոյ Հայոց անիշխանութիւնն է: Այդ հոսանքը զսպել կարելի չէ, խոհեմութեամբ եւ հեռատեսութեամբ կառավարուելու կարօտ են ազգին գործերը»:

Զօհրապ կ'ըմբռնէ թէ համեւրոպեան պատերազմը աղետաբեր պիտի ըլլայ օսմ. Հայութեան: Այն ատեն ի դերեւ պիտի ելլեն իր բոլոր յոյսերը, պիտի չքանան բոլոր ազդակները: Մտերիմներուն ըսեր է եւրոպական տագնապի ատեն. «Վայ հայ ժողովուրդին, եթէ համեւրոպեան պատերազմ ծագի, Թուրքերն անպատճառ կը միանան Գերմանիոյ եւ Թրքահայութեան համար մահացու վտանգ կայ այն ատեն»: (Նոյն թիւ, էջ 8–9):

Նախապէս ալ յոռետես ըլլալու էր, Գերմանիա ամէն ջանք կը թափէր սիրաշահելու համար Թուրք վարիչները, գերման դեսպան Վանկենհայմ ճարտար դիւանագէտ մըն էր, լսած ըլլալու էր Ֆրանսական դեսպանատան ներկայացուցիչ Սէն Քանթէնի խօսքը. «Բարենորոգումներու արդիւնքները պիտի տեսնուին տասնէն քսան տարի ետք»: Դիւանագէտները գիտէին թէ պատերազմը անխուսափելի էր:

Զօպանեան կը վկայէ թէ «Զօհրապ հայ ցեղին շահերը ամէնէն աւելի ուժգնօրէն պաշտպանող իր տաղանդով անոր աւելի պատիւ բերող Հայը եղաւ: Այս նամակը անոր ազգասէր գործիչի տաք սիրտը եւ յստակ ու գրական միտքը ցոյց կուտայ պայծառօրէն»:

Երկրորդ նամակով մը, 17 Փետրուար 1914 թուակիր, կը յայտնէ թէ «Ամէն ինչ Ռուսիոյ կը պարտինք այս գործին մէջ, երբեք չմոռնանք ասիկա»:

Ազգային քաղաքականութեան հիմնական գիծերը պիտի ըլլան. 1) Ռուսական պաշտպանութիւն, ահա՛ անկիւնաքարը հայկական քաղաքականութեան: 2) Գերմանիոյ հետ մերձեցում. ահա՛ մեր երկրորդ հիմնական ուղղութիւնը: 3) Թուրքերու հետ մերձեցում, ահա՛ երրորդ ուղղութիւնը մեր ապագայ քաղաքականութեան: 4) Վանել մեր մէջէն երկպառակութիւնը: 5) Նուիրուիլ տնտեսական եւ կրթական զարգացումի, ահա՛ հինգերորդ ուղղութիւնը: 6) Այս ամէնը միաժամանակ վարելու կարող Ազգային Գործադիր Իշխանութիւն մը: («Ամէնուն Տարեգիրքը», 1959, էջ 144–145):

×

Նախորդ դրութեան մէջ «խորունկ ցաւ»ով յիշած էր ներքին պառակտումները, կրկին կը յիշէր հինգ տարի առաջ եւ Ազգ. Ժողովին մէջ կ'ըսէր. «Մեր մէջ յեղափոխականը, ոչ – յեղափոխականը, վաճառականը, փաստաբանը, սեղանաւորը, ամէնքս ալ ազգասէրներ ենք, սակայն իրար բզքտելու մարմաջ մը կը բաժնէ մեզ իրարմէ» (1909ի նիստին): Ճիշդ 30 տարի առաջ Ներսէս Պատրիարք ալ համերաշխութեան, աշխատակցութեան կոչ ուղղած էր պատուարժան անդամներուն, բայց անօգուտ: Ժողովը բաժնուած էր դասակարգերու, բայց կարելի էր համաձայնութեան մը յանգիլ, եթէ կը հետեւէին Զօհրապի: Ժողովին մէջ կը յայտարարէր. «Ես յեղափոխական կուսակցութեանց անդամ չեմ, բայց համակիրներէն եմ եւ կը պատկանիմ Պոլսոյ Հայոց պուրժուա դասակարգին»: Ապահովաբար կուսակցութիւններն ալ համակիր էին այս պուրժուային:

Զօհրապ եւ Պատրիարքարանի շրջանակները համոզուած էին թէ Ռուսիա փոխած էր իր հակահայ քաղաքականութիւնը, հեռացած էր Լոպանովեան «Հայաստանն առանց Հայի» քաղաքականութենէն: Կոտորածներու ատեն ռուս պետական անձեր կրկնած էին «Մեր հարաւային սահմաններուն վրայ նոր Պուլկարիա մը չենք ուզեր»:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար. – 9)

ԻՐԱՆ

ԵՐԿԻՐ ՄԸ, ՈՐ 2500 ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈԹՈՐԿՈՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՈՒՆԻ

Իրան կամ այլ անուամբ Պարսկաստան, ունի իր ետին 2500 տարիներու փոթորկոտ պատմութիւն մը։

Քրիստոսէ առաջ վեցերորդ դարուն, ան հսկայ կայսրութիւն մըն էր, որ կը տարածուէր Եգիպտոսէն մինչեւ Հնդկաստան։ Գաղտնի ոստիկանութիւն մը, որ կը կոչուէր «Թագաւորին Աչքերն ու Ականջները», մօտէն կը հսկէր նոյնիսկ ամէնէն հեռաւոր նահանգներու կառավարիչներուն վրայ։ Միապետը պաշտպանուած էր «Անմահներ»ով, որոնք անձնական պահակազօրքն էին Թագաւորին, եւ որոնց թիւը երբեք չէր պակսեր 10.000էն։

Սակայն, Քրիստոսէ առաջ 333 թուականին, Մեծն Աղեքսանդրի արշաւանքէն սկսեալ, Պարսկաստան ենթարկուեցաւ զանազան ներխուժումներու։ Յաջորդաբար՝ արշաւեցին Արաբները, Թուրքերը, Մոնկոլները, Թաթարները եւ Աֆղանները, որոնք խուժեցին Արեւմտեան ազգերուն վրայ։ Պարսկաստանի սահմանները սեղմուեցան, սակայն երկիրը վերապրեցաւ։

ԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՀՈՒԻՆ

Իրանի այժմու վեհապետը, Մոհամէտ Րիզա Շահ Փեհլեւի, վերջերս ըսած է այցելուի մը.

«Իրանցիները հին ժողովուրդ են, հաւատ... Հարկ էր որ մեծ յատկութիւններ ունենային այդքան արշաւանքներու եւ տառապանքի տոկալու համար, դարերու ընթացքին, պահելով հանդերձ իրենց ազնուութիւններն ու նկարագիրը»։

Իրանցիները ճկուն են, լաւատես եւ հպարտ։ Թէեւ հիւմուրի սուր զգացում մը ունին, սակայն տրամութեամբ խառն։ «Անբախտ վառեակ» կ'ըսէ իրանական առած մը «Թաղում ըլլայ թէ հարսնիք, գլուխը պիտի կտրեն»։

Իրանցիները կը հաշուուին 21.781.000, որոնց մօտ մէկ վեցերորդը կէս թափառաշրջիկ, լեռնաբնակ վիճակ մը ունի, ցեղախումբերով — ինչպէս Ղաշղայի, Լոր, Քիւրտ եւ Պախթիարի։ Ղաշղայիները մինչեւ 200 մղոն կը տարածուին, երբ կը քշեն իրենց այծի հօտերը եւ բրդոտ դմակով ոչխարները, դաշտագետիններէն դէպի սարերը, որոշ եղանակներու։ Անոնք աղարակի կեանքը հաստատած են։ Ուրիշ ցեղեր իրենց յատուկ օրէնքներն ունին, հրահանգ ստանալով ընտրուած կամ ժառանգական պետերէ։

Իրանցիներու մեծամասնութիւնը կը բնակի 45.000է աւելի գիւղերու մէջ, իւրաքանչիւրին բնակարանը շինուած ցեխէ աղիւսով եւ պատահական բաժանման գիծերով։ Իւրաքանչիւր գիւղ սովորաբար ունի համայնական բաղնիք մը եւ ջրաղաց մը։

Ոռոգման հին դրութիւն մը, ընդյատակեայ ճամբաներով, որոնք ջուր կը տանին հորերէն, կ'ոռոգէ ցորենի, գարիի, բրինձի, բամպակի, ճակնդեղի, թէյի, պտուղներու եւ ծխախոտի դաշտերը։ Միայն Կասպից Ծովուն եզերքը նեղ հողամաս մը, առանց ոռոգման, բաւական անձրեւ կը ստանայ, մշակութեան համար։

Իրանի մեծ քաղաքներէն շատեր, դարեր առաջ հաստատուած են առեւտուրի ճամբաներուն խաչաձեւման վրայ, եւ կամ ծառայած են իբրեւ մայրաքաղաք։ Այս երկար շարունակութեամբ, քաղաքներու բնակիչները զարգացուցած են ընկերային շնորհներ, բարձր աստիճանի մը հասնելով։ Տասնըեօթներորդ դարու ճամբորդ մը կը գրէր.

« Պարսիկները Արեւելքի ամէնէն քաղաքակիրթ ժողովուրդը կը կազմեն, եւ աշխարհի ամենամեծ մեծարողներն են »։

Շատ մը քաղաքաբնակներ մինչեւ այսօր խօսակցութիւնը կը սկսին հետեւեալ բառերով. «Այս գերին կը հաւատայ...» եւ կամ «Խոնարհաբար կը նկատեմ...»։

Վերջին տարիները, կառավարութիւնը արդիացուցած է իրանական քաղաքները, շինած է ջրաբաշխման նոր ցանցեր, ելեկտրական գործարաններ, փողոցներ, հիւանդանոցներ եւ գործարաններ։ Այսուհանդերձ, հին միջոցները կը մնան, ստուերոտ պազարներու մէջ, ուր ակնոցաւոր արծաթագործներ կը կատարեն նուրբ աշխատանքներ, պղնձագործներ կը շինեն ափսէներ եւ անօթներ, եւ արուեստագէտներ Քալեմքեար կը տպեն՝ ճերմըկցած բամպակի վրայ։

Տիպար ընդունակութեամբ մը, Իրանցիները կը շարունակեն պահել իրենց վաղեմի արհեստները, եւ միաժամանակ կը տիրապետեն քսաներորդ դարու թեքնիքին։ Շինութեան մէջ են ջրաելեկտրական մեծ ձեռնարկներ, Նոր ճամբաներ՝ երկրին մէկ ծայրէն միւսը, երկրագործական դպրոցներ՝ արդիական միջոցներ կ'ուսուցանեն եւ արդիական գործարաններ կը հոսեցնեն Իրանի քարիւղի հարուստ հանքերը։

Ինչ որ ալ ըլլան իրենց կրած պարտութիւնները, արդի աշխարհին մէջ իրենց հարցերը լուծելու պահուն, Իրանցիները չեն ընկճուիր։

Շիրազի Հաֆէզը, Իրանի մեծագոյն քնարական բանաստեղծը, մատնանշած էր անոնց լաւատեսութեան ոգին, երբ կը գրէր՝ տակաւին վեց հարիւր տարի առաջ. «Վշտի խոնարհի տունը պիտի վերածուի պարտէզի մը։ Մի՛ տխրիր»։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԷՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՓ.— Մեր փոքրիկ քաղաքը Օգոստոս 20ի կիրակին ազատագրութեան տօնակատարութիւնը կատարեց զինուորական ճոխ արարողութիւնով մը, որուն ըստ սովորութեան, նահանգապետն ու քաղաքապետը եւ զինուորական ու այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ ներկայ կը գտնուէին, մինչ զինուորական նուագախումբը անընդհատ ոգեւորիչ եղանակներ կը նուագէր, խուռներամ բազմութիւն մը խճողուած էր հրապարակը։

Ֆրանսական կառավարութիւնը այդ օրը Բարձր-Ալպեաններու նահանգներէն հինգ հոգի արժանի դատած էր զանազան շքանշաններով պատուելու, որոնց կարգին Պ. Օննիկ Փանոսեան՝ ի մեծ ուրախութիւն Կափի Հայերուս, կ'արժանանար Պատերազմական Խաչի շքանշանին։

Ինչպէս յայտնի է, Պ. Օննիկ Փանոսեան ծանօթ դէմք մըն է քաղաքիս մէջ, վարչական կազմի անդամ Կափի Հայոց Միութեան, եւ սիրուած է ըլլայ Հայերուն, ըլլայ Ֆրանսացիներու կողմէ։

Յ. Զ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ վերջերս մեռած է Օննիկ Տէր-Ներսէսեան, Յունաստանի Թեմի Առաջնորդարանի երկարամեայ աւագ քարտուղար եւ Աթէնքի Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցւոյ դպրապետ։

ԳԱՀԻՐԷԷՆ մեկնելէ առաջ ընկ. Կարօ Մեհեան բ. դասախօսութիւն մը տուած է նիւթ ունենալով.— Հայոց պատմութիւնը դիտուած աշխարհագրական եւ հոգեկան տեսանկիւնէն։ Դիտել տուած է թէ աշխարհագրական դիրքի վրայ Հայաստան ռազմագիտական յարմարութիւն չէ ունեցած, ապա անցնելով հոգեկան մարզին, շեշտած է թէ հայ ժողովուրդը իր արիութեան շնորհիւ յաջողած է երեք անգամ պետական հայրենիք ստեղծել։ Ամբողջ Հայոց պատմութիւնը կարելի է ամփոփել մէկ բառի մէջ՝ ազատամարտ, ըսած է դասախօսը։

ՓԻՐՍԻ մէջ (Յունաստան) Օգոստոս 16ին ընկեր Առլէն Փափազեան բանախօսութիւն մը տուած է նիւթ ունենալով « Գաղութահայ պայքարներու ներքին ծալքերը»։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Մխիթարեան վարժարանը իր վեցերորդ տարեշրջանը բոլորած է, իբրեւ պետական երկրորդական վարժարան։ Ունի 38 ուսուցիչ եւ 200 աշակերտ։ Հայր Ստեփան Ֆերահեան հայկական մատենագրութիւն կը դասաւանդէ, Հ. Վրթանէս Խաչատուրեան՝ Հայոց պատմութիւն։ Պ. Յովհ. Տէվէճեան՝ հայերէն, բարձրագոյն դասարաններուն։ Տիկին Ատրինէ Գազանճեան հայերէն՝ միւս դասարաններուն։ Օր. Սեմիզեան՝ Հայաստանի աշխարհագրութիւն։

«ԱՀԱԿ»Ի ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԴԷՄՔԵՐԸ

Երկու նոր դէմքեր մտան «ԱՀԱԿ»ի մէջ, որոնց անունը շատ լսուած չէր եւ գործունէութիւնն ալ ցարդ անծանօթ մնացած։

«Վարչապետը», Պէն Եուսէֆ Պէն Խետտա, 41 տարեկան, իր ուսումը կատարած է Պլիտայի լիսէին մէջ, ուր իբրեւ դասընկեր ունեցած... Փիէր Լակայատը։

Իբրեւ դեղագործ շրջանաւարտ ելած է Ալժէի համալսարանէն (ինչպէս Ֆերաթ Ապպաս) բայց երբեք դեղագործութիւն չէ ըրած։ 1954ին ընդհանուր քարտուղարն է Էմ. Թէ. Էլ. Տէ.ի (Ժողովրդավար Ազատութեանց Յաղթանակի Շարժում), սակայն դէմ եղած է Ալժ. Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդին, երբ այս վերջինը ըմբոստական շարժումին ծնունդ տուած է։

Ոստիկանութիւնը զինքը կը փնտռէր եւ ինքնաբերաբար յանձնուեցաւ 1954 Նոյեմբերին, բայց տարի մը ետք ազատ արձակուեցաւ թիւրիմացութեան մը հետեւանքով։ Նոր շփումներ կը ստեղծէ եւ Ալժէի ինքնավար շրջանին քաղաքական պետ կը դառնայ։ 1956 Օգոստոս 20ին ներկայ է Սումմամի համագումարին, մաս կը կազմէ Ալժ. Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդին, ինչպէս նաեւ Կապի եւ Գործադրութեան Կոմիտէին։

Յետագային Ալժ. Ազատ. Ճակատի առաջին առաքելութեան գլուխն է, դէպի Փեքին։ Վերջերս միայն քաղաքական խորհրդատուի տիտղոս ունէր։ Ծանօթ է իբրեւ «Չինացին»։ Շատ բարեկամներ ունի Մոսկուա եւ Փեքին։

«Արտաքին նախարար» Սաատ Տալհեպն ալ նոր մըն է։ Ծնած է 1919ին եւ պաշըլիէ է։ Իր յեղափոխական ասպարէզը շատ մօտ է Պէն Խետտայի ասպարէզին։ Անձնական քարտուղարը եղած է Մեսալի Հաճի երբ այս վերջինը որոշ հեղինակութիւն ունէր։

Ձերբակալուած 1954ին, ազատ արձակուած է 1955 Մայիսին։ 1957ին փախած է Ալժէէն եւ անցած Թունուզ 1958ին օգնական էր Եազիտի («Տեղեկատուութեան նախարարը»)։ 1960ին Չինաստան գացած է ուրկէ ետ կանչուած էր Պելքասէմ Քրիմի կողմէ, արտաքին գործերու քարտուղարութիւնը վարելու համար։ Մասնակցած է Էվիանի եւ Լիւկրէնի խօսակցութեանց։

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Սիրոյ մէջ խաբուած մարդը ոչ մէկ բանի մէջ կրնայ սփոփանք գտնել։

ՄՈՆԹԵՍՔԻԷՕ

Զօրաւոր սէր կարելի չէ ըմբռնել առանց երկու անձերու ամբողջական ներդաշնակութեան։

ՇՈՓԸՆՀԱՈՒՐ

Եթէ կործանիլ կ'ուզէք, հարուստ կին առէք։

ՄԻՒՍԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԹԻԱԳԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Այս անկեղծ տրամադրութիւնն անոր հոգիէն կը պոռթկար։ Ու կը փճէր ամէն բան անոր ըսելու, ամէն բան յայտնելու... բայց չէր կրնար, նորէն չէր համարձակեր։

Արդ Լուսիա իր Թագաւորը խորին զգածութեամբ մը դիտեց եւ..., երբ աչքերը լեցուեցան ու հառաչանքները խեղդեցին զինք՝ Վանակա՜ն, ա՜խ Վանական, մրմնջեց։ Մեծ հայրը կեցած էր քանի մը քայլ հեռուն ու մտիկ կ'ընէր։

— Ինչո՞ւ համար Վանականին վրայ կը մտածես, աղջիկս. նկատել տուաւ ծերունին՝ իր գիրկին մէջ առնելով զայն։

Լուսիա շուարեցաւ, իր տրտմալի աղուոր աչքերուն արցունքը չկրցաւ ծածկել, հետեւաբար ինչ ըսելը, ինչ պատասխանելը մոռցաւ այն մարդուն՝ որ աշխարհի մէջ միակ անձը եղած էր զինքը խնամող, զինքը սիրող ու զինքը պաշտող։

— Վանականը բան մը չունի, աղջիկս, անիկա ազատ է, յարեց ծերունին անուշ խանդաղատանքով մը։

— Ո՜հ, մեծ հայր, այս գիշեր շատ գէշ երազ մը տեսայ... մրմնջեց մանկամարդ աղջիկը սիրուն հնարամտութեամբ մը։

— Բարին ըլլայ, չեշտեց ծերունին։ Բայց կիրակի օրուան երազը սուտ է, կ'ըսեն։ Պատմէ նայիմ։

— Տեսայ որ հայրս պանդխտութենէն վերադարձած էր։ Այնքան խեղճ ու ողորմելի էր անոր վիճակը, որ չեմ կրնար նկարագրել, բոլորովին ցնցոտիներու մէջ թաղուած էր, երկար, անմաքուր ու ճերմկցած մազեր ու մօրուք մը ունէր. աչքերը խոր ինկած ու մարած էին. կերպարանքը մեռելի մը գոյնը առած էր ու ամբողջ մարմինը չորցած ոսկոր մը դարձած էր։ Երբ դուռնէն ներս մտաւ, մեր սրահին անկիւնը նստեցաւ ու բան մը չխօսեցաւ։ Հարցուցինք թէ Վանականէն լուր մը, տեղեկութիւն մը ունի՞ր. պատասխանեց թէ Վանականը Պոլսոյ մէջ գլխատուած էր...։ Այս յայտնութեանը վրայ խեղդուեցայ ու ճիչ մը հազիւ արձակելով արթնցայ...։

Ծերունին որ դողդղալով մտիկ կ'ընէր, չկրցաւ իր արցունքները զսպել։ Ա՜խ, արցունքի տաք կաթիլներն անոր թօշնած ու տժգոյն այտերէն սկսան վար թափուիլ առատ յորդումով մը։

— Լուսիա... մրմնջեց ծերունին գրեթէ սրտայոյզ ու վշտակից ձայնով մը։ Սիրելի աղջիկս, մի ծածկեր ինէ։ Ես աղէկ գիտեմ որ քու հոգիդ լեցուած է... աղէկ գիտեմ որ դուն կը սիրես Վանականը։ Բայց չես ըսեր, չես ուզեր յայտնել... չես համարձակիր։ Հիմա ալ առիթն եկաւ, հիմա որ աշխարհի մէջ ինէ ուրիշ մը չունիս գրկիդ մէջ, հիմա որ մայրդ ալ կորսնցուցիր, այլեւս մի պահեր... ըսէ ինծի արդեօք սխալա՞ծ եմ... չէ՞ս սիրեր Վանականը։

Լուսիա գունատ, այլայլուած ու յետին ծայր խռովայոյզ, դէմքը կուրծքին վրայ ծռեց, դողդղաց, ձեռքը ճակտին տարաւ ու մրմնջեց.

— Այո, կը սիրեմ... կը սիրեմ զինքը, մեծ հայր։

— Ինչո՞ւ ուրեմն կը ծածկէիր ինէ։

— Ո՜հ, ի՞նչ ըսէի... անիկա չէր հասկնար... անկից բան մը չանցաւ հոգւոյս մէջ։

— Անհոգ եղիր, Վանականը պիտի սիրէ քեզ. երբ իր պարտականութիւնները կատարէ, մեր քովը պիտի ըլլայ։ Դուն անոր երջանկութիւնը պիտի ըլլաս, ան ալ քուկդ։ Հաւատա՛ ինծի։

Մանկամարդ աղջիկը չպատասխանեց։ Փափուկ ձեռքը վարդի թաղարին երկընցուց ու դեռ նոր կոկոնէն բացուած վարդ մը փրցնելով սկսաւ անոր թերթերը փետտել։

Ծերունին անզուսպ գորովանքով մը գրկին մէջ առաւ մանկամարդ աղջիկը ու համբուրեց։

— Կը յուսամ թէ այսօր կամ վաղը կը վերադառնայ անպատճառ, ըսաւ ծերունին։ Հիմա Մելիք ազատօրէն Պարսկաստանի սահմանը ըլլալու է։

— Կ'ըսէր թէ տասներկու տարեկան աղջիկ մը ունի եղեր, մեծ հայր, ընդհատեց Լուսիա աչքերուն արցունքը սրբելով, ո՞ւր թողուց... որո՞ւ յանձնուեցաւ։

— Առ այժմ ապահով ձեռքերու մէջ կը գտնուի։ Տեսնենք թող ժամանակ մըն ալ անցնի, անկից վերջը քովդ կը բերենք։

— Ա՜խ, որչափ երջանիկ պիտի ըլլամ, անանկ չէ՞, մեծ հայր, երբ անիկա քովս գայ ու քրոջ մը պէս սիրենք զիրար։

— Հապա՛, աղջիկս, վրայ բերաւ ծերունին։

Ու անգամ մըն ալ այդ պաշտելի աղջիկը համբուրելով իր գործին գնաց. սիրտը ելած տղու մը պէս։

Լուսիա մինակ մնաց։

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկ. Առլէն Փափազեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ ընկեր Տրդատ Աբանեանի :

ՆՈՒԷՐ

Օրիորդ Ա. Մ. իր ծնողքին սիրելի յիշատակին համար 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին օգնութեան գործին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի վարչութիւնը, մրցանակաբաշխութեան հանդէսին առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած է 10 Ն. Ֆ. Պ. Խ. Աւազեանէ :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան յոբելենական հանդիսութեանց առթիւ հայածէս պատարագը կը ձայնասփռուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, մինչեւ ալիք 203,4 մեթր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին համար կ'ուզուի պաշտօնեայ մը : Գոհացուցիչ վարձատրութիւն : Դիմել եկեղեցի :

339, Avenue du Prado, Marseille

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն եղիազարեան Ռուբէն Աղաջանի ծնած Աղիղրէկով չրջանի Աղաղեկ գիւղը կը փնտռէ իր եղբայրները Նիկոդէմոս եւ Արշալոյս Եղիազարեան :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.

M. Y. Jamgotchian
150, Rue de Chatou,
COLOMBES (Seine).

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25, Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՈՒՏՔԻ ԹՈՒԱԿԱՆ

1961–1962 ուսումնական տարին կը բացուի Երկուշաբթի Սեպտեմբեր 18ին : Վարժարանի Տեսչութիւնը կը խնդրէ յարգելի ծնողքներէն որ նոյն թուականին անյապաղ վարժարան առաջնորդեն իրենց զաւակները :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շէֆ – Փոսթալի Թիւն է :—

C. C. P. PARIS 5460-11

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱԻՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիները են, կերակուրով
Վերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ
եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն :

ՈՒՂԵԴՈՑՔի իրաւունք, անճ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն :

Նոյն ճամբորդութիւնը
օդանաւով կամ երկաթուղիով :

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճաբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ԱԺԱՆ ԱՐԱԳ

ԵՒ

ՆՈՒՐԲ ՃԱՇԱԿՈՎ ՄԵԾ ԽՆԱՄՔՈՎ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ
ՀԱՑԵՐԷՆ ԹԷ ՓՐԱՆՍԵՐԷՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ,

ՏՊԱՐԱՆ "ՅԱՌԱՋ"

Ամուսնական հրաւիրատոմս
Առեւտրական նամակի եւ այլ թուղթեր
Ամէն գոյնով եւ չափով ազդ
Հաճդէսի տոմսակ եւ թռուցիկ

ՏՊԱՐԱՆ
HARATCH
32, RUE DE TREVISE, 32
TÉL. : PRO. 86-60 PARIS, 9e MÉTRO : CADET

ՇԱՀԱՆ ԱՇԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋին

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Հ. Օհանջանեան սրահի մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բաց են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայկազի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով իր հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անդլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պըրվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 – 01,72

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԴԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE P. V.-COUTURIER, — ARGENTEUIL — S. et O.
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS - BOIS